

JÖRGENSEN J.
P. IMPLÓM LAJOS O.P.

SIENAI SZENT KATALIN

Benedek

KORDA R. T. KIADÁSA

Jörgensen Johannes:
Sienai Szent Katalin

Nihil obstat. *Fr. Dominicus M. Ratnik O. P., S. Th. Lect. et Iuris Can. Doct., libr. censor, Fr. Thomas Mehrle O. P., S. Th. Lect. et Doct., libr. censor. 11/1946. Imprimi potest. Budapestini, die 19. Ian. 1946. Fr. Bartholomaeus M. Badalik O. P., Prior Provincialis. — Nihil obstat. Nicolaus Töttössy, censor dioecesanus. Nr. 406/1946. Imprimatur. Strigonii, die 22. Ian. 1946. Dr. Joannes Drahos, vic. gen.*

Felelős kiadó: Varga E. — Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában,
Budapest, VIII., Csepregy-utca 2. (Fel.: Schaff Árpád.)

JÖRGENSEN JOHANNES

SIENAI SZENT KATALIN

*La mia natura è fuoco.
Szent Katalin*

FORDITOTTA:

DR. P. IMPLÓM LAJOS O. P.

K O R D A R. T. K I A D Á S A
BUDAPEST, 1947

A mű francia kiadásának címe:
JOHANNES JOERGENSEN: SAINTE CATHERINE DE SIENNE.
Kiadója: Gabriel Beauchesne, Paris, Rue de Rennes, 117.
Jelen fordítás a 19. kiadás (1929) alapján készült.

A képeket rajzolta:
BENEDEK KATALIN

EGYEDÜL JOGOSÍTOTT MAGYAR KIADÁS

Kijelentjük, hogy mindazok a rendkívüli és csodálatos dolgok, amelyeket e könyv elbeszél és amelyek fölött az Apostoli Szent-
szék még nem mondott ítéletet, csak emberi hitre tarthatnak szá-
mot; mindenben alávetjük magunkat az Egyház ítéletének.

GASPARRI BIBOROS ÖEMINENCIÁJÁNAK LEVELE A SZERZŐHÖZ

(Fordítás az olasz eredetiből.)

ÖSZENTSÉGE ALLAMTITKÁRSÁGA

99.324. sz.

A Vatikánból, 1919 november 28.

Nagyságos Uram!

Örvendetes tudomására hozom Nagyságodnak, hogy az Ön „Sienai Szent Katalin élete” c. műve, amelynek díszesen kiállított példányát a Szentatyának minap felajánlotta, abban a kitüntetésben részesült, hogy azt Jézus Krisztus Helytartója különös jóakarattal elfogadta.

Ehhez hozzájárult mind a tisztelet, amelyet Öszentsége a Sienai Szűz iránt mindenkor táplált, mind a választékos művészet, amellyel az „Assisi Szent Ferenc” szerzője Benincasa Katalin szelíd és erős alakját meg tudta rajzolni.

Mily nagy lélek a fiatal Sienai Katalin, akiben a természetfölötti adományok rendkívüli bősége mellett az emberinek és az isteninek ritka összhangját csodáljuk, amely magasfokú belső és külső életben, a legmagasztosabb erények és a leghasznosabb cselekedetek szüntelen, csodás ragyogásában nyilvánult meg.

Öszentsége atyai köszönetét fejezi ki Nagyságodnak azért, hogy nevét és művészetét a Sienai Szent dicsőítésére szentelte, és kívánja, hogy az Ön műve szolgáljon bátorításul mindazoknak, akik — miként a Sienai Szűz — otthon és a világban élnek ugyan, de szívükben égi hivatást éreznek a tökéle-

tességre és a katolikus tevékenységre. Segítse az Őn műve különösen a női ifjúságot, amely Szent Katalinban védőszentet s egyúttal a szentség és apostolkodás mintaképét találja.

Köszönetéhez és jókívánságaihoz a Szentatya, atyai jóindulata jeléül, az Apostoli Áldást kegyeskedik csatolni, amelyet teljes szívéből ad Nagyságodra és minden kedves hozzátartozójára.

Maradok kiváló tisztelettel

GASPARRI bíboros.

A DOMINIKÁNUSOK FT. ÁLTALÁNOS RENDMESTERÉNEK LEVELE A SZERZŐHÖZ

COLLEGIO „ANGELICO”

Via S. Vitale, 15.

RÓMA, 1919 július 21-én.

Kedves Joergensen Úr!

Nagy örömmel vettem „Sienai Szent Katalin” c. művének francia kiadását.

Őn eredeti módon idézte vissza a középkor ez erőteljes alakját, ezt a férfias lelket a gyöngye női testben. Szent Katalin szenvedélyesen szerette a Domonkos-rendet, amelynek a Harmadik Rend révén tagja volt, és amelynek teljesen hatása alatt állott vezetői és védelmezői által, viszont Rendünk tagjal részéről szüntelenül nagy tiszteletben részesült. Az Őn könyve ezért annyival is kedvesebb előttünk, mert a Sienai Szűz sok-sok tisztelője számára vigasz, sok más számára pedig kinyilatkoztatás lesz, mert a nemes lélekkel való érintkezés követésre és erényes kezdeményezésre sarkal. Köszöntöm Önt, hogy ily szerencsésen fejezte be ezeket az egyedül Szent Katalin nővér dicsőségének szentelt lapokat s választékos és élvezetes előadásával vonzókká és a modern kritika minden kíváncalmának megfélelőkké tette azokat.

Fogadja, Uram, nagyrabecsülésem és kiváló tiszteletem kifejezését,

aláírva:

Fr. THEISSLING LAJOS O. P.
Általános Rendmester.

Előszó

Nella santa memoria.
Stefano Maconi.

A mű, amelyet az olvasóknak átadok, párja a tíz évvel ezelőtt megjelent „Assisi Szent Ferenc” c. könyvnek. Miként az előbbi munka, ez is forrástanulmányokra támaszkodik, de ezt igyekeztem kevésbbé észrevehetővé tenni, s ezért a kötet végén függelékben gyűjtöttem össze minden jegyzetet és utalást, amelyek az olvasóknak csak szűkebb körét érdeklik.

Hogy őszinte legyek, be kell vallanom, Sienai Katalin iránt kezdetben kevesebb rokonszenvet éreztem, mint Assisi Ferenc iránt. A Sienai erőteljes természetében van valami hatalmaskodás, valami zsarnoki elem, amely nekem nem tetszett. Örökös és nagyon is nőies *Io voglio* — „Akarom”-ja által tökéletes ellentéte a szelíd Umbriainak, aki életművét inkább összeomlani látta volna, hogysem a hatalommal és tekintéllyel éljen, „mint a világ Podestái”. Katalin sohasem félt ezt megtenni, és utolsó órája — azt hiszem — ezért volt kevésbbé nyugodt, mint Assisi Ferencé. Ekkor kételyek szállták meg; a sátán szószólója — amivé a lelkiismeret válik, amidőn az igazság világának fénye kezd ragyogni a lélekben, és az örökkévalóság az ő teljes megrendítő valóságában megjelenik — azt súgta neki, hogy egész életművét csak a makacsság és a hiúság sugalmazta. Őneki, akit a himnusz *Franciscus pauper et humilis* névvel illet, nem kellett ily vádak ellen védekeznie.

Katalinnal való ismeretségem tehát, az igazat szólva, kissé kellemetlen körülmények között kezdődött; időnkint csaknem féltem tőle. De amint mélyebben megismertem, az történt velem is, ami oly sok mással az ő földi élete alatt, — meghódított, és meg kellett adnom magamat. Mint az a franciskánus, aki őt kezdetben oly hevesen ócsárolta, én is buzgó *caterinato* lettem, és miként az a nő *Andrea di Vanni* falifestményén a *Cappella delle Volté*ban, én is le-

térdeltem és alázatosan ajkammal érintettem a halovány kezét, amelyet, külső sebhely nélkül, Krisztus sebeinek fájdalma szúrt át.

Ennek a könyvnek az Assisi Ferencről írt könyvemmel szemben az az előnye, hogy a Szent városában született meg. Sienában írtam, kétszáz lépésre Katalin szülőházától, a számára oly kedves San Domenico csengő-bongó harangjainak hangja mellett. Ha a fehér papírlap fekete sorairól föltekintettem, a távolban, az olajtamezőkön túl, Belcarót láttam, azt a zárdát, amelyet az egyik magaslaton, fenyőerdők között, a Montagnuola kék vonala alatt ő emeltetett. S több fejezet kigondolása, több mondat megfogalmazása közben azokon az utakon sétálgattam, amelyeken valaha Katalin járt, vagy hallgattam, amint csobogott „l' aqua che scorre e parla in Fontebranda” (miként egy fiatal sienai költő mondja).

Amidőn most munkámat befejezem, köszönetem mindenekelőtt Siena — Sena Vetus, Civitas Virginis — felé száll. Ahogy a Porta Camollia fölött lévő felirat mondja: „A város jobban kitárja előtted szívét, mint kapuit”, *cor magis tibi Sena pandit*. És hogyan adhatnék nektek eléggé hálát, ó, Siena vendégszerető kapui, ó, kitárt sienai szívek? Nem akarok neveket említeni, melyeket a világ ügysem ismer — mindenesetre nem ismer még. De ti, akik az ifjúság vagytok, magatok közé fogadtátok az őszülő embert; ti, az édesszavú Toscana fiai és leányai, türelmesen hallgattátok a barbárt, aki kerékbe törte nyelveteket. Nem nevezek meg senkit, de ha megint április lesz, így fogok álmodozni: „Most ismét kizöldül a fű a Corporanto al Pecorilén, és a marianói régi román-stílusú templom mellett, alla soglia erbosa, a borostyánbokrok között ott emelkedik a fehér remetelak, két istenségnek szentelve, amelyeknek neve: Alma Poesis, Beata Solitudo!”

*

Őszinte és szívből jött köszönettel tartozom még mindazoknak, akik munkámban tanácsaikkal és közreműködésükkel segítettek. Mindenekelőtt Monsignore Deploige Simon urat, a jelenleg lerombolt lőweni egyetem Bölcséleti főiskolájának elnökét említem meg. Azután Thierry Armand urat, ugyanazon egyetem tanárát; a brüsseli Dugniolle asszonyt; az antwerpeni Belpaire M. E. kisasszonyt, aki most La Panne-ban van; Ursel de Boissieu grófnőt és Thomas Gábor urat, akik mindketten Párizsban laknak. Köszönetet mondok továbbá Rossi Péter úrnak, a sienai egyetem tanárának; Bonucci Sándor úrnak,

ugyanazon egyetem tanárának; Dr. Iacometti Fabio úrnak, a sienai Városi Könyvtár tisztviselőjének; Vigo livornói tanár úrnak; Lazzareschi Jenő luccai levéltáros úrnak; a firenzei Fiorelli Matild úrnőnek; a római ft. Taurisano Ince O. Pr. Atyának és ft. Coulon Remig Atyának, aki jelenleg katonai szolgálatot teljesít. Végül köszönetet mondok az angliai Stone Convent perjelnöjének, aki szíves volt több kézirat másolatát számomra kikölcsönözni.

S e szavakkal befejezem a könyvet, amely oly hosszú időn át teljesen lekötött. A béke látta elkezdését, s a háború alatt fejezem be azt, a legvéresebb háború alatt, amelyet a világ valaha látott, a fegyverek zaja között, amelyben nem hallatszik többé egy szent leány szava, amelynek nincs Sienai Katalinja, aki a harcolók közé vetné magát a Megfeszített nevében a békét hirdetve — *p a c e, p a c e!* A Jelenések három lovasa közül az első — az, amelyik a tűzvörös lovon ül — kegyetlenül végignyargal Európán, és mögötte, a ló lábnyomai-ban csak vér, hullák és romok vannak. S lenn, a láthatáron már halljuk, amint türelmetlenül toporzékol a másik két paripa — a fekete ló, amely az éhínséget, és a fehér, amely a pestist hozza.

Ily körülmények között gyakran nehéz volt gondolataimat összpontosítanom és érzelmeimet bebörtönöznöm a tizennegyedik századba; s türelmetlenül tekintettem a könyv utolsó fejezete felé, mint az ajtó felé, amely a könyvtárból a valóságba vezet. Most az ajtónál vagyok és megállok. Befejeződött egy könyv, — lezárult életed egy fejezete! (Vajjon hány van még hátra?) Megállok az ajtó küszöbén és még egyszer visszatekintek a dolgozószobába, amelyet elhagyni készülök, még egyszer rátekintek az asztalra, a fölötte lévő villanylámpára, amely oly sok munkaórán át világított, a karosszékre, amelyből oly gyakran mosolyogtak és beszéltek kedves arcok; az ablakokon át kiláttam a síkságra és a távoli hegyekre, amelyeknek kék vonalai mögött annyi estén nyugodott le a nap aranyban és vérben. Mindez elmúltott, örökre továtűnt, mint a szavak, amelyeket e szobában kimondottam, s mint a boldogság vagy a fájdalom, amelyeket itt átéltem, — és az utolsó tollvonást úgy vetem a kézirat utolsó lapjára, mint ahogy lezárunk egy ajtót, amelyet nem nyitunk ki többé soha — *e quello ch'era, non sarà mai più*, „ami volt, nem tér többé vissza soha“.

•

Szent Katalin előtt is ismeretes volt ez az elutazás

fölötti szomorúság, ez a búcsúzáskor érzett gyöngé melabú, ez a piccola dolce tenerezza, amint ő nevezte. Nagyon jól tudta, hogy minden tovatűnik — come il vento. Ő is szenvedett miatta csakúgy, mint ahogy mi, szegény halandók szenvedünk és szenvedni fogunk. De az ő erős lelke nem fedkezett a könnyekben, — a jó könnyeket nagyon jól meg tudta különböztetni az ártalmasaktól, hiszen Könyvének egy egész fejezetében tanulmányozta azokat.

Minden tovatűnik — igen, de mégsem minden. Vannak remény nélküli könnyek, — ezek halált okoznak. S vannak könnyek, amelyek mögött halhatatlan nap ragyog, — ezek életet adnak. Caffarini elbeszélése szerint élt Sienában egy asszony, aki a Szent halála után elmondotta neki, hogy sohasem tudott Katalinra tekinteni a nélkül, hogy ne sírt volna az elérzékenyüléstől és az áhítattól.

Ime a jó könnyek, amelyek a szívet új életre támasztják. Utánozzuk ezt a szegény asszonyt, akinek még csak nevét sem ismerjük, de akinek az a mérhetetlen kiváltsága volt, hogy a szent leányt földi életében láthatta. Tekintsünk, sajnos! nagyon messziről, Katalinra. És hullassunk könnyeket, amelyek Szentekké tesznek!

Párizs, 1918, Aquinói Szent Tamás ünnepén.

J. J.

ELSŐ KÖNYV:

A MAGÁNY

Entbildet werden von der Creatur.
Szuzó

Serrati nella casa del cognoscimento di te.
Szent Katalin

I.

Az 1352. év egyik estéjén két gyermek ballagott Siena utcáin: egy hatéves kisleány, Benincasa Katalin és egy nála két évvel idősebb leányke, az ő fiútestvére, Stefano. A Via dei Tintorin levő otthonukba tértek vissza férjes nővérük, Bonaventura látogatásából, aki a város másik végén, fenn a San Ansano-torony mellett lakott...

És az 1912. év egyik estéjén, én idegen, szintén Sienában sétálgattam és kerestem a lehetőséghez képest a két gyermek lábnymait, jöllehet azóta már öt évszázad múlt el. Mert ez a séta, kezdve az öreg toronytól, ahol Siena apostola, San Ansano vértanú — mint mondják — be volt börtö-

nözve, egészen a Fontebrandáig, oly eseményé lett a kis Katalin számára, amely döntő befolyást gyakorolt egész életére, gyermekkorától addig a napig, amidőn az Egyház hajójának vállára nehezedő súlya alatt harminchárom éves korában összeroskadtt.

A két testvérré gondoltam tehát, amint kéz a kézben a homályos utcákon bandukoltak. Lehet, hogy semmit sem mondtak egymásnak, hiszen a gyermekek legtöbbször teljesen szótlannul sétálgatnak egymásmellett. De gondolkodtak, és én megkísérletem gondolatukat követni.

Alig tudnak valamit Duccióról, a nagy festőről, akinek a háza mellett elhaladnak. Ebben a házban dolgozott ő három évig a képen, amely aztán a székesegyház főoltárát ékesítette, és amelyet, amidőn elkészült, ünnepélyes harangzúgás közepette diadalmenetben hordoztak körül a városban. „Egész napont át”, mondja a régi krónika, „sokat imádkoztak a templomokban és sok alamizsnát osztottak ki a szegények között, hogy Isten és az ő szent Anyja minden rossztól óvjanak meg minket és védjék meg Sienát minden árulóval és minden ellenséggel szemben...”¹

De Katalin és Stefano nemigen hallottak beszélni erről a nagy napról, amely akkor már nyolcvan éve elműlott. Az ő otthonukban, a fontebrandai festőműhelyben kevés szó esett a művészetről és művészekről. San Ansano börtöne ellenben nagy hatást gyakorolhatott rájuk. A magas, komor, gyászos torony még ma is ott meredez Castelveccchióban, Siena legrégebb városnegyedében; ott volt valaha a római praetorium, ott vallotta meg hitét San Ansano a kormányzó előtt, és ott kínozták őt halálra. Minden sienai gyerek ismerte történetét:

Szent Ansano ezer évvel azelőtt élt; abban az időben a császár pogány volt és a pápa nem a Lateránban székel, hanem a katakombákban. Ansano atya bálványimádó, anyja pedig keresztény volt. Tizenkét éves korában megkeresztelkedett és csakhamar hirdetni kezdte a hitet előbb Rómában, azután Aquapendentében és végül Sienában... Itt akkor még senki sem volt keresztény; az egész nép pogány volt. Ott, ahol most a székesegyház emelkedik, Minervának szentelt templom állott. Annak a dombnak az aljában pedig, amelyre később a Scala-kórházat építették, a Vallepiatta felé üregek és barlangok terjeszkedtek, amelyekben a kelmefestők és a cserzővargák rendezték be műhelyeiket. Az egyik ilyen barlangban gyűjtötte össze Szent Ansano az első keresztényeket, itt muntatta be a szentmisét és itt prédikált...

Még napjainkban is van a kórház alatt néhány földalatti helyiség, ahol a „Szűz Társulata” tartja összejövetelét; ez volt Siena első egyháza.

A római kormányzó abban az időben Lysias volt, aki hallván Szent Ansanóról, elfogatta és börtönbe vettette, mert a császár elrendelte, hogy minden keresztényt ki kell irtani. Szent Ansanót büntetésül forró szuokokkal telt üstbe kellett dobni. A katonák végre is hajtották ezt az ítéletet; de Szent Ansano sértetlenül lépett ki a forró fürdéből. A kormányzó erre bösz haragra gerjedt és elrendelte, hogy a várostól meglehetősen távol, az Arbia-folyó partján fejezzék őt le. Ansano mindössze huszonöt éves volt! A keresztények pedig éjnek idején eljöttek, megkeresték holttestét és gondosan elrejtették; később aztán, amidőn az egész nép megtért, a szent ereklyéket nagy pompával Sienába vitték. A kapunak, amelyen a menet áthaladt, még ma is *Porta San Viene* (a Szent jön) a neve. Szent Ansanót Siena védőszentjének és a város pártfogójának kiáltották ki.²

Ha napjainkban a régi toronytól a *Via dei Tintorira* vagy, amint azt Katalin tiszteletére ma nevezik, a *Via Benincasára* megyünk, a *Fossa di San Ansano* nevű utcát kell választanunk. Ez az utca, neve ellenére, nem komor s nem gyászos; ellenkezőleg, egyike Siena legkedvesebb utcáinak. Amidőn a Scala-kórház előtt elhaladunk, csaknem súroljuk ennek a meredek sziklához hasonló óriási épületnek magas falait, és fenn Paulai Szent Vince nővéreit fedezzük fel kék ruhájukban és nagy fehér főkötőjükkel, amint az erkélyeken, a szabálytalanul tört ablak- és ajtónyílásokban egy pillanatra megállnak, mielőtt ismét visszatérnének a betegszobákba.

A kilátás valóban csodálatraméltó. — Alacsony falpárkány mögött a Vallepiatta terület el mint valami nagy, zöld kehely, színültig telve szőlőkkel és olajfákkal, nagylevelű füge- és aranylombú diófákkal s zöld kukoricatáblákkal, amelyek a vörös termőföldön az olajfák ripacsos törzsei között csillognak. A völgy mélyén néhány színevesztett ház; fölöttük pedig érett aranyló gabonával, fiatal zöld kukoricával és ezüstös olajfákkal borított termékeny domboldalak; még feljebb, egy monostor körül, méltóságteljes ciprusok rajzolódnak ki Chianti távoli magaslatainak kék hátterén...

Itt, e tájképpel szemben merítették Szent Ansanót a rettenetes forró szuokfürdőbe. A falba erősített márványlap tanúskodik róla. A márvány és a latin felirat még nem volt itt azon az estén, amidőn Katalin és Stefano erre elhaladtak; de

bizonyára itt volt az emlékezet: a hagyomány, a gondolat, hogy egy ember inkább forró üstbe dobatta magát, semhogy Krisztust megtagadja. Milyen szeretetreméltónak kell Jézusnak lennie, ha iránta való szeretetből ily rettenetes kínokat képes valaki elszenvedni!

Az út a békés Via di Vallepiaattán folytatódik, a jezsuiták öreg zárdájának, a San Sebastianónak vörös falai mellett.

Ez a meglehetősen régi kolostor azonban mégis fiatalabb Katalinnál; 1363-ban vagy 1364-ben épült a város egyik kapuja, a Porta San Ansano helyén.³ Jelenleg egy katolikus egyesület tartja itt összejeveteleit. A félig kitárt kapun át kert látható és abban nagy vörös cserépedényekbe ültette citromfák sorai és sok-sok leánderbokor vérző sebekhez hasonló bíborpiros virágbokrétaival...

Az út itten a *costoné*hez, egy égetett téglából készült, igen meredek, széles lépcsőhöz ér. S éppen azon a helyen, ahol a Fontebranda menet másodszor kell elfordulni, kőbe foglalva régi falfestményt fedezünk fel és alatta ezt a feliratot: „Amidőn az alig hatéves Benincasa Szent Katalin testvérel hazafelé tartott, megjelent neki Krisztus a völgy másik oldalán, a dominikánusok temploma fölött, földi helytartójának alakjában, Szent Péter, Pál és János apostoloktól körülvéve és megáldotta őt.”

Figyelmesebben megnézve, a falfestményen még meg lehet különböztetni két alakot: az egyik térdel s kezeit imára kulcsolja: ez Katalin; a másik pedig egy álló fiatal legényke: ez az ő testvére, Stefano...⁴

Katalin akkor este itt megállt; én is megállok.

Az út odébb jobbfelé leereszkedik s egy kert fala mellett halad, amelyen szőlő- és fügefalomb nyúlik ki, kövei között pedig fű és virágok sarjadnak. Távolabb Sienának *Contrada dell' Oca* nevű része látható ósdi, elfakult háztetőivel, házainak halványrózsaszínű homlokzatán zöld ablaktáblákkal s a kelmefestők meg timárok nyitott fészereivel, amelyekben száradás végett nagy sárga és barna bőrök lógnak. A völgy mélyén Fontebranda és a nyilvános mosoda van, ahonnan kiáltozás, nevetgélés és a sulykolók pufogása hallatszik; a fehérmű a fűre teregetve szárad. Szemben Camporeggi zöldelő dombja emelkedik, s rajta a nagy, csupasz San Domenico-templom, apszisa síma falán csúcsíves ablakokkal és tömör tornyával, amely a tizennegyedik században karcsú csúcsot hordott.

Katalin itt megállott, mint ahogy én is megállok ma; és

hogy akkor mit látott, arról a felírat és a falfestmény tanúskodik. A régi legenda a következőket mondja el:

„Fölemelve szemét, a völgy túlsó oldalán, az Igehirdető Testvérek szentélye fölött királyi fényüzéssel díszített remekszép trónt pillantott meg, amelyen tiarával megkoronázva és főpapi ruhába öltözve Jézus Krisztus, a világ Megváltója ült. Mellette Péter és Pál apostolfejedelmek és Szent János evangélista voltak. Ennek láttára Katalin álmélkodva megállott és mozdulatlanul nézte Megváltóját, aki ilyen csodálatos módon megjelent neki, hogy iránta való szeretetét kimutassa. S ekkor Krisztus reá irányította a tekintetét, szeretetteljesen rámosolygott, felemelte jobbkezét és a kereszt jelét rajzolta, miként a püspök teszi, amidőn áldását adja. És az Örökkévaló ez áldásának oly hatása volt, hogy a természeténél fogva félnék leánya égre szegzett szemekkel, elragadtatva állott az úton az emberek és az állatok jövőse-menése közepette.

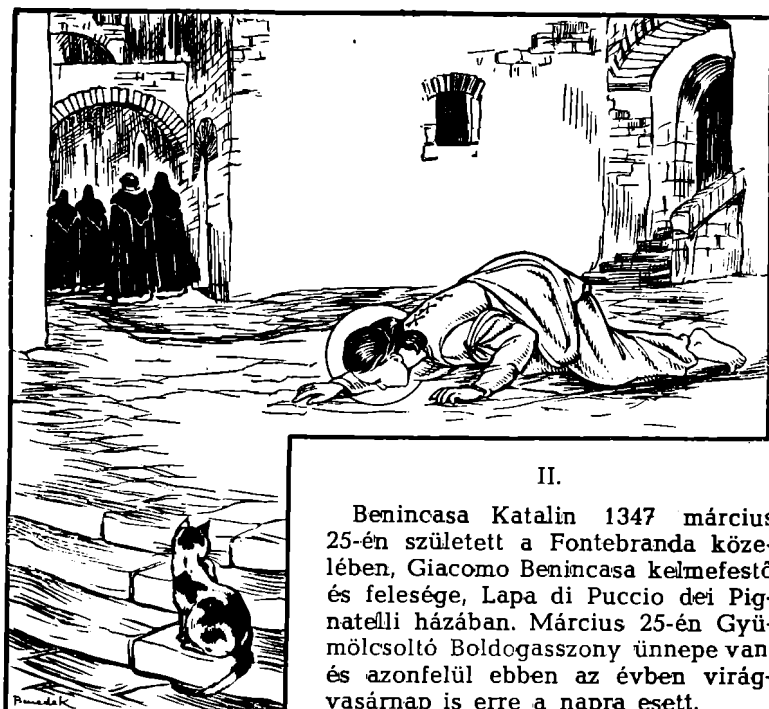
„Testvére pedig ezalatt folytatta útját, abban a meggyőződésben, hogy Katalin követi őt; egyszercsak hirtelen észrevette, hogy egyedül ballag, s visszafordulva látta, hogy húga messze hátramaradt és mozdulatlanul az égre néz.

„Eleinte hivogatta őt, de aztán, minthogy az nem figyelt reá, visszaindult, egyre csak kiáltozva neki; majd amidőn látta, hogy ez sem használ” (s aki az olasz gyermekeket teljes tüdőből kiáltozni hallotta, megérti, hogy Katalin szelleme valóban máshol volt!), „karjánál megragadva megkérdezte őt: „Mit csinálsz itt, miért nem jössz?” Ekkor Katalin, mintha mély álomból ébredt volna, szemét egy pillanatra lecsukta, majd így felelt: „Ó, ha látnád, amit én látok, nem zavarnál meg így engemet.” És ismét a levegőbe tekintett, de a látomás már eltűnt. A kisleány ekkor sírni kezdett és szemrehányásokat tett önmagának, hogy zavartatni hagyta magát.”⁶

A két gyermek ismét együtt folytatta útját hazafelé — még hallgatagabban, mint azelőtt, amint azt joggal feltehetjük.

A Via FontebRANDÁN ökrösszekerek jöttek velük szembe; a négy nagy fehér ökör fenyegető szarvával csaknem elzárta az utat... A forrásnál, ahol állandóan bugyogott a víz a mély medencében, asszonyok jöttek-mentek a fák sötét boltozata alatt és megtöltötték rézkorsóikat. Égő venyige és fenyőtobozok szaga áradt ki a konyhákba, ahol a tűz fölé akasztott bográcsokban vacsorát készítettek. Az ajtó küszöbén gyermekek játszottak kis cicáikkal; minden úgy volt, mint rendszeren és ahogy nyári estéken még ma is lenni szokott ezeken az utcákon. Katalin számára mégis minden másnak tűnt fel, mert

a Magasságbeli beborította őt árnyékával, mert az Örökkévaló szólt az ő gyermeki szívéhez. Nyitva látta az eget, és látta dicsősége trónján ülni az Emberfiát, aki felemelte kezét és ünnepélyesen megáldotta őt három nagy keresztjellel, ahogy a püspök teszi a székesegyházban: „*In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.*”

II.

Benincasa Katalin 1347 március 25-én született a Fontebranda közelében, Giacomo Benincasa kelmefestő és felesége, Lapa di Puccio dei Pignatelli házában. Március 25-én Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepe van, és azonfelül ebben az évben virágvasárnap is erre a napra esett.

A sienai székesegyházban a püspök megáldotta az olajfaágakat, amelyeket azután a szerpapok az oltártól a hívekhez vittek; és a nép felállva kezében tartotta az ezüstszürke ágakat, mialatt az énekesgyerekek hangján felcsendült az örvendező Hozsanna: „Áldott legyen, ki az Úr nevében jön!” Ez volt az Egyház üdvözlete Siena legkiválóbb leánya, Krisztus legszeretőbb jegyese számára is: *Benedicta, quae venit...*

Katalin, szüleinek huszonharmadik gyermeke volt. Egy kis ikertestvérkéjével, Giovannával együtt jött a világra, aki azonban csakhamar meghalt. Monna Lapa maga szoptatta leánykáját, amire a többi gyermekénél gyakori terhessége miatt sohasem volt ideje. „Katalin végett vetett anyja szüléseinek”, mondja a legenda.¹

A sok gyerek közül azonban csak néhány élt. A legismertebbek: Benincasa, az elsőszülött, — Bartolomeo, aki Lisát, Giovanni Colombini unokahúgát vette feleségül, — Niccola,

aki Palmieri di Nese della Fontéhoz, a domonkosrendi Tommaso della Fonte testvéréhez ment feleségül, — Maddalena, Bartolo di Vannino felesége, — Bonaventura, Niccolò di Giovanni Tegliacci felesége, — Lisa, aki hajadon állapotban halt meg az 1374-i pestis alkalmával — s végül Stefano.

A Benincasák Bartolomeo házassága révén rokonságba jutottak Siena egyik legvallásosabb családjával, Giovanni Colombiniével (meghalt 1367-ben), akinek unokahúga, Katalin 1388-ig élt.

Giacomo nővére, Ágnes, aki Chele di Duccióhoz ment férjhez, férje halála után a dominikánus harmadrendiek (*le Mantellate*) közé lépett és szentség hírében halt meg. Lapa atyja, Nuccio di Piagente derékalj-készítő, szabadidejében verseket költött; jámbor ember volt, aki alamizsnái által az egész Domonkos-rend imáinak és jócselekedeteinek érdemében kívánt részesedni.²

A Benincasa-családban tehát többféle vallásos behatás érvényesült különböző oldalról, de főképen, mint már jeleztük, az Igehirdető Testvérek részéről. Úgy látszik, hogy a tizenharmadik század által a tizennegyedikre örökségül hagyott másik nagy koldulórend testvérei, a franciskánusok Sienában nem játszottak jelentős szerepet. Ezeknek a temploma a városon kívül állott és csak a tizenötödik században sikerült San Bernardinónak, az ékesszóló missziós-szónoknak a tömeget odavonzania. A San Domenico-templom ellenben uralkodott a Fontebranda fölött, és Benincasáék számára könnyű volt reggelenként oda elmenni, hogy a szerzetespapok által mondott sok mise közül valamelyiken jelen legyenek.

A fontebrandai festőknél Giacomo volt az ájtatosabb. „Lapa, a felesége”, mondja Capuai Rajmund, „ügyes gazdasszony volt, aki távol állott korunk gonoszságától és még ha akart volna, akkor sem tudott volna hazugságot mondani”. A legendában nem egyszer „igen jámbor Lapa”, *semplicissima Lapa* névvel illeti őt, de hozzáteszi, hogy „nem vágyakozott hevesen az örök javak után”. Amidőn súlyos betegségbe esett, oly halálfélelmet érzett, hogy megnyugtatósa sok fáradtságba került az akkor már felnőtt Katalinnak. Lapa felépült és magas életkort ért el (túllépte a nyolcvan évet). Elhalni látta maga körül gyermekeit és unokáit és végül is azon panaszkodott, hogy lelke annyira testéhez van szögezve, hogy nem tud többé onnan kiszabadulni.

Katalin tetteirejét Lapától örökölte, míg jámborságát és kimeríthetetlen kedvességét atyjától kapta.

Rajmund Lapa elbeszélése alapján több adatot gyűjtött össze az elhunyt férjnek csodálatraméltó türelmére vonatkozólag, akit talán jobban megbecsültek halála után, mint életében; s valóban ritka dolog, hogy tetterős asszony megcsodáljon egy békeszerető férfit. A kelmefestőnek kétségtelenül gyakran kellett az „együgyű” jelzőt zsebre raknia és nem egyszer kellett Monna Lapa metsző szavaitól megsebzett szívvel festékes dézsái mögé visszavonulnia. Halála után azonban, a nemes delle Vigne-családhoz (II. Frigyes kancellárjának családjához!) tartozó dominikánus nyilvánvaló csodálatával szemben, Lapa szívesen beszélt elhunyt férje páratlan türelméről. Sohasem engedte meg házában, hogy sértő szavakat használjanak, vagy hogy másokat szigorúan megítéljenek. Amidőn egy ember, akinek már régen kifizette tartozását, bepörölte és igazságtalanul elítélte, a szelid kelmefestő semmiféle nehezítést sem mutatott vele szemben, és amikor Lapa annyira dühbe gurult, amennyire csak olasz nő képes (képzeltetjük, hogy ez alkalommal kiabálásával összecsdítette a városnegyedeket), Giacomo Benincasa közbelépett és szeliden így szólt hozzá: „Meglátod, asszony, Isten jobb belátásra vezeti majd ezt az embert és be fogja az még ismerni a velünk szemben elkövetett igazságtalanságot”, „ami később meg is történt”, fűzte hozzá Lapa, amidőn ezt az esetet elbeszélte.

A kelmefestő nem tűrt sem istentelen beszédet, sem vas-kos társalgást: a légkör tiszta volt házában. Amidőn Bonaventura, Katalin legkedvesebb nővére férjhez ment, borzalommal vegyes megütközéssel hallgatta a férje és annak fiatal barátai között folyó beszélgetést; oly kevésbé volt ehhez hozzászokva, hogy belebetegedett. „Atyám házában nem szoktam ilyen beszédhez”, felelte férje aggódó kérdéseire, „és ha nem akarsz rövidesen holtan látni, kérlek, hagyj fel az ilyen tisztátalan beszélgetésekkel”.

A Benincasa-család jó anyagi helyzetnek örvendett. Az idősebb fiúk segítettek Giacomónak üzletében, amely egyre jobban ment, úgyhogy néhány hónappal Katalin születése előtt, 1346 októberében Giovanni di Ghezzótól, az *Arte della lana* megbízottjától bérbe tudták venni a Fontebranda melletti tágas lakást, amelyben most laktak.³ Az övék volt azonkívül Sienától délre nyolc *miglia* távolságban egy majorság is, a *Canonica*, amely később Lisának, Bartolomeo özvegyének jutott osztályrészül.⁴

Katalin tehát a Via dei Tintorin lévő házban nőtt fel. Mint sok más sienai ház, ez is domboldalra épült. Ezért a fes-

tőműhely, amely a *Via dei Tintorira* nyíló földszinten volt berendezve, a *Via del Tiratoio* felől nézve pincehelyiségben volt. Lépcső vezetett az első emeletre (amely, ha hátulról lépünk be, földszintnek számít), ahol a hálószobák voltak; fölöttük kertnek berendezett terras és nagy konyha volt, amely egyúttal ebédlőül is szolgált. Itt étkeztek, itt fontak, varrtak és foltoztak az asszonyok; itt gyűltek össze esténként valamennyien a tűz körül, hogy *veglia*-t tartsanak, amint még most is mondják az olasz falvakban: a tűz mellett melegedtek lefekvés előtt, tréfálkoztak, adomákat mondtak...

Volt Benincasa házában, a pattogó borókafenyő tüze mellett egybegyűlt család körében egy ifjú, aki döntő befolyást gyakorolt Katalin életére: a fogadott fiú, Tommaso della Fonte. Niccoluccia Benincasa ugyanis Palmiero della Fontéhoz ment feleségül; és amidőn az 1349-i pestis (Boccaccio pestise) az akkor tízéves kis Tommasót árvaságra juttatta, Giacomo családjába fogadta őt. Most már ifjúvá serdült és kolostorba kívánt lépni, — szerzetes ákarta lenni a camporeggiói dominikánusoknál. Erre várakozva, a hosszú téli estéket Benincasáéknál töltötte, s elmesélte, hogy mi mindent olvasott Voraginei Jakab Arany Legendájában az apostolokról és vértanúkról, Szent Mária Magdolnáról és Szent Lázárról, akik a zsidók elől a provençe-i Marseille-be menekültek, továbbá Szent Ágnesről, Szent Ágotáról és Szent Luciáról, akinek a kegyetlen rómaiak kiszúrták a szemét és mellét tüzes harapófogókkal tépdesték; azután a pusztákban és barlangokban élő szent remetéről, Szent Antalról, akinek tiszteletére volt szentelve a plébániatemplom. De főképen Szent Domonkosról és a jámbor, bölcs Aquinói Szent Tamásról beszélt, meg Szent Péter vértanúról, aki halála pillanatában, minthogy hitét már nem tudta szóval megvallani, lehajolt és vérével írta a homokra: „Credo.”

Tommaso mesélt és Katalin hallgatta. Ő is jól ismerte a camporeggiói dominikánusokat; gyakran mentek végig az utcákon fehér ruhájukban és fekete köpenyegükben. Fehér és fekete: Siena színei, a *Balzana* * meg a harangtorony színei. A fehér tisztaságukat, a fekete pedig alázatosságukat jelöli. Katalin az ablak mögé rejtőzött, hogy lássa őket, amint arra mentek; szépek voltak, mint Isten angyalai, arcélük halovány, tiszta volt, szemüket mindig az égre szegezték, sohasem tekintettek az asszonyok felé, akik a házak küszöbén sóhajtoztak: „*Come è bello! troppo bello per essere frate* —

* Siena zászlójának régi neve.

che peccato!...” Nem, határozottan nem voltak túlságosan szépek Isten számára! Vagy talán csak a púposak és a sánták legyenek. Isten szolgálói? Katalin rejtékhelyéről megjegyezte magának a helyet, ahová a szerzetesek léptek, és amidőn eltávoztak és a feketehajú asszonyok kipirult orcái is eltűntek az ajtókeretekből, kifutott, hogy megcsókolja a köveket, amelyeken a jámbor testvérek elhaladtak.

Katalin egyébként élénk, vidám és oly eleven volt, hogy gyakran mintegy repülni látták őt föl és alá a lépcsőkön. Valamennyi szomszéd szerette őt; oly bájos volt, hogy bájossága miatt Eufrozinának hívták, ami az egyik Gráciának a neve.

Capuai Rajmund, aki Fontebranda lakosaiban nem tételezett fel ily klasszikus műveltséget, erre vonatkozólag a következőket mondja: „Azt hiszem inkább, hogy ezt a melléknevet Katalin adta magának, mint ahogy a kis gyermekek azt gyakran megteszik.” Egyébként van egy Szent Eufrozina is, és Katalin később intőjelnek tekintette, hogy ezt a nevet viselte. Valóban, mint mondják, Szent Eufrozina a helyett, hogy apácává lett volna, férfikolostorba akart belépni és ezért levágta haját s férfi ruhába öltözött; látni fogjuk, hogy Katalin ebben szívesen utánozta volna őt...

De ahhoz, hogy valaki akár férfi-, akár női szerzetbe lépjen, igen vallásosnak kell lennie... Ezután gyakran látták Katalint a ház rejtett zugaiban imádkozni, vagy pedig hallották, hogy a lépcsőn felfelé haladva minden lépcsőfoknál elmondott kis hangján egy „Udvözlégy Máriát”. Én könnyen magam elé tudom képzelni, mert nekem is volt egy hatéves leánykám, aki a maga módjára szintén imádkozott az egyik lépcsőn, ahol egy nagy Madonna-kép függött.

Azután elérkezett a nap, amidőn Katalinnak megjelent a látomás a San Domenico-templom fölött és „ettől az órától kezdve nem volt többé gyermek”.⁵

III.

A kereszténység kezdettől fogva a kinyilatkoztatások és látomások válása volt. A legrégebbi keresztény irodalom, az apostolok iratai és az evangéliumok erre vonatkozólag semmi kétséget sem hagynak.

Jézus keresztfeszítését a feltámadás követte, ami után a Mester többször megjelent tanítványainak. Magdolna Arimateai József kertjében a kertész lábához borul, aki őt nevéen szólítja, és ez az egy szó elegendő, hogy ajkáról feltörjön az örvendező „*Rabboni*”; — ez az Ő hangja, Ő szokta így szólítani! Emmauszban lehull a hályog a két tanítvány szeméről abban a pillanatban, amidőn asztalhoz ülnek a zarándokkal, akivel az úton találkoztak; — Ő törte és áldotta így meg a kenyeret, Ő adta azt így nekik. És a Feltámadott Jeruzsálemben megjelent Simonnak és a többi tanítványnak, szokása szerint üdvözölve őket: *Schalom aleikum* — *Békesség nektek*.

A mennybemenetel után is tovább tart az érintkezés Isten és az emberek között. István halála órájában Jézust a megnyílt égben Atyjának jobbán látja. Saul, akit a damaszkuszi úton vakító világosság kápráztat el, mennydörgő hangot hall, amely azt mondja neki: „*En vagyok Jézus, akit te üldözl.*”

A jelenések vékony fátyola mögött állandóan jelen van Jézus, és a látomásokban és jelenésekben a fátyol szétszakad.¹

Istvánnal és Pállal együtt Assisi Ferenc, Sienai Katalin, Brigitta, Jeanne d' Arc is nyitva látják az eget és kimondhatatlan szavakat hallanak. „De hogy testükben vannak-e vagy testükön kívül, azt ők nem tudják, csak Isten tudja azt.”²

Miként az olasz Katalin, a mi skandináv Brigittánk is látnok volt. Ulf Gudmarsson özvegye Rómában halt meg 1373 július 23-án a nélkül, hogy a sienai szűz őt ismerte volna; különben bizonyára testvérlelkeként üdvözölték volna egymást. Nos, a svéd szent többiben megkísérelte a látnoki állapot leírását; rendje szabályának bevezetésében ezt olvassuk: „Norvégiában Szent Brigitta imájába mélyedve úgy érezte, hogy testi erői elhagyják őt, de felélénkülő lelke ezalatt tudott tisztán lelki dolgokat látni, hallani, mondani és érezni; és gyakran volt ilyen állapotban.” A Kinyilatkoztatások ötödik könyvének előszavában pedig ezt olvassuk: „Egy napon, amidőn Vadstenába ment, lelkét Istenhez emelve magánkívüli állapotba került és elragadtatásba esett. Ekkor látta mindazt, ami az ötödik könyvben van.” Alfonz jaeni püspök tanúsítja, hogy gyakran látta Szent Brigittát érzelmi használatától megfosztva, úgyhogy képtelen volt számotadni arról, ami körüllötte történt. És maga Brigitta a következőket mondja erre az állapotról vonatkozólag: „Ő, jóságos Isten, milyen csodálatos módon bánsz velem, mert testemet álomba ringatod, míg lelkemet felébreszted, hogy természetfölötti dolgokat lásson, halljon és érezzen.” „Elaltatsz engem, amikor neked tetszik, nem testi alvással, hanem lelki nyugovással, és lelkemet felébreszted a kábulathoz hasonló állapotból és előidézed, hogy lelkiileg lásson, halljon és érezzen.”³

Teljesen így történt Katalinnal is.

Egyébként mindazt, amit ihletnek neveznek, ilyesmi jellemzi. A megfeszített munkába merült költő és művész a testi szükségletek fölé emelkedik, amikor teljesen átadja magát munkájának, amely könnyen, akadálytalanul és nehézségek nélkül megy végbe, mintha csak külső hatalom, más személy lenne annak a végzője. „Én csak hangszer vagyok, a Mester játszik rajtam”, mondja egy dán költő; és Nietzsche, amidőn lefesti azt az állapotot, amelyben az „Igy beszélt Zarathustra” című művét alkotta, e szavakat írja:

„Lehet-e a tizenkilencedik század végén tiszta fogalmat alkotni magunknak arról, amit a régmúlt idők költői ihletnek neveztek, avagy le kell azt írnom? Ha a babonának legkisebb

paránya is lenne valakiben, nem tudná elutasítani magától a gondolatot, hogy ő csak egy felsőbb behatásnak a szócsöve, médiuma. Ezt a jelenséget csak a „kinyilatkoztatás” szóval lehet megjelölni; hirtelen kimondhatatlan bizonyossággal és világossággal láthatóvá és hallhatóvá lesz valami, ami létünk mélyéig megrendít bennünket. Nem kutatunk, hanem hallunk; elfogadunk valamit a nélkül, hogy kérdeznénk: ki adja azt nekünk; villámként felvillan egy világosan megfogalmazott gondolat. Sohasem volt választásom. Az óriás feszültségű elragadtatás néha könnyárban oldódik fel; a teljes magánkivüliség egy faja ez, amidőn úgy érezzük, hogy lábunk ujjáig borzongás remegtet meg bennünket; határtalan boldogság, amelyben még a legkomorabb és legfájdalmasabb sem hat ellentétként, hanem szükségesnek és elengedhetetlennek tűnik fel, mint ahogy az árnyék is elkerülhetetlen a szétáradó fényben. Mindez akaratlanul történik, mintegy vihar közepette, a legmagasabb fokon pedig az az érzés kíséri, hogy isteni szabadsággal és hatalommal rendelkezünk.”

Strindberg hasonló módon festi le a költői elragadtatást, és azt oly állapotnak nevezi, „amely leírhatatlan boldogságot idéz elő, igaz boldogságot, amíg az ihlet tart”.⁴

Az elragadtatás, amely alatt egy Szent Katalin vagy egy Szent Brigitta látomásokban részesült és kinyilatkoztatásokat nyert, nem egyéb, mint ennek a költői ihletnek természetfölötti kibontakozása. Talán senkinél sem tűnik ki ez oly világosan, mint a híres német dominikánus misztikusnál, Szúzó Henriknél, akiről egy katolikus hittudós jogosan mondhatta: „Úgy látszik, hogy Szúzó természete, de az ő felsőbb természete az, amely magát ilymódon kinyilvánítva vigaszt és világosságot keres és talál. Az égi látomások tisztasága, az anyagi énekek kelleme, mindaz, ami őt oly mélyen megindítja, ugyan honnan származik, ha nem a belső költőtől, a titkos énekestől, aki lelkében él?”⁵

Katalinban csakúgy, mint Brigittában, koraérett, de fejlett költői érzéket találunk. A sienai leánynál azonban ehhez bizonyos fizikai sajátságok is járulnak, amelyeket a svéd asszonynál nem találunk meg. Katalin elragadtatásai alkalmával érzéketlenség és dermedt merevség állapotába jutott úgyannyira, hogy lábát tüvel át lehetett szúrni, és ő nem vette észre. És Lapa, „az igen együgyű Lapa” a fölötti kétségbeesésében, hogy hattyút fogadott libácskái közé, sokszor majdnem összetörte leányát, amidőn annak merev testét és tagjait hajlítgatni igyekezett.⁶

Katalin birtokában volt ama rendkívüli képességnek, amely a testet teljesen alárendeli a léleknek, és ez a képesség nála, csakúgy mint Brigittánál, már zsenge korától kezdve mutatkozott. Azon az estén, amelyről beszéltünk, az alig hatéves Katalin látta Jézust, és ezzel a nappal kezdődött lelkének lassú átalakulása.

„Aki parancsaimat ismeri és azokat megtartja, az szeret engem, és én is szeretni fogom őt... és kijelentem neki magamat.” Jézusnak ez az ígérete a szentek és következésképpen Katalin lélektanának a kulcsa.⁷ Ő „látta az Urat”, és az a hang, amely valaha a Genezáreti-tó partján az apostolokat hívta, most az ő lelkében visszhangzott kedvesen és áthatóan, mint a távoli harangszó, amely nem hagy addig nyugtot, míg fel nem kerekedünk és ki nem derítjük, hogy honnan is jön. És ez a kedves hang így szólott Katalin szívéhez:

„Jöjj, kövess engem! Kövess távol atyádtól és anyádtól, nővéreidtől és testvéreidtől, távol házádtól, otthonodtól, városodtól és hazádtól! Kövess a pusztába egészen a negyvennapig bőjtig és az ördög megkísértéséig, kövess, amikor felmegyek Jeruzsálembe, kövess a kínzóoszlopig, a megostorozásig, a tövissel való megkoronázásig, egészen a keresztiig! Kövess, nem úgy mint Péter, hanem ahogyan János követett; tartózkodjál keresztem lábánál, mint Mária, és nézd, amint vérem forró cseppekben reád csorog!... Kövess engem úgy, ahogyan a szent vértanúk követtek; kövess, mint Szent Péter mártír a vértanúságig! Kövess, mint Magdolna tette sziklabarlangjában, és mint Szent Antal a pusztában!”

„E látomásnak és ez áldásnak oly erős hatása volt”, mondja Caffarini, „hogy Katalin nem tudott többé másra gondolni, mint a szent remetékre és az ő példájuk követésére”.⁸

A fontebrandai házban több sötét rejtekhely volt, amelyet Katalin át tudott alakítani remetelakká; elbújt ide, és minden tőle telhető módon remetésdit játszott: imádkozott és bőjtölt, amikor a többiek uzsonnájukat fogyasztották, s magakészítette ostorral ostromozta magát. Lassankint a többi kis-leány is igen mulatságosnak találta ezt a játékot; s akkor Katalin megmagyarázta azt nekik és imákat írt elő számukra; ily módon már ekkor elárulta uralkodásra hajló természetét. De végül beleunt ebbe a játékba: lelke nem az üres képzelődés, hanem a valóság felé fordult. Egy napon tehát elhagyta a házat, erősen eltökélve, hogy nekivág a nagyvilágnak és igazi remete lesz. Útját a San Sano-kapu felé vette és kiszökött.

Katalin elsőízben volt Siena falain kívül. Az út a Vallepiatta felé leereszkedett, s a város csakhamar eltűnt. A leányka egyedül volt a fák között... A völgyet mésztufa kősziklák szegélyezték, amelyekben tekervényes mélyedések keletkeztek; ezek Katalin szemében elfogadható pusztai barlangok voltak, és ezért bemászott az egyikbe. Volt egy kenyere és így ellátva megkezdte a magános életet. Amidőn imádkozni kezdett, ismét ama különös állapotba jutott, amelyben minden eltűnt körülötte és úgy érezte, mintha ragyogó fényesség honában lebegne... Úgy érezte, hogy lassankint a föld fölé emelkedik, mind magasabbra és magasabbra, míg végre fejét a barlang boltozatába ütötte és ettől felébredt... Ekkor észrevette, hogy sokaig kellett a barlangban tartózkodnia: a nap leszállott, a fügefákon tücskök énekeltek és fent a San Domenicóban vecsernyére harangoztak. Katalinnak minden remeteéletre irányuló terve hirtelen szertefoszlott; csak arra gondolt, hogy távol van otthonától, és hogy a város kapuját rövid időn belül be fogják zárni. Azonfelül lábai annyira gyöngék voltak, hogy képtelen lett volna a dombra vezető hosszú utat megtenni... Szédülés fogta el, szemére felhő ereszkedett, ismét úgy érezte, mintha lebegne, és a nélkül, hogy tudta volna, miként, egyszerűen csak a San Sano-kapun belül találta magát. Dobogó szívvel sietett haza; senki sem gyanította szökését, azt gondolták, hogy nővéréhez ment, amint azt gyakran megtette.⁹

Katalin nem ismételte meg többé soha ezt a kísérletet, de lenn a barlangban megértette, hogy életét az Úrnak kell szentelnie, és érthetővé vált számára a Szentírás tanítása: „A férjetlen asszony és a szűz arra gondol, ami az Úré, hogy testben és lélekben szent legyen; aki azonban férjnél van, arra gondol, ami a világé s hogyan tessék a férjének.”¹⁰ Egyik oldalon az Úr, a másikon a világ; Katalin fiatal lelke nem ingadozott választásában... Hétéves korában eljegyezte magát Jézussal a Madonna képe előtt: „Boldogságos Szűz Mária”, kiáltott fel, „ne nézd gyöngeségemet és engedd meg nekem kegyesen, hogy Ő legyen az én vőlegényem, akit teljes szívemből szeretek, a te legszentebb Fiad, a mi Urunk Jézus Krisztus... Megígérem neki és teneked, hogy sohasem fogok más vőlegényt elfogadni”.¹¹ Így történt meg a döntő lépés. Katalin Krisztus kis menyasszonya lesz, a hasonnevű alexandriai Szent Katalin példájára, akit az oltárképeken lehet látni, amint Szűz Mária az isteni Gyermekek kezét az ő kinyújtott kezébe helyezi, miközben Jézus gyűrűt húz ujjára. Ezután Katalin, mint engedelmes jegyes, egyedül vőlegé-

nye akaratának teljesítésére törekszik. Márpedig Jézusnak az az akarata, hogy sanyargassuk magunkat és igázzuk le természetünket; s a kis Katalin ezt már gyakorolta is gyermekes vezeklései, valamint a pincében és padláson végzett imái által.

Ettől kezdve arra ítélte magát, hogy csak kenyeret és főzeléket eszik. A húsételt Stefano testvére tányérjára rakta, vagy pedig az asztal alá dobta a macskáknak, amelyek az olasz konyhákból és ebédlőkből sohasem hiányoznak.

Ebben az időben egy kis esemény megmutatta Monna Lapának, hogy Katalin mennyire atyjára ütött. Egy reggel elküldötte leányát a Szent Antal-plébániatemplomba, hogy ajánljon fel gyertyát és kérje meg a plébánost, hogy mondjon misét egy bizonyos szándékra. Katalin eleget tett a megbízásnak, de nem jött mindjárt haza, hanem ott maradt, hogy a kért misét végighallgassa. Amikor aztán hazatért, Lapa igen türelmetlen volt késése miatt. Katalin először csendesesen hallgatta anyja heves szemrehányásait, majd így szólt: „*Monna Madre*, büntess meg, amidőn nem engedelmeskedem neked úgy, amint kellene, de kérlek, ne használj ilyen szavakat és főképen ne kívánj senkinek se rosszat, mert ez nem illik a te anyai méltóságodhoz és az én szívemnek fájdalmat okoz.”

Katalin ekkor még nem volt tízéves. Mikor aztán este Giacomo feljött festőműhelyéből, felesége odakiáltott neki: „Halljad csak, mit mondott nekem ma a te leányod...”

A fontebrandai festő leánya később a világ hatalmasainak is ugyanilyen határozottsággal és ugyanilyen kedvességgel mondotta meg az igazságot.¹²

IV.

Katalin betöltötte tizenkettedik életévét. Nem engedték meg neki többé, hogy egyedül járjon az utcán, és családja igyekezett vőlegényt találni számára. Két nővére már férjhez ment, mert elvégre is a nők házasságra vannak rendelve.

Monna Lapa tehát hozzálátott leánya csinosításához és elrendelte (ami igen olaszos), hogy kissé gyakrabban mosakodjék, csinosan fésülje haját és igyekezzék tetszeni az embereknek. De Katalin hallani sem akart róluk; sohasem állott az ablakba vagy a kapuba, mint a többi fiatal leány, és nem énekelt munka közben szerelmes dalokat, mint azok; sőt elszaladt, ha atyjának valamelyik munkása abba a szobába lépett, ahol ő tartózkodott. „Uramisten, hiszen nem mérgesek“, dünyögött Lapa; de azért leánya éppen úgy futott tőlük, mint a mérgeskígyók elől.

De, hála Bonaventurának, Katalin legkedvesebb nővérének, mégis sikerült őt egy kissé megingatni; egy napon végre beleegyezett, hogy ő is elmegy a többi fiatal leánnyal táncmulatságba szép ruhában, kendőzött arccal, szókére festett hajjal, miként az akkori divat azt megkövetelte.

„Ebben a korban Siena földi javakban annyira bővelke-

dett, hogy csaknem mindennap tartottak mulatságot az új házások tiszteletére", beszéli el „Erkölcstörténeté”-ben¹ Katalin egyik kortársa, Filippo Agazzari szerzetes.

Ha hihetünk a szigorú prédikátor szavainak, a sienai fiatal leányok a tizennegyedik században sem voltak kevésbé könyvnyelműek, mint a huszadikban. Hivatkozik egy leány esetére, aki egy vacsorán holtan esett össze, mivel túlságosan befűzte magát; egy másíkról elmondja, hogy arcát felmarta a használt arcfesték; s beszél egy harmadíkról is, akinek öltözködés közben maga az ördög segített, szobalány alakját véve magára, és akivel aztán még rosszabb is történt...

Más szerzők azt írják, hogy a nők egész napokat töltöttek el a lapos háztetőkön és a nappal süttették hajukat, hogy szép szőke legyen.²

Katalin életének e világiás szakasza, úgy látszik, csak rövid ideig tartott; Bonaventurának 1362 augusztusában bekövetkezett hirtelen halálával mindenestre véget ért.³ Kedves nővérének holtteste mellett Katalin keserűen megsíratta életének e korszakát, amelyet később borzasztó hálátlanságnak tekintett az Úrral szemben. Nem oly külsővel ajándékozta-e meg őt az Isten, amelyet neki szánt? És ő igyekezett azt megjavítani olymódon, ahogy egy mesterművet elcsúfítanak! Isten saját képére alkotta őt, és ő arra vetemedett, hogy azt átfesse és az ördög képére átalakítsa!⁴

Még több év múlva is vádolta magát gyónásaiban a hűtlenség ez ideje miatt, és amidőn Rajmund vigasztalni igyekezett, így kiáltott fel: „Hát az az én gyóntatóm feladata, hogy a bűneimet mentegesse?” Meg volt róla győződve, hogy a pokol lett volna az osztályrésze, ha a könnyelműségnek ebben az állapotában hal meg...

A fiatal leány, új buzgalomtól lelkesítve, újrakezdte bűnbánó és imádságos életét, a magányt kereste, keveset evett és a lehető legkevesebbet aludt. Ez nem tetszett szüleinek, akik Bonaventura halála után Katalint még inkább óhajtották férjhez adni, mint azelőtt, mert abban az időben a családok minél népesebbek, annál hatalmasabbak voltak. Találtak is egy jó családból való fiatalembert, aki példás férje lehetett volna neki; és hogy makacs leányukat, aki saját javát szem elől téveszti, jobb belátásra bírják, Tommaso della Fontéhoz fordultak, aki akkor már pap és Katalin gyóntatója volt.

A dominikánus engedett a felszólításnak; és ekkor Katalin feltárta szívét gyermekkori barátja előtt, tudtára adta neki, hogy szüzességi fogadalmat tett, és bátran kijelentette, hogy

házassági frigyre sohasem egyeznék bele: az ő szíve egészen Isten tulajdona s abban semmiféle földi szerelemnek nem adhat hajlékot. Tommaso, így meggyőzve, megváltoztatta nézetét és a helyett, hogy őt a házasságra rábeszélte volna, azt a tanácsot adta neki, hogy vágja le aranyos haját, mert a nő ezzel jelzi legszembetűnőbben, hogy Istennek szenteli magát. Katalin követte e tanácsot és apácafőkötőhöz hasonló fehér fátyolt tett szőke, lenyírt fejére. Lapa mindjárt csodálkozva nézte, hogy leánya oly nagy gonddal állandóan a fején viseli a fátyolt; végre aztán felemelte azt, és mindent látott...

Kinos óra követte ezt a felfedezést. A Benincasa-család tombolt haragjában; mindnyájan szemrehányásokkal halmozták el Katalint és az olasz nyelv és az olasz tüdő minden erejével biztosították őt, hogy azért mégis kénytelen lesz akarátukat teljesíteni: „Hajad újra meg fog nőni, és neked férjed lesz, mégha belehalsz is!”

A családi tanács elhatározta, hogy Katalinnak ezután nem lesz különszobája, ahol vallási hóbortjainak engedhetné át magát, és azonfelül elbocsátották a szolgálóleányt, hogy annak teendőit Katalin végezze. Így tehát Katalin szolgáló lett, akivel készakarva rosszul bántak abban a reményben, hogy majd jobbnak látja helyzetén változtatni és férjhez megy. De Katalin, hogy e megpróbáltatást elviselje, jámbor fortélyhoz folyamodott; azt képzelte, hogy a názareti szent házban él: vallásos és jóságos atyja képviselte Jézus Krisztust, anyja pedig, úgy-ahogy, a Szent Szűz helyét foglalta el, míg testvérei a Mester apostolai és tanítványai voltak. Így aztán állandóan égi Völegénye szolgálatában szorgoskodott: az Ő hangja szólította őt; Őérette futott fáradhatatlanul föl s alá a lépcsőn; az Ő számára készítette az ételt a konyhában, és Őt, az Ő Anyját és az Ő tanítványait szolgáltatta ki az asztalnál.

Így telt el egy idő, de Katalin mégsem adta meg magát; kedves, de hajthatatlan volt. „Le kell róla mondanunk...”, mondták maguk között a testvérek. Minthogy tilos volt a szobákba bezárkóznia, atyja egy napon, a nélkül, hogy Katalin észrevette volna, rajtakapta őt, amint Stefano szobájában térdrehuulva buzgón imádkozott... Feje fölött fehér galamb lebegett, amely Giacomo beléptekor eltűnt... Az apa elgondolkozva húzódott vissza... Egy fehér galamb az ő leánya feje fölött... lehetséges ez?... És nem kell-e azt hinnie, hogy ez a galamb maga a Szentlélek volt?

E közben Katalin állandóan dédelgette ama régi tervét, hogy utánózni fogja Szent Eufrozinát. Hiszen haját máris le-

vágta és csak férfiruhát kellett magára öltenie, hogy messze elmenjen és felvétesse magát valamelyik dominikánus férfizárdába. Mert eszményképe a domonkosok voltak most tizenöt éves korában csakúgy, mint akkor, amikor még egészen kis leány volt. Egy éjjel álmában látta a szent rendalapítókat: Szent Benedeket, Szent Romuáldot, Tolomei Szent Bernátot, Szent Ferencet és a többieket; de az ő tekintete csak egyet keresett: Szent Domonkost! Ez is Katalinra szegezte szemét és hozzá közeledve fehér és fekete ruhát nyújtott feléje e szavakkal: „Bizzál leányom, ne félj, egy napon még viselni fogod ezt a ruhát.” Katalin oly örömet érzett, hogy felébredt. A ruha, amelyet látott, az volt, amelyet Sienában a *mantellatáknak* nevezett nővérek hordtak.⁵

Ez az álom kétségtelenül változást idézett elő a fiatal leány lelkében; lemondott határozatlan és képzeletszötte tervéről, hogy férfizárdába lép, s ezután könnyebben elérhető célra törekedett. Siena minden házában voltak akkoriban nők, akik Szent Domonkos színeit viselték és az általa alapított Harmadrendhez tartoztak... Nagynénje, Ágnes, Michele di Duccio özvegye is közöttük volt. És Katalin az ő példájára szintén *mantellata* óhajtott lenni!

Ki ne ismerné azt a magasztos pillanatot, amidőn valami nagy terv kezd kibontakozni a lélekben, amikor úgy érezzük, hogy bármiáron is, de cselekednünk kell... Minden kétség, minden habozás elenyészik, s úgy tűnik fel előttünk, hogy az új tervet sohasem tudjuk elég gyorsan megvalósítani! Hasonló elhatározás hatalma alatt történt, hogy Katalin az álomra következő reggelen egész családja előtt kijelentette, „hogy könnyebb lesz egy követ megolvasztaniok, mint őt szándékától eltántorítani”. „Azt tanácsolom nektek, — mondotta — hagyjatok fel minden alkudozással házasságomra vonatkozólag, mert ebben lehetetlen a ti akaratotokat teljesítenem; inkább kell ugyanis Istennek engedelmeskednünk, mint az embereknek. Ha meg akartok tartani itthon szolgálónak, szívesen maradok szolgálatotokban... ha pedig el akartok úzni hazulról, tudjátok meg, hogy azért mégsem mondok le soha szándékomról, mert nekem olyan gazdag és hatalmas vőlegényem van, aki sohasem fogja megengedni, hogy éhen haljak, és gondoskodni fog mindenről, amire szükségem van!”

Másfél évszázaddal ezelőtt Szent Ferenc is hasonló szavakat intézett családjához, amelyek végleges szakítást idéztek elő közte és övéi között. Giacomo Benincasa azonban nem volt Pietro di Bernardone, és az a szellem, amely az assisi

kereskedő fiát lelkesítette, öt nemzedék alatt az egész világon elterjedt. „Az angyal, aki az élő Isten pecsétjét hordozta” (így jelöli meg Szent Bonaventura Szent Ferencet), az emberek millióit és millióit erősítette meg, és Giacomo is ezekhez tartozott.

Csend uralkodott a szobában, amidőn Katalin elhallgatott. Azután Giacomo minden bátorságát összeszedve, szíve legmélyéről így szólott:

„Isten mentsen bennünket, kedves leányom, hogy bármiképpen is szembeszálljunk az Ő akaratával; már régen észrevettük, hogy nem gyerekes szeszély ez nálad, most pedig látjuk, hogy az Úr vezet téged. Teljesítsd tehát szabadon fogadalmadat és élj úgy, amint a Szentlélek sugallja. Csak arra kérünk, imádkozzál érettünk szüntelenül, hogy méltók legyünk Völegényed ígéreteire.”

S Lapához és fiaihoz fordulva hozzáfűzte: „Senki se mészélje ezután zaklatni az én forrón szeretett leányomat, hogy Völegényének békén és szabadon szolgáljon és állandóan közbenjárjon érettünk. Tudnánk-e valaha jobb családból származó Völegényt találni számára?”...^o

V.

A családi perpatvarok ez időszakában Katalin „lelkében titkos cellát épített, ahonnan senki sem volt képes őt kiűzni, és elhatározta, hogy azt sohasem hagyja el, bármilyenek legyenek is külső foglalatosságai...”

Assisi Szent Ferenc is ismert ilyen titkos menedékhelyet, s erről mondogta: „A mi testünk cella, és a lélek a remete, aki abban tartózkodik.”

De Katalin nemsokára ígéretet nyert, hogy valóságos, külső cellája is lehet. Giacomo Benincasa házában, éppen a konyha alatt volt egy kis szoba, amelynek ablaka a Vicolò del Tiratoióra nézett. Katalin látva, hogy e szoba üresen áll, itt rendezte be remetelakát.

Ez a cella még ma is látható. A padozat éppen a ház mögött haladó út szintjén van; az ablak jelenleg be van falazva, de a kőbevésett kereszt jelzi az arra járóknak, hogy itt van az a szoba, amelyet Katalin megszentelt.

Ez a szoba igen kicsiny — öt méter hosszú, három méter széles — és vörös téglákkal volt kikövezve. Bútorok számára nem sok hely volt benne: egy láda, amelybe Katalin a holmiját elzárta, és egy pad, ez volt minden. A pad napközben asztalul szolgált számára; éjjel pedig ruhástul ráfeküdt, és ekkor pár-

nául fahasábot használt, vagy pedig fejét a téglákból készült lépcsőfokokra hajtotta, amelyek a magasan lévő ablak elérésére szolgáltak. Az ajtó és az ablaktáblák legtöbbször zárva voltak, és ilyenkor a kis szobát csak a falifeszület előtt égő mécses világította meg.²

Itt, e homályos magányban Katalin igazán utánozhatta a régi remeték vezekléseit. A húsevással már régen felhagyott; most minden ízletes táplálékról is lemondott, és később oda-jutott, hogy csak kenyérrel és nyers zöldséggel élt. Húszéves korától kezdve beérte azzal, hogy kenyér nélkül kevés salátát vett magához, és idővel még ezt a sovány táplálékot is megvonta magától. Szervezete a szigorú böjtölés következtében annyira átalakult, hogy néhány évvel később semmiféle táplálékot sem tudott elviselni. Másképpen is sanyargatta magát; vezeklőövet hordott, amelyet később szorosan derekára fűzött vékony vaslánccal cserélt fel. Caffarini látta az egyik diszciplinát, amellyel Katalin magát ostromozta: kicsiny vas-horog volt ráerősítve és fekete volt a rászáradt vértől; látta az apró keresztkekkel ellátott láncot is, amelyet Katalin teste körül hordott.³

Katalin a táplálékhoz hasonlóan az alvást is korlátozta és a végén alig aludt kétnaponként egy félórát. „Ebben volt a legnehezebb erőt venni magamon”, vallotta be egyszer Capuai Rajmundnak.⁴

Egyébként természeténél fogva viruló egészségnek örvendett és mint az olasz leányok általában, erőből duzzadt. Lapa szerette elbeszélni, hogy leánya serdülő korában egy zsák gabonát is felvitt az utcáról a padlásra (márpedig ez egy öszvér teljes terhe volt!). „De akkor még kétszer olyan erős volt, mint mostan.”⁵

A dominikánusok mindenkor feltűnő előszeretettel tanúsítottak a testi vezeklések iránt. Szent Ferenc megtiltotta testvéreinek a külső vezeklést és a Porziuncolában tartott általános káptalanon minden vezeklőövet és vezeklőostort összegyűjtetett és elégettetett; ezzel szemben Szűz Henrik élete, például, nyolcadik életévétől egészen a negyvenedikig nem volt más, mint az önkínzások szakadatlan sorozata „úgyannyira, hogy teste teljesen elgyöngült, és választania kellett a kettő között: vagy felhagy e szigorúsággal, vagy meghal. Akkor Isten megértette vele, hogy mindez csak előkészület és a régi ember megsemmisítése volt.”⁶

Katalin a lemondásnak és az erőfeszítésnek ugyanazon útját járta sienai magános szobájában, mint amelyen a német

dominikánus haladt konstanci kolostorában. Katalin is borzalmasan szép lapokat írhatott volna önéletrajzában a „test sa nyargatásáról” és „az én” fájdalmas lerombolásáról. De mindezzel még nem érte el vágyai végcélját: még nem hordta a fehér-fekete rendiruhát. Szülei megengedték ugyan neki, hogy a ház négy fala között imádságos és bűnbánó életet folytasson, de nemigen gondoltak arra, hogy engedékenyséjükben tovább is menjenek. Monna Lapa, alapjában véve, nem adta fel a reményt, hogy leányát kigyógyítja különködéséből. Minek kell például jó ágy helyett kemény deszkán aludni? Lapa néha felkelt, hogy leányát maga mellé vegye és kényszerítse őt, hogy ágyát megossa vele, mint ahogy kisleány korában tette. De amidőn reggel felébredt, az ágy üres volt mellette: Katalin nesztelenül kisurrant, vagy pedig ha rászánta magát az ottmaradásra, módját ejtette, hogy titokban deszkát vagy más fadarabot csúsztasson a lepedő alá; s ez esetben arra feküdve, alvás helyett imádkozott.

Lapa végül sóhajtozva engedett természetéből kivetkőzött leányának. De nemcsak sóhajtozással adott kifejezést méltatlankodásának, amikor egy napon Katalinhoz belépve látta, hogy az véresre korbácsolja magát. A boldogtalan anya ekkor oly hangos jajveszékelésbe kezdett, hogy a szomszédok is mind meghallották. Vadul kiáltozott: „Leányom, leányom, hát meg akarod magad ölni? Ó, milyen hatalom az, amely elrabolja gyermekemet?” Azután (jegyzí meg Rajmund hideg kicsinyléssel) „mindenféle furcsa cselekedetet engedett magának: arcát karmolta, vagy haját tépte”. Rajmund, a szigorú szerzetes könnyen beszélhetett így; ő nem ismerte, milyen az anyai szív! *Semplicissima Lapa*, te oly nagyon szeretted a te Katalinkádat, szíved gyermekét, a legutolsót, akit te magad szoptattál, családi tűzhelyed napsugarát, a bájos Eufrozinát; nem tudtad megérteni, miért kínozza így magát, és zokogtál és hajadat tépted, amidőn kicsordulni láttad az ő véré, a te véredet és Giacomo véré, amely Katalin ereiből patakzott; hiszen e vérnek minden drága cseppje az ifjúság, az élet, a boldogság egy-egy cseppje volt, amelyet ha egyszer kiömlött, soha többé nem lehetett visszaszerezni! Ó, együgyű és érzékenyszívű Lapa! Mi szánunk téged, mi megértünk és szeretünk szivedért, azért a szívért, amelyet leányodra átszármaztattál, és amely őt oly hőssé, oly erőssé tette!

Lapa nem tudta Katalint sem erőszakkal, sem gyöngédséggel jobb belátásra bírni; megkísérelt tehát egy harmadik módot: a szórakozást. Elvitte leányát Vignonéba, ebbe a na-

gyon látogatott hévíz-fürdőbe, amely a Sienától délre emelkedő hegyek között, az Orcia-folyó partján feküdt.

Simone di Giacomo Tondi 1334-ből származó iratai szerint a vignonei meleg források vasat, aluminiumot, rezet, kevés aranyat és kevés ezüstöt tartalmaznak; abban az időben az volt a hírük, hogy gyógyítják a máj- és gyomorbajt meg a különböző idegbajokat. Ezek a fürdők, amelyeket manapság csak a környékbeli parasztok használnak, akkoriban nagyon divatosak voltak; ezért számos vendégfogadó volt Vignonében, a tér közepén pedig templom emelkedett.⁷ Itt kellett volna Katalinnak megkínzott testét anyai felügyelet alatt gyógykezelnie és észszerűbb nézetekre jutnia. Katalin készségesen engedelmeskedett, de azt kérte, hogy anyai felügyelet nélkül, egyedül fürödhessen, és amidőn erre engedélyt kapott, a helyett, hogy a medence langyos vizét használta volna, rendszeren a forró vízsugár alatt helyezkedett el, a leforrázás veszedelmének téve ki magát.

Amikor kényszerítették, hogy eljárásáról számot adjon, így felelt: „A pokol és a tisztítóhely kinjaira gondoltam, és arra kértem Teremtőtmet, hogy kíméljen meg engem az örök kárhozattól és fogadja el helyette ezeket a szenvedéseket, amelyeket önként elviseltem.”

Lapa tehát kudarcot vallva visszatért Sienába, és Katalin, ekkor elsőízben, közölte anyjával szándékát, hogy *mantellata* akar lenni. Nem hagyott neki békét mindaddig, amíg meg nem ígérte, hogy felkeresi a mantellaták perjelnőjét és előadja neki a szándékát. De Lapa nagyon megelégedetten tért haza ebből a látogatásból; a perjelnő azt felelte neki, hogy a mantellaták csak özvegyeket vesznek fel, és oly fiatal leányt, mint Katalin, nem fogadhatnak be maguk közé.⁸

Ekkor Katalin bárányműbe esett, ami a felnőtteknél elég súlyos betegség. A vigasztalhatatlan Lapa éjjel-nappal beteg gyermeke ágya mellett tartózkodott. Mivel Katalin visszautasított minden nyalánkságot, amellyel anyja elhalmozta, ez végre kétségbeesetten felkiáltott: „Ó, hát semmit sem tehetek értetted?” Erre Katalin ügyesen így felelt: „Ha azt akarod, hogy meggyógyuljak, segíts nekem, hogy mantellata lehessen; különben meg vagyok róla győződve, Szent Domonkos úgy intézi a dolgot, hogy sem ebben, sem más ruhában nem lehetek majd a tied!...”

Lapa erre megint elment a nővérekhez és szorongó szívvel védelmébe vette leánya ügyét. „Csak ne lenne olyan szép”, jegyezte meg a perjelnő. „Jöjjetek el és ítéljete ti ma-

gatók", felelte Lapa, aki ravasz is tudott lenni. A perjelnö vele ment és Katalint, akinek arca kiütésekkel volt tele, nem találta túlságosan szépnek; ellenben nagyon meglepődött e leány tagadhatatlan jámborságán. Kikérte a többi nővér tanácsát is; s ekkor valószínűleg Benincasa Ágnes is latba vetette befolyását, hogy a döntés unokahúga javára szóljon. Bármint történt is, Katalin annyi várakozás után végre boldogan értesült, hogy felveszik a mantellaták közé. Oly élénk örömet érzett e fölöött, hogy betegségéből gyorsan felépült és kitűzhatték a felvétel napját.

Kevéssel e türelmetlenül várt nap előtt, Katalinnak kemény harcot kellett megvívnia. Felgyógyulása után ismét kivonta magát Lapa jóságos gondviselése alól és újra birtokába vette komor szobácskáját.

Itt tartózkodott egy este, feszülete előtt imába merülve.

Leszállt az éj; az az óra volt, amelyben a lélek tele van oly vágyakkal, amelyek saját magát is megdöbbentik, vágyakkal, amelyek nem merészkednek a napvilágra és azonnal eltűnnek, ha lámpát gyújtunk, de a nap és éj határán szárnyra kelnek, mint komor szürkületi madarak... mélabús emlékekkel, veszedelmes ábrándokkal...

Azon az estén Katalin ezeknek a nyugtalanító vendégek látogatását fogadta sötétségbe borult kis szobácskájában. Talán elhunyt Bonaventura nővérének hangját hallotta? Talán a vidám gyermekektől körülvelt fiatal anya boldogságára emlékezett vissza? Vagy talán valamely ünnep emléke volt ez? Talán a fiatal, sudár *alfieréktől* kecsesen lengetett zászlókat látta újra? Vagy talán az ünneplőruhás tömeget látta megint, amint a *Campón* a júliusi napsütésben gyülekezik, meg a piros drapériával díszített emelvényeket, tömve pompásan öltözött hölgyekkel?

„Te is, Katalin, te is közöttük lehetnél”, súgta fülébe egy hang. „Miért vágta le szép, aranyos hajad? Miért hordasz vezeklőövet törékeny testeden, és miért öltöd fel néhány nap múlva a nővérek durva ruháját? Nézd, nem szebb-e ez a ruha?” És az est homályában úgy tűnt fel Katalinnak, mintha egy ifjút látna maga előtt, aki oly karcsú és oly szép volt, mint a *Contrada dell'Oca* egyik apródja, és pompás ruhát nyujtott feléje. Sohasem látott ily elragadó ruhát: szintjatszó selyemből készült, arannyal himezve és gyöngyökkel meg drágakövekkel teletűzdelve...

Katalin egy pillanatig elbűvölve tekintett a kápráztató

ruhára és a szép ifjúra, aki hallgatását beleegyezésnek véve, már-már reá is adta a ruhát...

S ekkor Katalin, mintegy álomból ébredve, világosan megértette, mit készült tenni, és gyors kézmozdulattal elutasította magától a csábítót és annak káprázatát... A külső látomás eltűnt, de a belső kísértés továbbtartott. Úgy tűnt fel előtte, mintha eddig az élet valóságai iránt érzéketlenül élt volna. Hajlamait követte, egyedül azzal a gondolattal elfoglalva, hogy célját elérje; de mit nyert most, amidőn célhoz ért? Amikor kisgyerek korában Jézus jegyesévé lett, tudta-e már, hogy minek adta az elsőbbséget? Nemcsak arra a gyerekes vágyára hallgatott-e, hogy azt teszi, amit a papok tanítanak és Isten előtt kedvesnek mondanak, és amit előtte már oly sok jámbor asszony cselekedett? Az volt az érzése, hogy szeme előtt fátylak szakadnak fel egymásután: a valóságnak megfelelően látta az emberek életét és boldogságát, a nők életét és boldogságát, és tisztába jött vele, hogy ő most minderről örökre le akar mondani... Sohasem fogja az oltár előtt vőlegény kezébe tenni a kezét, sohasem fogja a templomot annak oldalán elhagyni, miközben szüleit komolyan és mégis örvendezve üdvözli... Sohasem fognak számára kigyúlni a menyegzői fáklyák, és ha majd fehérhajú öregasszony lesz, nem mutathatja meg csodálkozó unokáinak az ezüstvirágokkal kihimezett régi menyasszonyi fátyolt...

Katalin minden erejét összeszedve, hevesen kiszakította magát az álmodozásból, amely női szívét megrohanta: „Ó, én szerelmem, én egyetlen Vőlegényem”, kiáltott fel, térdre rogyva a feszület előtt, „Te jól tudod, hogy én sohasem vágyódtam más után, mint Te utánad; jöjj most segedelmemre, Megváltóm, erősíts és támogass engem e nehéz órában!”

A Megfeszített nem árult el semmi megindulást: néma maradt, szemei merevek... De mintha női ruha suhogása, a hideg falat súroló selyem és arany zaja hallatszott volna... és Katalin előtt megjelent Ő, aki áldott minden asszonyok között, Siena védőasszonya, a Szent Szűz és Isten Anyja, a *Madonna Maria*. Mint pár pillanattal előbb a kísértő, Ő is arannyal és gyöngyökkel himezett, drágakövektől csillogó ruhát tartott a karján: „Tudd meg, leányom”, mondotta Jézus Anyja az ő kedves és gyöngéd hangján (amely könnyekre fakaszt mindenkit, aki hallja), „tudd meg, hogy ezt a ruhát Fiam szívéből vettem ki számodra; ott volt ez az Ő oldalsebében mint valami aranyos ékszerszekrényben, és saját kezemmel himeztem azt ki”. S ekkor Katalin vágytól égve és alázatosságtól remegve lehajtotta fejét, és a Szűz ráadta az égi köntöst.⁹

VI.

Amidőn a sienai San Domenico-templomba lépünk, mindjárt jobbkéz felől egy ajtót veszünk észre, amely a templomnál magasabban fekvő zárt kápolnácskába vezet. Ez a kápolna régebben nyitott volt; csak az a néhány csúcsív választotta el a középhajótól, amelynek maradványai még ma is láthatók. A kápolnába

lépcső vezetett fel; s amikor a csúcsíveket befalazták, kegyeletből a falba foglaltak néhány lépcsőfokot is, amelyek alatt ez a régi felirat olvasható: „Ezeken a lépcsőkön ment fel Katalin, hogy Krisztust, az ő Jegyesét imádja.”¹

Ez a kápolna a *Cappella delle Volte*, amelyről Szent Katalin életrajzában oly gyakran történik említés. A mantellátak rendszeren itt tartották összejöveleteiket, és az 1363. év egyik vasárnap-délutánján valamennyi nővér jelenlétében itt kapta meg Katalin Bartolommeo Montucci atya kezéből a fehér ruhát, a bőrvet, a fekete köpenyt és a fehér fátyolt. „A templomból hazatérve — beszéli el Capuai Rajmund — így szólt magához: íme, szerzetbe léptél, ne élj tehát ezután úgy, ahogy eddig tetted; a világi életnek vége, új élet nyílik meg előtted; tökéletes tisztaságot kell magadra öltened, amint azt a fehér ruha is jelzi, amelyet hordasz; ezután teljesen meg

kell halnod a világ számára: fekete köpenyeged világosan mutatja ezt... És ettől fogva azon a keskeny úton kell haladnod, amelyre oly kevés lélek mer rálépni." Amikor egyedül maradt cellájában, sokatmondó látomása volt. Pompás gyümölcsökkel megrakott óriási fát látott, amelynek tövénél tövisbokor volt, oly magas és oly sűrű, hogy nehéz lett volna a fához közeledni és arról gyümölcsöt szedni. Kissé távolabb kis domb emelkedett tele aratásra érett gabonával, amely látásra igen szép volt, de üres kalásza alig érintve porrá máloltak a kézben. Azután nagy néptömeget látott erre jönni; az emberek megállottak a fa előtt; vágyakozva szemlélték a gyümölcsöket és megkísérelték azokat elérni; de a tüskéktől megsebezve azonnal lemondtak arról, hogy a sövényen áthatoljanak; ekkor tekintetüket az érett búzával borított domb felé fordították, majd odarahantak és a romlott búzával táplálkoztak, amely betegekké tette és erejüktől megfosztotta őket. Azután mások is jöttek, akik az elsőknél bátrabbak voltak: ezek áthatoltak a sövényen, de a fához közeledve észrevették, hogy a gyümölcs igen magasan függ, a fa törzse pedig sima és nehezen megmászható; és ők is folytatták útjukat, hogy a csalóka búzával táplálkozzanak, amely még éhesebbé tette őket. Végre jöttek néhányan, akik rászánták magukat, hogy áttörnek a sűrű túskebokron és felmásznak a fára; szedtek is a gyümölcsből és elfogyasztották, ami lelkükben annyira megerősítette őket, hogy ettől kezdve minden más tápláléktól undorodtak.

„Katalint — írja Caffarini — döbbenet fogta el arra a gondolatra, hogy oly sok ember annyira vak és ostoba, hogy inkább a csalárd világot szereti és követi, de nem enged Jézus Krisztus hívásának és felszólításának, aki szolgáit ebben a számkivetésben megvigasztalja és örömmel tölti el. Mert ez a fa, amint ő jól megértette, a megtestesült örök Igét képviselte, akinek fonséges gyümölcsei a különböző erények; a domb pedig, amely nem terem jó búzát, hanem csak konkolyt, a világ aranyló földjeit ábrázolta, amelyeket az emberek hasztalan művelnek oly nagy erőfeszítéssel. Akik a tövises szűrásától félve a fától eltávoznak, azok az emberek, akik képtelenek tartják magukat a jámbor életre és arról azonnal lemondanak. Akik utánuk jönnek és a fa magasságától megijednek, azok, akik erőteljesen és jó akarattal kezdenek megszentelésük művébe, de elcsüggednek és híján vannak az állhatatosságnak. Azok pedig, akik legutoljára jönnek, az igazi hívők, akik kitartanak az igazságban.”²

Ez a látomás már tartalmazta az alapeszmét, amelyet Katalinnak a következő években bővebben és mélyebben ki kellett fejlesztenie. Amint ő jól látta, az ember két ellentétes hatalom között áll, amelyek egyaránt igyekeznek elnyerni szeretetét. E két hatalom közül az egyik az Igazság, az Élet, a Béke, az Öröm és a Boldogság; a másik pedig a Világ s az ördög sátrani, mindenkor csalfa és megtévesztő káprázata.

Egyesek azt állítják, hogy ez a tan a buddhizmusból vagy a régi görög bölcsesetből származik, és hogy Sákjamuni vagy Platon és Plotinos tanításaiból ered. Pedig ez a tan az Evangéliumban gyökerezik és az Újszövetségben található. Már az őskereszténységben is az volt a meggyőződés, hogy örök ellenségeskedés van Isten és a „világ”, Isten fiai és a világ fiai között. Jézus tanítványai nem a „világból” valók, és ezért gyűlöli őket a világ. A keresztény hit „legyőzi a világot”. A keresztényeknek ismertető jele az, hogy nem szeretik a világot, sem a világ dolgait. A világ szeretete Isten szeretetének tökéletes ellentéte. „Ha valaki szereti a világot, abban nincs meg az Atyának szeretete.”³

A katolikus Egyház az évszázadok folyamán hűségesen megőrizte ezt az evangéliumi és apostoli tanítást. Ez Szent Ágoston tanítása a „Két Városról”; ez a dominikánus misztika tanítása a „Két Szeretetről”; ez Loyolai Szent Ignác tanítása a „Két Zászlóról”.

„Az értelemmel felruházott lélek tisztátalanná válik, ha szeretetét az ideiglenes dolgoknak ajándékozza és magát azoknak átengedi, — írja Szent Tamás — de megtisztul, ha Ahhoz, aki fölötte van, vagyis Istenhez törekszik. És ennek a tisztulásnak kútfeje a hit.”⁴

Amidón Szuzó Henrik, Aquinói Szent Tamás tanítványa fáradhatatlanul járta a városokat, ezt — miként ő maga mondja — azért tette, hogy az ideiglenes szeretettől elvonja és az örök szeretethez édesgesse a szíveket, s hogy velük megutáltassa a múlandó szeretetet és megszerettesse a vég nélkülit.⁵

Az emberben minden a szívből származik, és a szív sohasem télen. „Sem a Teremtő, sem a teremtmények nem lehetnek szeretet nélkül” — éneklí Dante.⁶ Nem tudjuk, hogy Katalin olvasta-e Dantét (akit tanítványai mindenestre tanulmányoztak⁷); de ő is csaknem ugyanazokkal a szavakkal mondja: „A lélek nem élhet szeretet nélkül.”

Minden a szeretet választásától függ, „mert szeretni kell vagy Istent vagy a világot. Márpedig a lélek mindig egyesül

azzal, amit szeret, és igyekszik azzá átalakulni... Ha a lélek a világot szereti, csak szenvedésre talál, mivel az csak a gyötrelmek éles töviseit képes megteremni... A lélek ekkor mindig szomorú és önmaga számára is elviselhetetlen. Isten ellenben az örök Szeretetreméltóság, és a lélek, amely őt befogadja, kielégítve találja minden vágyát, mert csak Istennel tud betelni, aki egyedül nagyobb, mint ő, míg maga a lélek fölötte van minden teremtettnak... Ezért a világ nem képes az embert kielégíteni, mert az nála alsóbbrendű; nem arra vagyunk teremtve, hogy sarat együnk".⁸ Ezt akarta kifejezni Szent Ágoston híres szavaival: „Nyugtalan a szívünk, Istenem, míg meg nem pihen benned!”

Ez az érzelem töltötte el már Katalin lelkét, de még erősödnie kellett neki a küzdelem, az önmegtagadás és az Én feláldozása által. Ifjúságának három évét szentelte rá, hogy ezt a gondolatot tökéletesen elsajátítsa, s hogy szívét a világtól elszakítsa és teljesen az Istenhez rögzítse. Ez alatt a három év alatt úgy élt otthonában, mint valami pusztában; csak a legszükségesebbekről beszélt hozzátartozóival és lelkiatyjával, aki még mindig Tommaso della Fonte volt; s legjobb tehetsége szerint megtartotta a ciszterciek „nagy hallgatását”, — a hallgatást, amely a magánnyal összekötve mindenkor kedvező éghajlatot nyújtott a lelki előrehaladás számára. A beszéd elszórazott és szétszór, a beszéd sebez és sért, míg a hallgatás erősít, összeszed és tisztít. A hallgatás meggyógyít minden beszéd által okozott sebet, véd és megnyugtat...

Katalin tehát hallgatott és magányban élt. Minden reggel megtette a rövid utat a San Domenicóba, hogy ott misét hallgasson, és azután szobájában maradt; ide hozták számára az okvetlenül szükséges egyszerű táplálékot, amelyet padján ülve fogyasztott el, miközben kenyerét a bűnbánat könnyeivel áztatta. Ha maradt valami, arra az ablaka alatt összegyűlt szegények számíthattak...

... A magány és a hallgatás e korszakában egyszer ismét beesteledett. Katalin visszatért szobácskájába és bezárta az ajtót és az ablakot. A szobát csak a mécses gyöngye fénye világította meg, amely szüntelenül égett a Feszület, valamint a Szent Szűz, Mária Magdolna és Szent Domonkos képe előtt... Katalin velük szemben padján üldögélt, túlságosan fáradtan ahhoz, hogy imádkozzék... A San Domenicóból tért haza, amelyet az „Ave Maria” után bezártak; utolsónak maradt ott és csak azért jött el, mert a sekrestyés, aki türelmetlenül várta, hogy a templomot bezárhassa és vacsorázni mehessen, sokat-

mondóan és hosszasan rázogatta kulcsosomóját... Fönt a San Domenicóban a testvérek némi ellenszenvet kezdtek érezni vele szemben és úgy találták, hogy meglehetősen sok kellemetlenséget okoz nekik; a helyett, hogy a mise után mindjárt hazament volna, mint a többi mantellata, ott maradt a Cappella delle Voltéban és végnélkül imádkozott... A jámborság mindenestre dicséretreméltó dolog, de Katalin csaknem túllépte az illendőség határát, amidőn a többi, ráncosarcú nővérrel együtt az áldoztatókorlátnál térdelve fiatal arcát a pap felé fordította, miközben orcáját túlságos nagy pirosság öntötte el és homlokán apró csöppecskék gyöngyöztek... Sőt az is megtörtént, hogy a szentosiya vétele után zokogásban tört ki...

Tommaso atya megtiltotta neki, hogy a templomban sírjon, de Katalin igen alázatosan arról vádolta magát, hogy nem tudja visszatartani a könnyeit... Hőféhér arccal az egyik pillér mögött térdelve gyakran elragadtatásba esett, és ilyenkor semmit sem látott, semmit sem érzett, semmit sem halott...

Egy napon, mivel hiába kiáltoztak fülébe és hiába csipdesték karját, mégsem tért magához, két testvér elszántan megragadta őt és kivitte a templomból; amidőn végre a járókelőktől kapott rúgásokra felocsúdott, a templom bezárt kapuja előtt a déli nap hevének kitéve, a kövezeten fekve találta magát.⁹

S ő mégis annyira szeretett minél tovább a templomban maradni! Mert a szobácska, ahol máskor békét és vigaszt talált, nem nyújtott többé biztonságot neki. A mennyország bezárult számára, és megnyílt előtte a pokol, szabad utat engedve a gonosz szellemek seregének...

Katalin körülbelül tizenhat éves volt, amikor mantellata lett, és magános élete tizenkilenc éves koráig tartott; ebben a korban az olasz nő már teljesen kifejllett, és lehetetlen volt, hogy Katalin ezt ne érezte volna. Új és kemény harcot kellett megharcolnia, döntő győzelmet kellett aratnia önmaga fölött. Szíve fölött már győzedelmeskedett; hátra volt még, hogy érzékeit is legyőzze.

Amikor Katalin szobájába lépett, olyan zsongást hallott, mint mikor estefelé a konyhába lépünk és a legyek röpdösni kezdenek. Tudta, hogy ezek nem legyek, hanem az ördögök, akik csak hazatértére vártak és most szárnyaikkal csapdostak. Éjjel-nappal körülötte röpdöstek, tolakodóan, szemtelenül, türhetetlenül, mint a legyek, és nem hagytak neki nyugtot egy pillanatig sem... Ezernyi módját találták, hogy hozzá közeled-

jenek; ezernyi különböző hangot vettek fel, hogy hozzá beszéljenek... Ime, most is mandolinhanghoz hasonló vékony, elnyújtott hang ütötte meg fülét, amely alattomosan ezt suttogta neki: „Szegény kis Katalin, miért kínozod magadat oly nagyon? Mire jó az a bőjt vagy a vasöv, amelyet derekad körül hordasz, mire jó az a vezeklőostor, amellyel fehér válladat ostromozod! Miért nem alszol úgy, mint a többi ember? Miért nem eszel és iszol rendszeresen és kielégítő módon, bár helyes mértéket tartva? Valóban azt hiszed, hogy ki tudsz tartani ezen az úton? Mi a szándékod? Talán jobb akarsz lenni, mint a többiek? Ebben az esetben kevély vagy. És különben is meggondoltad-e, hogy amit te teszel, az nem egyéb, mint lassú öngyilkosság? Egész egyszerűen öngyilkosságot követsz el, ami halálos és jóvátehetetlen bűn... Ilymódon itt lenn semmi élvezeted sem lesz és a másvilágon az örök kárhozat lesz osztályrészed. Ó, Katalin, kövesd inkább az én tanácsomat; állj meg, amíg nem késő. Kétségtelenül gyöngye vagy kissé a sok sanyargatás következtében, de még elég fiatal ahhoz, hogy ezen segíteni lehessen. Ismét olyan egészséges és erős lehetsz, mint amilyen akkor voltál, amikor kora ifjúságodban egy zsák gabonát a ház kapujából föl vittél a padlásra. ÉlJ úgy, mint a többi nő; válassz magadnak szép és jó férjet, legyenek gyermekeid, és légy boldog feleség és boldog anya; ez nem fog akadályozni téged abban, hogy jó és jámbor légy. Gondolj csak Sárára, Rebekkára, Ráchelre s az ó- és újszövetség oly sok más asszonyára!”

Igy buzdította őt a jóakaró hang, és meghitt képek jelentek meg lelke előtt: a családi tűzhely, a háztartás, a gyerekek... Amint Katalin cellájában le és föl sétálgatott, mintha csak most vette volna észre, hogy milyen komor, szűk és magános az... Alig néhány lépésnyire, a domb tövében a Fontebranda volt, ahol az asszonyok egy pillanatra lepihentek a forrás mellett, arra várva, hogy korsójuk megteljék, és közben bevásárlásaikról, a piaci árakról, a vacsoráról beszélgettek... A kapun kívül pedig Vallepiatta völgye terült el, amely akkor is szerelmes daloktól visszhangzott csakúgy, mint manapság enyhe nyári estéken, amidőn a sötét erdőkben és a homályba burkolt kukoricások fölött szentjánosbogarak táncolnak, és a rétek mélyéről kis zöldbékák zengik nászéneküket csengőtisztán, mint amilyen a harangok csilingelése; a családanyák házuk kapujában állanak, míg a kövér gyermekek az utca meleg fehér porában hemperegnek, a lányok pedig egymás karjába kapaszkodva lemennek a völgybe, hogy a

fiatalemberekkel találkozzanak, akik erős, szárnyaló hangon énekelnek; a leányok felelnek nekik, és a két kar egyesül, hogy ajkukról messze zengjen a győzedelmes „Amore, amore”.

Ilyen látomások kísérthették a fiatal olasz nőt a komor, sivár szobában, amely a Giacomo Benincasa háza mögött elvonuló bűzös kis utcára nyílt. De Katalin nem volt érzelgős. Atyjától öröklött akarata féken tartotta anyjától nyert heves természetét. Hű akart maradni Vőlegényének tett ígéretéhez, még akkor is, ha ez, amint a rossz szellem állította, a pokolba vinné őt. Megváltója szenvedéssel teljes életet választott magának... utánozni és követni akarta Őt a kereszten, hogy aztán vele együtt mehessen be a dicsőségbe. Nem hallotta-e a minap, hogy égi hang szólott szívéhez és azt mondotta: „Ha erős akarsz lenni a küzdelmekben, szemedben minden édességnek keserűséggé kell átváltoznia, és minden keserűségnek édességgé kell lennie számodra”?

A kísértő egy pillanatra elhallgatott, de csakhamar ismét támadásba kezdett; hangja egyre meggyőzőbb lett és az emberi természet legmélyére hatolt, ahol az az állattal keveredik összel. Nagy csend támadt Katalin körül; a levegő, amely körülvette, nyomasztó és forró lett; nem hallott többé egy hangot sem, de még látott valamit, látott, látott... Bármerre fordult, félig meztelen férfiakat és nőket látott maga előtt... Katalin behúnyta szemét, de ez a látvány szemhéja fátyolán át is elébe tolakodott; tekintetét kétségbeesve a feszületre szegezte, de a tündérekhez hasonlóan táncoló légies alakok gyorsan elfődték azt szeme elől, majd intettek neki és fülébe súgták: „Tégy úgy, mint mi!”

Katalin kétségbeesésében minden tőle telhető módon védekezett; de a nyugtalanító képek állandóan szeme előtt lebegtek, és ismét felhangzott a lágy és gúnyos ördögi hang, ezt suttogva fülébe: „Nos, Katalin, mit fogsz tenni? Hiszed-e, hogy erős tudsz maradni ezután is? Mégha sikerülne is ez neked, mi akkor is folytonosan kinozni fogunk egészen haláloed napjáig, egészen haláloed órájáig, mindaddig, amíg csak nem engedsz és nem leszel a mienk!...” S miként Mephistopheles a Brockenen, a kísértő egyetlen ugrással a fiatal boszorkányok közé vetette magát, és magával sodorta azokat a fékevesztett tánc forgatagában...

A fiatal leány sohasem érezte magát ily közel a pokolhoz és talán szédülést is érzett; de akarata végső erőfeszítésével még egyszer és utoljára visszaverte az ellenséget: „Fenyegetéseid nem félemlítenek meg, — kiáltotta — mert én a szen-

vedést választottam gyönyörűségemül. Mégha Teremtőm kárhozatra taszítana is, még akkor is szüntelenül Őt akarom szolgálni. Megérdemlem a poklot, hiszen oly sokszor megbántottam a mi Urunkat, és ha Ő örök kínokra kárhoztat, ez csak igazságosság lesz. Mindenben az övé vagyok, és egyedül Őt akarom szolgálni. Önmagamtól semmire sem vagyok képes, de a mi Urunk Jézus Krisztusba helyezem bizalmamat. *Confido in Domino nostro Jesu Christo!*"¹⁰

Amint Katalin kimondotta a Nevet, amely minden név fölött vagyon, úgy érezte, hogy a talaj megszilárdult lába alatt, és a csábító örvény eltűnt...

Ekkor Katalin folytonosan ismételte a megváltó Nevet, amely előtt minden térd meghajlik, még a pokolban is, — szüntelenül mondogatta ezt, mint ahogy a katona forgatja bevérzett villogó kardját és utat tör magának az ellenség sorain át. A láthatatlan lények eszeveszetten menekültek; a levegő ismét könnyű és tiszta lett, vakító fény világította be a szobát, és ebben a ragyogásban megjelent a kereszten a mi Urunk Jézus Krisztus vérző sebekkel borítva:

„Katalin leányom...”, suttogta. És Katalin lángoló szeretettel, könnyekben úszva lábaihoz borult: „Ó, jóságos és édes Jézusom, hát hol voltál azalatt, míg lelkem ily kínok martaléka volt?” — „Szívedben voltam, Katalin, — volt a kedves válasz — mert én csak azokat hagyom el, akik előbb maguk elhagynak engemet.” — „Az én szívemben, Uram! e sok kísértés és tisztátalan látomás közepette? — kérdezte a leány elcsodálkozva. — Ha szívemben voltál, miért nem voltam én annak tudatában? Lehetséges-e, hogy a tűz mellett voltam és a tűz lángjának melege mégsem érintett? Hiszen én csak hidegséget, gyötrelmet és keserűséget éreztem, és úgy tűnt fel előttem, hogy tele vagyok halálos bűnökkel!” — „Mondd, Katalin, — válaszolt az Úr — ezek a kísértések örömet vagy szomorúságot okoztak neked?” — „Ó, eliszonyodtam tőlük és undorral töltöttek el engem.” — „És miért történt ez így? Azt hiszed talán, hogy ha én nem lettem volna lelkedben és nem zártam volna be e menedékhely minden kapuját, ezek a gonosz képek nem hatoltak volna be oda? Te nem érezted jelenléte-met, de én lelkedben voltam kegyelmemmel, és amikor önként feljánlottad, hogy inkább elszenvedsz minden kint, akár a kárhozatot is, de mégsem hagysz fel az én szolgálatommal, akkor megszabadultál, mert én nem találom kedvemet a lélek kínzásában, de örvendek, ha a lélek irántam való szeretetből kész szenvedni és a szenvedésben állhatatosan kitartani. Ezért

ezentúl meghittebb barátságot fogok veled fenntartani és gyakrabban meglátogatlak."

Jézus eltűnt, és Katalin elragadtatástól dobogó szívvel egyedül maradt. Késő éjtszaka volt; fent a San Domenicóban éjjeli zsolozsmára harangoztak: ez volt Katalin számára a szokott jel a lepihenésre. Mióta mantellata volt, kötelességének tartotta, hogy virrasszon és imádkozzék, míg a „nagy testvérek”, a dominikánusok alszanak. És amikor a harangok a sötét éjtszakában megkondultak, tudtul adták neki, hogy a testvérek már összegyűltek a kórusban az égő gyertyák alatt, köpeny-gükkbe burkolózva, harcra készen, hogy mint a világosság hadserege a sötétség ellen küzdjenek...

Katalin csakhamar kemény fekvőhelyére dőlt s fejét a lépcső tégláira hajtotta. Érezte, hogy zsibbadtság szállja meg, de még mindig arra gondolt és azon örvendezett, hogy a Megváltó őt leányának nevezte; még álmában is gyöngén mozgott az ajka, és sugárzó mosollyal egyre csak azt ismételte magának: „*Figlia mia, Catarina, figlia mia.*”¹¹

VII.

Entriamo nella cella di cognoscimento di noi. „Lépünk be önismeretünk cellájába.”

Ez a kifejezés, amely minduntalan visszatér Katalin leveleiben, bármily rövid legyen is, tudunkra adja, hogy Katalin szemében mit jelent a magános élet. „Sokan cellában élnek ugyan, de gondolatban mégis távol

vannak onnan”, mondta neki egy napon az Üdvözítő. „Azt akarom tehát, hogy a te cellád önmagad és bűneid megismerésének a cellája legyen.”

Önmaga megismerése és Isten megismerése: ez volt Katalin cellai életének a kettős titka. Katalin igyekezett megismerni önmagát és megismerni Istenét. Egy napon világosan kijelentette Capuai Rajmundnak: „Nem ember tanított meg engem mindarra, ami az üdvösség útjaira vonatkozik, hanem lelkem szeretett Vőlegénye, a mi Urunk Jézus Krisztus maga volt az én mesterem; Ő tanított engem részben belső sugallatok által, részben pedig akkor, amikor látható módon megjelent nekem és beszélgetett velem, mint ahogy jelenleg te is beszélgetsz.” Ez az utolsó mondat világosság tekintetében semmi kívánnivalót sem hagy maga után, de Rajmund mégis hozzáteszi, hogy alig tette be Katalin maga után az ajtót, a mi

Urunk máris megjelent neki és tanítani kegyeskedett őt mindarra, ami lelke számára hasznos lehetett.¹

Igy váltotta be a Megváltó ama ígérését, amelyet a rettenetes harcban aratott győzelem alkalmával tett Katalinnak, hogy tudniillik bensőségesebb és gyakoribb érintkezést fog fenntartani vele.

„Mindennap, alkonyat felé, — beszéli el Caffarini — a Szűz úgy érezte, hogy valami ellenállhatatlan erő vonja őt Isten felé. Akarata és szíve Isten akaratához és szívéhez közeledett, — s a külvilág eltűnt számára.” De a belső világ, a szellem világa, az ég, a mennyország megnyílt előtte. Az Úr gyakran meglátogatta őt cellájában, magával hozva barátait: Mária Magdolnát, Szent János evangélistát, Jakab és Pál apostolokat. Ezekkel az égi vendégekkel Katalin néha a kertben találkozott, amidőn esti szürkületkor a levendulával szegélyezett utacskákon rózsák és liliomok között sétálgatott. Egy este annyira elmerült az Úrral és Mária Magdolnával folytatott társalgásban, hogy észre sem vette, hogy már teljesen beszótétedett. „Mester, — kiáltott fel ekkor — nem illik, hogy ilyen későn kintmaradjak; engedd meg tehát, hogy visszavonuljak.” „Tégy, leányom, úgy, amint az neked jobbnak látszik”, volt a válasz. És amidőn Katalin felemelkedett, hogy lemenjen cellájába, Jézus és Magdolna követték őt és egyideig még nála maradtak. Jó barátokként elbeszélgettek egymással, miközben mindhárman a padon ültek: jobbról Jézus, balról Magdolna, középen pedig, a két látogatója között a vendéglátó leány.²

Egy másik estén Katalin imádkozás közben egyszercsak úgy érezte, hogy Jézus áll mellette Szent Domonkos kíséretében. Oly nagy öröm fogta el, hogy hangosan énekelni kezdett. A két vendég csatlakozott hozzá, és együtt énekeltek mind a hárman, mint ahogy a választottak énekelnek Isten trónusa előtt. Azután a látomás eltűnt. Katalin egyedül maradt, és szíve majd megszakadt a heves vágyakozástól az égi haza után.

Ettől kezdve Katalin gyakran állott leselkedve cellája kis ablakánál vagy pedig csillagos téli estéken felment a kertbe és a világűr mélységeit fürkészte, miközben úgy tűnt fel neki, mintha távolról, igen távolról az égi seregek énekét hallaná; ilyenkor iszonyúan ránehezedett az érzés, hogy még a föld árnyaitól van körülvéve.

Egy januári estén, Tommaso della Fonte atya fenn a kertben találta őt: „Atyám, nem hallod, hogy az égben énekelnek? — kérdezte tőle Katalin. — Nem énekelnek mindnyájan

egyformán: azoknak, akik itt a földön Istent jobban szerették, tisztább és szebb a hangjuk... Ó, atyám, atyám, hát nem hallod énekelni Magdolnát? Az ő hangja túlszárnyalja a többiét!" Tommaso della Fonte semmit sem hallott... Ő csak a piros Rigelt vagy a kék Vegát látta sziporkázni, és lelkileánya ég felé emelt sápadt, ragyogó arcát szemlélte. Katalin hirtelen keserű könnyekben tört ki; annyira gyötörte őt a honvágy a mennyország után.³

Ezek a jelenések eleinte rémülettel töltötték el Katalint; attól tartott, hogy csak ördögi káprázat az egész, és félelmét az Udvözítő előtt is feltárta. Krisztus ekkor megtanította, hogyan lehet a látomásokat megkülönböztetni: „Azok a látomások, amelyek tőlem származnak, — mondotta neki az Úr — kezdetben félelmet keltenek, de biztonságérzésben végződnek; eleinte keserőséget okoznak, de végül örömet idéznek elő. Egészen másképpen történik azokban a látomásokban, amelyek az ellenségtől származnak: ezek örömben, biztonságban és édességben kezdődnek, de keserőségben és aggodalomban végződnek. De még csalihatatlanabb és biztosabb jelet akarok neked mutatni”, — folytatta az Udvözítő. „Mivel én az Igazság vagyok, légy meggyőződve, hogy azokból a látomásokból, amelyek tőlem származnak, mindig az igazság nagyobb megismerése ered; a lélek *megismer engem és megismeri önmagát*, lát engem és látja önmagát, és ennek következtében tisztel engem és megveti önmagát. Ime, ebben áll az alázatosság. Az én látomásaim és az én kinyilatkoztatásaim tehát a lelket mindig alázatosabbá teszik, amennyiben mind jobban és jobban megmutatják neki az ő nyomorúságát. Az ellenség által előidézett látomások éppen ellentétes hatást hoznak létre: ő a hazugság atyja és a kevélyek királya, azért az ő látomásai bizonyos maganagyrabecsülést, bizonyos önhittséget támasztanak a lélekben, amely felfuvalkodott lesz.” „Ezután tehát föl tudod ismerni látomásaidról, hogy az igazságtól vagy a hazugságtól származnak-e, mert az igazság alázatossá, a hazugság pedig kevélyé tesz.”⁴

Katalin, miután ez oktatásokban részesült, félelem nélkül átengedte magát természetfölötti kapcsolatainak. Tommaso della Fonte, aki gyakran meglátogatta őt, mindig örömtől sugárzónak találta, mint valami fiatal jegyest, majd imádkozva, majd énekelve. Szívében és ajkán csak Jézust hordozta; az utcán Jézus oldalán haladt, tekintete csak Jézust kereste, s csak azzal törődött, ami őt Jézushoz tudta vezetni.⁵

Estefelé hallani lehetett, amint saját maga és a világ bú-

neit siratta vagy hosszasan elbeszélgetett túlvilági vendégeivel. Ilyenkor hallották, hogy lelkesen beszél, majd mintegy válaszra várva elhallgat és azután újra beszélni kezd. „Uram, — kiáltott fel egy napon — én nem csodálkozom, hogy az emberek olyanok, mint amilyenek. Velem kivételt tettél, szívemet megsebezted szeretetteddel, és megőrizted tisztaságomat! Ó, ha a szegény elvakult és érzékies emberek csak egy pillanatra megízlelhetnék a Te szeretettedet, meg vagyok róla győződve, valamennyien azonnal lemondanának testi gyönyöreikről és jószágod forrásához sietnének, hogy ilyanak belőle. Ó, Uram, miért nem vonzod magadhoz őket?”

Néhány pillanatnyi szünet következett, majd ismét Katalin szólt meg:

„Örök Igazság, értelek téged” — mondotta. „Ha ezek az emberek helyesen ítélnének és figyelembe vennék a sok jótéteményt, amellyel őket napról-napra elhalmoztad, szeretetre gyúlnának irántad!” De úgy látszik, Katalin kételyei és nyugtalansága még nem csillapodtak le, mert ismét beszélni kezdett: „De, Uram, miért oly ostobák az emberek, hogy nem ismerik el velük gyakorolt jótéteményeidet?”

Rövid szünet után megint felhangzott a magános hang: „Ez nagyon is igaz, örök Igazság. Az ő értelmük homályos és műveletlen; nem *tudják* megérteni jótéteményeidet, és nem töreksenek megismerni Jótevőjüket.” Ezen az éjtszakán az a nagy rejtély foglalkoztatta Katalint, amelyet még a keresztény bölcselők sem tudtak soha teljesen megoldani: az Isten mindenhatósága és az ember szabadakarata, az Isten szeretete és az örök kárhozat között fennálló viszony kérdése, az eleve elrendelés titka. *Miért* vannak tisztesség edényei és gyalázat edényei? Katalin igyekezett kerülő úton valami megoldást találni: „Hogy van az, — kérdezte — hogy az ember minden jóakarata ellenére sem képes üdvözülni, és hogy egyedül te tudod, Uram, az ő üdvösségét munkálni?” „Semmiképpen sem tartozok, Uram, felelni neked”, — kiáltott fel rögtön ezután, mintha saját vakmerőségétől megijedve, méltatlansága által a földhöz szegezve érezte volna magát. „Nagyon jól tudom, hogy a pokol nem elegendő számtalan sok bűnöm büntetésére, és mindaz, ami bennem önmagamtól származik, szigorú igazságosság szerint az örök kárhozatot érdemeli!” És a megváltás mégis mindenki számára volt. Magdolna, aki Katalin szemében a reménység élő jelképe, az isteni harag égboltján a szövetség szivárványa volt, irgalmat talált... „*Qui Mariam absolvisti.*” Te, aki Magdolásnak megbocsátottál, ugyan kinek ne bocsá-

tanál meg hasonlóképen? Igen, de Magdolna is szerette az Urat határtalan szeretettel, és mindenkor az Ő nyomdokain járt, követte Őt a Kálvária útján egész a Golgotáig és a sötét Sírig... *Dic nobis, Maria...* Nem igaz-e, Mária? Te sohase fordultál vissza, hogy a mögötted égő Szodomát szemléljed; sohase engedted el az eke szarvát, hogy hátratekints és tesszéssel nézegesd bűneidet. Ó, milyen jó volna Magdolnához hasonlítani, követni a Mestert a szegénységben, a megvetetésben, a hidegben, a viharban, a nélkülözésben és végül a tövises ösvényen egészen a kereszthalál gyalázatáig!

Ezen érzelmek hullámaiba merülve, a Megfeszített iránti szeretettől csaknem haldokolva Katalin felkiáltott: „Ó, Szeretet, aki elsőnek szeretted bennünket, ó, isteni Szeretet mélysége, ó, mennyei Atya, ó, Isten imáandó Fia, ó, örök Ige, aki engedelmes voltál egészen a halálig! Örök Igazság, Te vagy az élet, Te vagy a kapu, amelyen mindnyájunknak át kell haladnunk, hogy Veled egyesüljünk!”

Ezután ismét visszatért első kérdéséhez:

„De, Uram, ha Te az út és a kapu vagy, amely mindenki számára nyitva áll, miért nem jönnek hozzád a gyermekeid? Saját hibájukból tévelyegnek a helyes úton kívül és haladnak a pokol felé; téves az ítéletük... de miért van ez így?” Újra feltette a kérdést, és ez alkalommal felelet jött Jézus ajkáról:

„Föl akarom tární előtted a titkot: én kezdetben jó útra veztettem az embereket, de ők elkedvetlenedve és kifáradva félúton megálltak és az önszeretet puha ágyn kerestek pihenést. Vonakodtak teljes gyűlölettel gyűlölni magukat. Úgy tűnt fel előttük, hogy ha első elhatározásuk mellett kitartanak, akkor még sok éven át elviselhetetlen terhet kell vonszolniok magukkal. Lehetetlennek tartották a keresztény erények állandó gyakorlását. Gyöngeség és gyávaság volt ez részükről. Akarod tudni ennek az okát? Azért cselekedtek így, mert ellanyhult bennük az én szeretetem, amely egyedül tudja édessé tenni az igámat és könnyűvé a terhemet.”

Itt Katalin még megkérdezhetette volna, hogy miért nem adományozza Isten ezeknek a fáradt utasoknak, ezeknek az elcsüggedt keresztényeknek a kegyelem és szeretet megújulását, minthogy „Isten az, aki bennünk az akarást és a véghezvitelt egyaránt műveli” és „Nélküle semmit sem tehetünk!” De annak, akit szeretünk, szívesen igazat adunk, és könnyen megelégszünk az ő magyarázataival; márpedig Katalin szerette Jézust.

Hirtelen más szemszögből kezdte szemlélni a kérdést:

„Igen, Uram, — jelentette ki — amit Te mondasz, az igaz; igazad van, Neked mindig igazad van! Ha oly sok emberi lény a pokol felé tart, ezért egyedül ők felelősek, mert megátalkodottan saját akaratuk hajlamait követik. De én már tudom, hogy mit kell tennem... Egy csomóba gyűjtöm minden bűnünket, minden vétkünket, minden emberi nyomorúságunkat, és ezt a rettenetes terhet vállamra veszem és végtelen irgalmad trónja elé viszem!” — Katalin minden ember üdvösségéért könyörgött. Néhány pillanatnyi aggodalmas várakozás után így folytatta: „De, Uram, Te magad sugallod nekem ezt a vágyat! Azt mondod, hogy jelenleg nem hallgathatsz meg engem és nem tehetsz eleget kérésemnek; és mégis a Te kegyelmed ösztökél, hogy hozzád kiáltsak!”

Katalin nem kapott választ és attól való félelmében, hogy nagyon messze ment, egyszercsak feljajdult: „Ó, átkozott lélek, ki vagy te, hogy tekintetedet Istenre mered emelni! Szerencsétlen lélek, ki vagy te, hogy Isten veled szemtől-szembe társalogni kegyeskedik? Ki vagyok én, Uram, ki vagyok én? És mondd, Uram, azt is, hogy ki vagy Te!”

Mély csend támadt a szobában, ahol egy nagy lélek küzdött Istenével. Majd megjött a válasz, lassan és ünnepélyesen: „Leányom, te az vagy, aki nincsen, és én az vagyok, aki van.”⁶

Igy virrasztott Katalin minden éjjel, megújítva Jákob küzdelmét s Ábrahám imádságát Szodomaért. Állandóan gyötörődött arra a gondolatra, hogy oly sok emberi lény elkárhozik: „Azt akarom, Uram, hogy a tied legyen *minden*, és *semmi* se legyen ellenségedé” — sóhajtott. A pokol létezése Isten ügyének vereségeként tűnt fel előtte, és szeretett volna a pokol szájára helyezkedni, „hogy azt lezárja és így senki se juthasson be oda”. Sőt azt az ajánlatot tette Istennek, hogy sujtsa őt kárhózzal, ha ily módon sikerülne minden más embert megmentenie.⁷

De ajánlata visszautasításra talált, és csak abban lelt megnyugvást, hogy a régi mondás fölött elmélkedett: „Isten gondolatai nem a mi gondolataink.” Mi nem vagyunk képesek az Örökkévaló művét egyetlen pillantással átölelni, mi nem tudunk az Ő indítóokaiba és terveibe behatolni, és nem szabad ezek fölött ítélkeznünk. Ő az, aki van, és mi azok vagyunk, akik nincsenek. Ő a *Lét*, s mi a *Semmi* vagyunk; és hogyan tudná a *Semmi* a *Létet* felfogni?

Ez a megfontolás képezte ezután Katalin hitének és életének az alapját. Több mint százszor ismétli leveleiben: „Be

kell lépnünk az önismeret cellájába, és meg kell ismernünk, hogy mi semmi sem vagyunk, és hogy minden lét Istentől származik”.⁸

„Én vagyok, aki vagyok”: ezek Jehova szavai Mózeshez, és „én vagyok, aki nincsen”: ez a középkori szentírás-magyarázók szerint Keresztelő Szent János felelete a zsidókhoz, amidőn azok megkérdezték tőle, hogy ő-e a Messiás. Ezeket az egyszerű szavakat: „Nem, én nem vagyok az, akit kerestek”, mintegy az emberi természet meghatározásának tekintették.⁹

Hasonló szavakkal mondotta Capuai Rajmund: „Minden teremtmény a semmiből vétetett és azért szüntelenül arra törekszik, hogy visszatérjen a semmibe...” „Önmagától semmire sem képes, és amidőn természete szerint cselekszik, a bűnt követi el, ami pedig semmi... Mivel minden teremtmény a semmiből származik, a semmi felé tart és ahhoz közeledik a bűn által, — vagyis az, amit a teremtmények saját erejükből tesznek, az semmi, minthogy a teremtetlen Igazság azt mondotta: „Nélkülem semmit sem tehettek.” Amiből világosan következik, hogy a teremtmény önmagában semmi és alapjában véve nem létezik.”¹⁰

Ennek a semmiségnek mélységes tudata volt Katalin lelki életének az alapja. Minden *szenvedőleges* erény: az alázatosság, az önmegvetés, a józanság, a mértékletesség ebből az önismeretből ered. Hogyan találhatna a kevélység helyet a lélekben, aki tudja, hogy ő semmi? Hogyan lehetne büszke a lélek a cselekedeteire, amidőn mélyen átérzi, hogy ő semmi? Hogyan tudna valakit megvetni és valakire írgykedni, amidőn fölismeri, hogy ő maga is értéktelen? Hogyan kívánhatna bármit is bírni, amidőn tudja, hogy ő sem a maga ura, hanem a Teremtőtől függ? Hogyan kereshetné az érzéki gyönyöröket, midőn állandóan szeme előtt van a semmisége? Isten megismerése ellenben az összes *cselekvő* erényeket szüli: „Ugyan ki lenne oly meggondolatlan, hogy ne vetné alá magát szívesen Öneki, akinek a kezéből mindent kap?” (Igy fejti ki Rajmund Katalin gondolatát.) „Ugyan ki ne szeretné a Jótevőt, aki bőségesen megad nekünk mindent és már létezésünk előtt szeretett bennünket? Ki ne félne egy ilyen Barátot megbántani és az Ő szeretetét elveszíteni? Ki ne törekednék arra, hogy Neki tessék, hogy tisztelettel hallgassa a szavát, hogy engedelmesen és örömmel megtartsa a parancsokat, amelyeket a mi nagyobb javunkra adott?” Rajmund kissé szónokias módon ír, de elég jól fejezi ki Katalin gondolatát, amint azt Katalin leve-

leiből és *II Dialogo* című könyvéből megállapíthatjuk. Kitűnik ez abból a sienaiaknak ajánlott művecskéből is, amelyet William Flete angol ágostonrendi szerzetes 1376-ban írt. „A mi szent Anyánk — mondja az angol borostyánkoszorús, aki Katalin tanítványa volt — bizalmasan közölte velem, hogy megtérése kezdetén élete alapjául az önismeret alapkövét tette le, amelyet három kisebbméretű kőre osztott fel.

„Az első kő a teremtés szemlélése volt a végből, hogy tudja, hogy önmagától semmije sincs, hanem mindent Istentől nyert, aki őt teremtette és tiszta jóságból és irgalomból mindenkor gondoskodott szükségleteiről.

A második kő a Megváltás szemlélése volt, amely által az Udvözítő kiérdemelte számunkra az elveszett kegyelem visszatérését, amidőn vérét ontotta oly nagy szeretettel, amilyenre mi nem voltunk méltók.

A harmadik kő a keresztség után elkövetett bűneinek, valamint Isten jóságának szemlélése volt, aki nem engedte meg, hogy megnyílják a föld, és elnyelje őt a pokol úgy, amint megérdemelte volna.

Ebből a hármas megfontolásból oly nagy gyűlölet támadt lelkében önmagával szemben, hogy ezután semmit sem kívánt saját akaratával megegyezően, hanem mindent az Úr akarata szerint, mert megértette, hogy Isten csak az ő javát akarja. Ennek következtében aztán a megpróbáltatásokat és kísértéseket örömmel fogadta, nemcsak azért, mert ezek Isten engedélyével zúdultak rá, hanem azért is, mert így érdeme szerint bűnhődött. Ettől kezdve semmi kedvét sem találta abban, ami azelőtt gyönyörködtette, viszont nagy gyönyörűségét lelte abban, amit máskor nem kedvelt. Ezért került anyja kedveskedését, ami pedig azelőtt örömet okozott neki, és örvendezett a szemrehányások és megbántások közepette... És mindennek zárótételül határozottan kijelentette, hogy az önszeretet minden rossznak az okozója és minden jónak a veszte.”¹¹

Az „önszeretet” alatt Katalin nemcsak azt értette, amit a mai nyelvhasználatban „önzésnek” nevezünk, hanem minden természetes hajlamot, minden érzelmet is, amely nincs Isten akaratanak alávetve.

Jézus kijelenti az Evangéliumban, hogy „aki jobban szereti atyját vagy anyját, feleségét vagy gyermekeit, mint Őt, nem méltó Hozzá”.

„Katalin — írja Rajmund — gyakran beszélt velem arról a lelki állapotról, amelyre a Teremtőjét szerető léleknek szert

kell tennie, és azt mondotta, hogy ez a lélek nem látja többé önmagát, nem táplál többé szeretetet sem önmaga, sem mások iránt és nem emlékszik többé sem sajátmagára, sem valamely más teremtményre. És amikor én ezeknek a szavaknak magyarázatát kértem tőle, így felelt nekem: „Az a lélek, amely saját semmiségét megismeri, és tudja, hogy minden jó a Teremtőtől származik, elhagyja önmagát minden képességével és minden teremtménnyel együtt, és teljesen a Teremtőbe merül... Isten lesz minden cselekedetének legfőbb és teljes célja; érzi, hogy Benne megtalált minden jót és minden tökéletes boldogságot, és semmiképen sem tud többé Tőle eltávolodni. A szeretet e látomása, amely napról-napra világosabbá válik, a lelket úgyszólván Istenné alakítja át, amennyiben gondolatának, értelmének, szívének és emlékezetének nem lehet más tárgya, mint Isten és az, ami Istené. Nem látja többé sem a teremtményeket, sem önmagát másképen, mint Istenben. Csak Istenben emlékezik sajátmagára és másokra, mint ahogy az is, aki a tengerbe merül és a víz alatt úszik, semmit sem lát és semmit sem érez, csak a vizet, amely őt körülveszi és azt, amit a víz magába zár. A vízen kívül semmit sem lát, semmit sem érez, semmit sem tapint; a külső tárgyakat csak a vízen át láthatja, és nem másképen. Ilyen, mondotta, a helyes és jól rendezett szeretet önmagunk és a teremtmények iránt. Ez a szeretet nem tud rossz útra térni, sem másokat rossz útra vezetni, mert Istenen kívül semmit sem kíván.”¹²

Vagy pedig, amint maga Katalin mondja egyik levelében: „A szeretet tüze fölemészt minden lelki és érzéki önszeretetet és egyáltalán mindent, ami a lélekben található, kivéve Isten legdrágább akaratát.”¹³

Isten Katalin számára nemcsak a legfőbb Jó, hanem az egyetlen Jó is volt. Minden más jót illetően, amely Tőle származik, vakon rábízta magát Isten akaratára: „Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát, és a többi mind hozzáadatik nektek.” „Gondolj reám, leányom, és én gondoskodom rólad, — mondotta neki egyszer az Üdvözítő — ne nyugtalankodjál sem lelked üdvössége, sem tested szükségletei miatt, mert én tudom, hogy mi mindenre van szükséged, és gondoskodom róla, szerető gondoskodással őrködve fölötted.” Katalin egyetlen vágya az volt, hogy Istennek tessen, és ez minden egyéb gondját annyira elnyelte, hogy kívül semmivel sem törődött, csakhogy ez sikerüljön; és miután ezt a célt elérte, a többi, szerinte, magától rendbejött. „Mit törődök az eshetőségekkel? — szokta mondani tanítványainak — hát nem

hiszitek, hogy a Gondviselés szüntelenül őrökdi fölöttetek és gondoskodik rólatok?" Nem elégedett meg azzal, hogy ezeket a szavakat csak akkor hangoztassa, amidőn cellájában biztonságban volt, hanem átvitte azokat a gyakorlatba is a Sienában dühöngő pestis és a firenzei forrongás idején, valamint ama vihar alkalmával, amelyet Avignonból visszatértekor a Saint Tropez-en történt átkelés alatt kellett átélne. Tanítványai abban a meggyőződésben, hogy elsüllyednek, már-már kétségbe estek, de Katalin nyugodt maradt és kérte őket, hogy folytassák zsolozsmázásukat, mintha misem történnék. „Engedelmeskedtünk neki, — beszéli el Rajmund — s a vihar elült, amint a parthoz közeledtünk, azidőtájt, amikor az éjjeli zsolozsma befejeződött, és a Te Deum-ot énekelve mentünk be a kikötőbe.” Katalin számára nem értelemnélküli üres szólam volt, amidőn azt mondotta, hogy „egy veréb sem esik a földre a mennyei Atya akarata nélkül” és hogy „fejünk hajszájai is mind meg vannak számlálva”. Minden eshetőség mögött atyai kezet és szívet fedezett fell

„Bármilyen történet is veletek, — ajánlotta később tanítványainak — ne gondoljátok soha, hogy az az emberektől jön, hanem gondoljátok azt, hogy Istentől jön s javatokra van, és nézzétek, milyen hasznos tudtok húzni belőle.”¹⁴

Sienai Katalinból csakúgy, mint Jeanna d' Arc-ból, a papság eszközét akarták csinálni; de sem az egyik, sem a másik nem lett az. Tehetség dolgában Katalin nemcsak első gyónatója, a derék és jámbor Tommaso della Fonte fölött volt, hanem többi lelkievezetőjét is fölülmultha. A tudós Capuai Rajmund őszintén beismeri Katalin felsőbbiségét. Katalinnak egy másik gyónatója, Bartolomeo di Dominici ugyanezt tanúsítja: „Egyesek azt képzelték, hogy mi voltunk az ő mesterei, holott éppen ellenkezőleg volt.”¹⁵

Valójában csak egy magyarázat lehetséges: Katalin bölcsesége az Istennel való egyesülésének a gyümölcse volt; el kell ismerni Isten döntő befolyását Katalin életére.

A modern immanenzizmus a „tudatalattiról” vagy „transzcendentális én”-ről fog beszélni. II. Pius a szenttéavatási bulájában kijelentette, hogy Katalin tudása „fölülről sugallt és nem szerzett” volt. És talán a tudós leccetői William Flete találta meg a leghelyesebb kifejezést, amidőn választékos-sággal, igazsággal és egyszerűséggel azt mondta, hogy Katalin a Szentlélek hangszere, *Organum Spiritus Sancti* volt.

VIII.

Ennek a három évnek a végén új korszak kezdődött Katalin számára, új világ nyílt meg előtte: megtanult olvasni. Már régóta szerette volna elsajátítani ezt a szép, de akkoriban általában kevéssé elterjedt tudományt; hiszen folyton látta a templomban a misekönyveket és breviáriumokat, amelyeket a dominikánusok használtak, és kétségtelenül a mantellaták közül is nem egynek volt imakönyve, hogy a *Cappella delle Voltéban* a zsolozsmát olvassa.

E nővérek közül az egyik, talán a nemescsaládból származó és következésképpen tanult Alessia Saracini (az, akit elsőnek említenek meg Katalin barátnői között) szerzett számára egy ábécét, és a már csaknem húszéves leány cellája magányában hozzálátott a betűk megtanulásához.

Ámde lassan haladt előre és többheti hiábavaló erőfeszítés után úgy tűnt fel neki, hogy még mindig ugyanazon a ponton van; ekkor Jézushoz fordult: „Ha azt akarod, Uram, hogy tudjam olvasni a zsolozsmát és énekelni dicséretedet a templomban, akkor jöjj segítségemre. De ha ez nem az akaratom, akkor szívesen megmaradok jelenlegi tudatlanságomban”, — mondotta neki imájában. Ettől a pillanattól kezdve előmenetele

meggyorsult, és végül is sikerült folyékonyan olvasnia. Gyakran azonban inkább kitalálta, mint olvasta a szavakat, mert Rajmund állítása szerint, ha megkérték, hogy betűzze azt, amit olvasott, erre képtelen volt, minthogy alig ismerte a betűket.¹ Ez a megjegyzés elárulja, hogy milyen természetű volt Katalin tudása, aki tisztán meglátó és semmiképen sem okoskodó volt.

Minden költészet, minden lélektani művészet ezen az intuitív éleslátáson, ezen a mély meglátáson alapul, amely felfedezi az igazságot a nélkül, hogy a bizonyítékokat szolgáltatni tudná. A nagy költő ritkán mélyen gondolkodó ember, ami azonban egyáltalán nem akadályozza meg őt annak felfedezésében, ami a gondolkodó előtt rejtve van. A nagy feltalálónál és a nagy újítóknál gyakran akadunk gyöngé logikai képesség mellett ilyen meglátó tehetségre. Nem történik-e meg az is, hogy valamely tökéletlenül beszélt idegen nyelv nehéz körülmények között oly tökéletesen világossá és oly ismertté válik számunkra, hogy később az a benyomásunk, hogy *saját* nyelvünkön beszélünk?

Bármint történt is, Katalin már tudott olvasni és egész órákat szentelt az olvasásnak. Levelei az Evangéliumnak és Szent Pál leveleinek mély ismeretéről tanúskodnak. A misztikus és elragadtatott apostol különösen magával tudta őt ragadni; gyakran beszélt róla, és őt a *glorioso Pavolo* vagy *questo innamorato Pavolo* névvel illette.

De különösképen a breviárium volt kedvelt olvasmánya. A zsoltárokbán, himnuszokban és a szentek legendáiban értelve és szíve mindig új táplálékot talált. Egész különleges előszeretettel viseltetett bizonyos imák iránt; többek között nagyon szerette azt a verssort, amellyel minden imaóra kezdődik: „Istenem, figyelmezz segítségemre; Uram, siess segítségemre.”

„Gyakran megtörtént, — beszéli el Caffarini — hogy Katalin, mielőtt imádkozni kezdett volna, így szólt: „*Peccavi, Domine, miserere mei!* Vétettem, Uram, irgalmazz nekem” — e szavakat ismételte szüntelenül halálos ágyán is. Fekvőhelye fölé kis papírlapot függesztett e versekkel: „Világosítsd meg szememet, hogy halálos álomba sohase merüljek és ne mondhassa ellenségem: Győzedelmeskedtem fölötte.” S ő jól tudta, hogy mit jelent az „ellenség” ellen küzdeni.²

A breviárium égi barátságokat is szerzett számára, mert általa megismerkedett az elhunyt keresztény nagyokkal, a vértanúkkal s a fehérbe öltözött szűzekkel, akik a halál folyóján túl, a Bárány trónja előtt állanak: Szent Margittal, Szent Ág-

nessel, Szent Ágotával, Szent Lúciával... „Megint találtam egy igen szép fényt”, — írja Katalin egyik levelében, a „luce” (fény) és a „Lúcia” között fennálló hasonlóság alapján szójátékot csinálva, — „a kedves római szűz, Szent Lúcia küldi azt nekünk. Kérni fogjuk a szerelmes és nagyon szeretetre-méltó Magdolnát, hogy sugalljon nekünk oly mély gyűlöletet önmagunk iránt, mint amelyet ő sajátmagával szemben érzett. Ágnes pedig, a szelídség és alázatosság báránya (*agnello*, újabb szójáték), ezeket az erényeket fogja megszerezni számunkra. Így tehát Lúcia fényt ad nekünk, Magdolna önmagunk gyűlöletét és Isten szeretetét, Ágnes pedig az alázatosság olaját lámpánk táplálására”.³

Olvasmányai eszébe jutottak látomásai alatt is, amelyek állandóan folytatódtak. Az égi látogatók ezután nemcsak cellája magányában és a terraszon, a sötét kertben keresték őt fel, hanem az utcán és a templomban is. Egy napon, amidőn szíve fájdalomtól sajgott, Szent Domonkos kísérté haza a templomból, s közben vigasztalta és bátorította őt. „Oly boldog voltam e miatt, — mondotta el később Katalin gyóntatójának — hogy haladék nélkül szívesen meghaltam volna, csak hogy azonnal osztozkodjam vele az örök boldogságban.”

Más alkalommal, mialatt a San Domenico-templomban hosszú imába merült és Jézus szent emberségének titka fölött elmélkedett, lelkét fény árasztotta el, és világosan megértette, „hogym Jézus több volt, mint ember, és lényé a szeretet, a jószág, a kegyesség, kedvesség és boldogság teljességét foglalta magában”. Vigasztalhatatlan volt, hogy nem talál szavakat annak elmondására, amit így látott, és hogy nem tudja Isten Arcának szépségét és fönségét szóval ecsetelni, hanem kénytelen ily szálnalmas kifejezésekkel megelégedni: „Ő a Jóság, az igaz és legfőbb Jó.”

Egyáltalán nem meglepő tehát, hogy Katalin egyszer megvallotta Fra Tommasónak: „Nem tudok a halandó teremtményekkel beszélgetni, mert úgy érzem, hogy az Udvözítő szüntelenül magához vonz engem.”

Valóban, gyakran szórakozottak és mintegy kábultak látszott mások társaságában; sokszor úgy érezte, mintha lebegne, mint valaha gyermekkorában; többször behúnyt szemmel járt-kelt, mint az alvajáró. És lábát mégse ütötte kőbe sohase, mert az Úr mindig kísérté őt, néha látható alakban, mint azon a boldog napon is, amidőn a templomban föl s alá sétálgatva zsolozsmáját imádkozta és közben észrevette, hogy valaki van mellette: Jézus volt. Mint két fiatal kispap, akik

együtt mondják a zsolozsmát, az Udvözítő és Katalin hosszú időn át egymás oldalán sétáltak föl-alá a kápolna téglakövezetén; a fiatal szűz kimondhatatlan tisztelettel ejtette ki a latin szavakat, amelyeket alig hallott szíve dobogásától, és mindegyik zsoltár végén, amidőn a „Dicsőség legyen az Atyának és Fiúnak...” vers következett, megváltoztatta a szavakat, és Jézus felé mélyen meghajolva, remegve mondotta: „Dicsőség legyen az Atyának és Teneked és a Szentléleknek, miképen kezdetben vala, most és mindenkoron. Úgy legyen!”⁴

Katalin szerette Jézust oly szenvedélyesen, ahogy arra csak egy nő képes, önmaga teljes odaadásáig. A férfi szeretheti Jézust mint elsőszülött testvérét, mint legkedvesebb barátját, mint forrón szeretett atyját, akivel szemben e világon semmiért sem lenne engedetlen, de a nő Jézust mint jegyesét szereti, mint azt, akinek életét szentelte: „Ime, végy engem, én a tied vagyok, tégy velem azt, amit akarsz!” „Tudod, hogy menyasszony vagy, — írta egyszer Katalin egy pisai szerzetesnőnek — és hogy Jézus jegyzett el téged, nem ezüstgyűrűvel, hanem testének gyűrűjével, mert körülméltetése napján szent testéből éppen egy gyűrűnyt vettek el.”⁵

Katalin jól tudta, hogy mi a földi szeretet. A legnagyobb természetességgel és a legnagyobb tisztasággal beszél róla: „Az ember nem élhet szeretet nélkül, — mondja egyik levelében — mert szeretet által létezik. Az atya és az anya szeretete volt az, ami létet adott a gyermeknek.”⁶

De Katalin számára éppúgy, mint Szent Pál számára, ez a házastársi szeretet csak jelképe egy magasabb szeretetnek, a nagy Titoknak: Krisztus és az Egyház, Jézus és a lélek frigyenek.⁷ És miként az eszményi házasságnál, ennek az egyesülésnek foka is a szívek összhangjától és az akaratok egységétől függ, amely végül is azt, aki szeret, átalakítja a szeretett lény hasonlóságára, Jézusnak lelkét mind jobban és jobban közli az Egyházzal és a keresztényeket egyre hasonlóbakká teszi Hozzá.

Ennek a szeretetnek is van kezdete és beteljesedése, vannak csókjai, ölelései, kézfogója és menyegzője. Ezért tartozik az Énekek Éneke az Egyház szent könyveihez, és ezért mondhatta Lacordaire: „Nincs két szeretet. Az égi szeretet és a földi szeretet egy és ugyanaz az érzelem, mindössze az a különbség, hogy az égi szeretet végtelen.” Ha valaki erre vonatkozólag „visszafojtott érzékiségről” akarna beszélni, azt feleljük, hogy legtöbbször éppen azok botránkoznak a „visszafoj-

tott érzékiség" fölött, akiknek semmi kifogásuk sincs a fékevesztett érzékiség ellen.

Katalin egész női szívével olvasta az Énekek Énekét és szüntelenül ismételte Szulamit leányának sóhajtozásait: „Csókoljon meg engem szájának csókjával...“ Még nem mert többet kérni, sem forró vágyának ily kifejezést adni: „Tegye jobbkezét fejem alá, és balkeze öleljen meg engem.“ De hevesen vágyott a csók után, a csók után, amelyet a jegyes ad arájának.

„Egy napon, — beszéli el Caffarini — amidőn Katalin cellájában imádkozott és szakadatlanul ismételte az Énekek Éneke jegyesének szerelmes sóhajait, megjelent Jézus, és egy csókot adott neki, ami őt kimondhatatlan örömmel töltötte el. Katalin ekkor nekibátorodott és megkérte Jézust, tanítsa meg őt, mit kell tennie, hogy sose legyen hozzá hűtlen egy pillanatra sem, hanem szívvel-lélekkel mindig az övé maradjon.“

Ez világosan kifejezi a misztikus szeretet lényegét. Caffarini így folytatja: „Katalinnak néha úgy tetszett, mintha Jézus karjaiban pihenne, és mintha Jézus őt szívére szorítaná.“ „Erre azért találztatott méltónak, mert a világ köznapi örömeit megvetette és csak arra vágyott, hogy az isteni kegyelmet bőségesen elnyerje... De főképen arra kérte az Urat, hogy adjon neki igaz és őszinte szeretetet felebarátja iránt, oly tökéletes szeretetet, hogy ezután jobban tudjon örülni a jónak, amelyben felebarátja részesül, mint saját javának, és inkább tudjon szomorkodni mások szenvedései és bánatai, mint saját bajai miatt.“⁸

„Jegyezze el engem a hitben“, kérte Katalin állhatatosan az Úrtól. És elérkezett Benincasa Katalin misztikus eljegyzésének oly régvárt napja...

Az 1367. év egyik keddjén, farsang utolsó napján, húshagyókedden történt... Siena nagy izgalomban volt, az utcákon álarcosok hemzsegték, kiáltások, kacagások, mandolin hangjától kísért énekek és pajzán csókok hallatszottak. A sienaiak értettek a szórakozáshoz! A Via Garibaldin, a Via Magentával szemben, még áll a *Consuma*, az a ház, ahol Katalin idejében összegyűlt a város aranyifjúsága, a „tékozló csapat“, amely képes volt rövid húsz hónap alatt kétszázhuszezer aranyforintot elpazarolni. „Láttál oly balga népet és nevetségeset, mint Siena népe?“ — kérdezte megbotránkozva Dante, aki jól ismerte őket, hiszen közöttük volt a *palio*, a nagy nyári ünnepély alkalmával; résztvett diszlakomáikon és meg-

izlette legizletesebb fogásaikat, a szegfűszeggel töltött vadhúst és egyéb inyenccségeiket.⁹

De a farsangi örömök a Via del Tiratoio sötét, magános szobácskájába nem jutottak be. Katalin egyedül volt odahaza; a család minden más tagja kint szórakozott.¹⁰ S a magányban talán a fiatal leány is tapasztalta azt, amit az erényben kevésbé megerősödött keresztények oly jól ismernek: hirtelen az az érzés támad, mintha a hit világa elszíntelenedne és elhalványodna, miként a gyertya lángja a nap fényénél, mintha elenyészne és az élet hatalmas meleg valóságaival szemben valótlanná és képtelenné válna. „Csókoljon meg engem szájának csókjával!” Igen, de lent az utcán, innen húsz lépésre, a karnevál forgatagában van valaki, aki minden teketóriázás nélkül átölelné derekadat, hogy egész éjjel táncoljon veled; van valaki, aki édes, pezsgő orvietói vagy asti bort nyujtana neked és örömet magához ölelné annyiszor, ahányszor csak neked tetszik; és hajnalban könnyes szemmel vennél tőle búcsút, és két karodat nyaka köré fonva még egy utolsó csókot adnál neki a hála és végleges búcsúzás jeléül...

Talán ez a kép jelent meg Katalin képzelete előtt mint a világi élet utolsó hívása? Nem tudjuk. Azt azonban tudjuk, hogy Katalin farsang napján buzgón imádkozott, szüntelenül ismételve: „Uram, növelj az én hitemet!” Az egész keresztény élet, az önmegtagadás, az irgalmasság cselekedetei a hitből származnak és szorosan hozzá vannak ahhoz kapcsolva, mint ahogy a földkorong és az összes istenek is hozzá voltak kötve az aranylánchoz, amelyet Zeusz tartott mindenható kezében. Mert mit ér az, hogy *szép* és *jó* kereszténynek lenni, ha a kereszténység nem *igaz*? Sem az esztétika, sem a haszonelvűség nem szolgálhat támpontul számunkra. Ha az Ige nem lett testté és a Szűz nem szült, miként azt az Úrangyalára szóló harangok zúgják, amidőn az ég aranyossá lesz a fekete olasz ciprusok mögött, ó! akkor el kell hallgatniuk a harangoknak, vagy pedig tudjuk meg, hogy azok is csak olyan természetes hangot adnak, mint amilyen a madarak éneke vagy a szél sóhaja az olajfák lombjai között! Az Igazság a legbecselebb ajándék, amelyet az emberiség kapott, és senkinek sincs joga azt az esztétikai élvezet kedvéért megtagadni. Mi nem utánozhatjuk a pogány szónokokat és költőket, akik az ókor utolsó századaiban költői szenvedéllyel énekelték meg az elhagyatott templomokat; mi nem oszthatjuk a királyok és császárok tévedését, akik pártfogolták a vallást, mert azt a nép számára nélkülözhetetlennek tartották. Számodra, számomra, a

nép számára csak egy szükséges: az Igazság! Krisztus legvilágosabb állítása az, hogy Ő az Igazság. Ha nem lett volna az, hogyan tudott volna bennünket megváltani?

Ha erről nem vagyunk teljesen meggyőződve, a keresztény élet nem lehetséges számunkra. Minden döntő pillanatban, az élet minden keresztútján kétség támadna: „Amit én hiszek, elég igaz-e ahhoz, hogy megkockáztathassam cselekedeteimet hitem szerint alakítani?” Félhitből indulva ki, senki sem tud tökéletesen cselekedni.

„De az Úr — mondja Caffarini — elhatározta, hogy Katalint eszközül használja sok rossz útra tévedt lélek üdvözítésére.” Szükséges volt következésképpen, hogy a hitben oly rendíthetetlen és szilárd legyen, mint a sziklára épített ház. Ezért könyörgött Katalin szüntelenül e farsangi napon: „Uram, add meg nekem a hit teljességét!”

Katalin imádkozott, és imája meghallgatásra talált:

„Mivel irántam való szeretetből lemondta a világot minden élvezetéről és csak bennem akarsz örvezned, — mondotta neki az Úr — ezért elhatároztam, hogy eljegyezzlek téged a hitben és megtartom veled az eljegyzési ünnepélyt...”

S mihelyt az Úr e szavakat kimondotta, íme, Szent János evangélista, Szent Pál és Dávid próféta kíséretében megjelent a Szent Anya, aki a leány kezét Fia kezébe helyezte, mialatt Dávid hárfáját pengette. Jézus ekkor elővett egy aranygyűrűt, és azt a Menyasszonya ujjára húzta: „Én, a te Teremtőd és Megváltód — mondotta — ma eljegyezzlek magamnak, és oly hittel ajándékozlak meg, amely sohasem fog meginogni és védve lesz minden támadással szemben egészen addig a napig, amikor az égben meg fogjuk ülni menyegzőnket. Semmit se félj: a hittel felvértezve győzedelmeskedni fogsz minden ellenséged fölött.” Erre kialudt az égi fényesség, és a ragyogó alakok Dávid hárfájának utolsó akkordjai mellett eltűntek.

De a jegygyűrű a cella homályában is ott csillogott Katalin ujján; a leány ajkához emelte és elragadtatással nézte. Aranygyűrű volt, négy kis gyöngy között nagy gyémánt volt belefoglalva: Katalin megértette, hogy ez a hit kemény gyémántja, amelyet semmi sem képes megcsorbitani, a gyöngyök pedig a szándék, a gondolat, a beszéd és a cselekedet tisztasága.

Ettől kezdve Katalin állandóan hordta jegygyűrűjét, de

csak az ő számára volt az látható, sőt még az ő szeme elől is eltűnt időnkint, amidőn Urát és égi Jegyesét kissé heves szóval vagy világi dolgokra vetett könnyelmű tekintettel megbántotta. Ilyenkor Katalin keserűen megsiratta hűtlenségét s meggyóna hibáját; és amidőn a gyóntatószéket elhagyta, újra élénk fénnel ragyogott kezén az arany, a gyémánt és a négy gyöngy...¹¹

MÁSODIK KÖNYV:

KRISZTUS KÖVETÉSE

Gebildet werden mit Christo.
Szuzó.

Io sono il fuoco, voi le faville.
Krisztus Katalinhoz.

I.

„A hegyen fekvő város nem rejt-
hető el.” Ha van a világon hely, ahol
Jézus e szavaira állandóan vissza
lehet emlékezni, akkor bizonyára
Siena vidéke az. A várostól északra
emelkedő termékeny dombokról, a
Belcaró tölgy- és fenyőerdőt uraló
bástyájáról, a narancssárga hullámai-
val dél felé terjeszkedő kiaszott és

repedezett pusztaságtól kezdve egészen a Monte Oliveto, a
Santa Fiora és a Monte Amiata kéklő magaslataiig minden ol-
dalról, távolabbról vagy közelebből észrevesszük Sienát há-
rom dombjának tetején: mindenünnen szembeötlik Siena a
székesegyháznak halványkék kupolájával meg fekete és fehér
márványból készült harangtornyával, a Servi-, a San Fran-
cesco-, a Carmine- és a San Domenico-templomoknak tornyai-

val s a *Torre del Mangiá*-val, amely úgy szökel a kék égbe, mint egy fehér kőliliommal koronázott vörös virágszár!

„A hegyen fekvő várost nem lehet elrejtetni!” S ami igaz volt a városra, igaz lett annak legkiválóbb leányára, a fön-
tebrandai Katalinra vonatkozóan is.

A régi legendákban gyakran olvassuk, hogy valamelyik szentnek a cellájából éj idején az ajtó hasadékaiban át különös fényt láttak kiszűrődni, nem a lámpák vagy a gyertyák fényét, hanem természetfölötti világosság hatalmas fénysugarait, amely a szent szívéből áradt ki, hogy a világon szétterjedjen és eloszlassa a sötétséget. Ez a világosság, amely a *Via di Città*-ban Giovanni Colombini szobájából szórta sugarait, kigyulladt a *Via dei Tintorin*, Katalin cellájában is, és mindenekelőtt Giacomo Benincasa hajlékában áradt szét.

Rajmund nagyon szellemesen jegyzi meg, hogy a Megváltó, aki ezelőtt cellájában jelent meg Katalinnak, most annak ajtaja előtt jelentkezett, kérve őt, hogy nyisson ajtót, nem azért, hogy Ő beléphessen, hanem hogy Katalin kijöjjön. Katalin ekkor az Énekek Énekének Arájával így felelt neki: „Én már kivetkőztem minden földi gondból; ismét magamra öltsem azokat? Lábamat a föld porától megtisztítottam; most újra beszennyezzem azt?” A Megváltó azonban megtanította őt, hogy a törvény két parancsolatot zár magában: az egyik Isten szeretetét írja elő, a másik pedig a felebarát szeretetét... „Azt akarom, hogy teljesítsd e két parancsolatot”, mondotta neki, „hogy ezen a két lábon tedd meg az utat, és ezen a két szárnyon szállj az ég felé... Vagy talán megfeledkeztél a lelkek üdvéért lángoló buzgalmadról? Nem emlékszel rá, hogy férfiruhát akartál öltetni, hogy így idegen országban Igehirdető Testvér lehess? Most már viseled ezt a ruhát, amelyet annyira óhajtottál; miért szegülsz tehát ellen? Miért panaszkodol? Nem azt tartom-e szemem előtt, hogy betöltessem veled a hivatást, amelyre gyermeksed óta meghivatall?” De Katalin még védekezett: „Én csak tudatlan nő vagyok, — vetette ellen — ugyan mit tudnék én tenni?” — „Elöttem — felelte a Megváltó — nincsenek sem férfiak, sem nők, sem tudósok, sem tudatlanok... És tudd meg, hogy az utóbbi időkben az állítólagos tudósok kevélysége oly magasra hágott, hogy elhatároztam megalázásukat; ezért tanulatlan, de isteni bölcseséggel telt férfiakat és nőket fogok támasztani, akik azoknak képzelt tudományát megszégyenítik. Ime, elhatároztam, hogy téged is a világba küldelek. Vezérelni foglak minden körülmények között és nem hagylak el soha, mert bárhová mégy is, én mindig

veled leszek." Ekkor Katalin lehajtotta fejét, és megadás töltötte el szívét: „Ime, az Úrnak szolgálóleánya." Ezután Jézus, mint rendesen, vele mondotta a zsolozsmát, de amikor délre harangoztak, így szólt hozzá: „Ime a tied étkezésének az órája; kelj fel és menj, foglalj helyet közöttük; azután majd jöjj vissza hozzám."

Ettől kezdve Katalin együtt élt hozzátartozóival és minden házimunkában résztvett. „Miután ez a kedves szűz — mondja Caffarini — felismerte, hogy Jegyesének az az akarata, hogy ő az emberek között éljen, elhatározta: ezután úgy él, hogy példaképül szolgáljon nekik", és most már nem kényszerből állott szolgálatukra, mint régen, hanem szabadon, szívesen elvégezte a különböző háztartási teendőket. Amikor mindenki lefeküdt, ő körüljárt a házban, összegyűjtötte a szennyes fehérneműt és az éjszakát annak kimosásával töltötte el. Mikor pedig a szolgálóleány megbetegedett, Katalin gondoskodott mindenről: tésztát dagasztott és kenyeret süített, mégpedig oly gyorsan, hogy akik körülötte voltak, azt gondolták, hogy a Szent Szűz jött segítségére.¹

A Benincasa-ház lakóinak száma megnövekedett: a gyerekek felnöttek, és az unokák futkostak le és föl a lépcsőkön, mint ahogy valaha Katalin és Stefano tették. Katalin, aki mint minden olasz nő, imádta a gyermekeket, nagyon jó nagynéni volt: „Ha illendő volna, — mondotta — állandóan ölelgetném csókolgatnám őket."²

Különösen kedvelte sógornőjét, Lisa Colombinit, Bartolomeo feleségét, „sógornőm a test szerint, de nővérem Krisztusban" — mint őt nevezni szokta.³ Lisa már 1352 óta mantelata volt, és leányai közül ketten a montepulcianói Szent Ágnes-konvent dominikánáinál szerzetbe léptek. Később Lisa elkísérte Katalint utazásaiban és sokat beszélt róla Capuai Rajmundnak. Ő volt az például, aki felfedezte, hogy sógornője a távolbalátás adományával rendelkezik. Egy reggel Lisa a nélkül, hogy erről bárkinek is szólt volna, gyónni ment és egy távoli templom rejtett zugában egyetemes gyónást végzett. Mikor azonban hazatért, Katalin mosolyogva jött elébe: „Lisa, te jó leány vagy", mondotta neki, s mivel sógornője meglepettnek mutatkozott, tudtára adta neki, hogy semmi sem maradt előtte elrejtve, és hozzátette: „Teljes szívemből szeretlek és mindenkor végtelenül szeretni foglak azért, amit ma reggel tettél."

Egy más alkalommal kevesebb örömet érzett a fölött, amit így a távolban látott. Estefelé volt, és éppen a vecsernyét

imádkozta, amidőn hirtelen úgy érezte, hogy elviselhetetlen rothadásszag veszi körül: az a borzasztó bűz volt ez, amely rendesen a bűnt árulta el előtte, és amely később a pápai udvarban majdnem megfojtotta. És ekkor a távolban egyik fiatalabb fiútestvérét pillantotta meg, amint az súlyos bűnt készült elkövetni. Katalin várakozott reá, míg hazatért, és e szavakkal fogadta őt: „Tudom, honnan jössz és hogyan szennyezted be lelkedet...” Ez vagy egy másik testvére volt-e, aki később elhagyta Sienát, hogy a hadseregnél próbáljon szerencsét? Ez utóbbi mindenesetre szármalmas kudarcot vallott és végül megsebesülve, betegen, egyedül maradt egy idegen országban; azt hitte, hogy ütött halála órája. De Katalin tekintete a távolból is örködött fölötte; imája meghallgatásra talált, és testvére egy napon tékozló fiúként hazatért, hogy az atyai ház kapuján kopogtasson. Talán azon az örömlakomán történt, amelyet e hazatérés megünneplésére rendeztek, hogy Katalin Jézust az asztal mellett a családtagok között látta ülni, amint őket megáldotta.⁴

Katalin gyóntatója, az ő gyermekkori barátja, Tommaso della Fonte szintén tapasztalta róla, hogy fel van ruházva a távolbalátás adományával. Egy napon, midőn Katalin beteg volt, Tommaso délelőtt meglátogatta őt. „Atyám, — kérdezte hirtelen Katalin — mivel foglalkoztál tegnap éjjel három óra-kor?”* — „Ugyan, mit tehettem?” — kiáltott fel a dominikánus. — „Nem akarod nekem megmondani, de én tudom: írtál.” — „Nem” — felelte Tommaso pár pillanatnyi tünődés után. — „Igaz, — válaszolt Katalin. — Nem te magad írtál, hanem másnak mondottál tollba.” A dominikánusnak ezt be kellett ismernie. „És vajjon mit mondtam tollba?” — kérdezte. Katalin pillanatnyi habozás után lassan így válaszolt: „Feljegyeztetted azokat a kegyeket, amelyeket az Úr az Ő irgalmában nekem, haszontalan szolgálójának adni méltóztatott.”⁵

A Katalin körül alakult baráti kör lassankint kiszélesedett. Azt a szerzetest, aki ebben az esetben a fiatal leány gyóntatójának titkárául szolgált, Bartolomeo di Dominicinek hívták. Pár nappal később Tommaso della Fonte atya magával vitte őt gyermekkori barátjéhez, s Bartolomeo csakhamar Katalin kis cellájának gyakori vendége lett. „Abban az időben, amikor én vele megismerkedtem, — beszéli el a dominikánus — Katalin fiatal volt, s arca kedvesnek és vidámnak látszott; én magam is fiatal voltam, de az ő jelenlétében mégsem tapasztaltam

* *Tre ore di notte*: három órával az esti Őrangyala után.

olyan zavart, amelyet minden más fiatal leánnyal szemben éreztem volna, sőt minél többet beszéltem vele, annál inkább kialudtak szívemben az emberi szenvedélyek.”⁶

Ügylátszik, hogy Bartolomeo di Dominici eleinte bizonyos kételyt táplált Katalin távolbalátó képességét illetően, és többször próbára tette őt, de Katalin ebben minden alkalommal győzelmeskedett. Többek között, egyszer Katalin megmondta neki, hogy előző nap este a perjel cellájában látta őt három más testvér társaságában (akiket meg is nevezett), és pontosan megjelölte beszélgetésük tárgyát, majd hozzátette: „Én mindig virrasztok és imádkozom értetek, mígsak a konvent harangja éjjeli zsolozsmára nem szól; ha jó szemetek lenne, láthatnátok engem, amint én mindegyiketek látlak, látom, hol vagytok és mit tesztek.”⁷

Mint minden toszkánai, Katalin is nagyon szerette a virágokat. A nagy vallásos ünnepek Toscanában még manapság is egyúttal a virágok ünnepei is. Az utakat, amelyeken a körmenet elhalad, a legkisebb falvakban is virágok takarják, és a templomok kövezete eltűnik az aranyos reketttyékből és piros pipacsokból kirakott mozaik alatt, amely babérlevelekkel szegélyezett zöld puszpángszőnyegen domborodik. Amikor a sienai *contrádák* Védsszentjük ünnepét ülik, a pap virágcsokrokat áld meg, amelyeket aztán a mise alatt kiosztanak. Firenzében pedig San Zenobio ünnepén a Dóm lépcsőin falusiak állanak piros rózsákkal telt nagy kosarakkal, amelyekből mindenki vásárol, aki a templomba lép; minden oltár virággal van borítva, és a piros rózsák friss illata betölti a hatalmas székesegyházat: *Santa Maria del Fiore — Santa Maria dei Fiori...*

Katalin is szenvedélyesen szerette a virágokat. Almaiban angyalokat látott az égből leszállani, akik liliomkoszorúkat tettek fejére. Amikor egyedül járkált a ház tetején a kertben, abban lelte kedvét, hogy kis virágokból kereszteteket font, amelyeket aztán Tommaso atya által elküldött jámbor személyeknek „üdvözlétül egy nővértől Krisztusban”.⁸

Az egyik azok közül, akik Katalintól ilyen virágos üdvözlétet kaptak, Antonio di Nacci Caffarin volt, aki az ő legbuzgóbb tanítványainak és legfáradhatatlanabb védelmezőinek sorába lépett. Két évvel fiatalabb volt Katalinnál, és miként Tommaso della Fonte és Bartolomeo di Dominici, ő is a domínikánus rendhez tartozott és a Camporeggi-dombon emelkedő konvent tagja volt. 1366 körül ismerkedett meg személyesen Katalinnal; együtt ült vele az asztalnál a festő házában, evett a kenyérből, amelyet ő süített (egy darabot ereklýeként meg-

őrzött belőle), és figyelmesen hallgatta, amidőn az elragadtatás hevében az evésről is megfeledkezve Istenről beszélt. Amikor Katalint cellájában kereste fel, akkor is gyakran elragadtatásban, a természetfölötti világ szemlélésében elmerülve találta és oly nyelven hallotta beszélni, amely Szent Ágostonéhoz volt hasonlítható. Az elragadtatás alatt Katalin majd mosolygott, majd pedig könnyek csordultak ki szeméből és megnedvesítettek hosszú fekete szempilláját. Mikor aztán magához tért, arca ismét kedves és nyugodt lett.⁹

Katalin elragadtatásai a házimunkák és az anyagi élet követelményei ellenére is szüntelenül megújultak. Ez nem a zárkózott élet eredménye volt, mert hiszen az elragadtatások a konyhában vagy az éléskamrában éppúgy bekövetkeztek nála, mint a cellájában. Sőt Lisa egyszer egészen a tűzhely paraszára roskadva találta sógornőjét, akit a nyárs forgatása közben lepett meg az elragadtatás. Szerencsére Katalinnak semmi baja sem történt, mint ahogy akkor sem szenvedett semmi sérülést, amikor egyszer a templomban a gyertyatartóról gyertya esett a fejére s ott tovább égett.¹⁰

Fölösleges emlitenünk, hogy e rendkívüli események híre gyorsan elterjedt a környéken, és Katalin egyre növekvő kíváncsiság tárgya lett. Mind többen akadtak, akik őt Tommaso atya segítségével, főképen elragadtatásai alatt, látni igyekeztek. A dominikánus Niccolò di Bindo da Cascina egyenesen Pisából sietett ide és oly szerencsés volt, hogy nemcsak elragadtatásban látta Katalint, hanem Caffarini állítása szerint néhány méternyire a föld fölé emelkedve is. Ekkor Nicolò testvér bátorságot vett magának és ujja hegyével megérintette a Szent összekulcsolt kezét; ujja a következő negyvennyolc órán át végtelenül kellemes illatot árasztott, amely lelkét és érzékeit egyaránt felüdítette.¹¹

A szerzeteseknek Katalin iránt érzett csodálatában a nők is osztoztak, különösen a mantellaták, akik között az ő legmeghittebb barátnőit találjuk, milyenek a már említett Lisa, Alessia Saracini és Francesca Gori. Alessia Katalin bizalmasa lett, és számos levél van, melyet ez a nemes hölgy írt meg a festő leánya helyett, aki ekkor még sem írni, sem olvasni nem tudott.

Alessia és Francesca (Cecca, ahogy őt rendszerint nevezték) mindketten özvegyek voltak. Ez utóbbinak három fia volt a dominikánus rendben. Catarina di Ghetto, Giovanna di Capo, Catarina dello Spedaluccio voltak még e korszakban Katalin barátnői. Alighogy megismerkedett Katalin e barátnőivel, ezek

valamennyien — az öregek csakúgy, mint a fiatalok — ösztön-szerűleg alávetették magukat a fiatal szűznek és jóllehet az náluk fiatalabb volt, mindnyájan az „anya” („Madre” vagy „Mamma”) névvel tisztelték őt meg, mihelyt meghittebb barátnői lettek.

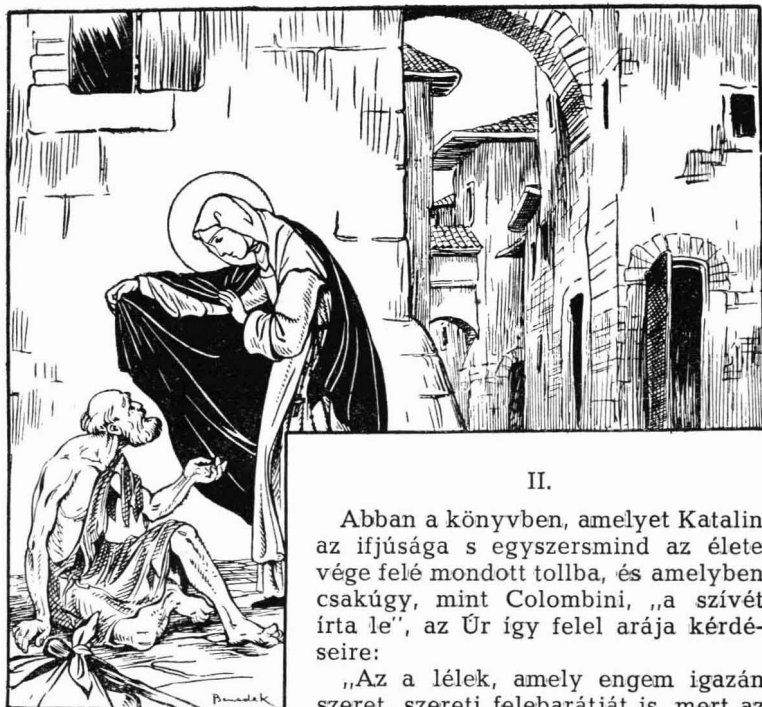
Katalin többször közölte látomásait barátnőivel. Egy napon kettő közülük eljött, hogy vele ebédeljen. Az ebédet arra a padra táltatták fel, amely éjtszaka Katalin számára fekvőhelyül szolgált. „Ime, ez valóban szent asztal” — mondotta tréfálkozva az egyik asztaltárs. „Igen, — felelte Katalin — ó, ha tudnád, hogy ki ült rajta!” És elbeszélte Jézus és Magdolna látogatását.

Időnkint a barátnők elmentek a városon kívül sétálni. Kirándulásuk célja rendszeren a régi Sant' Abbondio és Sant' Abbondanzio-bencésapátság volt, amelyet közönségesen *Santa Bonda*-nak neveztek. Néhány évvel ezelőtt Giovanni Colombininek (meghalt 1367-ben) szabad bejárása volt ide. Az apátnő: Monna Pavola dei Foresi az ő meghitt barátnője volt; egyetlen leánya, Angiolina itt volt apáca; őt magát pedig a templom árkádos folyosóján temették el. Monna Pavolához írt levelei, amelyeket halála után gyakran olvassgattak és elmélkedés tárgyává tettek, a zárda legdrágább kincse volt. Katalin nevű rokona, Lisa Benincasa unokatestvére pedig egy általa alapított női zárda perjelnöje volt, amely a San Sano-kapu mellett feküdt.

Katalin sohasem ismerte személyesen az ő híres elődjét. Giovanni Colombini rövid ideig tartó apostolkodása alatt főképen Sienán kívül: Arezzóban, Città del Castellóban, Luccában, Pisában, Montichiellóban fejtett ki tevékenységet... S azután már akkor meghalt, amikor Katalin még nem lépett ki magányából. De mivel Santa Bonda egészen át volt itatva szellemétől, Katalin bizonyára sokat hallott róla, sokszor hallotta *Laude*-it énekelni és leveleit olvasni. Így már Katalint véljük hallani, amikor Colombini leveleiben e sorokat olvassuk:

„A mi Urunk Jézus Krisztus csak tiszta és őszinte szeretetet kíván tőlünk. Ki fogja azt tehát tőle megtagadni? Olyan jó Ő, hogy jósága miatt forrón kell szeretnünk... Ő, Krisztusban nagyon kedves Anya, — reátok hagyom végső akaratomat, az én legforróbb kívánságomat; ez az én végrendeletem; leiom nektek szívemet (*scrivovi il cuor mio*), amely egyedül Jézus Krisztus szeretetével van tele. Ő a szeretetet hagyta reánk örökségül, a szeretet volt a végrendelete, és annak, aki el akarja nyerni az Ő örökségét, végre kell hajtania a végren-

deletét. Ha valaki a szeretetet keresi, keresse Krisztust! Ha valaki szeretni akar, szeresse Krisztust! Legyetek okosak, szakadjatok el mindentől, és ne hagyjátok soha semmi által békóba verni magatokat, még azon ürügy alatt sem, hogy jót tesztek. Jaj nekünk, ha visszautasítjuk Krisztust s az Ő drága adományait. Azok, akik nem szabadítják ki magukat minden kötelékből, bilincsbe verik magukat, és elűzik Krisztust.”¹²

II.

Abban a könyvben, amelyet Katalin az ifjúsága s egyszersmind az élete vége felé mondott tollba, és amelyben csakúgy, mint Colombini, „a szívét írta le”, az Úr így felel arája kérdéseire:

„Az a lélek, amely engem igazán szeret, szereti felebarátját is, mert az irántam való szeretet és a felebarát

szeretete egy és ugyanazon dolog, és a felebarát iránti szeretet mértéke az irántam való szereteteteknek a mértéke is. Ezt az utat-módot adtam nektek, hogy bebizonyítsátok és gyakoroljátok az irántam való szereteteket... Nekem semmiben sem lehettek hasznosak, míg felebarátotoknak segítségére tudtok jönni. Az igazságomba szerelmes lélek sohasem fárad bele, hogy másoknak, akár általánosságban, akár külön-külön szolgálatára álljon.”¹

Siena egyébként már jóval Katalin megjelenése előtt megértette az evangéliumi parancsot: „Amit atyámfiai közül a legkisebbnek cselekedtek, nekem cselekszitek.” Egy pápai bulla már 1186-ban említést tesz a nagy *Santa Maria della Scala*-isptályról, amelyet a köztársaság építtetett a székesegyházzal szemben, és amely kórházat, gyermekmenhelyet és zarándokszállást foglalt magában. Sőt mi több, még a város szegényeit

is táplálták ebben az ispotályban. Ámde az eszközöket e különféle jótékonyosság véghezvitelére nem a város vagy a polgárság nyújtotta és e vendégszerető falak között nem fizetett beteg-ápolók végezték a szolgálatot, hanem egy független vallásos társulat, amelynek tagjai *személyüket és vagyonukat* fogadalmmal a szegények és betegek szolgálatára szentelték.²

Mindez jól visszatükrözi a középkor szokásait, és e nagy ispotály 1305-ből származó és reánkmaradt szabályzata bizonyára méltó rá, hogy figyelmünket pár pillanatra lekösse. Így kezdődik:

„Isten tiszteletére és dicsőségére, az Ég minden Szentjének tiszteletére, a római szent Egyház, valamint Siena városa és népe dicsőségére és fölmagasztalására, nemkülönbén a sienai székesegyházzal szemben fekvő Miasszonyunk-ispotály jólétére és virágzására, az említett ispotály rektorának, testvéreinek és káptalanának javára és az ispotályban gondozott szegények, betegek és gyermekek vigaszára: ezek a nevezett ispotály rektora és testvérei által megállapított, elrendezett és elfogadott rendeletek, előírások, határozatok és szabályok, amelyek szerint az említett ispotály testvérei és nővérei, segítő-testvérei és alkalmazottai, mind a férfiak, mind a nők élni, viselkedni és működni tartoznak.”

Egész különleges módon ki van emelve, hogy legfőbb kötelességük „Sienát szeretni és tisztelni, azt minden erejük-ből szolgálni és Siena polgárságát az említett ispotály javára soha meg nem károsítani”. A hazának, a közügynek szeretetét fölé kell helyezni minden érdeknek, még a szegények és betegek érdekének is.³

Azután más előírások következnek, amelyek együttevén mintegy kolostori szabályzatot alkotnak. Az egyik fejezet megállapítja az órát, amikor a testvéreknek fel kell kelniök, és elrendeli, hogy mindnyájan tartoznak az ispotály kápolnájában misét hallgatni és legkésőbb „Krisztus testének fölmutatása előtt” odaérkezni. „És ha valaki a testvérek közül elfogadható ok nélkül ez alól kivonja magát, az illető e napon csak kenyeret és bort kap, melyet az ebédlőteremben a többi testvér étkezésének idején kell elfogyasztania, és tilos bármi mást ennie.” Hasonlóképpen kötelesek a testvérek az esti zsolozsmán résztvenni és a Completoriumot elimádkozni.

A kápolna harangján kívül volt egy másik is, amely a betegek étkeinek felszolgálatára adott jelt a testvéreknek, és „mindegyik testvér tartozott kerek kést hordani magánál, hogy azzal a betegek kenyerét és más ételét feldarabolja”. Miután a betegek étkezésüket befejezték, a testvérek is étkezni men-

nek a rektor vezetése alatt; az asztalnál senkinek sem szabad beszélgetnie, hanem hangosan felolvasnak. Komoly ok nélkül senki se vehet magához táplálékot másutt, mint az ebédlőteremben, „sem a hálóteremben, sem valamely cellában, sőt még a konyhában sem, ... a szakács és annak segédje kötelesek a rektornak feljelenteni mindenkit, aki a konyhában bármit eszik vagy iszik; kivételt csak ők maguk képeznek”. Egyetlen testvérnek sem szabad a rektor engedélye nélkül ajándékot elfogadnia, hogy ne legyen közöttük különbség, és „mindnyájuknak ugyanazt kell enniök és inniök” az ebédlőteremben.

A fejezetek egész sora az ispotály tisztviselőinek teendőiről tárgyal. Ilyen tisztviselők a rektoron kívül: a két udvarnagy vagy udvarmester, akik az asztali szolgálatra és az ebédlőterem rendjére ügyelnek fel; az alkormányzó, aki az előjáró távollétében a sürgős ügyeket intézi; az *infirmiere*, akinek feladata gondoskodni „mindarról, ami a betegség elleni küzdelemhez és az egészség helyreállításához szükséges”; a *pellegriniero*, aki a betegeket megérkezésükkor fogadja és felügyel, hogy oly figyelmet tanúsítsanak irántuk, amilyenre a szerencsétleneknek joguk van; végül a *camerlengo*, a gondnok és ennek titkára, az írnök, akinek az a feladata, „hogy külön-külön könyvbe beír minden bevételt és minden kiadást”. A *camerlengo* minden hónapban jelentést tesz a káptalannak, amelyet a rektor elnöklete alatt összegyűlt testvérek alkotnak és amely minden kétes kérdésben szavazással dönt. E főbb személyiségek alatt természetesen a másodrangú hivatalnokok egész serege volt, többek között „egy testvér, aki azzal volt megbízva, hogy az ispotály számára szükséges szénát, gabonát és hüvelyeseket átvegye és a raktárakban biztonságba helyezze ... Fel kell jegyeznie, hogy honnan származik a széna, a gabona vagy a hüvelyes, és kik voltak azoknak ajándékozói”.⁴ Feljegyzéseit minden évben Mindenszentek ünnepén fel kell olvasnia a kápolna előtt, hogy a rektor és a testvérek tudják, kik azok, akik az év folyamán hüvelyeseket és takarmányt adtak az ispotálynak.

A raktárakat két különböző zárral kell ellátni, hogy mindegyik zárat csak saját kulcsával lehessen kinyitni és bezárni. A kulcsok őrzésével az ispotály két testvére van megbízva. Így az egyik testvér a másik nélkül nem tud a gabonából kimérni vagy a szénából és a hüvelyesekből elvenni. A kettőnek együtt kell a gabonát kimérnie vagy a szénából vennie az ispotály szükséglete szerint, és „azt, amit elvesznek, fel

kell jegyezniök abba a könyvbe, amely a camerlengónál lévő ládában található, miként fentebb mondatott”.

A szabály ugyanilyen megható hosszadalmassággal még egész sereg más aprólékos dolgot tartalmaz a liszt felhasználására, a kenyérsütésre és az állatok, tudniillik a lovak, öszvérek és szamarak gondozására vonatkozólag; ez utóbbiak gondozói és hajtói számára minden teendőt előír, hogy a nyergekben vagy a gyeplőkben, a zabláokban vagy a patkókban semmi hiba se legyen.

Amidőn e sokféle rendelkezést olvassuk, egy egyszerű és erős világba nyerünk betekintést, ahol minden mély és igaz, s amely nagyon távol áll a modern világ hírverésétől, csengő-bongó frázisaitól és külsőséges hajbókolásától.

A lelkiek semmiben sem szorúlnak háttérbe az anyagiakkal szemben. „A rektor és a testvérek szeretettel kérnek minden papot, hogy hallgassák meg a betegek gyónásait és azoknak feloldozást és elégtételt adjanak. E papok feladata az is, hogy a betegeknek a mi Urunk Jézus Krisztus testét nyujtsák és nekik a Szentegyház egyéb szentségeit kiszolgáltassák, ha azok őket erre felkérlik, és ha ez előttük tanácsosnak látszik. A papoknak e szolgálatukat nagy okossággal kell végezniök. Hasonlóképen a betegápolók se mulasszák el a betegeknek ajánlani, hogy bűneiket meggyónják és az Egyház szentségeihez járuljanak.”

Elmondhatjuk, hogy a szabályzat hatvanegy fejezete mindent előrelát, kezdve a vendégszeretettől s a jólétől, amelyet Siena városa és környéke aggasztányjai és szegényei számára kell szerezni, egészen addig a tilalomig, hogy a testvérek az ispotályon kívül se ne igyanak, se ne egyenek, és hogy ne üljenek le, amikor a világiaknál vannak; előírták számukra, hogy megbízatásaikat állva intézzék el. Az ispotályt a rektor engedélye nélkül tilos volt elhagyniök; „mindamellet szabad Viviano d' Arrigóig, Chele del Travaláig és a székesegyházig elmenniök”.

A testvéreknek és a nővéreknek külön-külön lakásuk volt, és a testvérek „Ugo pap kivételével” csak a rektor engedélyével mehettek a nővérek lakására. Ilyen engedély nélkül a testvérek nem léphettek be az ispotály nők számára fenntartott osztályaiba sem, — „csak Lupo testvérnek szabad leányát meglátogatnia”.⁵

A Scala-ispotály még ma is áll Sienában; kőből és téglából készült gótikus homlokzata egyik oldalát alkotja a csodálatos székesegyház-térnek, amely nyugalmával és békéjével hatalmas kolostorudvarhoz hasonlít. A város minden utcájában

találhatók ingatlanok, amelyek az ispotály jelvényét, a keresztben végződő létrát (*Scala*) viselik.

A régi boltíves terem, amely a zarándokoknak hálótermül szolgált, sértetlenül reánk maradt; Domenico Bartoli 1440-ből származó képei, amelyek ékesítik, megelevenítik számunkra az ötszáz év előtt itt folyt életet. E falfestmények az ispotály testvéreit ábrázolják, amint alamizsnát osztanak ki a szegényeknek és a zarándokoknak, akiket a ruhájukra erősített kagylóhéjakról lehet felismerni; a koldusok, miután részüket megkapták, hátrahúzódnak; egy teljesen meztelen ember ruhát ölt magára; egy nő, aki az egyik gyermekét karján hordja, a másikat pedig kézen vezeti, élelmiszert kap; egy belépő testvér kosarat cipel a hátán tele talált gyerekekkel! Hátrább fiatal árvaleányokat adnak férjhez, akiknek az ispotály adta a kelengyét.

Az egyik falfestmény termet ábrázol, ahol a betegeket gondozzák. A kép közepén félmeztelen férfi látható, aki vánkossokkal telerakott padon ül; ballábszárán csúnya, mély seb van. Éppen a lábát mossák; egy szögletes és vékony arcú idős férfi előtte térdel és ballábát törölgeti; más tudós személyek — legalább egy féltucat — aggodalmasan kérdezik a beteget és maguk között tanácskoznak állapota fölött...

Lent jobbra egy ágybanfekvő beteget látunk; feje bepólyázva és sárga, szakállas arca egészen fülig sárga-csíkos vörös takaró alá rejtve. Úgy látszik, hogy ennek az embernek éppen most adták fel az utolsókenetet; mindenesetre egy ágostonrendi testvér, aki egyik lábával a padra támaszkodva az ágy közelében áll, valami könyvet helyez vissza tokjába. A beteg ágyának fejénél gyógyszeres dobozokkal és áttetsző üvegecskékkal telt asztalka áll; az előtérben fémmosdó látható feketemintás fehér törülközővel. Két szolgáló, akik közül az egyik övén kulcsosomót hord, tálcát hoz; ezen valami letakart tárgy különböztethető meg: kétségtelenül a beteg étele.

A falfestmény baloldalán, ama pad mögött, amelyen a sebesült ül, egy ágynak a fele látható; az ispotály egyik nővére, fehér ruhában, fején négyszögletes főkötővel, éppen beteget helyez belé lassan és óvatosan. Az ágy mellett két orvos áll, akik közül az egyik vizeletes edényt nyújt a másiknak elemzés végett.

A terem falait, úgy látszik, szürke bőr borítja. Szép, kovacsoltvasrácsos át egy másik terembe lehet pillantani, ahol halványarcú orvosok hajlanak a betegágyak fölé vagy tanácskoznak egymással. Az egész a jólét hatását kelti. Meg

lehet állapítani, hogy a betegek érdekében semmivel sem takarékoskodtak.

Az egész művelt világon kevés városnak volt 1840-ben oly közkórháza, amelyet az 1440-i sienai kórházhoz lehetett volna hasonlítani. Pedig a Scala nem egyetlen kórháza volt a városnak. Giovanni Colombini történetében olvassuk, hogy felesége és barátja, Francesco Vincenti először „a nagy ispotályban” keresték őt, majd több másban, és végül egy távol-eső, nyomorúságos menedékhelyen találták meg, ahol a betegek — ami nem látszik valami egészségesnek — éppen *polentát* lakmároztak.⁶ A mantelláták a camporreggiói ispotályban teljesítettek betegápolói szolgálatot. A városon kívül emelkedett még San Lazaro, a leprások kórháza.

Sienában a betegek és szegények gondozása régi keresztény szokás volt, és Katalin követte szülővárosa hagyományait.

Katalin, beszéli el Caffarini, egyszer szobája ablakából észrevett egy félmeztelen koldust, aki az utcasarkon elaludt. A nyomornak látványa mélyen megindította; de mivel éppen a kiszabott óra volt, eltávozott az ablaktól és a zsolozsma imádkozásába kezdett. Ámde a zoltárversek fekete sorai között és a szentek aranyos alapon emelkedő képecskéi mögött, amelyek a kezdőbetűket díszítették, mindig a sarokkőnél fekvő szegényt látta. Végül, nem bírva magával, becsukta a könyvet, s a konyhába sietett, hogy kenyeret keressen. Lopva kiosont az utcára, és a kenyeret észrevétlenül az alvó ember mellé akarta helyezni, hogy amikor az majd szemét felnyitja, azt hihesse, az angyalok hozták neki. Az ember azonban, amikor Katalin hozzá érkezett, már ébren volt és megkérdezte őt, nem volna-e valami ócska ruhája, amellyel magát befödje. Katalin hirtelenében nem tudta, hogyan szerezzen neki ruhát, de — miként később hasonló körülmények között kijelentette — inkább „megfosztotta magát köpenyétől, mintsem a felebaráti szeretet ellen vétson”. Odaadta tehát a szerencsétlennek a harmadrendi fekete *mantellót*, amelyet oly boldogan és büszkén hordott. A rákövetkező éjszaka aztán megjelent neki Jézus és így szólt hozzá: „Leányom, te ma befödted meztelenségemet; ezért én most kegyelmem teljességébe öltöztetlek”. És Katalin ettől az órától kezdve sohasem szenvedett a hideg miatt; még tél közepén is nagyon könnyedén öltözködött.⁷ Pedig a tél szigorú Sienában; e sorokat egy januári napon írtam: öt-hat fok hideg van, és mindenki bundába burkolódzva jár vagy nagy gyapjúsállal a nyaka körül...

Egész sereg hasonló eseményt beszélnek el Katalinnal kapcsolatban. Egyszer egy koldus a templomban kereste fel, és

ő, minthogy más nem volt kéznél, az olvasójának zsinórjára akasztott kis ezüstkeresztet adta neki. Ekkor ismét megjelent neki Jézus egy éjjeli jelenésben, kezében a keresztet tartva, amely nagyon szép lett és drágakövektől csillogott. „Ezek a drágakövek — mondotta a Megváltó — a szeretetet jelzik, amellyel te alamizsnául nekem adtad ezt a keresztet. Megígérem tehát, hogy az utolsó napon, amidőn az Emberfiának jele az égen megjelenik, üdvösségedre és nem kárhozatodra fogod látni ezt a keresztet.”⁸

De Katalin azt gondolta, nem elég csak akkor adni, amikor erre kérik, és nem elég fülét be nem fogni azok előtt, akik őt kérésükkel ostromolják; igyekezett tehát a szűkölködőket felkeresni. Mialatt mindenki aludt, ő elment és ajtajuk elé kenyeret, bort vagy egy zacskó lisztet helyezett, amint azt valaha bari Szent Miklós tette, és aztán elsietett a nélkül, hogy bárki is észrevette volna, hogy ott volt. Egyszer azonban majdnem rajtaérték, mert hirtelen heves oldalnyilalást érzett, ami őt gyakran kínozta, és a roham olyan erős volt, hogy nem tudott többé megmozdulni. A ház lakói csakhamar fölébredtek volna és rajtakapták volna őt a jótékonyság gyakorlásán! Ekkor égi Jegyeséhez fordult: „Azt akarod, hogy pirulnom kelljen az emberek előtt? — kérdezte tőle. — Jöjj tehát segítségemre, hogy hazatérhessek a nélkül, hogy meglátánának.” Majd így szólt testéhez: „El kell innen mozdulnod, még ha bele kellene is halnod.” És inkább magát vonszolva, mint menve, jutott el a fontebrandai festő hajlékáig...

Atyja teljes felhatalmazást adott neki, hogy mindent tettségére szerint elvihet a szegények számára, de a család többi tagja nem volt ezen a nézeten. Amikor észrevették, hogy Katalin a szolgáló egyik ingét eltulajdonította, fiókjait gondosan elzárták jámbor kutatásai elől. Katalin jótékonykodását azonban szemmelláthatóan áldás kísérte. Annak a bornak, amelyből a szegények számára vett, jobb íze volt, mint a másikonak, és tovább eltartott! Volt egy hordó, amely csak hosszú hónapok múltán ürült ki, jöllehet Katalin és Lapa mindketten teljes szabadsággal vettek belőle; s amikor a szüret ideje elérkezett, ebbe a hordóba még mindig nem lehetett új bort tölteni.⁹ Sienában még ma is emlékeznek erre a kimeríthetetlen hordócskára: *la botte di Santa Catarina*...

Igy ruházta fel Katalin a nyomorgókat, így adott enni az éhezőknek, és így oltotta szomját a szomjúhozóknak. És visszaemlékezve e szavakra is: „beteg voltam és meglátogatnál engem”, gyakran felkereste a camporeggiói ispotályt, amely

a San Domenico mellett állott (körülbelül ott, ahol jelenleg a Via del Paradiso van), és a *Scala*-ban ápolta a betegeket.

Néha oly sokáig időzött ebben a nagy ispotályban, hogy aznap este már nem tudott hazamenni. Ily esetben az éjtszakát egy kis szobában töltötte, amely egy pincéket, folyosókat, lépcsőket és kriptákat magábanfoglaló valóságos útvesztő mélyén volt, — nem messze attól a barlangtól, amelyben San Sano az első keresztények számára a misét mondotta. Itt volt az ő pihenőhelye. Még ma is mutogatnak itt az idegeneknek egy szűk kis cellát, amelyet szobor díszít; e szobor előtt, amely Katalint alvó állapotban ábrázolja, állandóan lámpa ég. Az alvó leány feje fölött lévő fölkében kis ezüstszívek ragyognak, és ezek az egyszerű szavak fejezik ki Katalin gondolatát: „Atyám, akár alszom, akár ébren vagyok, akár beszélek, akár írok, benned vagyok, benned mozgok és élek.”¹⁰

Katalin azért töltötte az éjt az ispotályban, hogy egészen közel legyen, ha szükség volna rá. Gyakran vigyázott és virrasztott „a legnehezebb órákban”, mondja Caffarini. Különös gyöngédséggel ápolta a nagyon súlyos betegeket, főképen, ha azoknak nehéz természetük volt. Ez utóbbiak között volt egy asszony, aki többévi hitetlen és erkölcstelen élet után került az ispotályba. Természetesen semmi sem volt számára elég jó; majd dühöngött, majd jajveszékelt, miközben önmaga és sorsa fölött kesergett vagy pedig az ételt mérgesen a betegápolók fejéhez vágta. Egyáltalán nem volt tanácsos a vallásról beszélni előtte, mert valósággal tajtékozott a gyűlölettől, amelyet Jézus Krisztussal szemben érzett. Katalin azonban mégis közeledett ehhez az anyagba merült lélekhez. Mindenekelőtt azaz kezdte, hogy ételeket készített a kéjnő számára, és miután e pontban sikerült őt kielégítenie, lassan és óvatosan megkísérelte lelke hajlamait is megváltoztatni. Nem tudjuk, hogy Krisztus arája mit mondhatott Évában szerencsétlen nővérének a sienai ispotályban, de ránk maradt egy levél, amelyet Katalin életének későbbi szakában egy perugiai bűnös nőhöz intézett, és amelynek hangja nyilvánvalóan ugyanaz volt. Ebben Katalin találó szavakat használ: „Úgy tűnik fel előttem, hogy úgy teszel, mint a pocsolyában fetregő disznó”, írja, és mélyreható nyomatékossággal figyelmezteti őt a halálra, az ítéletre, a borzasztó örökkévalóságra az ördög társaságában: „Tűz, kényszer, sírás és fogak csikorgatása, fagyasztó hideg és iszonyatos meleg s a rossz lelkiismeret heves mardosása vár rád.”

De ez csak a levél bevezetése. A nagy igehirdető ajkán a

harsonák zúgására más hangok következnek — *vox huma*, *vox angelica* — tiszta és ezüstcsengésű hangok, amelyek természetfölötti fényben ragyogó ormokat érnek el és a legfelekebb, legmegrögzöttebb lelket is arra kényszerítik, hogy halatára zokogásban törjön ki. Szelíden emlékeztet Katalin a bűnös Magdolnára, a balzsamra, amellyel az a farizeus házában a Megváltó lábát kente, és Jézus vééré, amely viszonzásul reá csörgedezett, amidőn később a Golgotán három rettenetes órán át a kereszt tövében térdelt...

És aztán gyöngéden elvezeti őt Annak trónja elé, aki magát az Istent szoptatta: „Mária megmutatja Fiának a keblet, amely Őt táplálta, és kegyelmet kér majd számodra... Keress akkor menedéket Isten Fiának seibeiben, merülj teljesen a szeretet tüzébe, amely fölemészt minden bűnödöt és minden nyomorúságot. Ő véreben fürdőt készített számodra, hogy a bűn leprájától megtisztítson téged és lemossa rólad a mocskot. Ne légy többé az ördög társa, aki kelepceül használ téged, hogy a teremtményeket hatalmába kerítse. Szeresd a Megfeszítettet, és gondold meg, hogy oly pillanatban fogsz meghalni, amelyet nem ismersz. Maradj Isten szent és édes szeretetében. Nem mondok többet. Édes Jézus, szerelmes Jézus, Mária édes Anyánk.”¹¹

Lehet, hogy Katalin e szerencsétlenek közül egyiknél sem ért el semmit; lehet, hogy csak megvetést aratott köszönetül. Sokszor megtörténik, hogy a betegeket gyűlölet szállja meg ápolóikkal szemben s ezt Katalin is nem egyszer tapasztalta. Így a Porta Romanán kívül álló San Lazzaro-leprakórházban volt egy Tecca nevű mindenkitől elhagyatott öregasszony. Katalin hallott róla és szokásos bátorságával vállalkozott az ápolására. Az, ami Assisi Ferenc érzékeny és költői lelke számára a legnagyobb erőfeszítést és önlegyőzést jelentette és új élet kivirágzását idézte elő benne, a fontebrandai hős hajadon számára egészen természetesnek tűnt fel.

„Ebben a leprás nőben Jegyesét látta, — írja Rajmund — és ezért kitartóan és tisztelettel szolgálta. De ennek az lett a következménye, hogy a beteg gögössé és hálátlanná vált, ami gyakran előfordul azoknál, akik nem alázatos lelkűek; kevélyekké és követelőzőkké lesznek a helyett, hogy némi kis elismerést tanúsítanak. Amikor ez a beteg látta, hogy Katalin mily buzgalommal szenteli magát szolgálatára, mint tartozást kezdte követelni azt, amit a szeretet kínált fel neki, és ápolónőjét mint valami rabszolganőt szidalmazni kezdte, ha nem ment minden kívánsága szerint.” Ha például Katalin a szokottnál később érkezett a kórházba, ilyenféle gúnyolódással fo-

gadta őt: „Isten hozott, Fontebranda királynője!” — „A királynő hol késlekedett ma reggel?” — „A Testvérek templomában, nemde?” — „A királynő az egész reggelt a Testvéreknél töltötte!” — „Ügylátszik, hogy a királynő sohasem lakik jól ezeknek a szerzeteseknek a társaságával!” stb., stb.

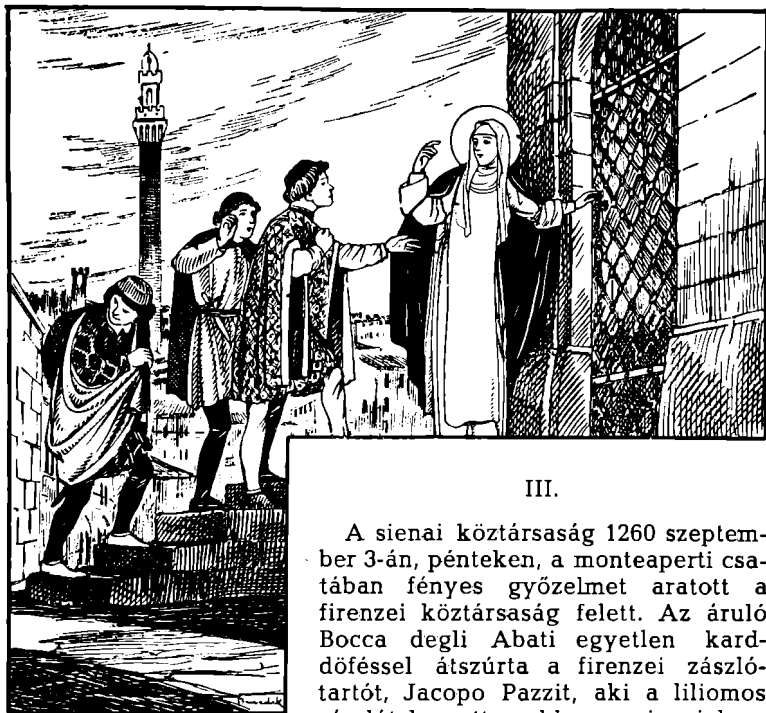
Katalin türelmesen és szótlanul sürgött-forgott a fullasztó, bűzös szobácskában, hogy fürdőt készítsen, szüntelenül ostromolva a vénasszony gúnyolódásaitól, aki ágya mélyéből gyűlölködő és gúnyos tekintettel kísérte minden mozdulatát.

Lapa biztosan értesült róla, hogy leánya mily kevés elismerést kapott szeretetszolgálatáért, mert igyekezett közbevetni magát: „Különben is fertőzésnek teszed ki magad, — sóhajtozott a szegény anya — és én nem tudnám elviselni, hogy a leprát elkapjad!” A szemrehányásoknak azonban semmi eredménye sem lett, és a fiatal leány mindvégig kitartott, jóllehet kezén nemsokára gyanús kiütés jelentkezett. Amikor az öreg Tecca meghalt, Katalin maga öltöztette halotti ruhába a förtelmes hullát, és saját kezével temette azt el. S amidőn az utolsó lapát földet is a szegény halottra hányva fölemelkedett, minden kiütése eltűnt, és kezei fehérebbek lettek, mint valaha...¹²

A leprakórház régi telkén ma major van; falbaerősített márványlap emlékeztet rá, hogy e helyen emelkedett valamikor a *Domus sancti Lazzari*. A város kapujától húsz perc alatt lehet odaérni, de a Fontebrandától, Sienán át, félórára van szükség; s Katalin a távolságot jövet-menet, naponkint kétszer megtette.

Erre sétálva házak, villák és régi templomok mellett haladunk el, milyenek a Santa Maria degli Angeli szép kolostor-folyosójával, a San Mamiliano falfestményeivel és Sano di Pietro oltárképével vagy a Santa Maria in Betlemme... A tájkép csak a San Lazzaronál szélesedik ki: a szállóktól zöldelő völgy túlsó oldalán a *Santa Bonda* emelkedik — a templom teteje fölött egy olajfa mint valami sisakbokréta nyúlik a magasba, — azután a *Monistero* vörös tornyaival és csipkés párkányzatával és lent a távolban Belcaro, amely erdőborította dombján zátonyra jutott hajóhoz hasonlít. A szemünk elé táru-ló vidéken járt-kelt Katalin: — a völgyekben és hegyeken bolyongva, egyedül vagy tanítványai és barátjai kíséretében gyakran járta ez utakat. És végül úgy tűnik fel előttetek, mintha az út kanyarulatánál egy fehér-feketeruhás, karcsú kis alakkal találkoznátok, aki Jegyese és Mestere szolgálatára siet és gyorsan tovahaladva reátok szegezi •halovány arcán ra-

gyógó két nagy fekete szemét. Hajnali szellőben vagy esti fuvalomban végigmegy az úton a nagy olajfák között, amelyeknek ezüstös ágai szeliden és ünnepélyesen meghajlanak; és mintha gyöngye suttagást hallanátok: „Áldott, ki az Úr nevében jön!”
Benedicta, quae venit...

III.

A sienai köztársaság 1260 szeptember 3-án, pénteken, a monteaperti csatában fényes győzelmet aratott a firenzei köztársaság felett. Az áruló Bocca degli Abati egyetlen karddöféssel átszúrta a firenzei zászlótartót, Jacopo Pazzit, aki a lilíomos zászlót lengette; ekkor a sienaiak, a zászlótartó eleste által előidézett zavart felhasználva, az ellenségre rontottak s irgalom nélkül felkoncolták, „miként a mészárosok ölik le az állatokat húsvét táján”, beszéli el a régi krónika. A halottak száma tízezer volt; „az Arbia folyó vize vörösre festődött”, énekelte Dante.

A csata leghevesebben a firenzeiek harckocsija, a *Caroccio* körül tombolt, amelyen a város céheinek zászlai lengtek, és amelyen szüntelenül kongott a „Martinella” nevű vészharang. A legderebb firenzeiek köréje zárkózva az utolsó szál emberig küzdöttek és vérrel áztatott kerekeit csókolgatva haltak meg. A Carocciót zsákmányul ejtették és diadalmenetben Sienába vitték; hatalmas rúdjai vaskarikákkal a két kupolatartó pillérre felerősítve még ma is láthatók a székesegyházban. Ez volt az első és utolsó győzelem, amelyet a sienai ghibellinek a firenzei guelfek fölött arattak. A beneventói csata (1266)

után Itália guelfjei ismét felemelték fejüket és 1268-ban megtörték a Hohenstaufok hatalmát.

A sienai Tolomeiek hatalmas és nemes családja mindig a guelfek felé hajlott. Amidőn a sienai hadsereg 1269-ben Colle di Val d'Elsa mellett döntő vereséget szenvedett, a fogságba került nagy sienai államférfit és főparancsnokot, Provenzano Salvani szegyenletes módon kivégezték. Kivégzését az ő száműzött honfitársa, Carolino Tolomei kérte, aki aztán Salvani fejét lándzsára tűzve járta be a firenzei táborn. A szintén száműzött Sapia Saracini sienai nemeshölgy a Monteriggioni mellettj Castiglioncello várából nézte végig honfitársai vereségét, és miután bosszúvágya kielégítést nyert, örömtől örvöngve kiáltott Istenhez: „Most már Tőled sem félek!”¹

Sienában a ghibellinek veresége következtében megbukott a Huszonnégyek kormánya, vagyis a háromszor nyolc tanácsosból álló hatóság is, amelynek tagjait a város három városrésze: Carmollia, Città és San Martino választotta. A Huszonnégyek helyébe a Harminchatok kerültek, az a vegyes kormány, amelyben mind a nemesek, mind a nép emberei helyet foglaltak. 1280-ban azonban az állandóan viszálykodó és állandóan elégedetlenkedő nemességet teljesen kizárták az államügyek vezetéséből, és a kormányzást a demokratikus bizottságra, *Siena városának és népének tizenöt Kormányzójára és Védelmezőjére* bízta. Öt évvel később ezek számát kilence szállításra le. Ezt a kilencet — *i Signori Nove* — a módos polgárok közül választották, és pedig, miként Firenzében, csak két hónapra. Kormányzásuk ideje alatt a város költségén a városházán laktak. Párthíveik neve *Noveschi* volt; ezekből alakult a *Monte dei Nove*, míg a nemesség pártja a *Monte dei gentiluomini* név alatt volt ismeretes.

Siena a Kilencek kormányzása alatt a legnagyobb jólétre tett szert, és ennek köszönhető mindaz, amit itt még mindig megcsodálhatunk. Ebben a korszakban látogatta meg Dante a várost. Teljesen elmerült egy könyvben, amelyet az imént vásárolt egy könyvkereskedőnél és a bolt előtti padra telepedve olvasgatott, egészen megfeledkezve arról, hogy megcsodálja a közelében lefolyó *Paliót*, Siena nagy nyári ünnepélyét, amely abban az időben nemcsak „az ifjak játékait” foglalta magában, hanem „a csinos nők táncait” is. A szigorú költő mindamellett eleget látott belőle ahhoz, hogy a sienaiakat később megbélyegezze és azzal vádolja, hogy még a franciáknál is léhábbak, gúnyolódva, hogy a (város címerében szereplő) nőstényfarkas — nősténykutyává változott.²

Cecco degli Angiolieri, a sienai Villon, dalaiban „a leányo-

kat, a bort és a kockajátékot" magasztalja mint egyedüli igaz kincseket, és Becchinát, egy varga leányát dicsőítette, aki igen földies ellentéte volt Dante Beatricéjének.

Ugyanebben az időben a „tékozló csapat” mindennap összejött a *Consuma*-ban és reggel a viaskodásoknak, este pedig a provençe-i táncoknak hódolt.³ A Fonte Gaiát, a város főforrását pompás Venus-szoborral, Lysippos művével ékesítették, amelyet 1345-ben a jelenlegi Piazza Umberto I.-térén ásás közben megtalálva diadalmenetben hordoztak körül a városban úgy, amint azt 1311 júniusában Duccio di Buoninsegna oltárképével tették. Elkészítették a tervrajzot egy új és hatalmasabb székesegyház számára, amelynek fölül kellett volna múltnia a firenzeiét, s bele is kezdtek az építésébe. A félbemaradt épület külső falai, mint a sienaiak nagy álmainak és nagyratörő terveinek nyomai, még ma is megvannak. A *Campo* nevű téren — amelyet az a három domb vesz körül, amelyekre Siena épült, s amelyektől a város többszámú neve (*Senae*) és három városrészre vagy *Terzo-ra* való felosztása származik — 1288 és 1308 között felépült a csúcsíves városháza, 1338 és 1348 között pedig a mellette levő harangtorony, a *Torre del Mangia*, ez az olyannyira szép torony, hogy Lionardo egyedül azért jött Sienába, hogy azt megcsodálja.

A városháza termeit és kápolnáját Simone Martini és Ambrogio Lorenzetti csodás festményei díszítették. Ez utóbbi a Kilencek gyűléstermét ékesítő két óriási falfestményén mint valami szemléltető képen a jó és rossz kormányzás eredményeit és azokat az erényeket ábrázolja, amelyeknek egy állam kormányzóit kell éltetniök. Nem sok maradt belőlük reánk, de még felismerhetünk egy tisztafehérbe öltöztetett méltóság-teljes nőalakot; dús szőke haját olajágak koszorúzzák, feje fölül a *Pax* szó van írva: ez tehát az uralkodó béke képe. Abban az időben, amikor Ambrogio Lorenzetti mester a sienai városházán ecsetjével dolgozott, szívesen beszéltek a békéről, mert az emberek szívesen beszélnek arról, amit leginkább óhajtának és legkevésbé bírnak... Márpedig éppen a békés állapot volt az, amit a régi Siena nemigen ismert.

„Az 1314. év áprilisának tizenhatodik napján — értesülünk a régi krónikából — véres csata volt a Tolomei-ház és a Salimbeni-ház között, és az egész város fegyverben állt.” Hasonló zendülések akkoriban mindennapi eseményeknek látszottak. Sienában, mint különben Itália csaknem minden városában, a nagy családok rendszerint ellenségeskedésben állottak egymással: a Tolomeik a Salimbenik ellen harcoltak, a Maconik pedig a Tolomeik, a Saracinik a Scottik, a Piccolominik a Malavoltik

ellen. Másrészt az alsóbb néposztály, a *popolo minuto* is minduntalan fellázadt az uralkodó polgárság ellen; s így Siena élete ezidőben az ünnepi muzsikának és a harci zajnak, a lakodalmi vidámságnak és temetési jajveszékelésnek szakadatlan váltakozása volt; a harangok ma „*a stormo*” kongtak, hogy holnap „*a gloria*” zúgjanak . . .

Hogy kimeneküljenek ebből az életből (amely fehér és fekete volt, miként a *balzana* és a sienai székesegyház harangtornya), az 1313. év egyik napján három fiatal lovag, Giovanni Tolomei, Patrizio Patrizi és Ambrogio Piccolomini búcsút mondott szülővárosának és Ancona felé, a Sienától délre fekvő *Creta*-pusztaságba vette útját. *Christus pax nostra*, írták a remeteség fölé, amelyet lenn, az elhagyatott dombokon építettek; s miután a szerzetesrend számára, amelynek bölcsője ez a magány volt, olajfaágot választottak jelképül, az *Olivetanusok* nevet kapták.

Az 1348. év a fekete pestist hozta magával; a járvány Sienában májustól októberig dühöngött és a város lakosainak háromnegyed részét elpusztította. „Harang nem kondult meg többé; senki sem volt, aki a halottakat megsirassa, mert az életbenmaradtak ugyanettől a sorstól féltek . . . Az apa nem volt ott fia halálánál, a testvér elfutott testvérétől, a feleség magára hagyta férjét a fertőzéstől való félelemben, mert ez a rettenetes betegség a lehellet által is átragadhatott másra. A holttesteket minden ünnepélyes szertartás nélkül gyorsan eltemették: s a kutyák sokat közülük kiástak a sírból és szétmarcangoltak a város utcái közepén . . . És én, Agnolo di Tura, melléknevemen a kövér, magam is öt gyermekemet temettem el saját kezemmel egy sírba.”⁴

Ez a rettenetes év fordulatot jelez Siena történetében. A Kilencek 1355-ben megbuktak; helyüket a Tizenkettők foglalták el, akiket már nem elődeik emberbaráti és újító szelleme éltetett. Ebben az időben Giovanni Colombini és a jezsuiták bűnbánatot hirdetve járták be a várost és kidöntötték s darabokra törték a Gaia-forrás fölött trónoló Venus-szobrot. Ennek törmelékeit — beszéli el Lorenzo Ghiberti — kivitték Sienából és firenzei földön temették el . . .⁵

E közben a belső viszálykodások tovább folytatódtak. A Tizenkettők párthívei két táborra, a *Canischi* és a *Grasselli* táborára oszlottak; az előbbieket a Tolomei-, a Piccolomini-, a Saracini- és a Cerretani-családokra támaszkodtak, az utóbbiakat a Salimbenik támogatták. Giovanni di Agnolino di Salimbeni, a hatalmas család leghatalmasabb ura ebben a korban ugyanazt a szerepet játszotta, mint száz évvel ezelőtt a hős

Provenzano Salvani, akit a Colle di Val d'Elsa melletti csatában győztek le. Amidőn IV. Károly császár 1368-ban megkoronáztatása végett Itáliába jött, Giovanni Salimbeni Siena nevében egészen Lombardiáig elébe ment. Giovanni ez útja alkalmával, a város szerencsétlenségére, leesett a lóról és az esés következtében nemsokára meghalt.

Ekkor a nemesség a Kilencek párthíveivel egyetértésben a Tizenkettőket a kormányzás gyeplőinek átadására kényszerítette. Új hatóságot állítottak fel. Ezt tizenhárom konzul alkotta: mindegyik nagy család egy-egy tagja, az alsóbb nemességből választott öt férfiú és a Kilencek három párthíve. Az új kormányzók siettek a császárt értesíteni a dolgok állásáról. De a Salimbenik közben szöveterkeztek a Tizenkettők pártjával, akik szintén követet küldöttek IV. Károlyhoz. Szeptember 24-én a Salimbenik teljes fegyverzetben elhagyták palotáikat és a Tizenkettők párthíveivel egyesülve megnyitották Siena kapuit a császár képviselője, Malatesta di Malatesta előtt, aki nyolcszáz emberével a városon kívül táborozott. A császáriaknak eleinte házról-házra kellett Sienát meghódítaniok, de végre sikerült a városházáig jutniok, amelyet rohammal vettek be. A nemesség elmenekült, és Malatesta a Poggio Malavoltin (jelenleg Piazza Umberto I.) sáncolta el magát. A városházán ülésező százhuszonnégy, *Reformatori*-nak nevezett férfi ekkor „Siena tizenkét védelmezője” név alatt új főtanácsot választott, amely az alsóbb néposztály (*il popolo minuto*) öt képviselőjéből, továbbá a Tizenkettők négy és a Kilencek három képviselőjéből állott. A Salimbeni-családot a demokrácia érdekében végzett szolgálatai jutalmául demokratizálták, vagyis kormányba választhatóvá tették, és a Massával, valamint a környék öt várával ajándékozták meg.

Még alig állott helyre a rend, amikor a császár a császárné kíséretében október 12-én Sienába érkezett. Fogadására a Tizenkettők és a Salimbenik a Porta Tufi előtt gyűltek össze, virággal koszorúzva, kezükben olajágot tartva. A császár a Salimbeni-palotában szállott meg és másnap Reame és Niccolò Salimbenit a székesegyházban lovagokká ütötte. Rövid időzés után azzal az ígérettel hagyta el Sienát, hogy karácsony táján visszatér.

Csakugyan vissza is tért december 22-én, de távolléte alatt egy népfölkelés változást idézett elő a kormányzatban. „Az októberben kiadott sienai rendeletek novemberben már nem érvényesek”, jelenti ki, nem ok nélkül gúnyolódva, Dante. Az új kormány a tizenöt *Difensori*-ból állott.

IV. Károly, mint első ízben, most is a Salimbeniknél szál-

lott meg; de mivel a pápai követ, a bolognai bíboros csaknem ugyanebben az időben érkezett Sienába, híre futott, hogy a császár a várost el akarja adni a pápának. Ez a gyanú csak megerősítést nyert, amidőn Károly azt kívánta, hogy Massa, Montalcino, Grosseto, Talamone és Casole várait engedjék át neki. A következő év (1369) január 18-án Niccolò Salimbeni páncélba öltözve végigment Sienán és így kiáltozott: „Éljen a nép, le az árulókkal, akik ismét a nemeseket akarják a hatalomra juttatni!” Ezalatt Malatesta és a császári csapatok megszállották a városháza terét, és a Tizenkettőket kormányzati tevékenységük abbahagyására akarták kényszeríteni. Legott megszólalt a vészharang; a *Campanone* a Mangia-toronyból csakúgy árasztotta zúgó hanghullámaait a város és környéke fölé (amikor megszólal, úgy hallatszik, mintha az égbolt remegne). A nép fegyvert ragadva a városházára rohant, ahol kapitánya, Matteino di Ventura kibontotta az ágaskodó oroszlánnal ékesített zászlót. A császár kénytelen volt elhagyni a Salimbeni-palotát. Futás közben a *Croce del Travaglio*-hoz érkezve (ott, ahol Siena három főutcája összefut) Malatesta katonáival találkozott, akik szintén menekültek a nép dühe elől. A lovak megbotlottak a szűk utcákon kifeszített láncokban, s a tornyokból, tetőkről és ablakokból kőzapor zúdult a lovasokra, akik nem tudtak védekezni. A császár, aki a sok sebesültön kívül négyszáz embert vesztett, csak nagynehezen jutott vissza a Salimbeni-palotába. Ekkor a *Capitano del popolo* a győztes nép nevében rendeletet adott ki, amely megtiltotta, hogy Károlynak bármiféle ételmezt szerezzenek. A császár aggodalma tetőfokára hágott. Mindenkitől elhagyatva könnyek között kijelentette a nép küldöttje előtt, hogy Malatesta, a Salimbenik és a Tizenkettők őt félrevezették; a Tizenöt Védelmezőt helytartóinak nevezte ki, pénzt kért az utazáshoz és sietve elhagyta a várost, ahol elutazása után a fejtelenség csak növekedett.

Július elején végre békét kötöttek, amely a száműzött Piccolomini-, Malavolti-, Saracini-, Tolomei-, Forteguerrri- és Cerretani-családoknak jogot adott, hogy visszatérjenek Sienába; a kormányzás pedig egészen 1385-ig a Tizenöt *Reformatori* kezében maradt . . .

Ez alatt az idő alatt egyrészt a Salimbenik és a Tizenkettők, másrészt pedig a Kilencek párthívei véres polgárháborút viseltek egymás ellen. A Benincasák a Tizenkettők pártjához csatlakoztak: Bartolomeo 1367 szeptemberében és októberében velük ülésezett. Életük gyakran forgott veszélyben. Egy napon elhatározták, hogy a párt többi tagjával együtt

íráseértelmezésével félrevezeti az egyszerű embereket és sok a Sant' Antonia-plébániatemplomban keresnek menedéket. De Katalin ezt a menedékhelyet nem tartotta elég biztonságosnak és ezért mantellata-ruhájába öltözve a város másik felébe ment testvéreivel. A Scalába vezette őket a nélkül, hogy bárki egy hajszálukat is érinteni merete volna; ott tartózkodtak mindaddig, amíg minden veszély meg nem szűnt. Azokat ellenben, akik a Sant' Antonióba menekültek, mind megölték vagy fogságba hurcolták.⁶ Katalin fiútestvérei száz forintnyi pénzbírság árán megmenekültek; sőt Bartolomeo, ügylátszik, az új kormányban is szerepet kapott.

Mindamellet a család súlyos megpróbáltatásokat élt át, és 1370 októberében a három fiútestvér, Bartolomeo, Benincasa és Stefano Firenzébe ment szerencsét próbálni. De nem nagy sikert értek el; Katalinnak később arra kell kérnie firenzei jótévedőjét, Niccolò Soderinit, hogy pénzkölcsönrel jöjjön segítségükre, és a testvérek hűguk halála után is többször csináltak adósságot. Reánk maradt egy idézés, amelyet nyolcszázhetvenöt forintnyi adósságuk miatt intéztek hozzájuk.

A Sienában visszamaradt család sem örvendett nagyobb jólétnek; el kellett hagyniok a fontebrandai hajlékot, és az öreg Lapa a Via Romana egyik házában élte le utolsó éveit.

Katalin (beszéli el Capuai Rajmund) mindig a szegénységet kívánta hozzátartozói számára, „mert a világ javai gyakran rosszra visznek, és nem ilyen gazdagságot óhajtok az enyéimnek”.⁷ Imája tehát meghallgatásra talált.

A Firenzében letelepedett testvérek között, ügylátszik, nem volt mindig a legjobb viszony. Katalin egyik levelében a kölcsönös szeretetre inti őket és emlékezetükbe idézi a mondást: „Aki magát felmagasztalja, megaláztatik.” „Neked, Benincasa, aki elsőszülött vagy, arra kell törekedned, hogy mindenki között az utolsó légy; neked pedig, Bartolomeo, a legkisebb alá kell magadat helyezned; és téged, Stefano, arra kérlek, hogy légy engedelmes Isten és testvéreid iránt.” Egy másik levél Benincasa családi bajaira vet világot. Ennek leánytestvére Jób türelmét állítja elébe, akit állandóan gyötört a felesége. Egy harmadik levelében pedig ugyanennek a testvérenek azt mondja, csak arról van szó, hogy egy pillanatig helytálljunk. „Nem szenvedünk sem az elmúlt, sem a bekövetkezendő baj miatt, hanem csak a jelen pillanatot viseljük el; s a szenvedések, melyeket ez magával hoz, egyáltalán nem fájdalmasabbak, mint egy tűszúrás.”

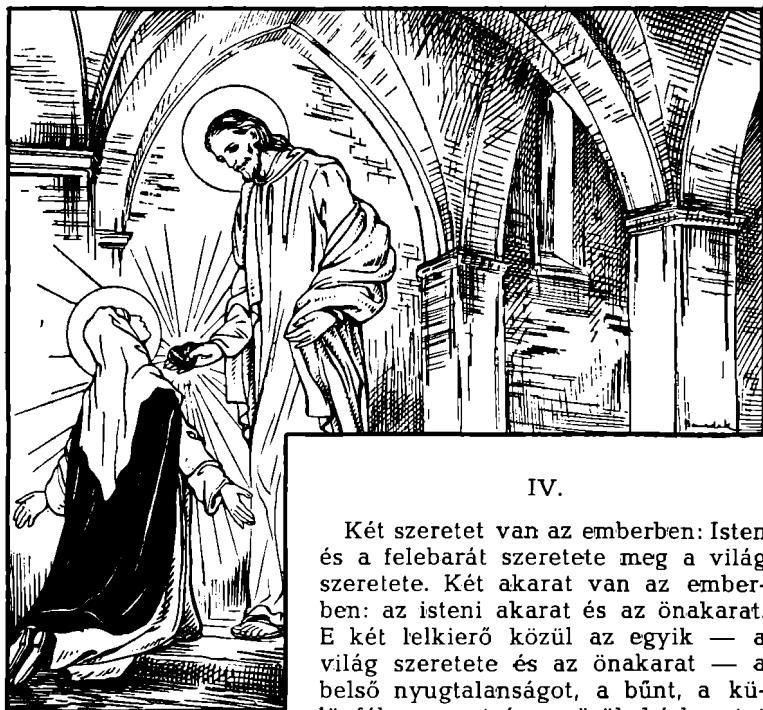
Benincasa, ügylátszik, arra számított, hogy jelentősebb

támogatást kap az atyai háztól. Katalin szemére veti neki ezt az önző érzést és felhívja, mutatkozzék háladatosnak szülei iránt: „Anyád az ő lényéből adott neked, tejével táplált és sokat fáradozott érleted és valamennyiünkért.”⁸

Benincasa egyik leánya kolostorba lépett; Katalin ez alkalommal szép levelet írt neki, amelyben kifejezésre juttatja ama „vágyát, hogy őt Krisztus igazi arájának lássa, aki menekül minden elől, ami akadályt gördíthetne a Megfeszítettel való frigye elé... Mindenekfölött — mondotta neki — óvakodjál leányom az emberek dicséretétől, és sohase kívánd bókölásaikat, bármit teszel is, mert akkor az örök élet kapuja nem fog megnyilni számodra.”⁹

De még mielőtt hazájában és családjában ez a zűrzavar bekövetkezett volna, a békeszerető Giacomo lehúnyta szemét. „Semmi kötelék se tartotta őt többé vissza a földön, és forrón óhajtott útrakelni egy más part felé”, mondja Rajmund a becsületes és jámbor toszkánai mesteremberről beszélve. Katalin atyja halálos ágya mellé térdelve arra kérte az Urat, engedje meg, hogy annak lelke a tisztítóhely szenvedéseitől megmenekülve egyenesen az égbe jusson: „És ha nem lehet másképen, ó Istenem, — kiált fel — bocsásd énreám a szenvedéseket, amelyeket atyámnak kellene elviselnie, s én elszenvedem azokat helyette!” Így halt meg Giacomo, kedvenc leánya tekintetétől és mosolyától bátorítva. S abban a pillanatban, amelyben lelkét kiadta, kínos, de egyszersmind édes fájdalom — *un pici dolce fianco* — nyilalt Katalin oldalába, amely ezután sohasem hagyott neki nyugtot.¹⁰ Ekkor megértette, hogy imája meghallgatásra talált, és míg a többiek zokogtak, őt mérhetetlen öröm szállotta meg. Atyja holttestét ő maga helyezte koporsóba, és annak borostásszakállú halovány és sovány arca fölé hajolva így suttogott: „Ó, hogy én nem lehetek ott, ahol te vagy most!”

1368 augusztus 22-én a dominikánusok gyászmisét énekeltek Giacomo Benincasáért, és Katalin „látta az ő lelkét, amint a testi hajlék sötétségét elhagyva az örök világosságba lépett”.¹¹

IV.

Két szeretet van az emberben: Isten és a felebarát szeretete meg a világ szeretete. Két akarat van az emberben: az isteni akarat és az önakarat. E két lelkierő közül az egyik — a világ szeretete és az önakarat — a belső nyugtalanságot, a bűnt, a külömféle rosszat és az örök kárhozatot idézi elő. A másik — Isten és a felebarát szeretete — a belső békét, az erkölcsi egyensúlyt, az erényeket és az örök életet szüli.

Ezen a felismerésen alapul Katalin élete és tanítása. Már pusztá önzésből is ki kellene vetköznünk saját akaratunkból és Isten akaratát kellene magunkra öltönnünk, mert a világ, amelyet mi bírni szeretnénk, el fog tűnni, az élet törekény, mint az üveg és hasonló a híd alatt tovaflowó vízhez: *tutto passa*. Ki kell tehát vetköznünk a régi emberből, és új embert kell magunkra öltönnünk, — ki kell vetköznünk Ádámból, és Krisztust kell magunkra öltönnünk, ki kell vetköznünk a testből, és *magunkra kell öltönnünk a Megfeszítettet* (még erőteljesebb kifejezés, mint Szent Pálé, amelyből származik).

Ezekkel a gondolatokkal hagyta el Katalin az összeroskadt atyai házat, és ezek a gondolatok tűnnek elő újra meg újra

élete egész folyamán. Ezek irányították egész életét: ez az az üzenet, amelyet ő az emberiség számára hozott.

„A szolga nem járhat más úton, mint az Úr, — jelenti ki — és az élvezet útja nem a Megfeszítettnek az útja.” — „Semminek sem kell annyira örülnünk, mint annak, hogy Jézus megaláztatásaiban és szenvedéseiben részesedünk.”

„Légy keresztre feszítve a megfeszített Krisztussal, — írja egy másik levelében — kövesd Őt a Kálvária útján; légy Hozzá hasonló, örülj a gyalázatoknak, a szenvedéseknek, a megvetéseknek, a gúnyolódásoknak és megbántásoknak. Maradj mindvégig állhatatos, s ne keress vigaszt másban, mint a Vérből, amely a keresztről csörgedez.” — „Ne hátrálj meg, midőn a megpróbáltatások jönnek, hanem menj eléjük vidám arccal, fogadd azokat boldogan, így szólva: Isten hozott benneteket!... Akkor a keserűség édességgé lesz, és azzal fogod végezni napjaidat, hogy a megfeszített Krisztussal békésen megpihensz a kereszten.”

„Miként a gyermek anyatejjel táplálkozik, úgy az istenszerető lélek is a megfeszített Krisztusból él, szüntelenül az Ő nyomdokain halad, s követi Őt a gyalázat útján; nem akar másnak örülni, mint a szenvedéseknek és megbántásoknak... A lélek erősen a keresztfához simul, és azt szemléli szent vágyakozással, látva a lángoló és emésztő Szeretetet, aki mindenfelé ontja a vérét. Az ilyen lélek türelmesen viseli a megpróbáltatásokat, és szeretetből önként lemond a világ minden vigaszáról; az üldöztetések, a kínok és a fájdalmak legjobb barátjaivá lesznek, mert így látja felöltözve az Isten Fiát, aki kétségtelenül a legszebb ruhát választotta, amit csak találhatott.” „Öltözzetek, öltözzetek Krisztusba, az édes Jézusba. Ő olyan erős páncél, hogy sem az ördög, sem az emberek nem tudnak belőle kivetköztetni benneteket, ha ti magatok nem egyeztek bele. Ő a legfőbb és örök Édesség, aki minden keserűséget eloszlat. A lélek benne úgy megerősödik és oly megelégedett lesz, hogy sárnak tekint mindent, ami nem Krisztusból származik, és mivel már csak azt kívánja, hogy a megfeszített Krisztushoz hasonló legyen, örül a gyalázatnak és a rágalmaknak.”¹

A keresztyénység veleje az, amit Katalin tanít, amikor a keresztet és a Vért hirdeti. Inni akarja ezt a Vért, mint ahogy a gyermek anyja tejét issza; Krisztus életét akarja élni; az ő keresztyét akarja hordozni. A keresztyén a világ örvénylő folyama fölé vert hid, az egyetlen hid; a keresztyén a szűk út; a keresztyén

kapu, az alacsony kapu. Választani csak a Golgota és a Gyhenna között lehet.

Katalin 1370-ben, huszonegyik életévét elérve, teljesen eszménye birtokában érezte magát; döntő jelentőségű év volt ez számára, mint négy évvel ezelőtt nászának és öt évvel később stigmatizációjának az esztendeje. „Nem látod, hogy egészen más lettem?” kérdezte egy napon gyóntatójától, Tommaso atyától.²

Mindenki, aki a lelki életben előrehalad, tapasztalta ezt a sajátos érzést, amelynek következtében előbbi élete idegennek tűnik fel előtte, és néha nem ismerik fel benne azt az embert, aki pár hónappal, pár héttel vagy éppen pár nappal előbb volt...

„Ha azt akarjátok, hogy lelketekben béke legyen”, írta Katalin kevésbé később tanítványainak, „vetkőzzetek ki saját akaratotokból, amely minden szenvedéseknek az oka, és öltözzetek Isten édes akaratába; és bírni fogjátok az örök életet”.³ Amikor ilyen dolgokat írt, — ami gyakran megtörtént — gondolata bizonyára visszaszállt 1370 nyarára, amelyet egészen annak szentelt, hogy magára öltse Isten akaratát, az új embert, Krisztust.

Július 17-én Szent Elek ünnepét ülik, s Katalin türelmetlenül várta ezt a napot, hogy szentáldozáshoz járulhasson. De mivel méltatlannak találta magát, kérte az Urat, tisztítsa meg őt; s ekkor úgy érezte, mintha tüzes véreső hullna reá, amely lelke mélyéig megtisztítja őt. Korán reggel a San Domenicóba ment, de itt semmi sem mutatott arra, hogy gyóntatója misézni szándékozik. A *Cappella delle Volte* elhagyatott volt, az oltár gyertyái nem égtek, hiányzott a misekönyv, és Katalin semmit sem tudott felfedezni ama aprólékos dolgok közül, amelyek a híveknek elárulják, hogy rövidesen misét mondanak. De ő mégis letérdelt szokott helyére, és nemsokára megjelent Tommaso atya, bemutatta a szentáldozatot és megáldoztatta lelkileányát. Másnap beszélgetésük folyamán a dominikánus megmagyarázta neki, hogyan támadt hirtelen az az érzése, hogy Katalin vár reá a kápolnában. „De az arcod miért volt oly lángoló és harmatcseppektől gyöngyöző?” tette fel a kérdést a szerzetes. „Nem tudom, atyám, hogy arcom milyen színű volt, — felelt Katalin — csak azt tudom, hogy amikor a szent Ostyát kezdeből vettem, nem testi szememmel, hanem a lélek tekintetével oly Szépséget láttam és oly Édességet éreztem, amelyet szó nem tud kifejezni. És amit így láttam, oly erősen vonzott magához, hogy minden egyéb

teremtett dolog olyan hatást gyakorolt rám, mint az útálatos ganéj... Ekkor arra kértem az Urat, hogy vegye el egész akaratomat és ajándékozza nekem az övét, amibe Ő nagy irgalmában bele is egyezett, mert így szólt hozzám: „Kedves leányom, íme, neked adom az akaratomat; s ez annyira meg fog erősíteni, hogy bármi történjék is veled, semmi sem zavarhat meg többé.” (Ami különben meg is valósult, teszi hozzá Tommaso atya az eseményt elbeszélve, mert ettől a naptól kezdve Katalin mindig nyugodt maradt, akármilyen történt vele.)

Másnap még azt is bevallotta Katalin gyóntatójának, hogy a látomás alatt Jézus sokáig mutatta neki az oldalsebét, „mint ahogy az anya felajánlja keblét újszülöttjének”; és amikor ő a heves vágytól sírni kezdett, Jézus karjaiba vette őt, és ajkát a szent sebre illesztette. „Lelkem behatolt e leg-szentebb menedékhelybe és itt oly sok mindent megismert az isteni természetből, hogy nem foghatom fel, miként tudok tovább élni a nélkül, hogy szívem a szeretettől meg ne szakadjon.” S a fiatal leány így sóhajtozott az Énekek Énekének Szulamitjával: „Uram, megsebezted szívemet! Uram, megsebezted szívemet!”

Ugyanezen a napon (tehát július 18-án) Katalin többször ismételte imájában a Zsoltáros szavait: *Cor mundum crea in me, Deus*, „Tiszta szívet teremts belém, Isten, s újítsd meg az igaz lelket bensőmben...” Hevesen könyörgött Megváltójához, hogy vegye el szívét és cserébe tegye őt saját Szívének részesévé. Ekkor világosan látta, hogy megjelenik előtte Jézus, kivieszi melléből a szívét és magával viszi azt... Így Katalin néhány napig szív nélkül élt, amint azt gyóntatójának elárulta; és jóllehet Tommaso atya kijelentette, hogy ez lehetetlen, Katalin biztosította őt, hogy ez az igazság.

Kevéssel ezután (Szent Margit ünnepén, vagyis július 20-án) — beszéli el Tommaso atya — „Katalin a mise után a Cappella delle Voltében tartózkodott, amikor hirtelen az Urat látta maga mellett, aki ragyogó, piros szívet tartott a kezében és azt a leány baloldalába helyezte, így szólva: „Íme, kedves leányom, minthogy a minap elvettem a szívedet, neked adom ma helyette az enyémet”. Ettől fogva Katalin imáiban e helyett: „Uram, neked ajánlom *szívemet*”, azt kezdte mondani: „Uram, neked ajánlom *a te szívedet*”. Mellén több barátnője forradást állapíthatott meg, pontosan azon a helyen, ahol szíve kivétellett. S amikor Katalin szentáldozáshoz járult, új szíve gyakran olyan erősen dobogott, hogy el kellett ismerni,

hogy ez nem emberi szív. A nővérek és Tommaso atya el-
ámulva hallgatták Jézus szívének örömteljes ujjongását a
szűz keblében...

A szívek kicserélése után mondom Katalin gyóntatójá-
nak: „Nem látod, hogy egészen más lettem? Oh, ha tudnád,
hogy mit érzek! Nincs olyan szív, bármily kemény legyen is,
amely el nem lágyulna miatta; nincs oly szív, bármily ke-
vély legyen is, amely meg ne alázkodna! Lelkemet oly nagy
ujjongás tartja hatalmában, hogy csodálkozom, hogy még
testemben tud maradni. Benső forróságom oly tüzes, hogy
mellette a külső lángok inkább hűteni, mint égetni látszanak.
És ez a hév lelkemben a tisztaság és alázatosság oly meg-
újulását idézi elő, hogy úgy tűnik fel nekem, mintha ismét
egészen kis gyermekké lettem volna. Úgy fellángolt bennem
a felebaráti szeretet is, hogy szívesen elszenvedném a halált
mindenegy es emberért”. Így igyekezett Katalin kifejezni azt,
ami lelkében végbement; „de lehetetlen azt elmondanom, —
kiáltott fel — amidőn ezt teszem, úgy érzem, mintha gyöngyö-
ket iszapba dobálnék!”

Valamivel később, kétségtelenül július 22-én, Mária Mag-
dolna ünnepén, a Mester Anyja és a megtért nagy bűnös nő
kíséretében ismét megjelent szolgálójának és így szólt hozzá:
„Kinek adod az elsőbbséget? Kit választasz, engem-e vagy ma-
gadat?” Erre Katalin Simon Péterrel így válaszolt: „Uram, te
mindent tudsz; tudod tehát, hogy nekem nincs más akaratom,
mint a tied, s nincs más szívem, mint a te szíved!” E közben
Katalin Magdolnát nézegette és amikor arra gondolt, hogy az a
farizeus házában a Megváltó lábát balzsammal kengette, mér-
hetetlen szeretetet érzett iránta. Jézus észrevette ezt és így
szólt hozzá: „Neked adom Mária Magdolnát anyának; ő ezután
nagyon vigyázni fog reád.” Katalin ettől az órától
kezdve Mária Magdolnát mindig az „anya” névvel illette és
igyekezett őt utánózni a vezeklésben, különösen a szigorú
böjtölésben, úgyannyira, hogy végül is teljesen tartózkodott
minden tápláléktól.⁴

A megjelenések és az elragadtatások a következő hónap
alatt gyakran megismétlődtek. Augusztus 3-án, Szent Domon-
kos ünnepének vigiliáján Katalin szokása szerint elment a
San Domenicóba. Bartolomeo testvér, aki a templomban tar-
tózkodott, mihelyt meglátta, magához hívta őt, s egy padra
ült, míg Katalin mellette térdelt. A fiatal leány arca e napon
a szokottnál is jobban ragyogott. „Olyan vidámnak látszol,
hogy biztosan jó híreket hozol”, kezdte a dominikánus. Ekkor

Katalin élénk taglejtések kíséretében — mint ahogy a fonte-brandai leánykák még most is teszik — gyorsan beszélni kezdett: „Atyám, nem látod Szent Domonkos Atyánkat? Itt van; sokkal tisztábban látom őt, mint téged... Hasonlít a mi Urunkhoz; hosszas arca van, szép vonásokkal, szakálla és haja szőke: *tanto bello!*” E pillanatban valaki átment a templomon: Stefanó volt, Katalin fiútestvére; Katalin rövid ideig követte őt tekintetével, majd a szerzeteshez fordult és könnyekben tört ki... „Mi az, Katalin? Mi történt?” kérdezte a barát meglepődve és nyugtalankodva. A fiatal leány felemelte szemét, de a zokogástól fojtogatva nem tudott felelni. Bartolomeo atya erre elhagyta a templomot. Három óra múlva tért ide vissza a Completoriumra. Katalin még ott volt, és a dominikánus ez alkalommal megtudta a leány bánatának az okát... Katalin elszórakozása alatt a látomás eltűnt, és Szent Pál megjelenve neki szigorúan megdorgálta őt. „Pedig csak egy pillanatra fordítottad el szemedet!” jegyezte meg a dominikánus. Katalin azonban nem akart vigasztalódni és szüntelenül ismételte: „Milyen nagy bűnös vagyok!” Az apostol szemrehányásai közben csak az volt egyetlen vigasza, hogy az egész idő alatt egy kedves kis báránnyt szemlélhetett, amely őt Jézusra emlékeztette. Bartolomeo atya fejét csóválva távozott: „Ez az igazak jellemző tulajdonsága”, mondotta magában Szent Gergely szavait idézve, „bűnt fedeznek fel ott is, ahol nincs”.⁵

Augusztus 11-én újra látomása volt Katalinnak. Gyóntatója — mint több más alkalommal — arra kérte őt, hogy a templomban tartsa vissza könnyeit, és nagyobb óvatosság kedvéért elrendelte, hogy az oltártól jó távol foglaljon helyet, hogy sóhajtozásával ne zavarja a miséző papot. Katalin tehát a kápolna mélyén térdelt, és mivel nem merészkedett a szentasztalhoz közeledni, — mint a gyermek, aki fél is tőle meg óhajtja is, hogy szigorú szülei meghallják — egész halkán suttozta: „Szeretném magamhoz venni a mi Urunk Jézus Krisztus testét, szeretném magamhoz venni a mi Urunk Jézus Krisztus testét...” S a Megváltó ismét megkönyörült rajta: maga vezette őt az oltárhoz, és megitta vérével.⁶

E lelki izgalmak következtében Katalin végül is úgy megbetegedett, hogy amikor Mária mennybevételének ünnepe (augusztus 15.) elérkezett, barátnőjének, Alessiának házában ágyban kellett maradnia. A Via del Casatóról, amely mélyen a domb túlsó oldalán van, nem lehet látni a székesegyházat, de a harangok teljes erővel zúgtak e napon, mert a sienai székesegyház *Maria Assunta*, a mennybe felvett Istenanya

tiszteletére szentelt templom. „Oh, ha legalább a harangtorony csúcsát láthatnám”, sóhajtott Katalin. És íme, látomásban hirtelen előtte emelkedett a fekete-fehér márvánnyal ékesített dóm; a fiatal leány a székesegyház terén találta magát. A kapu előtt szorongó koldusok kettős sora között felhaladva belépett a hajóba, és az oszlopok között, a hűs boltívek alatt egészen előrement. Az oltárnál maga a püspök végezte az istentiszteletet. Aranyos gyertyák csillagos ege ragyogott az oltáron, és a mozdulatlan tömjénfüstölőkől kék csigavonalakban lágyan szállott felfelé a füst. A napbarnított parasztok, a széles szalmakalapot viselő asszonyok, a szentély lépcsőin játszadozó gyerekek, a páncélba öltözött lovagok s a selyemköpenyes kereskedők tömege fölött a kar ünnepélyesen énekelt a prefációt: *Et te in Assumptione Beatae Mariae...* Aztán nagy csend támadt: *Sanctus, sanctus, sanctus...* és a nép a kőlapokra rogyott az Átváltozás titka előtt...

Katalin több napon át betegen feküdt barátnőjénél. Az idő legnagyobb részében elragadtatásba merült; az olykor összefüggés nélküli szavakból, amelyek ajkát elhagyták, Alessia megértette, hogy égi Jegyesével társalog. *Sposo mio*, kiáltott fel, *giovane amabilissimo, amatissimo giovane!* „Ó, Jegyesem, legszeretreméltóbb ifjú, akit mindenekfölött szeretek!” „Igy beszélgetett Istennel órákon át”, írja Caffarini ez elragadtatásokról, „miközben szavait majd az örök Atyához, majd annak egyszülött Fiához, a megtestesült Igéhez intézte. S e beszélgetések alatt, amíg elragadtatásában magán kívül volt, arca gyakran változtatta a színét: majd fehérnek látszott, mint a hó, majd lángoló, mint a tűz.” Néha úgy hallották, hogy édesen és vidáman nevet, mint az ara, mikor vőlegénye megöleli, és gyöngéden suttozta: „Ó szeretet, szeretet, te vagy a legédesebb! Ó, örök szépség, hány évszázadon át voltál ismeretlenül elrejtve a világ számára! Szeretni kívánlak téged teljes szívemből mindörökké; de nyujtsd nekem azt a vigaszt, hogy minden itt jelen lévőnek a szívét megszakadni lássam az irántad való szent szeretettől! Ó, Uram, én beismerem, hogy rossz vagyok és ezért nagyon is méltatlan arra, hogy ily nagy kegyelemért esedezzem, de kérek, Uram, rontsd le a válaszfalat, amely közöttük és te közötted emelkedik, hogy akadálytalanul szerethessenek téged. Uram, nem hagyok neked nyugtot sem nappal, sem éjjel, amíg meg nem adod nekünk az igazi erőnyeket, és amíg nem adod nekünk magadat!” Az elragadtatások gyakran keserves zokogással és ilyen panaszok ismételtgetésével fejeződtek be: *O, Sposo, Sposo, quando, quando? ... perchè non adesso?* „Ó, Jegyesem, mikor, mi-

kor?... miért nem most?" A jelenlévők ekkor megértették, hogy Katalin hevesen vágyott elhagyni a földet, hogy Krisztussal lehessen.⁸

Később Katalin bevallotta Rajmundnak, hogy egy ilyen elragadtatás alkalmával megjelent neki Krisztus és szemére lobbantotta önzését. „Én, jóllehet forrón vágyakoztam az után, hogy tanítványaimmal elfogyasszam a húsvéti lakomát, mégis bevártam az órát, amely Atyámnak tetszett, — mondotta a Megváltó. — Neked is türelmesen kell tehát várakoznod arra az órára, amikor teljesen egyesülhetsz velem.” „Ha igaz, hogy e nyomorúságos testnek még sokáig el kell választania egymástól bennünket, — kiáltott fel Katalin — legalább azt engedd meg nekem, hogy amíg a földön élek, szenvedéseidben részesülhessek és ilymódon egyesülhessek veled!” Jézus ezt megígérte neki és eltűnt. Katalin ettől a pillanattól fogva heves fájdalmat kezdett érezni majd a szívében, majd teste más részeiben; s úgy hitte, ebből arra lehet következtetni, hogy a Megváltó nemcsak nagypénteken szenvedett, hanem egész élete egyetlen hosszú szenvedés volt. „Nézd, — magyarázta egyszer Capuai Rajmundnak — milyen volt a kehely, amelynek eltávolítását Jézus a Getszemániban Atyjától kérte: — ez a kehely kiürült, és Jézus kérte, hogy új, még keserűbb szenvedésekkel telt kehely készíttessék számára.” Hiába vetette ellen a dominikánus, hogy ez a magyarázat hittudományilag egyáltalán nem szabatos, és hogy Jézus valóban emberi aggodalmat érzett a reá várakozó borzalommal szemben s valóban kérte Istent, hogy ha lehetséges, kímélje őt meg ettől a szenvedéstől. De Katalin nem így gondolta el az ő égi Jegyesét. Ő, aki a szenvedést szomjúhozva egy alkalmával így kiáltott fel: „Oh, miért nem tudom a föld minden szenvedését egy kötegbe egyesíteni és vállamon hordozni?” nem tudta megengedni azt a gondolatot, hogy a Mester csak egy pillanatra is remeghetett és meghátrálhatott a szenvedéssel szemben. „Ez az értelmezés — felelte — jó lehet a gyöngék vigasztalására, de nem az erősek és tökéletesek számára.”⁹

Nem meglepő tehát, hogy több tanítványa *embertelennek* tekintette azt, ami nála *emberfőlötti* volt. Emberek voltak, akik nem tudták őt követni a szenvedélyes szeretetben, amelyről az Énekek Éneke azt állítja, hogy „erős, mint a halál”.

Katalin egyre tovább haladt azon az úton, amelyre őt a szeretet készítette. Augusztus 18-án, Szent Agapit ünnepén el-

hagyhatta ágyát és a templomba mehetett, hogy misét hallgasson és szentáldozáshoz járuljon. Az áldoztatórácsához térdelve a *Domine non sum dignus*-t ismételte: „Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak egy szóval monddjad, és meggyógyul az én lelkem.” „Nem, én nem vagyok méltó”, sóhajtott fel Katalin, szemét a szentostyára szegezve, amelyet a pap az áldoztatókehely fölé emelt. „De én méltó vagyok arra, hogy hozzám betérj”, válaszolta egy jólismert hang, a Mester hangja, aki úgy jött hozzá a hófehér szentostya színe alatt, mint egy szeplőtelen ruhába öltözött égi zarándok. És amikor az angyalok kenyerét ajkára helyezték és azt keblébe fogadta, Katalin úgy érezte, hogy feneketlen óceánba merül, amelyben mint természetes elemében mozoghat, és ahonnan az élet elvesztése nélkül nem tudna kimenni, mint ahogy a hal is, amely a vízben él és szabadon mozog, életét veszti, ha onnan kiveszik.

Ez az érzés haza is elkísérte és annyira hatalmába kerítette, hogy deszkaágyán kellett egy pillanatra pihenést keresnie. Megszálta a gyermekora óta ismert lebegés-érzés, és a külvilág csakhamar eltűnt szeme elől, míg a túlvilág megnyitotta előtte kapuit. Imádkozni kezdett: először önmagáért, azután családjáért, gyóntatójáért, Fra Tommasóért, barátaiért s mindenkiért, akinek üdvössége a szíven feküdt. „Uram, — könyörgött — azt akarom, ígérd meg nekem mindezeknek az örök életét!” és jobbkezét kinyújtva hozzátette: „Adj bizonyosságot, hogy meghallgatsz engem, Uram, és nyujtsd biztos zálogát, hogy imám meghallgatásra talál!” Ekkor élénk fájdalmat érzett kezében, és látva, hogy egy aranszeg átdöfi kezét, ösztönszerűleg feljajdult, majd így kiáltott fel: „Dicsértessék az én legszeretetre méltóbb és mindenekfölött szeretett édes Jegyesem, az Úr Jézus Krisztus!” „Igy tehát — magyarázta később Capuai Rajmundnak — jobbkezemen a mi Urunk Jézus Krisztus sebét hordom. Rajtam kívül senki sem látja, és mégis szüntelenül égető fájdalmat okoz nekem.”¹⁰

„De miután ez a szent szűz saját testében tapasztalta a mi Urunk Jézus Krisztus szenvedéseit, — mondja nekünk Rajmund testvér — megértette, hogy a Megváltó mennyire szeretete őt és az egész emberi nemet, amidőn éretünk ilyen keserves kinokat vett magára; és szívét oly nagy fájdalom töltötte el, hogy annak meg kellett szakadnia... Katalin szíve felülről lefelé meghasadt, és így, miután életei is megpatlantak, kilehelte lelkét...”

Ez volt Katalin misztikus halála. „Egy vasárnap reggel

kilenc óra tájban, ha jól emlékszem", beszéli el Fra Bartolomeo di Dominici, „a San Domenicóban a szószéken voltam, amikor Sienában híre futott, hogy Katalin haldoklik. Mindjárt a beszéd után lakására siettem és nagynehezen utat törtem magamnak a tömegben, mely a házat már zsúfolásig megtöltötte. Azok, akik már régebben ott voltak, azt állították, hogy Katalin néhány órával előbb megszűnt élni."

Fra Bartolomeo és egy másik testvér, Giovanni da Siena a halottas szobába furakodtak. Katalin mellett tartózkodtak már térdreborulva Fra Tommaso della Fonte, Fra Bartolomeo Montucci, Fra Tommaso d'Antonio Caffarini és az ő hűséges barátnői, Alessia, Catarina di Ghetto és sógornője, Lisa. Mindnyájan zokogtak, és Giovanni testvér, aki tüdőbajos volt, a látványtól annyira felindult, hogy vért hányt. Ekkor Fra Tommaso Katalin szentségébe vetett bizalommal eltelve megragadta a leány még hajlítható kezét és azt a beteg testvérnek a mellére helyezte. A vérhányás azonnal megszűnt, és ugyanakkor az élet is újra megjelent Katalin orcáján; szíve ismét dobogni kezdett, szemét kinyitotta, és végtelenül szomorú tekintetet vetett maga köré; arca kimondhatatlan csalódást fejezett ki; majd a fal felé fordulva zokogásban tört ki... Könnyei két napon át folyton patakozottak, és senki sem tudott belőle más szavakat kicsalni, mint ezeket: „Ó, mily boldogtalan vagyok!” Végre felkiáltott: „*Vidi arcana Dei!* Láttam Isten titkait!” Majd gyóntatójának részletesebben elbeszélte, miként járta be, Dantéhoz hasonlóan, a másvilág három országát. Főlebbent előtte a pokol borzalmait és a tisztítóhely kínjait takaró fátyol; látta futólag a mennyország kapuit is, hallotta a szentek énekét, egy pillanatig élvezte az örök boldogság előízét. „Elhagytam sötét börtönömet, láttam a boldog fényességet, és íme, most ismét a sötétségbe merültem; hogyan sóhajtoznék és sírnék tehát balsorsom fölött?” — „Hát valóban halott voltál?” — kockáztatta meg a kérdést a még mindig hitetlen gyóntató. „Lelkem egészen el volt válvá testemtől ez alatt a négy óra alatt, — állította Katalin — de Jézus hozzám lépve felszólitott, hogy térjek vissza a földre és ott hirdessem azt, amit láttam, mert ha a szegény emberek csak gyanítanak, mi a tisztítóhely és a pokol, későbbek lennének inkább tízszer is meghalni, mintsem e szenvedéseket egyetlen napig elviselni. Többek között láttam, hogy azok, akik a házasság szent törvényei ellen vétkeztek, nagyon szigorúan bünhődnek; ennyire utálja Isten ezt a bűnt még akkor is, ha az nem jelent halálos bukást. Lelkemet arra a gondolatra, hogy visszatérek a világba, rémület fogta el, de az Úr ekkor így szólt hozzám: „Sokak üdvös-

sége függ e visszatéréstől; nem celládban kell élned ezután, miként eddig tetted, hanem el kell hagynod otthonodat és szülővárosodat a lelkek üdvéért; egyik helyről a másikra, egyik városból a másikba kell menned, de én mindig melletted leszek, vezetni foglak, és biztosítom visszatéréseidet; oly bölcsességgel foglak megajándékozni, hogy senki sem tud annak ellenállni; főpapokhoz és fejedelmekhez foglak küldeni, és általad, aki a világ szemében gyöngye vagy, megalázom az erők kevélységét!" Miközben Isten ezeket mondotta, úgy éreztem, hogy hirtelen visszatértem a testembe."¹¹

V.

„Ó, nagyon kedves leányom, nem látod, hogy lelkünk a szeretet fája, mert szeretet által teremttünk? Ez a fa olyan erős, hogy senki se tudja növekedésében megakadályozni, sem gyümölcseit tőle elrabolni, ha maga nem egyezik bele. Isten e fa számára, annak gondozására munkást is adott: a szabadakaratot... Ez a munkás az

értelem szemével (ha ez az önszeretet felhőjétől nincs elhomályosodva) látja, hová kell a fát elültetni... tudniillik az igazi alázatosság földjébe (nem a kevélység hegyére, hanem az alázatosság völgyébe). Ekkor a fa az erényeknek balzsam-illatú virágait, kiváltképpen Isten neve dicsőítésének és magasztalásának szép virágait fogja teremni... Isten ezt a virágot a maga számára tartja fenn, de azt akarja, hogy a gyümölcsök nekünk jussanak, mert Ő semminek sincs híjával és nem szorul a mi gyümölcsöinkre. Ő ugyanis az, aki van, míg mi azok vagyunk, akik nincsenek, és mindennek híjával vagyunk. Mi nem önmagunk által létezőnk, hanem Ő általa: Ő adott nekünk létet és minden kegyelmet, amelyet a lét fölött bírunk; mi tehát semmiképpen sem lehetünk számára hasznosak. És mivel az örök és legfőbb Jóság látja, hogy az ember nem virágokkal, hanem csak gyümölcssel él (mert a virág halálunkat okozná, míg a

gyümölcs éltet bennünket), ezért a virágot a maga számára foglalja le és a gyümölcsöt nekünk ajándékozza. Ha mi kevélységünkben virágokkal akarnánk élni, vagyis magunknak akarnánk tulajdonítani a dicsőséget és a magasztalást, amely egyedül Istent illeti meg, akkor elvesztenénk a kegyelmi életet, és örök halált halnánk. Ha azonban megelégszünk a gyümölccsel, Istennek hagyva a virágot, akkor a mi fánk növekszik a jó földben és oly magasra nő, hogy egyetlen teremtmény sem láthatja annak a csúcsát, mert a lélek a végtelen Istennel egyesült a szeretet köteléke által.”¹

Az ember nem virágokkal, hanem gyümölcsökkel él. E Katalin szájából származó szavak oly gondolatot fejeznek ki, amellyel ettől kezdve egész élete át volt itatva. Ez a gondolat kevésbé költői, de éppoly erőteljes módon már legelső leveleinek egyikében is jelentkezett, amidőn anyjának ezt írta: „Dicsőítsük Istent, és dolgozzunk felebarátunkért.” Később ezt választja jelmondatul: „Dicsőítsük Istent, szeressük felebarátunkat, s gyűlöljük és vessük meg önmagunkat.”² A *Párbeszéd*-ben pedig, ebben a lelki végrendeletben, amelyet két évvel halála előtt mondott tollba, ezeket a szavakat adja a Megváltó ajkára:

„Nekem semmi szolgálatot sem tehettek, de segítségére jöhettek felebarátotoknak; és ha a lelkek dicsőségét és üdvét keresitek, ez bizonyítéka lesz annak, hogy a kegyelem által lelketekben lakom. A lélek, aki az én igazságomért lelkesedik, sohasem enged pihenést a maga számára, hanem szüntelenül igyekszik másoknak hasznára lenni. Irántam nem vagytok képesek olyan szeretetet tanúsítani, mint amelyet én megkívánok, de felebarátotok oldalára állítottalak benneteket, s így lehetővé tettem számotokra, hogy neki tegyétek azt, amit nekem nem tehettek: tudniillik, hogy őt érdek nélkül szeressétek, semmiféle elismerést vagy előnyt sem várva tőle. És amit felebarátotoknak tesztek, én úgy tekintem, mintha nekem tennétek.”³

Misztikus halála után Katalin világosan bebizonyította, hogy csak a lelkek üdvözítése miatt van a világon; s ha eddig főképen az irgalmasság testi cselekedetei által igyekezett segíteni felebarátján, e pillanatban megértette, hogy ezután a lelkekkel kell törődnie. „Milyen az a jó, amiért az ember lelkét adhatná cserébe?” „Senki se csodálkozzék rajta, — mondotta egyszer Katalin Capuai Rajmundnak — hogy én oly gyöngéden szeretem azokat, akikhez az Isten küldött, hogy őket intsem és a rosszról a jóra térítsem: mert nem olcsón vásároltam meg őket, amikor érettük beleegyeztem, hogy a

Megváltótól távol éljek... És senki se ütközzék meg azon, hogy oly meghitt viszonyban vagyok velük.”⁴

„Nagyon szeretted engem, Jézusom, édes szerelmem! — kiált fel egyik levelében — és megtanítottál, milyen mértékben kell szeretnem önmagamot és felebarátomat, és mennyire kell mindenkor éhezniük és szomjúhozniuk mások üdvösségét.”⁵

Katalin lángoló buzgalma mindenekelőtt szülővárosára áradt ki „esőhöz és jótékony harmathoz hasonlóan”.⁶

Caffarini elbeszéli, hogy ezidőben élt Sienában egy Andrea di Naddino de' Bellanti nevű előkelő ifjú, aki éppoly szegény volt az igazi gazdagságban, vagyis a keresztény erényekben, mint amilyen gazdag a földi javakban. Teljesen átengedte magát a játéknak és az ivás szenvedélyének, sohase járt templomba, még a nagy ünnepeken sem, és már több éve nem gyónt. Szavait káromkodások tarkították (aki Toscanában élt, tudja, hogy mit jelent ez!). Egy napon, minthogy jelentős pénzösszeget veszített, annyira dühbe gurult, hogy megragadta a falra akasztott feszületet, földhöz vágta és lábbal tiporta, mint ahogy a nápolyi koldus is, ha rossz sorsa van, kalapjába kiáltja az összes szentek neveit, akik csak eszébe jutnak, és dühösen összetapossa azt!

Ez a fiatalember alig húszéves korában súlyos betegségbe esett, és mivel már halálán volt, családja elhívta hozzá a plébánia egyik papját. Andrea de' Bellanti azonban határozottan kijelentette, hogy ahogy élt, úgy akar meghalni is... Ekkor elhívták Tommaso atyát is, de hiába. Éppen december 14-e, Szent Lúcia ünnepének előnapja volt, s a dominikánusnak az a gondolata támadt, hogy Katalinhoz fordul, aki ezt a Szentet nagyon tisztelte. Elindult, hogy őt felkeresse; otthon is találta, de elragadtatásban. Barátnői, akik őt körülvették, elmondották a szerzetesnek, hogy Katalin délután közölte velük, hogy látta az égben Szent Lúcia ünnepének előkészületeit, és nagy székny, hogy nem történt ugyanaz a földön is. Már ama szándékát is kinyilvánította, hogy felmegy a San Domenicoba és ő maga szólaltatja meg a harangokat, amidőn az évszak ellenére váratlanul vihar tört ki Siena fölött, és a szokásnak megfelelően a város minden harangja megszólalt. Így tehát teljesült Katalin kívánsága, aki a mennydörgés megszűnése és a harangok elhallgatása után csodálatraméltó énekeket hallott a mennyekben... Az éneklő szüzek karában volt Lúcia is, a legtisztább és legszebb valamennyi között... Mellette ott ragyogott Jézus névnap ajándéka: egy színaranyba foglalt drágakő. Katalin még mindig ennek a látomásnak a szem-

lélésébe volt elmerülve, amikor Tommaso atya nála megjelent. A pap megmagyarázta a mantellatáknak, azért jött, hogy Katalin imáját kérje egy szegény fiatalember számára, aki abban a veszedelemben forog, hogy végső töredelmetlenségben hal meg; azután távozott.

Katalin este tizóratájban tért magához. Miután közölték vele gyóntatója kérését, ismét imába merült egészen hajnalig. „De alig virradt december 15-re, — beszéli el Caffarini — mindenfelé híre futott Andrea de' Bellanti megtérésének, bűnbánatának és keresztény halálának; a hír csakhamar eljutott Tommaso atya füléhez is, ki erősen meglepődve Katalinhoz sietett, hogy megtudja, hiven átadták-e neki a nővérek az ő üzenetét. A leánnyal találkozva megkérdezte őt a dologra vonatkozólag... Ez azt felelte, hogy a megbízatást kellő időben teljesítették nála, imádkozott is a beteg üdvéért; azonkívül biztosította Tommaso atyát, hogy ez a szerencsétlen elnyerte bűnei bocsánatát. „De honnan tudod, hogy Andrea de' Bellanti meghalt, és hogy megszabadult a pokoltól?” — kérdezte tovább a szerzetes. — „Őszintén megmondom neked, atyám — válaszolt Katalin. — Megjelent Jézus Andreának, aki bűnbánatra indulva alázatosan bocsánatot kért tőle. De Jézus, az ő bírója komor tekintettel kijelentette neki, hogy túlságosan súlyos bűnei miatt ütött az igazságosság órája. Mindazonáltal hajlandó volt neki megkegyelmezni, ha egy más hű lélek vállalkozik rá, hogy helyette szenvedjen. S e léleknek én választattam ki, mert nem félttem a szerződést a Megváltóval megkötni, hanem így szóltam hozzá: „Uram, azt óhajtom és akarom, hogy igazságosságod teljes szigora teljesedjék be rajtam, csakhogy ez a szegény ember üdvözljön; sőt még arra is kész vagyok, hogy helyette elkárhozzam, ha úgy találod, hogy másképen nem lehet őt üdvözíteni! Nem kelek fel addig lábaidtól, amíg meg nem ígéred, hogy megadod nekem ezt a kegyet!” Imám a fölséges Isten irgalma folytán meghallgatásra talált: a mi Urunk arca felragyogott, és megígérte, hogy megadja a bűnbánat kegyelmét ennek a bűnösnek és megkíméli őt az örök kárhozattól.” „Abban a pillanatban, amidőn Katalin imáját befejezte, — teszi hozzá Caffarini — a haldokló fölülről megvilágosítva papot kéretett, akinek meggyónta sok bűnét, és kevéssel azután békésen kilehelte lelkét.” Minden megegyezett azzal, ami tényleg történt, de Tommaso atyának, mondja Caffarini, még mindig kételye volt: mindez véletlen vagy csalódás is lehetett; vagy talán Katalin már mások által értesült a dologról. Hogy teljesen meggyőződjék, néhány kérdést tett fel neki ama helyiség berendezésére

vonatkozólag, ahol Andrea de' Bellanti meghalt. Erre Katalin mindent leírt neki, amit ő sikertelen látogatása folyamán megfigyelt: a beteg külsejét, a szoba nagyságát, az ágy helyét, a függönyök és a takarók minőségét és színét, sőt azt is hozzáfűzte, hogy a haldokló a gyóntató papnak bevallotta, hogy világosan látta az ördögöt készen arra, hogy a lelkét hatalmába kerítse, de ebben a pillanatban hirtelen odajött egy fehér ruhás szűz, aki az ördöggel harcba szállva megfutamtította azt; „ezután ez a szűz arra ösztökélt engem, hogy késedelem nélkül gyónjak meg, ha meg akarok menekülni az örök tűztől”.⁷

Az 1370. év így Katalin első apostoli művével: egy nagy bűnösnek a megtérésével végződött.

Megjött a karácsony, majd az újév és a Befana (Epiphania: Három Királyok ünnepe). Beköszöntött Sienába a tél; a mezők reggelenként dértől fehérlettek, és egy szép napon hó szállingózott az utcákon. A fák között kifeszített szőlővesszők fehér virágfüzérének tűntek fel; az olajfák lombozata hajladozott a szokatlan teher alatt, és a ciprusok hóköpenyükben olyanok voltak, mint a ködben úszó bóják. A derült és fagyos éjszakák évszaka volt. Reggelenként, abban az órában, amikor templomba szokás menni, az utcákat és a keresztutakat a hold kékes sugarai világítják meg, és az öregasszonyok nagykendőik alatt forró *scaldinót* rejtegetnek, hogy megdermedt ujjukat ezzel melegessék.

Minden egyházi ünnep új látomásokra nyújtott alkalmat Katalinnak. Karácsony éjjelén a többi mantellatával együtt ő is megjelent a Cappella delle Voltében az éjjeli zsolozsma éneklésére, de egy hang sem hagyta el ajkát, lelke egészen elmerült a ragyogó jászol szemlélésébe, amely előtt Mária térdelt elragadtatott imában és imadásban. Katalin kérte a Szent Szűzet, hogy bízva reá egy pillanatra a kisded Jézust. Mária odanyújtotta Őt neki, és Katalin karjaiban ringatta és megcsókolta selymes fejecskéjét, miközben fülebe súgta mindazoknak a nevét, akik számára kedvesek voltak. A mise alatt pedig úgy látta, hogy a szentostya oly bájos gyermekké alakul át, hogy szó nem képes azt kifejezni. A Kisded melléből (hasonlóan a hajtáshoz, amelyről Izaiás beszél) nehéz érett fürtökkel megpakott szőlőtő sarjadt ki; mindenfelől szép nagy, feketefoltos fehér kutyák szaladtak oda, amelyek ettek a szőlőből, majd nehéz fürtöket szakítottak le és odavitték a kis kutyáknak, amelyek nem tudták a szőlőt elérni és ezért meg kellett volna elégedniök azzal, amit a többiek meghagytak. Katalin megértette, hogy ezek a nagy kutyák a papokat s különösen az ő

barátait, a dominikánusokat,* a kis kutyák pedig a hívó népet jelképezik, és hogy e látomás nagy megújhódást jósol Isten Egyházában. Oly nagy örömet érzett e miatt, hogy nemcsak karácsony napján áldozott, hanem a következő ünnepeken (Szent István és Szent János evangélista napján) is, és a többi mantellátát is rávette, hogy ugyanazt tegyék.

Újév napján Katalin ismét a Cappella delle Voltében volt a nővérekkel. Amidőn az átváltoztatás után közeledett az áldozás pillanata, oly nagy volt a felindulása, hogy összeesett volna, ha hátulról nem támogatta volna őt két erős s ugyanakkor gyöngéd kéz. Nem mert hátrafordulni, hogy lássa, ki jött így segítségére, de kitalálta, hogy a Szent Szűz volt. Szókása szerint hosszú hálaadást tartott, és amidőn azt befejezte, ismét oly kimerültnek és gyöngének érezte magát, hogy azt kérdezte magától, vajjon hogyan bír majd lakására visszatérni. (Szent Lúcia ünnepe óta állandóan elragadtatásokban élt, és nem vett magához más táplálékot, mint az Oltáriszentséget.) De Ő, aki megígérte neki, hogy sohase fogja elhagyni, szerető gondoskodással kint várt reá. Amikor Katalin a San Domenicót elhagyta, Jézus elébe lépett s így szólt hozzá: „Leányom, támaszkodjál reám.” Majd karjával körülfonta és gyöngéden megcsókolta őt. Katalin ajka napokig megőrizte a csók illatát, és azok, akik közelébe kerültek, szintén érezték azt.

Elérkezett a vízkereszt ünnepe. Tommaso atya meghagyta Katalinnak, hogy ezen a napon járuljon a szentáldozáshoz; de Katalin az éj folyamán oly beteg volt, hogy a fájdalomtól alig tudott megmozdulni. Mégis felkelt, hogy gyóntatójának engedelmeskedjék, és inkább félholtan, mint elevenen a templomba vánszorgott. A szentáldozás után mély gondolatokba merülve egyszerűen szűk kaput látott maga előtt, amelyben senki sem tudott áthaladni, ha előbb nem vetkezett ki a saját akaratából. Katalin belépett a kapun, és több szentet látott maga felé közeledni: Keresztelő Szent Jánost, Szent Domonkost, Aquinói Szent Tamást, Szent Péter vértanút, Szent Ágneszt és Szent Lúciát. Mindnyájan fehér ruhát tartottak a kezükben, és oda nyújtották a mi Urunk Jézus Krisztusnak, aki közöttük volt és Katalinra adta a köntösöket, amelyek neve a Hit, a Szeretet, az Állhatatosság, a Buzgalom és az Alázatosság volt.

Este Katalin megszakította hosszú bőjtjét; Jézus pedig véve a kenyérdarabot, amelyet Katalin megenni készült, oldalsebébe tette azt, majd visszaadta neki; s ekkor az tej- és mézizű lett.⁸

* *Domini canes*: „az Úr kutyái”, a középkorban általánosan így értelmezték a Rend nevét.

Igy következett az egyik tanulsággal teljes látomás a másikat után. Néha úgy tűnt fel Katalinnak, hogy az oltár, amelyen a misét bemutatják, lángra gyúl, mint valaha a csipkebokor a Hóreb hegyén, de a pap ép és sértetlen maradt a lángok között, miként Sidrák, Misák és Abednego a tüzes kemencében. Egyszer úgy érezte, hogy kétely szállja meg Krisztusnak az Oltáriszentségben való jelenlétét illetően: a kenyér kenyér, és az is marad; a bor bor, és az is marad; hogyan lehetnének testté és vérré pusztán azáltal, hogy egy pap e színek fölött az átváltoztatás öt szavát kimondja? És abban a pillanatban, amikor a pap a titokzatos és hathatós szavakat kimondotta, Katalin két angyalt látott az égből leszállani, akik Krisztus testét hozták finom lenvászonba burkolva, és azt az oltárra helyezték. „Uram, — kiáltott fel Katalin — nem volt szükség erre a látomásra, én e nélkül is hittem volna!” — „Nem te miattad mutatom meg neked ezeket a dolgokat, hanem azok miatt, akiket majd hitükben megerősítesz” — felelte Jézus. — Mert Katalin nemcsak a mantellatáknak szolgált támaszul, hanem a többi hívőnek is. Ezek hitüket elevenebbnek érezték a látnokleány közelében, és sokan voltak, akik elmentek, hogy megcsókolják a kápolna ama homályos szögletének a tégláit, ahol ő szokott tartózkodni.⁹

Igy telt el egy idő, majd elérkezett Szent Pál megtérésének ünnepe, január 25-e. Katalin, aki akkor hagyta el betegágyát, nem annyira ment, mint inkább vonszolta magát a San Domenicóba. Szokása ellenére levert volt; valami különös gyöngeség szinte megbénította; hit, remény, szeretet, áhitat híján érezte magát, aki nem méltó, hogy az Úr házába lépjen. A vámos alázata, amelyet oly nagy fokban magáévá tett, csaknem megsemmisítette, és a helyett, hogy a mantellatákhoz ment volna szokott kápolnájukba, meghúzódott a kapu mellett az egyik elhagyatott oltárral szemben. Egy pap jött ki a sekrestyéből, hogy a *Cappella delle Volte*-ban a szentáldozatot bemutassa. Katalin nem merte őt követni; de az egyik nővér, aki őt rejtekhelyén felfedezte, érette jött. Mikor aztán elérkezett az áldozás pillanata, Katalin is előrement a többiekkel az oltárhoz. De a pap úgy tett, mintha nem látná őt, és elhaladt előtte a nélkül, hogy a szentostyát nyújtotta volna neki, mert a könnyekben való kitörés és az elragadtatás feltűnését el akarta kerülni a templomban. Katalinnak tehát az égi lakomában való részesedés nélkül kellett visszatérnie a helyére. Akkor sem kedvezett neki jobban a szerencse, amidőn kissé később egymásután két más pap jött a kápolnába, hogy ott misét mondjon. A zárda perjele, Bartolomeo Montucci, aki

egyszersmind a mantellaták lelkiigazgatója is volt, egyszerűen megtiltotta, hogy Katalint ezen a reggelen a szentáldozáshoz engedjék.

„De míg a papok visszautasították, az Úr megszánta őt” — mondja Caffarini. Katalin a megszegyenítő visszautasítás miatt nem adta át magát sem a méltatlankodásnak, sem a haragnak, hanem békésen térdelve maradt a helyén, mint egy fekete bárány a fehér nyáj közepén. Hirtelen égi fény kápráztatta el őt, és aranyos alapon (mint Sano di Pietro vagy Matteo di Giovanni oltárképén) látta a dicsőség trónján egymás mellett ülve az Atyaistent és a Fiúistent és galamb képében fölöttük lebegve a Szentlelket. Azután ebben a ragyogásban megjelent egy tüzes kéz, amely tündöklő fehér ostyát tartott; s egy hang elmondotta azokat az ünnepélyes szavakat, amelyeket a mi Urunk Jézus Krisztus elárultatásának éjjelén mondott ki, amidőn szent és tiszteletreméltó kezébe véve a kenyeret, hálát adott, azt megáldotta, megtörte és tanítványainak kiosztotta, mondván: „Vegyétek és egyétek, ez az én testem!”... Katalin a Szentháromság fénytengerében úszva érezte, hogy a szentostya tüzes parázshoz hasonlóan ajkára jön és betér hozzá mint egy tűzszikra...¹⁰

Másnap egy haramiabandát fogtak el Sienában. Kettőre közülük azt a büntetést szabták, hogy tüzes harapófogóval való megkínzás után a vesztőhelyen (*Poggio delle Forche*) fel kell őket akasztani. Ha valaki napjainkban a városháza mögötti vásártérről lemegy a régi forrás és a nyilvános mosómedence felé, és azután lépteit a festői, de piszkos Via del Sole felé irányítja, jobbkéz felől egy zsákutcát hagy el maga mellett. A középkorban ez az utca — amelynek neve *Via dei Malcontenti*, az Elégedetlenek-utcája volt (könnyű kitalálni, miért) — a *Porta della giustizia*n át a *Santo Stefano a Pecorile*-hez vezetett, ahol a vesztőhely volt. E napon, február 8-án is ezen az utcán haladt végig a két gonosztevő, mialatt a hóhérok, akik a szekéren velük mentek, tüzes harapófogóval kínozták őket. A siralmas menet így vonult el az ósdi Saracini-palota (jelenleg *il Casone*) előtt, ahol akkor Katalin lakott.¹¹ Alessia, aki az ablak mellett ült, Katalint is odahívta; de ez, mihelyt látta, miről van szó, visszahúzódott a szoba mélyére és letérdelt imádkozni, mert a két elítélt átkozódásait és káromkodásait hallva felismerte azok istentelenségét, és küzdelembe szállt örök üdvösségükért. Úgy látta, hogy gonoszlelkek serege veszi őket körül, várva az alkalmas pillanatra, hogy lelküket elrabolják és a pokolba hurcolják, — sárga, zöld és vörös ördögök, olyanok, mint amilyeneket Fra Angelico képein vagy

a leccetói kolostorban Paolo di Neri falfestményein lehet látni. Miközben Jegyesét arra kérte, hogy irgalmazzon a két szerencsétlennek, lélekben folytonosan kísérte őket, mint ahogy a pap kíséri a halálraítélteket a vesztőhelyre, könnyek között kérve a két bűnöst, hogy térjenek meg. Az ördögök hiába acsarkodtak ellene, hiába fenyegették, hogy megfosztják az eszétől: Katalin ellenállott. S imája éppen abban a pillanatban talált meghallgatásra, amikor a szekér a város kapujához érkezett. Ennek a kapunak a boltíve alatt, amelyet mind Katalin, mind a két gonosztevő jól láthatott, megjelent Jézus, a Fájdalmak Embere, tövissel koronázva, vállán a gúnypalásttal, minden sebéből vérezve, és oly fájdalmas tekintetet vetett rájuk, mint amelyet Sodoma adott Krisztusnak az ostromozást ábrázoló képén. Ez a tekintet átdöfte a két bűnös szívét, akik remegve beismerték istentelenségüket és az Udvözítő láttára könnyekben törtek ki: ellenállásuk megszűnt! Azonnal felhagytak az Isten és a Madonna gyalázásával, jámbor énekbe kezdtek, és hangosan megvallották, hogy gonosztetteikkel sokkal szigorúbb büntetést érdemeltek meg, mint amilyent rájuk szabtak... Katalin lélekben elkísérte a szekeret egészen a vesztőhelyig, és csak akkor hagyta el a két szerencsétlent, amikor azok lelküket kilehelték. Ekkor magához tért, miközben a Megváltó ama szavait suttogta, amelyeket Ő a jobb latorhoz intézett: „Még ma velem leszel a paradicsomban!”¹²

Lesznek, akik azt állítják, hogy az ilyen dolgok megfoghatatlanok és az efféle elbeszélések legendák. Csakugyan megfoghatatlanok, de azért nem kevésbé igazak. Vajjon nem jellemző vonása-e az igazságnak, hogy néha valószínűtlennek tűnik fel? A több helyen való jelenlét adománya, amellyel Katalin fel volt ruházva, nem legendaszerűbb, mint a távolbalátás adománya. Ugyan ki fog törvényt szabni az emberi szív ibolyántúli sugarai számára, vagy ki fog határvonalat húzni az emberi akarat rádióaktivitása elé? A sugarak, melyek Katalin szívéből kiáradtak, a legvastagabb falakon: a megkegyelmedett szív falain is áthatoltak és meggyógyították a legmélyebb sebeket: a lelkiismeret sebeit is.

A fontebrandai festő leánya által művelt térítések híre gyorsan elterjedt a környéken, és Katalint a lelkek csodatevőjének kezdték tartani. Az erkölcsi és fizikai betegségek legkétségbeejtőbb eseteiben is felkeresték őt; és sok tékozló fiú anyja, sok boldogtalan asszony keresett tanácsot vagy legalább vigasztalást Katalin celláskájában. Sőt Alessia házában is szükség volt rá. Barátnője apósa, a körülbelül nyolcvanéves aggastyán, Francesco Saracini is éppoly istentelen volt,

mint Andrea de' Bellanti; hosszú élete alatt csak egyszer gyónt, egyik súlyos betegsége alkalmával, és gúnyosan nevelt, ha valaki a gyónásról beszélt neki. Alessia minden kérése eredménytelen maradt. Arra kérte tehát aggodalmában Katalint, hogy töltsen a telet a Palazzo Saraciniban; remélte, hogy a mindennapos érintkezés könnyen alkalmat nyújt majd neki, hogy a vén bűnös lelkét megindítsa.

Éppen abban az évben történt ez, amelyben a város legrosszabb hírű negyedének, a Bruco-városrész gyapjúfonói felázadtak (hasonló forradalmi megmozdulás volt ez, mint a *ciompók* zendülése, amely hét évvel később Firenzében tört ki). Néhány napon át a Bruco lázadói voltak az urak Sienában, és maguk közül hetet bevitték a városi tanácsba. Erre a Tizenkettők párhívei a Salimbeni-család támogatásával ellenük támadtak, ami a meredek *Costa d'Ovilén* vívott véres csatához vezetett (1371 július 30.). A többi főnemesi család, régi szokásához híven, a Salimbenik ellen vonult, s a Tizenkettők pártja döntő vereséget szenvedett; az egyik vezért, Francesco di Naddit a vásártéren lefejezték, a másikat, Nanni di Ser Vannit pedig ötszáz forint bírságra ítélték. Viharos időszak volt ez, és a jámbor Alessia nem ok nélkül félt, hogy az agg Francesco Saracini is gyanúba keveredik.

Alessia és Katalin esténként a tűzhely mellett ültek a megátalkodott aggastyán közelében, aki egész életében a papok bőszenességének mutatkozott. Miként Folgore di San Gimignano, ő is megvetette az „esztelen szerzeteseket” és szavait hazugságnak tartotta.¹³ Szenvedélyes gyűlölettel, amelyet manapság egy vén garibaldistánál találhatnánk, felsorolta Katalin előtt az olasz papság, különösen pedig egy bizonyos sienai perjel hibáit. „Nem szenvedhetem őt és megölném, ha utamba kerülne!” volt változatlanul a bőszen aggastyán beszédének a csattanója. Katalin, aki sok papnak erényben való gyöngeségét és az Egyház hanyatlását gyanítani kezdte, ritkán mondott neki ellen, hanem más tárgyra terelte a társalgást. Beszélni kezdett Jézus Krisztusról, a nagy hadvezérről, aki a Kereszt harci ménjén küzdött a Sátán ellen, és az Ő véréről, amelyet szeretete hevében kiontott, s amely egyedül képes bennünket ellenségeinktől, az ördögöktől és a vétkektől megszabadítani... Márpedig csak az Egyház letéteményese ennek a vének, csak a papoknak van hatalmuk azt átváltoztatni és ő nélkülük nem tudunk abban részesedni. Hagyjuk tehát őket, cselekedjenek úgy, amint kedvük tartja! Még ha megtestesült ördögökké válnak, még akkor is az Úr felkentjei ők, s nekünk nincs jogunk ítéletet mondani fölöttük; ezt a mi Urunk magának tartotta

fenn. A szentségek hatékonyságát nem kisebbítheti az azokat kiszolgáltató kezek méltatlansága, és tisztelnünk kell minden papot, a rosszakat és jókat egyaránt.¹⁴

Igy beszélt Katalin bizonyára az öreg Francesco Saracini-nak. Másfél évszázaddal ezelőtt Assisi Ferenc is ugyanezt a tant hirdette: „Tisztelni és szeretni akarok minden papot mint uraimat, és semmi hibát sem akarok találni bennük, mert itt a földön Isten Fiából nem látok mást, mint az Ő testét és véré, amelyeket csak a papok tudnak átváltoztatni és nekünk adni!”¹⁵ Katalin tehát ezeket az igazságokat véste folytonosan az aggastyán elméjébe, és eljött a nap, amikor már nem süket füleknek beszélt. „Kész vagyok mindenre; mondd, mit kell cselekednem?” kérdezte ekkor tőle Francesco Saracini; és a válasz ez volt: „Menj, békülj ki a perjellel, aki ellen oly nagy haragot táplálsz, és akit annyira gyűlölsz. Bocsáss meg neki, és Jézus is megbocsát neked.” Az öreg Saracini megígérte, hogy aláveti magát a feltételeknek. Az olasz vallásosság teljes határozottságával öklére vette kedvenc sólymát, hogy azzal megajándékozza ellenségét, és halogatás nélkül a perjel vezetése alatt álló templomba ment. De ez, mihelyt őt megpillantotta, futásnak eredt, mert meg volt győződve, hogy ütött utolsó órája. Francesco Saracini erre megbízta az egyik papot, hogy nyugtassa meg a perjelt és mondja meg neki, ő épp ellenkezőleg azért jött, hogy kibéküljön vele. Ekkor a nagyon meglepett és még mindig félelemtől remegő perjel átvette a baráti ajándékuhozott sólymot a sienai nemes kezéből, aki oly sok éven át az ő engesztelhetetlen ellensége volt. Az agg lovag ezután örömtől túlárado szívvel kereste fel Fra Bartolomeo Dominicit, hogy hosszú életének minden bűnét meggyónja neki, és nagyon boldogan tért haza palotájába. Élete hátralévő évében mindennap ott látták őt a székesegyházban az egyik reggeli misén kezében rózsafüzért tartva, amelyen napról-napra elmondotta a száz Miatyánkot és a száz Udvözlégy Máriát.¹⁶

Valószínűleg a feltűnéstkeltő megtérés következtében történt, hogy ugyanennek a családnak egy másik idős lovagja, Niccolò Saracini is magába szállt. Ez mindig visszautasította a Katalinnal való találkozást, bármennyire kérte is őt erre felesége. „Ugyan miről beszélhetnék én ezzel a fiatal kisleánnyal?” — vetette ellen. De azért gondolata mégsem tudott megválni tőle: ha Francesco megtért és templomba kezdett járni, bizony őt is könnyen hasonló sors érhetné... Egy éjjel álmában Katalint látta és végre elhatározta, hogy meglátogatja őt, „de csak azért, hogy lássa, vajjon álma olyannak ábrázolta-e

őt, mint amilyen a valóságban!" De Katalintól távozva, útja egyenesen Fra Tommaso della Fonte gyóntatószékéhez vezetett...¹⁷

Világos, hogy Katalin értett a lelkek megindításához; vele szemben nem lehetett szó közömbösségről: szeretni vagy gyűlölni, követni vagy üldözni kellett őt, amint azt Siena városának egyik fennhéjázó és könnyelmű világfia, Giacomo Tolomei is tapasztalta. Ez a kevély és mérhetetlenül kegyetlen úr, aki Werner von Urslingen német lovaghoz hasonlóan „Istennek, a jámborságnak és a könyörületnek ellensége” volt és azzal kérkedett, hogy már két bűntény terheli lelkiismeretét, utazása közben hírért vette, hogy a fontebrandai festő „vakbuzgó” kisleánya bejárogat a Tolomei-palotába. Anyja, Monna Rabe már régóta „szenteskedő” volt. Ez a korral jár, erről tehát nem volt mit beszélni. De most öccse, Matteo is kezd elveszíteni a fejét, és két nővére, az ő két ragyogó nővére, rá hagyta magát venni a kis szörnyeteg által, hogy szép szőke hajukat levágassák, ékszereiket és szépítőszereiket a trágyadombra vessék, és aztán felvételessék magukat azoknak a vénleányoknak bégető karába, akik hason csúszva borulnak le a Cappella delle Volte kőkövakkal Katalin ezt a vadállatot is megszelídítette és a gyóntatószék szűk kapuján át visszatelerelte az akolba. Giacomo Tolomei őszintén megtért s tisztességes férj és kiváló családapa lett. Sőt, úgylátszik, élemedettebb korában Szent Domonkos Harmadik Rendjének is tagja volt; Velencében, 1406 július 20-án halt meg. Testvére, Matteo dominikánus lett, s az egykor oly világias két leány a „szentek halálával múlt ki: „kimondhatatlan vidámsággal mosolyogva szenderültek el az Urban” — mondja nekünk Rajmund.¹⁸

Igy telt a tél, amelyet Katalin a Saracini-palotában töltött. „Szeptembertől a nagybőjt kezdetéig — írja Caffarini — csak kevés nyers salátával élt, de a nagybőjt kezdete óta ez a sovány táplálék is túlságosan nehéz lett számára, és este mind kihányta, amit reggel magához vett. Feketevasárnaptól egészen áldozócsütörtökig semmit sem evett, és ötvenöt napig így tartotta magát életben és jó egészségben, semmiféle táplálékot sem véve magához, sem kenyeret, sem főzeléket, sem egyéb eledelt. S jóllehet ez az állandó bőjt elviselhetetlen kínokat okozott neki, környezete nagy ámulatára mégis ugyanolyan buzgalommal folytatta tevékenységét, mint rendesen. Mindamellettt pár nappal áldozócsütörtök előtt oly gyöngének érezte magát, hogy e fájdalmak további elviselése lehetetlennek tűnt fel előtte. Ekkor teljes bizalommal az isteni Mesterhez fordult, így szólva hozzá: „Uram, meddig kell még e kínokat elsen-

vednem?" Azt a választ nyerte, hogy kínjaitól csak áldozócsütörtökön szabadul majd meg. Mialatt a keresztjáronapi körmenetek a mezőkön jártak, hogy az ég áldását a zsenge termésre leedsjék, Katalin ágyában feküdt, és nem tudott elmenni a templomba, hogy a jámbor szertartásokon résztvegyen... De az Úr kegyeskedett hozzá küldeni egy gazdagon fehérbe öltözött angyalt, aki elhozta neki a mi Urunk Jézus Krisztusnak legszentebb testét, és „ő a három keresztjáró nap alatt nem tudott élő teremtménnyel társalogni”.¹⁹

Áldozócsütörtök előnapján Bartolomeo di Dominici és öt más testvér felkereste őt a Saracini-palotában. Megállapították, hogy tudatában van állapota súlyosságának, mert kijelentette nekik: „Ha nem halok meg, amit pedig jobban szeretnék, akkor a jövőben egészen másképen, rendkívüli módon kell majd élnem.”

Másnap reggel teljesen gyógyultan ébredt. Ekkor hangozan hívta Alessiát, hogy köpenyét és cipőjét kérje tőle, majd együtt elmentek a San Domenicóba. Katalin orcája a szentáldozás után oly örömtől sugárzott, hogy a jelenlevő nővérek elhatározták, hogy hazakísérik és vele együtt reggeliznek. Mivel azonban Alessia nem volt felkészülve ily sok vendég fogadására, a zárda konyhájáról hoztak egy fazék főtt babot a Saracini-palotába.

Katalin is az asztalhoz ült és evett-ivott, mint a többiek. Egész nap tódultak hozzá a barátok és ismerősök, akiknek társaságában még egy pohár bort is megivott, és — miként Caffarini mondja — mindenben *l'allegra e festosa Vergine*, vidám és jókedvű szűz volt.²⁰

VI.

„Ne ítéljete, és nem fogtok ítéltetni.” Az Evangélium e szavai azok közé tartoznak, amelyek élénk hatást gyakoroltak Katalinra. Gyakran találkozunk velük leveleiben: kardnak és pajzsának használja azokat, és szüntelenül felemeli szavát azok ellen, akik Isten szolgáit megítélik.

„Aki tökéletes, — írja egy kar-tauzinak — nem ítéli meg sem Isten szolgáit, sem valamely más teremtményt; még ha meg is látja mások bűneit, részvétellel kell azokat szemlélnie a nélkül, hogy ítélkezne, mindent Istentre kell bíznia, sőt inkább felebarátja hibáit magára kell vennie. A keresztény szeretet ilyen cselekvésmódra készítet bennünket és megtiltja, hogy ama tökéletlenek után menjünk, akik még el vannak vakulva az önszeretettől. Ezek, úgy látszik, csak azért élnek, hogy másokat megítéljenek. Sok világi ember elítéli Isten szolgáit és megveti azokat, mert nem élnek éppen olyan módon, mint ők!”¹

Katalin a tapasztalat keserűségével beszélt, mert ő tudta, mi az: megítéltetni. Több alkalommal méltatlankodást keltett maga körül; de legtöbbször az ételtől és italtól való teljes tartózkodását vetették szemére. Az előbb említett áldozócsütlőtökdelután rövid kivétel volt, és Katalin csakhamar ismét képtelen volt bármilyen táplálékot is magához venni. És ekkor a

fecsegések újra lábra kaptak. A szóbeszéd, hogy csak színész-kedik, hiteltre talált: „Ó, csak látni kellene! Eszik ő, amikor egyedül van! Tudja, hogy szentnek látszik, ha valaki minden táplálékról le tud mondani.” Egyesek, s közöttük gyóntatója, Tommaso atya is, azt gondolták, hogy az egész csak szeszély és képzelődés nála, és ezért többször megparancsolták neki, hogy egyék. Katalin engedelmeskedett, de oly komolyan megbetegedett, hogy a szerzetes kénytelen volt megengedni neki, hogy ebédjét szokásának megfelelően kihányja. „Az én gyomrom azért ilyen, — jelentette ki Katalin — mert gyermekkoromban nagyon torkos voltam a gyümölcsévésben. Isten most torkosságom miatt büntet!”

„A szent Szűz egész idő alatt, amelyet én mellette töltöttem, csak a szent Eucharisziával táplálkozott, — tanúszkodott Francesco Malavolti a Szent halála után — de hogy ne okozzon botrányt, néha evett egy kevés salátát és kevés nyers zöldséget vagy gyümölcsöt, de csak összerágta, majd elfordult, hogy kiköpje. És ha véletlenül csak egy darabocskát is lenyelt, gyomra nem hagyott neki nyugtot, amíg azt újra ki nem hányta. Ezek a hányások oly kínosak voltak számára, hogy egész arca megdagadt. Ilyenkor félrevonult egyik barátnőjével és addig csiklandozta kaporszárral vagy lúdtollal a torkát, amit meg nem szabadult attól, amit lenyelt. Ezt nevezte ő törvénytálatnak: „menjünk, lássunk törvényt a legnyomorultabb bűnös nő felett!” — szokta mondani.”

Stefano Maconi, aki Katalinnal négy évvel ennek halála előtt ismerkedett meg, így írja le az ő életmódját: „Irtózott a húséltétől, a bortól, a tojáستól és az édességektől. Barátnői általában salátát vagy — ha tudtak szerezni — olajos káposztát készítettek számára. Az angolnának csak a fejét és farkát fogadta el, és sajtot csak akkor evett, ha az már száraz volt. De semmit sem nyelt le, hanem megelégedett azzal, hogy az ételt szájába vette és megrágta, majd a szilárd részeket kiköpte. Nem ivott mást, mint tiszta vizet. Ezután felkelt így szólva: „Menjünk, lássunk törvényt a legnyomorultabb bűnös nő felett!” Maconi itt ugyanazt az eljárást említi meg, mint Francesco Malavolti, majd befejezésül hozzáteszi: „Ez a tiszta igazság, és többen közülünk megállapíthatták, hogy amikor gyomrába akárcsak egy babszemnyi étel került, tüstént egész teste beteg lett és képtelen volt a legkisebb erőfeszítésre.”²

Katalin barátnői végtelenül szomorkodtak és felháborodtak, amikor látták, hogy képmutatással vádolják őt. S ha Capuai Rajmund még a Sienai halála után is életrajza egész fejezetét

szentelte arra, hogy annak bőjtölését igazolja, — mennyit beszélhettek erről Katalin életében!...

De Katalin megtiltotta, hogy védelmére keljenek: „Kedves leányom, — írta később egyik barátnőjének — meg kell, hogy dorgáljalak, mert nem tartod emlékezetedben ama tanácsomat, hogy sohase emeld fel tiltakozó szavad azok ellen, akik rólam rosszat beszélnek. Ha valaki a jövőben rosszat mond rólam, elégedj meg azzal a válasszal, hogy még többet is lehetne rólam mondani. Kérd meg azokat a személyeket, hogy igyekezzenek oly nagy szeretetet érezni irántam szívükben is, mint amilyent szavaikkal kifejezésre juttatnak és kérjék Istent, hogy térítsen meg és tereljen jobb életre engem.”³ „Mindenből hasznót lehet húzni” — szerette ismételgetni. — „Bármilyen öröm, akár szomorúság, legyen az első gondolatunk: Hasznót akarok húzni belőle a lelkem számára! Ha mindig így cselekednénk, csakhamar gazdagok lennénk.”⁴ A Sienai ebben az umbriai Szent nézetét osztotta, aki igazi jótevőket látott gáncsolóiban, mert ezek figyelmeztették a hibáira.

A Katalin ellen emelt vádak azonban csakhamar sokkal súlyosabbak lettek. A szenteskedők pletykái állandóan új és szívesen felhasznált táplálékot találtak abban az egyre bensőségesebbé váló kapcsolatban, amelyet Katalin a dominikánusokkal tartott fenn: „Mily sokáig elbeszélget velük a templomban!” „És az ebéd, amelyet nemrégiben a zárda küldött nekil...” Néhány nővére az Urban mohó vágyat érzett a botrány után; s lassankint szárnyra keltek a rágalmak...

Az első, aki ezeket forgalomba hozta, egy Palmerina nevű jámbor asszony volt, aki minden vagyonát a Casa della Misericordiának ajándékozta. És egy öreg beteg mantellata, akit Katalin gyöngéd gondoskodásával halmozott el, segített neki... A rágalmak oly fontosságot nyertek, hogy a perjel nő egy napon magához hívatta Katalint. Ekkor a fiatal leány megértve, hogy mivel vádolják, a perjel nő lábához vetette magát és így kiáltott fel: „Az Isten kegyelmére, kedves nővéreim, én szűz vagyok!” Egyelőre minden annyiban maradt. Palmerina rövidesen meghalt, és Katalin továbbra is szolgálatkészen gondozta a mantellatát, akinek Andrea volt a neve. „De sokat töprengett magában az ellene felhozott vádak fölött, — beszéli el Bartolomeo di Dominici — és mivel nem akarta hinni, hogy valaki felebarátját pusztán rosszindulatból megítélheti, azt képzelte, hogy öneki magának kellett okot szolgáltatnia a gáncsolásra.” Lelkiismeretvizsgálatot tartott. Ő, aki egyszer három órán át zokogott a fölötti bánatában, hogy tekintetét egy pillanatig Stefano testvérére irányította; ő, aki három napig keserű

szemrehányást tett magának, mert meggondolatlanul azt felelte két dominikánusnak, hogy szívesen elkísérné őket, jöllehet ez nem volt a szándéka, — e számadás végén arról is megtudta magát győzni, hogy a jámbor Palmerinának és a szegény beteg Andreának igaza volt. „Ó, Uram, — sóhajtott — ha tudnám, hogy igazságtalanul vádolnak és a te szenvedéseidben részesedem, nem kívánnék ennél előnyösebb dolgot!” És mi alatt lelke így bánatba merült, egy éjjel megjelent neki Jézus, aki jobbkezában gyöngyökkel és drágakövekkel ékesített aranykoronát tartott, míg balkezában töviskorona volt. „Ezt a két koronát neked szántam, kedves leányom, — mondotta a jólismert hang — de lehetetlen, hogy egyszerre viseld mind a kettőt. Válassz tehát! Ha mostantól kezdve az aranykoronát akarod hordani, akkor nem fogod azt később elnyerni; de ha ezen a világon inkább a szenvedés és az üldözés töviskoronáját akarod hordani, akkor az örökkévalóságra az igazság koronáját fogom fejedre tenni.” Katalin pillanatnyi habozás nélkül a töviskoronáért nyújtotta kezét. Hogyne viselte volna azt szívesen, midőn biztos volt benne, hogy az *Ötle* származott és a szeretetnek, nem a büntetésnek volt a jele. És Jézus oly erősen rányomta azt homlokára, hogy ettől fogva mindig úgy érezte, hogy a tövisek átszűrjék a halántékát...

Másnap Katalin sugárzóan és büszkén, mint egy fiatalasszony, ment el Andreához, bár az Úr által neki ajándékozott korona következtében heves fájdalmakat érzett. Múltak a napok, a beteg állapota egyre rosszabbodott. Katalin egy szép reggelen megállapította, hogy Andrea mellén mély rákos seb támadt, amely bűzös szagot árasztott. Amikor a fiatal leány hazatért, ruhája is kellemetlen bűzt terjesztett. Ez természetesen a mindig indulatos Lapát haragra gerjesztette: „*Maledetta figlia*, átkozott leány”, kiabált (Capuai Rajmund választékosabban fejezi ki magát legendájában, de Bartolomeo di Dominicinek van igaza), „nem elég, hogy az egészségedet tönkreteszed, meg akarod fertőzni az egész házat?” Katalin azonban állhatatosan kitartott az irgalmasság cselekedetében. A szamaritánus példájára mindennap borral és olajjal kezelte a borzasztó fekélyt. Egy nap, amidőn a sebből kinyomott anyagot csészébe gyűjtötte, ennek láttára majdnem hányni kezdett. „Ekkor — folytatja a régi elbeszélés — szent harag fogta el sajátmagával szemben” — s a csészét ajkához emelve, annak undorító, zöldes-sárga tartalmát inni kezdte...

Néhány évvel később, amikor ifjúságának e hősie cselekedetét Capuai Rajmundnak elmondotta, a dominikánus összeborzadt. „És nem volt borzasztó?” — kérdezte a lábánál

ülő Katalint. — „Nem, — suttogta a Sienai — sohasem ízeletem ennél kellemesebb dolgot.”

Látni kellene, hogy mi, korunk emberei, sőt mi katolikusok is hogyan viselkednénk ily cselekedettel szemben! Mi isteneinkhez, a higiéniához és az esztétikához meg a többiekhez fohászkodunk, és eltávozzunk Katalintól, aki gennyel telt csészét ürít ki! De Andrea, a gonosz beteg, nem fordult el tőle: „Lányom, lányom, — kiáltott fel, az öreg olasz nők szokása szerint *figlia* névvel illetve őt — hát meg akarod magad ölni?” és könnyek buggyantak ki ebből a megkeményedett szívből. Bocsánatot kért Katalintól, és hívatta a mantellaták perjelnőjét, hogy előtte kifejezetten visszavonjon minden rosszat, amit fiatal ápolónőjéről mondott. „A nagyon erős szeretet győzedelmeskedik”, mondotta egy költő. A rákövetkező éjjelen Katalinnak új látomása volt. Megjelent neki a mi Urunk, és nyakát átölelve mellére vonta s ajkát Szíve nyílt sebére illesztette; és Katalin nagy kortyokban itta az isteni vértanú és isteni hős vérét, hogy azzal megtöltse a szívét.⁵

Bizonyára ebbe az órába képzelte magát vissza, amidőn később a kartauziak főperjelének, Guglielmo Rainaudónak ezt írta: „Az alázatos és szeplőtelen Bárány vére drága és dicsőséges. Ki lesz tehát oly érzéketlen és kemény, hogy ne vegye szíve kelyhét, és ne menjen szeretettel a megfeszített Jézus oldalához, ahol a vér bőségesen csörgedez?”⁶

„Ettől a naptól kezdve — állítja Capuai Rajmund — Katalin hírneve csak növekedett”, és sokan eljöttek, hogy őt láthassák, — mint ahogy pár évvel ezelőtt jámbor emberek Lucába zarándokoltak, hogy Gemma Galganit láthassák.

Igy egyszer, amikor Katalin betegen cellájában pihent, egy firenzei „Isten szolgája”, bizonyára valami remete vagy más szerzetes, jelentkezett nála és minden bevezetés nélkül szemrehányásokkal és sértésekkel halmozta el. Katalin egy szót sem válaszolt, hanem felült fekvőhelyén és fejét lehajtva, karjait mellén keresztbetéve mozdulatlan és néma maradt. A jámbor látogató, aki a leány alázatosságát akarta próbára tenni, nagyon elégedetten távozott. „Olyan ő, mint a tiszta arany” — ismerte el a Sienai gyóntatója előtt, aki őt kikísérte.⁷

Sokkal szigorúbb és sokkal nehezebben meggyőzhető bíráló volt a ferencrendi Fra Lazzarino da Pisa. Ez a sienai ferences-zárdában a hittudomány tanára volt és mint a San Francesco hitszónoka nagy megbecsülésnek örvendett... Talán a két rend között fennálló régi vetélkedéstől hajtva, üldözni kezdte Katalint. Rossz híreket terjesztett róla mind a zárdában, mind a városban, és kigúnyolta azokat, akiknek vele dolguk

volt. Különösen Fra Bartolomeo di Dominicit támadta, aki ebben az időben Petrus Lombardus Sententiáiról tartott előadásokat; ennek tanítványait igyekezett elhódítani. Beszédsorozatot kezdett, hogy Katalint és annak követőit megalázza. Hogy beszédeihez anyagot találjon, elhatározta, hogy meglátogatja a leányt; meg volt róla győződve, hogy Katalin a beszélgetés folyamán hamarosan elárulja magát és bebizonyítja előtte, hogy nem az a jámbor személy, akinek mondják, hanem inkább eretnek.

Egy este — éppen Katalin nevenapja, november 25-e volt — berontott Fra Bartolomeo cellájába és megkérte, vezesse el a Szűzhöz. A dominikánus nyíltszívűségében azt képzelte, hogy a másik végre beismeri tévedéseit, és ezért Fra Tommaso della Fontéhez sietett, hogy tőle engedélyt kérjen; azután vetélytársát nagyboldogan a Via dei Tintorira kísérte. Együtt mentek be mindketten a már homályba borult cellába, ahol Katalin helytel kínálta meg őket: a franciskánus a ruhásládjára telepedett, a dominikánus pedig vele szemben a padra, míg Katalin szokása szerint leült a földre Fra Lazzarino lábához.

Pár pillanatig csend uralkodott; sem Katalin, sem a pisai nem gondoltak a társalgás megkezdésére. Végre ez utóbbi szólalt meg. A következőket Fra Bartolomeo közli velünk:

Fra Lazzarino: „Sokat hallottam a te szentségedről, és tudom, hogy az Úr tehetséget adott neked a Szentírás megértésére és értelmezésére; eljöttem tehát abban a reményben, hogy épületes és vigasztaló szót hallok a szájadból.”

Éppen a Szentírás egyéni értelmezése volt az egyik pont, amelyben Katalint kelepcebe csalni és zavarba hozni lehetett. Főntebb elbeszéltük, hogyan értelmezte Krisztus Getszemániban mondott imáját, és ez nem az egyetlen eset volt, amidőn fennkölt, de szabad értelmezést adott elő. Katalin cselt gyanítva, így felelt:

„Nagy örömömre szolgál, hogy láthatlak, mert neked alaposan ismerned kell a Szentírást, hiszen napról-napra magyarázod azt a lelkek táplálására és vigasztalására. Bizonyára azért jöttél ide, hogy előmozdítsd lelkem épülését és azt megerősítsd; amit, kérlek, tégy is meg.”

Párviadal volt ez, és pár percen át visszavágásaik úgy követték egymást, mint amidőn két egyformán erős ellenfél a kardviadalban összeméri erejét. De Katalin egyáltalán nem hagyta magát védtelenül a félelmetes hittudóssal szemben. Végre aztán az Úrangyalára szóló harangok jelt adtak a két szerzetesnek a távozásra. „Majd visszatérek egy alkalmasabb órában”, mondotta a tanár azonnal felemelkedve. Katalin elkísérte őt a ház küszöbéig, ahol búcsúzásul letérdelve áldását

kérte, és imáiba ajánlotta magát... Fra Lazzarino hanyagul keresztjelet rajzolt és hozzátette, miként a jó modor megkívánta: „Te is imádkozzál értem, nővérem”, s aztán félig csalódva, félig fitymálódva távozott... Mégcsak nem is sejtette, hogy Katalin kitalálta a szándékát. „Jó kisleány, de nem valami tehetséges”, gondolta magában hazafelé tartva. Azonnal nyugovóra tért, mert másnap előadást kellett tartania és arra idejében akart előkészülni. De másnap reggel a helyett, hogy frissnek, jókedvűnek, magával és az étellel megelégedettnek érezte volna magát, igen leverten ébredt. Felöltözött, de búskomorsága makacsul megmaradt. Hirtelen, nem tudva miért, könnyekben tört ki. A tanár irtózott az érzélgősségtől és ezért haragosan letörölte könnyeit, de ezek még erősebben folytak. Majd föl és alá járkált cellájában, majd nekitámaszkodott a fehérre meszelt falnak, s közben egyrecsak zokogott. Ekkor Fra Lazzarino, mivelhogy okos ember volt, igyekezett kikutatni ezeknek az ostoba könnyeknek az okát. Mindenekelőtt a természet birodalmát vizsgálta át: „Talán túlsokáig maradtam fenn tegnap a többi testvérral és a kelletténél többet ittunk? Vagy talán az éjjel úgy aludtam, hogy a csuklyát nem húztam a fejemre?” De lelkiismerete egyáltalán nem vádolta őt az ivást illetően, és minden rémület ellenére, melyet olasz embernek a födetlen fővel való lét puszta ténye sugall (*tenga in capo!* tegye föl kalapját! ez az első udvarias mondas, melyet Olaszországban hozzád intéznek), mégsem volt hajlandó azt hinni, hogy egy-könnyű hülés ilyen mély búbánatot tudott volna nála előidézni. Az idő múlt, de könnyei nem szűntek, s az előadást el kellett halasztania. Fra Lazzarino belenyugodott, hogy az egész napot cellájában tölti. Kutatásait a természet-fölöttiek birodalmára irányította. Ez a megmagyarázhatatlan szomorúság valami nagy csapás előérzete lehet. — „Talán anyám halt meg hirtelen? Vagy testvéremet ölték meg a csatában?” kérdezte magától. „Vagy pedig súlyosan megbántotta az Istent?”

Elmúlt a nap, és Fra Lazzarino továbbra is vigasztalhatatlan maradt. Alkonyodni kezdett, és ekkor Fra Lazzarinónak eszébe jutott minden, amit előző napon ugyanebben az órában tett... Ismét látta a kis szobát, ahol örökké lámpa égett a feszület előtt, és látta lábánál, a téglapadlót borító gyékényen ülve a vézna, törékeny, halványarcú leányt, amint fekete szemét kérdően reá szegezi... Ismét látta beszédre nyílni a leány ajkait, s megértette, hogy miben vétkezett. Megértette, hogy az igazsággal teljes Katalin volt az, aki valóban Istennek szentelte magát, és akinek cselekedetei a hitéhez igazodtak... És

felismerte, hogy ő maga képmutató prédikátor, tüzes szavú, de jégszívű ember, aki alapjában véve nem hitt, *nem is hihetett*, mert az önszeretet uralkodott fölötté. Körülhordozta tekintetét kényelmes celláján, jólfelszerelt könyvtárán, széles ágyán, puha karosszékén és visszaemlékezett reá, hogy ítéletet mert mondani ő fölötté, aki isteni mintaképe példájára őszinte szegénységben élt, s aki olyan alázatosan kérte áldását és ajánlotta magát imáiba, mire ő ujjahegyével sebtiben határozatlan keresztsjelet rajzolt a levegőbe és hanyagul odavetette: „Te is imádkozzál érettem, nővérem!”

Miután Fra Lazzarino minderről számot adott magának, könnyei kevésbbé bőségesen hullottak — mint ahogy elapadnak az anya keblén vagy atyja térdén zokogó gyermek könnyei is, ha arcát hirtelen felemelve észreveszi, hogy a számára oly drága szemek ismét mosolygókká váltak. És a tudós tanár — vidáman, mint egy gyerek — letörölte könnyeit, egyedül attól a vágytól égve, hogy fölkeresse Katalint és megvallja neki lelke hívságát és önhittségét — s aztán bocsánatot kérjen tőle, hogy ítéletet merészelt mondani fölötté...

Fra Lazzarino már korán reggel, még mielőtt a novemberi nap késői hajnala felvirradt volna, Katalin lakásának ajtajához érkezett. A leány maga nyitott neki ajtót, és ő ennek lábához vetette magát. De a fiatal leány szintén letérdelt és úgy kérte őt, hogy szíveskedjék felállani; aztán mindketten bementek a cellába. Fra Lazzarino ez alkalommal nem akart a ládára, mint valami katedrára ülni, hanem Katalin mellett a gyékényen foglalt helyet. És itt, az *önismeret cellájában* a bölcs hittudós föltárta szívét Katalin előtt: „Én eddig csak a külső kérgét ismertem a kereszténységnek, te pedig a velejének is birtokában vagy!” kiáltott fel. Nagy békeesség szállt reá, és ismét feltörtek könnyei (de ez alkalommal a boldogság könnyei), amikor hallgatta Katalint, a lelkek anyját, aki szelíden és mégis erőteljesen emlékezetébe idézte, hogy mit jelent az ő barna csuhája, mezítelen lába, háromcsomós kordája, és ahhoz a lelkivezetőhöz utasította őt, akinek követését ifjúságában megígérte, de akit aztán elhagyott és elárult: az assisi *Poverello*hoz. „Ez számodra az üdvösség útja, — fejezte be szavait a dominikána — vesd meg a világ minden ragyogását, oszd szét pénzedet és fölösleges javaidat, s kövesd alázatosan a megfeszített Krisztust és San Francesco atyádat!”

Fra Lazzarino visszatért a zárdába, — a nagy és szép zárdába, amely jelenleg érseki papnevelde — összegyűjtötte minden pénzét és fölösleges ruháját, hogy azokat a szegények-

nek ajándékozza, és büszke könyvgyűjteményéből csak néhány kötetet tartott meg magának.

Igy egy Saul ismét Pállá lett, egy üldöző átváltozott tanítvánnyá. De Fra Lazzarinónak sokat kellett szenvednie hirtelen átalakulása miatt. „Tegnap még támadtad Katalint, s ma dicséretét énekeled”, mondták neki gúnyosan kacagva; úgyanyyira, hogy végül teljesen visszavonult rendtársaitól, és a Monte Amiatán, a San Colombaio-remeteségben telepedett le, amelyet csak azért hagyott el, hogy a környéken prédikáljon. Beszédei azonban jobbak voltak, mint azelőtt. Katalin vigasztalta és bátorította minden nehézségében; s ő örömmel és megtiszteltetésnek tekintette, ha nyomában azt suttozták: „Ime, a *Caterinato!*”⁸

VII.

„Isten minden szentje egymáshoz van fűzve a szeretet köteléke által, de különösen azoknak boldogságában részesülnek, akiket itt a földön a leggyöngédebben szerettek. Ez által a szeretet által növekedtek kegyelemben és erényben, amennyiben egymást buzdították, hogy mozdítsák elő a dicsőségemet és szerezzenek tiszteltet

letet nevemnek önmagukban és felebarátjukban... Ezt a szeretetet nem veszítették el az örök életben sem, hanem megőrzik azt mindörökre, s ez bőségesebbé teszi boldogságukat. Nem mintha boldogságuk serlege növekedhetnék vagy megtöltésre szorulna: tele van az, és nem lehet nagyobb; hanem ujjongást, vidámságot, örömet s boldogságot éreznek, amely szüntelenül megújul bennük a jónak láttára, melyet az Úr a többi lélekben művelt.”¹

Una esultazione, una giocundità, uno giubilo, una allegrezza... már a Katalin által választott szavak hangja is tanúsítja, hogy mit jelent számára a lelkek között fennálló barátság, azoknak kölcsönös szeretete, akiket ugyanaz az érzület éltet: ez még az égben is meg fog maradni. Mennyivel inkább lehetett itt a földön erősítő vigasz és édes öröm számára baráta barátsága és tanítványai szeretete!

Jól érezte magát a *bella brigata* körében, amint a körülötte alakult társaságot nevezni szerette. Régi barátaihoz, a dominikánusokhoz és első társaihoz (Alessia, Lisa, a két Katalin, Francesca Gori) mások is csatlakoztak, akiknek sorában egyébként csak egy nő volt, Giovanna Manetti, Nello Cinughi felesége, aki a Firenze történetében híressé vált Pazziak nemzetségéhez tartozott, és akit ezért rendesen családi nevén neveztek. Mivel pedig Pazzo az olasz nyelvben „bolond”-ot jelent, Giovanna csakhamar a „bolondos Johanna”, *Giovanna Pazza* nevet kapta, amit ő azzal bosszult meg, hogy Cecca (Francesca) Gorinak a *stolta Cecca*, „ostoba Francesca”, Alessiának pedig az *Alessia grassotta*, „kövér Alessia” nevet adta. Az érdekeltek maguk is használták ezeket a kedveskedő gúnyneveket, és amikor Katalin nevében leveleket írtak, a maguk részéről is szívesen fűztek ahhoz üdvözléseket ilyen aláírásokkal: *Alessia grassotta* vagy *stolta Cecca*.² Alessia így fejez be egy Bartolomeo di Dominicéhez és Antonio di Nacci Caffarinihez intézett levelet: „Alessia százezerszer üdvözlöl titeket, végtelenül kíván viszontlátni benneteket és nagyon csodálkozik, hogy nem íratok. Vezéreljen minket az Isten ama áldott helyre, ahol az Úr jelenlétében szemtől-szembe látjuk majd egymást.” És utóiratban még hozzáteszi: „A haszontalan Alessia szívesen belegöngyölné magát ebbe a levélbe, hogy így hozzátok juthasson.”³

Ama befolyásnak természetéről, amelyet Katalin tanítványaikra gyakorolt, könnyen fogalmat alkothatunk magunknak, ha azokat a leveleket olvassuk, amelyeket Sienából eltávozva utazásai folyamán intézett hozzájuk. Az Egyházban a gyóntatón kívül a lelkeknek van még egy más kalauza is, akit *lelkivezetőnek* neveznek. Mondhatjuk, hogy ez utóbbi a kényesebb teendőkkal van megbízva, míg a durvább munka a gyóntatóra marad. Katalin egész csapatának *lelkivezetője* volt. „Én, a te méltatlan és szegény anyád, — mondja levelében Alessiának — azt kívánom, hogy juss el a tökéletességre, amelyre Isten kiválasztott téged. Hogy erre eljuss, gondolom, rendet tartva és nem vezetés nélkül kell haladnod. Minden cselekedetünket mértékkel és mérték nélkül kell végeznünk. Istent mérték nélkül kell szeretnünk; az iránta való szeretetünknek nem szabad korlátokat ismernie... De hogy a szeretet tökéletességére eljuss, szabályoznod kell életedet. Az első szabály az, hogy kerülj a társalgást minden teremtménnyel, hacsak a szeretet nem kívánja azt; szeress minden embert, de ne keresd őket, és tudj mértéket tartani még azokkal szemben is, akiket lelki szeretettel szeretsz... Ha nem teszed ezt, könnyen oda-

jutsz, hogy a teremtményekre fordítod a szeretetet, amely egyedül Istent illeti meg. És ha ezeket mérték nélkül szereted, akadályt gördítesz tökéletesség elé... Légy olyan, mint az edény, melyet a forrásnál megtöltesz, és amelyből addig iszol, míg a forrás vízszugara alá van helyezve.* Tegyük fel, hogy szíved telve van Istennel: ha nem marad Istenben, csakhamar üres lesz. Bizonyítékot akarsz erre? Ime. Hogyha valamely általa szeretett személy fájdalmat okoz neked, és te más miatt szenvedsz, mint Isten megbántása miatt, ez világosan bizonyítja, hogy szereteted tökéletlen, és hogy a forráson kívül iszol.

Azt kérdezted tőlem, hogy ezt a tökéletlen szeretetet hogyan lehet tökéletessé tenni? Úgy, hogy szíved indulatait jó útra téríted, és megbünteted önismereted és tökéletlenségednek gyűlölése és megvetése által, vagyis szemrehányást teszel tenmagadnak, hogy annyira romlott vagy, hogy a teremtménynek adod a szeretetet, amellyel egészen Istennek tartozol, s a teremtményt mérték nélkül, Istent pedig mértékkel szereted. Igyekezzél tehát minden teremtményt és minden dolgot Istenben szeretni és rendetlen érzelmeidet megjavítani. Csinálj magadnak, leányom, két hajlékot: az egyiket celládban, hogy ne menj mindenfelé fecsegni, és ezt csak szükségből, a perjelnö iránt való engedelmességből vagy szeretetből hagyd el. Csinálj aztán magadnak egy másik, lelki cellát, amelyet mindig magaddal hordozol: ez a tenmagad igaz megismerésének a cellája; itt megtalálod Isten irántad való jóságának a megismerését is. Az igazat megvallva, ez két egymásba épített cella, és ha az egyiket megépíted, meg kell építened a másikat is, mert különben lelked egész biztosan a nyugtalanság és az elbizakodottság áldozata lesz. Hogyha csak önmagadat ismer-néd, kishitűségbe esnél; ha pedig csak az isteni jóságot ismer-néd meg, akkor arra lenne kísértésed, hogy vakmerően biza-kodjál. Szükséges tehát, hogy e két megismerés egymással egyesüljön, és egy s ugyanazon dolgot alkossa. Ha így teszel, akkor el fogsz jutni a tökéletességre, mert az önismeret megszerzi számodra az érzéki természet gyűlöletét, és a gyűlöletnek ezzel a kardjával fölszerelve a lelkiismeret ítélőszékére fogsz ülni, hogy ítéletet mondj érzelmeid fölött.

Ebből a megismerésből fakad az alázatosság forrása, amelynek segítségével türelmesen és örömmel elviselsz minden sérelmet, a vigaszok hiányát és minden kint, bárhol

* Katalin a Fontebrandára gondol.

jöjjenek is azok. Az alázatos lélek vigaszt talál az üldöztetésben, és a gyalázatot dicsőségnek tűnik fel előtte; örül mind ezeknek, mert bennük az Isten ellen folytonosan lázadó érzékies akarátának büntetését látja, és mert így hasonló lesz a megfeszített Jézushoz, aki az igazság útja.

„Isten megismerésében meg fogod találni az isteni szeretet tüzeit. Hol leszel boldog? A kereszten a szeplőtelen Bárány, az Ő dicsőségét és a lelkek üdvét keresve alázatos és szakadatlan imával. Ebben áll minden tökéletességünk. Más teendőink is vannak, de a fődolog az imádság, mert ebben annyi világosságot nyerünk, hogy a tőle függő cselekedetekben nem tudunk tévedni.

„Örülj, kedves leányom, hogy Krisztus gyalázataiban osztozol. És vigyázz nyelved indulataira, hogy ez ne feleljen néha szíved megróható érzelmeire; hanem emészd el önmagad gyűlöletében és megvetésében azt, amit szíved rejteget. Igyekezzél a legkisebbek legkisebbike lenni; vesd alá magad türelemmel és alázatossággal minden teremtménynek, és ne mentegődzél, hanem mondd: „Mea culpa...” Jól oszd be idődet; miután testednek megadtad a szükséges pihenést, imádkozd el az éjjeli szolozsmát, azután reggel menj a templomba imádkozni, és ne fecsérd el idődet fecsegéssel... Ebéd után mélyedj magadba néhány pillanatra, majd végezz valami hasznos kézimunkát... Ápolj buzgón idős anyádat, és gondoskodjál mindenről, amire csak szüksége lehet; ez kötelességed. Igyekezzél házaérkezésésemig megtenni, amit neked előírok. Maradj Isten szent és édes szeretetében. Édes Jézus, szerelmes Jézus.”⁴

Katalin gyöngéd, de szigorú anyja; akarja, hogy megtegyék, amit elrendel, és ilyen kifejezések: „Tegyétek ezt; legyetek olyanok, mint az”, gyakran előfordul leveleiben. Érti, hogy született uralkodónő és joga van parancsolni, mert az, amit akar, észszerű és igazságos.

Egy ugyanez időből származó levélben, amelyet Caterina di Scettóhoz (vagy Ghattóhoz) intézett, egyik kedvenc tárgyát, az Isten iránt való szeretet és a felebaráti szeretet azonosságát fejtegeti. „Az erényeket Isten szeretetében foganjuk és a felebarát szeretetében hozzuk a világra”, írja. „Ha felebarátodat mind lelki, mind földi érdekedre irányuló hátsó gondolat nélkül szereted, akkor Isten szolgálója leszel, és a Teremtőnek irántad való szeretetére a felebarát iránti szeretettel fogsz felelni. Hűséges és nem esküszegő ara leszel. De mint Krisztus arájának, a felebarát szolgálójává kell válnod. Nem szolgálhatunk Istennek másképen, és ezért felebarátunknak kell szolgálunk igaz és őszinte szeretettel.”

Az a kapcsolat, amely a misztikus ara és annak jegyese, Krisztus között áll fenn, mindig tisztán erkölcsi természetű. Isten szeretete a felebarát szeretetében nyilvánul meg, és Jézus szolgálata a felebarát szolgálatában áll. Ez az Újszövetség tanítása: „Mi tudjuk, hogy a halálból átvitettünk az életre, mivel szeretjük testvéreinket. Aki nem szeret, halálban marad” — mondja Szent János apostol.⁵

Mérhetetlen öröm volt Katalin számára, amidőn idős anyja, Lapa is csatlakozott tanítványai társaságához. A vér köteléke nem mindig, sőt talán igen ritkán elegendő a lelkek egymáshoz fűzésére. Ugyanannak a családnak tagjait nagyon gyakran elválasztják egymástól meggyőződéseik, különböző gondolkodásuk és életfelfogásuk. Jézus erre gondolt, amidőn kijelentette, azért jött, hogy kardot hozzon és nem békét: „Elválasztani jöttem a fiút atyjától, a leányt anyjától... és ellenségei az embernek az ő házanépe.”⁶ Lapa, aki oly földies és gyakorlati volt, mint amilyen természetfölötti volt a leánya, mindenben az ellentétét képezte Katalinnak. Nagy volt mindkettőjük kétségbeesése, amikor Lapa 1370-ben súlyos betegségbe esett; a beteg állapotából ugyanis közeli halálára lehetett következtetni, és Lapa egyelőre éppen nem óhajtotta elhagyni ezt az életet. Katalin hiába javasolta neki a pap látogatását és a szentségeket. „Egy szót se akarok erről hallani, — dörmögte Lapa — de ha olyan szent vagy, mint ahogy mondják, menj és imádkozz a mi Urunkhoz, hogy gyógyítson meg engem.” Katalin összeszorult szívvel távozott. Mialatt imájába mélyedt, anyja állapota rosszabbra fordult; Lapa Benincasa a menyének, Lisa Colombininek, Caterina di Ghettonak és egy másik, Agnola di Vannino nevű mantellatának szeme előtt kiadta lelkét.

„Ez tehát az ígéreted, Uram, hogy az enyéim közül senki sem vész el”, sóhajtott fel Katalin, amikor a hírt meghozták neki. Jézus kifejezetten megígérte ezt neki ugyanez év augusztusában, Szent Agapit ünnepén: a jobbkezén érzett heves fájdalom ennek a záloga volt. Újra küzdelembe szállt az Úrral az ima által, és győzelmet aratott. Lapa életre tért és sokkal tovább élt, mint ahogy ő maga óhajtotta. Gyermekei és unokái elhaltak körülötte, és így végül teljesen egyedül maradt, visszavonulva via-romanai szobájába, távol a Fontebbrandától, elfeledve és elhagyatva mindenkitől, még a haláltól is... De lelkében a betegsége után nagy változás ment végbe. Ő is mantellata lett, résztvevő leánya munkáiban, és elkísérte őt utolsó római útjára.⁷ A levelek, amelye-

ket Katalin néha-néha hozzá intézett, nagyon röviden. Kettő ezek közül nyilvánvalóan felelet ama panaszokra, amelyeket anyja egyedülléte miatt hallatott. Leánya emlékezteti őt a Szent Szűz példájára, aki Krisztus mennybemenetele után nem tartotta vissza az apostolokat Jeruzsálemben, hanem megengedte nekik, hogy a világba menjenek és az Evangéliumot hirdessék. A tanítványok is szívesen maradtak volna Mária mellett, de küldetésük máshova szólította őket. Mint az Úr igaz tanítványainak, nekünk is meg kell tagadnunk magunkat, és csak Isten dicsőségére és az emberek üdvösségére kell gondolnunk: „erre választott ki engem a Teremtőm, és nem másért vagyok ezen a világon, nagyon kedves anyám”.⁸

A szerzetesekhez és a nőkhöz csakhamar számos fiatalabb és idősebb világi férfi is csatlakozott, akik Katalin *brigatájának* harmadik csoportját alkották. A legelsőek egyike Messer Matteo di Cenni Fazi volt, aki egyszer barátjával, Francesco di Landóval együtt puszta kíváncsiságból elment Katalinhoz, hogy őt elragadtatásban lássa. S e látvány úgy megkapta a két embert és olyan hatást gyakorolt rájuk ama láthatatlan világ létezését illetően, amellyel Katalin érintkezésben állott, hogy elhatározták, visszatérnek és elbeszélgetnek vele. „Ha már puszta látása is ilyen hatást idéz elő, — mondták egymásnak — mily hasznot fogunk húzni az ő vezetéséből!” Ettől kezdve mindketten ismételten keresték a társaságát és hűséges tanítványai lettek. Messer Matteo, — aki eddig elég világias életet folytatott, de már a leccetói William Flete hatása alatt jobb belátásra tért — mint az egyik jelentős sienai ispotálynak, a *Casa della Misericordia*-nak a vezetője az irgalmasság cselekedeteinek szentelte magát.⁹

Neri (Rinieri) di Landoccio dei Pagliaresi egészen másféle ember volt. Szép fiatalember, aki Dantét olvasta, maga is takaros verseket írt és „a majd éig elragadott, majd halálos szomorúsággal szomorú” költő lelkületét hordozta feltűnő mértékben magában. Ahogy Colombini lelkianyát talált Monna Pavola de' Foresi-ban, a Santa Bonda apátnőjében, Neri is úgy érezte, hogy fiúi érzelmek vernek gyökeret lelkében Katalin iránt. „Arra kértél engem, hogy fogadjalak fiammá, — írta Katalin első hozzá intézett levelében — és én, bár nagyon szegény és méltatlan vagyok, nagy szeretettel fiammá fogadtalak, arra kötelezve magamat, hogy Isten előtt felelek minden hibáért, amelyet elkövettél vagy a jövőben elkövetsz.”

Mások bűneinek büntetését elviselni, ez volt Katalin legforróbb óhaja; ezt ígerte szüntelenül barátainak, és Caffarini

tanúsítja, hogy Katalin gyakran mondotta imáiban Istennek: „Mint ahogy te, Uram, elviselted a szenvedéseket, amelyeket mi érdemeltünk meg, úgy én is vezekelni akarok minden gyermekem hibáiért.”¹⁰ „Kezdd új életet, — írja Ser Antonio di Ciolo jegyzőnek — és én magamra veszem bűneidet, és elemésztetem az isteni szeretet lángjaiban; azután bűnbánatot tartok éretted könnyek és könnyörgések között.”¹¹

Ezt ígéri az ifjú sienai költőnek is; ezért joga van megmondani, hogy mit vár tőle: szakadjon el teljesen a világtól, mert az ellentétben áll Istennel, és Isten ellentétben áll a világgal, és semmiben sem egyeznek meg egymással... Az Istenember a szegénységet, a sérelmeket, a szív kínjait, a gyalázatot, az éhséget és szomjúságot választotta magának osztályrészül; megvetette a dicsőséget és az emberi kitüntetések, és sohasem keresett mást, mint Atyja dicsőségét és a mi üdvösségünket; mindvégig állhatatosan kitartott az igaz és tökéletes türelemben, mert nem kevélység, hanem tökéletes alázatosság volt benne... A világ ellenben a dicsőséget, a kitüntetések, a gyönyöröket, a kevélységet, a türelmetlenséget, a fősვნისséget, a gyűlöletet, a bosszúállást és az önszeretetet keresi, amely úgy összeszűkíti a szívet, hogy nem hagy abban többé helyet Isten és a felebarát számára.

„Pedig mennyire csalódnak ezek az esztelenek, akik a gonosz világot követik! A dicsőséget keresik, de gyalázatot találnak; a kincseket hajszolják és nyomort lelnek, mert hiájával vannak az igazi kincsnek; az örömet és a gyönyöröket keresik, de csak szomorúságot és keserűséget találnak, mert meg vannak fosztva Istentől, aki a legfőbb öröm. Nem akarják sem a halált, sem a szenvedést, és a kárhozat örvényébe zuhannak; erőre és szilárdságra törekszenek, és eltávolodnak az élő kőtől.”

Katalin itt is, mint gyakran máshol, a valóságosság hajtáhatatlan hívének mutatkozik, aki a valóságot olyannak látva, mint amilyen, meghajlik a nyilvánvalóság előtt. Elismeri az Apostollal, hogy „ennek a világnak az alakja elmúlik”. És az Evangélium szellemében fejtegeti a keresztségesség az alapvető paradoxonját: „Aki szereti életét, elveszíti azt; és aki életét gyűlöli e világon, örök életre őrzi meg azt.”¹² „Isten igaz szolgálói — írja még Neri di Landocciónak, — arra törekszenek, hogy semmi hasonlóságuk se legyen a világgal... és azt akarják maguk számára, amit látnak, hogy Krisztus a maga számára választott; de éppen az ellenkezőjét nyерik el. A szegénységet és megaláztatást választották, és dicsőítik őket; béke, öröm és zavartalan boldogság az osztályrészük. És ezen

nincs mit csodálkozni, mert egészen átalakította őket a legfőbb Jó és az örök Igazság, vagyis Isten, aki minden jót magába zár és minden szent vágyat kielégít.”¹³

Neri elhagyta családját és Katalinhoz szegődött, hogy titkáráként szolgálja őt. De túlságosan érzékeny lelke ezután is a legkülönbözőbb érzelmek rabja maradt. Állandóan képzelete áldozata volt, amely a legkisebb dolgokat is túlozta és egészen másoknak tüntette fel, mint amik a valóságban voltak. Őszintén vallásos volt, de kínos aggályok gyötörték, szüntelenül kételkedett önmagában; mint egy évszázaddal később Luther, ő is azt képzelte, hogy képtelen üdvözülni. Katalinnak minduntalan bátorítania és vigasztalnia kellett ezt a lelket, aki olyan volt, mint a szélről hányatott falevél.¹⁴ A levelek, amelyeket hozzá intézett, legtöbbször rövidek, inkább csak papírra vetett buzdítások, amilyeneket az a barát szokott küldeni, aki tudja, hogy írásának pusztta látása is erősítés és vigasz lehet szeretettje számára. Gyakorlati tanácsokat ad neki: „Ne hanyagold el az imát, járulj minden vasárnap a szentáldozáshoz.”¹⁵ „Semmin se botránkozzál meg, és fogadd szívesen a testi szenvedéseket.”¹⁶

Csak egyízben ereszkedik a fiatalember lelki küzdelmeinek részleteibe: „Azt akarom, hogy lelked nyugalansága emésztődjék fel és szűnjék meg a Jézus vérébe vetett reménységben és Isten kimondhatatlan szeretetének a tüzeiben... Nem készebb-e Isten a megbocsátásra, mint mi a vétkezésre? Nem a mi orvosunk-e Ő, és mi nem vagyunk-e az Ő betegei? Nem hordozta-e Ő a mi gonoszságainkat? És a lélek nyugalansága nem a legrosszabb hiba-e szemében? Igen, minden bizonnyal, kedves fiam. Nyisd ki értelmed szemét a legszentebb Hit világossága számára, és nézd, mennyire szeret téged az Isten. Ne engedd át magad sem a levertségnek, sem a csüggedésnek, amidőn egyfelől az Ő szeretetét, másfelől szíved gyarlóságát és érzéketlenségét látod. Minél jobban látod, hogy rosszszul felettél meg a nagy kegyelmeknek, amelyeket Teremtőd adott neked, annál inkább meg kell alázkodnod, és annál inkább mondogasd 'szent elhatározással: amit eddig nem tettem meg, most meg akarom tenni. Jól tudod, mit mondtam neked mindig a csüggedésről: lepra az, amely a lelket és a testet pusztítja, megbénítja a szent vágyakat, és a lelket elviselhetetlenné teszi önmaga számára. Folytonosan nyugtalanítja a lelkiismeretet és megfosztja a természetfölötti fénytől, de elhomályosítja a természetes fényt is... A lélek így sok hűtlenségbe esik, mert nem ismeri többé az igazi okot, amelyért Isten őt teremtette; Isten azért teremtette őt, hogy

az örök életet adja neki. Kérlek tehát, győzd le az ördögöt szent vágyak, eleven hit és a Jézus vérébe vetett erős remény által.”¹⁷

Neri elvitte Katalinhoz barátait is, akik közül többen a leány tanítványaivá lettek. Így járt például Gabriele di Davino, aki a híres Piccolomini-családhoz tartozott (később az egyik pápai trónra emelkedett Piccolomini avatta szentté Katalint). Gabriele nem tudta elviselni, hogy Katalinról környezetében tiszteletlenül beszéljenek. Fia, Giovanni di Gabriele, dominikánus lett és szentség hírében halt meg.¹⁸

Neri barátja volt az a heves fiatalember, Francesco di Messer Vanni Malavolti sienai nemes is, akinek Katalinnal való összeköttetése a hütlenségek és a megtérések szakadatlan sorozata volt. Több évvel később ő maga mondotta el ifjúságáról beszélve:

„Akkor körülbelül huszonöt éves voltam, és nagyon büszke származásomra és családomra. Földi javakban eléggé bővelkedtem, és az ifjúság szenvedélyeinek hatása alatt kicsapongó életet éltem, mintha a halál nem ragadhatott volna el engem is csakúgy, mint bárki mást. Csak a világias mulatságokra és a testi gyönyörökre gondoltam, és semmiféle megfontolás sem tudott visszatartani, amikor érzéki kielégülés elnyeréséről volt szó. Volt azonban sok pajtásom, barátom és kortársam között egy Neri di Landoccio di Messer Neri de' Pagliaresi nevű nemesember, akivel időm legnagyobb részét töltöttem, éspedig azért, mert szeretetreméltó és művelt ember volt, és mert csodáltam szép verseit. Sok idővel az után, hogy barátságot kötöttünk, Neri beszélni hallott a híres Katalin szűzről, és a nélkül, hogy nekem arról említést tett volna, többször elment hozzá. Én csak a rajta végbement rendkívüli változásokon csodálkoztam. De Neri, aki nagyon fájlalta az én kicsapongó életemet, és többet törődött lelkem üdvösségével, mint testem gyönyöreivel, később gyakran kért engem, hogy kísérjem őt el látogatásaira. Én tréfára fogtam a dolgot és nem vettem figyelembe ajánlatát. Így múlt el egy idő, de mivel ő továbbra is megmaradt ajánlata mellett, én végre barátságból megígértem neki, hogy egyszer majd elkísérem, azt gondolva magamban, hogy ha Katalin megkísérelné, hogy nekem erkölcsi prédikációt tartson vagy a gyónásról beszéljen, olyan feleletet adnék, hogy sohasem újítaná meg többé ajánlatát.”¹⁹

És ekkor Francesco Malavolti is kénytelen volt megállapítani, amit előtte már oly sokan felismertek: „Katalin mindenkit meghódított, aki hozzá közeledett.” Amint utolsó éveit

ben egyik tanítványa, Tommaso di Pietro pápai jegyző magyarázta, „az ő mindenkor sugárzó arcának és angyali mosolyának olyan ereje volt, hogy mindenkit rávett Isten akaratának teljesítésére”²⁰.

Igy történt Francesco Malavoltival is. Mint ő maga mondja, „állati és csaknem ördögi emberként” ment be hozzá, de mihelyt megjelent előtte, minden tagjában remegni kezdett, és az első szóra, amelyet Katalin kiejtett, úgy érezte, hogy — miként Verlaine énekli — „ifjú és jó szív dobog keblében”. Azonnal gyónni ment, és új életet kezdett. Eddig, jóllehet egy nemesszármazású, szép és kedves hajadonnal kötött házasságot, mégis faunként ólálkodott a fiatal parasztasszonyok és leányok körül. Ezután még a házaseletről is lemondott, és idejét a templomokban vagy Katalin lábánál ülve az ő barátainak jámbor körében töltötte, a helyett, hogy a *brigata spenderecció* alkotó más fiatalemberekkel együtt mulatságról-mulatságra rohant volna.

De megtérésének mézeshetei alatt mégis megtörtént, hogy Francesco súlyos vétekbe esett. Nem mondja, mit követett el, de jogosan feltehetjük, hogy valamely régi kísértésében bukkott el. Olyan élet után, mint az övé, számos köteléket kellett széttépnie, és lehet, hogy valamelyik régi kedvese arra kérte, adjon neki még egy utolsó légyottot a Siena környékén fekvő magános olajfakertekben...

Francesco nehéz lelkiismerettel tért vissza a légyotról. Ajkán a forró csókok után keserű utóíz maradt; és ezen az estén szomorúan tette meg a szokott utat, amely Katalinhoz vezette.

Katalin éles anyai tekintete csakhamar felfedezi, hogy Francesco nem olyan többé, mint az előző napon volt... Körülötte a bűn zavaros légkörét érzi. Azonnal elbocsátja a többieket, és felszólítja Francescót, hogy üljön mellé.

„Mikor gyóntál utoljára?” kérdezi tőle, miután egyedül maradtak.

„Szombaton”, feleli az. Ami igaz is volt, mert Katalin minden tanítványa meggyónt szombatonként, hogy vasárnap áldozhasson. Francesco kétségtelenül azt mondotta magának lelkiismerete mélyén, hogy vétkét, természetesen, majd meggyónja, és így minden rendbe fog jönni...

De Katalin nem akarta, hogy a rossznak ideje legyen gyökeret eresztetni benne; azonnal szét akarta választani a konkolyt a jó búzától.

„Azért csak menj, fiam, késedelem nélkül most is gyónni”, válaszolta komolyan.

Francesco ellenállt, még az ártatlant játszotta.
„Legédesebb Mamma”, mondotta, „holnap szombat van és akkor majd elmegyek gyönni!”

Ekkor Katalin lángoló arccal fordult hozzá:

„Hogyan, fiam, hát valóban azt hiszed, hogy én nem tudom, mit tettél? Nem tudod, hogy tekintetem állandóan követi gyermekeimet az utakon, amelyeken haladnak? *Semmit* sem tudok tenni, *semmit* sem tudok mondani a nélkül, hogy legott tudomást ne szereznek róla. És te azt képzeled, hogy elrejtethed előttem gonosz tetteidet! Ime, mit tettél ezen és ezen a helyen, ebben és ebben az időben! Menj tehát és tisztulj meg azonnal ettől a nagy nyomorúságtól!”²¹

Nem ez volt az egyetlen eset, hogy Francesco jó elhatározását megszegte. Különösen abban az időszakban, amelyben Katalin távol volt Sienától, a fiatal nemes ismét rossz útra hagyta térítettni magát. „Krisztusban, az édes Jézusban legkedvesebb fiam, — írta neki Katalin — úgy látszik, az ördög annyira láncra vert téged, hogy nem tudsz jó útra térni; és én, a te szegény anyád, kereslek és hívlek tégedet, mert fájdalmam és részvétem vállain akarlak hordozni, hogy az egyenes útra visszavigyelek. Nyisd ki tehát, legkedvesebb fiam, értelmed szemét, hagyd el a sötétséget, és tekints vétkeidre, de nem azért, hogy kétségbe essél, hanem hogy megismerd magadat és Istenbe vessed bizodalmaidat. Ismerd be, hogy szánalmasan elfecsérelted a kegyelmi kincseket, amelyeket mennyei Atyád juttatott neked. Tégy tehát úgy, mint a tékozló fiú; ez, miután minden javát elpocsékolta és súlyos szükségbe került, visszatért atyjához. Te is szegény lettél és segítséget szenvedsz; lelked éhen hal... Oh! Jaj! Mivé lettek jámbor elhatározásaid? Mennyire megszorítottál! Látom, hogy az ördög elrabolta a lelkedet és annak minden szent vágyát. A világ és annak szolgálai kelepcét állítottak számodra, amidőn rendetlen örömeiket és gyönyöreiket felkínálták. Kelj most fel, és keresd az orvosságot! Ne aludj tovább! Vigasztald meg lelkemet, és ne légy többé önmagadnak és üdvösségednek az ellensége. Ne kérsd tovább magadat. Ne hagyd magad rászédetni sem az ördög, sem a félelem, sem a szégyenkezés által; és ne távozz el tőlem. Szakítsd szét e láncot; jöjj, jöjj, legdrágább fiam! Igazán mondhatom, hogy *drága*, hiszen oly sok könnybe, fájdalomba és aggodalomba kerültél! Jöjj, és térj vissza az akolba.”²²

Katalin, az aggódó jó anya, így hívogatta vissza eltévelyedett fiát — és az visszatért, megszégyenülten, de mégis boldogan, hogy ismét az ő lábánál ülhet. Visszatért, hogy ké-

sőbb újra eltűnjék... A Katalin körül élő mantellák fel voltak háborodva e miatt az állhatatlanság és ingatagság, ég és föld között való határozatlanság miatt. Egyedül Katalin nem botránkozott és nem méltatlankodott soha; ő mindig ugyanaz a *dolcissima Mamma* volt, és szelíd mosollyal ezt felelte társnői kifakadásaira: „Vad madár ő, de nem fog tőlem megszökni. Amikor majd azt hiszi, hogy igazán távol vagyok tőle, nyakára hurkot vetek, amelyből nem tudja többé kiszabadítani magát!” „A nővérek és én nevettünk e szavak fölött”, írja Malavolti. De eszébe jutottak azok Katalin halála után, amidőn feleségét és gyermekeit elveszítve szerzetessé lett. Monteoliveto-i cellájában megértette, hogy Katalin mit értett a hurok alatt, amelyet neki vetni akart...

Fölösleges mondani, hogy Francesco megtérése régi barátainál méltatlankodást váltott ki. Titokzatos, de egyszerűen jellemző dolog, hogy az, aki tisztességes és fegyelmezett életre szánja rá magát, csaknem mindig rosszalásra talál régi pajtásainál, akiknek szemében szégyenletesebb a megtérés, mint a vétkek elkövetése. Francesco elpártolását különösen két dőzsölő társa nem tudta megbocsátani: Neri di Guccio degli Ugurghieri, a Malavoltiak rokona, és Niccolò di Bindo Ghelli. Valahányszor csak alkalom nyílt rá, kirobantak Katalin ellen; „és nem félünk majd ezt neki szemtől-szembe is megmondani!” erősítették. Francesco felajánlotta nekik, hogy elvezeti őket Katalinhoz, de előre is figyelmeztette őket, hogy ez elkerülhetetlenül megtérésüket vonná maga után. „Ha maga a mi Urunk volna, még akkor sem boldogulna velünk”, felelt a két nemes önhittén. Elmentek tehát Katalinhoz, helyet foglaltak vele szemben, és ő beszélni kezdett nekik azon a kristálytisza forrásvízhez hasonló, szép nyelven, amelyet a sienai nők és gyermekek ajkán még ma is hallunk. Mosolyogva üdvözölte őket — azzal a mosollyal, amelyről a tanítványok oly gyakran tesznek említést emlékének szentelt írásaikban, és amelynek csakugyan ellenállhatatlannak kellett lennie. A két bűnös szeme önkénytelenül könnyekkel telt meg: hiszen Katalin oly tiszta és jó volt, ők pedig oly gonoszak és tisztátalanok voltak. Mindketten térdre hullottak előtte: „Madonna, — dadogták — mondd, mit kell tennünk?! Elzarándokolunk Rómába vagy a compostellai Szent Jakabhoz, hogy kiengeszteljük bűneinket.” De Katalin nem kívánt ennyit; egyszerűen arra kérte őket, kísérjék el Francesco Malavoltit a San Domenicóba, és gyónják meg bűneiket Fra Tommaso della Fonténak. Francesco el is vezette őket oda,

miközben így szólt magában: „Hiába, ettől a szent leánykától senki sem tud elmenekülni!”²³

Igy növekedett azoknak köre, akik Katalin gyöngéd tekintélye előtt meghajoltak. Más tanítványok ebből a korszakból: Nigi di Doccio Arsocchi nemesifjú, — Sano di Maco, ügyes kereskedő, akihez Katalin utazásai folyamán gyakran címezte tanítványaihoz intézett leveleit, — a tekintélyes Tommaso di Guelfaccio, aki valaha Giovanni Colombini barátja volt, — Ser Cristofano di Gano Guidini jegyző, aki Katalinról feljegyzéseket hagyott reánk, — végül Andrea di Vanni festő és demokrata államférfi, akinek a *Cappella delle Volte* ama falfestményét köszönhetjük, amelyet a húszéves Katalinról, a hagyomány szerint, ennek elragadtatása alatt festett a kápolna egyik oszlopára. A szent sebhelyeket és a térdelő asszonyokat később adták hozzá. Ez a falfestmény jelenleg a kápolna oltárát díszíti és a városi könyvtárban levő mellszoborral együtt meglehetősen pontos fogalmat nyújt nekünk a nagy Sienai külsejéről.

Katalin igaz anyai gyöngédséget érzett sok-sok tanítványa irányában. Neki is olyan termékeny természeze volt, mint Lapának. „Tanítványokat akarok szülni könnyek között, egészen a halálig”, írja egyik levelében. Táplálékul nem tejet, hanem tüzet akar adni nekik; és szüntelenül magához hívogatja őket, „mint ahogyan az anya hívogatja gyermekeit, hogy keblére szorítsa őket”. *Una santa piccola tenerezza* fogja el, amikor elválík tőlük, és leveleiben biztosítja őket, hogy életénél is kedvesebbek számára.²⁴

Amikor útra keltek, lélekben követte őket, és beszélgetés közben gyakran elhagyta a mantelláták társaságát, hogy imádkozni menjen: „Drága fiaim hívnak engem”, mondotta. Később rendszerint megtudták, hogy közülük valamelyik nagy veszélybe jutott, amelyet Katalin imája háritott el.²⁵ Fra Tommaso della Fonte és Fra Giorgio di Naddo így menekültek ki a haramiák kezéből Siena és Montepulciano között. Később hasonló veszedelemben Stefano Maconi is ugyanehhez a védelmi eszközhöz folyamodott, *Mammája* nevét ejtve ki. Fra Bartolomeo di Dominici Firenzében, a Santa Maria Novella-templomban heves lelki harc martaléka volt, amidőn hirtelen vigasz és fény áradt lelkébe ama elragadtatott ima órájában, amelyet Katalin Szent Péter vértanú oltára előtt mondott érte Sienában.²⁶

A következő elbeszélésben Francesco Malavolti talán legszébb bizonyosságát adja ama védelemnek, amelyben Katalin azokat részesítette, akiknek sorsát különösen szíven viselte:

„Abban az időben, amikor még világi ruhát hordtam, megterésem kezdetén, Neri barátom és én egyszer megegyeztünk, hogy elmegyünk a monteolivetói monostorba, Sienától tizen-négy mérföldre. Ez a nagybőjt alatt volt. Azt terveztük, hogy egy Asciano nevű helységben fogunk reggelizni, amely az útnak körülbelül kétharmadán van. De mivel Ascianóba érkezve egyáltalán nem éreztünk éhséget, elhatároztuk, hogy folytatjuk utunkat és majd a zárdában étkezünk a testvérekkel, mert úgy tetszett nekünk, hogy addig könnyen étlen maradunk. Alig tettünk meg azonban egy mérföldnyi távolságot, oly kimerültnek éreztük magunkat, hogy le kellett ülnünk; annyira fáradtak és gyöngék voltunk, hogy lehetetlennek látszott aznap folytatni az utunkat, ami nagyon nyugtalanított bennünket, mert semmiféle ház sem volt a közelben... Mialatt a kérdést meghánytuk-vetettük, egyszer csak (a Gondviselés határozata folytán) Katalinról, erről az áldott szűzről kezdtünk beszélni! Alighogy kiejtettük a nevét, csodálatosképen új erő szállt tagjainkba. Erre felkeltünk, és a meredek emelkedés ellenére megtettünk még egy mérföldet, miközben állandóan Isten szolgájáról beszélgettünk. De mivel tudatlanságunkban még csak nem is gyanítottuk, hogy honnan származik erőink megújulása, felhagytunk a Krisztus aránjáról való beszélgetéssel, és más tárgyra tértünk át; erre megint gyöngeség fogott el bennünket, úgyhogy újra le kellett ülnünk. De Isten, aki fel akarta nyitni szemünket, ismét ajkunkra adta anyánk nevét; ekkor ismét visszatért az erőnk és így könnyen meg tudtuk tenni az út hátralevő részét. Most végre rájöttünk arra, ami előbb elkerülte figyelmünket, és neveltünk, hogy nem találtuk ki, honnan jött számunkra a segítség. És így minden fáradtság nélkül elértük utunk végcélját, sokszor ismételve Katalin áldott nevét.”²⁷

Az Asciano és Monte Oliveto Maggiore között elterülő táj ma is olyan, mint amilyen Francesco Malavolti és Neri di Papliaresi idejében volt; a Cretának nevezett rendkívül sivár vidék ez, teljesen terméketlen, záporosóktól barázdált és napról repedezett dombok sokasága, amelyeken át hepe-hupás ösvények vezetnek Ascianóból a kis Chiusure helységbe és a régi kolostorhoz. Asciano mellett még gabonától és szőlőtől zöldelő és — legalább is májusban — piros lóhereszőnyeggel borított völgy tárul szemünk elé. De csakhamar hamuszürke dombokra jutunk, amelyek a fővényhalmok — agyagból és nem homokból álló fővényhalmok — egy nemét alkotják és kiterített, ráncos elefántbőröknek látszanak. Minél tovább haladunk, ezek az agyaghullámok annál csupaszabbak

lesznek, gerinceik annál élesebbekké válnak, a szél egyre hidegebben fú, a táj egyre elhagyatottabb lesz, és csak néha veszünk észre két ciprus között egy-egy tanyát és kevés ritka gabonát a terméketlen földeken. A látóhatáron a Monte Amiata, a Monte Cetona és a Montepulciano emelkedik, és ha visszatekintünk, a távoli kékségben mint valami látomásbeli város, Siena tündököl; a huszonhat kilométernyi távolság ellenére is világosan ki lehet venni a székesegyház harangtornyát és a városház tornyát, a *Torre del Mangiati*...

Egy szeptemberi napon én is a magaslatokon tartózkodtam, szemben a Creta mérhetetlen tájképével, amely vöröses-sárgán, mint az oroszlán színe, a város távoli tornyaiig terjed. Szél-től kergetett felhők árnyékai futottak a végtelen síkságon, míg lenn Siena ragyogott mozdulatlanul a napsütésben. És egészen világosan láttam Francesco Malavoltit és Neri de' Pagliaresit, amint ama nagybőjti napon ideérkeztek: a már kissé görnyedt, álmodozó költőt, sovány és szomorú Dante-arcélével, és a másikat, a vad madárt, a kékszemű, szélesvállú toszkánt, aki szereti az életet és annak gyönyöreit, de ugyanakkor kész meghajolni a szépség és a tisztaság előtt is.

Miközben a hamuszínű dombokra felkapaszkodnak, lelkesen beszélgetnek és Katalin neve röpdös közöttük. Aki szeret, ismeri az örömet, amelyet a szeretett lény nevének kiejtésekor érzünk; tudja, hogy a beszélgetés akaratlanul is mindig visszatér a szívet betöltő tárgyra, és igyekszik újra meg újra kimondani az áldott nevet, amely annyi életet és fényt foglal magában. A két tanítvány tehát Giacomo Benincasa leányáról beszél; alig hallgat el az egyik, máris megszólal a másik. Beszélnek az ő állandó vidámságáról: mindig üde és sugárzó, mint a májusi hajnal, sohasem oly szomorú, mint a világ szegény gyermekei. Sohasem hagyja el ajkát egyetlen haszontalan szó sem, hanem mindig csak az evangéliumi „igen” és „nem”. *Igen* Istennek, Krisztusnak, a Kegyelemnek; *nem* az ördögnek, az Énnak, a Világnak. Vidámsága reánk is kisugárzik, és nincs oly búbanat, amelyet mellette el ne felejténénk. Sohasem beszélünk hiábavaló vagy közömbös dolgokról, mert ő a társalgást mindig Istenre tudja irányítani és abból lelki hasznot tud húzni. Ajkát sose hagyja el panasz, minden szenvedése ellenére sem, és ha valamiben segíthet, akkor is felkel fekvőhelyéről, amikor nagyon beteg, és munkához lát, mintha semmi baja sem volna... Sose láttuk őt haragudni, hacsak nem a rosszra; sohasem beszél senkiről rosszat, hacsak önmagáról nem, mert magát a föld legnagyobb bűnösének tartja és azzal vádolja önmagát, hogy nem tudott megakadályozni minden megtörtént

rosszat. Csak egy dolog tudná őt megszorítani: a szenvedés nélküli élet. Emlékszel-e, hogy amikor két karját és arcát irtózatos kiütések lepték el, vidáman mosolyogva így szólt: „Ime, ezek az én virágaim és rózsáim!”

„A földön van, de az égben él, — kiált fel végül Francesco Malavolti — szédülök, ha rágondolok!”

„De — feleli Neri de' Pagliaresi — ő éppen ezért a mi tiszteletreméltó, vidám és legédesebb Mammánk.”

A két ifjú megáll, hogy a síkságon át Siena naptól ragyogó tornyaira visszatekintsen. És gondolatuk ő felé száll, aki e pillanatban a távoli utcákat rója a székesegyház és a városháza között. Honvágy érzése fogja el őket, a vágy, hogy ismét átlépjék a Porta Sanvienét, de mindenekfölött a vágy, hogy megint felkeressék Katalint, hogy megint lássák az ő mosolyát, újra hallják az ő hangját, az ő szavait és az ő tanácsait. S lassan továbbmennek Chiusure felé, miközben felhevülnek órála beszélve, aki ugyanaz volt számukra, mint Beatrice Dante és Monna Pavola boldog Giovanni Colombini számára: a *venerabile e gioconda e dolcissima Mamma!*...²⁸

VIII.

A Katalin ellen irányuló üldözések és becsmérlések pillanatnyilag elcsendesedtek, de nem szűntek meg végérvényesen, és annak a korszaknak a végén, amelyről beszélünk, újra szárnyra kaptak. Megint a Kisebb Testvérek rendjéből indultak ki, amely — a hivatalosan hirdetett barátság ellenére — az egész közép-

korban vetélkedő magatartást tanúsított a dominikánusokkal szemben.

„Ez időben — ismét Francesco Malavolti beszél — élt két szerzetes, akik a világ szemében nagy megbecsülésnek örvendtek. Az egyiket, névszerint Fra Gabriele da Volterra franciskánus hittudományi doktort nagy tudósnak és a legkiválóbb hitszónoknak tartották az egész Ferenc-rendben, amelynek akkor toszkánai tartományfőnöke volt. A másikat, aki ágostonrendi szerzetes és hasonlóképpen a hittudomány doktora volt, Giovanni Terzo* testvérnek hívták. Ez a két tekintélyes tudós gyakran beszélgetett egymással és kifakadt az áldott szűz, Katalin ellen, mondván: „Ez a tudatlan kisleány hamis szent-

* Giovanni testvér családi neve Tantucci volt; a Terzo melléknevet azért kapta, hogy más két hasonló nevű testvértől megkülönböztessék.

léleknek vesztét okozza. Nem lenne-e kötelességünk őt meggyőzni, hogy beismerje tévedését?"

E megfontolásból kiindulva, a két hittudós elhatározta, hogy felkeresik Katalint. A látogatás idején éppen több tanítvány volt együtt a Sienai körül; Francesco Malavolti megemlélti Tommaso della Fonte, Matteo Tolomei, egy bizonyos Niccolò de' Mini, másnéven Cicerchia, az idős Tommaso Guelfaccio jezsuitarendi szerzetes, Neri de' Pagliaresi, Gabriele Piccolomini és végül Monna Alessia, Monna Cecca, Monna Lisa és több mantellata nevét. A franciskánus és az ágostonrendi tehát betolakodtak a társaságba, és miután helyetfoglaltak, vizsgáztatni kezdték Katalint, néhány *quaestiót* téve fel neki, amelyek közül az egyik fogasabb volt, mint a másik. „Gábor mester — folytatja Malavolti — oly fényűzően élt, mintha bíboros lett volna. Leromboltatta három cellának a válszfalát, hogy egyetlen tágas szobát csináltasson magának; ágyát dunna takarta és selyemfüggönyök díszítették; többszáz dukát értékű könyvtára és sok más értékes dolga volt. Katalin tudta ezt, és minden hittudományi csapdát, melyet a szerzetes számára állított, egyetlen szóval lerombolva, hirtelen szemrehányást kezdett neki tenni az életmód miatt, amelyet Szent Ferenc fia létére folytatni merészelt. „Hogyan akarsz te Isten országáról valamit megérteni, — kiáltott fel — te, aki csak a világért élsz és csak arra törekszel, hogy az embereknek tessél és azok dicséretét elnyerjed? Minden tudományod ellenére sem vagy mások hasznára, sőt saját magadnak is ártasz, mert csak a külső kérget keresed, és nem a velőt! A megfeszített Jézus szerelmére, vess véget ennek az életnek!” Katalin intelme oly hathatós volt, hogy a tudós franciskánus lekasztott övéről egy kulcsköteget és azt odanyujtotta Katalinnak e szavakkal: „Nincs itt senki sem, aki elmenne a cellámba, hogy minden ott található dolgot elvigyen onnan és kiossza a szegények között?” Az öreg jezsuita-szerzetes, Tommaso Guelfaccio azonnal felállott; ő már segédkezett hasonló jelenetnél Giovanni Colombini idejében, amikor Cristofano Biagi testvér társainak megparancsolta, hogy celláját ürítsék ki, és mindenét adják a szegényeknek, számára pedig csak egy szalmazsákot hagyjanak meg.¹ A jezsuita Niccolò Mini kíséretében elment a ferencrendi zárdába, Gábor mester szobáját minden könyvétől megfosztotta és csak a breviáriumot hagyta meg számára. S a tudós férfiú oly tökéletesen magabaszállt, hogy kevéssel ezután Firenzébe utazott, ahol a Santa Croce-zárda szolgatestvére lett. Giovanni Tantucci mester is túlادott minden könyvén és később szegényen, de boldogan követte

Katalint Rómába és Avignonba. Egyike lett ama három szerzetesnek, akik Katalin küldetése alatt a bűnösök rendelkezésére állottak, hogy azok meggyónhassanak.

E két új bizonyíték megerősítette Francesco Malavoltit ama bizonyosságában, hogy senki sem közeledett Katalinhoz a nélkül, hogy jobbra ne lett volna.²

Tantucci mesternek köszönhető, hogy Katalin összeköttetésbe került a leccetói ősrégi ágostonrendi kolostorral, Siena vallásos életének egyik központjával. „Siena tartományban, a várostól néhány mérföldnyire — mondja Fra Filippo Agazzari — Szent Ágoston remetarendjének zárdája áll. Miként e rendbe léptemkor az öreg szerzetesektől hallottam, a kolostort több mint háromszáz évvel azelőtt építették, hogy az ágostonrendi remeték ugyanegy fennhatóság alatt egyesültek,* és sok remete élt ezen a helyen. Azt is mondták, hogy ifjúságában a dicsőséges Misser Santo Francesco is egyideig közöttük tartózkodott... A rend különböző ágainak egyesülése után új zárdát alapítottak Sienában. De a legerényesebb és legszentebb testvérek továbbra is az erdei zárdában laktak, ahol oly pontosan megtartották a szabályokat, hogy egyszer a következő dolog történt:

Egy délután, abban a nyugodalmas órában, amikor a testvérek valamennyien cellájukban pihentek, Fra Bandino de' Balzetti da Siena akkori zárdaperjel, aki nem tartott déli pihenést, észrevette, hogy egy tolvaj ellopja a kolostor szamarát. A helyett, hogy a nagyhallgatást megszegte vagy annak megszegését másoknak megengedte volna, inkább tűrte, hogy a tolvaj az állatot elvezesse. De azonnal a templomba sietett, leborult a Megváltó képe előtt, és esdve kérte Őt, adja meg a bűnösnek azt a kegyelmet, hogy lopását beismerje és így lelket megmentse. E közben a tolvaj már kifelé tartott az erdőből, maga előtt hajtva a szamarat, amely hirtelen megállt és nem akart továbbmenni. Az ember minden erőlködése ellenére sem tudta az állatot rávenni, hogy az erdő szélét átlépje, és mivel attól tartott, hogy tetten érik, elhatározta, hogy kereket old és otthagyja a csökönyös állatot. De ő sem tudta elhagyni az erdőt: mintha a körülötte lévő levegő vastag fallá vált volna. Ekkor őszinte bűnbánatot indított fel szívében, és megfogadta Istennek és a Szent Szűznek, hogy ha őt e kínos helyzetből kiszabadítják, visszamegy a zárdába, visszaadja a szamarat és ezután majd jobb életet folytat. Mihelyt ezt megfogadta, a szamar magától

* Ez az egyesülés a tizenharmadik században történt.

elindult a kolostor felé, és a tolvaj is érezte, hogy megszabadult. Visszatért a kolostorba, kérette a perjelt, a szent Fra Bandinót, akinek visszaszolgáltatta a lopott állatot, majd könyvek között megvallotta vétkét, és bocsánatot kért érte; azután elbeszélte a csodát, amely őt megtérítette. Fra Bandino megbocsátott és bőséges alamizsnát adott neki, nagy szeretettel buzdítva őt, hogy többé ne cselekedjék így, hanem javítsa meg életét; a tolvaj megígérte ezt és békésen távozott.”³

Ez az elbeszélés, sok mással együtt, amelyeket Fra Filippo zárdája szerzeteseiről elmond, tanúsítja, hogy ebben a korban a keresztény vallást Itáliában mennyire áthatotta Assisi Ferenc szelleme. *El glorioso Misser Santo Francesco* is kétségtelenül így viselkedett volna a szegény számártolvajjal szemben!

Ilyenek voltak tehát Katalin új barátai. A zárdá két neve, *Selva del Lago* és *Lecceto (Illicetum, az illex: tölgyből)* a környező erdőtől és tótól származik. Még ma is sűrű tölgyerdőn kell áthaladni, hogy eljussunk a kolostorhoz, amely Sienától északnyugatra egy domb tetején emelkedik. A domb lábánál kisebb zárdá, San Leonardo al Lago áll, ahova azok a testvérek vonultak vissza, akik mélyebb magány és békesség után vágyódtak, mint amilyet a nagy kolostor élete nyújthatott nekik. Itt a tó partján, az örökzöld tölgyek alatt hozta össze Messer Giovanni Tantucci Katalint és azt a tiszteletreméltó férfiút, aki később a leány egyik leglelkesebb csodálója lett: William Flete angol szerzetest, a cambridgei egyetem *bachelor of arts*-ját... Flete valószínűleg együtt végezte tanulmányait Cambridge-ben Giovanni Tantuccival, aki szintén ott nyerte el doktori címét,⁴ és ez vezette őt Angolország dombjairól a San Leonardo al Lago árnyas erdejébe. Az életmód, amelyet Flete magának választott, nagyon hasonlított ahhoz, amelyet később más angol zarándokok, így Beckford, Shelley, Browning... folytattak Itáliában. Trelawney emlékiratában elbeszéli, hogyan bukkant egyszer szeme elé a pisai *pineta*-ban Shelley (*l'inglese malinconico*, amint az olaszok őt nevezték). A költő magánosan üldögélt egy komor tavacska partján, míg kalapja, könyvei és néhány kiszakított papírlap körülötte szanaszét heverték. „Egy víztől alámosott fenyőfa kidőlt e helyen, és a költő a fatörzstől csaknem egészen elfödve mereven nézte a mély vizet; annyira elmerült a költői álmodozásba, hogy nem is hallotta közeledtemet.”⁵

Igy pillantotta meg Katalin is első ízben William Flete-t, azzal a különbséggel, hogy a szerzetes mellett a fűben szétszórt könyvek imakönyvek voltak, és ő nem Ariel Mirandához intézett verseit költötte, hanem hittudományi és aszkétikus

munkákat írt. A *Lelki élet kalauzát* Katalin tollbamondása után abban a kápolnácskában írta,* amelyet még ma is mutogatnak Leccetóban, és amelyben Katalin a látogatásai alatt gyakran tartózkodott. Nyilvánvaló, hogy William Flete lelkivezetésre szorult. „Csaknem az egész napot az erdőben töltötte, — írja Ser Cristofano di Gano Guidini emlékirataiban — és csak este-felé tért haza.” Egy másik kéziratból megtudjuk, „hogy gyakran egy erdei barlangban lakott, amelyet ő maga alakított át magányra alkalmas helyé; idevonult könyveivel, és minden érintkezést került az emberekkel. A templomból az erdőbe és az erdőből a templomba ment, és csak akkor beszélt, ha a szükség őt arra kényszerítette!” Ime, vázlatosan, az emberkerülő, hallgatag, *spleen*-től sújtott angolnak találó arcképe. Sőt odajutott, hogy már a misét sem mondotta a templomban rendtársai épülésére, hanem az egyik barlangban saját kielégülésére.⁶

Katalin, miután benne e vallásos önzést felfedezte, igyekezett őt a magános élet gyönyöreiből kiragadni. „Az önismeret az igazi cella, — mondotta neki — és ezt mindenhová magunkkal visszük. E nélkül a belső cella nélkül a külső cella semmire sem jó, és ha nem tartózkodunk az elsőben, a másik haszontalanná válik számunkra.”⁷ Hirdeti neki a felebaráti szeretetet, a jóakaratot testvérei iránt, és buzdítja, hogy ne saját gyönyörűségéért és saját lelki vigaszáért éljen, hanem azért, hogy Isten akarát teljesítse és mindenki számára hasznossá váljék. „A megfeszített Krisztus nevében mondom neked, hogy hetenkint többször a zárdában kell misézned, amint a perjel akarja, sőt naponta is, ha úgy látod, hogy ő ezt kívánja. Ha el is veszíted a vigaszokat, nem veszíted el a kegyelmet; ellenkezőleg, csak oly mértékben nyered azt el, amily mértékben lemondasz saját akaratodról. Éheznünk és szomjúhozunk kell a lelkek üdvét; ezért kevesebbet kell törődnünk lelkünk nyugalmaival, mint azzal, hogy felebarátunknak szolgálatot tegyünk és szenvedéseiben osztoozunk; nagy hiba lenne, ha nem cselekednél így! Azt akarom tehát, hogy készségesen hallgasd meg Fra Antonio panaszait, ha ő nálad azokkal alkalmatlankodik; Fra Antoniót pedig arra kérem, hogy szívesen hallgassa meg a te bizalmas közléseidet. Esdve kérlek benneteket Krisztus nevében és a magam részéről is, hogy így tegyetek. Ilymódon megőrzitek magatok között a szeretetet, amely nélkül az ördög számára csináltok helyet szívetek-

* 1376 január 7-én.

ben. Nem mondok mást, csak annyit, hogy nagyon kérlek, oltsd be magadat az élet fájába, a megfeszített Krisztusba. Édes Jézus, szerelmes Jézus!”⁸

Fra Antonio (da Nizza) Katalin leccetói tanítványaihoz tartozott, akikhez még két sienai férfi, Girolamo Bonsignori és Felice Tancredi di Massa csatlakozott. Ellenben nem valószínű, hogy Katalin a főtebb idézett *Assempri* szerzőjét, Fra Filippo Agazzarit ismerte, jóllehet ez 1353-tól 1398-ig Leccetóban élt és nagyon buzgó író volt; „a leccetói testvérek cellái tele voltak az ő műveivel”, mondja Carpellini, aki azokat kiadta. Biztos, hogy volt néhány csoport, amely Katalintól ezután is távoltartotta magát, hogy ne mondjuk, ellenséges érzülettel viselkedett vele szemben...

Katalin ama erőfeszítéseit, hogy az angol szerzetest a szenvedőleges érényekről a cselekvő érényekre térítse, nem koronázta siker. Flete lelkes csodálatot táplált Katalin iránt, akinek használt ruháit ereklyeként tisztelte, és halála után keseregve írta, hogy nem kapja többé soha az ő kedves leveleit és nem hallja hangját a tóparti remeteségben. De amikor Katalin az egyházszakadás alatt, a VI. Orbán és az ellen-pápa között kitört nagy viszály idején arra kérte, hogy jöjjön Rómába és csatlakozzék hozzá és az Isten többi szolgájához, akik Krisztus igaz Helytartóját körülvették, William Flete mentegetődzött és az erdei magányban maradt.⁹ Ő romantikus volt, ami teljesen ellentéte a misztikusnak.

Napjainkban Lecceto már nem kolostor többé. 1810-ben elidegenítették, és jelenleg a sienai érseki papnevelde növénydekeinek nyaralóul szolgál; de külseje most is ugyanaz, mint Katalin idejében volt. A zárdatemplom külső loggiájában Paolo di Neri 1343-ból származó falfestményei a világias emberek zaklatott életét ábrázolják. A *brigata spendereccia* napi mulatóságára vonul egy pompásan díszített *carrocción*, amely fölött íját feszítő Amor röpköd; szerelmes párok sétálnak a virágok között vagy szednek aranyló gyümölcsöket a fákról, míg a kockaasztal mellett játékosok ülnek. Itt azonban nemcsak Amor tevékenykedik, hanem több ördög is lebeg a levegőben, halálos munkáját végezve. Ez a falfestmény a világtól való elszakadás tanúsítványa a szerzetes számára és bűnbánati szózat a világi fiainak.

A *chiosiro* belseje, amelyet ugyane korból, de ismeretlen szerzőtől származó falfestmények díszítenek, megkapó ellentéte a külső előcsarnoknak. Mint ott a világi életet, itt a kolostori életet látjuk lefestve. A szerzetesi élet (*vita religiosa*) és a világi élet (*vita mondana*) áll egymással szemben. Több

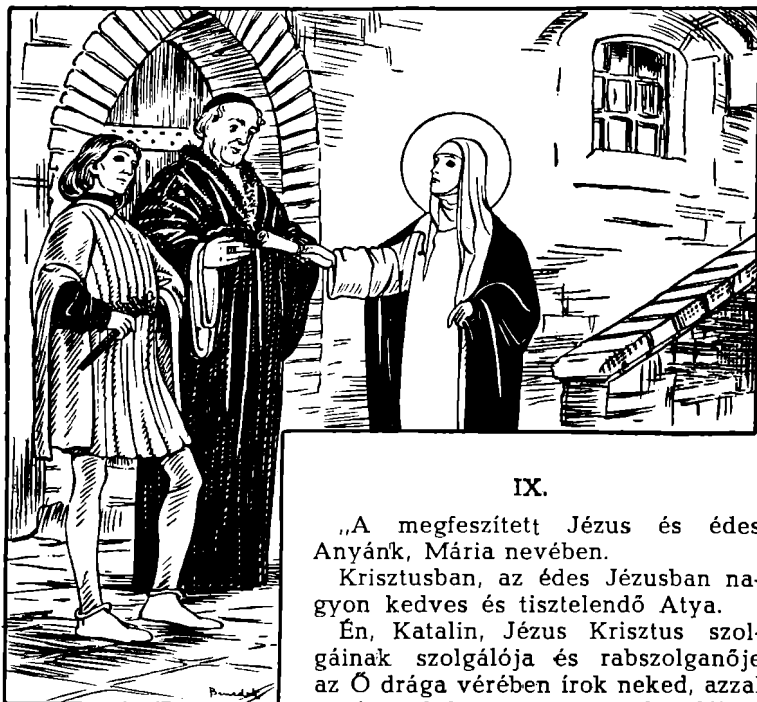
jelenet a Fra Filippo Agazzaritól származó vallásos művek egyes fejezeteinek felel meg. Látjuk a szerzeteseket, amint imádkoznak, magukat ostorozzák, olvasnak, elmélkednek, sírnak, átölelik a keresztet; látjuk őket meghalni és lelküket az égbe szállani. Az egyik falfestményen asztal körül ül valamennyi testvér, egy kivételével, akit kissé távolabb látunk, amint az erdőben sétálgat; és itt, a tölgyek alatt találkozunk Jézussal, aki zarándoknak öltözve, teveszőr-ruhában és bottal kezében közeledik.¹⁰

Meglátogatjuk a kápolnát, ahová Katalin oly sokszor betért. Az egyik felirat így szól: „Utas, állj meg itt, és nézd tisztelettel a templomot, amelyet Boldog Giovanni Incontri az 1330. évben emelt, és ahol Katalin, a szeráfi sienai szűz befo-gadta Krisztust, az ő jegyesét.”¹¹

A hegy tövében álló San Leonardo al Lago-hoz, William Flete remetelakához kavicsos ösvényeken, borostyánfákhoz hasonló *albatrello*- és magyalbokrok közt áthatolva jutunk le. A nyári délutánon a nap lángsugarakat lövel a fák ragyogó lombkoronáira. A tó csaknem egészen kiszáradt, csak posvány maradt belőle; a remetelak gazdasági ház lett, és az Ambrogio Lorenzetti által gazdagon díszített templomot távollevő nemes tulajdonosa könyörtelenül lezárta. Nagyon szép román templom ez, legtisztább stílusú egyszerű kapuhomlokzattal, amely fölött rozetta díszleg. A zárt templom előtt elterülő zöldelő teret szürke kőfal veszi körül; itt legalább joga van leülni a Katalin nyomdokait kereső csalódott zarándoknak, hogy magát egy pillanatra kipihenje. Köröskörül mindenfelé zöld tölgy- és albatrello-erdő húzódik, és tavasszal estefelé megszólal a kakukk!

Katalin szívesen sétálgatott a Lecceto és Belcaro közötti erdőkben. Caffarini elbeszéli, hogy egyszer néhány barátnője társaságában három napon át bolyongott bennük és végül csontig ázva, de Istent műveiben dicsőítve tért vissza Sienába.¹²

Több mint ötszáz év telt el azóta; és ez az egész jámbor és lelkes fiatalság boldoggá avatva már régen ereklYESZEKRE-nyekben pihen. De aki figyelmesen hallgatódzik, aki a letűnt századok fölé hajolva fülel, annak úgy tűnik fel, mintha éne-kek és lantok gyöngye visszhangját hallaná, s mintha gitárok, hegedűk és szent énekek szava vegyülne San Leonardo al Lago mellett a fák lombjainak susogásába...

IX.

„A megfeszített Jézus és édes Anyánk, Mária nevében.

Krisztusban, az édes Jézusban nagyon kedves és tisztelendő Atya.

Én, Katalin, Jézus Krisztus szolgáinak szolgálója és rabszolgánője az Ő drága vérében írok neked, azzal a vággyal, hogy a szeretet kötelékeivel megkötve lássalak tégedet, mint-

hog — értesülésem szerint — pápai követ* lettél Itáliában. Ez a hír nagy örömet okozott nekem, mert biztosan tudom, hogy ilyen körülmények között sokat tehetsz Isten dicsőségére és a Szent Egyház javára. De ehhez nem elégséges követnek lenned, és ezért kívánom, hogy a szeretet kötelékével megkötve lássalak; mert hiszen tudod, hogy szeretet nélkül a kegyelemnek semmiféle hatása sem jöhet létre bennünk vagy a felebarátban. A szeretet az a szent és édes kötelék, amely a lelket Teremtőjéhez fűzi; ez köti Istent az emberhez és az embert az Istenhez. E kimondhatatlan szeretet kötötte és szegte az Istenembert a legszentebb kereszt fájára. Ez szünteti meg az egyenetlenkedéseket, ez egyesíti a különváltakat, és ez teszi gazdagokká az erényekben szegényeket, mert ez szül

* Katalin itt lefordíthatatlan szójátékkal él. Az olasz „legato” szónak két értelme van: „követ” és „megkötött”.

minden erényt. Ez ad békét és vet véget a háborúnak; ez ad türelmet, erőt és fáradhatatlan kitartást minden jó és szent vállalkozásban. A szeretet sohasem fárad ki, és nem szakad el soha Isten és a felebarát szeretetétől sem a szenvedések, sem az igazságtalanságok, sem a megvetések vagy a sérelmek által. Nem inog meg a türelmetlenség következtében, és nem keres vigaszt a világ gyönyöreiben. Aki ennek birtokában van, mindig erős marad, mert az élő köre, Krisztusra, az édes Jézusra támaszkodik, aki őt Teremtője szeretetére megtanította... Őbenne olvasta a szabályt és a tudományt, amelyet el kell sajátítania, mert Ő az út, az igazság és az élet. Így az, aki Benne, az élet könyvében olvas, az egyenes utat követi, és csak Isten dicsőségét és a felebarát üdvét keresi; ezért kívánom, hogy te mint a megfeszített Krisztusnak vérével megváltott igaz fiú és szolga az Ő nyomdokait kövesd férfias szívvel, nem hagyva magadat feltartóztatni sem a szenvedés, sem a gyönyör által, hanem mindvégig állhatatosan kitartva... Igyekezzél jót tenni minden igazságtalanságot, kiirtani minden gonoszságot és megbüntetni minden vétket, amely a világon történik és Isten nevét durván megsérti. Törekedjél Isten dicsőségét és a felebarát üdvét előmozdítani, és tégy meg minden tőled telhetőt a sok rossz orvoslására. Biztosan tudom, hogy te a szeretet édes kötelékeiben az általam megjelölt módon fogsz élni a hatalommal, amelyet Krisztus Helytartójától nyertél; de a szeretet legfőbb köteléke nélkül nem tudod ezt megtenni, sem kötelességedet teljesíteni. Esdve kérlek tehát, igyekezzél ápolni magadban e szeretetet, törekedjél a megfeszített Jézushoz csatlakozni és az Ő nyomdokait követni az igaz és rendíthetetlen érények gyakorlása által; s kösd magadat a felebaráthoz a szeretet cselekedeteivel.

Gondoljunk arra, nagyon kedves Atya, hogy ha lelkünk nem vetközött ki minden önszeretetből, minden öntetszergésből és minden világias gyönyörből, sohasem tudja az igaz és tökéletes szeretetet megszerezni. Mert ez a két szeretet harcban áll egymással, és oly heves közöttük a küzdelem, hogy az önszeretet elválaszt téged Istentől és a felebaráttól, míg az igaz szeretet egyesít velük. Az egyik halált okoz, a másik életet ad neked; az egyik sötétséget, a másik világosságot idéz elő; az egyik háborút támaszt, a másik békét szerez. Az önszeretet annyira összeszűkíti a szívet, hogy semmit sem tud magába befogadni, sem téged, sem a felebarátot; az isteni szeretet ellenben kitágítja azt, és képessé teszi, hogy barátokat és ellenségeket és minden értelmes teremtményt befogadjon... Az önszeretet szálnalmas, elhagyja az igazságosságot, és igaz-

ságtalanságot követ el; szolgai félelmet szül, amely az embert kötelessége teljesítésében megakadályozza a rettegés által, hogy állását elveszíti. Ez a bűnös félelem vette rá Pilátust, hogy Krisztust halálra ítélje. Így tesznek azok, akik nem a lelkiismeret és az erény szerint élnek, hanem igazságtalanságot és vétkeket követnek el az önszeretet sötétségében.

Ezt a szeretetet távol akarom látni a te lelkedtől, hogy megerősödjél az igaz és tökéletes szeretetben, amennyiben Istent Istenért szereted, mert Ő mint a legfőbb és örök Jóság, méltó a szeretetre; önmagadat és felebarátodat pedig Óérette és nem saját hasznodért szereted. Azt akarom, hogy te mint a pápa követé, légy megkötve ennek az őszinte és lángoló szeretetnek a kötelékeivel, amelyet lelkem látni kíván benned. Nem mondok mást. Erősítsd magadat Krisztusban, az édes Jézusban; légy buzgó és nem hanyag; hogy igazi követ vagy, azt akkor fogom észrevenni, ha epekedsz, hogy a legszentebb kereszt zászlaját kitűzve lássad! Maradj meg Isten édes és szent szeretetében. Édes Jézus, szerelmes Jézus!"¹

Ezt a levelet Katalin írta az 1372. év táján, huszonöt éves korában; és az a férfiú, akihez a sienai kelmefestő leánya fordul, egy francia nemesember, Pierre d'Estaing, a későbbi ostiai bíboros, akit nemrégén neveztek ki a pápa itáliai követévé. Minthogy ezzel a levéllel Katalin politikai tevékenységének korszaka kezdődik, mielőtt továbbmennénk, egy pillantást kell vetnünk a politikai világra, amelybe ő belépni készül, és amely ezután egészen nyolc év múlva bekövetkező haláláig működésének legfőbb tere lesz.

1305 óta a pápák állandóan a Rhône partján, Avignonban tartózkodtak. Mint egyes francia történétírók megjegyezték, egyáltalán nem volt új dolog az Egyház évkönyveiben, hogy Péter utódai Rómán kívül székeltek. A pápák „babiloni fogását” megelőző fél évszázadban az örök város csak ritkán látta vendégül Krisztus földi helytartóit. Már III. Ince gyakran elhagyta a zendülések által állandóan nyugtalanított Rómát; III. Honoriusz szívesen tartózkodott Perugiában vagy Rietiben. IV. Ince (1343—1354), akit Anagninban választottak pápává, alighogy Rómába érkezett, már 1244-ben elmenekült II. Frigyes elől és Lyonban keresett menedéket, ahol hét évig maradt; s amikor visszatér Itáliába, a békés Umbriában telepedik le, később pedig Nápolyba megy és itt is hal meg. IV. Sándor (1254—1261), aki különösen Anagnin kedveli, csak kevés időt tölt a Lateránban, és Viterbóban hal meg. A francia IV. Orbán (1261—1264) Viterbóban, Montefiasconéban és Orvietóban székel; s e három város látja falai között letelepedni Orbán

utódját és honfitársát, IV. Kelement (1265—1268) is, aki később Perugiába, majd Assisibe költözik át. Az okiratok közül, amelyeket ez a pápa adott ki, egy sincs Rómából keltezve. X. Gergely (1271—1276) elhagyja Rómát, hogy Orvietóba menjen, majd Lyonba utazik, ahová összehívja a tizennegyedik egyetemes zsinatot. Mikor aztán végre elhatározza, hogy visszatér, lassan utazik, útközben megállapodik Orange-ban, Beaucuire-ban, Valence-ban, Vienne-ben, majd az Alpokon átkelve átvonul Svájcban, és Arezzóban hal meg. XXI. Jánost (1276—1277) Viterbóban választják meg; itt is uralkodik és hal meg. III. Miklós (1277—1280), akit szintén Viterbóban választanak, de Rómában koronáznak meg, a Lateránban, majd Sutriban és Viterbóban tartózkodik. IV. Márton (1281—1285), akit Viterbóban, a római udvar akkori székhelyén választanak meg, pápasága idejét Toscanában és Umbriában tölti. IV. Honorius (1285—1287) egyike e korszak ama ritka pápáinak, akik Rómában élnek; az aventinói Santa Sabinában telepedik meg, és innen csak azért távozik, hogy a nyarat Tivoliban töltsse. IV. Miklóst (1288—1292) Rómában választják meg, de jobban szeret Rietiben és Orvietóban tartózkodni. VIII. Bonifác (1294—1303) gyakran megy Anagniba, Orvietóba és Velletribe. Utódja, XI. Benedek (1303—1304) megválasztása után csak öt hónapot tölt Rómában, és azt tervezi, hogy a pápai széket Lombardiába helyezi át; Perugiában hal meg.²

Senki sem lepődött meg tehát, amikor Bertrand de Got bordeaux-i érsek, V. Kelemen néven pápává választatván Lyonban koronáztatta meg magát, és székhelyét Gascogne-ba helyezte; sem akkor, amikor utódja, XXII. János (a francia Jacques d'Euse) továbbra is Avignonban maradt, ahol előzőleg püspök volt.

De mégis ezeknek a pápáknak az uralkodása alatt kezdtek a bolyongó pápai udvart a Babilon névvel megbélyegezni. A tizenharmadik században a nagy calabriai próféta, Gioachino fiorei apát jövendöléseket hozott nyilvánosságra, amelyek hírül adták, hogy új korszak veszi kezdetét: az Atya és Fiú korszaka után felvirradt a Szentlélek korszaka; elközelgett az Egyház megújulása; s mindazok, akik Krisztus nevében igazságtalanul gazdagodtak meg, elkárhoznak. Ezek a jóslatok és gondolatok termékeny talajra találtak egyes szigorú fegyelmet követő franciskánusoknál (Ubertino da Casale, Pietro Giovanni Olivi, Gherardo da Borgo San Donnino), mert Szent Ferenc buzgó fiainak szemében bizonyára botrány tárgya volt, hogy Krisztus Helytartója több mint egymillió forintnyi örökséget hagyott maga után! Márpedig V. Kelemen ezt az össze-

get halmozta össze kilencévi pápasága alatt; végrendelete tanúbizonysága szerint háromezrézt ezer forintot adott kölcson a francia és az angol királyoknak, hogy egymás ellen harcoljanak, és gyászoló családjának kétszáz ezer forintot hagyományozott!

Utódjának, XXII. Jánosnak uralkodása alatt a Ferenc-rend az egyházi méltóságokkal üzérkedő avignoni pápák ellen elkeseredett harcot indított, amelynek legfőbb vezetői Angelo Clarenó (1260—1337), Liberato da Loro és különösen a már említett tehetséges Ubertino da Casale voltak.

Az 1300. év táján ez utóbbi állott az itáliai vallásos mozgalom középpontjában. 1259-ben született a Pó melletti Casaleban, és 1273-ban, alig tizenégy éves korában Szent Ferenc ruháját öltötte magára. 1284-ben vagy 1285-ben felkereste Parmai Jánost, a Kisebb Testvérek egykori generálisát grecciói remetelakában, és itt, annak lábánál ülve, „az ő magasztos orcáját szemlélve” „tiszteletreméltó ajkáról” sokat hallott a nagy halottakról, akik valaha e kis kolostorban éltek, a Szegénység Úrnője hűséges szerelmeseiről és rendíthetetlen lovagjairól: Leone testvérről, Angelo testvérről, Ruffino testvérről, Masseo testvérről... Itt, Parmai János barlangjában, ahonnan a Rieti-völgyet egészen az Abruzzókig látni lehetett, itt nyerte el a fiatal franciskánus annak az eszménynek tűzkeresztjét, amely kitörölhetetlenül lelkébe vésődött, és amelynek lángja később ama hatalmas tüzekből táplálkozott, amelyek cortonai Margit (1247—1297), folignói Angela (1248—1309) és offidai Konrád (1271—1306) lelkéből sugárzottak ki.

Ubertino Sienában megismerkedett a jámbor Pettinaró Péter harmadrendi testvérrel (1289) és 1305-ben a Verna-hegyen megírta az *Arbor vitae crucifixae*, „A megfeszített élet fája” című nagy munkáját. Ez a könyv a szigorú fegyelmet követő franciskánusok szentírása lett. A rend általános főnöke, Cesenai Mihály pedig bajor Lajostól támogatva a pápa ellen támadt. A lázadó rendfőnököt Avignonba rendelték, hogy adjon számot magatartásáról, és ott börtönbe vetették. Sikertelen azonban innen megszöknie, és 1348-ban halt meg, mindvégig makacsul kitartva lázadásában. Ubertino is odáig jutott, hogy 1317-ben letette a Kisebb Testvérek csuháját és bencéssé lett; később ezt a rendet is elhagyta, és egy 1325 szeptember 16-án kelt pápai bulla „kóborlónak” mondja őt, „aki a világon ide-oda csavarog”. Senki sem tudja, hogy hol és mikor halt meg...³

Ubertino és párthívei, a szent szegénység szerelmesei és védelmezői voltak azok, akik a Rhône-partján élő pápai udvart a Babiloni névvel bélyegezték meg. Megtorlásul XXII. János

bullákat bocsátott ki a „Fraticelli, Mendicanti, Bizzocchi és más kolduló barátok ellen” (*Sancta Romana*-bulla 1317 december 30-ról és *Gloriosam Ecclesiam*-bulla 1318 január 23-ról). Az ellenszegülőket az inkvizíció elfogatta s börtönbe vetették és elevenen elégették őket.⁴ Azonkívül Giovanni Olivinek a Jelenések könyvéhez írt magyarázatából hatvan tételt mint eretneket elítéltek.

Ez a harc az Avignonban székelő következő pápák alatt is továbbtartott. VI. Kelemen (1342—1352) bebörtönöztette roquetaillade-i Jánost, mert Gioacchino da Fiore tanait hirdette, a Millenniumot jósolta és kárhoztatta a papság elpuhult és élvezethajhászó életét. VI. Ince (1352—1362) hasonló okból Avignonban elégetett két ferencrendit. De a hallgatásra kényszerített hangok helyett egészen más hang támadt: az 1350. év jubileumára Rómába érkezett Szent Brigitta hangja.

Brigitta érkezése előtt az abói püspök és Alvastrai Péter perjel által levelet küldött VI. Kelemen pápának, amelyben Krisztus nevében megparancsolja neki, hogy közvetítsen békét Francia- és Angolország között, és jöjjön Rómába a jubileum megtartására: „Gondolj arra az időre, amikor oly gyakran megbántottál engem, — mondatja Krisztussal a pápának — kötelességeddel ellentétben mindig kényed-kedved szerint cselekedtél, de közeleg az én órám: meg foglak ítélni, és ha vonakodol engedelmeskedni, oly mélyen megalázlak, mint amennyire felmagasztaltalak! Kevély nyelved el fog hallgatni, és nevedet elfelejtik majd az emberek... Meg foglak büntetni a méltatlan eszközökkel szerzett javakért és a sok rosszért, amelyet az Egyházra szabadítottál ama napokban, amelyek alatt te békében élvezted az életet. Kelj föl tehát, mielőtt utolsó órád elérkeznék; s ha kételkednél a szellemben, amely itt hozzád szól, nézd meg lelkiismereted könyvében, vajjon nem az igazságot mondom-e!”⁵

Kelemen nyugodtan Avignonban maradt, és római követe, Ponzio Peretti semmibe nem vette a skandináv látnoknőt. „A föld eltakarja az eget a főpapok elől”, mondotta Krisztus Brigittának a Santa Maria Maggiore-templomban történt egyik látomásban, amelynek leírását Brigitta megküldötte Annibale Gaetani bíborosnak. A katolikus Egyház düledező épület képeben jelent meg előtte, amelynek alapjai meginogtak, teteje beszakadt, padozata elkorhadt; ha nem állítják az Egyházat sürgősen helyre, romba fog dőlni, és ez az összeomlás meg fogja rendíteni az egész világmindenséget! Kelemenről szólva nyíltan kijelenti: „Ó, akinek azt kellene Krisztussal kiáltania: Jöjjetek hozzám, és megtaláljátok lelketek bé-

kéjét — épp ellenkezőleg azt kiáltja: Jöjjetek, és csodáljátok az én pazar pompámat, amely még Salamonénál is nagyobb, jöjjetek, üresítsétek ki pénzeszacskóitokat, és megtaláljátok a kárhozatot! Ezért eljön a harag napja, amelyen ő bűnhődni fog Péter nyájának szétszórásáért! Semmiféle büntetéstől sem fog megmenekedni!”

A büntetés nem sokáig várattott magára. 1352 december 3-án dühöngő vihar tört ki, villám csapott a Szent Péter-templomba és megolvasztotta annak harangjait; Brigitta fülében pedig e szavak visszhangzottak: „A pápa meghal! Áldott legyen a nap, de nem a pápa!” Három nappal később Kelemen eltávozott az élők sorából.⁶

De utódjánál, IV. Incénél (1352—1362) sem tudott Brigitta elérni semmit sem. 1361-ben kigyúlt a Laterán, és Petrarca, aki a svéd nő törekvéseit támogatta, hiába írta a pápának: „Mialatt te a Rhône partjain aranyos mennyezeteid alatt pihensz, a Laterán rombadől! Mikor térsz vissza? Mit becsülsz többre, azt-e, hogy az ítéletnapján az avignoni nagy bűnösök között légy, vagy pedig azt, hogy Péter, Pál és Celesztin közt foglalj helyet?” (V. Celesztin egyházújító pápa, aki csak néhány hónapig uralkodott 1294-ben.)

Valóban nehéz feladat volt, amelyet Péter utódjának Krisztus Egyházában teljesítenie kellett. Róma városának nemcsak látható romjai voltak rémségesek, — a templomok roskadoztak, a zárdák dűledeztek — hanem a papok és a szerzetesek is „áthágnak minden egyházi törvényt, — siránkozik Brigitta — rövid ruhát hordanak, köpenyük alatt kardot és páncélinget rejtegetnek, és szégyenlik a skapulárét; minden pirulás nélkül ölelik át ágyasaikat és gyermekeiket; a szerzetházak rossz helyekké lettek; az emberek sokasága a nélkül hal meg, hogy valaha is gyónt vagy áldozott volna... a világ hemzseg a kígyóktól, amelyeknek mérge megmérgezi Péter báránykait... Ó, Róma, Róma, most rólad mondhatom, amit a próféta Jeruzsálemről mondott! Kertedben a rózsákat és liliomokat elfojtja a bogáncs, falaid leomlottak, kapuid örök nélkül vannak, oltáraid romokban hevernek, szent edényeidet áruba bocsátották, és a szent helyen nem száll többé az áldozat füstje! Az Egyház edényeit Babilonba hurcolták, Isten félelmének kardját eldobták, és óriási pénzeszsák helyettesíti azt; a tizparancsolatot ebbe az egybe foglalták össze: adjatok pénzt!... A simoniát minden szegyekezés nélkül nyilvánosan gyakorolják, a búcsúk kereskedés tárgyává lettek; Júdásként eladják Krisztust... A papok vadak lettek, mint a farkasok, s ingatagok, mint a dűledező kövek; sötétségben járnak, mint a

tolvajok; buták, mint a szamarak, orcátlanok, mint a rimák, tisztátalanok, mint a szurok, és bepíszkítanak mindent, amit csak érintenek; ajkukat alsó testrészükhöz viszik, és saját piszkukkal táplálkoznak... Az ördög éppoly biztos benne, hogy egyszer az övéi lesznek, mint amilyen biztos a bálna ama kicsiny halak felől, amelyeket elnyelt. Átkozott legyen az étel és az ital, amely testüket a férgek és lelküket a pokol számára fenntartja! Átkozott legyen szemük, fülük, szájuk és kezük! Az ég és a föld átka szálljon rájuk!"

Egy marógúnyú toll ezidő tájban misét szerzett a „Mi Asszonyunk Simonia” tiszteletére, „amelyet Simon mágus házában kell énekelni, amely azóta még a római Szent Kereszt-templomnál is nagyobb lett”. Ezt a misét a Nagyboldogasszony-ünnepi (augusztus 15.) miseszöveg alapján állították össze, de az örömujjongó *Gaudeamus celebrantes* szavak a siralmas *Lugeamus lamentantes* szavakká változtak át, és a könyörgésben Pétert hívják segítségül Simon mágus és Elizeust Giezi és mindazok ellen, akik adnak-vesznek a templomban. A leckét Szent János Jelenéseiből vették, abból a fejezetből, amelyben a nagy parázna asszonyról van szó. Evangéliumul, gúnyosan, Jézusnak tanítványaihoz intézett szavait választották: „Ne legyen aranyotok, sem ezüstötök övetekben; ingyen kaptátok az Evangéliumot, ingyen is adjátok azt!” A pap áldozási könyörgése elé ezt az átalakított verssort iktatták be: „Ha nem pártoltam túlságosan atyafiaimat, minden utamon igaznak találtatom!” Az utolsó könyörgés Júdás sorsát kívánja minden simóniakusnak. „Ezt a misét — mondja keserűen a végső rubrika — Szent Péter széke ünnepére következő napon kell énekelni.”⁸

A remény, amelyet Brigitta eleinte Incébe helyezett, — „ez a pápa jobb ércből van, mint az előző, és méltó rá, hogy szebb színekkel fessük le”⁹ — hiúnak bizonyult. Brigitta hiába mennydörgött, hiába fenyegetődzött, hiába könyörgött... A következő pápa, a benedekrendi Guillaume Grimoard de Grisac volt az első, aki megint útrakelt Róma felé. Már az általa választott név (*Urbanus*) is az örök városra (*urbs*) utalt. Orbán a francia király és a francia bíborosok tiltakozása ellenére 1367 április 30-án elhagyta Avignont, május 19-én Marseille-ban hajóra szállott és június 3-án kikötött Cornetóban, ahol a nép örömujjongása között lépett olasz földre. A pápát, aki a szabadban beláthatatlan tömegű pompás gyülekezet előtt misét mutatott be, „nem mint embert fogadták, hanem mint magát az Istent”, hogy Petrarca kifejezésével éljünk. A tömegben Siena küldöttei között ott volt Giovanni

Colombini és az ő jezsuitái is, akik a tengerpart hullámgátján állottak kezükben olajágakkal s hangosan kiáltották: „Dicsértessék a Jézus Krisztus!” „Éljen a Szentatyai!” „A legszébb és legépületesebb látvány volt, melyet valaha láttak”, írja az agg világi hithirdető a Santa Bonda szerzetesnőinek.¹⁰

Október 16-án Orbán ünnepélyesen bevonult Rómába, és a következő év október 21-én IV. Károly császár is eljött, hogy magát általa megkoronáztassa; a középkor két nagy égitestje, a nap és a hold: a Pápaság és a Császárság így ismét visszanyerték régi ragyogásukat. De csak rövid időre. 1370-ben Orbán újra elhagyta Itáliát és néhány hónappal később Avignonban meghalt. Ugyanez év december 29-én Pierre Roger Beaufort lépett a pápai trónra XI. Gergely név alatt.

A már majdnem hetvenéves Brigitta, aki éppen akkor fejezte be Nápolyba, Amalfiba, Salernóba, Bariba és a Monte Garganóra tett utazását, sokat várt ettől az új, fiatal papától, akivel még bíboros korában megismerkedett. Bizalmas tanácsosa, a spanyol Alfonso Vadaterra jaeni püspök által sürgető felszólítást intézett hozzá, hogy térjen vissza Itáliába „a legközelebbi (1372-i) április előtt”. Uzenetének másolatát megküldte a pápai követnek, a marmoutiers-i apátnak is, és azt annak szeme előtt darabokra tépette. „Ha a pápa nem tér vissza Itáliába a kitűzött időben, — jelentette ki a jósnő — ugyanígy fogják feldarabolni az ő államait is!”¹¹

Semmiféle fenyegetés sem tudott volna nagyobb hatást előidézni. A Szentszék V. Orbán alatt Albornoz bíboros-követ győzelmei folytán tekintélyes hatalom lett Itáliában. Nápoly és Szicília fölött az Aragon- és Anjou-házak uralkodtak; a pápa államai tehát északon terültek el, és hét tartomány tartozott hozzájuk: Campania a római Maremmával; a beneventói hercegség; a tulajdonképeni *Patrimonium Petri*; a szabin hegyek Narni, Terni, Rieti, Amelia és Todi városokkal; a spoletói hercegség; az anconai határtartomány az urbinói hercegséggel; Romagna; s végül Bologna városa és annak a környéke. A toszkánai köztársaságok e nagykiterjedésű államok közé voltak ékelve. Bolognától északra a hatalmas Bernabò Visconti milanói zsarnok uralkodott, akivel Orbán 1364-ben csak félmillió forint árán tudott kiegyezni. Bernabò és a szabad toszkánai városok nyugtalanul nézték a pápai államok nagybővödését, és nyugtalanságuk csak növekedett, amikor Albornoz utódja, az új bíboros-követ, Pierre d'Estaing 1371-ben Perugiát meghódította.

Ilyen volt a politikai helyzet, és ilyen volt az a férfiú, akinek Katalin az 1372. év elején levelet írt. A pápai követ

megszokta az ilyen beszédet, hiszen neki is kezébe került azoknak a fenyegetéseknek a másolata, amelyeket Brigitta XI. Gergelyhez intézett. Egyébként a pápának Rómába való visszatérése sem az ő, sem a Szentatya gondolatától nem állott távol; Gergely már 1370—71 telén kinyilvánította környezete előtt ama szándékát, hogy visszatér az örök városba. Csakúgy, mint a bíboros, ő is szükségesnek látta a Szentszék visszahelyezését a pápai államokba, hogy így ezeknek újabb feldarabolását elkerüljék. Brigitta tehát a legjobb érvet választotta jövődőlésében.¹²

A svéd Szent a következő év (1373) július 23-án meghalt. Katalin sohasem látta őt. 1374-ben kélt egyik levelében mint „a nem sokkal ezelőtt Rómában meghalt grófnőről” beszél róla. De ebben az időben megismerkedett jaeni Alfonzzal és később Brigitta leányával, Karinnal is, akinek jellege sokkal erélytelenebb volt, mint anyjái és olasz névrokonái. Nem a vadstenai Karin, hanem a sienai Katalin lépett tehát Brigitta örökébe; erős és ugyanakkor gyöngéd szüzi kezével, amelyet éleslátású és bölcs szelleme igazgatott, ő vezette vissza Gergelyt Rómába. És kezét ezáltal a d'Estaing bíboroshoz intézett, őszinteségében csodálatraméltó levél által tette az Egyház hajójának kormányrúdjára.

Amikor Brigitta villámokat szórt és fenyegetődött, ezt abban a biztos meggyőződésben tette, hogy ő Istennek a küldötte. De nem ez volt egyetlen oka az ő befolyásának; társadalmi helyzetének is része volt benne. Ő az olaszok szemében a *principessa di Nericia* volt, aki királyi nemzetségből és nemes vérből származott, a svéd udvarban magas helyet foglalt el és fontos szerepet töltött be hazája államügyeinek intézésében; azonfelül *molto ricca* volt, zárdákat építtetett Svédországban, mialatt három gyermekével (Birger, Karl és Karin) és sok káplán, udvari ember és püspök kíséretében Itáliában utazgatott. Ezzel a tekintélyes hölgygel szemben Katalin csak egy szegény vidéki kelmefestő leánya volt, akinek nem volt más támasza, mint a dominikánusok, sőt még ezek között is akadtak ellenfelei. És ez a minden politikai tapasztalatot nélkülöző hajadon odaáll egyik leghatalmasabb kortársa, a Szentszék követe elé és így szól hozzá: „Kívánom és akarom, hogy ilyen és ilyen módon cselekedjél.” „Lelkem így óhajt téged látni”, „akarom, — *voglio*...”

Ez az *akarom* egyre gyakrabban fordul elő Katalin leveleiben. „Ez Isten akarata és az én kívánságom is”, írja valahol. És máshol: „Ez nem tetszik sem Istennek, sem nekem.” A firenzei püspöknek egész egyszerűen azt mondja: „Akarom!” A

francia királynak: „Tedd Isten akaratát és az enyémet!” A pápának pedig: „Teljesítsd Isten akaratát, meghallgatva az én lelkemnek forró kívánságát!”¹³ Ez a merész *voglio* a varázsvessző, amellyel ő minden ajtón és minden szíven kopogtat; és ha az ajtók és a szívek valóban megnyílnak, — ha mindjárt néha csak azért is, hogy legott újra bezáruljanak — ezt a Katalinból kiáradó igazságnak a *hatalma* idézi elő. Nem hiába érezte, hogy egyesült Istennel, akit ő gyöngéd és egyúttal elvont kifejezéssel élve a *prima dolce Verità* névvel illetett. Krisztus valamennyi neve közül az Igazság név ragadta meg őt leginkább, amelyet maga a Megváltó tulajdonított önmagának: „Én vagyok az Igazság!” Katalin szerint az a két szeretet, amely az ember lelkében egymással küzd, azonos a két értelmi erővel: az igazsággal és a hazugsággal. Az egyik, Isten és a felebarát szeretete, az igazságban van; a másik, az önszeretet pedig a hazugságban. Az igazság és az erény, illetve a hazugság és a véték úgy egészítik ki egymást, mint az elmélet és a gyakorlat.

Két oldalról jön meghívás hozzánk, — írja Katalin — két hang mondja nekünk: „Aki szomjúhozik, jöjjön hozzám!” Már pedig mindnyájan szomjúhozunk; csak arról van szó, hogy milyen vízzel akarjuk szomjúnkat oltani: az örök életre szökellő forrás vizével-e avagy az *aqua mortával*, amelyet a harag és a véték vizesárákában merítünk: az *Élettel-e* avagy a *Semmi-vel*, mondaná Hello Ernő.

Az élő forrást választani annyi, mint Krisztust követni. „Aki az Atyához, az örök élethez akar menni, annak az Igét, az Utat kell követnie... és aki ezen az úton halad, nem sötétségben, hanem a hit fényénél halad, és így könyörög: „Uram, add meg nekem a kegyelmet, hogy a te világosságodban lássam a világosságot!” Az Ige maga az igazság, és a lélek, amely az ő tanítását átöleli, elhagyja és elfojtja magában az önszeretet hazugságát.

„Az Ige azt parancsolja nekünk, hogy szeressük Őt mindenekfölött és a felebarátot, mint önmagunkat. Ezt a szeretetet cselekedetekkel kell bizonyítanunk, miként Ő nekünk példát ad rá... Ezekhez a parancsokhoz Istennel és a felebaráttal szemben hűségesnek kell mutatkoznunk... Mindnyájan halljuk ezt a felszólítást. De mely lelkek felelnek rá? Azok, akik éheznek és szomjúhozók az erényt és szent vágyakozással futnak előre azon az úton, amelyet a megfeszített Krisztus taposott ki számunkra... Ezzel a szomjúsággal és vágyakozással közelednek a forráshoz... Krisztus, az édes Jézus ily módon hív minket, hogy igyunk az élő vízből.

A másik hang, amely bennünket hívogat, az ördögnek a hangja... Ő a halált hordozza magában, és azért arra biztat bennünket, hogy a holt vízből igyunk. Ha megkérdézed tőle: „Mit adsz nekem, ha szolgálatodba lépek?“, akkor így felel neked: „Neked ajándékozom mindazt, amivel bírok. Mivel én Isten nélkül élek, neked is nélküle kell élned. Én az örök tűzben vagyok, ahol sírás és fogak csikorgatása van; a sötétségbe merültem, és meg vagyok fosztva a világosságtól; elveszítettem minden reményt; a kárhozottaknak és pokoli kínokat szenvedőknek társaságában tartózkodom. Ime, ezt adom neked jutalmul és vigaszul...”

„És milyen az az út, amelynek követésére az ördög bennünket felszólít? A hazugság útja. A hazugság a nyomorúságos önszeretetet szüli, amely arra visz téged, hogy szeresd a világ pazar fényét és pompáját, a teremtményeket és önmagadat, mitsem törődve azzal, hogy Istent és lelked szépségét elveszíted. Elvakultságodban istent csinálsz magadnak a világból; az időt, amelyet Isten dicsőségére, lelked üdvére és mások boldogságára kellene fordítanod, tolvaj módjára elrabolod, mert azt saját gyönyörűségedre vesztegeted el több jólétet és kényelmet engedve meg testednek, mint amennyit Isten megenged... Krisztus a tanítását testére írta; s könyvet csinált belőle, amelynek oly nagyok és oly pirosak a kezdőbetűi, hogy a legtudatlanabb és legfigyelmetlenebb ember is könnyen felismerheti és olvashatja azokat... Az ördög pedig saját érzékiségednek a könyvét helyezi elébed, amelybe be van írva a lélek minden vétke és minden rossz hajlama: a harag, a türelmetlenség, a kevélység, a hűtlenség a Teremtőhöz, az igazságtalanság, a tisztátalanság, a felebarát iránti gyűlölet, a bűn kedvelése és az erény megvetése, a gorombaság, a rágalom, a restség, a hanyagság... Ha az akarat mindezt olvassa, magába szívja és gyakorolja, akkor gonoszán követi a hazugság útját, amelyet az ördög mutatott neki, és issza a holt vizet saját büntetésére és örök kárhozatára.”¹⁴

Ime, ez volt az üzenet, amelyet Katalinnak mind a politikai, mind a vallásos világgal közölnie kellett. Két ország van: — egyfelől az önzés, a világ, a bűn, a sötétség, a halál, a pokol, — másfelől a szeretet, az önmegtagadás, a kötelességteljesítés, a világosság, az élet, a mennyország. A halál országának bejáráskapuja az Én, az *Ego*; Isten országának kapuja az Ige, Jézus. Aki az Én-ben él, a mulandóba és romlandóba kapaszkodik; aki pedig Krisztushoz ragaszkodik, az elenyészhetetlenhez tapad, és üdvözl.

Ez a tan oly igaznak tűnt fel Katalin előtt, hogy nem

tudta megállni, hogy ne hirdesse azt állandóan nagynak és kicsinynek, „alkalmas és alkalmatlan időben”, miként az Apostol. „Ez a nő — írja álmélkodva a derék Cristofano Guidini jegyző — nem sokat törődött vele, hogy tetszik-e vagy sem, amit mond.”¹⁵ Szerinte a politika, mint ahogy minden más emberi ténykedés is, az erkölcstan egyik fejezete, és az államférfinak csakúgy, mint minden más embernek, Krisztus követőjének kell lennie. Odavetette magát a háborúskodó köztársaságok közé, és behatolt a romlott Egyházba kérve az embereket, hogy eresszék le fegyverüket és váltsanak békecsókot egymással, s térjenek a nepotizmusról és simóniáról az egyeneslelkűségre és becsületességre, az emberfélelemről Isten félelmére, az Én-től Krisztushoz.

A *férfiasság* szó minduntalan visszatér Katalin leveleiben. Nézete szerint a férfiasság magában foglalja mindazt, ami Krisztus, és — tekintet nélkül saját nemére — nőiesnek minősít mindenf, amit az ördög kíván tőlünk. „Légy férfias ember!” ajánlja a gyöngé és határozatlan XI. Gergelynek. Szigorúan beszél azokról, „akik testi szeretetből kifolyólag könyörületek és részvevők, és akik tele vannak gyöngédséggel saját testük iránt”. Azok ilyenek, akik nem merik a jót cselekedni vagy az igazságtalanságot megbüntetni attól való félelmükben, hogy elégedetlenné teszik az embereket; vagy azok megvetését vonják magukra; annak a mérhetetlen vágnak a fájai, hogy békében éljenek és jóviszonyban legyenek mindenkivel még akkor is, ha Isten dicsősége azt kívánná, hogy harcoljanak és küzdjenek. „Az ilyen emberek, amidőn alattvalóikat vétkezni látják, úgy tesznek, mintha nem vennék észre, hogy ne legyenek kénytelenek őket megbüntetni; vagy ha meg is büntetik őket, oly enyhén torolják meg a bűnt, hogy inkább kenőcsöt raknak rá, mert állandóan attól félnek, hogy nem tetszenek valamelyiknek és pörpatvarba jutnak miatta. Mindezen onnan van, mert önmagukat szeretik.”

Katalin igyekszik kimutatni, hogy ez a félnék és gyáva önzés mennyire ellenkezik a szeretettel. Krisztus nem azért jött, hogy ernyedtt pacifizmust hozzon, amelynek oltalma alatt a rossz sokkal szabadabban fejlődik, mint a jó. Ő karddal és kaszával jött s az az orvos volt, aki az izzó vasat a bűn sebébe tette. Katalin mint az Ő igazi tanítványa hirdette, hogy „a békés élet akarása gyakran a legnagyobb kegyetlenség. Midőn a fekély érett, fel kell azt késsel vágni és tűzzel ki kell égetni; ha ezt elmulasztjuk és csak kenőcsöt teszünk rá, a rothadás továbbterjed, és néha halált okoz”.¹⁶

Pierre d'Estaing-hez intézett másik levelében mélyreható

lélektani éleselméjűségével kifejti ez alapelveket, és iparkodik azokat a bíboros-követ lelkébe vésni: „Bátor embernek óhajtalak látni, — írja szokásos merészségével — hogy félelem nélkül szolgálj Krisztus Aráját, lelkiekben és földiekben Isten dicsőségére dolgozva ennek az édes Arának a jelenlegi szükségletei szerint. Meg vagyok róla győződve, hogy ezt buzgón, félelem és hanyagság nélkül megteszed, ha megismered annak nyomorát. Az a lélek, aki az emberek vélekedésétől fél, sohasem jut el a tökéletességre; minden megzavarja őt, és semmiféle vállalkozást sem tud jól elvégezni. Ő, mily veszedelmes ez a félelem! Megbénítja a szent vágyakat, és akadályozza azok megvalósítását; annyira elvakítja az embert, hogy nem tudja megismerni az igazságot, mert ez a félelem az önszeretet vak-ságából származik. Mihelyt az értelmes teremtmény önmagát szereti, azonnal félelmet kezd érezni.”

Ezt mindenki tapasztalta, aki csak egy kicsit is meg szokta figyelni önmagát. Míg az Isten akaratára hagyatkozás rettenthetetlenné tesz, addig az önző kielégülésre irányuló legkisebb törekvés is azonnal nyugtalanságot és aggodalmat szül. Egyedül Isten a biztos Jó, minden egyéb elveszíthető, ahogy Katalin arra elmésen figyelmeztet: „Miért fél az ilyen ember? Mert szeretetét és reményét mulandó dolgokba helyezte, amelyek nem nyugszanak szilárd alapon és tovahaladnak, mint a szél. Ő, bűnös önszereteti! Mily ártalmas vagy az előjárókra és azok alattvalóira nézve. Mert ha az illető előjáró sose bünteti vagy feddi meg alárendeltjeit; minthogy attól fél, hogy nem tetszik nekik... Nincs tekintettel sem a jogra, sem az igazságosságra, hanem saját szeszélye vagy a teremtmények tetszése szerint ítél, és így azok, akiket kormányoz, egyre rosszabbak lesznek.”

Katalin ezzel a részrehajlással és szégyenletes önzéssel szembeállítja Krisztus tökéletes kötelelességteljesítését, aki csak Isten dicsőségét és a felebarát igazi javát kereste. Ő a mi Mesterünk; „mi pedig a tanítványok vagyunk, akik az Ő kedves iskolájába járunk”.

Azután az elvek gyakorlati alkalmazása következik; a politika hirtelen a dogmatikán át mutatkozik (mert Katalin szemében minden a dogmatikából veszi eredetét). „Úgy vélem, nagyon kedves Atya, itt az ideje, hogy Istent dicsóítsuk és a felebarátért dolgozzunk. Nem szabad többé önmagunkhoz tapadnunk az érzéki önszeretet és a szolgálai félelem által, hanem igaz szeretettel és őszinte istenfélelemmel cselekednünk kell. Te most a földi és a lelki dolgok élére vagy állítva...

Ami a földieket illeti, cselekedj bátran, tehetséged szerint elősegítve a békét és az egész ország egységét."

Az „ország” alatt Katalin Itáliát értette. Csakúgy, mint Dante, ő is lángoló olasz volt; a hazája jólétéért való aggodás szüntelenül előtűnik leveleiben és beszélgetéseiben. Itt a Bernabò Visconti és a Szentszék között folyó küzdelemre céloz. A keresztényeknek, a helyett, hogy egymás között civódnak, a hitetlenek ellen kellene harcolniok. Katalin az Egyház hivatását magasabb szempontból fogva fel, mint maga a pápa és a bíborosok, így kiált fel: „Békét, békét, békét, nagyon kedves Atya! Értesd meg a Szentatyával, hogy a lelkek pusztulása sokkal fontosabb, mint a városoké, mert Isten inkább kívánja tőle a lelkek üdvösségét, mint a városok elfoglalását."

Azután, visszatérve első gondolatához, így fejezi be levelét: „Meg vagyok győződve, hogy ha új emberbe, Krisztusba, az édes Jézusba öltözől, és a régi emberből, vagyis érzéki természetedből kivetkőzől, s meg fogod tenni mindazt, amit én neked előírok, meg fogsz szabadulni minden szolgai félelemtől... Isten olyan hivatalba helyezett téged, amely nem kíván mást, mint szent félelmet: ezért mondtam neked, hogy bátor és nem gyáva embernek óhajtalak látni. Remélem az isteni jóságtól, hogy megadja neked a kegyelmet az Ő akaratának, a te vágyadnak és az én kívánságomnak a teljesítésére... Befejezem. Maradj meg Isten szent és édes szeretetében. Édes Jézus, szerelmes Jézus!"¹⁷

A pápai politikát Itáliában ekkor Pierre d'Estaing mellett egy másik francia főpap, Gérard du Puy marmoutiers-i apát képviselte, aki a régi *Divide et impera* jelszó alapján a viszálykodás magvait igyekezett széthinteni. Így Arezzo és Castiglione Fiorentino között felújított valami régi pörpatvart, és híre futott, hogy titokban Cione Salimbenit is segítette Siena elleni hadakozásában. Mint XI. Gergely unokaöccse ennek bizalmát élvezte, és közvetítőként szerepelt közötté és Szent Brigitta között; majd a svéd látnoknő halála (1373 július) után az új csillag, Katalin felé fordult.

A fontebrandai Szent levéllel felelt neki, amelyben hasonló kifejezéseket használt, mint a d'Estaing bíboroshoz intézett levelében. A megfeszített Krisztus — mondja — az út, amelyen járnunk kell, hogy az Atyához jussunk. Az Ő akaratának teljesítésére nincs más mód, mint az, hogy erősen Krisztushoz tapadunk. Ha így teszünk, azt vesszük észre, hogy tűzben vagyunk. Isten szeretete, amely izzó kemencéhez hasonlóan ég a lélekben, fölmelegíti, megvilágítja és magához hasonlóvá

teszi a lángok között lévő fahasábot. Katalin itt kedvenc tárgyát fejtegeti: a lélek átalakulását a Krisztushoz hasonulás által, az önakarat lerombolását az isteni akarat szent tüzeiben...

„Ó, édes és vonzó tűz, — kiált fel — te eloszlatod a véték, a bűn és az önzés hidegségét; annyira fölmelegíted és áttüzesíted akaratumk száraz fáját, hogy az lángba borul és fölemészti magát a forró vágyakozásokban, szeretve, amit Isten szeret, és gyűlölve, amit Isten gyűlöl!” A lélek úgy megtisztul ebben a tűzben, hogy az emlékezet csak Isten jótéteményeire tud visszaemlékezni, az értelem csak az Ő jóságát tudja szemlélni és az akarat csak Ő utána vágyakozik, kívülre semmivel sem törődve.

Ezek után az elméleti és teológiai megfontolások után Katalin áttér a gyakorlati következményekre: „Nagy örömmel vettem leveledet, — írja — és nagy vigasz volt számomra, amikor láttam, hogy nem feledkeztél el rólam, hitvány és szánalomraméltó teremtményről. Három kérdésedre íme, ezt felelem: Azt hiszem, jó lenne, ha a mi édes földi Krisztusunk (azaz a pápa) megszabadítaná magát két dologtól, amelyek Krisztus Aráját megrontják. Az első a túlságos vonzalom családjához, amelyről túlpazarul gondoskodik... A második pedig a túlságos elnézésen alapuló túlzó enyhesség. Ó, jaj! Krisztus tagjai megromlanak, mert senki sem bünteti őket. Három undorító véték van, amelyet a mi Urunk különösképen útál: a tisztátalanság, a fősvénység és a kevélység, amelyek a papok között uralkodnak; ezek csak az élvezetekkel és mulatságokkal törődnek, és csak arra van gondjuk, hogy vagyont halmozzanak össze. Nyugtalanul nézik, hogy a pokol ördögei elrabolják a reájuk bízott lelkeket, mert maguk is falánk farkasok, és áruba bocsátják az isteni kegyelmet. Erős kézzel rendet kell itt teremteni, mert a túlságosan nagy könnyörületesség néha a legnagyobb kegyetlenség. Kérem az Istent, hogy a Szentatya hallgattassa el magában ezt a túlzó vonzalmat családjára iránt; nem mondom, hogy az Egyházat e miatt kevésbé fogják üldözni, de hiszek a dicső jövőben, amely annak megígértetett. A jó csak akkor fog győzedelmeskedni, amikor a romlás eléri a tetőpontját!”

Katalin e szavait többen jóslatnak tartják, és tényleg az. Oly világosan látta az események láncolatát, és a történet törvényeivel oly bensőséges érintkezésben állott, hogy át tudta tekinteni és előre meg tudta mondani az elkövetkező századok kibontakozását. „A jó csak akkor fog győzedelmeskedni, amikor a romlás eléri a tetőpontját!” Ha még tovább élt volna,

és Péter trónján látta volna ülni a megtestesült ördögöt (*dimonio incarnato*), VI. Sándort, akkor megérti, hogy ütött az általa megjövendölt óra. „A ti órátok és a sötétség hatalmának az órája”, amelyben Krisztus Aráját, mint valaha Krisztust, nemcsak Júdás árulta el (ez gyakran megtörtént), hanem Péter is megtagadta: „Nem ismerem ezt a galileait.”¹⁸

Azután Katalin az apát másik két kérdésére felel. Ez, úgy látszik, helyesnek találta, hogy levelében nagy bűnösnek tüntesse fel magát, aki azonban Isten irgalmába helyezi bizodalját, stb.... Katalin szaván fogja őt: „Isten nem akarja a bűnös halálát, hanem azt, hogy megtérjen és éljen, — mondja bátorítására — és én, a te legméltatlanabb leányod, magamra veszem bűneid adósságát, és azokat az enyéimmal együtt fölémérszem a szent szeretet tüzeiben! Légy biztos benne, hogy Isten megbocsátott neked irgalmában, de igyekezzél új életet élni ezután.”

És most Katalin áttér a harmadik pontra, amely az apátnak mint a pápa bizalmasának kötelességeire vonatkozik. „Minden lehető el kell követnetek a Szentatyával együtt, hogy elűzzétek a rossz püspököket, ezeket a farkasokat és megtestesült ördögöket, akiknek csak arra van gondjuk, hogy jól egyenek-igyanak, és pompás palotájuk meg szép fogataik legyenek” — írja Katalin. — „Ó, amit Krisztus a kereszt fáján szerzett, mind eltékozolták az örömlányok. Nagyon kérlek, hogy mégha életedbe kerülne is, mondd meg a Szentatyának, hogy vessen véget ennek a nagy botránynak. És ha elérkezik a bíborosok és püspökök kinevezésének az ideje, kérjed őt, hogy ne a hízelkedés, a kapzsiság vagy a simónia által vezettesse magát, és ne azt nézze, hogy az illetők a nemességhez vagy a polgársághoz tartoznak-e, mert az erény és a jóhírnév Isten előtt nemessé teszi az embert!”¹⁹

XI. Gergely bizonyára megkapta Katalin üzenetét, de egyáltalán nem cselekedett a szerint. 1375 december 21-én kilenc bíborost nevezett ki (ezek sorában volt Gérard du Puy is), akik valamennyien nélkülözték a Katalin által megkívánt tulajdonságokat; még a legjobb közöttük a spanyol de Luna Péter, a későbbi XIII. Benedek ellenpápa volt.

Ezalatt Katalin más téren is dolgozott. Közvetlen környezetében is akadt elég tennivalója. Az 1376. év rendkívül nyugtalan volt. „Úgy látszik, — mondja a régi krónikás, Neri di Donato — hogy ez a kor valami bolygó hatása alatt van, amely mindenütt viszálykodást és háborúskodást idéz elő. A Sant' Antonio-zárdában — (a petriolói fürdők mellett, Siena környékén) — az ágostonrendi szerzetesek orozva meggyilkol-

ták tartományfőnöküket. Az assisi *Sagro Conventóban* késre mentek, és tizennégyen közülük az öldöklés áldozatai lettek. A Rosa-apátságban — (jelenleg a *Mustiola*-templom Sienában) — belső viszályok dúltak, amelyek hat testvér elűzésével végződtek. Egyenetlenkedés uralkodott a kartauziaknál is; az általános rendfőnök, aki a rend helyreállítása végett jött, elkergette őket monostorukból. És nem volt jobb a helyzet a testszerinti családokban sem... Sienában senki sem tartotta meg szavát, sem pártja kebelében, sem azon kívül. A nép nem értett egyet sem vezetőivel, sem másokkal; az egész világ valóban sötét völgyé vált.”²⁰

A régi krónikás bizonyára nem túlzott; ebben az időben a papság adott a népnek példát a harciasságra és a léhaságra. Katalin valószínűleg tanítványa, Nigi di Duccio degli Arzocchi révén megismerkedett Biringhieri degli Arzocchival, a Sienától délre fekvő Asciano plébánosával, akihez egyik legszigorúbb levelét írta. Költői természete sugallatának engedve hasonlattal kezd a tárgyba. „Amidőn a virágok túlsokáig maradnak a vízben, megrothadnak és bűzlenek, a helyett, hogy kellemes illatot terjesztenének. Ti, papok, virágok vagytok Isten Egyházában, oltárra helyezett virágok. De amikor ezek a virágok a vétek, a tisztátalanság és a világi élet vizében időznek, bűzös szagot árasztanak, amely megfertőzi a híveket. Ébredj fel tehát, és ne aludj tovább! Túlságosan sokáig aludtunk, — (hogy szemrehányásai füléinkjait enyhítse, Katalin saját magát sem veszi ki) — és meghaltunk a kegyelem számára. Sürget az idő, mert elhangzott az ítélet, és halálra vagyunk ítélve.”

És most beszélni kezd az elkerülhetetlen halálról, amely ellen a pénz és a nemesség semmit sem tehet (itt az említett pap nemes és gazdag családjára céloz). „Ó, mily szerencsétlen lesz akkor ez a lélek, amely az érzéki gyönyöröket keresi és azokban fetreng, mint a disznók a sárban! Értelmes teremtményből tisztátalan állat válik; annyira belemerül a gyalázatos fukarságba, hogy kapzsiságból áruba bocsátja a lelki kegyelmeket; a kevélységtől felfuvalkodik, és kitüntetésekre, multságokra, szolgákra és szép lovakra költi, amit a szegényeknek kellene adnia.” Másszóval, idejét az ördög szolgálatában tölti. De miután Krisztus vére megváltott bennünket, nem vagyunk többé a magunk urai, „nincs jogunk eladni magunkat”. „A Megfeszített szerelmére kérlek tehát, lépünk ki ebből a hitvány rabszolgaságból... Hibáimnak nincsen száma, de megígérem neked, hogy hibáidat az enyéimhez veszem, mirhacsokrot csinálók belőlük, és azt szívemre helyezem ke-serű bánattal.”²¹

A semignanói* plébános állandóan pörlekedett egy másik pappal. Katalin e szavakkal fordult hozzá: „Nagyon csodálkozom, hogy ilyen állású ember, mint te, gyűlöletben tud élni. Isten téged kivont a világból és földi angyallá tett a szentség ereje által. És te mégis újra azzal foglalkozol, ami a világon történik. Nem tudom megérteni, hogyan merészkedel misét mondani. Megjósolom neked, hogy ha továbbra is makacsul megmaradsz a gyűlöletben és más bűneidben, le fog reád sujtani az Isten igazságossága. Ne élj tovább ily bűnös életet, és térj meg; fontold meg, hogy a halál abban a pillanatban fog meglepni, amidőn legkevésebbé gondolsz rá... Kérlek, irtsd ki lelkedből a hitvány érzelmeket és főképen a gyűlöletet. Akarom, hogy békülj ki! Gyalázat az, ha két pap egymással ellenségeskedésben él! Valóságos csoda, hogy Isten nem parancsolja meg a földnek, hogy nyiljék meg és nyeljen el mindkettőtöket.”²²

Heves civakodások robbantak ki minduntalan Casole di Val d'Elsa** esperes-plébános és egy másik ottani egyházi férfiú között is. Katalin arról a gyűlöletről beszélt nekik, amelyet a keresztény egyedül táplálhat jogosan a szívében: a bűn gyűlöletéről. Mindenekelőtt bebizonyítja nekik, hogy a mások elleni gyűlölet valójában önmagunk gyűlölete, „mert ha gyűlölöm felebarátomat, megölöm magamban a kegyelmet, és így sajátmagam legrettenetesebb ellensége leszek”. „Ha teszem megsebesítenek és én a rajtam elkövetett sérelem miatt gyűlölöm támadómat, ebből az következik, hogy a lelkemet én magam sebesítem meg, sőt megölöm azt, mert megfosztom a kegyelmi élettől. Sokkal nagyobb gyűlöletet kell tehát éreznem önmagammal szemben, aki lelkemet az örök élettől fosztom meg, mint az ellenséggel szemben, aki csak a testet öli meg, amelynek előbb-utóbb úgyis meg kell halnia, mint-hogy mulandó és elmúlik, mint a mezők füve. A test élete és értéke egyedül a lélektől függ, amelyet magába zár, és ha ezt a drágakövet elrabolják tőle, a test már nem egyéb, mint szennyel telt zsák, amely a férgek martalékává válik.

Mily esztelen tehát, aki külső megbántásért lelke életét kockáztatja! Önmagunknak ez oktan és bűnös gyűlöletével Katalin a bűnnek, az érzékies akaratnak és a kevély Én-nek a gyűlöletét állítja szembe. Ez az igazi gyűlölet nem a bosszúra sarkall, hanem türelemre, megbocsátásra és ellenségeink szeretetére. Ellenségeinkben ugyanis nem látunk mást, mint

* Semignano kis város a Montagnuolában, Sienától nyugatra.

** Feleüton Siena és Volterra között.

eszközöket Isten kezében, vesszőket és ostorokat, amelyekkel Isten büntet bennünket; és előnyösebb bűneinket ezen a világon kiengesztelni, mint a másikon. „Ez tehát a dolgok szemlélésének egyedüli helyes módja. Minden más út a halálba vezet... Mivel mi is megbocsátásra szorulunk, nekünk is meg kell bocsátanunk... Ha így tesztek, megmaradtok az egyenes úton, igazi közvetítők lesztek Isten és az emberek között, és jutalmul Isten örök látásának fogtok örvedeni. Szántam lelketeket, s nem akartam, hogy sötétségben éljete, ezért jöttem, hogy meghívjalak benneteket erre a kedves és dicsőséges menyegzőre... És miután úgy látom, hogy az Igazság útja a köztetek fennálló ellenségeskedés miatt le van elöttetek zárva, a hazugság útja pedig tárva-nyitva van léptetek előtt, azt akarom, hogy béküljete ki Istennel és a felebaráttal, és a sötétség útját elhagyva térjete vissza arra az útra, amely az életre vezet. Esdve kérlek benneteket a megfeszített Krisztus nevében, ne utasítsátok vissza kérésemet.”²³

A harc a Szentszék és Bernabò Visconti között Katalin békekönyörgései ellenére is egyre továbbtartott. A milánói zsarnok, abban a reményben, hogy a toszkánai köztársaságokat magának megnyerheti, követet küldött hozzájuk, aki 1373 novemberében érkezett Sienába. Ez elvezettette magát Katalinhoz is, akinek üzenetet hozott nemcsak urától, hanem ennek feleségétől, a könnyelmű és világias Beatrice della Scalától is. A pápa januárban kiközösítő bullát bocsátott ki Bernabò és Galeazzo Visconti ellen, és valószínű, hogy a két kényúr most a sienai szűz közvetítésével igyekezett a pápa kegyeibe visszajutni s egyúttal Sienában és egész Toscanában a közvéleményt magának megnyerni. Katalin válaszában, amelyet Neri di Landocciónak mondott tollba, Bernabòt „tisztelendő Atyá”-nak szólítja, és azzal kezdi, hogy bebizonyítja neki a méltóságok és a földi hatalmak hívságát és mulandóságát. „És ha azt kérdezed tőlem: „Nincs tehát semmi szilárd hatalom ebben az életben?” azt felelem neked: „Igen, van egy; s ez a mi lelkünk városa! Mi uralkodunk fölötte. S ez oly erős, hogy sem az emberek, sem az ördög nem tudja bevenni, ha mi nem egyezünk bele.” De hogyan lesz akkora erőnk, hogy ne engedjünk a test, a világ és a sötétség fejedelme ellen vívott küzdelemben? Ezt az erőt csak Jézus Krisztustól, a szeplőtelen Báránytól várhatjuk. „Ő halála által életet adott nekünk; gyalázásokat és sérelmeket szenvedve visszaadta nekünk a becsületet; kereszthez szegezett kezei kiszabadítottak bennünket a bűn kötelékeiből; meztelensége által kegyelembe öltöztetett, vérével megváltott bennünket; bölcsesége legyőzte az ördög gonosz-

ságát; alázatossága győzedelmeskedett a világ kevélysége és gyönyörei felett. Nincs tehát többé mit félnünk: az Ő fegyvertelen keze legyőzte ellenségeinket és visszaadta nekünk a szabadakaratot."

És most Katalin ott van, ahol lenni akar: az *Egyházzól* tárgyaló fejezetnél. Mi mindennap vétkezünk, — mondja — és napról-napra rászorulunk, hogy bűneinkért a Bárány vérének kiömlése által a bűnbánat szentségében bocsánatot nyerjünk. Márpedig csak az Egyház szolgáltatja ki ezt a szentséget, mert egyedül az a vér kulcsainak a letéteményese! Mily esztelen tehát, aki fellázad és eltávolodik Krisztus Helytartójától, aki ezeknek a kulcsoknak az őre! És miként Assísi Szent Ferenc végrendeletében, hozzáfűzi: „Még ha a pápa a megtestesült ördög volna is, akkor se lenne szabad fellázadnom ellene, hanem mindenkor meg kellene hajolnom az ő tekintélye előtt, és kérnem kellene tőle a vért, amelyben más módon nem részesülhetek. És ezért — (most a személyi alkalmazás következik) — arra kérek, ne lázongj Fejed ellen. Vesd meg az ördög bujtogatását, aki azt sugallja neked, hogy kötelességed az Egyház rossz pásztorai ellen kegyetlenkedned. Ne hidd azt, és ne igyekezzél a fölött ítélni, ami nem tartozik hozzád. Megváltónk tiltja ezt. Ő kijelentette, hogy a papok az Ő „felkentjei”, és nem akarja, hogy valamely teremtmény oly hatalmat gyakoroljon, amelyet Ő sajátmagának tart fenn.” Katalin még tovább megy, amikor felkiált: „Még ha a papok javainkból kifosztanának is bennünket, akkor is inkább földi javaink és testi életünk, mint a lelki javak és a kegyelmi élet elvesztését kellene választanunk.” Ez nem Luther, nem Wiclif s nem a hugenották véleménye. Nem az eretnokség vagy a lázongás beszél így, hanem a szentség, amely „szelíd és alázatos szívű” és „engedelmes a halálig, éspedig a kereszthalálig...”

A levél vége lángoló buzdítás a keresztesháborúra. Ger-gely az 1373. év elején szentháborút hirdetett, és Katalin tá-mogatja őt. „Mily szégyen és gyalázat reánk, keresztényekre nézve, hogy a hitetlenek kezében hagyjuk a mi jogos tulajdonunkat! Nagyon kérek, a megfeszített Krisztus nevében, köss valódi és teljes békét kedves Atyánkkal, a földi Krisztussal, és harcolj a pogányok ellen. Ha ezt teszed, részesedni fogsz Isten Fiának a vérében.”

Ezután Katalin a büszke és léha Beatricének ír, őt „Krisztusban, az édes Jézusban legkedvesebb anyjának és nővérének” szólítva. Az igazi nagyság, jelenti ki, nem fér össze a világ szeretetével, mert a világ alsóbbrendű, mint az emberi lélek, és nem érdemli meg, hogy hozzátapadjunk. „A lélek

átalakul azzá, amit szeret; ha tehát a bűnt, vagyis a semmit szeretem, lelkem semmivé válik; és ennél rosszabb nem történhetnék velem. A bűn onnan származik, hogy szeretjük, amit Isten gyűlöl, és megvetjük, amit Isten szeret, vagyis onnan, hogy a világ mulandó javait és saját Én-ünket szeretjük... Magunkban véve sem a gyönyörök, sem a világ pompái, sem a teremtmények nem rosszak; a bűnt a belénk helyezett méltatlan vonzalom alkotja..."

De szerencsére, a világ szeretete nem tud békét szerezni számunkra! Ha békének akarunk örvendeni, meg kell tagadnunk magunkat, és a kereszt királyi útjára kell lépünk. Úgy látszik, mintha ez az út tövissel lenne behintve, de ez csak látszat; a megpróbáltatások tövisei mellett a türelem rózsái nyílnak. Egyébiránt, aki Krisztus véréből megrészegedett, mámorában észre se veszi, hogy hova teszi a lábát. Katalin e részegséget kívánja Beatricének: „Nemcsak tenmagadért, hanem azért is, mert azt *akarom*, hogy férjed vezetője légy az igazság és az erény útján. Vezesd és kérd őt, hogy ne lázadjon fel többé a Szentatya ellen... Nem akarom, hogy ti ketten hálátlanok legyetek Istennel szemben.”²⁴

Katalin, úgy látszik, azzal a tervvel foglalkozott, személyesen elmegy Milánóba, hogy Bernabóra hasson. „Tettekkel szeretném bebizonyítani lelketek üdvéért lángoló buzgalmamat”, mondja a Beatricéhez intézett levelének a végén. És abból a levélből, amelyet Bernabó menyje, bajorországi Erzsébet 1375 május 30-án küldött a Sienainak, kitűnik, hogy a Visconti-udvarban vártak a Szentre; Erzsébet ugyanis bánatának ad kifejezést a hír miatt, hogy a remélt látogatás elmarad.²⁵

XI. Gergely és Katalin pillanatnyilag kénytelenek voltak lemondani a kereszteshadjárat tervéről. 1374 márciusában Guillaume de Noëlet francia főpap, d'Estaing bíboros utóda pápai követként Bolognába érkezett, ugyanolyan szerencsétlen szándéktól vezettetve, mint a marmoutiers-i apát Perugiában. Nehéz idők voltak ezek Itáliára és Katalin szűkebb hazájára nézve. Andrea di Niccolò Salimbeni rablólovagot, aki a Maremmában emelkedő perollai várából már régóta sarcolta Siena környékét, végre elfogták. A *Senatore* nevet viselő legfőbb bíró, Lodovico da Mogliano azonban nem érzett elég bátorságot magában, hogy a nemesszármazású haramiát kivégeztesse, jöllehet bandája embereit a halálba küldötték. A nép a nyilvánvaló igazságtalanság miatt elégedetlenkedve fellázadt a *Senatore* ellen; ennek székét a *Palazzo pubblico*-ban egy Nuccio di Vanni nevű szíjgyártó kerítette hatalmába, aki

Andreát fejvesztésre ítélte — s az ítéletet ez alkalommal végre is hajtották.²⁶

Erre a hatalmas Salimbeni-család dühösen Siena fegyvertelen környékére rontott váraiból. De komoly veszedelem fenyegette Katalint is, akit Firenzébe rendeltek, hogy a Domonkos-rend általános káptalanja előtt adjon számot viselkedéséről és tanításáról.

X.

Firenzében történt 1374-ben, Szent János ünnepén.

Szent János a város egyik védőszentje, akinek ünnepét még napjainkban, a huszadik században is nagy pompával ülik meg. Ezen az 1374 június 24-én Firenze minden templomában énekes misét mutattak be. A Santa Maria Novellában, a dominikánusok templomában — ahol még számos testvér maradt a minap befejezett káptalan után — Fra Tommaso della Fonte végezte az oltárnál az istentiszteletet Fra Bartolomeo di Dominici és Fra Raimondo da Capua segédletével. Katalin a hajó mélyén térdelt, és egész különleges figyelemmel és érdeklődéssel szemlélte ezt a harmadik, előtte ismeretlen papot. Már hosszabb idő óta szeretett volna olyan gyóntatót találni, aki őt teljesen meg tudja érteni és mind felsőbbsege, mind állása folytán hathatósan segíteni tudja. Most kinyilatkoztatás útján hirtelen megbizonyosodott, hogy Rajmund az az ember, akit keres; úgy rémlett neki, mintha mellette megjelenve maga a Szent Szűz adta volna őt neki vezetőül és lelkiatyául.¹

Egyébként Katalin nem volt ismeretlen Rajmund előtt. A dominikánus, aki tizenhét évvel idősebb volt Katalinnál,

többször hallott beszélni a fontebrandai hajadonról. 1330-ban született Capuában, a nemes delle Vigne-családból, amelyhez II. Frigyes híres kancellárja, Pietro delle Vigne is tartozott.² Nagyon fiatalon elnyerte a szent rendeket, és már korán magas hivatalokat töltött be Rómában és Bolognában. 1363-tól 1366-ig Montepulcianóban (a Sienától délre emelkedő hegy-ségben) tartózkodott mint a városka domonkosrendi apáca-kolostorának a lelki igazgatója; itt a magányban írta meg montepulcianói Szent Ágnes életrajzát (akinek testét az említett zárdában kincsként őrzik) és a *Magnificat*-magyarázatot, amelyet tudomásunk szerint ő állított össze. Ugyancsak Montepulcianóban fogadta Katalin gyóntatójának, Tommaso della Fonténak látogatását is, akit talán csak azért hívott meg, hogy gyónógyermekére vonatkozóan kikérdezze őt. „Mert”, mondja Szent Katalin legendájában bizonyos dantei reminiscenciával, „azt gondoltam, hogy elérkeztünk a harmadik vadállat korszakába és ennek ismertetőjele a leopárd, amely a képmutatást jelképezi”.³

Katalin ügyét kétségtelenül komoly vizsgálatnak vetették alá a firenzei káptalanon (amelyet a Cappella degli Spagnuoliban tartottak), és Rajmund ekkor meggyőződött róla, hogy a sienai leány nem tartozik „ama gyakran elébe kerülő nők közé, akik könnyen rá hagyják magukat szedni az ördög által és aztán ők is rászednek másokat”. Rajmundot talán saját kívánságára, talán előljárói rendeletére Sienába, a San Domenicóba küldték, ahonnan Katalin viselkedését közelebbről megfigyelhette. A következő öt év alatt összeköttetésük egyre bensőségesebb lett.

Egyébként nemcsak Rajmund ismerkedett meg Katalinnal ennek firenzei időzése alatt. „1374 májusában — beszéli el egy névtelen firenzei szerző — a városba érkezett bizonyos Katalin, Giacomo Benincasa sienai festő leánya, aki Szent Domonkos harmadrendi nővéreinek ruháját hordta; mi őt Isten igaz szolgálójának tekintjük. Három ugyanilyen ruhát viselő nő kísérte őt mindenhová. Amidőn a hire hozzám eljutott, igyekeztem megismerkedni vele, és oly meghitt ismerőse lettem, hogy később nagyon gyakran megtisztelt engem látogatásával.”⁴ Ez a névtelen író talán Niccolò Soderini, gazdag és tekintélyes firenzei férfiú, akivel Katalin később baráti kapcsolatot tartott fenn, és aki a Szent fivéreit pénzkölcsönökkel segítette. Mert a Firenzében letelepedett három testvér helyzete továbbra is válságos volt. Stefano végül kivándorolt Rómába, és Bartolomeo elhatározta, hogy követi Katalint, amikor ez június végén visszautazott Sienába; így

aztán Benincasa egyedül maradt a Canto-a-Soldanin álló házban. Valószínűleg Rajmund is csatlakozott az utasokhoz, és jogosan feltehetjük, hogy a négy mantellata, a dominikánus, a derék kézműves és kíséretük valamelyik nyári reggelen a Porta Romanán át hagyták el Firenzét. Az út az akkor nemrégén épült Certosa di Val d'Ema előtt vezet el, aztán a Val di Pesát követi, majd a szőlőkkel borított chianti dombokon halad át. Barberino közelében, Petrognanóban még ma is mutatnak egy forrást, amelynek egészségtelen vize a Szent áldására tisztult meg. Az utasok itt az előttük ismerős Val d'Elsához közelednek, és viszontlátják Siena vidékét, amely kevésbé fönséges, mint Firenze környéke. Az út az isolai apátság előtt vezet el, majd a Dante által megénekelt staggiai és monteriggioni várak alatt halad, amelynek bástyafalait „nagy tornyok koszorúja veszi körül”. Itt az utasok bizonyára Alighieri és Sapia Saracini tisztítóhelyi találkozására gondoltak; mert Sapia e vár ablakából nézte végig kárörömmel honfitársai vereségét, és innen látta, amint Provenzano Salvani fejét lándzsára tűzték:

...sohsem ízlelt vad örömbé estem
és ajkamat az Isten ellen ajzva
égre kiáltám: „Már Tóled sem félek!”

Nem a saját érdemei miatt volt tehát a nemes hölgy az üdvösség útján, amikor a Firenzeivel a tisztítóhely lángjai között találkozott:

Mikor láttam, hogy már végéhez érek
éltemnek, békét akartam az Éggel:
mégsem lennék még itt-vezeklő lélek,
ha meg nem sajnál Pettignano Péter,
s meg nem emlékszik rólam szent imája
szent szeretetből, részvevő igéekkel.

Pier Pettignano, a jámbor fésűsmester, majd világi hit hirdető és harmadrendi testvér, tényleg e gonosz nő mellett állott utolsó órájában, és a fenyegető pokol lángjaiból átsegítette őt a Tisztítóhely aranyos lángjaiba.⁵

Azután az utasok a Monte Celso magaslataira értek, ahonnan a lemenő nap fényében Sienát szemlélhették. A büszke város sok fenyegető tornyával meztelen nyakukat falánkul nyújtogató ragadozómadarak fészkéhez hasonlított, és fölötte a székesegyház ragyogó harangtornya nyúlt a magasba, mint fehér kéz, amely hiába emelkedik tehetetlen áldásosztásra. Mert a Salimbeniek csapatai az egész környéket elpusztították; esténként az Úrangyala után, amikor a kapukat bezárták

(mint ahogy azokat ma is bezárják), valamennyi kulcsot — sajnos, hiába — a székesegyházba vitték, és azokat a Szent Szűz oltárára a város dicső Ürnőjének lábához tették. A Madonna adta a monteaperti győzelmet, és a földrengések nem merték megreszketetni a várost, amelyet Ő fehér köpenyével betakart. De a vad Cione di Sandro Salimbeni tűzzel-vassal pusztította Montepulciano környékét és Agnolino di Giovanni Salimbeni kirabolta Montalcinót, mialatt a városban magában még veszedelmesebb ellenség uralkodott, amelyet fegyverekkel nem lehetett legyőzni. Katalin és társai a Porta Camolliát átlépve holttestekkel megrakott szekérbe ütköztek, amelyet a *Misericordia* fekete testvérei kísértek fáklyákkal kezükben — s a fáklyák fénye felfuvódott testeket és elkékült arcokat világított meg. Azok, akik már 1348-ban éltek, megértették, hogy miről van szó, s összeborzadva suttozták: „A pestis!”

Sienát valóban a kegyetlen járvány pusztította; azt tartják, hogy lakóinak harmadrésze elpusztult. Bartolomeo Benincasa csak azért tért vissza szülővárosába, hogy ott meghaljon. Stefano is ekkor pusztult el Rómában, ahol a betegség szintén felütötte a fejét. Katalin nővére, Lisa (nem tévesztendő össze sógornőjével, Bartolomeónak Colombini-családból származó feleségével) hasonlóképen meghalt a nála lakó Lapa nyolc unokájával együtt. Katalin maga öltöztette halotti ruhába e kis holttesteket, miközben lelke mélyén így szólt: „Ezeket legalább nem fogom elveszíteni!” Ugyanez a gondolat vonult át lelkén, amikor Alessia Saracininek írta: „Adja Isten, hogy a gyermekek meghaljanak, ha nem válnának becsületes emberek belőlük.”⁶

Katalin az ő hűséges barátja, Matteo di Cenni Fazi (a *Casa della Misericordia* igazgatója) és új gyóntatója, Capuai Rajmund kíséretében ismét a könyörületesség ösvényeire lépett. Lelke volt annak a fáradhatatlan kis csapatnak, amely reggeltől estig és estétől hajnalig az irgalmasság cselekedeteinek gyakorlását, a betegek ápolását, a haldoklók segítségét s a halottak eltemetését tartotta kötelességének. Aki napjainkban a sienai gettó sötét, szűk és bűzös utcáiban bolyong, halvány fogalmat alkothat magának arról a rettenetes látványról, amit a középkori városok nyújtottak. A tisztaságot még rendes időben is csak a Szent Antal-testvérek disznai tartották fenn, amelyek e célból minden városban szabadon futkoshattak.⁷ Most, amikor a járvány dühöngött, más gondjuk is volt az embereknek, mint az utcák sóprései! De Katalin hős volt, s a legdögletesebb bűz sem tudta meghátrálásra bírni, hiszen valamikor a beteg ellensége sebéből kinyomott gennyet

is lenyelte. Szagosító üvegecskével és kézilámpásával felszerelve (amelyet még ma is láthatunk a fontebrendai házban) fáradhatatlanul járt kórházzról-kórházra, és bátran nekivágott a visszataszító lépcsőknek a szegények házaiban.

Állandó kísérői voltak a hűséges Fra Raimondo, Fra Bartolomeo Dominici és Fra Santi remete, akik jól ismerték ugyan a veszélyt, amelyben forogtak, de számítottak rá, hogy Isten Katalin közbenjárására megsegíti őket. Erre vonatkozóan Rajmund a következőket beszéli el: „Midőn Sienában kitört a pestis, elhatároztam, hogy a lelkek üdvének szeretetéből halálnak teszem ki testemet, és nem fogok menekülni egyetlen beteg érintésétől sem. Nyilvánvaló, hogy e fertőző betegség megrontja a levegőt és így mindenkit fenyeget, aki a pestiseselek körül él; én azonban arra gondoltam, hogy Krisztus hatalmasabb, mint Hippokratesz, és a kegyelem erősebb, mint a természet. S különben is, felebarátom lelkét nem kellett-e többre becsülnöm, mint saját testemet? De mivel csaknem egyedül voltam erre a munkára, alig tudtam az étkezés és az alvás óráiban föllélekzeni, oly sokan voltak a betegek küldöttei, akik jelenlétemet kívánták... Egy hajnalban aztán, amikor rövid pihenés után fel akartam kelni a Matutinum imádkozására, gyöngye fájdalmat éreztem lágyékomban. Kezemet azonnal odátéve megállapíthattam a pestises kelevény daganatát. Nagyon megijedtem, és nem mertem ágyamat elhagyni, hanem a halálra kezdtem gondolni. Alig vártam a napfelkeltét, hogy felkeressem a szent szüzet (Katalint), még mielőtt állapotom súlyosabbá vált volna. E közben a betegség más tünetei: a láz és a heves fejfájás is jelentkeztek; de azért igyekeztem a Matutinumot legjobb tehetségem szerint végig elmondani.”

Rajmund az egyik testvér támogatásával Katalin lakására ment, de ez nem volt odahaza; ekkor lefektették őt a leány cellájában lévő padra. Katalin, amikor hazatért, ott találta őt; melléje térdelve kezét forró homlokára tette, és csendesén imádkozni kezdett. Ez egy félórán át tartott. Rajmund, aki még mindig feküdt, arra várt, hogy jelentkezzen a többi tünetek, így a hányás is, amelyet más betegeknél oly gyakran tapasztalt. De egészen másképpen történt. Miközben Katalin imádkozott, a dominikánust a jóllét kellemes érzése szállta meg. „Úgy rémlett, — írja — mintha testem minden végtagjából valamit erőszakkal kitéptek volna”, s amikor Katalin felemelkedett, Rajmund teljesen egészséges volt. Katalin egy kis ennivalót is adott neki, majd felszólította, hogy pihenjen még pár pillanatig; azután elbocsátotta, így szólva hozzá:

„Menj dolgozni a lelkek üdvéért, és adj hálát a Mindenhatónak, aki megmentett téged!”

Fra Bartolomeo és Fra Santi hasonlóan tapasztalták Mamájuk hatalmát az egészség és betegség felett; ők is látták, hogy Katalin — miként Uruk és Mesterük Simon napának házában — „ágyuk fölé hajolt és megfenyegette a lázat, amely azonnal eltűnt, és így ismét szokásos munkájukra mehetek”.⁸ Messer Matteo, a *Casa della Misericordia* vezetője is pestisbe esett, és azt gondolta, hogy őt is ugyanaz a sors éri, mint a *Scala*-kórházbeli kartársát, aki nemrég hivatása teljesítése közben halt meg. Már fájdalmat érzett lágyékában, és rettenetes fejfájás gyötörte. Az orvos tudtára adta a mélyen lesújtott Rajmundnak, hogy nincs többé semmi remény: — „a beteg vizelete elárulja, hogy a vér a májban erjedésben van, ami ennek a járványnak rendes ismertetőjele, — jelentette ki — de azért holnap majd megpróbáljuk a vért *cassia*val megtisztítani.” Katalin azonban a szomorú hírről értesülve már hajnalban beteg barátjához sietett, és még mielőtt hozzáérkezett volna, a folyosóról kiáltozni kezdett: „Kelj fel, Messer Matteo, mert most nem szabad a puha ágyban pihenned!” És ez, mihelyt az ő üde és vidám hangját hallotta, mosolyogva és teljesen egészségesen felkelt.⁹

A pestishez éhínség is járult. E korszakba esik a következő esemény:

Amikor egyszer Katalin Alessia házában a szegények számára egy kemencére való kenyeret dagasztott, történt, hogy a Szent ugyanolyan mennyiségű lisztből ötször annyi kenyeret csinált, mint barátnője, és jóllehet a gabona ebben az évben rossz volt, sőt Alessia már arra gondolt, hogy ezt a lisztet kidobja, a kenyérnek semmi rossz íze sem volt. Katalin később Rajmundnak elárulta, „hogy a Szent Szűz, az angyalok és a szentek segítették őt munkájában, és így minden dicsőség reájuk hárul, és nem öréa.”¹⁰

Miután a pestis teljesen megszűnt, Katalin is megbetegedett. Nagyon szeretett volna meghalni, de a Madonna látomásban megmutatta neki azokat a lelkeket, akiket neki kellett megmentenie, és az irántuk való szeretetből bele kellett egyeznie, hogy tovább éljen. Mikor egyszer megkérdezték tőle, fel tudná-e ismerni azokat, akiket ebben a látomásban látott, igenlően válaszolt.¹¹

Katalin élvezetből sohasem utazott, de azért bizonyos gyönyörűséget érzett, amidőn 1374 őszén Capuai Rajmund, Alessia és Giovanna de' Pazzi társaságában útrakelt Montepulciano

felé. A montepulcianói Szent Ágnes emlékének illatával telt zárdá, ahol Rajmund e szent életrajzát megírta, a város ciklopszfalain kívül áll, ott, ahonnan a Chiana-völgyön át egészen a távoli hegyek kékjén rózsaszínű foltot alkotó Cortonáig terjed a kilátás. Katalin, amióta csak hallott a jámbor domonkosrendi apácáról, különös vonzalmat táplált iránta. Ágnes, aki rendkívül koraérett gyermek volt, már kilencéves korában magára öltötte az ágostonrendi szerzetesnők ruháját, amelyet azonban letett, hogy egy nagyon sokatmondó álom következtében domonkosrendi apáca legyen. Három hajó jelent meg neki: az első Szent Ágostont, a második Szent Ferencet, a harmadik pedig Szent Domonkost vitte; és egy angyal azt tanácsolta neki, hogy ez utóbbira szálljon. Csodák kísérték őt egész életén át: születésekor csodálatos módon kigyulladt fáklýákat láttak a szobában; a kenyér megszaporodott a kezében; a procenói templomban több egymásra következő vasárnapon angyal kezéből áldozott; s amikor meghalt, a montepulcianói kisgyermek, akik még nem tudtak beszélni, kiáltozni kezdtek: „Meghalt a Szent!” Katalin kinyilatkoztatást nyert, hogy a mennyországban a meghalt Ágnes közelében vár rá egy trón — *Agneti Politianae in coelis compar!* A kolostorban (amely jelenleg képzőművészeti és ipari iskolává van átalakítva) az egyik falfestményen még ma is megcsodálhatunk két ragyogó aranyszéket, amelyek az égből Katalin és Ágnes számára állanak készen.¹²

Katalin montepulcianói tartózkodását is csodás események tették emlékezetessé. Amikor a ravatalhoz közeledett, amelyen Ágnes ép teste pihent, és alázatosan lehajolt, hogy a halott lábát megcsókolja, több jelenlévő apáca látta, hogy Szent Ágnes maga nyújtotta oda lábát Katalin ajkához. Egy későbbi látogatása folyamán, amelyet azért tett a zárdába, hogy unokahúgát, Eugéniát újoncnőnek idevezesse, manna-eső esett az Ágnes holtteste mellett imádkozó Katalinra.¹³

Az 1374. év ősze egyébként, úgy látszik, az utazások korszaka volt Katalin és híveinek kis csapata számára. A sienai táj a szemlélő lelkében élénk vágyat ébreszt, hogy mindig előbbre s előbbre nyomuljon. A távolság akaratlanul is vonzza a szemet és a gondolatot. Ha derült késő őszi vagy kora tavaszi délutánon a Pipini-, a Tufi- vagy a Római-kapun kívül a várostól délre vagytok, olajmezők terülnek el előttetek, amelyeknek frissen megművelt földje barna-, vérvörös- vagy aranyárgaszínű: *terra di Siena*. Távolság sárgászöld és halványárga, szőlőkkel és olajfakertekkel borított hullámos táj bontakozik ki mély barázdákkal szegélyezve mint a bársony

és szabályos közökben ezüstös-szürke olajfákkal bepetyegtetve. A szemhatár szélén más dombok és más mezők, ciprusfasorok vagy ciprusfák sűrűi és fehér, okkersárga vagy rózsaszínű tanyák zöld ablaktáblákkal, ciprusok és nagy méhkas-alakú szalmakazlak között. Itt-ott kis kápolnák, kis templomok, tetejükön tornyocskákkal; a zöld, ibolyaszínű vagy barnászörös erdővel borított dombok között egy-egy zárda tűnik elő. Majd délre a kiaszott és mégis ígéző *Creta*-pusztaság nyúlik, amely a köd és a napfény titokzatos félhomályában vörhenyes-sárga és hamuszürke színárnyalatokat vesz fel. A láthatárt kék hegyek határolják: nyugatra a *Montagnuola*, északra és nyugatra a Chianti (fehér házak ragyognak a magaslatokon, füst száll fel), majd nagyon messze délfelé a ködös *Creta*, másik oldalán a Monte Amiata, a Monte Cetona és a római utat őrző magános, meredek Radicofani csipkés körvonalai rajzolódnak ki... Megálltok, hogy a tájat szemléljétek. Olajfák lombja csillog a napfényben, parasztok beszélgetnek a földeken szőlőmetszés közben; a szellő Sienából ezüstcsengésű harangzúgás távoli hangját hozza, amely mint ha valami mennyei templomból jönne. És lelketek, a szemetek elé táruló látvány szépségétől kitágulva, még több szépség után vágyik; ellenállhatatlan kívánság, végtelen szükség-érzés vesz erőt rajtatok, hogy még többet fedeztetek fel belőle. Ott lenn ciprusokkal koszorúzott domb emelkedik, — szeretnétek odajutni! Ez a messze síkon ragyogó fehér pont valami ház, — ugyan ki lakik benne? Szeretnétek átlépni a küszöböt, szeretnétek asztalhoz ülni a ház lakóival, megtörni velük a jó és nehéz *pane casalingót*, inni a rubinvörös bort a piszkos szalmába font nagy *fiascóból*; szeretnétek hallani bánataik és örömeik elbeszélését, szeretnétek az ő életüket élni... Lám, ez vonz benneteket, és öntudatlanul megindultok a messzeség felé!

Katalin, Alessia és Giovanna Montepulcianóból mélyen behatoltak az Orcia-völgybe. A régi San Quirico város mellett, amelyben oly szép lombard templomok emelkednek, a franciskánusok és dominikánusok közösen tartottak fenn egy ispotályt, amely később erős vár lett, de még ma is az *Ospedaletto* nevet viseli. Innen írt Katalin Fra Tommaso della Fonténak egy levelet, amely reánk maradt és méltó a megemlékezésre, mert a tekintélyt parancsoló leány hangja ebben sokkal gyöngédebb a szokottnál. Mivel az volt a jelszava: „semmi más vigaszt, mint a vigasz nélkülözését, semmi vigaszt se a kereszten kívül”, most szemrehányást tesz önmagának, hogy kissé letért a tövissel behintett útról. Az őszi nappal oly derűs az

Orcia-völgyben, a holdvilág oly káprázatos! A síkságot átszelő fehér utak, amelyek nagyon messze, Firenzébe és Rómába vezetnek, ragyognak a világos csendes éjszakában. És Katalin úgy érezte, mintha Isten dicsőségéért való buzgósága megfoghatkozott volna; leány-szívében, úgy látszik, emberi vágyak ébredtek. Lelkét kúthoz hasonlítja, mely az ég tiszta vizét sárral keverve tartalmazza. „Mily szánalomraméltó vagyok, — írja a huszonhét éves Sienai — hisz oly keveset gondoltam arra a gyakran hallott tanításra, hogy meg kell halnom önkారatom számára! Ezt a gonosz akaratot nem vetettem alá a szent engedelmesség igájának úgy, amint tennem kellett és lehetett volna... Nem öleltem át nagylelkűen az én legédesebb és legrágább Jegyesemnek, a megfeszített Jézusnak keresztjét, hanem tudatlanságból és hanyagságból pihenésemet kerestem. Most bánom ezt, és vádolom magamat miatta előttem, legkedvesebb Atyám, kérve téged, hogy oldozz fel engem.”¹⁴ Talán ekkor történt a következő dolog: „Szeptember hó egyik napján — beszéli el Caffarini — Katalin keserűen siratta bűneit, amidőn Jézus Krisztus az ő túlságos fájdalmán szánakozva így szólt hozzá: „Ne sírj tovább, leányom, minden bűnöd meg van bocsátva!” — „Add ennek biztos bizonyítékát, — feleli Katalin — bűneim sokasága miatt nem tudom ezt elhinni!” És a mi Urunk felemelte a kezét és kimondta fölötte a föloldozás szavait.”¹⁵

A montepulcianói tartózkodás alatt történt, hogy Rajmund végérvényesen Katalin ügye mellé állott. A leány erőteljes természetfölötti élete néha fárasztotta őt, mert még nem tett szert tökéletes önmegtagadásra. Egy este, mialatt Katalin — szokása szerint — lelkesedéssel beszélt az égről, a mennyországáról, az örök boldogságról, Rajmund a szakadatlan beszéd-től elringatva szépen elaludt. Katalin méltatlankodva költötte fel: „Nem szándékozom a falaknak beszélni! S különben sem ártana, ha kissé több figyelemmel hallgatnál!” Rajmund csodálattal eltelve írta meg az elhunyt Szent Ágnes életét, és íme, most egy élő szent leánnyal találta magát szemközt, akinek tanítása megalkuvásnélküli volt, és aki az ő akarát, mint az Isten akarát kérlelhetetlenül reá erőszakolta. „Ha valóban az vagy, akinek magadat állítod, — mondotta neki egyszer Rajmund — és ha kapcsolataid az Úrral valóban olyanok, mint amilyeneknek te azokat leírod, kérd égi Jegyesedtől, hogy adja meg nekem a legnagyobb jót: bűneim bocsánatát!”

A dominikánus komolyan beszélt. „Oly biztos akarok lenni ebben, — mondotta — mintha bullát kapnék Rómából.”

Katalin mosolygott: „Jó, majd megkapod a bulládat.” Ez alkonyatkor történt; mindketten hazamentek.

„Másnap reggel — beszél el Rajmund — szokásos rosszullétem az ágy őrzésére kényszerített, és egyik barátom, a pisai Niccolò da Cascina testvér, aki nagyon kedves volt Isten és az emberek előtt, hozzám sietett. Ekkor utazás közben voltunk, és Katalin betegen, láztól elcsigázva rendünk egyik apácázárdájának vendégszeretétét vette igénybe, amely nem messze állott az én lakásomtól. Amikor megtudta, hogy beteg vagyok, felkelt, így szólva a mellette tartózkodó nővérhez: „Menjünk, látogassuk meg Rajmund testvért, mert beteg!” A nővér azt felelte, hogy ez nem nagyon szükséges, de még ha az is lenne, Katalin sokkal betegebb, mint én. De ő mégis eljött és megkérdezett: „Mi van veled?” Én, jöllehet az előbb gyöngeségem miatt még Niccolò testvérről sem tudtam beszélni, erőt vettem magamon és így feleltem: „Miért jöttél el? Hiszen betegebb vagy, mint én?” Ő azonban szokásának megfelelően azonnal beszélni kezdett Istenről és a hálátlanságról, amellyel mi ilyen nagy jótevőt megbántunk. Mivel hirtelen erősebbnek éreztem magamat és az udvariasság követelményeinek is engedelmeskedni akartam, elhagytam fekvőhelyemet, hogy az ágy mellett lévő padon foglaljak helyet. Közben egyáltalán nem gondoltam az előző napi ígéretre. Miközben ő tovább beszélt, lelkem oly rendkívül világosan látta bűneimet, hogy az volt az érzésem, mintha teljes meztelenségemben megjelennék az örök Bíró előtt és halálra lennék ítélve, mint a gonosztevők. Ekkor megértettem a Bíró kegyességét és jóságát, aki a helyett, hogy halálra ítélte volna, nemcsak megszabadított a haláltól, hanem meztelenségemet is befödte saját ruháival, menedéket nyújtott nekem házában, majd szolgálataiba fogadott és irgalmasságában a halált életre, a félelmet reménységre, a fájdalmat öröme, a gyalázatot dicsőségre változtatta át. Ezek a megfontolások, vagy jobban mondva, ezek a káprázatos látomások könnypatakokat fakasztottak kemény szívemből, és oly zokogásban törtem ki, hogy — pirulva valloam meg — attól féltem, megszakad a szívem keblemben. De a nagyon okos szűz, aki csak ebből a célból látogatott meg, azonnal elhallgatott és hagyta, hogy kisírijam magam. Sírás közben visszaemlékeztem előző napi kérésemre és az ő ígéretére, és hozzá fordultam, hogy őt megkérdezzem: „Ez tehát a bulla, amelyet tegnap kértem?” — „Igen, ez az a bulla”, — felelte ő távozásra felemelkedve, és ha nem tévedek, jobbkezeit válla-
lamra tette és így szólt: „Emlékezz Isten adományaira!”

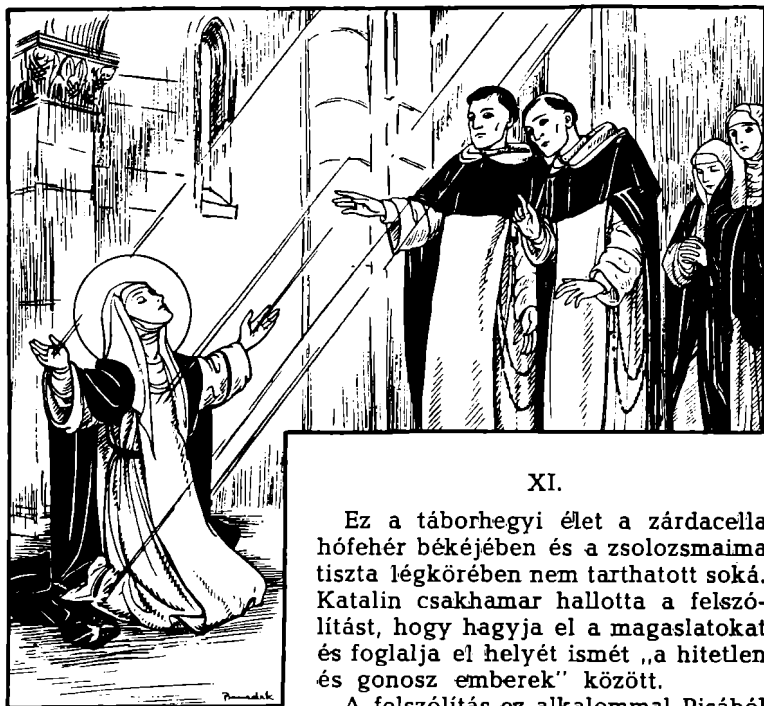
De azért Rajmund még egy ízben kételkedett Katalinban.

volt, Rajmund pedig a leány ágyának fejénél tartózkodott. Még mindig Montepulcianóban történt: Katalin ismét beteg Katalin, mint ahogy régebben Tommaso della Fontéval tette, most Rajmundnak beszélt el látomásait. Tommaso szíve egyszerűségében úgy fogadta ez elbeszéléseket, mint az Evangélium szavait, és hűségesen feljegyezte azokat, mint ahogy őt évszázaddal később Brentano Kelemen is Dülmenben írásba foglalta Emmerich Anna Katalin kinyilatkoztatásait; Rajmund, a művelt nemes azonban néha önkénytelenül is némi kételkedést tanúsított.

Rajmund tehát Katalin fekvőhelye mellett ült, és annak sápadt arcát, lila árnyakkal karikázott félig csukott szemét, láztól bíborló szemealját és vékony, halovány-ajkú száját szemlélte, amely szüntelenül mozgott, miközben állandóan új látomásokat, új kinyilatkoztatásokat, új égi kegyeket közölt és sokat beszélt Krisztus csókjairól, öleléseiről és Szívének véréről, amelytől megrészegedett. S amíg beszélt, folyton ismételte a buzdítást, hogy egyedül Istent szeressék, önmagukat pedig szent gyűlölettel gyűlöljék kiirtva szívükből a test és a világ szeretetét, „mert ez az a királyi út, amelyen a tökéletességre eljutnak”. Rajmund tisztában volt vele, hogy nagyon messze van ennek az eszménynek az elérésétől, hiszen a helyett, hogy magát gyűlölte és a keresztet örömmel átölelte volna, igyekezett magát kivonni a szenvedés alól, amidőn a kötelesség kifejezetten nem kényszerítette őt arra. Közönséges keresztény módjára gondolkozott; Katalin megalkuvást nem ismerő hajthatatlansága csaknem ingerelte őt. „Lehet-e igaz mindaz, amit nekem mond?” kérdezte önmagától, tekintetét ismét Katalinra irányítva. De amit ekkor látott, rémülettel töltötte el. Nem Katalin arcát látta többé a mantellaták fehér fátylának keretében, hanem egy férfiarcot, amelynek nagy kék átható szemei őreá szegeződtek; rövid szőke szakállal ékesített, hosszas arcot, hasonlót a bizanci Krisztuséhoz, akit a monrealei templomban csodálnak meg. „Ki vagy?” — kiáltott fel a megrémült dominikánus. És Katalin hangja felelt: „Ő, aki van!” A látomás ebben a pillanatban eltűnt, de Rajmund leborult arccal a föld felé, mint Mózes az égő csipkebokor és Tamás a Feltámadott előtt: „Valóban, te az én Uram és Istenem arája és az Ő igaz tanítványa vagy.” Ettől fogva Rajmund a szűz hű védelmezője lett; minden körülmények között védte őt, és megengedte neki — amit Katalin oly hevesen óhajtott — a gyakori, sőt mindennapi áldozást.¹⁰

A sienai Monna Agnese di Messer Orso Malavoltihoz in-

tézett levelében ezt írja Katalin: „Mennyire szeretnék itt három sátrat építeni, mert úgy élünk ezeknél a szent apácáknál, mintha a Paradicsomban lennénk. Annyira szeretetükbe fogadtak bennünket, hogy nem hagynak bennünket továbbutazni és sírni kezdenek, ha az elutazásról beszélünk.” Francesca Gori, akinek Katalin ezt a levelet tollba mondotta, hozzáteszi: „Én, Cecca, majdnem apáca lettem, és kezdem Jézus Krisztus szolgálóival a zsoltosmát énekelni.”¹⁷

XI.

Ez a táborhegyi élet a zárdacella hófehér békéjében és a zsolozsmaima tiszta légkörében nem tarthatott soká. Katalin csakhamar hallotta a felszólítást, hogy hagyja el a magaslatokat és foglalja el helyét ismét „a hitetlen és gonosz emberek” között.

A felszólítás ez alkalommal Pisából jött.

„Történt ezidőben, — beszéli el Capuai Rajmund — hogy több mindkétnevelő személy s különösen néhány apáca Pisa városából a szűz (Katalin) hírét hallva mérhetetlen vágyat érzett, hogy őt láthassa, és hallhassa tanításait, amelyeket nagyon dicsérték előttük. És mivel azok közül, akik őt látni kívánták, többen nem tudták felkeresni, ismételten kérték levelek és megbízottak által, hogy látogassa meg őket; s hogy valahogyan odacsalogassák, tudatták vele, hogy jelenléte által sok lelket meg tudna nyerni az Úrnak...”

„A szűz ekkor alázatosan égi Jegyeséhez fordult és kérte Őt, hogy világosítsa meg kételyeiben. Környezetében ugyanis egyesek tanácsolták neki ezt az utazást, mások nem. Hosszabb idő után — miként Katalin velem közölte — az történt, hogy az Úr szokása szerint megjelent neki és megparancsolta, hogy engedjen az említett városban lakó szolgálai kívánságának.

„Mert — mondotta neki — ebből az utazásból nagy dicsőség fog származni Nevemre és sok léleknek az üdvé, amint megjósoltam neked, amikor lelked elhagyta testedet és én megengedtem, hogy oda visszatérjen.”

Katalin, mint igazán engedelmes leány, alázatosan fogadta ezt a parancsot, és miután azt velem közölte és beleegyezésemet elnyerte, útra kelt Pisába; én és néhány más rendtestvérem követtük őt, hogy a megtértek gyónását meghallgassuk.”¹

A pisai „jámbor személyek”, akiknek kérésére Katalin erre az új utazásra vállalkozott, valószínűleg Pisa két domonkosrendi női zárdájának, a Santa Croce in Fossa Bandának és a San Giglio-téren álló Misericordiának az apái voltak. Elsőnek talán hajdani ellensége, a ferencrendi Fra Lazzarino beszélt róla a nagy tengerparti köztársaságban; vagy talán a másik pisai szerzetes, Niccolò da Cascina, aki Sienában egyszer jelen lehetett a Szent elragadtatásánál és most Montepulcianóba is elkísérte őt. Eddig tévesen azt hitték, hogy a pisai kormányzó, a bölcs és jámbor Piero Gambacorti személyesen hívta meg Katalint a látogatásra. Amint Lazzareschi és Zucchi bebizonyították, Gombacorti levele, amelyben tényleg kéri a Szentet, hogy jöjjön Pisába, csak 1376-ból, vagyis a Katalin eljövételére következő évből származhat; e levelet éppen abból a hírnévből kell megokolni, amelyet Katalin első látogatásakor Pisában maga után hagyott. Kétségtelenül már 1375-ben bensőséges kapcsolat keletkezett Katalin és Messer Piero családja között, akinek leánya, Tora később Katalin hatása alatt kolostorba vonult és Boldog Chiara Gambacortáivá lett. De egy másik nemesi családot, a Buoncontiakét érte a megtiszteltetés, hogy a Szentet első pisai tartózkodása alkalmával vendégül láthatta.²

Katalin és a kíséretében levő mantellaták és dominikanusok, közöttük Rajmund testvér, Tommaso della Fonte testvér és Bartolomeo di Dominici testvér a Buonconti-palotában szálltak meg. Ez a palota Pisa leggazdagabb, de egyszersmind legforgalmasabb részében állott, ha az utca nevéből ítélnünk, amelyben emelkedett; az utcát ugyanis *Chiasso dei Facchini*, Teherhordók-sikátorának hívták.

A városrész neve: *Kinseca*, arab szó, amelyet Keletről hoztak be, mint az egyipúú tevéket is, amelyek állandóan jártak-keltek az utcákon (utolsó leszármazottaik még élnek San Rossoréban). A ház — jelenleg Via Toselli 13. szám — közepében, az Arno balpartján, a rakodópart szélén a kis Sancta

Cristina-templom áll, ahová Katalin imádkozni járt, és amelynek Ranieri nevű papja később dominikánus lett.³

A sienai *brigata* 1375 februárjában érkezett Pisába, és Katalin azonnal megkezdte apostoli munkáját. Csakhamar tapasztalta a hírnév minden örömét és minden kellemetlenségét is, mert a becsmérések annál hevesebbek lettek, minél inkább növekedett a hírneve. Még Rajmund is szemrehányásokkal illette, mert látogatóinak megengedte, hogy kezet csókoljanak neki (mint azt a sienai San Domenicóban Vanni falfestményén láthatjuk). Katalin e megjegyzésekre azt felelte, hogy nem sokat ad a népies tiszteletadásokra, és mindenekelőtt nem volt képes megérteni, hogy egy semmisége tudatában lévő teremtmény a hiúság bűnébe tudjon esni. Mint valaha Sienában és később Avignonban, egyesek itt is próbára tették Katalint, mégpedig a város két tudósa: Giovanni Gutalebraccia orvosdoktor és gróf Pietro degli Albizzi da Vico jogászdoktor. Mindketten igyekeztek őt különböző álokoskodásokkal zavarba hozni, így például megkérdezték tőle: azt tartja-e, hogy Istennek szája és nyelve van, minthogy írva vagyon, hogy a világot szóval teremttette, és e szervek közreműködése nélkül nem lehet beszélni. Katalin azt felelte, hogy ő nemigen kutatta, hogy van-e az Istennek szája és nyelve vagy sem; az a fontos, hogy higgyünk Jézus Krisztusban és kövessük Őt. Ez a felelet a két tudóst teljesen kielégítette és magukbaszállásra készítette őket. Sőt Pietro degli Albizzi megkérte Katalint, hogy legyen keresztanya születendő gyermekének; amit Katalin megígért neki.⁴

Ezidőtájt (vagy talán a szűz második pisai tartózkodása alatt) Bianco da Siena költő szigorú dorgálásban részesítette Katalint. Bianco — vagy amint őt gyakrabban nevezték: *il Bianco* — Giovanni Colombini tanítványaihoz tartozott. A Felső-Arnó-völgyben, Lanciolinában született, de csakhamar Sienába jött, ahol takácsmesterséggel foglalkozott. Ekkor ismerkedett meg a nagy hithirdetővel, akit megkért, vegye fel tanítványai közé.

„De Isten embere, Giovanni — beszéli el nekünk Feo Belcari — látva, hogy Bianco vézna legény, attól félt, hogy az nem tudja elviselni a jezsuaták nehéz életét, és nem akarta őt felvenni az övéi közé.” A fiatal takács ekkor cselfogást eszelt ki, hogy célját elérje. Giovanninak és társainak Viterbóba kellett menniök V. Orbán pápához. Elindultak Sienából, és első pihenőhelyükön, az egyik fogadóban már jó ebédet találtak feltálalva, az ajtóban pedig Biancót, aki betessékelte őket. A fiatalember előresietett, hogy ebben a kellemes meg-

lepetésben részesítse őket. „És miután az említett szegények az ebédet elfogyasztották, Bianco odatértelt Boldog Giovanni és a többi jezsuita elé, és esdve kérte őket, hogy Jézus Krisztus szerelméért vegyék őt maguk közé.”

„És a nagyon kedves Giovanni látva az ifjú erős és szent elhatározását és megfontolva, hogy az szeretetből mily nagy megtiszteltetésben részesítette őket, az említett Biancót felvette társai közé.”⁵

A mester halála után Bianco elhagyta Sienát és Firenze mellett telepedett le. Innen versbeszedett levelet küldött Katalinnak, amelyben felszólította őt, hogy változtassa meg életmódját. A lelki életben nagyon jártas költőnek némi kételyei voltak a szűzet illetően, és különösen azt tartotta gyanúsnak, hogy a leány semmi ételt sem vett magához. — „Mint hallottam, — mondja — azt állítod, hogy a Szentlélek vezet téged. Ha ez így van, áldom az Istent... De jól vigyázz, hogy hazugságot ne mondj... Már szentnek tartanak téged; ha valóban Krisztus arája vagy, kerülj az emberek dicséretét, amely mérges ital a lélek számára. Ha te elbuksz, többen hitüket veszítik; vigyázz tehát, szegény nő!”⁶

Rajmund eleinte nem akarta Katalin előtt felolvasni Bianco intelmeit. Katalin azonban minden reávonatkozó szóbeszédről értesülni kívánt, és mivel azokat, akik viselkedését megrótták, legnagyobb jótevőinek szokta tekinteni, válaszolni akart Biancónak. Ezt írta neki: „Krisztusban, az édes Jézusban nagyon kedves Atya, szívből köszönöm neked a szent buzgóságot és szerető gondoskodást, amelyet irántam tanúsítasz... Biztos vagyok benne, hogy csak üdvösségem óhajta vezetett téged, amikor attól féltél, hogy az ördög rászedett engem. Egyáltalán nem csodálkozom, hogy így gondolkodol, mert ez velem is gyakran megtörténik; és akkor remegek a borzalomtól. De én Isten irgalmába vetem bizodalmamat, és nem bízom önmagamban, jól tudva, hogy ettől semmi jót sem várhatok. Állandóan félek, hogy nemcsak az ételt, hanem minden cselekedetemet illetően is tévedésben vagyok, mert tudom, hogy az ördög a bukása után sem veszített értelméből, amellyel könnyen rá tudna szedni engemet. De én a legszentebb kereszt fájára támaszkodok, és meg vagyok győződve, hogy ha a szeretet és alázatosság által a megfeszített Jézussal együtt a keresztre szegezve maradok, az ördög semmit sem tud tenni ellenem. Arra is buzdítasz engem, imádkozzam, hogy a szokásos módon tudjak táplálkozni; Isten előtt kijelentem neked, hogy minden elképzelhető módon megkísérlem napjában egyszer vagy kétszer az étkezést, és szüntelenül kértem és kérem az Urat, hogy

úgy éljek, mint a többi ember, ha ez az Ő akarata (mert az enyém ez) ...

Most már nem látok más orvosságot, mint hogy téged kérlek, esedezz a legfőbb és örök Igazsághoz, adj meg nekem a kegyelmet (ha ez az Ő dicsőségére és a lelkek üdvére van), hogy tudjak magamhoz venni némi táplálékot; biztosra veszem, hogy Isten meghallgatja imáidat. Ajánlj számomra valami orvosságot is, amely segítene rajtam; kérlek, írd nekem erre vonatkozólag, mert én nagyon szívesen felhasználnom azt, ha Isten dicsőségére szolgál. Arra is kérlek, hogy ne ítélj könnyelműen, ha nem nyertél Istentől különleges megvilágosítást erre a kérdésre. Nem mondok erről többet. Maradj Isten szent és édes szeretetében. Édes Jézus, szerelmes Jézus.”⁷

II Bianco azt szeretette volna, hogy Katalin mondjon le a világi életéről, és mint ő, éljen magánosan, imában és vezeklésben. De Katalin mindinkább más eszmény felé vonzódott: ösztönzést érzett magában, hogy részt vegyen hazája küzdelmeiben.

XI. Gergely 1373 óta kereszteshadjáratra szólította fel a keresztényeket. Katalin lelkesedéssel csatlakozott a mozgalomhoz. A spanyol Alfonso di Vadata püspök, „a Rómában meghalt grófnő” (Szent Brigitta) gyóntatója és barátja Sienában felkereste Katalint, hogy neki a pápa üzenetét átadja. „A Szentatya azt üzent nekem, — írja Katalin — hogy imádkoznom kell érte és a szent Egyházért, és ennek jeléül búcsút engedélyezett számomra. Irtam Őszentségének, engedélyt kérve tőle, hogy testünket a legédesebb Vér szeretetéből mindenféle szenvedésnek kitehessük. Adja meg nekünk az örök és legfőbb Igazság a kegyelmet, hogy valamennyien (*tutti di bella brigata*) feláldozzuk magunkat a szent ügyért.” Ezt a levelet mint „Katalin Márta” írja alá, amivel azt akarja jelezni, hogy mindinkább a Márta-élet élésére volt hivatva.⁸

De még mielőtt rövid életének ez utolsó, rövid korszakába lépett volna, neki is, mint Assisi Szent Ferencnek „*a crudo sassón* a Tiberis és az Arno között”, el kellett nyernie Krisztus sebhelyeit, hogy azokat élete még hátralévő néhány évén át viselje. Pár nappal Pisába érkezése után történt, nagybőjt negyedik vasárnapján (*Laetare* = vasárnap), amely ebben az évben április elsejére esett. Fra Raimondo a Szent Krisztinákápolnában mondotta a misét, amely alatt Katalin megáldozott. „Utána — írja Rajmund — szokása szerint sokáig elragadtatva maradt, mert lelke eltávolodott testétől. Vártuk, hogy magához térjen, és néhány vigasztaló szót halljunk szájából. Amint így körülveztük, láttuk, hogy törekeny teste, amely a földön

elterülve feküdt, hirtelen felemelkedett és térden állva kiterjesztette karjait; hosszú ideig ebben a helyzetben maradt. Szeme le volt zárva, de arca ragyogott. Azután leroskadt, mint akit halálos dőfés ért, és lelke visszatért testébe. Kevéssel utána hivatott engem, és halk hangon beszélve így szólt hozzám: „Tudd meg, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus irgalmából az Ő sebhelyeit viselem testemen.” Azt feleltem neki, hogy viselkedése után gyanítottam ezt, és kértem, hogy beszélje el nekem e csodálatos eseményt. Így felelt: „Láttam, hogy a megfeszített Úr Jézus nagy fénytől körülvéve leszállott fölem, és heves igyekezetemben, hogy elébe siessenek, testem hirtelen felemelkedett. Ekkor az Ő sebhelyeiből öt véres sugár áradt ki, amelyek két kezem, két lábam és szívem felé tartottak. Észrevéve a misztériumot felkiáltottam: „Ó, Uram, Istenem, kérlek, hogy sebhelyeid ne legyenek láthatók testemen; elég, ha láthatatlanul hordom a testembe nyomódott sebhelyeket!” S mivel még akkor beszéltem, amikor e sugarak útban voltak felém, azok vérvörös színüket aranyosra változtatták és kezembe, lábamba és szívembe nyomódtak. De az általuk okozott fájdalom oly nagy, különösen szívemben, hogy lehetetlennek látszik előttem, hogy így sokáig éljek, hacsak az Úr új csodát nem tesz!”⁹

A tanítványok a csaknem elalélt Katalint szobájába viték, és a leány több napon át élet és halál között lebegett. De a következő szombaton szerencsésen átesett a válságon, és vasárnap (feketevasárnap) megint oly állapotban volt, hogy el tudott menni a templomba, ahol Rajmund megáldoztatta. „Még mindig fájnak sebeid, *Mamma?*” kérdezte utána. „A fájdalmak tovább tartanak, — felelte ő — de nemcsak hogy nem kínoznak, hanem örömet és vigaszt nyújtanak nekem.”

Katalin biztosan erre az órára gondolt, amikor két évvel halála előtt „*Il Dialogo*” című könyvében a következő sorokat írta azokra vonatkozóan, akik eljutnak a szeretet tökéletességére: „Istennek e kedves gyermekei számára a szenvedés öröm, míg a világ vigaszai és gyönyörei terhükre vannak. Mint az én dicsőséges heroldom, Szent Pál, ők is azt mondják: „Én a megfeszített Jézus szorongattatásaiban és gyalázataiban örvendezem”, és: „Távol legyen tőlem, hogy másban dicsekedjem, mint a mi Urunk Jézus Krisztus keresztségében”, avagy: „Én a mi Urunk Jézus Krisztus sebhelyeit viselem testemen.” Így azok, akik szenvedélyesen szeretik dicsőségemet és az emberek üdvét éheznek, a szent kereszt asztalához sietnek. Munkáikkal, odaadásukkal és kitartásukkal bebizonyítják, hogy

szeretik a felebarátot; gyakorolnak minden erényt, és növelik azok ragyogását; testükről a megfeszített szeretet sugárzik.”¹⁰

Fontebrandai Katalin immár elérkezett a tökéletességnek erre a fokára. Nemsokára elérte Krisztus éveinek a teljességét is. Krisztus sebhelyeinek fájdalmas fényével átdöfve a legnagyobb lemondás, életének végleges feláldozása felé haladt.

HARMADIK KÖNYV:

A TÖVISKOSZORÚ

Überbildet werden in die Gottheit.
Szuzó

Beata e dolorosa.
Szent Katalin

I.

„Kiegészítem testemben, ami hija van Krisztus szenvedéseinek, az Ő teste, az Egyház javára.”¹

A nagy Apostol e kijelentése volt, úgy látszik, Katalin jelmondata életének utolsó korszaka alatt. Jézus iránt érzett szeretete kitágul, kielégíthetetlen, mérhetetlen lesz, immár az Ő egész titokzatos testére: a katolikus szent Egyházra kiterjed. A Krisztus és az Egyház közötti azonosság fogalma napjainkban gyakran feledésbe jut vagy eltorzul, de az apostoloknak és az Ősegyház tagjainak életét ez itatta át. A katolikus dogma szerint a názáreti Jézus nem halott, sőt még a földet sem hagyta el: van egy teste, amelyben tovább él az utolsó napig, és ez a test: az Egyház. Az Egyház Krisztus, annak szava Krisztus szava, parancsai

Krisztus parancsai, tekintélye Krisztus tekintélye, hatalma Krisztus hatalma. E bensőséges egylényegűség következtében az Egyház ugyanazon cselekedeteket viszi végbe, mint Ura és Mestere: betegeket gyógyít, halottakat támaszt fel és jótéményei miatt a világtól megvetve, Krisztushoz hasonlóan üldöztetésnek van kitéve, vértanúságot szenved és keresztre feszítik...

Ebből az következik, hogy az Egyház története, ha nem is azonos, de legalább is párhuzamos Krisztus történetével. Az Egyház is jászolban született; azt is fölkeresték Palesztina pásztorai és Görögország utolsó bölcsei; s az üldözések kora vértanúiban megújította a betlehemi aprószentek lemészárlását. Azután az Egyház visszavonult a pusztába az egyiptomi remeteségekben és az aszkéták lauráiban, Szent Benedek subiacói barlangjában és a nyugati szerzetesek kolostoraiban. Mint Mestere, hirdette az Evangéliumot, az évszázadok folyamán bejárva a földet, hogy a jóhírt elvigye egészen a messze Thuléig a sarki éjtszakában. Ismerte a tudományos küzdelmet az eretnek írástudókkal és az anyagelvű szaduceusokkal. Neki is voltak győzelmes órái, Jeruzsálemben való bevonulása, amikor a nyugati műveltség egyetlen szent város volt, amelyben a művészet és költészet minden utat feldíszített, és amikor a liturgikus tömjénfüst balszamos illattal töltötte be a középkori városok keskeny utcáit, miközben a nép térdrehullva Hozsannát énekelt: „Áldott az Egyház, amely az Úr nevében jön!”

Azután Nogaret arculütötte Krisztus Helytartóját: megkezdődött a Szenvedés korszaka. Az Egyházat is a megostorozás oszlopához kötötték, kitették a csöcselék szidalmainak és gúnyolódásainak, amely így orditozott: „Nem akarjuk, hogy ez uralkodjék fölöttünk! Szabadítsatok meg tőle bennünket, és adjátok nekünk Barabbást!”

De abban az időben, amikor Katalin élt, még nem fordították ezt a lapot az Egyház szenvedésének a történetében. Még nem volt Nagypéntek hajnala; az Egyház még nem kapaszkodott a kultúra falain kívül a Kálváriára, a gyalázat keresztjét hordozva; még nem ütött az Egyház megfeszítettésének, haldoklásának és eltemetetésének az órája, amelyet a sírban-pihenés három napja követ...

Mindamellet a „hatodik óra” sötétsége lassankint sűrűsödött, és a Sienai jogosan írhatta egyik levelében: „Elérkezett a sírás és kesergés ideje, mert Krisztus Egyházát az ő álnok és romlott tagjai üldözik. Ezért nagyon kérlek benneteket, fiaim és leányaim, hogy buzgón imádkozzatok és kö-

nyörögjeteK Istenhez az Egyházért, amelyet oly erőszakosan üldöznek." Pedig az Egyház jólététől függ az ember jóléte, az Egyház fölmagasztaltatásától függ az emberiség fölmagasztaltatása. Mert a lélek csak az Egyházban méríthet életet. „Aki fellázad az Egyház ellen, azonnal önmaga ellenségévé lesz, mert az Egyház nem más, mint maga a Krisztus, és az Egyház szolgáltatja ki nekünk a szentségeket, amelyek az életet adják.”²

Amint nincs üdvösség, csak Krisztusban, úgy nincs üdvösség, csak az Egyházban, mert e kettő egy. „Az édes Jézus, aki a mi utunk, mesterünk és vezetőnk akart lenni, csak Atyja dicsőségére és a mi üdvösségünkre gondolva eljegyezte magának az Anyaszentegyházat, és szeretete hevében oly szorosan tapadt hozzá és mindazokhoz, akik arra támaszkodnak és annak igaz gyermekei, hogy sem ördög, sem ember nem tud erőt venni rajta mindörökké...”

„És ha azt mondjátok nekem: Úgy látszik, hogy az Egyház hátrafelé halad és nem tud sem önmagán segíteni, sem gyermekeinek segítségükre jönni, — azt felelve, hogy ez csak a külső látszat. Tekintsetek bele, és ott oly erőt fogtok találni, amelynek ellenségei híjával vannak.”

„Jól tudjátok, hogy Isten maga a hatalom, és minden hatalom Tőle származik. Az Ara is ugyanennek az erőnek örvend, míg ellenségei nélkülözöK azt, mert mint romlott tagok le vannak vágva a testről... Mily ostoba és nevetséges tehát, ha a legkisebb tag fellázad a fej ellen, főképen amikor tudja, hogy az ég és a föld előbb elmúlnak, mintsem ez a fej hatalmát elveszítse. És ha még ellenvetitek nekem: „Nem tudom, hogy mindez mennyire helyes; de azt látom, hogy ezek a különvált tagok élnek és virulnak” — várjátok kicsit, nem fog ez sokáig tartani, mert a Szentlélek azt mondja a Szentírásban: „Ha nem Isten őrzi a várost, őre hasztalan virraszt fölötte.” Nemsokára látjuk majd tönkremenni ezeket az embereket; Isten ugyanis megfosztotta őket a számukra okvetlen szükséges kegyelemtől, mert föllázadtak az Ő Arája ellen.”³

Katalint teljes joggal nevezik reformáló szellemnek. De az ő reform-kísérletei más forrásból fakadnak, mint Lutheréi vagy Kálvinéi. Az alapelv, amelyre ő minden dolog megújítása végett támaszkodott, az rendíthetetlen hit volt az Egyház isteni eredetében, ami számára csakúgy, mint az Apostol számára, „az igazság szilárd alapja és oszlopa”. És ez az Egyház, amely valamiképen az ő Hiszekegyjének első ágazata,

nem határozatlan „gyülekezete Isten szolgáinak”, mint ahogy a protestánsok tartják, nem, hanem a Római Katolikus Szent Egyház, amelynek feje a törvényesen megválasztott pápa: „a földi Krisztus”, *il dolce Cristo nostro in terra*, amint a Sienai őt nevezni szerette. Főlöszleges más Jézust keresnünk az imában vagy a Szentírásban, hiszen közöttünk van Ő elevenen. „Még ha megtestesült ördög lenne is, akkor sem volna szabad fejünket ellene felemelnünk, hanem bizalommal mellére kellene borulnunk.”⁴

Katalin politikai tevékenységének jellegzetessége abban van, hogy ő az Egyházat olybá tekinti, mint amelynek mindig igaza van, és amellyel szemben vitás esetben nekünk sohasem lehet igazunk. Ha nem vagyunk áthatva mindjárt kezdettől fogva ettől a gondolattól, saját kárunkra tévedünk. Olvassuk csak a heves szavakat, amelyeket Katalin a pápa ellen fellázadt firenzei kormányhoz intéz:

„Aki fellázad Atyánk, a földi Krisztus ellen, halálra van ítélve, mert amit ő ellene teszünk, az égi Krisztus ellen teszünk. Ha a pápát tiszteljük, Krisztust tiszteljük; ha a pápát megvetjük, Krisztust vetjük meg. Ti jól látjátok, és én — higgyétek el, testvéreim — fájdalommal és sóhajtozva mondom nektek, hogy engedetlenségetek és üldözéseitek által a halálba és Isten gyűlöletébe jutottatok. Pedig nem érhetett volna benneteket nagyobb szerencsétlenség, mint az, hogy az Ő kegyelmétől meg vagytok fosztva... Tudom, többen nem hiszik, hogy Istent megbántották, és azt képzelik, hogy inkább szolgálatot tesznek neki, amikor az Egyházat és annak szolgáit üldözik, mert azzal védekeznek, hogy ezek rosszak és sok rosszat cselekszenek. De én megmondom nektek, hogy mit akar az Isten és mit parancsol nektek: még ha az Egyház pásztora és a földi Krisztus megtestesült ördögök lennének is, akkor is alá kellene nekik vetnetek magatokat, nem ő miattuk, hanem az engedelmesség miatt, amellyel Istennek tartozunk, akit ők nálunk képviselnek.”

„Jól tudjátok, hogy a fiúnak soha sincs igaza az atyjával szemben, bármily igazságtalan és gonosz is legyen ez, mert a lét, amelyet atyjától kapott, oly nagy jótétemény, hogy semmivel sem tudna ekkora adósságot megfizetni. Gondoljátok meg tehát, hogy a kegyelmi élet, amelyre az Egyház szült bennünket, oly értékes, hogy semmiféle cselekedet, semmiféle hódolat sem volna elégséges ezt a tartozást valaha is letörleszteni.”⁵

Amikor Katalin így beszél, a korlátlan teokráciát vé-

delmezi. Az emberiség leghatározottabb kötelessége meghajolni a földi Krisztus előtt és megcsókolni az ő kezét, még akkor is, ha túlszigorúan büntet, mint ahogy a gyermek is megcsókolja a vesszőt, amellyel megverik. Minden pusztán emberi hatalomnak és tekintélynek meg kell hódolnia a legfőbb tekintély előtt, amely Istentől veszi eredetét és ezért arra kötelez bennünket, hogy „lelkiismeretünket alá vessük a hit igájának”. Ugyanezt a tanítást hirdette Assisi Szent Ferenc is végrendeletében: „Még ha üldöznek is engem, akkor is félni, tisztelni és szeretni akarom a római szent Egyház törvénye szerint élő papokat, és nem akarok semmi hibát sem látni bennük, mert ők Isten Fiát képviselik és az én mestereim.”⁶

A Szentszék és Krisztus Helytartója ellen elkövetett minden erőszak tehát szentségtörés. „Mi nem vagyunk sem zsidók, sem szaracénok, hanem megkeresztelt és Krisztus vére által megváltott keresztények. Nem szabad tehát Fejünk ellen fellázadnunk semmiféle kapott sérelem miatt sem; nekünk keresztényeknek, nem szabad a keresztények ellen harcolnunk, hanem a hitetleneket kell megtámadnunk, akik nagy igazságtalanságot követnek el, amikor maguknak tartják meg azt, ami a mienk és nem az övék.”

Íme tehát Katalin politikájának két legfőbb mozgatóereje: a pápa csallhatatlanságának megvédése, és annak létrehozása, amit ő *il dolce mistero del santo passaggio*, „a szent Kereszteshadjárat édes titka” kifejezéssel jelöl meg.

Lelkesedése e két nagy eszményért élete utolsó öt éve alatt állandóan növekszik. Aki leveleit átfutja, megállapítja, hogy apostoli buzgalma egyre jobban fokozódik, mígcsak lelke lángolásától felemésztve meg nem hal. Pillanatnyilag a vágyva-vágyott kereszteshadjárat szervezése vette igénybe idejének és erejének legnagyobb részét. Pisából több levelet küldött idegeneknek és barátainak: nápolyi Johannának, a feslettéletű királynőnek; Bartolomeo di Smeducciónak, San Severino delle Marche kényurának; a genovai köztársaságnak; Mariano d'Oristano sardiniai kormányzónak. „Keljünk fell — kiált fel egyik levelében — ne aludjunk tovább a henyeség ágyán; elérkezett az idő, hogy jó üzletet csináljunk. És mi ez a jó üzlet? Életünk feláldozás Isten dicsőségére, hogy bűneink kitöröltessenek az Ő könyvéből. Úgy tűnik fel nekem, mintha nyiladozó virágok illatát lélekzenébe, mert Szentatyánk, a földi Krisztus szent kereszteshadjáratot akar indítani, és ezért kijelenti, hogy minden tehetség

szerint segíteni fogja a keresztényeket, akik készek életüket adni a Szentföld visszaszerzéséért. Ezt hirdeti a bulla, amelyet megküldött a mi Tartományfőnökünknek, a Kisebb Testvérek általános rendfőnökének és Rajmund testvérnek, meghagyva nekik, győződjenek meg Toscanában és egyebütt a néphangulatról, hogy a hadjáratot elrendelhesse. Meghívlak tehát benneteket a menyegzőre és az örök életre, nagyon kérve titeket, hogy adjatok vért a vérért és nyerjetekek meg példátokkal annyi keresztényt, amennyit csak tudtok, mert a menyegzői ünnepségre nem szokás egyedül menni.”⁷

Katalin egész nyáron (februártól szeptemberig) Pisában maradt. Külső elfoglaltsága, levelezése és politikai megbeszélései azonban nem térítették őt el a kolostori életre irányuló régi törekvéseitől. Gyakran meglátogatta a Campo Santo remetéit (ezek közül kettő, Bartolomeo és Jacopo névszerint is ismeretes előttünk), és könnyű elképzelni, hogy a Sienai mily érzelmekkel taposta a temető földjét, amelyet a pisai gályák szent helyekről hoztak ide, vagy mily gondolatokkal sétálgatott a csodálatraméltó gótikus kolostorfolyóson, ahol Phaurati falfestményei a jámbor remeteéletet ábrázolják, és ahol Orcagna ecsetjével ugyanazt a tant hirdette, mint Katalin tollával: „*Tutto passa*, minden elmúlik! A szerelmi mandolinszóra a temetési harangozás, a vidám ölelkezésre a szemfödél és a koporsó következik!”

De Katalin elment messzebb is, a városon kívül. Lenn a pisai hegyek tövéénél, a sűrűlombú vén olajfákkal borított lejtők alján emelkedik még ma is Calci, a karthauzi zárdá, amelynek neve akkoriban *Valle Graziosa* volt. Katalin itt vendégeskedett, de nő léteére nem léphetett a zárdába, és így nem csodálhatta meg a püszpángillatot árasztó, napsütötte, tágas *Chiostrót*, ahol a víz napjainkban nagy bronzmadarak csőréből tör elő, nem léphetett be a karthauziak kis házaiba, sem az ezekhez tartozó kertcskébe, amelyek nagy vörös cserépedényekbe ültetett citromfákkal és szőlőlugasokkal vannak tele; a lugasok loggiában végződnek, ahol két kőszék áll egymással szemben a fehérre meszelt boltív alatt — *o beata solitudo!* De imádkozott a templom fehér csendjében, s az ünnepélyes éjjeli zsoltoszmák buzgósága is mélyen meghatotta. Nappal, a ragyogó napsütésben a Monte Magno magaslatain bolyongott, ahonnan a messzeségben, most először, észrevett egy ezüstszürke vagy csillogó vagy kékesszínű vualat, a tengert! S lenn a ködös láthatáron, mint vallami hegy-csúcs a síkság fölött, sziget emelkedett ki: Gorgona! Gorgona-

szigete karthauzi monostorával, amelynek apátja szaracén kalóztól üldözve kénytelen volt elmenekülni; XI. Gergely éppen Katalin pisai tartózkodása alatt helyezte őt vissza méltóságába. Katalin nagyon szeretett volna elmenni erre a fehér szerzetesekkel benépesített távoli szigetre; márpedig amit ő akart, az legtöbbször meg is valósult. A fiatal leány tehát csakhamar útrakelt *brigatája* kíséretében. Latin vitorláshajóra szállott, és leereszkedett az Arnón. A hajó előbb fenýőerdők mentén úszott, amelyekben egypúpú tevék szabadon legeleztek; azután áthaladt a Bocca d' Arnón és a Tirreni-tenger áttetsző hullámai által ringattatta magát. Gorgona meredek partja alatt a fvényen őrtorony emelkedett a kalózokat fenyegetve; itt álltak perjelük, Dom Bartolomeo Serafini körül a fehér szerzetesek, hogy látogatóiknak Isten hozott-at kívánjanak. S mivel már esteledett, Katalint és barátóit a távolabb álló vendégfogadóba vezették, míg a dominikánusoknak kolostorukban adtak szállást.

Másnap azonban a karthauziak felkeresték Katalint, és a perjel megkérte őt, intézzen néhány szót hozzájuk. A leány némi habozás után beleegyezett. A szerzetesi életről, annak feltételeiről és veszélyeiről beszélt nekik, és pedig oly lelkesen, oly megindítóan, hogy mindnyájan áhítatos figyelemmel hallgatták. Dom Bartolomeo később bevallotta Rajmundnak: „Mivel valamennyi testvér gyóntatója vagyok, tudom, hogy mind-egyikük éppen azokat a tanácsokat nyerte tőle, amelyekre szüksége volt.” Sőt Katalin jó útra terelt egy fiatal szerzetest, aki a családjától való távollét miatt kétségbeesve öngyilkossági gondolatokkal foglalkozott. Oly erő és oly különös varázs áradt ki a sienai szűzből, hogy elutazása pillanatában Dom Bartolomeo arra kérte, engedje át neki köpenyegét, mint ahogy Elizeus is elnyerte az Úr prófétájának palástját, amikor ezt a tüzes kocsi az égbe vitte.⁸

Katalin egész nyáron folytatta tevékenységét a keresztshadjárat érdekében. Többek között írt lengyelországi Erzsébetnek, a magyar király anyjának is, akit szeretett volna ügyének megnyerni. De egy előrenemlátott esemény kíméletlenül rombadöntött minden reménykedést a közeli keresztshadjáratot illetően.

Miután a pápai követ, Guillaume Noellet bíboros és Bernabò Visconti által Bolognában július 4-én aláírt fegyverszünetnek az lett a következménye, hogy John Hawkwood angol condottierét és annak félelmetes zsoldoscsapatát szolgálatból elbocsátották, ezek a virágzó Toscanát fenyegették

betöréssel. A pápai követ kijelentette, hogy semmiképen sem tud velük szembeszállni, hacsak Firenze nem hajlandó hatvan-ezer forintot rendelkezésére bocsátani; azonkívül megtiltotta a gabona kivitelét a pápai államokból. Ez a magatartás felháztította a firenzeieket, akik ebben az eljárásmodban nyílt mérenyíletet láttak Toscana szabadsága ellen. „Előbb ki akarnak bennünket éheztetni, — mondták — hogy aztán ránk törjenek és leigázzanak.” Ehhez járult még a Ricci-pártnak a hatalmon lévő és klérusra támaszkodó Albizzi-párt megbuktatására irányuló erőfeszítése is. Az eddig oly szenvedélyesen guelf-érzelmű köztársaság kebelében gibellin szellem ébredett. A firenzeiek inkább zsoldjukba fogadták volna Hawkwoodot és annak seregét, mint hogy a bíborosnak megküldjék a kívánt összeget; s tényleg megbízták Spinello Lucalbertit és Simone Peruzzit, hogy tárgyaljanak a félelmetes angollal. Ezeknek Úrnapján (június 21-én) sikerült a békét 13.000 aranyforintnyi roppant összegért megvásárolniok, és Hawkwood másfelé vette útját. „Június 28-án — beszéli a Krónika — Cozanónál és Mezanánál átlépte az Arnót, majd a hegyek mentén haladva a Calci-völgyben emelkedő Montemagnóhoz, a vár mellé érkezett. Katonái kifosztották az egész völgyet és elraboltak kétszáznál több személyt, férfiakat, nőket és gyerekeket, azonkívül több mint ezer apró és nagy jószágot. Az említett völgyben tartózkodva fölgyújtották a kis Calci falut és néhány házat a Montemagnón és Calci környékén; közben gabonát és lábasjószágot raboltak.”⁹

Hawkwood csak pár napig maradt Pisa környékén. „Július 2-án — folytatja a Krónika — a pisaiak megegyeztek az említett compagniával, hogy fizetnek neki három részletben 35.000 forintot, és kihírdették, hogy a megegyezés aláírása után mindenki teljes biztonságban végezheti teendőit. És az említett compagnia kétezer embere csak karddal felfegyverezve Pisába jött üdülni. A hó 8-án, vasárnap este Messer Giovanni Auti(!) compagniája, miután a megígért pénz felét megkapta, elhagyta Pisa területét és sienai területre vonult; tizenhárom napig maradt pisai területen.”

Ez alatt a tizenhárom nap alatt történt, hogy Katalin merész kísérletet tett, hogy a fővezért a XI. Gergely által nemrégén (1375 július-i bullájával) hirdetett kereszteshadjárat szent ügyének megnyerje.

Egy szép napon az angol táborának bejáratához állított őrszemek két dominikánust láttak közeledni, akik némi félelemmel azt kérték, hogy vezessék őket Messer Giovanni

Aguto elé (az olaszok így tették jóhangzásúvá az idegen barbár nevét). S amikor a két szerzetes a félelmetes harcos előtt állott, pergamentet nyújtott át neki e szavakkal: „Katalin, Jézus Krisztus szolgáinak szolgálója és rabszolganője küldi ezt neked.” Ekkor az angol a következőket olvasta vagy olvastatta fel magának:

„Jézus Krisztusban legdrágább és legkedvesebb testvér!”

„Legfőbb ideje, hogy kissé magadba szállj és megfontold a kellemetlenségeket és gyötrelmeket, amelyeket az ördög szolgálatában állva elviseltél. Lelkem azt kívánja, hogy változtass életmódot és állj minden társaddal együtt a megfeszített Jézus keresztye alá; alkossátok így Krisztus seregét, és menjetek a hitetlen kutyák ellen, akiknek a birtokában vannak a szent helyek, ahol az édes legfőbb Igazság érettünk hallált szenvedett és eltemetett. Nagyon kérlek tehát Krisztus Jézus nevében, vonulj a hitetlenek ellen, hiszen annyira szeretsz hadakozni. Nagyon csodálkozom, hogy itt akarsz háborúzni, mert — mint nekem mondták — megígérted, hogy elmégy meghalni Krisztusért ebben a szent kereszteshadjáratban; és íme, most itt akarsz hadakozni. Ez nem az a szent lelki állapot, amelyet Isten azoktól kíván, akik ilyen szent és tiszteltetreméltó helyre óhajtanak menni. Úgy gondolom, hogy erőnyes életmódra kell felkészülnöd; így bizonyulsz majd becsületes és nemeslelkű lovagnak.

Az én atyám és fiam, Rajmund testvér adja át neked e levelet; hallgasd meg tanácsait, mert ő Isten igaz és hű szolgálója.

Kérlek, legkedvesebb testvérem, emlékezz az idő rövidségére... Maradj meg tehát Isten szent és édes szeretetében. Édes Jézus, szerelmes Jézus!”

A hatalmas condottiere, akit Paolo Uccello falfestménye a firenzei székesegyházban szilaj harci ménen ülve ábrázol, nem rántotta ki kardját, hogy széthasítsa a szerzetes fejét, mint ahogy Salamon bölcsességét utánozva a cesenai apácával tette, akiért két embere versengett. Talán rossz kedvének első fellobbbanásában olyanformán válaszolt, mint ahogy a frascikánusoknak szokott felelni, amikor ezek szokásos jókívánságukat intézték hozzá: „Adjon Isten békességet neked!"; mert ő erre így felelt: „Fosszon meg Isten alamizsnáitoktól titeket! Vagy talán nekem éhen kell halnom? Én a háborúból élek, mint ti az alamizsnából!” De bizonyára nem felejtette el, hogy már 1365-ben V. Orbán alatt megígérte a pápának, hogy a hitetlenek ellen vonul. S tényleg a Szent

leveleinek régi Aldo-kiadásában azt olvassuk, hogy Rajmund testvér csak akkor hagyta el Hawkwood táborát, „miután valamennyi vezér, és az említett Messer Giovanni esküvel megígérték, hogy a hitetlenek ellen mennek; ez ígéretüket saját kezükkel aláírták, és arra pecsétjüket is rányomták”.¹⁰

Hawkwood ezt az új esküjét, minden ünnepélyesség dacára, éppoly kevésbé tartotta meg, mint előzőleg Orbánnak tett ígéretét. Mindamellett, miként látni fogjuk, később igyekezett a pápa segítségére jönni legfőbb ellenségével, Bernabò Viscontival szemben; ez akkor történt, amikor a nyers harcok ismét annak hatása alatt állott, aki őt egyszer „Krisztus Jézusban legdrágább és legkedvesebb testvérének” mondotta.

Égész Itáliában lázongás morajlott; méltatlankodás és harag tört ki mindenfelé. Milano és Firenze a pápa ellen segítő kezet nyújtottak egymásnak és 1375 július 24-én őt évre szövetséget kötöttek.

Pratóban összeesküvést fedeztek fel, amelynek az volt a célja, hogy a várost a pápa kezére juttatják. Az elkeseredett nép erre hatalmába kerített egy papot, akit elevenen megnyúzza végigvonszoltak az utcán, majd testének tüzes harapófogóval leszaggatott cafatjait a kutyák elé vetették. Pisát, Sienát, Luccát és Arezzót csábították, hogy csatlakozzanak a milano-firenzei Ligához. Az Arno-parti köztársaság kormányát új hatóság ragadta magához: „a háborús nyolcak”, *gli otto della guerra*, akiknek a „nyolc szent” gúnynevet adták. Az egyházi javakra és a papságra nyomasztó adót rótták.¹¹

Nyílt hadüzenet azonban még nem volt, és Katalin XI. Gergely kívánságára rövid sienai tartózkodás után 1375 augusztusában Luccába ment, hogy legalább ennek a köztársaságnak az elpártolását megakadályozzák. Katalin a pápának küldött jelentésében így írja le a kis köztársaság helyzetét: „Nagy zavarban kinlódnak, mert semmi segítséget sem kapnak tőletek, és mert állandóan izgatják és fenyegetik őket ellenségeitek, akik igyekeznek maguknak megnyerni őket.” E megfontolások bizonyára azonosak voltak azokkal, amelyeket Lucca kormányzói, *gli Anziani*, „az öregek” Katalinnak előadtak; de, úgy látszik, nem minden pontban felelnek meg az igazságnak. Gergely bőséges segítséget nyújtott ennek a városnak; a kis köztársaság azonban — amint azt Lazzareschi nemrégiben bebizonyította — kétszínű macchiavellista játékot játszott, amellyel sikerült is a hiszékeny pápát meg tévesztenie. Gergely heves fájdalmat és méltatlankodást ér-

zett, amidőn később rájött, hogy a kormány, amelyben teljesen megbízott, összejátszott ellenségeivel. De ezzel csak a következő év elején jött tisztába. Márpedig Katalin luccai küldetése előbb történt.

A Sienai levelet küldött maga előtt, amelynek egy részét e fejezet elején idéztük. Ebben a nála megszokott erőteljes szavakkal élve kifejti politikai tanát, és Poncius Pilátus példájával kimutatja a luccaiaknak, hová vezethet az emberfélelem. Kijelenti, hogy Krisztus küldötte őt hozzájuk, — mint ahogy Jeanne d'Arc is Isten küldöttének (*envoyée de par Dieu*) mondotta magát. De amint Lazzareschi találóan megjegyzi: „Ellég igaz gyémánt van Katalin koronáján, s így fölösleges azokhoz hamisakat is hozzáadni.” A történelmi igazság az, hogy a Sienai politikai küldetése Luccában teljesen kudarcot vallott. Gyerekes dolog volt föltételezni, hogy egy XIV. századbeli köztársaság sorsára a jámbor buzdítások valami hatással lehetnek! Katalin ekkor egészen lelki célt követve, kizárólag a lelkek üdvének szentelte magát.

Szeptemberben kelt át barátai, Caffarini, Bartolomeo di Dominici, Neri di Landoccio és valószínűleg Tommaso della Fonte kíséretében az Arno- és Serchio-völgyet egymástól elválasztó hegyláncon, „amelytől, — mint Dante mondja — a pisaiak Luccát nem láthatták.” A Szent Kereszt felmagasztalásának napja nagy ünnep volt Luccában; a székesegyházban megmutatták a *Volto santót*, és Katalin minden bizonnyal azoknak az ájtatos híveknek a soraiban volt, akik a székesegyház román boltívei alatt a töviskoronás Megváltó régi képe előtt leborultak. Caffarini elbeszéli, hogy a nép az utcára tódult, hogy a *Santát* lássa. Neri di Landoccio pedig visszaemlékszik arra a boldog órára, amelyben — mint sokszor máskor is — a *Mamma* elosztatta lelke nyugtalanságát és visszaadta neki a békét ama ragyogó ígélet által, hogy egyszer majd együtt lesz vele a mennyországban.¹²

Mint előzőleg Pisában, lassankint itt is sokan összegyűltek Katalin körül. Új barátnői közül több névszerint is ismeretes előttünk; így Monna Colomba, Monna Lippa, Monna Bartolomea, bizonyos Messer Selvatico felesége, továbbá Monna Melina, Bartolomeo Balbani felesége, akinek Vicopelagóban villája volt, és akinek a házában lakott minden bizonnyal a Sienai. E nemes hölgyek kétségtelenül mantellaták voltak, és valószínű, hogy Katalin résztvett gyűléseiken a San Romano-templom számukra fenntartott kápolnájában, és buzdító beszédeket intézett hozzájuk a szomszédos házban, ahol több

mantellata közös életet élt. Tanítása mindig ugyanaz volt: vonuljanak vissza a világtól, mondjanak le a mulatságokról és könnyelműségekről, hogy Isten szeretetébe öltözzenek, öleljék át a keresztet, és úgy fussanak, hogy a díjat (*il palio*) elnyerjék.

Egy luccai pap, aki nem akart hinni Katalin természetfölötti adományaiban, egyszer, amikor Katalint betegsége ágyhoz szegezte, megpróbálta őt rászédni: nagy ünnepélyességgel, égő gyertyák között egy át nem változtatott ostyát hozott hozzá, mintha az valóban az Oltáriszentség lett volna... Katalin azonban semmi tiszteletet sem mutatott, és amikor a pap e miatt szemrehányást tett neki, így felelt, annak nagy rémületére: „Nem szégyenled magad, atyám, hogy közönséges kenyérdarabot hozol hozzám, mintha az szentostya lenne, és így bálványimádásnak akarsz engem kitenni?”

Talán ekkor vagy Katalinnak egy másik luccai reggelén történt a következő jelenet, amelyet Caffarini beszél el. „Katalin, bár betegsége borzasztóan gyötörte, mégis megpróbált felkelni, hogy elmenjen a templomba. De a Gondviselés határozata folytán a gyöngeség, minden erőfeszítése ellenére, megakadályozta abban, hogy elhagyja a szobát. Miután ennek lehetetlenségét felismerte, az isteni akaratra hagyatkozva imádkozni kezdett cellájában. Alig fogott azonban imájába, lélekben egy templomnak látszó helyre vitetett, ahol nagyon sok hívő gyűlt össze, hogy jelen legyen a szentáldozaton, amelyet egy jámbor püspök mutatott be ünnepi pompával. Az oltárt aranyos gyertyatartók díszítették és fáklyákat tartó oltárszolgák vették körül; dallamos énekek zengtek... És Katalinnak hirtelen az volt az érzése, hogy a püspök magához hívta őt és a mi Urunk fönséges testét nyújtotta neki, amelyet ő mélyen meghatva magához vett. A látomás azután hirtelen eltűnt, de a szent Szűz magához térve megvallotta, hogy épp akkora lelki édesség — vagy amint ő mondani szerette: *dolcezza* — szállta meg ebben a misztikus áldozásban, mint amidőn halandó pap kezéből vette az égi kenyeret.”¹³

Luccából Katalin visszatért Pisába, mint hitte, rövid időzésre, de a Gondviselés másképp rendelkezett. Egyik levelében ezt írja Tommaso della Fonténak, akinek a vezetése alatt mindig megmaradt: „Attól tartok, hogy hosszabb ideig kell itt maradnom, mint ahogy engem felhatalmaztál, mert az érsek engedélyt kért rendfőnökünktől, hogy időzésemet a városban meghosszabbíthassam. Kérd meg ezt a tiszteletreméltó

Spanyolt, — (Alfonso da Vadaterrát) — esdje ki számunkra Isten irgalmát, hogy ne üres kézzel térjünk vissza. Ó, legédesebb örök Igazság, add nekünk, hogy kövér falatokat ehessünk! Atyám, nem tudok mást tenni, mint hogy felszólítalak a megfeszített Krisztus nevében: töltsd meg lelkedet hittel és lelkek után való éhséggel!"¹⁴

Fede e fame: „a hit és a lelkek utáni éhség”, e két érzelem töltötte el Katalin lelkét. A második egyébként nem volt egyéb, mint az elsőnek a következménye: aki *őszintén* hisz, ösztönszerűleg mindent elkövet, hogy mások számára is elnyerje az üdvösség kegyelmét. Márpedig Katalin *őszintén* hitt, és ezért, mint William Flete mondja, gyakran hallották őt hirtelen felkiáltani: „Éhezem!” Lelkekre éhezett, égett a vágytól, hogy azokat saját személyiségébe elnyelje és ily módon egyesítse az Isteni Lénnel, akiben egyedül van üdvösség. „Arra vágyott, hogy Isten Egyházának minden tagját lelkileg megegye, és hogy az egész világot megrádjá az ima fogaival”, fűzi hozzá a leccetói remete.¹⁵ Levelei szüntelenül kifejezésre juttatják e vágyat: „Csináljon belőletek az Isten lélekezőket, *mangiatori delle anime!*”

Bizony sok teendőjük akadt azoknak, akik a lelkeket vissza kívánták vezetni Isten Egyházához. Október vége felé Pisába érkezett Donato Barbadori, akit Firenze azért küldött, hogy Pietro Gambacortit a Szentszékkal való szakításra rávegye. S ha a kísérlet megghiúsult, azt ez alkalommal kétségtelenül Katalin befolyásának kellett köszönni. Szomorúan látta ellenben a Sienai, hogy szülővárosa, régi gibellin hagyományaihoz híven, a pápa ellen Firenzével szövetségre lépett. Pisából való távozása után ez a város is belépett a pápaellenes ligába 1376 március 12-én.

Az Arno-parti köztársaság most már elég hatalmasnak vélte magát, hogy a harcot megindítsa. Decemberben, amikor a marmoutiers-i apát unokaöccse meg akarta gyalázní az egyik tekintélyes perugiai polgár feleségét, ez, hogy tőle megmeneküljön, kivetette magát az ablakon és nyomban szörnyethalt. A lakosság a gázott miatt felháborodva föllázadt a pápai uralom ellen. „Hallál az Egyház főembereire!”, kiáltották a város utcáin, és a francia egyháziak által megszállott vár bejárata elé félelmetes hajítógépet állítottak fel, amely izzó köveket vetett a vár belsejébe és a „papölő” nevet kapta.

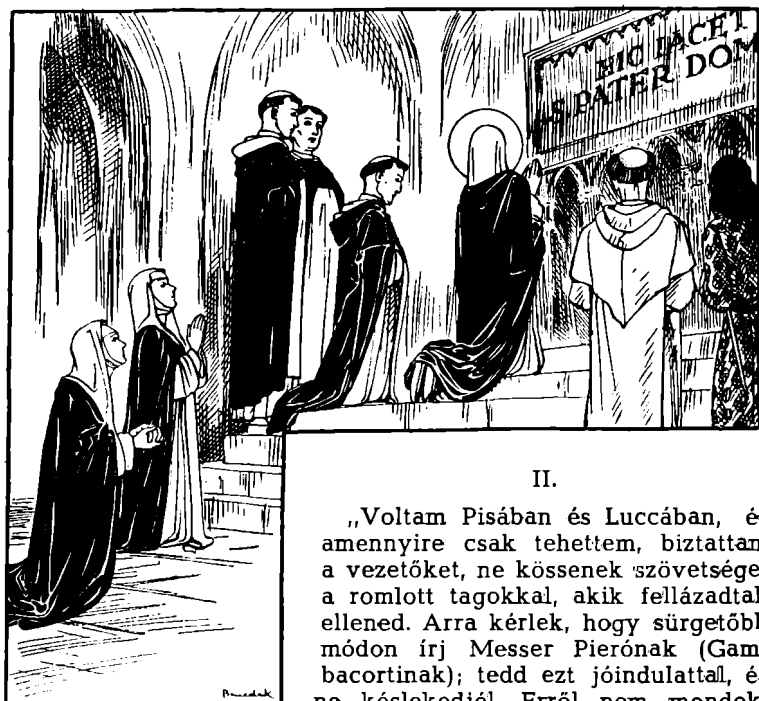
Ugyanekkor Città di Castello, Viterbo, Gubbio, Urbino, Todi és Forlì is fellázadtak. Tíz napon belül nem kevesebb,

mint nyolcvan város lázadt fel a pápaság ellen. Firenze a testvériség jeléül mindegyiknek *Libertas* felírású vörös zászlót küldött. Hasonló lelkesedés fogta el egész Itáliát a szabadságért, mint amilyet ötödfél évszázaddal később, a Szent Szövetség idején Byron és Shelley juttattak verseikben kifejezésre:

*"Yet, Freedom, yet thy banner, torn but flying,
streams like a thunderstorm against the wind."*

Katalin e második pisai tartózkodása alatt a dominikánusok Santa Caterina-temploma mellett az ispotályban lakott. Az egyik napon, december 2-án Fra Rajmundo és rendtestvére, Fra Pietro da Velletri megrémülve keresték fel őt, hogy vele a lesújtó híreket közöljék. Katalin is osztozott levertségükben, de sietett megjegyezni: „Korai dolog még sírni; tartogassátok könnyeiteket jobb alkalmakra. Ami miatt most siránkoztok, tej és méz ahhoz hasonlítva, amit a jövő tartogat számunkra.” „Mi rosszabb történhet?! — kiáltott fel Rajmund, aki e szavakat egyáltalán nem tartotta vigasztalónak — talán nyíltan megtagadják a hitet Jézus Krisztusban?” Katalin így felelt: „Most csak világi emberek lázadtak fel, de csakhamar a papságra kerül a sor.” És határozott szavakkal megjövendölte a közeli egyházszakadást.¹⁶

Kevéssel ezután Katalin társaival együtt visszatért Sienába, hogy a karácsonyt ott töltsse.

II.

„Voltam Pisában és Luccában, és amennyire csak tettem, biztattam a vezetőket, ne kössenek szövetséget a romlott tagokkal, akik fellázadtak ellened. Arra kérlek, hogy sürgetőbb módon írj Messer Pierónak (Gambacortinak); tedd ezt jóindulattal, és ne késlekedjél. Erről nem mondok többet.

Hallottam, hogy bíborosokat neveztl ki. Úgy gondolom, Isten dicsősége és a saját érdeked is azt kívánják, hogy erényes embereket válassz ki. Ellenkező módon cselekedni annyi lenne, mint a mi Urunkat megbántani és a Szent Egyháznak ártani. Ez utóbbi esetben nem volna jogunk csodálkozni, ha Isten igazságossága szigorát gyakorolva felettünk, megbüntetne érte bennünket. Nagyon kérlek, bátran és istenfélőn teljesítsd kötelességedet.

Értésültem, hogy Rendemesterünket más méltóságra kívánod emelni. Ha valóban így van, esdve kérlek a megfeszített Krisztus nevében, igyekezzél jó és erényes Helynököt adni nekünk; Rendünknek szüksége van rá, mert nagyon elvadult. Ezt a kérdést megtárgyalhatod Messer Niccolò da Osimóval és az otrantói érsekkel; majd írok nekik erre vonatkozóan.”

Nem először történt, hogy a sienai kelmefestő leánya a pápához fordult.

Első levele, amelyet 1374 végén vagy 1375 elején a jaeni püspök sienai látogatása után írt, nem maradt reánk. De hangja bizonyára nem különbözött az idézett levél hangjától, amelyben az alig huszonkilenc éves leány majdnem úgy beszél Krisztus helytartójához, mint egy fejedelemasszony az alattvalójához.

A bíboroskinevezés, amelyre Katalin célzást tesz, már 1375 december 20-án megtörtént, és a pápa ez alkalommal hét franciát választott ki egy olasszal és egy spanyollal szemben. A domonkosrendi szerzetesnő rosszálása tehát teljesen jogos volt; de eleinte mégis meglepődünk, amikor látjuk, hogy míg másoktól föltétlen meghódolást kíván a pápával szemben, ő maga ekkora fensőbbsséggel bánik vele. Még oly kisebb jelentőségű ügyben is, mint amilyen a Domonkos-rend új fejének a kivélasztása, ő tudja, hogy mit kell tenni, és jó lesz hallgatni reá. E föltétel alatt megígéri a pápának, hogy befolyásával támogatja őt: „Irni fogok az érdekelteknek erre vonatkozóan.”

Ez az, amiben Katalin jelleme teljesen különbözik például Assisi Szent Ferencétől. Mivel föltétlenül biztos önmagában, sose jut eszébe, hogy neki talán nincs igaza. Assisi Ferencet, aki férfi volt és következképen a férfiak viszonylagos iránti érzékével rendelkezett, állandóan bántotta a gondolat, hogy vele szemben könnyen másoknak lehet igazuk. Így amikor egy gonosz dominikánus valami egyéni lelkiismereti esetet terjeszt eléje, egész éjszaka nem hűnyja le szemét; és saját alkalmatlanságának és méltatlanságának érzésétől mélyen áthatva megy az általános káptalanra, előre elhatározva, hogy minden gáncsolást jóváhagy és úgy elmegy onnan, hogy sose tér többé vissza. Sienai Katalin ellenben nő és véleményét egész természetesen a legjobbnak tartja: innen van akaratának megnemalkuvása, és innen vannak az általa elért eredmények is. Ferenc rendet alapít, amelynek kebelében egyenetlenség támad, és amelynek egysége ezért állandóan veszélyben forog. Katalin pedig erős és rettenthetetlen kezével visszavezeti Rómába a száműzött pápaságot. Mert az ő szemében csak egyetlen illetékes személy van a világon, és ez az egyetlen személy — ő maga!...

Csaknem kísértésbe esünk, hogy azt mondjuk: a Szentatyához intézett első hosszú levelet valami szent arcátlanság jellemzi. Hasonló levelet napjainkban aligha fogadnának el a

Vatikánban, még ha a legjobb szándék mondotta volna is azt tollba.

A Sienai néhány udvarias szóval kezdi: „Főtisztelendő és nagyon szeretett Atya”, és „méltatlannak, szegénynek, szánalomraméltónak” mondja magát. De csakhamar rátér kedvelt tárgyára és az emberfélelemről beszél, amely akadályt gördít a kötelességteljesítés elé és nem egyéb, mint az önszeretet egyik alakja; ekkor aztán nincs tekintettel senkire sem. „Aki önmagát szereti, — írja — legyen előljáró vagy alattvaló, a gyászos kevélységet, minden rossznak a forrását és okát táplálja magában. Minden erény halott benne: hasonlít az aszszonyhoz, aki halott gyereket hoz a világra, mert nincs benne a szeretet élete és csak az emberek dicséretével és saját dicsőségével törődik. Azt mondom tehát, hogy ha parancsol, rosszul cselekszik, mert a szent igazságosságot elfojtja magában az önszeretet által azért, hogy ne vonja magára a teremtmények neheztelését, akiknek rabszolgájává tette őt az érdeke és önszeretet. Úgy tesz, mintha nem látná alattvalói hibáit és bűneit, hogy ne keljen őket megbüntetnie; vagy ha megbünteti is őket, oly hanyagsággal és szívbeli gyávasággal teszi azt, hogy megrovása csak kenőcs a vétekre. Ez onnan van, mert önmagát szereti és attól fél, hogy másoknak nem tetszik és ellenségeket szerezne magának. De én azt mondom neked, hogy ez a legnagyobb kegyetlenség, amelyet el lehet követni, mert ha a sebet, amikor szükséges, nem égetik ki tűzzel, és nem vágják fel késsel, hanem csak kenőcsöt tesznek rá, megrothad az a kenőcs alatt.” Ez még csak általános megfontolás. De most Katalin magához a pápához fordul, és minden kertelés nélkül szól hozzá, Szent Pál példájára, aki „szemtől-szembe ellenállott Kéfásnak”. „Jaj, jaj! Legédesebb *Babbo mio!* — sóhajtott fel — e miatt történik, hogy az alattvalók a kicsapongásban és romlottságban elpusztulnak... Ó, emberi nyomorúság! Vak a beteg, aki nem látja, mi a betegsége, s vak a páásztor, akinek orvosnak kellene lennie, de sohasem merészeli használni sem az igazságosság kését, sem az izzó szeretet tűzét. S így bekövetkezik, amit Krisztus megjósolt: „Ha vak vakot vezet, mindketten a verembe esnek.” A beteg és az orvos mindketten a pokol mélyére zuhannak. Az ilyen páásztor csak bérés. És miért az? Azért, mert önmagát szereti és nem követi Jézust, az igaz páásztor... Remélem tehát, tiszteletreméltó Atyám, hogy elfojtod magadban ezt az önszeretetet és nem szereted magadat tenmagadért...

O *Babbo mio!* édes földi Krisztus, kövesd hasonnevű

elődödnék, Szent Gergelynek a példáját! Te is meg tudod tenni azt, amit ő tett, mert ő is ember volt, mint te, és Isten mindig ugyanaz, aki akkor volt; nem hiányzik nekünk más, mint az erény és a buzgóság a lelkek üdvéért...

Ilyennek akarlak tégedet látni. Ha eddig nem voltál elég erős, sürgetve kérlek, cselekedjél ezután bátor ember módjára, és kövesd Krisztust, akinek helytartója vagy. Ne félj semmit, Atyám, a téged fenyegető viharoktól... Ne félj semmit, mert Isten segedelme közel van! Gondoskodjál róla, hogy városaidba jó kormányzókat és jó pásztorokat helyezz, mert a rossz pásztorok és a rossz kormányzók az okai a lázadásnak... Menj előre, és valósítsd meg szent buzgalommal tett elhatározásaidat, vagyis térj vissza Rómába, és hozd létre a szent és édes kereszteshadjáratot. Bátorság, legszentebb Atya! Semmi hanyagság sem ezután! Jöjj, igen, jöjj, vigasztald meg Isten szolgálit, a te gyermekeidet; forró és gyöngéd vágyakozással várunk! Bocsáss meg nekem, Atyám, mindazért, amit neked mondtam; hiszen tudod, hogy a szív bőségéből szól a száj."¹

Az 1376. év első napján, azidőtájt, amikor ez a levél Avignonba érkezett, Perugia a Szentszék ellenségeinek a kezére jutott, és kevéssel azután Pisa és Lucca is csatlakozott a firenzei Ligához. XI. Gergely belátta, hogy elérkezett a cselekvés ideje, és január 6-án több olasz államhoz körlevelet intézett, amelyben tudtul adta akarátát, hogy az egész Curiával visszatér Rómába, „a rómaiak között él és hal, s megkönnyíti a reájuk rakott nehéz terheket”. Ez azonban éppenséggel nem akadályozta őt abban, hogy egy hónappal később idézést bocsásson ki a firenzeiek ellen, felszólítva őket, szolgáltsák ki neki a lázadás minden vezetőjét, akiknek március vége előtt Avignonba kellett volna érkezniök. A megidézett személyek között volt Katalin barátja, a derék Niccolò Soderini is, aki 1376 első két hónapjában a kormány tagja volt. A sienai szűz azonnal tollat ragadott, hogy a pápának írjon Niccolò és valamennyi lázadó nevében:

„Kezedben vagyunk, Atyám”, — írja nevükben. „Tudom és elismerem, hogy rosszul cselekedtek, és nem a bűnt akarom mentegetni, hanem azt akarom neked mondani, hogy a rossz pásztorok és a rossz kormányzók részéről elszenvedett szenvedések, igazságtalanságok és károk miatt lehetetlennek látszott számukra, hogy másképen cselekedjenek; hiszen tudod, azok (*i rettori*) meg vannak mételyezve a bűntől és megtestesült ördögök. Kegyelem! Atyám, ne tekintsd gyermekeid tudat-

lanságát és kevélységét: ezt kérem számukra. Adja vissza a békét Szentséged minekünk, szerencsétlen gyermekeidnek, akik megbátottunk téged! Ezt, ó, legédesebb földi Krisztus, az égi Krisztus nevében mondom neked: ha csűrés-csavarás és harag nélkül így cselekszel, mindnyájan meg fogják bánni vétkeiket és melledre fogják hajtani a fejüket. Akkor majd örvendezel, és mi is örvendezünk, mert szereteted az elveszett bárányokat visszavezette a szent Egyház aklába. Akkor majd, ó édes *Babbo*, teljesítheted Isten akaratát, és megvalósíthatod szent vágyaidat, amennyiben megindítod a kereszteshadjáratot, amelynek mielőbbi megszervezésére az Úr nevében felszólítalak. Mindenki kész lesz lelkesen életét adni Krisztusért. Emeld fel mielőbb, Atyám, Istennek, a mi édes Szerelmünknek nevében a szent kereszt zászlaját, és látni fogod, hogy a farkasok báránnyá válnak. Békét! békét! békét! hogy a háború ne állítson tovább akadályt a szent kereszteshadjárat elé. Ha bosszúra és igazságosságra szomjúhozol, akkor állj bosszút rajtam, szerencsétlenül, és engem sujts tetszésed szerint minden szenvedéssel és kinnal, akár halállal is. Valóban azt hiszem, hogy e bajok és viszálykodások nagy részét az én bűneimnek a metelye okozta. Büntesd tehát tetszésed szerint a te szerencsétlen leánykádat. Ó, Atyám, meghalok a fájdalomtól, és mégsem tudok meghalni. Jöjj, jöjj, és ne állj tovább ellen Isten akaratának, aki téged ösztökél... Jöjj, foglalj helyet elődödnök, Péter apostolnak a trónján... Jöjj, jöjj, ne késlekedjél tovább, és ne félj semmitől sem, ami veled történhetnék, mert veled lesz az Úr. Alázatosan kérem áldásodat magam és minden lelkigyermekem számára.”²

Katalin ugyanakkor Niccolò Soderininek is küldött levelet (ezt az előző fejezetben idéztük) abban a reményben, hogy a két ellenséges pártot talán kibékíti egymással. Soderininek a Szentatya iránti engedelmesség kötelességét hirdette, míg Gergelyt arra emlékeztette, hogy neki mindennekelőtt atyának és a béke fejedelmének kell lennie.

E közben, március 20-án Bologna a lázadók hatalmába került; nyolc nappal később a pápai csapatok, amelyeket most Hawkwood vezényelt, bevették Faenza városát, és *Evviva la Chiesa!* kiáltás mellett agyonverték a férfiakat s megbecstelelték az asszonyokat.

Három nap múlva Firenze követei, Donato Barbadori és Alessandro dell' Antella megjelentek Avignonban a pápa előtt és a köztársaság nevében kijelentették, hogy a megidézett vezetők nincsenek abban a helyzetben, hogy megjelenjenek, mi-

vel nagy részük fogságban van. Egyébként a firenzeiek, akik a pápai kormányzóktól súlyosan megsértve érezték magukat, nem sokat törődtek azzal, hogy kegyben vannak-e vagy sem. Gergely azzal felelt, hogy Firenzét egyházi tilalommal sújtotta és a lázadás nyolc fejét, valamint ötvenegy tekintélyes polgárt, köztük Niccolò Soderinit is kiközösítette. Donato Barbadori hallotta, amikor kihirdették a rettenetes ítéletet, amely-nél fogva a jogaiktól megfosztott firenzeieket büntetlenül rab-szolgásra lehetett vetni, senki sem volt többé kötelezve velük szemben szava megtartására, senkinek sem volt szabad velük tárgyalni vagy nekik bármi segítséget nyújtani; minden keresztény fejedelem felszólított, hogy fogjon fegyvert ellenük és törölje ki őket az élők sorából. Ekkor Donato oda-fordult a Megfeszítetthez, akinek a nevében e borzasztó íté-letet kimondották, és a Zsoltárossal felnyögött: „Tekints le reám, megváltó Istenem, és jöjj segedelmemre! Ne hagyj el, hisz atyám és anyám is elhagytak engem!”³

A firenzeiek érzékenyen érezték az őket sújtó egyházi tilalom és kiközösítés súlyát, és belátták, hogy ezt vetélytár-saik föl akarják használni kereskedelmük tönkretételére, amennyiben elfogják gályáikat és nem fizetik ki az esedékes váltókat.

„A firenzeieket — beszéli el Capuai Rajmund — minde-nütt elfogták és javaiktól megfosztották mindama országok kormányai, ahol kereskedést folytattak. Így aztán kényszerítve látták magukat, hogy valamely befolyásos személy közvetítése által a pápával kibéküljenek.” Természetesen Katalinra gon-doltak, aki egyébként hajlandó volt ügyüket védelmébe venni, és jóakarátának bebizonyítására meg az utak előkészítésére Rajmundot, valamint Messer Giovanni Terzót és Fra Felice da Massát március végén Avignonba küldte. Hármukra bízta a pápához intézett újabb levelét is.

„Isten főképen három dolgot kíván tőled”, — mondotta Katalin ebben a levelében. „Az első az Egyház megreformá-lása. Tépd ki gyökerestül a gatz, vagyis a rossz pásztorokat és a rossz kormányzókat, akik megmérgezik és megrothasztják a kertet; dobd ki őket, és ültess helyükbe szép, illatos virágo-kat... Mily botrányos látvány, hogy azok, akiknek az önkén-tes szegénység mintaképeinek, alázatos bárányoknak s a sze-gények atyjának kellene lenniök, a világ gyönyöreiben, pom-páiban és hiúságaiban élnek; ezerszer botrányosabb, mint ha nem hagyták volna el a világot. Sok világi ember megszégye-níti őket jó és jámbor életével.”

A pápa második kötelessége a Rómába való visszatérés, a harmadik pedig a kereszteshadjárat hirdetése és megszerzése. De mindenekelőtt szelidséget kell használnia: „Ne térj le a békesség útjáról a miatt, ami Bolognában történt... Esdve kérlek, Atyám, hallgasd meg, amit Rajmund testvér és a többi fiam mondani akar neked; ők a megfeszített Jézus nevében és az én nevemben szólnak.”⁴

„A megfeszített Krisztus nevében és az enyémekben”, e szavak merészek ugyan, de nem túlzók; mert Katalin valóban a Béke Fejedelmének követe volt az Egyház és a világ vérengző képviselőinél. Egy új látomás megerősítette őt az érzésben, hogy azzal jár egyetértésben, aki számarvemhen ülve vonult be Jeruzsálembe.

„Az április elsejére következő éjjelen, — írta Rajmundnak — Isten részletesebben kinyilatkoztatta nekem titkait, és oly csodálatos dolgokat ismertetett meg velem, hogy lelkem azt hitte, elhagyta testemet; öröme oly nagy és oly túláradó volt, hogy nyelv nem tudná azt kifejezni. Isten megmagyarázta nekem az üldözések titkát, amelyeket a szent Egyház jelenleg elszenved, s megjósolta annak megújulását és fölmagasztaltatását az eljövendő századok folyamán. Az édes Első Igazság (*Prima dolce Verità*) meg akarta velem értetni, hogy azokat az eseményeket, amelyek most az Egyházra nehezednek, azért engedte meg, hogy visszaadja neki ragyogását, és ezért a szent Evangélium két mondatát idézte nekem, tudniillik: „Szükséges, hogy botrány történjék”, s azután ezt a másikat: „De jaj annak az embernek, aki által a botrány történik!” mintha azt akarta volna mondani: „Megengedem most az üldözést, hogy kitépjük a tüskéket Jegyesem testéből, de nem hagyom jóvá az emberek erre vonatkozó bűnös szándékait és tetteit. Tudod-e, mit teszek? Úgy teszek, mint amikor földi létem alatt kötélkorbácsot fontam, és kiűztem azokat, akik a templomban adtak-vettek, mert Isten háza az imádság háza, de ők mégis latrok barlangjává tették azt. Mondom neked, így van ez még ma is. Mert én a teremtményekből ostort csináltam, amellyel elűzöm a tisztátalan, kapzsi, zsugori és kevélységtől felfuvalkodott kalmárokat, akik adják s veszik a Szentlélek ajándékait”...

„Mialatt a vágyakozás tüze bennem növekedett, csodálkozva láttam, hogy a keresztények és a hitetlenek is bemennek Jézus oldalsebébe; s a vágyakozás és szeretet kapuján én is bementem velük Krisztusba, az édes Jézusba Szent Domon-

kos Atyám, János, az én legkedvesebb barátom* és valamennyi lelkigyermekem kíséretében. Ekkor Ő vállamra tette a keresztet és kezembe adta az olajfaágat, amint én kívántam, és megparancsolta nekem, hogy vigyem el ezeket minden népnek. És így szólt hozzám: „Menj és mondd nekik: Nagy örömet hirdetek nektek!”... Én pedig örültem és remegtem az ujjongástól... és Simeonnal felkiáltottam: „Most hagyj, Uram, békességben meghalni a te szolgáladat...”

„De mely nyelv tudná az isteni titkokat elbeszélni? Az enyém nem, az én szegény szálnalmas nyelvem! Hallgatni akarok tehát, és csak Isten dicsőségének s az emberek üdvének keresésére meg a szent Egyház megújulásának és fölmagasztolásának előmozdítására akarom szentelni magam, a Szentlélek ereje és kegyelme által így állhatatosan kitarva egész a halálig. Ó, Isten, én édes szerelmem, teljesítsd mielőbb szolgálid vágyát. Nem akarok erről többet mondani, pedig még semmit sem mondtam. Meghalok a vágytól! Legyetek részvételt irántam, s kérjétek az isteni Jóságot és a földi Krisztust, hogy minél előbb tisztítsa meg az Egyházat.

„Maradjatok meg Isten szent és édes szeretetében. Merüljétek a megfeszített Krisztus vérébe... Orvendjétek fáradozásaitoknak. Szeressétek, szeressétek, szeressétek egymást!”⁵

Ez a látomás, mely 1376 április elsejéről másodikára virradó éjszaka történt, döntő hatással volt Katalinra. Húsvét táján írt a firenzei kormányának, és tudtára adta, hogy vállalkozik a közvetítésre a köztársaság és a Szentszék között. Avignonból Rajmund kielégítő híreket küldött neki. Március elején Katalin Firenzébe érkezett Neri di Landoccio, Fra Bartolomeo di Dominici és egy új tanítvány, Stefano Maconi sienai nemesifjú kíséretében, aki idővel egyik legmeghittebb barátja lett.

Maconi később, amikor már a paviai kartauzi kolostor perjele lett, maga beszéli el első találkozását híres polgárnőjével. Mindketten egyidősek voltak (1347-ben születtek), de a fiatalember az 1376. év elejéig keveset törődött a dominikána létezésével. „Belemerültem ennek a világnak a vizeibe”, mondja, Katalin *Dialogójának* egyik kifejezését használva. Tisztán világi körülmény vezette őt arra, hogy a leánnyal megismerkedjék. A Maconi-család már két év óta viszálykodásban állott a hatalmas Tolomei-családdal és szeretett volna

* Capuai Rajmund, akit Katalin „Giovanninak” (Jánosnak) szeretett nevezni. L. 3. k. 8. fejr. 1. sz. alatti jegyzeteket.

e harcoknak véget vetni. De az ellenfél hallani sem akart a békéről. Stefano a Katalin által régebben megtérített Pietro Bellanti tanácsára végre elhatározta, hogy a fontebrandai szűzhöz fordul segítségért. Katalin Stefanót nem vénlányos modorossággal fogadta, mint ahogy ez előre elképzelte, hanem szívélyes fogadtatásban részesítette és úgy közeledett feléje, „mintha az hosszú útról hazatérő testvére lett volna”. Miután a fiatalemberre a szokott föltételeket szabta — meghagyva neki, hogy menjen el gyónni és ezután becsületes életet folytasson, — vállalkozott rá, hogy ügyét kezébe veszi. Közbenjárása eredményes volt; a két ellenséges család kifejezetten megígérte, hogy aláírja a békét, és elhatározták, hogy a kibékülés a San Cristofano-templomban fog megtörténni. A Maconi-család el is ment oda a kitűzött órában, de a Tolomeiket nem találta ott, jöllehet ezeknek csak az utcán kellett volna átmenniök, hogy a templomba jussanak. Ez nyilvánvalóan újabb sértés volt. A Maconik rá hagyták szedni magukat! Ekkor Katalin imádkozni kezdett, s íme, imája hatalma kényszerítette a makrancoskodó családot, hogy átmenjen a téren és belépjen a templomba, ahol a békét azonnal megkötötték.⁶

Stefano ettől kezdve lelkes „*Caterinato*” lett. Reggel és este a szűznél tartózkodott, és annak tollbamondása után leveleket írt. Katalin az ő számára is az lett, ami a többi tanítványa számára volt: az ő tisztelt, imádott és forrón szeretett *Mammája*! Egész Siena városa erről beszélt, de mit bántotta ez őt? Csak egy dolog okozott neki gondot: Katalin közelgő elutazása nemcsak Firenzébe, hanem a távoli Avignonba is. Ekkor egyszer a következő párbeszéd folyt le közöttük:

„Kedves fiam, — mondotta Katalin — jó hírt kell veled közölnöm. Teljesedni fog a legforróbb kívánságod!”

„Legkedvesebb *Mamma*, — felelte Stefano — én magam sem tudom, hogy mi lehetne ez a kívánság!”

Katalin mosolygott: „Vizsgáld meg szívedet; gondolkozál csak...”

Mire Stefano: „Valóban, legkedvesebb *Mamma*, nem tudok magamban hőbb kívánságot felfedezni, mint azt, hogy sose váljak el tőled.”

„Épp ez az a kívánság, amely teljesedni fog”, — felelte élenken Katalin.

S szavát megtartotta. Neri di Landocciónak Firenzéből előre kellett utaznia Avignonba, hogy levelet vigyen a pápá-

hoz, míg Stefanónak az a kiváltság jutott osztályrészül, hogy Katalin mellett maradhatott.

Katalin néhány hétig maradt az Arno-parti köztársaságban és ez alatt az idő alatt erőteljesen védelmezte a teokráciát a firenzei kormány előtt. „Mózes székébe az írástudók és farizeusok ültek. Mindazt tehát, amit mondanak nektek, tartsátok meg és tegyétek; de tetteik szerint ne cselekedjeteek”, — mondja az Evangélium. Katalin is ugyanígy különbséget tett a pap és annak tevékenysége között. „Jól tudom, — írta — többen azt hiszik, hogy Isten ügyét szolgálják, amikor az Egyházat és annak pásztorait üldözik, és önmaguk igazolására azt mondják: 'Hiszen a papok olyan romlottak!' De én kijelentem nektek, Isten azt akarja és parancsolja, hogy mégha az Egyház pásztorai és a földi Krisztus megtestesült ördögök lennének is (pedig a jelenlegi pápa jóságos és gyöngéd atya), akkor is alázatosan engedelmeskedjünk nekik, nem ő miattuk, hanem tiszteletből Isten iránt, akinek ők a képviselői.”⁷

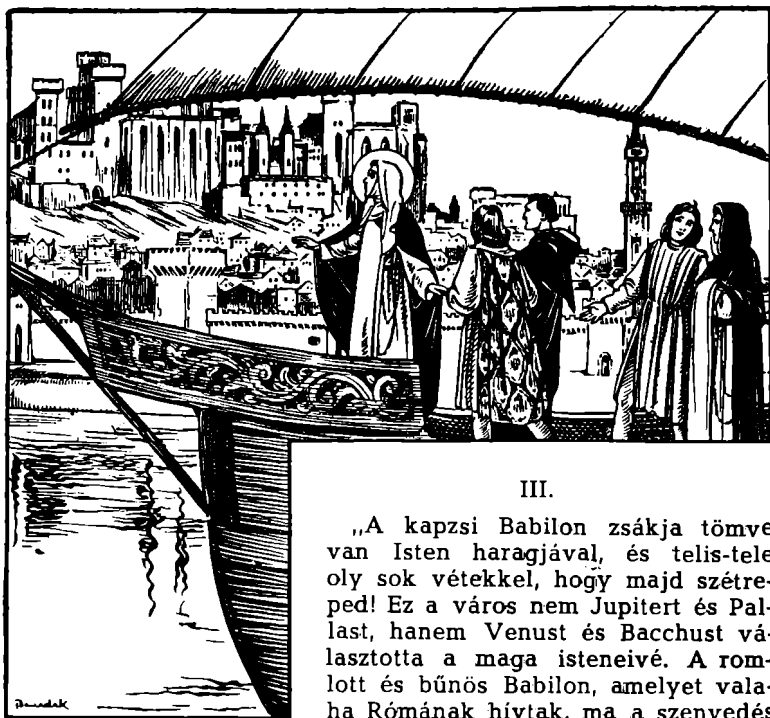
Ez időben Soderini már nem vett részt a kormányban, és a Signoriának az a tagja, akire Katalin legnagyobb befolyást gyakorolt, Buonaccorso di Lapo volt. Egyébként a firenzeiek valamennyien óhajtották a békét, talán nem annyira vallási, mint inkább anyagi okokból. Pedig az ellenük hozott kiközösítés szomorú következményei mély hatást váltottak ki egész Európában. Május elején minden istentiszteleti cselekményt felfüggesztettek Firenzében. A nép kétségbeesése mérhetetlen volt. Az utcákon napról-napra hosszú bűnbánókörmönölgések vonultak végig, amelyeken az emberek a *Miserere* zsoltárt énekelve meztelen hátukat ostorozták. Néhány gazdag nemesifjú afféle testvéri egyesületet alapított, hogy az irgalmasság cselekedeteit közösen gyakorolják. Amikor Katalin és társai Firenzébe érkeztek, valamennyi kézműves-céh vezetői a város kapujánál voltak, hogy fogadják őt, aki egyedül tudott segíteni rajtuk.⁸

E rövid firenzei időzése alatt Katalin meglátogatta az érseket, Angelo Ricasolit, és több más emberrel is megismerkedett. Így összeköttetésbe lépett Monna Laudamia Strozziival, a már említett Buonaccorso di Lapóval, valamint a jámbor Francesco di Pippino szabóval és ennek feleségével, Monna Agnesével, akiknek ezután oly gyakran írt. Az alázatos kézműves műhelye, úgy látszik, összejövetelei hely volt néhány jámbor ember számára; ezek között volt Bartolo Usimbardi és felesége, Monna Orsa, akik szintén összeköttetésbe kerültek Katalinnal. A Sienai több odaadó barátot talált a Canigiani-

család kebelében is; a két testvér, Ristoro és Barduccio az ő vezetése alá helyezkedtek, és a fiatalabb, aki titkára lett, nem hagyta el őt többé egész haláláig. Katalin reánkmaradt hat eredeti levele közül öt Barduccio Canigiani kezeirása.

Egy másik jelentős személyiség, aki szintén ebben a korban lépett Katalinnal barátságba, Giovanni delle Celle vallombrosai szerzetes. Ez a kiváló férfiú sokáig a firenzei Santa Trinità-zárda tagja volt. Itt eleinte humanista tanulmányokat folytatott, mint Petrarca és Boccaccio, de később szellemidézéssel kezdett foglalkozni. Mint doktor Faust, ő is meg tudta idézni az ördögöt, aki a nélkül, hogy a zárda apátjának gyanúját felkeltette volna, fiatal nőt csempésztett be Dom Giovanni cellájába. Később mégis felfedezték ezeket a botrányos éjszakai látogatásokat, s a szerzetest, aki kénytelen volt vétkét beismerni, egyévi szigorú börtönbüntetéssel sujtották. E büntetés kitöltése után Giovanni visszavonult a vallombrosai remeteségbe, ahol ettől kezdve szigorú bűnbánó életet folytatott „önként magára vállalva mindazt, amit fogsága alatt rákényszerítettek, — mondja életrajzírója, Girolamo vallombrosai szerzetes — fekvőhelye csupasz földre hintett kevés szalma volt, amelyen egyszerű gyapjútakaróval takarózva, teljesen felöltözve aludt”. A *delle Celle* melléknevet remete-életmódja miatt adták neki. Később egyik vezetője lett a kor vallási mozgalmának.⁹ Barduccio Canigiani is az ő tanítványa volt; egy másik tanítványát, egy nőt, Dom Giovanni lebeszélte róla, hogy *Caterina santa*-hoz csatlakozzék, mert ez (amint az elterjedt szóbeszéd alapján Giovanni is hitte) kijelentette, hogy csatlakozik a kereszteshadhoz és követésére bírja a többi nőt is. William Flete tollat ragadott, hogy Katalint e váddal szemben megvédje. A félreértés eloszlott, és az eset azzal végződött, hogy Giovanni delle Cellét befogadták Katalin barátainak és csodálóinak a körébe.¹⁰

Egy májusi napon aztán Katalin Alessia, Cecca és Lisa, továbbá Stefano Maconi, Fra Bartolomeo di Dominici és három pisai testvér: Gherardo, Tommaso és Francesco Buonconti kíséretében elhagyta Firenzét. A dominikánusokból, mantellatákból és *Caterinatókból* álló *bella brigata* — összesen huszonhárom személy — a prato-pistoiai úton át északnak tartott. A nagy dominikána Bolognában lelki Atyja sírjához térdelt, miközben azt kívánta magának, hogy bárcsak ő mellé temetnék el a zárda sírkertjében. Azután folytatta útját, és Franciaország felé irányította lépteit, hogy *dolce Babbójának* elvigye a keresztet és az olajfaágat.

III.

„A kapzsi Babilon zsákja tömve van Isten haragjával, és telis-tele oly sok vétékkel, hogy majd szétreped! Ez a város nem Jupitert és Pallast, hanem Venust és Bacchust választotta a maga isteneivé. A romlott és bűnös Babilon, amelyet valaha Rómának hívtak, ma a szenvedés forrása, a harag háza és az eretnecségek temploma. Tiszta és alázatos szegénységben alapították, és most, te parázna személy, alapítóid ellen emeled szarvadat.”¹

Ily heves szavakkal bélyegzi meg Petrarca a pápai Avignon-t. S a messze Siena városában a Krisztus Helytartójának udvarában elkövetett bűnök büze sokkal elviselhetetlenebb volt a gyapjűfestő jámbor leánya számára, mint a cserzőműhelyek rossz szaga, amely még ma is megtölti a Fonteb-randával szomszédos utcákat. Egy nyári estén (június 18. volt) Katalin ehhez a nyugati Babilonhoz közeledett. A kis hajó, amely őt és hűséges barátait és barátnőit vitte, lassan haladt előre, mert a Rhône-on fölfelé, a folyó sodrával szemben úszott; az utasoknak tehát elég idejük volt, hogy megcsodálják a víz gyöngyházfényű tükrét, a part zöldelő rétfjeit, a folyó közepén a lehorgonyzott hajókhoz hasonló hosszúkás szí-

geteket, a ragyogó levelű, magas jegenyefáktól védett alacsony halászkunyhókat és a gyermekeket, akik a parton egy megfeneklett csónak körül játszadoztak. Azután látták, amint a messze távolban előtűnt a pápai város negyven tornya, és talán valaki közülük, aki ismerős volt Avignonban, újjával megmutatta a város főbb szentélyeit: a Szent Rufusz-templomot, amely azon a helyen épült, ahol az első keresztények összejöttek (Szent Rufusz tehát Avignon Szent Ansanója volt), a XI. századból származó Szent Agrikola-, a XII. századbeli Szent Péter- s az új Szent Didier-templomot, amely mindössze húsharminc éves volt, a templomosok épülésben lévő csodálatos zárdatemplomát, az ágostonrendi szerzetesek kolostorát, a ciszterciek Szent Katalin-templomát, a Cluny-rend Szent Márton-egyházát; van itt, természetesen, dominikánus zárdá is, de nem lehet látni, mert a várostól nyugatra, a Rhône és Sorgue közötti szigeten emelkedik; hatalmas épület, amely körülbelül háromezer négyszögölet foglal el...

Egyikük, aki ismerte már a várost, ezekkel a felvilágosításokkal szolgálhatott Katalinnak, és végül megmutathatta neki a *Rocher des Doms*-t, a város és folyó fölött uralkodó meredek sziklamagaslatot, amelyen a pápák palotája emelkedett; ez a *moles miranda* — amint azt Michel de l' Hospital nevezte — méltóságteljes tornyaival és rovátkás ormaival inkább valami hűbéres várhoz, mint a Béke Fejedelmének békés otthonához hasonlított... Azután továbbhaladva, a szűz tekintete bizonyára megpihent a Rhône-t átszelő Saint Bénézet-hídon, amelynek építésébe a szegény kis Bénézet pásztor, anyagi hangtól biztatva, 1177-ben kezdett... Az avignoni nép eleinte kigúnyolta, de Isten megengedte, hogy ez a gyermek csodálatos módon minden segítség nélkül felemeljen egy nehéz követ, amelyet négy ökör sem tudott kimozdítani; s a híd tizenkét év alatt elkészült, mégpedig derékszögben, mert a Rhône ezen a helyen hirtelen megkerüli a sziklát... A hídnak mind a tizenkilenc íve a folyó medrébe van alapozva, kivéve a középsőt, ahol a Barthelasse-sziget van — itt táncolnak esténként a réteken: *Sous le pont d' Avignon l' on y danse tout en rond*...

A hídon túl lévő terület már nem tartozik a pápai államokhoz; itt már Franciaország kezdődik, és ezért Szép Fülöp a hídfőhöz őrtornyot építtetett. Ugyancsak Fülöp építtette a sziklán emelkedő nagy kerek tornyos palotát is. A lent látható Notre Dame-templom újabb épület, a kartauziak nagy kolostorát pedig IV. Ince szentelte meg. A folyó túlsó partján lassan-

kint új város keletkezett, ahol több francia bíboros lakott; neve Villeneuve-lez-Avignon volt...²

Ilyennek láthatta Katalin első ízben a Rhône-parti pápavárost. S amikor a hajó kikötött, a három legkedvesebb barát jólismert arca fogadta őt: Rajmundé, a leccetói Messer Giovanni Tantuccié és Neri di Landoccioé, akinek mélabús tekintete a viszontlátás örömétől egy pillanatra felragyogott. Stefano Maconi és Neri egyidősek, régi iskolatársak voltak, és most mindketten Katalin tanítványai; elképzelhetjük tehát, hogy sok újságot tudtak közölni egymással. Azután utat törtek maguknak a tarka-barka tömegben, és a szűk utcákon valamennyien együtt elindultak a Katalin és kísérete számára előkészített hajlék felé. Ez egy bíborosi palota — mint akkoriban Avignonban mondták: *livrée* — volt, amelyet a század elején Annibale Ceccano építtetett magának; címere még ott diszelgett a kapu fölött. Később Gaillard de la Motte bíboros, V. Kelemen egyik unokahúgának a fia, majd Niccolò di Branca bíboros, cosenzai érsek tulajdonát képezte; ez utóbbinak halála után lakatlanul maradt. Tekintélyes, kastélyszerű épület volt, rovátkás oromzattal.³

Mihelyt a kis utascsoport átlépte a küszöböt, Katalin visszavonult az első emeleten lévő kápolnába imádkozni...

Mert most döntő nap előestéjén volt! Már a harcmezőn tartózkodott. Holnap harcba fog szállni, nem anyagi fegyverekkel, hanem szellemének és akaratának kardjával; nem a test és vér ellen kell küzdenie, hanem a lelki rossz seregei, a sötétség hatalma, a pokol fejedelme és annak ördögei ellen, akik a bíborosok külseje alá rejtőzve a római bíbort hordják, mint ahogy az örök tűzörvényekben lángoló palástot viselnek. Igen, a harcmezőn volt, s itt holnap Isten ügyét kell győzelemre vinnie! Fent a kősziklán emelkedett az ellenségtől megszállott vár, ahol Krisztus Helytartóját fogságban tartották, és neki, Katalinnak kellett őt kiszabadítania, miként az angyal Szent Pétert kiszabadította elhaladva vele az őrszemek mellett és lejöve vele egészen a házig, ahol a hívek összegyűltek, hogy érette imádkozzanak... Reá várt e nehéz feladat, őreá, Caterina di Monna Lappára, Caterinára, a sienai Giacomo leányára, Caterinára, aki gyöngye gyermekkorától a Fontebranda-forrásból merített és ennek a vízből ivott, a vízből, amely elveszi az ember eszét és örüllt tést szent örülettel, amilyen a művészet, a költészet, a hazaszeretet, a kereszt örülettel Neki kellett befejeznie a művet, amelyet a svéd hercegnő, aki nemrég halt meg Rómában, nem tudott bevé-

gezni... E roppant nagy világon csak ő vállalkozhatott ily küldetésre — mint ahogy a szegény kis Bénezet-n kívül sem akadt más, aki a folyón hidat épített volna... Hiába keresett volna bármerre is valakit, aki el akarná foglalni az ő helyét és levennie válláról a nehéz keresztet... S Katalint rémület fogta el, a rémület, amely ránehezedik a lélekre, amikor észreveszi, hogy egyedül áll, mert oly magasságokat ért el, amelyek mások számára megközelíthetetlenek, s mindenki fölé emelkedve nem talál magához hasonlót...

Június 20-án Katalin a pápa előtt volt. A Szentatya abban a tágas gótikus teremben fogadta, amelynek hajdani fényét napjainkban ügyesen helyreállították. A Sienai Gergely trónja előtt állott, és a szünetekben, mialatt Rajmund latinra fordította az ő toszkán beszédét, amelyet a pápa nem tudott megérteni, tekintete a falakon és a boltozatokon honfitársai falfestményeit szemlélhette. Talán elolvasta a félig elmosódott szavakat, amelyeket még ma is kibetűzhetünk a próféták papirusztekercsein: Ezekiel jövődölését Izrael népének száraz csontjairól, az Úr Mikeáshoz intézett fenyegetéseit: „Hargomban és méltatlankodásomban bosszút állok mindazokon, akik nem akartak reám hallgatni”, s Náhum szavait: „Az Úr előtt megremegnek a hegyek és pusztává lesznek a halmok, tekintetétől megrendül a föld s a földkerekség és annak minden lakója!” E fenyegető jövődölések fölött az utolsó ítélet jelenete bontakozik ki: megnyílnak a négyyszögletű sírok, amelyek egy olasz temető kikövezett talaján vannak elhelyezve; az ég felhőin a mennyei seregek kíséretében megjelenik az Emberfia; és az aranyló fényben az ég és a föld, az idő és az örökkévalóság között ünnepélyesen lebeg az arkangyal, egyedül és kérlelhetetlenül — amint rátekintünk, szinte halljuk a végső harsonaszót: *tuba mirum*...

Katalin beszélt, Rajmund lefordította, Gergely hallgatta. Bátran feltehetjük, hogy Katalin az olajfaágról és a keresztről szólott meg a békéről, amelyet a Szentatyának számár vemhére ülve szelídséggel és nem karddal kell meghoznia. Magunk elé képzelhetjük a pápát, amint könnyedén előrehajlik, hogy figyelmesebben tudjon hallgatni, mint az a pápa, aki Lorenzetti falfestményén a sienai San Francesco-templomban toulouse-i Lajos kezét tartja a kezében. Amikor Katalin elhallgatott, Gergely rövid válasza az volt, hogy teljesen őreá bízza az ügyét, mert úgy véli, hogy mindaz, amit ő tesz, helyes: „Csak ne feledkezzél meg soha az Egyház méltóságáról!”

„Édes Megváltónk kegyelme által 1376 június 18-án meg-

érkeztünk Avignonba", — írta Katalin sienai barátainak. „Beszéltem a Szentatyával és több bíborossal és más világi urakkal. Isten kegyelme nagyon megsegített bennünket abban az ügyben, amely engem idevezetett..."⁵

Ha a békét Firenze és a Szentszék között még nem kötötték meg, ebben egyedül a köztársaság a hibás. A követek, akiket a firenzeieknek ígéretükhöz híven Avignonba kellett volna küldeniök, még mindig nem érkeztek meg. Gergely egy későbbi kihallgatás folyamán így szólt a békeközvetítő leányhoz: „A firenzeiek tréfát űznek veled és velem. Vagy egyáltalán nem fognak eljönni, vagy pedig ha eljönnek, nem lesznek ellátva a szükséges felhatalmazásokkal.” Június 28-án Katalin írt a „Háborús nyolcak”-nak, szemükre vetve, hogy új adóterhet róttak az egyháziakra. „Beszéltem a Szentatyával”, — mondotta. „Ő teljesen kész a kibékülésre és elhatározta, hogy úgy fog cselekedni, mint a jó atya, aki nem nézi túlszigorúan gyermekei gonosztetteit... Nyelvem nem tudja kifejezni, milyen boldoggá teszi őt a közeli békére való kilátás. Félórai megbeszélés után befejezésül azt mondotta nekem, hogy hajlandó titeket mint gyermekeit fogadni és kész mindent megtenni, amit én jónak tartok. Nem mondok erről többet. A Szentatya nem adhat nektek más feleletet követeitek megérkezése előtt. Csodálkozom, hogy ezek még nincsenek itt. Mihelyt megérkeznek, felkeresem őket, és újra elmegyek a Szentatyához; majd értesítelek benneteket a történetekről. De ti mindent elrontottatok, amidőn ezt az adót könnyelműen felemeltétek. Vessetek véget ennek a visszaélésnek Krisztus szeretetéért és saját érdeketekben!”⁶

A firenzei követek — Pazzino Strozzi, Alessandro dell' Antella, Michele Castellani — végre megjelentek, de a pápa félelmei igazolást nyertek. Július 6. óta Firenzében új kormány uralkodott, amely csak azért küldött követeket, hogy a pápa gyanakvását elaltassa, de valójában nem volt békepárti. A három kiküldött a Katalin részéről felajánlott közvetítést kereken visszautasította, azt hozva fel ürügyül, hogy nincs megbízatásuk a vele való tárgyalásra.⁷ Erre Gergely két bíborost, Pierre d'Estaing-t és Gilles Acelyn de Montégut-t bízta meg a tárgyalásokkal.⁸

Ettől fogva Katalin ama két nagy ügynek szentelte magát, amelyek — a pápa visszatérése Rómába és a kereszteshadjárat előkészítése — avignoni útjának legfőbb célját képezték. A legkisebb félelem nélkül beszélt a Szentatyával a pápai udvarban elkövetett vétkekről, és ezt oly nyíltszívűséggel tette,

hogy Rajmund olykor maga is aggódott. S mivel Gergely még mindig habozott, Katalin élt a lelkekben olvasó képességével és emlékeztette őt még bíboros korában Istennek tett ígéretére, hogy Péter székét visszaviszi Rómába...⁹

A szent olasz leány jelenléte a pápai udvarban természetesen eleinte kíváncsiságot, később ellenkezést támasztott. A kíváncsiskodás az udvar hölgyeitől, a bíborosok bájos nőtestvéreitől, unokahúgaitól, barátnőitől és kedveseitől indult ki, akiknek kedvenc szórakozása lett, hogy megjelentek Katalin áldozásánál és annak érzéketlen testét csipkedték és tükkel szúrkálták, hogy elragadtatása hitelességét megállapítsák. Sőt Élys de Turenne, a pápa unokaöccsének a felesége egyszer hosszú tüvel úgy átszúrta Katalin lábát, hogy ez több napon át képtelen volt járni.¹⁰ Ezeknek a világiass nőknek a közelsége valóságos erkölcsi kinszenvedés volt a szűz számára; egyszer az egyiknek közülük egyszerűen hátat fordított, s nem volt hajlandó szóba állni vele: „Ha te is érezted volna, mint én, az ő bűneinek a bűzét, te is ugyanezt tetted volna”, — jelentette ki Capuai Rajmundnak.¹¹ Avignonban gyűjtött Katalin anyagot a *Dialogo* ama rettenetes fejezeteihez, amelyek a pápáság vétkeit tárgyalják, és a pápai udvarban való tartózkodására visszaemlékezve vázolja meg „Isten rossz szolgálainak” az arcképét.

„Ünseretetük királynőt csinált érzékiségükből, s a szégyén lelket ennek rabszolgánójává tették... Én felkentjeimet megszabadítottam a világ szolgálatától, hogy az én szolgálomba állítsam, magamhoz, az örök Istenhez fűzzem és a szent Egyház szentségeinek kiszolgáltatásával bízom meg őket. Oly nagy gondot fordítottam szabadságukra, hogy nem akartam és nem akarom, hogy földi fejedelem bíraskodjék felettük. Tudod-e, kedves leányom, hogyan hálálják meg e nagy jótéteményt? Hálájuk abban áll, hogy szüntelenül megbántanak engem oly sok és sokféle gáztettel, hogy a nyelv nem tudná azokat elbeszélni és neked nem volna erőd azokat meghallgatni. De mégis el akarok mondani neked valamit, hogy legyen mi fölött szánakoznod és sírnod...

A szent Kereszt asztalánál kellene tartózkodniok a szent vágyakozás által, és azokkal a lelkekkel kellene táplálkozniok, akiket tiszteletemre megmentenek. Ez, alapjában véve, kötelessége minden értelmes teremtménynek, de még inkább azoknak, akiket kiválasztottam, hogy kiösszák nektek a megfeszített Krisztusnak, az én egyetlen Fiamnak testét és véré, és példát adjanak a jó és szent életre... De az ő asztaluk a kocs-

mákban van; ott találhatók, amint eszüktől megfosztott embereként hamisan esküdöznek. Vétkeik állatokká tették őket; cselekedeteik, mozdulataik, szavaik, minden ledér náluk.

A zsolozsmáról már azt sem tudják, hogy mi az, és ha néha elmondják, csak ajkuk mozog, de szívük távol van tőlem. Csalók és hamis játékosok (*barattieri*) módjára viselkednek. Miután lelküket eljátszották és az ördögnek elzalogosították, most az Egyház kincseit és ideiglenes javait játszásként el, és így eltékozzák azt, amit az én véremnek ereje által szereztek. Ezért a szegények nem kapják meg többé az őket megillető részt, és az Egyház mindenből kifosztva még az istentisztelethez szükséges tárgyakkal sem rendelkezik. Mivel ők maguk az ördög templomaivá lettek, lehet-e csodálkozni azon, hogy az én templomaimmal nem törődnek? A díszeket, amelyekkel Egyházamat kellene ékesíteniök, most csak lakóházaik számára használják. S még rosszabb, hogy ezek a megtestesült ördögök az Egyháztól elrablott dolgokkal gonoszságuk és szemérmertlenségük ördögi büntársnőit ékesítik fel. Minden szégyenérzet nélkül úgy intézkednek, hogy ezek jelen legyenek az istentiszteleten, mialatt ők az oltárnál miséznek; s nem tartják rossznak, hogy az a szerencsétlen nő gyermekeit kézen vezetve a néppel együtt megy az áldozati adomány felajánlására.

„Ó, ördögöknél is ördögibb ördögök . . . Ez tehát az a tisztaság, amelyet megkívánok szolgámtól, amikor az oltárhoz lép? Reggel romlott testtel és beszennyezett lélekkel kel fel az ágyból, ahol halálos bűnben feküdt, és megy misézni! Ó, sátán sátora, hol vannak az éjtszakai virrasztások az ünnepélyes és ájtatos zsolozsmával? Hol a kitartó és buzgó imádság?”¹²

Nem kételkedhetünk, hogy Katalin a pápák városában tartózkodva élőszóval is tett olyan kijelentéseket, mint amilyenek itt tollából buzognak. Egyáltalán nem meglepő tehát, hogy az egyháziak Avignonban is csakúgy, mint előbb Sienában, szembehelyezkedtek vele. Egy napon a Szentatya előtt megjelent három hittudós és felhatalmazást kért, hogy a prófétánál hithűségét próbára tehessek. Miután ezt elnyerték, elmentek, hogy Katalin ajtaján kopogtassanak. „Nyáron, a kilencedik óra után volt”, emlékszik vissza Stefano Maconi. Katalin Messer Giovanni Tantuccinak és lelki családja több más tagjának társaságában fogadta őket. A három tudós ekkor vallatni kezdte őt elragadtatásaira és állandó bőjtölésére vonatkozóan; közben *vile donnicciuola*-nak nevezték őt, s végül kijelentették neki, látták ők már, hogy a sötétség gyer-

mekei a fény angyalainak külsejét öltötték magukra. Látogató-suk egész estig kinyúlt; közben-közben Messer Giovanni próbált felelni Katalin helyett, de ez magától is tudott győzedelmeskedni a nehézségek felett, és amikor a három férfiú végre visszavonult, teljes győzelmet aratott. „De ha Katalin nem tanúsított volna rendíthetetlen szilárdságot a három teológussal szemben, szomorú sors érte volna őt”, mondotta másnap Stefanónak a Szent egyik honfitársa, Francesco Cassini da Siena, a Szentatya orvosa. Katalin az inkvizíció veszedelmében forgott. Gergely, hogy ennek véget vessen, egész egyszerűen azt tanácsolta Katalinnak, zárja be az ajtót a három látogató orra előtt, ha azok nála ismét jelentkeznének.¹³

A három inkvizitor, akik közül az egyik ferencrendi érsek volt, később Katalin lelkes barátja lett. Azon személyiségek között, akikkel Katalin Avignonban megismerkedett, volt Bartolomeo Prignano acerenzai érsek, a későbbi VI. Orbán pápa és a spanyol Pedro di Luna bíboros, a későbbi ellenpápa is.

E közben Gergely, Katalin szüntelenül megismétlődő buzdításainak hatása alatt, előkészületet tett az Itáliába utazásra. A francia király, hogy őt szándékától eltérítse, Avignonba küldötte fivérét, az Anjou-herceget. Ez, miután csakhamar felfedezte, hogy a pápa elhatározását csak a sienai szűz sugalmazta, belátta, hogy mindenekelőtt őt kell magának megnyernie. Katalin három napot töltött a villeneuve-i hercegi kastélyban, a Rhône túlsó partján. A hercegnek nem sikerült őt megtérítenie, ellenben Katalin megtérítette a herceget, úgyannyira, hogy ez a kereszteshadjárat lelkes híve lett és megígérte, hogy saját költségén szerel fel egy hadsereget. Azonkívül az ő kérésére Katalin írt V. Károlynak, hogy azt is megnyerje a *santo e dolce passaggio* számára. Finoman célozva az uralkodó „Bölcs” melléknevére, buzdítja őt az igazi bölcseségre, amely abban áll, hogy a világot megveti, királyságában az igazságosságot gyakorolja, békét köt Angliával és Navarrával, és ennek fejében kibontja a legszentebb kereszt zászlaját a hitetlenek ellen. „Igy fogod a megfeszített Krisztus nyomdokait követni és Isten akaratát meg az enyémet teljesíteni.”¹⁴

Katalin nem elégedett meg a hatással, amelyet élőszóval gyakorolt a pápára avignoni tartózkodása alatt, hanem a levelek egész sorát is intézte hozzá, amelyekben megcáfolta az ellenvetéseket, amelyeket a Rómába utazást ellenző francia párt hozott elő, és amelyeket Gergely Capuai Rajmund vagy jegyzője, Tommaso di Petra által közölt vele. A pápa állandóan

kérte a Sienai tanácsait és imáit, és ez tovább folytatta a küzdelmet a Szentatya önszeretete, minden határozatlanságának szülőoka ellen.

„Krisztusban, az édes Jézusban szentséges és boldogságos Atya, a te méltatlan és szálnalmas leánykád, Katalin bátorít téged a drága vérben; azt kívánva, hogy minden szolgálai félelemtől megszabadulva lásson téged, mert a félénk ember elveszíti a szent elhatározások és jó vágyak minden erejét. Ezért arra kértem és arra fogom kérni az édes jó Jézust, hogy vetköztessen ki téged minden szolgálai félelemből, és csak szent félelmet hagyjon meg benned. Legyen benned a szeretet heve, amely visszatart attól, hogy ama megtestesült ördögök szavára hallgass, akik, mint hallom, akadályt akarnak gördíteni visszatérésed elé, és megfélemlítésre azt hangoztatják előtted, hogy biztos halálnak teszed ki magadat. És én a megfeszített Krisztus nevében azt mondom neked, legédesebb és legszentebb Atya, hogy semmit se félj. Jöjj teljes biztonsággal; bízzál Krisztusban, az édes Jézusban. Ha teljesíted kötelességedet, Isten megvéd téged, és senki sem tehet ellened semmit.

Bátorság, Atyám, légy férfi. Én mondom neked, nincs mit félned. Akkor volna csak okod a félelemre, ha nem teljesítenéd kötelességedet. Rómába kell jönnöd. Jöjj tehát! Jöjj nyugodtan, minden félelem nélkül, és ha ebben valaki megakarna akadályozni, felelj neki bátran úgy, ahogy Krisztus felelt Szent Péternek, amikor ez gyöngédségből vissza akarta őt tartani a szenvedéstől. Krisztus feléje fordult, mondván: „Távozz előlem, sátán, megbotránkoztatasz engem, mert nem az Isten dolgaival gondolsz, hanem az emberekével. Nem kell-e Atyám akarátát teljesítenem?” — Tégy te is így, legkedvesebb Atyám, utánozd Őt, akinek Helytartója vagy, és mondd környezeteknek: „Ha ezerszer is el kellene veszítenem életemet, mégis teljesíteni akarom Atyám akarátát!” Hagyd őket, hadd mondjanak, amit akarnak, és tarts ki erősen szent elhatározásod mellett. Atyám, Rajmund testvér a te nevedben arra kért engem, kérjem Istent, hogy megtudhassuk, vajjon Rómába való visszatérésed nehézségeket támasztana-e. Én ezt már megtettem a szentáldozás előtt és után; de nem láttam sem halált, sem más oly veszedelmet, mint amilyenekről bizonyos személyek beszéltek neked!”¹⁵

Egyik levelében, amelyet körülbelül ebben az időben a firenzei Buonaccorso di Lapónak küldött, Katalin hírüladja a Szentatya közeli elutazását. „Ime, most visszatér Jegyeséhez,

Szent Péter és Szent Pál városából" — kiált fel. — „Menjete minél előbb meglátogatni őt. Siessetek hozzá a szív őszinte alázatával és vétkeitek megbánásával. Ha így tesztek, lelki és testi békétek lesz. Atyáink is így tettek, és nem volt részük oly sok megpróbáltatásban, mint nekünk, mert mi Isten haragját vonjuk magunkra és nem részesülünk a Bárány vérében!”¹⁶

Az imát, amelyre Katalin XI. Gergelyhez intézett levelében céloz, Tommaso di Petra — aki mint a pápa alkalmi követe a Szentet imádkozni hallotta — leírta és megőrizte.

Katalin, mint rendszeren, először az állandóan lelkére neheződő mélységes méltatlanság-érzésnek ad kifejezést. „Jaj, Uram! — kiáltott fel — bűnös vagyok, irgalmazz nekem! *Peccavi, Domine, miserere mei!* Ó, Örök Igazság, ne nézd az én bűneimet, hanem vess irgalmas tekintetet az Egyházra, egyetlen Jegyesedre, és nyisd ki Helytartód szemét, hogy Téged és önmagát ne saját maga miatt szeresse, hanem Tégedet Teéretted és önmagát is csak Tebenned. Mert ha ő tisztán önzésből szeret Téged, mindnyájan elveszünk, hiszen életünk és halálunk őtőle függ; ha ellenben Téged Teéretted szeret, és önmagát Tebenned szereti, akkor élni fogunk, mert jó Pásztorként az egyenes úton fog vezetni bennünket. Ó, fonséges és mérhetetlen Istenség, vétkeztem, és méltatlan vagyok, hogy Hozzád imádkozzam, de hatalmadban áll, hogy arra méltóvá tegyél. Büntesd, Uram, bűneimet, és ítélj meg engem vétkeim szerint! Ime a testem, felajánlom Neked áldozatul; ime a húsom, ime a vérem. Ontsd ki véremet, tépd darabokra testemet, szórt szét csontjaimat azok üdvösségéért, akikért hozzád imádkozom...

Ha az a Te akaratod, tapostasd szét csontjaimat és csontjaim velejét földi Helytartód, Jegyesednek egyetlen vőlegénye által, — csak hallgass meg engem, és engedd, hogy Helytartód a Te akaratodat tekintse, azt szeresse és teljesítse, hogy ne vesszünk el! Adj neki új szívet, amely állandóan növekedjék a kegyelemben és elég erős legyen, hogy felemelje a szent Kereszt zászlaját, és így a hitetlenek is részesedhessenek éppúgy, mint mi, egyszülött Fiad szenvedésének érdemében a szeplőtelen Bárány vére által. Ó, fonséges, örök, kimondhatatlan Istenség! *Peccavi, Domine, miserere mei!*”

Egy másik imájában hasonló érzelmeknek ad kifejezést. „Ó, Istenség, Istenség, örök Istenség”, — sóhajt fel. — „Hiszem, hogy Te a békesség tengere vagy, amely a benned szeretettel és bizalommal negpihenő lelket táplálja; hiszen a szeretet birodalmába vonod azt, hogy akaratát alávesse a Te legfőbb és

örök akaratonak, amelynek nincs más célja, mint a mi megszentelésünk. S a lélek, amikor ezt látja, kivetkőzik saját akaratából és a Tiedet ölti magára. Úgy gondolom, ő legédesebb Szeretet, az a megkülönböztető jelük azoknak, akik Benned élnek, hogy a Te akarodat követik a Te szándékaid és nem az övéik szerint... De én, szegény szerencsétlen teremtmény, engedetlen voltam, vétkeztem, szerettem a vétkeket... Uram, büntesd meg vétkeimet; tisztíts meg engem, örök Jóság, kimondhatatlan Istenség! Hallgasd meg szolgálódat, és ne tekints bűneim sokaságára. Kérlek, irányítsd az Egyház minden szolgájának akaratát és szívét Tenmagadra, hogy Téged, Istennek szegény, szelíd és alázatos Bárányát kövessenek a legszentebb Kereszt útján a Te módodra és nem az övéikre... Éljenek mint földi angyalok és nem mint esztelen állatok, hiszen ők a szeplőtelen Bárány Áldozatának a bemutatói... Egyesítsd őket és fűrdesd meg őket Jóságod békés óceánjában, és ne engedd, hogy tovább is késlekedjenek és elvesztegessék a kedvező időt amaz időre való tekintettel, amely talán sohasem fog elérkezni. *Peccavi, Domine, miserere mei!* Hallgasd meg szolgálódat. Én, nyomorult, esengek Hozzád, hallgasd meg szavamat, amelyet Hozzád kiáltok, legirgalmasabb Atyám! Kérlek téged a lelkigyermekéért is, akiket Te adtál nekem, és akiket én egész különleges szeretettel szeretek Tebenned, ó, örök és kimondhatatlan Jóság. Amen."¹⁷

„Miután Katalin ezeket a szavakat kiejtette, — írja a pisai Tommaso Buonconti, aki akkor jelen volt — csakúgy, mint előbb, szótlan, mozdulatlan, merev és érzéketlen maradt; s keresztbe tett karokkal így maradt körülbelül egy félórán át. Végre mi Jézus nevét segítségül híva, meghintettük arcát szenteltvízzel, és addig ráztuk őt, míg lelke újra éledni kezdett, s halkan suttogta: *Laudato Dio, ora, e sempre più!* Áldott legyen az Isten most és mindörökké!”¹⁸

A pápa meghajolt Katalin akarata előtt, de nem úgy a firenzeiek. A levél, amelyet a Sienai Buonaccorso di Lapónak küldött, eredménytelen maradt. A firenzei kormány, a helyett, hogy a Szentatya békeajánlatát elfogadta volna, levelet intézett a Császárhoz, a magyar királyhoz, a velencei és a génuai dogéhoz felszólítva őket, hogy kössenek szövetséget a székhelyét Rómába visszahelyezni készülő pápa világi hatalma ellen.

A francia bíborosok végső erőfeszítéssel még egy utolsó ízben meg akarták kísérelni, hátha sikerül Gergelyt visszatartani, s ezért megbízták a ferencrendi Aragoniai Pétert,

aki szentsége miatt igen nagyrebecsült személyiség volt, hogy intézzon levelet a Szentatyához és figyelmeztesse őt, hogy Rómában biztos halál vár reá. Gergely ezt a levelet elküldötte Katalinnak, aki lángoló széljegyzetek kíséretében küldötte azt neki vissza kijelentve, hogy az egy *dimonio incarnato* műve. Ez a jámbor férfiú mérgezés veszélyéről beszélt, de Katalin szellemesen megjegyezte, hogy „Avignonban is van biztosan annyi méreg, mint Rómában, és ezt a cikket mindenütt be lehet szerezni”. Nem hiába töltött négy hónapot a Rhône-parti Babilonban; tudta azt is, hogy V. Orbánt Itáliából való visszatérte után megmérgezték. Ha ez a pápa teljesítette volna kötelességét és Rómában marad, még sokáig élhetett volna. Erőteljesebb szavakkal, mint valaha, így buzdította Gergelyt: „Ne légy félnék gyermek, légy férfi! Nyisd ki a szádat, és nyeld le a keserűt, mintha édes lennel!” S annak a vágyának ad kifejezést, hogy őt elutazása előtt még egyszer láthassa.¹⁹

A levél segítségével könnyen megérthetjük Caffarininak azt a kijelentését, hogy Katalin „a rettegés egy fáját” támasztotta mindazokban, akik vele érintkezésbe jutottak. Mint a lánygot, csodálták, de ugyanakkor félték is tőle. Felismerték a mindent fölemészítő akaratot, amely ezt a fiatal leányt éltette, és megsejtették, hogy ő Jézusért lángoló szeretetében minden lelket át *akart* alakítani forrón szeretett Jegyese képmására, minden homlokra rá *akarta* nyomni a töviskoszorút, minden kezét és minden lábát át *akart* szűrni a szent szegekkel, hogy ne tudjanak más úton járni, mint a Kereszt szűk és fájdalmas útján.

Reszkettek előtte, mert tisztában voltak hatalmával; a megfeszíttetés boldogsága, amely lényéből kiáradt, arra készítette az embereket, hogy hagyják magukat legyőzetni a félelmetes ellenfél által, hogy kiöljék önakaratukat, saját Énjüket, s a világról lemondva saját lelkiismeretük vértanúivá legyenek és égő áldozatul felajánlják magukat Istennek éppúgy, mint Katalin.

Nem tudjuk, mit mondhatott Katalin Gergelynek elutazása előtt az utolsó kihallgatáson; de bizonyos, hogy kihallgatást nyert. Azt is tudjuk, hogy a pápa 1376 szeptember 13-án reggel átlépte palotája küszöbét, nem azért, hogy kellemes reggeli sétát tegyen túl a Bénezet-hídon, amelynek ívei alatt a zöld mezőkön oly vidáman szoktak táncolni, hanem hogy elinduljon arra az útra, amelyről sohase tér többé vissza, és azokra a veszélyes utakra lépjen, amelyek a távoli, ellenséges Rómába vezetnek — *vado Romam crucifigi!* Hiába törtek ki

zokogásban a bíborosok; hiába vetette magát az ajtó küszöbére Gergely atyja, az agg Guillaume de Beaufort gróf, fiát maradásra kérlelve. Gergely lelke egészen el volt telve Katalin természetfölötti akaraterejével, és átlépett atyja ősz feje fölé, miközben ajkai ez suttozták: „Irva vagyon: Áspiskígyón és viperán fogsz jární. *Super aspidem et basiliscum ambulabis et conculcabis leonem et draconem.*”²⁰

IV.

„Krisztusban, az édes Jézusban nagyon kedves Anyám, a te méltatlan és szegény leánykád, Katalin bátorít és vigasztal téged Isten Fiának drága vérében. Vágyva-vágytam, hogy benned igaz anyját lássam nemcsak testemnek, hanem lelkemnek is, mert jól tudom, hogy ha jobban szereted lelkemet, mint testemet, minden túlzó

gyöngédség meghal benned. Akkor nem fogsz annyit szenvedni távollétem miatt, hanem éppen ellenkezőleg: vigaszodra fog szolgálni a gondolat, hogy Isten dicsőségéről van szó...

„Igy tehát nagyon is igaz, édes jó Anyám, hogy ha jobban szereted lelkemet, mint testemet, meg fogsz vigasztalódní és nem leszel levert. Azt akarom, hogy tanulj Máriától, ettől az édes Anyától, aki Isten dicsőségére és lelkünk üdvére Fiát nekünk adta, kiszolgáltatta Őt a kereszthalátnak. És amikor Krisztus az égbe ment, Mária a tanítványokkal maradt. Sőt még arról is lemondott, hogy mellettük éljen, és szívesen beleegyezett, hogy Fia dicsőségére és dicsőítésére elszéledjenek a világon. A távozásuk okozta fájdalmat többre becsülte, mint jelenlétük vigaszát, mert szerette Isten dicsőségét és a mi üdvösségünket. Azt akarom, legédesebb Anyám, hogy tanulj az ő példájából. Tudod, hogy nekem Isten akara-

tát kell teljesítenem, és tudom, te is azt kívánod, hogy teljesítem. Az Ő akarata volt, hogy elutazzam, és ez az utazás nem az Ő titkos tervei (*mistero*) nélkül történt, de nem is maradt gyümölcstelen.

Ha itt maradtam, ez is az Ő akarata és nem emberi akarat által történt; aki ellenkezőt állítana, nem mondana igazat... Neked mint jóságos és édes anyának örülnöd kell, és nem szabad vigasztalhatatlannak lenned...

„Emlékezz csak rá, sohase ellenezted fiaid elutazását, amidőn ők földi gazdagság megszerzése végett hagytak el téged; s most, amikor az örök életről van szó, azt mondod, hogy belehalsz, ha nem válaszolok neked azonnal! Ez onnan van, hogy inkább szereted énemnek azt a részét, amelyet tőled vettem, mint azt, amelyet Istentől kaptam: vagyis a testet szeretted, amelybe engem öltöztettél. Emeld tehát kissé szívedet és lelkedet a szent kereszt felé, amely minden fájdalmat megédesít, és ne hidd, hogy akár Isten, akár én elhagytunk volna. Hamarosan vissza fogunk térni Isten kegyelmével, mihelyt Neri, aki megbetegedett, annyira összeszedi magát, hogy útra kelhet. Messer Giovanni és Fra Bartolomeo is betegek voltak... Nem mondok mást. Maradj meg Isten szent és édes szeretetében. Édes Jézus, szerelmes Jézus!”¹

Katalin ezt a levelet kevéssel Avignonból való visszatérése előtt írta anyjának, aki távolléte miatt siránkozott. A dominikána teljesen szabad lelke bizonyos türelmetlenségnek, sőt majdnem némi haragnak jelét adta mindenkiivel szemben, aki őt lekötötte, aki bele kapaszkodni, útját keresztezni és műve elé akadályt gördíteni akart. Néha szinte bosszankodott, hogy annyira szeretik; s hogy Istennek és művének helyet csináljon, annyira ment, hogy olykor keményen visszautasította a szeretetet, amelyet az emberek neki felajánlottak. Azoktól, akik mélyen vonzódtak hozzá, azt kérte, hogy ne törődjenek vele, és elégedjenek meg azzal a tudattal, hogy megelégedett. „Szeressétek a lelketem! — kiáltotta nekik — s örüljete, hogy elégedett és boldog vagyok!”

De volt Sienában egy másik anya is, aki szintén sóhajtozott gyermeke után: Monna Giovanna di Corrado, Stefano Maconinak az anyja. Ő is tollat fogott, hogy visszakérje fiát, akit Katalin Avignonba vitt. És a fiatal leány, aki jól tudta, hogy az ember természeté a szeretet, és hogy reggeltől-estig minden cselekedetünk, minden mozdulatunk, minden lépésünk a szeretet műve, igyekszik jó irányba terelni Monna Giovanna szívét. Tanácsai mindig ugyanazok: Lépj önismereted-

nek és Isten megismerésének a cellájába; tartózkodjál a kereszt lábánál, amelyen a Bárány vérét ontja; tanuld meg itt a türelmet, tanuld meg fiad lelkét igazán szeretni, tanulj meg minden erényt. „Fel, kedves Anya, nem akarom, hogy továbbra is aludjál a hanyagságban és az érzéki szeretetben; kelj fel lángoló és mérhetetlen szeretettel, fürödj meg Krisztus vérében, és rejtőzz a Megfeszített sebeibe... Mondd meg Konrádnak, hogy ő is ugyanezt tegye.”²

Ezt a két levelet Katalin Genuából küldte el. Szeptember 13-án még jelen volt, amikor Gergely elutazott Marseille-ba, ahol hajóra akart szállani, hogy Itáliába menjen; de utána ő maga is mindjárt útra kelt hazafelé. Kevésszámú kíséretétől körülvéve útját Toulonnak vette. „Mikor megérkeztünk Toulon városába, — beszéli el Rajmund — és beléptünk a vendégfogadóba, Katalin szokása szerint azonnal visszavonult szobájába. Mi egy szót sem szólottunk róla a város lakóinak, de mégis úgy történt, mintha a kövek hirdették volna érkezését és kiáltozták volna, hogy a szent szűz a város falai között tartózkodik. Előbb nők, később férfiak kezdték ellepni a fogadót és kérdezték, hol van a szent asszony, aki a római udvarból tért vissza. S mivel a fogadós elárulta, és mi nem tagadhattuk; meg kellett engednünk, hogy legalább az asszonyok bemenjenek Katalinhoz.”³ A touloni püspök is meglátogatta a híres utast. Katalin, hogy az ilyenféle megtiszteltetés alól kivonja magát, elhatározta, hogy az út hátralévő részét a tengeren teszi meg.

Tényleg hajóra szállott, de az időjárás oly kedvezőtlen volt, hogy a Katalin-brigata hajója csakhamar kénytelen volt kikötőt keresni. A hagyomány szerint a Sienai Saint Tropezben szállott partra, miután az Arany-szigetek szirtjein majdnem hajótörést szenvedtek. Kétségtelenül e körülmények közé kell helyezni azt az eseményt, amelyet Rajmund beszél el. A hajó — mondja — már-már elsüllyedt, és a dominikánának kellett bátorságot öntenie megrémült tanítványaiiba. „Mít féltetek? Talán nektek kell magatok fölött örködnetek?” — kérdezte kedvelt kifejezésével élve. S alighogy imádkozni kezdett, a vihar elült, és kedvező szél támadt, úgyhogy Rajmund és a többi szerzetes nyugodtan zsolozsmázni kezdtek, „és a *Te Deum* éneklése közben érkeztünk a kikötőbe”.⁴

A kis *compagnia* aztán a Via Aurelián haladt tovább, ezen a régi római úton, amely a középkorban olyan rossz állapotban volt, hogy Dante a Tisztítóhely fáradtságos, meredek útjaihoz hasonlította. Tudjuk, hogy Neri de' Pagliaresi a

nagy Firenzeinek buzgó olvasója volt; lehet, hogy miközben Mammáját követve a tenger partján emelkedő Estérel meredek sziklaösvényein felkapaszkodott, újra meg újra elmondotta:

. . . fra Lerici e Turbia,
la più diserta la più romita via . . .

A legvadabb, leginkább elhagyott út
Lerici és Turbia közt . . .⁵

Az út sivár és elhagyatott, keskeny és nehéz volt. Századoknak kellett még elmúlniuk, hogy a Kék Partot felfedezzék, és a gépkocsik porfelhőt verjenek fel az úton, amely Cannes és Menton fényűző szállodáiból a montecarlói Casinóba vezet. De a tenger ugyanaz volt akkor is, mint ma: ott, ahol a vörös sziklákon megtörik, kékeszöld, távolabb pedig kék és mérhetetlen, naptól csillogó, telehintve piros vitorlákkal. A kigyózó út a meredek sziklaparton halad vagy pedig fenyőerdőbe furakodik és szakadékokon vonul át, amelyekben aranyló rekettye virágzik. A tengerpart kanyargó vonala mentén fehér városkák ragyognak, amelyek mindinkább Itáliára emlékeztetnek. Kékes hegyfokok nyúlnak a tengerbe, és a láthatáron feltűnik a Lérins-sziget, a régi *Lerinum*, jelenleg Saint Honorat szigete híres zárdájával, ahol még ma is fehér szerzetesek imádkoznak, miközben a tenger szellője sóhajtozik a fenyvesekben, és a sziklapartot a Földközi-tenger hullámai csapdosák.

Katalin, aki Avignonban fagyos északnyugati széllel találkozott és a pápai udvar lelkileg romlott légkörét lélekzette be, valószínűleg némi megkönnyebbülést érzett, amikor a szeptemberi nap szelíd ragyogásában a langyos part mentén barátaival végighaladt, és lehetséges, hogy Stefano Maconi emlékiratának egyik-másik lapját az erre az útra való visszaemlékezés diktálta. Egyszer — beszéli el — Mammájuk egy ragyogószép virágokkal telehintett mező láttára elragadtatva kiáltott fel: „Nem látjátok, hogy minden csak Istent dicsőíti és Istenről beszél nekünk? Ezek a biborpiros virágok világosan Jézus Krisztus vérző sebeire emlékeztetnek!” Más alkalommal ámulva állt meg egy hangyaboly előtt és így szólt: „Ezek az alsóbbrendű teremtmények éppúgy, mint én, Isten szent gondolatából származtak, akinek nem került több fáradságába az angyalok teremtése, mint ezeknek az állatoknak vagy a fák virágainak a létrehozása.” Katalin egész élete alatt csak e két

alkalommal mutatott élénk lelkesedést a természet iránt. Lelkülete nem az volt, mint Assisi Ferencé. Mint igaz dominikána, sohasem állt meg a látható dolgoknál; számára ez a világ csak egy felsőbb világnak a jelképe volt. „Sohase beszélt másról, mint Istenről vagy azokról a dolgokról, amelyek Istenhez vezetnek” — írja Stefano Maconi.⁶

A Via Aureliana az Estérel fenyveseit elhagyva Auribeau, Vallauris, Antibes, Cimiez, Éze helységeken halad át és Ventimiglia közelében lép Itáliába. Ez az egész vidék valósággal tele volt hintve román stílusú kápolnácskákkal, amelyek közül több még ma is megvan, s a művészek ma is gyönyörködnek bennük. Könnyen magunk elé képzelhetjük a Sienait, amint imádkozik e fekete ciprusok között fehérülő kis szentélyek valamelyikében, amelyek sűrűn találhatók a dombok tetején, mint Saint-Tropez közelében a Saint-Anne, Cannes mellett a Saint-Cassien vagy Mougins határában a csodálatos Notre-Dame-de-Vie.⁷

Szent Katalin a helyi hagyományok szerint mindig a liguriai part mentén haladt. Kevéssel Ventimiglia előtt, de már Itáliában, a Mortola-fokon álló Hanbury-villa parkjában még ma is mutogatnak párszáz métert abból az útból, amelyen végighaladt, és amelynek újabb ásatások révén napvilágra került tiszteletreméltó köveit 1511-ben Machiavelli és 1535-ben V. Károly is taposták. Nem messze innen, Porto Maurizio és Oneglia között öreg torony áll, amelyben az apostoli úton járó leány állítólag egy éjtszakára megpihent, és a hullámok szüntelen harsogása meg a szirthez verődő víz apró gyöngyszemeinek hangos csobogása mellett szunnyadt el.

Október 3-án, Assisi Szent Ferenc ünnepének előnapján Katalin és barátai a Genovától kissé északra fekvő Varazze városkába értek. Varazze ma erősen látogatott tengeri fürdőhely, csinos kis város keskeny árnyékos utcákkal, halványrózsaszínű templomcskákkal, citrom- és fügefákkal telt kertekkel. Köröskörül olajfaborította dombok emelkednek, amelyeken a déli órákban a tücskök éneklik ciripelő, éleshangú monoton dalaikat. Katalin a várost pestistől letarolva találta; az utcákon gaz nőtt; az utasok alig tudtak éjjeli szállást találni maguknak. Itt, Varazzében született egy férfiú, aki iránt Katalin kivételes csodálatot érzett: Varazzei Boldog Jakab, a középkor legelterjedtebb könyvének, a *Legenda aurea*-nak a szerzője. Másnap reggel, mielőtt ismét útrakeltek volna Genova felé, Katalin azt a tanácsot adta az életben maradt lakosok-

nak; hogy építsenek kápolnát elhunyt szent honfitársuk tiszteltére; ezek rögtön engedelmeskedtek, és a pestis megszűnt.⁸

Az utasok másnap Genovába érkeztek és a Palazzo Scottiban, a jámbor Monna Orietta Scottinál kaptak vendégszerető szállást. A család skót származásának mondotta magát; s már 1120-ban említik Genova történetében. A Scotti-palota (később Centurioni-palota, amely ma a 44. számot viseli) a Via del Canneton emelkedik, közvetlenül a kikötő szomszédságában, feleúton a *Compagnia di San Giorgio* híres palotája — a világ egyik legrégebbi bankja és a város kormányának székhelye — és a San Lorenzo-székesegyház között.

Miként Katalin a Monna Lapának írt levelében említi, a sienai utasok genovai tartózkodásuk alatt megbetegedtek. Ez talán annak a következménye volt, hogy az előző éjszakát Varazzében fertőzött házban töltötték. Először Neri lett súlyos beteg; az orvosok kijelentése szerint csak Mammája imái mentették őt meg. Utána Stefano Maconi esett ágyának, és Katalin kénytelen volt imáival ismét erőszakot elkövetni az égen. Stefano maga beszéli el, hogy hallotta, amint imádság közben néhányszor felkiáltott: „Akarom, hogy így legyen!” „S amikor ő ilyen hangon beszélt égi Vőlegényével, kívánságai mindig meghallgatásra találtak.” Így imádkozott Stefano felgyógyulásáért is, és elnyerte azt. Az ifjú ágyához lépve megkérdezte tőle, hogy miye fáj. Stefano azt felelte, hogy nem tudja pontosan. „Halljátok csak ezt a gyereket, — mondotta Katalin tréfálkozva — azt mondja, nem tudja, mi baja, és mégis magas láz kínozza!” Ekkor megérintette a beteg homlokát, és kijelentette: „Nem engedhetem meg, hogy úgy tégy, mint a többi beteg; a szent engedelmesség nevében gyógyulj meg! Föltétlenül akarom, hogy gyógyulj meg, és gondozd s ápold a többieket úgy, mint eddig tetted.” És a láz azonnal elhagyta Maconit, aki felkelt és teljesítette Katalin parancsát.⁹

Stefano betegségének híre, úgy látszik, Sienába is eljutott; elég az hozzá, hogy Katalinnak megint levelet kellett írnia Monna Giovannának. Ismét az önmegtagadás komoly tanát hirdeti az aggódó anyának: „Öltsd magadra a menyegzői ruhát, öltsd magadra Krisztust! De senki sem tudja ezt megtenni, mielőtt le nem veti az érzéki szeretetet, amelyet ön-maga, gyermekei vagy bármely más teremtmény iránt érez... Senki sem szolgálhat két úrnak.” Majd mintegy előre sejtve az anyai szív tiltakozását, hozzáteszi: „És ha most megkérdezel: Hogyan kell tehát szeretnem? azt felelem, hogy gyermekeidet és a többi teremtményt csak az Ő iránti szeretetből

kell szeretned, aki őket teremtette, és nem önmagad vagy gyermekeid szeretetéből; és miattuk sohasem szabad Istent megbántanod... S ha látod, hogy Isten hívja őket, ne állj ellen az Ő édes akarátának. Ha Ő egy kézzel veszi el, te kettővel add neki őket... Örülj annak, ha Isten hívja őket. Az anyák, akik gyermekeiket a világ romlottságában szeretik, gyakran mondják: Nem ellenzem, hogy gyermekeim Istennek szolgáljanak; de azért ugyanakkor szolgálhatnak a világnak is... Ezek törvényeket és szabályokat akarnak adni a Szentléleknek... Nem Istenben szeretik gyermekeiket, hanem Istent, kívül érzéki szeretettel, és inkább szeretik azok testét, mint a lelkét... Krisztusban, az édes Jézusban nagyon szeretett nővérem és leányom, remélem, hogy veled sohasem fog ilyesmi történni, hanem mint igazi és jó anya, gyermekeidet felajánlod Isten nevének dicsőségére; s így felöltheted majd a menyegzői ruhát."

Ime, a teljes szigorúságban felállított alternatíva: ha Monna Giovanna azt kívánja, hogy fia hagyja el Katalint és az utat, amelyen mellette halad, nem fogja elnyerni lelke üdvösségét. Le kell mondania fiáról, mert különben nem tud a megfeszített Jézusba öltözni. S Katalin — miközben egy nála idősebb asszonyt állandóan „leányom”-nak nevez — mintegy mentegetődzve, hogy Stefanót több hónapon át bűvkörében tartotta, hozzáfűzi: „Vigasztalódjál, légy türelmes, és ne nyugtalankodjál a miatt, hogy Stefanót ily sokáig magam mellett tartottam, mert én gyöngéden vigyáztam reá. Az odaadó szeretet eggyé tett bennünket, és nem hiszem, hogy mellettem valami kellemetlenség érte volna őt. Érette és éretted meg akarok tenni halálomig mindent, amit csak tehetek. Te, az ő anyja egyszer szülte őt; én azonban állandóan akarom szülni őt, téged és családodat, felajánlva Istennek imáimat, könnyeimet és lelkiüdvötök utáni vágyakozásomat.”¹⁰

Ebben a levélben Katalin egész öntudatossága bennfoglaltatik. Az, hogy egy anya fiát szereti és otthon akarja tartani, megrovandó dolog; de az, hogy ez a fiú Katalint szereti és mellette akar tartózkodni, az az Isten hívása, mert ebben a vonzalomban fogja üdvösségét megtalálni: hiszen az, akit oly szívesen nevez *Mamma*-jának, megígéri neki, hogy újra fogja őt szülni az örök életre. Katalin apostoli hatalma ebből a föltétlen önbizalomból származott. Mivel erősen meg volt róla győződve, hogy Isten akarata és az ő akarata egy és ugyanaz, igyekezett mások akarátát a sajátjának alávetni. Ily értelemben apostolkodott Genovában is: Portofinóban meglátogatta a

San Fruttuoso bencéseit, írt a cervaiai kartauzi-zárda perjelének, és megdorgált egy franciskánus harmadrendit, mert „lelki kapcsolatot tartott fenn egy nővel, ami miatt sokat szenvedett”. Katalin szigorúan megfeddte ezt az embert, „aki a jámborság külső színe által félrevezetve, hagyta, hogy az ördög őt a szeretet horgával elfogja, és most elveszítette Istenét és az ima szeretetét. Mivel akarata elgyöngült, megerősíti ellenségeit, és végül teljes romlásba fog jutni”. Ennek a szerencsétlennek figyelmeztetése végett oly hasonlattal él, amely kíméletlen világossággal tünteti fel az erkölcsi romlás törvényét: „Már megfogamzott a halál, s hamarosan elérkezik a szülés órája.” Oda megyünk, ahová szívünk vonz bennünket; „s te a helyett, hogy ezt a nőt mint a mérget kerülnéd, keresed az ő társaságát... Jaj! Jaj! Legyünk férfiak, és fojtsuk el magunkban a nőies élvezetvágyat (*il piacere femminile*), amely a szívet elpuhítja és gyávává teszi”.¹¹

Katalin valóban férfias volt, és nemsokára alkalmat talált rá, hogy ezt bebizonyítsa. Gergely, minthogy őrangyala már nem volt többé mellette, sok huzavona után és csak nehéz szívvel hagyta el Franciaországot (október 2-án). „Egy szomorú napon (sohse láttak még annyi sírást és sóhajtozást) — beszél el a történetirő — a pápa elhagyta a marseille-i Saint Victor-kolostort, és felszállt az anconai gályára, amely a Szent János-lovagok nagymesterének, Giovanni Ferdinando d’Herediának parancsnoksága alatt állott. Abban a pillanatban, amikor a szél a vitorlákat duzzasztani kezdte, a pápán megindultság vett erőt; sajnálta hazáját s könnyekben tört ki. A vihar arra kényszerítette a pápai hajórajt, hogy Port-Miou-ban (október 3-án), Saint Nazaire-ben, Ranzels-ben (6-án), Reneston-ban, Saint Tropez-ban (7-én), Antibes-ban (8-án), Nizzában és Villafrancában (9-én) kikössön. Monaco közelében heves orkán támadt; a hajóraj parancsnoka kénytelen volt visszafordulni. Az örvényező hullámok ide-oda hányták a hajókat; a vitorlák meghasadtak, a kötélzet szétszakadt, a horgonyok engedtek, s a megrémült tengerészek hajótöréstől tartottak. Végre október 17-én megnyugodott a tenger, és így lehetővé vált, hogy Savonába érkezzenek, majd 18-án Genovában partra szálljanak.”¹²

Itt végzetes hír fogadta az utasokat. Róma teljes forrongásban állott; a firenzeiek északon és keleten sikerrel küzdöttek a pápai hadak ellen. A genovai dőge jóindulatúnak mutatkozott ugyan, de szerette volna semlegességét megőrizni. Összeült a konzisztórium, és a bíborosok többsége az Avignonba való visszatérés mellett szavazott.

A gyöngé Gergely ekkor megint habozni kezdett. Még nem történt semmi döntő lépés — tehát vissza lehetett fordulni... Lélekben már újra látta Provence szelíd halmait, és fülében a genovai tájszólás helyett ismét a zengzetes *langue d'Oc* csengett, amely úgy folyik vidám csobogással, mint a Rhône a Saint Bénézet-híd alatt és a Sorgue, amikor a nagy malom kerekeit forgatja. Csak egy gondolat tartotta őt vissza: „Katalin!” Mit szólna Katalin, ha ő így cselekedne? Tudta, hogy a leány Genovában van, és hogy nem engedné meg neki soha, hogy visszaforduljon: „őrajta nem tudna átlépni” a Szentírás egy sorát idézve. De ha ő beleegyezne a visszatérésbe, akkor nyugodt lelkiismerettel meglehetné azt... Mindenesetre beszélnie kell vele!

De arról szó sem lehet, hogy őt magához hívassa. A bíborosok lázongának. Ő maga keresi fel Katalint!

Igy történt, hogy egy este a kereszténység feje egyszerű papnak öltözve, minden kíséret nélkül megjelent a Scottipalotában és Katalin után kérdezősködött. Bevezették őt a leány szobájába, aki meglepődve és megindulva Krisztus Helytartójának lábához borult. De ez felemelte őt, és beszélgetés kezdődött közöttük, amely a késő éjszakába nyúlt. Gergely „épülve és megerősödve” távozott. E beszélgetésről fogalmat alkothatunk magunknak, ha azt az imát olvassuk, amelyet Katalin a régi rubrika szerint „Genovában mondott, hogy megakadályozza Gergely pápa visszautazását, amelyet a Rómába utazással szemben támadt nehézségek miatt a konzisztóriumban elhatároztak”. Katalin ebben a pápa Rómába jövetelét Krisztus e világra jöveteléhez hasonlítja. „És ha az ő (a Szentatyá) késlekedése bánt Téged, ó örök Szeretet, büntesd azt az én testemen, amelyet felajánlok Neked, hogy sanyargasd és pusztítsd el tetszésed szerint... Tedd tehát, örök Jóság, hogy Helytartód lélekező legyen és lángoló szent buzgalomtól égjen dicsőségedért, és csak Tehozzád ragaszkodjék.”¹³

Gergely új akaraterővel eltelve tért vissza a bíborosokhoz. Október 29-én vitorlát bontatott Livorno felé, ahova november 7-én érkezett. Itt Piero Gambacorti nagyszerű fogadtatásban részesítette őt (Gambacorti csak a következő év márciusában csatlakozott a pápa ellenségeihez). „Pisa előljárói — mondja a krónika — a Szentatyának négy üszöborjút, nyolc ürüt, négy hordó görög bort, tíz zsák kenyeret, ötven font édességet, száz font viaszt és ötven pár kappant nyújtottak át... a bíborosoknak pedig két borjút, négy kappant és négy zsák kenyeret ajándékoztak.”¹⁴

Egyheti livornói időzés után a pápai hajóraj, egy Andrea Gambacorti vezérlete alatt álló pisai gályával megnövekedve, továbbvitorlázott dél felé. November 25-én Piombinóba érkeztek, és végre december 5-én a pápa az Egyházi Állam földjére tehette lábát Cornetóban, ahol annakidején V. Orbán is partra szállott. Minthogy az év a végéhez közeledett, Gergely elhatározta, hogy itt fogja tölteni a karácsonyt. Itt kapott Katalintól egy karácsonyi gondolatokkal egészen átítatott levelet, amely ezzel a karácsonyi jókívánsággal kezdődik: „A sok háború után örvendezve békességre fogsz jutni!” „Békét! békét! Szentatya!” — könyörög most is, mint oly gyakran azelőtt. „Ó, *Babbo*, semmi háborút se többé... A háborút irányítsd a hitetlenek ellen! Kövesd a szeplőtelen Bárányt, a mi édes Jézusunkat türelmében és szelídségében; ne feledd el, hogy az Ő helyettese vagy. Bízom a mi Urunk Jézus Krisztusban, hogy ezt sugallja neked, és te teljesíted az Ő kívánságát és az enyémet, mert én ebben az életben nem óhajtok mást, mint Isten dicsőségét, a te békességedet, a szent Egyház megújítását és a kegyelem győzelmét minden eszes teremtményben.” Igyekszik mentetetni Sienát, amely távolléte alatt a Róma-ellenes szövetséghez csatlakozott. „A szükség kényszerítette őket erre” — mondja, és esdve kéri Gergelyt, hogy honfitársait vonja magához a „szeretet horgával”. „Kérlek, hogy a lehető leghamarább menj városodba, amely a dicsőséges Péter és Pál apostolok városa.”¹⁵

Katalin egyelőre még Genovában maradt. S nemcsak a pápa jött el a Palazzo Scottiba, hogy vele beszéljen. Caffarini felsorolja mindazokat, akik annak lépcsőjén felmentek: hit-tudományi doktorokat, a szent és világi tudományok tanárait, jogászokat, szenátorokat és más kimagasló személyiségeket. Katalin valamennyit toszkán kedvességével és halovány arcát beragyogó sugárzó mosolyával fogadta.

Sajátságos módon mindannyian megilletődve, csaknem megdöbbenve távoztak tőle, mintha valami rettenetes dolgot láttak volna.

S ezen nincs mit csodálkozni, mert aki Jehovát színről-színre látja, meghal; s aki csak futólag veszi őt észre, reszket; márpedig Katalin hasonló volt a hórebi csipkebokorhoz, amelyet Isten lángja gyújtott meg, az a tűz, amely maga az Isten...¹⁶

Katalin és társai Livornóba pár nappal a pápa elutazása után érkeztek. Innen Pisába mentek, ahova Monna Lapa is eljött, hogy keservesen nélkülözött leányával találkozzék. Fra

Tommaso és a „család” több Sienában maradt tagja is elkísérte őt. Talán Monna Giovanna di Corrado üzenetét is magukkal hozták? Bizonyos, hogy Katalin Stefano Maconit azonnal hazaküldte, míg ő a többiekkel még egy hónapig Pisában maradt.

A sienai ifjú bizonyára kelletlenül indult egyedül haza s bánatosan mondott búcsút — ha mindjárt csak rövid időre is — Mammájának. Hazaérkezése után írt levele Katalin viszontlátása utáni forró vágyát fejezi ki. A levél Neri di Landocciohoz van intézve „a Szent Katalin-kolostorban élő dominikánus testvérek leveleivel”, és így szól:

„Nagyon kedves Testvér! Tudatom veled, hogy az alutazásunkra következő pénteken szerencsésen megérkeztünk Sienába, bár utazásunk nem minden aggodalom nélkül történt, mert a pecciolei* út nem valami biztonságos és éppen e napokban több rémes esemény tanúja volt. Ha erről előre értesültem volna, bizonyára nem választom ezt az utat. Érzett figyelmeztetek rá benneteket, hogy okosak legyetek. De erősen meg vagyok róla győződve, hogy édes Mammánk imái hathatósan segítettek minket, — hogy ne mondjam, kizárólag azoknak tulajdonítom megmenekülésünket — mert minden nagyon jól végződött.

A leveleket és a többi dolgot, amelyet reám bízál, átadtam Sanónak, — (Sano di Macónak, aki a csoportnak afféle gondnoka volt) — azután kiosztottam a többi levelet is, és eleget tettem minden megbízatásnak, amelyet reám ruháztatok. Mammánk fiai és leányai nagyon örültek és velem együtt nagyon türelmetlenül várják őt. Nekem úgy tűnik fel, hogy túlsokáig késik.

Kérlek a megfeszített Krisztus nevében, ne tégy úgy, ahogy Avignonban akartál, hanem minden tehetséged szerint siettesd forrón szeretett Mammánk visszatérését, mert ha nagyon sokáig távolmaradtok, azt hiszem, megbánom, hogy hazajöttem, és talán én magam megyek majd el, hogy levelet vigyek nektek.

Most nem mondok mást, csak azt, hogy öleld meg nevemben a mi édes Mammánkat, és kérd meg őt, hogy ne feledkezzék meg arról, amit kértem tőle. Ajánlj engem Atyáimnak, Rajmund testvérnek, a Magister testvérnek, Tommaso testvérnek, Bartolomeo testvérnek és Felice testvérnek; öleld meg Monna Lapát és üdvözzöld nevemben Anyáimat, Monna Ceccát, Monna Alessiát, Monna Lisát; kérd meg őket, hogy imádkoz-

* Pecciole: Pontedera és Volterra között.

zanak érettem, szegény szerencsétlenért. Isten tudja, mit ten-
nék, ha nem vigasztalna a gondolat, hogy ez az elválás csak
rövid ideig fog tartani.”¹⁷

Ez a levél november 29-én kelt, és december 5-én Stefano
már megint írt két levelet. 8-án újra íróasztala mellett talál-
juk őt, amint levelet fogalmaz kedves távollévő Mammájához.
A levél, mint rendesen, Nerinek van címezve. „Üdvözlöd ezer-
szer és még többször a mi legédesebb Mammánkat, és add
tudtára, hogy teljesítettem a *ridottóra* vonatkozó kívánsá-
gát...” Különben ez a levél úgyszólván csak névszerinti fel-
sorolása ama kör minden tagjának, amelyben Stefano oly so-
káig élt, s akiknek hangja még fülében visszhangzott. Mind-
untalan azt hiszi, hogy az utcán az ő alakjukat és az ő arcukat
ismeri fel, — de jaj, nem ők azok! Ez a levél mindenekfölött
üdvözlét a *nostra dolce Mamma, nostra dolcissima Mamma*
számára, és aggodó, vágyteljes kérdés: „Hát még mindig nem
jöttök haza?”¹⁸

Stefano a levelében valami *ridottót* említ, amelynek helyre-
állításával van elfoglalva, és többek között ezt írja: „Mondd
meg Monna Alessiának, hogy cellája nagyon csinos lett és
vár reá.” Stefano is, mint mindenki, aki várakozik, munkával
igyekszik agyonütni az időt. A *ridotto* sokféle magyarázatra
adott alkalmat; valószínűleg nem egyéb, mint az a kápolna,
amelyet Katalin a Gergelytől kapott engedély értelmében ott-
honában berendezhetett. Ő ugyanis két pápai bullát hozott
magával Avignonból: az egyik megengedte neki, hogy a sza-
vára megtért bűnösök gyóntatása végett három papot vigyen
magával mindenhová (ez a három pap: Rajmund, Giovanni
Tantucci mester és Fra Bartolomeo di Dominici); a másik pedig
hordozható oltár birtoklására hatalmazta őt fel, hogy minden-
hol misét mondathasson. A sienai San Domenicóban még ma is
örzik ezt az oltárt, amely nem egyéb, mint egy négyszögletű
kő, csak akkora, hogy éppen rá lehet helyezni a kelyhet és
a paténát. Ez az oltár a hagyomány szerint annak a kőnek a
töredéke, amelyen canterbury-i Szent Tamás vértanúságot szen-
vedett. Katalinnak az ő angol barátja, William Flete ajándé-
kozta.

A türelmetlenül várt utasok végre karácsony felé haza-
értek. Gergely e közben Cornetóban volt; a pápa ügye,
úgy látszott, veszedelmes helyzetbe jutott. Ascoli december
14-én a pápa ellenségeinek a kezére került, Bolsena fellázadt,
és a segélycsapatok, amelyeket nápolyi Giovanna küldött, a
firenzeiekkel szemben vereséget szenvedtek. (Capuai Rajmund

testvére, Luigi delle Vigne ez ütközet alkalmával fogságba esett.) De Róma meghódolt. A város kulcsait december 21-én átadták d'Estaing, Corsini és Tebaldeschi bíborosoknak. A pápai hajóraj január 13-án Cornetóban vitorlát bontott és három nappal később az ostiai kikötőbe érkezett. Gergely 1377 január 17-én vonult be az örök városba; a San Paolo fuori le mura mellett partra szállott, és az út hátralévő részét fehér öszvéren tette meg. A római nép táncolt körülötte örömeiben; az ablakokból, az erkélyekről és a háztetőkről confetti és virágcső hullott a menetre; s amidőn a pápa alkonyatkor a Szent Péter-térre érkezett, nyolcszáz fáklya világította ki azt. Még az egyébként fényűzéshez szokott bíborosok is el voltak kápráztatva. „Sose képzeltem volna, — írja Pierre Amely d'Alète pápai alamizsnaosztogató — hogy ily nagyszerű dolognak lehetek szemtanúja.”¹⁹

És Katalin? Hol volt ő dicsőségének és győzelmének e pillanatában? Talán a pápát körülvevő táncosok és énekesek vagy a gitárosok és harsonások között? Vagy talán, miként Matteo di Giovanni falfestménye ábrázolja, Krisztus Helytartójának, az ő *dolce Babbo*-jának paripáját vezetve haladt a menetben?

Katalin csak lélekben volt XI. Gergely mellett. Miután visszatért az atyai házba, ismét végighaladva az utcákon, amelyeken gyermekkorában járt, miután utazásaiból hazaérkezett s újra hallotta a San Domenico harangzúgását és a Fontebranda csobogását, visszavonult a Via del Tiratoióra nyíló homályos cellába, és hálátelt szívvel újra meg újra elmondotta a *Magnificat*-ot, és ehhez hozzáfűzte a *Nunc dimittis*-t . . .

V.

„Krisztusban, az édes Jézusban nagyon tisztelendő, szentséges Atyám! A te méltatlan leánykád, Katalin ír neked azzal a kívánsággal, hogy tökéletes békességre juss mind önmagaddal, mind gyermekeiddel. Isten a békét kívánja tőled, és azt akarja, hogy az a lehető legteljesebb legyen.

Ah, nem hiszem, hogy Isten kívánsága volna, hogy annyira ragaszkodjunk a földi hatalomhoz, hogy ezáltal a lelkek vesztét és az Ő megbántását idézzük elő, ami pedig szükségképen együttjár a háborúval. Épp ellenkezőleg, úgy gondolom, Isten azt akarja, hogy értelmünk tekintetét a lélek szépségére és az ő Fia vérére szegezzük, a Vére, amely lelkünket megtisztítja, és amelynek te a szolgája vagy. Ezért buzdítotatlak mindig, hogy légy éhes a lelkekre; mert aki Isten dicsőségét és az Ő bárányainak üdvét éhezzi, szívesen kockáztatja életét, és még szívesebben feláldozza kincseit, hogy őket az ördög hatalmából kiszabadítsa. Talán azt fogod nekem mondani, Szentséges Atyám, hogy lelkiismereted kötelez a szent Egyház javainak megvédésére és visszaszerzésére. Ő, elismerem, hogy ez az igazság; de úgy találom, hogy vannak ennél figyelemreméltóbb előnyök is. Az Egyház kincse Krisztusnak a vére, amely az emberek megváltására és nem az

Egyház földi gazdagsága végett ontatott ki. Megengedve, hogy kötelességed visszaszerezni és megtartani ama városokat, amelyeket az Egyház elveszített, de még inkább kötelességed a sok-sok eltévelyedett bárányt a jászolhoz visszavezetni. Jobb tehát a földi érdekeket elhanyagolni, mint a lelkieket. Csak azt tedd meg, ami hatalmadban van, és mentséged lesz Isten és az emberek előtt. Sokkal többet fogsz elérni a kegyesség vesszejével, mint a háború virgácsával. Lelkem, amely forrón óhajtja a szent Egyház megújítását és az egész világ boldogságát, e kettős cél elérésére nem lát jobb eszközt, mint a békét. A békét kérem tehát tőled, a békét a megfeszített Krisztus szerelmére! Ne tekintsd gyermekeid tudatlanságát, elvakultságát és kevélységét... Az erénnyel fogod elűzni az ördögöt... Ezekkel a háborúkkal és felfordulásokkal ellenben egyetlen nyugodt órád sem lehet!"

Katalin e szavai kevéssel Rómába érkezése után jutottak el Gergelyhez. A leány, szokásához híven, arra is buzdította őt, hogy az Egyháznak jó pásztorokat adjon „és nem tisztátalan állatokat vagy a világ szele által hányt-vetett faleveleket”. Az Egyház tekintélyét két okból veszítette el: a papság vétkei és a háborúba való beavatkozása miatt. Az első baj orvossága „Isten igaz szolgáltnak meghallgatása” (ezekhez tartozik a levél vivője, Jacopo da Padova testvér, a firenzei olivetánus-zárda perjele is), a háború okozta bajokat pedig „a szent béke” fogja meggyógyítani.¹

Katalin maga is minden tőle telhetőt megtett a béke érdekében, és szokásos békéltető befolyását érvényesítette Sienában is. Mindebben csak a középkor nagy hagyományait követte. Ebben a korszakban a béke, amelyet — Szent János evangéliuma szerint — Krisztus az apostolaira hagyott, nem csak belső béke, a szív békéje volt, hanem külső béke, az emberek közötti békesség is. Az akkori kereszténység mindenk előtt — jó erkölcs volt. A 13. és 14. század katolicizmusa nem ismerte a modern kor három- és kilencnapis ájtatosságait az égo gyertyák százaival és a végnélküli imádságokkal, amelyekre senki sem figyel, és amelyeket senki nem ért meg. De nagyon komoly kötelességének tekintette a szegények és az árvák látogatását. Világosan bizonyítja ezt Giovanni delle Celle egyik levele. Amikor Guido di Messer Tommaso di Neri di Lippo gazdag firenzei polgár Dom Giovannitól tanácsot kért a keresztény életre vonatkozóan, a szerzetes ezt írta neki:

„Fordulj a szent Evangéliumhoz, és abban mint tükörben szemlélj öt gazdag embert (amilyen te is vagy), akik szentek voltak (amilyen te nem vagy). Tanuld meg arimateai József-

től, hogyan kell Krisztust a keresztről levenni és Pilátushoz, Jeruzsálem előjárójához menni s Jézus testét tőle bátran elkérni. Ezt akkor fogod tenni, ha az elnyomottaknak és megfeszítetteknek segítségére sietsz, és befolyásod által megszabadítod őket; ha az özvegyeket és árvákat szükségükben támogatod és üldözőikkel szemben bátran megvéded. Ha azonban ez nem tetszik neked, menj Szent Nikodémus iskolájába, aki Krisztust éjnek idején kereste fel és nappal kerülte, hogy meg ne lássák őt nála. Menj vele Krisztus testét drága kenőcsökkel megkenni. Ezt akkor teszed, ha titkon felkeresed az üldözötteket és megfeszítetteket, hogy sebeiket bekötözzed és őket bátorítsad; ha a betegeket és a börtönben sínylődőket meglátogatod, hogy szóval és tettel vigasztald őket. De ha ez sem tetszik neked, akkor tekintsd Zakeust, aki Krisztust oly nagy örömmel látta vendégül hajlékában. Őt akkor fogod utánozni, ha vendégszeretetet gyakorolsz a szegény zárandokok iránt, enni adsz nekik, szép szobát készítsz számukra, ha úgy fogadod be őket, mint Krisztust magát, megmosod lábukat és vizet szerzel számukra, hogy kezüket is megmoshassák...’’²

Dom Giovanni delle Celle hivatkozik még a római százados példájára is, aki a kereszt lábánál állott, aztán Kornéliuszéra, aki Szent Pétert Joppében vendégül látta. De a mondottak elegendők annak bizonyítására, hogy a kereszténység ebben az időben nemcsak igazhitűség és szertartás, hanem mindenekfölött jámbor tevékenység volt.

„Élt ebben az időben Sienában egy férfi, aki rendkívül járatos volt a világi tudományokban, de az ördög bilincseit hordta; neve Nanni di Ser Vanni volt’’ — beszéli el Capuai Rajmund. Nanni di Vanni Saviniről van szó, akit 1371-ben a kormány ellen szőtt összeesküvés miatt súlyos pénzbírságra ítélték. E miatt vagy más okból életét civódással töltötte, és csak gyűlöletet és bosszút forgatott elméjében. Nem tudjuk, hogyan, megismerkedett a leccetói angol ágostonrendi szerzetessel, William Flete-vel, aki sürgető intelmeket intézett hozzá és ígéretét vette, hogy felkeresi Katalint és meghallgatja annak tanácsait. Ser Nanni megtartotta a szavát, de úgy intézte a dolgot, hogy olyan órát válasszon a látogatásra, amikor Katalin nincs odahaza. Egy pillanatig várt reá, aztán felkelt, hogy távozzék, miközben így szólt a szent leány jelenlévő gyóntatójához: „Megígértem Fra Guglielmónak, hogy meglátogatom Katalint, és ezt most meg is tettem. De én elfoglalt ember vagyok, és semmi időm sincs a további várakozásra. Légy oly jó, és üdvözlödd őt nevémben.” S már közeledett is az ajtóhoz annak a megelégedettségével, aki súlyos tehertől szabadult

meg és ismét szabadon követheti szeszélyeit... A gyóntató igyekezett tartóztatni, és ezért ellenségeiről kezdett beszélni... Nem volna vajjon lehetséges a békéről tárgyalni? stb... Ser Nanni így felelt: „Te szerzetespap vagy, Katalin pedig szent asszony. Nem akarlak ámitani benneteket; nyíltan megmondom tehát neked az igazságot: én utasítom vissza a békekötést. A többiek óhajtkák, de én nem akarom és sosem fogok arra ráállni. Most pedig, miután kertelés nélkül beszéltem veled, ne alkalmatlankodjál többé. Ez is sok, hogy ezt neked bevallottam!”

Ebben a pillanatban hazaérkezett Katalin, és beszélgetni kezdett Ser Nannival „sebet ejtve és bekötözve egyidejűleg” — mondja Rajmund. Ser Nanni végre engedett: „Jó, nem akarok olyan faragatlan lenni, hogy minden kérésedet megtagadom. Négy ellenségeskedést tartok fenn; egyet közülük feláldozok kedvedért.” E szavak után felkelt, hogy távozzék. De a megbocsátás gyönyöre, a jószág békéje és öröme elárasztotta a lelkét. „Ó, Istenem! — kiáltott fel — eddig még sohasem tapasztaltam ilyesmit. Nem tudok innen elmenni, s nem tudok téled semmit sem megtagadni.” Majd e szavakban tört ki: „Elismerem, hogy legyőztél!”, és leborult Katalin előtt. Erre Rajmund meggyóntatta, és így szólt magában: „Valóban, ez a kis szűz azt tesz mindnyájunkkal, amit akar.”³

Nemsokára ezután Ser Nannit, akinek eddig minden vállalkozása sikerült, a balsors kezdte sújtani, és végre börtönbe vetették. Rajmund kifakadt Isten ellen: „Ez hát megtérésének jutalma?”; de Katalin más szempontból nézte a megpróbáltatást: „Ezelőtt a világé volt, s ezért szerette őt a világ. Most visszavonult a világtól, és a világ ezért gyűlöli. Ezt a büntetést Isten róttá reá, hogy megmeneküljön az örök kínoktól.” Nanni di Ser Vanni csakhamar visszanyerte szabadságát, és Katalinhoz való ragaszkodását azzal bizonyította be, hogy teljesítette annak egyik legkedvesebb kívánságát, és neki ajándékozta a Siena mellett emelkedő belcarói várat, hogy ott domonkosrendi apácakolostort alapíthasson. A Szentatya felhatalmazását már elnyerte Katalin ehhez az alapításhoz. 1377 január 25-én a sienai kormány is megengedte „Jézus Krisztus alázatos szolgálójának, Katalinnak, Monna Lapa leányának a Fontebranda-negyedből (*contrada*)”, hogy a fentemlített helyet női kolostorrá alakítsa át. A zárdát, amely a „Santa Maria degli Angeli” nevet kapta, nagy ünnepélyességgel szentelték fel. A Sant’ Antimo apátja, Fra Giovanni di Gano mint a pápa képviselője vett részt a szertartáson; az első misét William Flete mutatta be, aki külön e célból jött el Leccetóból.⁴

Belcaro vára napjainkban a sienai Camaiori-család birtokában van; jelenlegi alakjában a 16. századból származik. De ha a vár falait körülfutó felső tornácon sétálgatunk, túl a lenyeesett tölgyfákon, amelyek egy második, alacsonyabb és szélesebb körfalat alkotnak, ugyanazt a tájképet látjuk magunk előtt elterülni, amely valaha Katalin és barátai tekintete számára is felkínálkozott. A közeli dombokat fenyőerdők, olajfamezők és szőlőskertek borítják; odább szalmaboglyák között néhány okkersárga vagy halványrózsaszínű tanya és egy kis román templom, harangtornyocskájában két haranggal. A vörös és zöld mezőkkel csíkozott s ciprusfákkal bepettyezett táj aztán kiszélesedik: itt a *Monistero* és Santa Bonda emelkedik; amott meg Siena a Mangia-toronnyal, a székesegyházzal és a San Domenicóval. A másik oldalon, nyugatra az egyik erdős magaslaton Lecceto látszik fenyegető négyszögletes tornyával és a *Montagnuola*, az a hullámos hegylánc, amely Siena vidékét a toszkán Maremmától elválasztja. Dél felé a távolban a sienai pusztaság, a Creta sárgás vidéke virít, amelynek hajlésaiban Monte Oliveto rejtőzködik. Egész távol a Monte Amiata kettős csúcsa kéklik, a Rómába vezető úton pedig a Radicofani csúcsa emelkedik mint valami őrtorony.

E helyen töltötte Katalin az 1377. év csaknem egész április havát — az áprilist, Siena legszebb hónapját, amikor a *capinera* énekel, amikor a Belcarót környező napsütötte lejtőkön és San Leonardo al Lago mély erdőiben a kék *pervinca* és a zöld hunyor virágozik. De ez az idő, sajnos, nem volt alkalmas a virággyűjtésre, sem arra, hogy Katalin és barátai a madarak énekének és a tavaszi nyugalomnak örüljenek. A világban rettenetes események játszódtak le: Hawkwood és csapatai, amelyek még mindig az Egyház zsoldjában állottak, rohammal bevették Cesenát, és annak nyolcvanezer lakosát kardélre hányták. Sienai Bernardin prédikációi még annak a borzasztó rémületnek adtak kifejezést, amely Cesena eleste alkalmával az egész Itáliát megremegettette. „Az asszonyokon és leányokon erőszakot követtek el, a házakat elpusztították, a palotákat lerombolták, a műemlékeket megrongálták, a mesetersegeket tönkretették; amit nem tudtak magukkal vinni, azt elégették, használhatatlanná tették, a földre szórták.” Ily szavakkal festi le a nagy franciskánus szónok a zsoldos csapatok magatartását. „Még Nero sem követett el soha ily kegyetlenségeket”, írja egy akkori krónikás. „Ez történik, amikor az egyházi férfiak az urak”, jegyzi meg egy gibellin.⁵

A fáradhatatlan Katalin „a mi új monostorunkból, amely-

nek neve *Santa Maria degli Angeli*”, levelet írt Gergelynek, és ismét buzdította őt, hogy emlékezzék a Béke Fejedelmére, akinek nevében uralkodik. Nem beszélt nyíltan a Cesenában kiontott vérről, de a *sangue* szó újra meg újra megjelenik minden mondatban, mely tollát elhagyja: „Isten egy szülött Fiának a vére”, „Krisztus vére, amelyet csak a te kez tud nekünk kiszolgáltatni”, „a vér, amely soha sincs tűz nélkül” (mint ahogy Cesena tűzben állott és vérben úszott). Azután felemeli hangját, és e megrázó felszólítást kiáltja: „Ó, Szentséges Atyám, esdve kérlek ama szeretet nevében, amelyet Krisztus iránt érzel, kövesd az Ő nyomdokait. Ő, békét, békét, Isten szerelméért békét... Jaj, *Babbo mio*, mily szerencsétlen az én lelkem, amely bűnei által minden történő rossznak az okozója; úgy látszik, hogy az ördög lett a világ ural!” Hosszasan ismételteti békekiáltását, míg végre összeroskad: „Nem bírom tovább... meghalok, és mégsem tudok meghalni... Nem mondok többet... Nagyon szeretnék Szentséged színe előtt megjelenni, mert sok dolgot meg kellene veled beszélnem. De ebben megakadályoz az Egyházra nézve jó és hasznos nagy elfoglaltságom. Békét, békét, Krisztus szerelméért, s ne háborút többé; hiszen nincs más orvosság.”⁶

Még el kellett kis időnek múlnia, mielőtt Katalin Rómába ment és onnan igyekezett befolyást gyakorolni a nagy eseményekre. Addig megelégedett azzal, hogy szokásának megfelelően közvetlen környezetével tett jót. A nézeteknek az utolsó öt-hat évszázad alatt bekövetkezett fejlődésére nagyon jellemző a különbség, amely a középkor nagy keresztényeinek és a legújabb kornak börtönökre és foglyokra vonatkozó felfogása között áll fenn. Az ősrégi nagypénteki szertartásban a következő imát találjuk: „Könyörödjünk, kedveseim, a mindenható Atyaistenhez, hogy tisztítsa meg a világot minden tévelytől, óvjon meg minket a betegségektől, hárítsa el az éhínséget, nyissa meg a börtönöket, törje fel a bilincseket, adjon a zárandóknak boldog hazatérést, a betegeknek egészséget, a hajósoknak biztos kikötőbe jutást.” Tehát egész egyszerűen és minden föltétel nélkül szabadulást kértek Istentől valamennyi fogoly számára, amit a modern állam semmiképpen sem óhajthat. De az ősegyház így érzett, és ez volt még a középkor nézete is a bilincsekben nyögő és a sötét tömlöcökben sýnlódó emberekre vonatkozóan.

Nagycsütörtök az 1377. évben április 9-re esett. E napon Katalin Belcaróban tavaszi napsütéstől és madárdaltól körülvéve levelet írt „a sienai foglyoknak”. „Krisztusban, az édes Jézusban kedves fiainak” szólítja őket, és a levél egyetlen

szava sem utal gonosztetteikre és a rájuk rótt büntetés igazságos voltára. 'Csak arra törekszük, hogy őket türelemre buzdítsa. És hol találunk türelmet? Krisztusban. Élénk színekkel ecseteli Jézus türelmét: „Elviselte a szenvedéseket, a gyaláztatot, a bántalmakat, a sértéseket; megkötözték, megostorozták, keresztfeszítették, szitkokkal és gúnyolódásokkal halmozták el; szomszóság kínozza és emésztette Őt, s nem talált enyhületet; epével kevert ecetet nyújtottak neki durva szavak kíséretében. De Ő mindezt türelmesen elszenvedte, miközben megfeszítőiért imádkozott és őket mentegette.” A gyakorlati alkalmazás közvetlenül adódik: a foglyok is tudják, mit jelent megvetést, gúnyt, ostromozást és kínzást elszenvedni; ismerik a szitkok kíséretében adott rossz és kevés ételnek az ízét, és nem ismeretlen előttük az aggodalom, amelyet a kegyetlen halál napról-napra való várása okoz. Krisztus azonban még rettenetesebb kínokat szenvedett, s amit Ő jónak tartott, a foglyok is jónak kell hogy tartsák. „Ő harcmezőn küzdő lovag volt. Sisakja a tövisszorosú volt, páncélja a megostorozott teste, kesztyűi kezének szeglei, kardja az oldalát átdöfő lándzsa, sarkantyúi pedig lábának szeglei. Nézzétek, mily jól fel van szerelve a mi lovagunk! Őt kell követnünk, és Benne kell vigaszunkat keresnünk minden megpróbáltatásban és nehézségben.”⁷

Katalin Krisztus vigaszát és a női részvét gyöngédségét személyesen is el akarta vinni egy szegény fogolyhoz, s ezért Belcaróból visszatérve egy tavaszi napon végighaladt azon a számára oly jólismert úton, amely a sienai börtönbe vezetett.

A *Magnifici Domini et Patres Domini Defensores Populi civitatis Senarum* (ily díszes szavakkal nevezték magukat Siena kormányzói) szigorú uralmat gyakoroltak. Agnolo d'Andreát halálra ítélték, mert pazar lakomát adott, de arra a kormány egyetlen tagját sem hívta meg. Ugyanezt a büntetést kellett elszenvednie a Szenátor vagy Podestà szolgálatában álló perugiai ifjúnak, Niccolò Toldónak is, mert durván megsértette a Difensorékat. Tommaso Caffarini meglátogatva őt börtönében és sötét kétségbeesésbe merülve találta. „Dühöngő őrültként járt fel és alá cellájában; erélyesen visszautasította a gyónást, és pappal vagy szerzetessel szóba sem akart állani.”⁸ Könnyen elképzelhetjük ennek a perugiai ifjúnak a lelki állapotát... Mit? Meghalni így, tavasszal, ifjúsága virágában; a halálra ítélték kordéján a vesztőhelyre, a *Corposanto al Pecorile*-ra kocsizni s fejét a tönkre hajtani, amikor köröskörül a mezők százsorszépektől fehérlenek, a tiszta égbolton vígan énekelnek a pacsirták és a távolban ott kék-

lenek a hegyek, amelyek elrejtik Perugiát, az ő szülővárosát, az otthont, a szabadságot, az életet!... S ha eljőnnének, hogy neki Isten kifürkészhetetlen döntéseiről, az Ő gondviseléséről és atyai szeretetéről beszéljenek? Fecseghetnek, amennyit akarnak azok a jámbor papok és pocakos barátok; hiszen nem nekik kell meghalniok, nem az ő fejüket fogja leütni pár napon belül a hóhér bárdja (jól ismerte az acélpenge zaját, amikor az a húst és az inakat átvágja)... Ők hihetnek Istenben, szerethetik Őt, ha nekik úgy tetszik, mert irántuk irgalmasnak mutatkozott, élni hagyta őket... De az az Isten, aki Niccolò Toldót egy semmiség miatt, néhány ittas állapotban, tréfából mondott meggondolatlan szóért a halálba küldi, az nem jó Isten, nem gyöngéd atya, hanem ördög, sőt mi több, *ostoba* ördög... S a fiatalember számtalan káromkodásban tört ki, káromkodásokban, amelyek mindig ott pattogzanak az olasz nép jámborsága alatt...⁹

Ehhez a szerencsétlen ifjúhoz sietett Katalin, és a látogatást ő maga beszéli el Capuai Rajmundhoz írt levelében: „Fel, szeretett Atyám, és ne aludjunk tovább, — írja neki — mert oly nagy ujságokat hallok, hogy nem akarok többé soha sem ágyat, sem más kényelmet. Már egy fejet is kaptam a kezembe, és e miatt akkora édességet éreztem, hogy azt sem a szív fölfogni, sem a száj elmondani, sem a szem látni, sem a fül hallani nem képes...”

„Meglátogattam őt, akiről már tudsz; s oly vigaszt és örömet nyert, hogy meggyónt és mindenre jól előkészült. Megígértette velem Isten szeretetéért, hogy mellette leszek, amikor a kivégzés órája elérkezik; s én megtettem, amit megígértem. Reggel még a harangozás előtt felkerestem őt, ami nagy vigaszára szolgált. Elvezettem a misére; szentáldozáshoz járult, amitől mindeddig tartózkodott. Akarata megegyezett Isten akaratával és alá volt annak vetve; egyedül attól félt még, hogy nem lesz erős az utolsó pillanatban, és így szólt hozzám: „Maradj mellettem, és ne hagyj el; akkor minden jól fog menni, és megelégedetten halok meg.” S fejét melleme hajtotta. Ekkor nagy öröm járta át lelkemet, éreztem, a vére illatát; s ez mintegy összevegyült az én véremnek az illatával, amelyet Jézusért, édes Jegyesemért óhajtok kiöntani. Amint ez a vágy növekedett a lelkemben és észrevettem, mennyire fél, azt mondtam neki: „Bátorság, édes testvérem, mert nemsokára a menyegzőre érkezünk. Te Isten Fiának drága vérében megfürödvé mégy oda, Jézus édes nevével, amelynek soha sem szabad emlékezeted elhagynia; és én ott várlak majd a vesztőhelyen!” S képzeld, Atyám és

Fiam, ekkor minden félelem eltűnt a szívéből; arca szomorúsága örökre változott, és örvendezve így szólt hozzám: „Honnan jön számomra ily kegyelem, hogy lelkem édessége vár reám a szent vesztőhelyen? Látod, mily fényt kapott: szentnek nevezte a vesztőhelyet. És hozzátette: „Igen, bátran és örvendezve fogok menni. Úgy rémlik, még ezer évig kell várakoznom, amikor arra gondolok, hogy te is ott leszel.” És oly édes szavakat mondott, hogy az ember szívének meg kell szakadnia; hiszen oly jó az Isten!

„Ott vártam tehát reá a vesztőhelyen, imádkozva és szüntelenül segítségül hívva Máriát meg Katalin szűzet és vértanút. Még mielőtt megérkezett volna, lehajoltam, és nyakamat a fatönkre helyeztem, de nem nyertem el azt, amit óhajtottam. Imádkoztam, erőszakot követve el az égen, és mondtam: *Mária!* El akartam nyerni a kegyelmet, hogy szerezzen neki fényt és lelki békét az utolsó pillanatban... S lelkem anynyira megrészegedett ekkor a kapott édes ígéretről, hogy senkit sem láttam, jöllehet nagy néptömeg volt ott.

„Végre ő is megérkezett, mint egy szelíd bárány, és amikor engem meglátott, mosolyogni kezdett. Azt akarta, hogy vessem reá a keresztes jelét. Miután ezt elnyerte, halkan azt mondtam neki: „Menj, édes testvérem; nemsokára az örök életben leszel.” Nagy szelídséggel lehajolt; én nyakát a tönkre fektettem, és föléje hajolva a Bárány vérére emlékeztettem őt. Ajka csak azt mondotta: „Jézus!” „Katalin!” Behúnytam szememet, miközben így szóltam: „Akarom!” és kezembe kaptam a fejét.”

„Ekkor az Istenembert láttam, akinek fényessége a napéhoz hasonlított... S ez a lélek belépett az Ő nyílt oldalába. Az Igazság megértette velem, hogy ez a lélek tisztán irgalomból és kegyelemből üdvözült, s nem a saját érdemeiért...

„És ekkor ez a lélek tett valamit, mégpedig oly kedvességgel, amelyet ezer szív sem volna képes magába fogadni... Már élvezni kezdte az isteni gyönyörűséget; s ekkor visszafordult, mint ahogy a menyasszony tesz, amikor a vőlegény házának küszöbéhez érve visszatekint és meghajtja fejét, hogy kísérőit üdvözölje és köszönetet mondjon nekik.

„Amidőn a holttestet elvitték, lelkem gyönyörteljes békében megpihent; oly gyönyörűséget találtam a vér illatában, hogy nem akartam megengedni, hogy ruhámból kimossák a ráfröccsent vért.”

„Ó, én szegény szerencsétlen! nem akarok mondani többet. Hogy tudnám az életet itt a földön továbbra is elviselni?”...¹⁰

VI.

„Nekünk is azt kell tennünk Isten tiszteletére, amit az apostolok tettek a Szentlélek elnyerése után. Márpedig ők elváltak egymástól, és búcsút mondtak édes anyjuknak, Máriának. Föltételezhetjük, hogy minden örömük az volt, hogy együtt-laktak, de ők Isten tiszteletére és a lelkek üdvére mégis lemondtak erről az örömről... Ezt a szabályt kell követnünk nekünk is. Tudom, hogy jelenlétem nagy vigasz számotokra, de az igaz engedelmesség gyakorlása végett nem szabad saját vigaszokat keresnetek, sem az ördögre hallgatnotok, aki az irántok érzett szeretetemet illetően kételyt támaszt bennetek... Igen, én szeretlek titeket, de Istenben és Istenért... Ő egyesít és Ő választ el bennünket a mindenkori szükségnek megfelelően. S jelenleg azt kívánja a mi édes Megváltónk, hogy az Ő tiszteletére legyünk távol egymástól...

„Ti Sienában vagytok, Cecca és a „Nagymama” Montepulcianóban vannak, Fra Bartolomeo és Fra Matteo pedig ott voltak vagy oda mennek. Alessia és Monna Bruna Monte Gioviban vannak... A grófnőnél és Madonna Isánál tartózkodnak. Fra Raimondo és Fra Tommaso, Monna Tomma, Lisa és én Roccában vagyunk semmirekellők (*mascalzoni*) között,

és oly sok megtestesült ördögöt eszünk, hogy Fra Tommaso azt állítja, már fáj a gyomra tőlük, de azért mégsem tud jólakni velük. Egyre több kedvet kapnak a munkához, amit egyébként könnyen találnak. Kérjétek az isteni Jóságot, hogy adjon nekik jó édes és keserű falatokat. Gondoljátok meg, hogy mérhetetlen vigasz Isten tiszteletéért és a lelkek üdvéért dolgozni... Nem szabad mást akarnotok vagy óhajtanotok. Semmit sem tehettek, ami jobban tetszenék az Úrnak és nekem. Rajta tehát, leányaim, áldozzatok fel saját akaratokat Isten örök és legfőbb akaratának.”¹

A leghatalmasabb sienai családnak, a Salimbeni-családnak Sienától délre, az Orcia-völgyben, a Monte Amiata lábánál volt egy bevehetetlen vára, *Rocca di Tentennano*. Ez a vár mintegy középpontja volt a Salimbenik birodalmának, annak a kis államnak, amelyet a tetterős és okos család a sienai köztársaság birtokaiból ki tudott magának hasítani. Főtebb beszéltünk az 1260-i monteaperti csatáról; ez alkalommal Salimbene Salimbeni százezer forint roppant összeget kölcsönzött Siena városának a háborús kiadások fedezésére. A sienai kormány az adósság kiegyenlítésére kénytelen volt a nagy bankár örököseinek átengedni Tentennano, Castiglioncello del Trinoro, Montecuccori, Selva és Montorsaio várát.

Katalin idejében a családnak két ága volt: az egyik Andreától és Cione di Sandrótól származott, akiket 1357-ben, a Siena és Perugia közötti háború után hazaárulással vádolva száműzték szülővárosukból, — a másik pedig Giovanni di Angelinótól, aki második házasságában Bianchina Trincit, a folignói fejedelmi házhoz tartozó Trincio és Corrado Trinci nővérét vette feleségül. Erről a Giovanni di Angiolino Salimbeniről mondja a krónika, hogy „tíz éven át úgyszólván korlátlan ura volt Sienának”. A város 1362-ben őt küldötte követéül IV. Károly elé; Giovanni azonban nem sokkal ezután leesett a lóról és ennek következtében meghalt. Fia, Agnolino di Giovanni folytatta a család nagy hagyományait; a Salimbenik megszerezték még az Orcia-völgyben Castiglionne, az Amiatán Monte Giovi, a Maremmában Rocca Federighi és északra, a Val de Mersében Boccheggiano várát is. A nagy sienai család helyzetét házasságok is erősítették. Agnolino nővére, Benedetta vagy Bandeca egy Farneséhez ment feleségül; másik nővérét, Isát unokatestvére, Paolo Trinci kérte nőül.

A család két ága között azonban végül szakadás támadt: Cione és Agnolino viszálykodni kezdtek, majd nyílt ellenségeskedésbe léptek egymással. S a két fiatal grófnő boldog-

sága a megpróbáltatások ismételt csapásai alatt összeomlott. Paolo Trinci és nagybátyja, Trincio, a folignóiak forrongása alkalmával halálukat lelték; még megvan az a vigasztaló levél, amelyet Katalin Trincio nővérehez, Monna Iacopa d'Estéhez intézett.² Bandeca második házassági kötelékét is hasonló balsors, új férjének erőszakos halála szakította szét. Ekkor a két nővér elhatározta, hogy visszavonul a világtól.

Szándékukat közölték Katalinnal, aki azt természetesen jóváhagyta. „Krisztus az egyedüli Jegyes, aki mindenkor megmarad számunkra, — írja Bandecának — más jegyesek meghalnak és továtűnnek, mint a szél; erről magad is meggyőződhetél.” Felszólítja őt, hogy jöjjön, meneküljön az új, belcarói Santa Mária degli Angeli-kolostorba, „mint az ígértföldjére”. Isának is ugyanezt a tanácsot adja. „Ez nem fog téged akadályozni abban, hogy a dicsőséges Szent Ferenc atyádat nagyon tiszteljed” — mondja a fiatal özvegynek, aki valószínűleg folignói tartózkodása alatt³ a ferences harmadrendbe lépett.

Katalin, hogy a két nőt szerzetesi hivatásában megerősítse, és hogy a család két ellenséges ága között a kibékülést elősegítse, Monna Bianchina meghívására 1377 nyarán a Salimbenik Rocájába ment.

Elkísérte őt lelki családjának több tagja is: Alessia, Cecca, Lisa, Tomma vagy Tommasina, továbbá Rajmund, Tommaso della Fonte, Bartolomeo di Dominici, Matteo Tolomei, Neri, Pietro di Giovanni Ventura, Gabriele Piccolomini, Francesco Malavolti és még mások. Katalin *brigátja* valószínűleg nyár derekán, a tűző napsütésben haladt végig a régi *Via Francigenán*, amely a Porta Romanától kiindulva Malamerendán, Isola d'Arbián, Monteronin és Torrenierin át San Quirico in Osennába, ebbe a szép román templomokkal ékes régi városba vezet.

Katalin, mint három évvel ezelőtt, most is el akart zárakololni égi barátnőjének, montepulcianói Szent Ágnesnek a sírjához. Itteni tartózkodása alatt (talán a költő Neri közvetítésével) megismerkedett a nemes Giacomo del Pecorával, aki szintén költő volt és attól a hasonnevű lovagtól származott, aki egy évszázaddal előbb oly nagy szerepet játszott cortonai Margit életében. A sienai Szent megnyerte Istennek a fiatal költő szívét, aki később kedves költeményekben ünnepelte őt és szemére vetette Sienának, hogy nem értékeli a leányt érdeme szerint.⁴

A montepulcianói tartózkodás idejére kell tenni azt a bájos eseményt, amely Katalin *bella brigatának* belső életébe enged betekintést. Egy este, amikor a *Mamma* szállásának, a

Szent Ágnes zárdájának kapuja előtt jó éjszakát kívánt barátainak, ezek közül az egyik nyugtalanul és szomorúan lépett hozzá. Az illető egy újonnan megtért sienai ifjú, Pietro di Giovanni Ventura volt. Az est mélabúja és a bánat, hogy szeretete tárgyától el kell válnia, ránehezedett szívére, amely még túlságosan ragaszkodott földi vigaszokhoz.

„Mamma, — mondja — az Isten szerelmére kérlek, gondold reám az éjszaka úgy, hogy valami vigaszt találjak az Urban!” Katalin kedves mosolyával rámosolyogva megígérte ezt: „Majd kérem a Szent Szűzet éretted!” — mondotta neki. S imája meghallgatásra talált. A boldog *Caterinato* másnap reggel elmondhatta a többieknek, hogy látomásban megjelent előtte Mammájuk a szomszédos monteoliveto-i kolostor két testvérének társaságában és szentostyát nyújtott neki.

A fiatal tanítvány e naptól kezdve különleges kegyelmekben részesült. Így például, a montepulcianói zárdában látta, hogy Katalin elragadtatása alatt a levegőbe emelkedett, és hogy a szentostya kisiklott Rajmund testvér kezéből, hogy a szűz ajkára szálljon.⁵

Montepulcianóból Katalin egyenesen Castiglioncello del Trinoróba, Cione di Sandro Salimbeni várába ment. A vad harcos felesége, Monna Stricca már korábban levélbeli érintkezésben állott a nagy békéltetőnővel. A vállalkozás, amelyet így előkészítettek, jó eredménnyel végződött: Cione kész volt békét kötni unokaöccsével. Katalin e jó hírrel azonnal Rocca di Tentennanóba sietett, ahol — a fejezet elején idézett levél szerint — mint egy hatalmas harctéren elszórt lelki-hadsereg vezére rendezkedett be.⁶

Cecca di Gori és Monna Lapa („a nagyanyó”, amint őt lassankint nevezni szokták abban a körben, amely Katalinnak a *Mamma* nevet adta) Montepulcianóban maradtak, ahol Cecca leánya, Giustina a Szent Ágnes-zárda újoncnője volt. Más tanítványok, Alessia Saracini és a különben ismeretlen Bruna, a két Salimbeni grófnő, Bandeca és Isa kíséretében Monte Giovi várába utaztak. A főhadiszállás azonban Rocca di Tentennanóban vagy Rocca d'Orciában volt. Itt tartózkodott Katalin Capuai Rajmund, Tommaso della Fonte, Lisa Colombini, Neri di Landoccio, Francesco Malavolti és több más tanítvány társaságában; s itt szentelték magukat közösen Katalin kedvenc foglalkozásának: „az ördögevésnek”, vagyis a bűnösök megtérítésének. S ezt oly nagy eredménnyel végezték, hogy Rajmund arról panaszkodott, hogy nem képes meggyóntatni a sok bűnöst, akiket Katalin hozzá vezet. Pedig nem is egyedül állott

munkába: Tommaso della Fontén és Bartolomeo di Dominicin kívül még más három vagy négy pap is segített neki.

Katalin az idézett levélben ezt mondja: „Mi Roccában vagyunk, semmirekellők között.”

A Val d'Orcia lakossága valóban a legbárdolatlanabbak és a legműveletlenebbek közé tartozott. Boldog Colombini, aki tíz évvel Katalin előtt járta be ezt a vidéket, keserűen panaszkodott a lakosság elfásult szíve miatt. 'Caffarini pedig, aki Orvietóból jött ide, hogy dominikánus testvéreinek erős segítséget nyújtson, elmondja, hogy Rocca di Tentennanóban oly megrögzött és makacs bűnösöket gyóntatott, akik már negyven év óta nem járultak a szentségekhez.⁷

Ez a küzdelem a sötétség hatalmai ellen néha teljesen természetfeletti színezetet öltött. Francesco Malavolti elbeszéli, hogy Katalin a Salimbeniknél való időzése alatt nemcsak bűnösöket térített meg, hanem ördögösöket is megszabadított. Néha, amikor barátai társaságában a *spronénak* nevezett teraszon ült, szegény megszállottat vezettek hozzá. A szerencsétlennek keze-lába össze volt kötözve és úgy tajtékozott a dühtől, hogy több izmos ember is csak nagynehezen tudta őt megfékezni. Katalin eljárása mindig ugyanaz volt. — „Mit tett ez a szerencsétlen, hogy így össze van kötözve?” — kiáltott fel. — „A megfeszített Jézus nevében parancsolom, oldjátok fel őt!” Katalin rendelkezésére megkockáztatták, hogy a dühögő őrültet feloldják kötelekeitől, s ez azonnal oly szelíd lett, mint a bárány. Katalin pedig (aki szokása szerint a földön ült, és nem padon vagy valami diszhelyen) a szerencsétlennek fejét keblére vonva sírni kezdett fölötte, mint az anya gyermeke fölött. S a baj megszűnt; a tetvek pedig, amelyek a mocskos megszállottat kínozták, úgy elárasztották a kövezetet, hogy a jelenlévő tanítványok rémülten kiáltottak: „Ah, *Mamma*, nem látod, hogy ez az ember férgekkel lep el bennünket?” De ő édes mosolyával így felelt: „Ne nyugtalankodjatok; nem maradnak sokáig rajtatok.” És így is lett.⁸

Katalin bizonyos betegségeket, amelyek őt kínozták, és bizonyos szerencsétlenségeket, amelyek sujtották, a pokol boszújának tekintett. „Furcsa dolog, főleg a mi időnkben, — írja Rajmund („a mi időnk” már ebben a korban is különösképen „felvilágosult” volt) — furcsa, hogy láthatatlan kezek többször hirtelen fellökték Katalint. Így történt egyszer, hogy a tűzbe esett; Lisa, Alessia és Francesca odarohantak, hogy fel emeljék, de semmi baja sem lett.” Máskor, egy utazás alkalmával, amidőn Sienához közeledtek, a szamárra, amelyen Katalin ült, megbotlott és a leánnyal együtt a sárba zuhant. Katalin

oly szerencsétlenül esett, hogy az állat egyik patája megsértette az oldalát éppen ott, ahol mindig heves fájdalmat érzett. De azért nevetve mondotta: „Ezt a *Malatasca* tettel” A *Malatasca** alatt a Szent az ördögöt értette, „mert feneketlen zsák az a kárhozott lelkek számára”.⁹

Katalin négy hónapig tartózkodott az Orcia-völgyben. Ennek az időnek egy részét Sant'Antimóban töltötte, nem messze Roccatól, a Nagy Károly által alapított nagy apátság mellett, amelynek apátja, Giovanni di Gano kevéssel előbb a belcarói kolostort felszentelte. Katalin sokkal szerencsésebb volt, mint elődje, Colombini, és hasznos térítő tevékenységet tudott kifejteni. Éppen a Castelnovo dell' Abbate zöldelő völgyében, a csodálatos román templom árnyékában való időzéséről írja Rajmund: „Ezer és ezer személyt láttam, akik — mintha láthatatlan harsona hívta volna őket — lejöttek a hegyekről és összefutottak a kis falvakból, hogy lássák és hallják Katalint. Már pusztá láttára bűnbánat fogta el őket, siratni kezdték bűneiket és gonosz tetteiket, s a gyóntatókhoz siettek, akik között az egyik én voltam.” Rajmund, szokása szerint, csak homályosan jelöli meg a helyet, ahol az apostolkodás e csodája történt; de Francesco Malavolti közli azt velünk. Ez utóbbi hozzáfűzi, hogy több napon és éjen át hét gyóntató sem győzte a gyóntatást, és „mint az apostolok”, még arra sem találtak időt, hogy valami táplálékot magukhoz vegyenek.

A Sant'Antimóban megtért emberek között szerepel a szomszédos helységek több tekintélyes személyisége is; ezek közül az egyik, Ser Anastagio da Montalcino jegyző és költő, azt a hatást, amit a Szent tett reá, szép versben írta meg, amelyet még Katalin életében közzétett.

„Még sohasem láttak itt lenn ily nagy csodát! Ez a boldog leány gátat emel minden véteknek, mind megfutamítja, mert szent tabernákuluma magában foglal minden erényt; telve van Krisztussal tetőtől-talpig, az Úr igaz szolgálója, aki éjjel-nappal az Ő dicsőségét énekeli! Tekintete, melyet mindig az égre szegez, az irgalom könnyeivel van telve szüntelenül... Oly szolgálatkész, hogy szívesen ontaná vérért mindazok megtéréséért, akik őszinte szívvel mondják: *miserere*... mint a bárány, olyan minden bűnös számára, aki hozzá menekül... Ő kedves, ő édes, ő tiszteletreméltó *Mamma*, ilyennek látlak én téged az oltár előtt!”

A montalcinói költő elbeszéli, hogy ő is látta, amint a

* E név, amellyel Giovanni Colombini leveleiben is találkozunk, valószínűleg a Santa Bonda apácai között volt használatos.

szentostya a pap kezéből kirepült, hogy „e szent edénybe, Katalin testébe” betérjen. Tud az ő örökös böjtöléséről is: „Annyira törődik az emberek üdvével, hogy földi táplálékot sohasem ízlel.” De azért „mindig vidám és mosolygó”, és nem gondol a szenvedésekre, „amelyek őt emésztik”. Állandóan hálát ad az ő „feláldozott Bárányának”, és amikor „bájos ajka Mária nevét kiejti, mintha magát a Szent Szűzet látnánk”.

„Ó! szép Szűz, elragadó lélek, — írja — Isten szolgáinak hű szolgálója, úgy megindítod a hozzád közeledőket, hogy mindenki azt szereti legjobban, amit azelőtt leginkább gyűlölt.” A költő egészen katalini kifejezésekkel zárja le ennek az új Beatricének a dicséretét: „Fel, fel, keresztények, készüljetek a lovagi tornára, s arassatok győzelmet! Amit a világ adhat, csak sár, amely beszenyez bennünket! Fordítsuk szemünket Isten Fiára, hogy kiválasztassunk ama társaság tagjaivá, ahol az angyalok hangszereinek hangjára szelíden énekelik a Hozsannát, és ahol valamennyien azzal az édes mannával fogunk táplálkozni, amellyel már itt lenn él ez a Caterina! Ó piros rózsá, tövis nélküli rózsá!”¹⁰

Míg tanítványai ily szeretettel, dicsőítéssel és hódolattal vették körül, másrésről voltak a szent leánynak ócsárlói és vádlói is. Ugyanannak a Montalcino városnak az esperese, ahol Ser Anastagio akkoriban Katalin tiszteletére rimes költeményeit szerezte, Sienában vádat emelt a leány ellen. A köztársaság kormánya már gyanút fogott. A Salimbenik többé-kevésbé mindig gyanúsak voltak; ki tudja, a száműzött nemesek meg a hatalmas sant'antimói apát és Raimondo delle Vigne, a befolyásos dominikánus milyen összeesküvést szöbhettek ott lenn, Rocca di Tentennano árnyékában?

Az első intést Katalin Montepulcianóban kapta. Azt kívánták tőle, hogy — főképen mint békéltető — legyen Sienában; de ő ezt a felszólítást visszautasította a következő megokolással: „Nem vagyok méltó, hogy jöveteletem kívánjátok, vagy hogy reám bízátok ezt a békeszerzést, mert én nem tudok ebben közreműködni.” Egyébként is hasonlóan fontos ügyek tartották őt vissza. „A Szent Ágoston-kolostor érdekében kell tennem valamit, és közben kell járnom Messer Spinello unoka-öccseinél, hogy béküljenek ki Lorenzo fiaival; erről a békéről ti, mint tudjátok, már régebben tárgyalni kezdtetek, de sohasem sikerült azt megkötni. Nem szeretném, ha meghíúsulna az én hirtelen elutazásom miatt.”¹¹

Katalin sant'antimói tartózkodása alatt a sienaiak megújították kívánságukat. A leánynak egyik barátja, Salvi di

Pietro ötvös értésére adott bizonyos figyelmeztetéseket, amelyekre ő így felelt: „Ahol nincs vétek, nincsen szegyenkezés vagy büntetéstől való félelem sem. Én *in Domino nostro Jesu Christo* bízom, és nem az emberekben. Így fogok cselekedni: ha rágalmaznak és üldöznek, én könnyekkel és folytonos imádkozással felelek, amennyire Isten ahhoz kegyelmet ad nekem. Akár akarja az ördög, akár nem, én életemet Isten tiszteletére és a lelkek üdvére fordítom az egész világon, és különösen az én városomban. Mily szégyen és gyalázat Siena polgárait nézve, hogy azt hiszik vagy képzelik, mi azért vagyunk itt a Salimbenik birtokán, hogy titkos szerződéseket kössünk. Nem tesszük ezt sem itt, sem a világ más helyén.” „A szegény rágalmazott Rajmund arra kér téged, imádkozzál érte Istenhez, hogy jó és türelmes legyen.”¹² /

„Siena város népének Védelmezői uraihoz és Kapitányához” pedig ily szavakkal fordul levelében:

„Azt mondták nekem, hogy gyanút tápláltok velem szemben, és visszahívtok engem és családomat. Nem tudom, igaz-e ez? De ha ti annyira szeretnétek magatokat, mint amennyire én szeretlek titeket, nem adnátok helyet ily gondolatoknak, és befognátok a fületeket, hogy ne is halljatok ilyesmit. Mi és a többiek semmi fáradsággal sem törődve mindig a ti testi-lelki jóléteket kerestük és keressük... és honfitársaim halátlansága és tudatlansága miatt nem fogjuk elhanyagolni ezt a munkát: folytatjuk azt egészen a halálig. Mi az édes Szent Pál iskolájába járunk, aki azt mondja: „A világ átkoz minket, és mi áldást mondunk; üldöz és kerget bennünket, és mi türelmesen elviseljük azt.” Mi is ezt tesszük: követjük az ő szabályát. Az Igazság inajd megszabadít bennünket. Én jobban szeretlek benneteket, mint ahogy ti szeretitek magatokat, és mint ti, én is azt kívánom, hogy a béke uralkodjék nálatok. Ne higgyétek tehát, hogy én vagy lelki családom más tagja összeesküvést szőtt a béke ellen. A mi feladatunk az, hogy Isten ígését elvessük, és a termést learassuk a lelkeken... .

Látom, hogy az ördög fájlalja a veszteségeket, amelyeket ez alatt az utazás alatt szenvedett, és amelyeket — Isten segítségével — még szenvedni fog. Én csak azért jöttem ide, hogy lelkeket egyem, és kiragadjam azokat az ördög kezéből. S ha ezer életem volna, mind feláldoznám ezért. Úgy fogok tehát menni és maradni, ahogy a Szentlélek engem arra ösztönözni fog. Pietro majd előszóval megmondja nektek a legfőbb okot, ami miatt idejöttem és itt maradok.”¹³

Mi volt hát ez a „legfőbb ok”, amely Katalint arra készítette, hogy továbbra is a Val d’Orciában maradjon, s amelyet követének, Pietro di Giovanni Venturának bizalmasan közölnie kellett a város Védelmező uraival? Gyaníthatjuk, ha meggondoljuk, hogy a nagy condottiere, John Hawkwood szeptember óta San Quirico mellett tartózkodott. Félelmetes angol zsoldoscsapatával a San Quirico és Corsignano (a mostani Piacenza) közötti magaslatokon ütötte fel a táborát. Lehetséges-e, hogy a nagy Békéltetőnő ne fordult volna megint „Krisztusban kedves testvéréhez”, hogy általa általános békét teremtsen, s hogy az ő *dolce Babbója*, az ő „földi Krisztusa” és annak ellenfelei között békét szerezzen? Rajmund legendájának egyik homályos helye ennek a föltevésnek a fényében világossá válik. A dominikánus elbeszéli, hogy Katalin parancsára el kellett hagynia Rocca di Tentennanót és a pápához kellett mennie, hogy eléje terjesszen „néhány jó szerződést, amelyek az Egyházra nézve hasznosak lettek volna, ha megkötik”.

Mindeddig nem tudtuk, hogy micsoda szerződések voltak ezek. De úgy hisszük, kitaláljuk, amidőn látjuk, hogy Hawkwood San Quiricóban 1378 február 3-án kelt levelében Firenzétől és Sienától menleveleket kért a pápai követek számára; ezeknek azért kellett volna jönniök, hogy vele, Hawkwooddal San Quiricóban tárgyaljanak és azután továbbutazzanak Milánóba. Ebből látjuk, hogy a vad harcos, kétségtelenül Katalin hatása alatt, azon fáradozott, hogy tárgyalásokat indítson meg a pápa és annak legfőbb ellensége, Messer Bernabò között; s ha ezeket az erőfeszítéseket nem koronázta siker, azt csupán a két kormány rosszakaratának kell tulajdonítanunk, amelyekhez az angol fordult.¹⁴

Rajmund hirtelen elutazása és az arra következő elszakadás — (a pápa arra kényszerítette a dominikánust, hogy mint a Minerva-zárda perjele Rómában maradjon) — kemény megpróbáltatás volt Katalin számára. Az alatt a három év alatt, amelyet együtt töltöttek, a bölcs dominikánus az ő legmeghittebb barátja és legbiztosabb támasza lett. Rajmund különösen egy rendkívül fontos dologban tanúsított iránta nagy megértést és teljesítette kérés nélkül is óhaját: belátta, hogy Katalin mily szükségét érzi az Oltáriszentség mindennapi vételének. „Katalin néha oly heves vágyat érzett a szentáldozás után, — írja Rajmund — hogy ha ezen a napon áldozás nélkül maradt, testében többet szenvedett, mintha makacs láz gyötörte volna... Azt a szokást vette föl, hogy amikor lelkét az eucharisztikus egyesülés utáni vágy emésztette, így szólt

hozzám: „Atyám, éhes vagyok; az Isten szerelméért, adj táplálékot lelkemnek!”...

„Emlékszem rá, hogy Avignonból való hazatérésünk után egyszer a városon kívül meglátogattuk együtt Isten néhány szolgáját, hogy kölcsönösen épüljünk az Urban. Szent Márk ünnepének reggelén tértünk vissza, és már-már elmúlt a Tercia órája, amikor Katalin lakására érkeztünk. De ő hozzám fordult és így szólt: „Ó Atyám, ha tudnád, milyen éhes vagyok!” Megértettem őt, és így feleltem: „Már késő van ahhoz, hogy a szent Áldozatot bemutassam; különben is olyan fáradt vagyok, hogy nehezen tudnék a misézéshez előkészülni. Rövid ideig csendben maradt, de nemsokára ismét mondotta nekem, hogy nagyon éhes. Ekkor engedtem kérésének, és a kápolnába mentem, amelyet ő a pápa engedélyével házában berendezett. Magamra öltve a szent ruhákat, elmondottam jelenlétében Szent Márk miséjét. Egy kisostyát is átváltoztattam az ő áldozásához, és miután a Szentséget magamhoz vettem, kifordultam, hogy szokás szerint elmondjam az általános feloldozás szavait. Ekkor láttam, hogy a szűz arca úgy sugárzott és ragyogott, mint egy angyalé. Valamiképen át volt alakulva, és ezért így szóltam magamban: „Ez nem Katalin arca!” De lelkemben hangot hallottam, amely így felelt: „Valóban, Uram, ez a te hű és odaadó Jegyesed!” Ez a gondolat foglalkoztatott, amikor visszafordultam az oltárhoz, és magamban hozzáfűztem: „Jöjj, Uram, Jegyesedhez!” Nem tudom, honnan jött számomra ez a sugallat, de alighogy lelkem a fohászt megalkotta, a szentostya önmagától megmozdult, még mielőtt én megérintettem volna; világosan láttam, hogy legalább három ujjnyi távolságon át felém jött, és így jutott el a paténáig, amelyet kezemben tartottam... Hogy aztán a szentostya magától helyezkedett-e a paténára vagy pedig én helyeztem rá, ezt már nem tudom...”¹⁵

Mások is megfigyeltek hasonló jelenségeket. Ha Tommaso della Fonte szavainak hitelt adunk, a szentostya majdnem mindig magától repült be Katalin szájába; ezt egyszer Fra Gregorio da Rimini és más jelenlévők is megállapították, amikor a Siena-félsziget szentáldozást nyújtotta. Bartolomeo di Dominici úgy érezte, hogy a szentostya remegett a türelmetlenségtől ujjai között; Francesco Malavolti pedig egyszer látta, hogy az mint a nyíl, repült Mammája ajkai közé. Miután Katalin magához vette az Oltáriszentséget, lelke nem vett észre semmi földi dolgot. Teste a lélek fölemelkedését követve néha a levegőben lebegett „annyi időn át, ameddig el lehet mondani a *Misereréit*”, és ilyenkor annyira a föld fölé emelkedett, hogy

„a kezét a lába és a talaj között közbe lehetett csúsztatni”. S itt nincs szó jámbor tévedésről, mert a Sienai maga írja le a „Párbeszéd”-ben ezt az elragadtatásban bekövetkező lebegést: „A test — mondja — az Istennel való tökéletes egyesülés következtében gyakran felemelkedik a földről, mintha könnyűvé válna. De azért semmit sem veszít súlyából, hanem az Istennel egyesült lélek ereje emeli fel a földről a test súlyát, mert a lélek egyesülése az Úrral tökéletesebb, mint a lélek és test között fennálló egyesülés.”¹⁶

Mindezen feljegyzések között a legrendkívülbb talán az, amely Capuai Rajmundtól mint szemtanútól maradt reánk egy csodára vonatkozólag. Egyszer a *Cappella delle Voltéban* mondotta a szentmisét, és a szertartás szerint megtörte az átváltoztatott kenyeret; de a szentostya egy részecskéje az áldozás pillanata előtt úgy eltűnt, hogy nem tudta azt megtalálni. Rajmund szerfölött nyugtalankodva tüzetes kutatásba kezdett, amelyet valami látogatás miatt félbe kellett szakítania. Utána ismét visszatért az oltárhoz, hogy kutatását folytassa, de eredménytelenül. Végre Katalin vallomása alapján felfedezte, hogy a leány — a nélkül, hogy a kápolna másik végén lévő helyét elhagyta volna — csodálatos módon magához vette a szentostya ama részecskéjét, amelynek eltűnése őt oly nagyon nyugtalanította. Rajmund részletesen elmondja ezt az eseményt, amelyről maga Katalin is tanúskodik „Dialogo”-jában, ahol önmagáról szokása szerint harmadik személyben szólva a következőket mondja:

„Ez a lélek nagyon vágyott misét hallgatni és azon megáldozni, de gyöngélkedése miatt nem tudott kellő időben elmenni a templomba. Mégis elment oda, de elkésett, s amikor megérkezett, a pap éppen az átváltoztatás szavait mondotta ki. A misét a templom szentélyében álló oltárnál mondták, ő pedig a templom másik végében térdelt... Nagy szomorúan így szólt magában: „Ő én szegény lelkem, hát nem látod, mily nagy kegyelmeket nyertél: az Úr szent templomában vagy, s az oltárnál misézni látod az ő szolgáját, jóllehet bűneid miatt azt érdemelnéd, hogy a pokolban lakjál?” E megfontolások azonban nem enyhítették vágyakozását, sőt ellenkezőleg: minél jobban leereszkedett az alázatosság mélységeibe, annál inkább érezte, hogy önmaga fölé emelkedett, mert Isten az Ő jóságában tudtára adta, hogy a Szentlélek segítségére jön és kielégíti éhségét... És tényleg ez történt. Az áldozás előtt, abban a pillanatban, amikor a pap feldarabolta a szentostyát, leváltott arról egy darabocskára, és ez a kis ré-

szecske (*moccolino*) elhagyta az oltárt, hogy a templom má-sik végébe szálljon, ahol ez a lélek tartózkodott. S ez ekkor úgy érezte, hogy megáldozott; de abban a hiedelemben, hogy mindez csak láthatatlan módon történt, úgy gondolta, hogy ez a csoda most is lelkileg ment végbe, miként az vele már na-gyon gyakran megesett. De a pap nem volt ezen a nézeten; ő ugyanis nem találta a szentostya részecskéjét, és ezért oly fájdalmat érzett, hogy nem tudta volna elviselni, ha a Szentlélek nem világosította volna fel, ki vette azt magához. De lelkében továbbra is megmaradt a kétely, amíg azt a sze-mélyt erre nézve meg nem kérdezte."

Két egymástól független, közvetlen tanúbizonysággal is rendelkezünk tehát erre a meggondolásra késztető ese-ményre vonatkozólag. A mondottak teljes jelentőségének meg-értésére szem előtt kell tartanunk, hogy a pap a szentos-tyát áldozása előtt három részre töri, amelyeket mind neki kell magához vennie; Rajmund és Katalin vallomásai szerint azon-ban e részek közül az egyik elhagyta az oltárt, és a távol-ságot leküzdve Katalin ajkát kereste, mint ahogy a méhecske keresi a virágot.¹⁷

Katalin Rajmund elutazása után még egészen adventig a Val d'Orciában maradt. Helyi hagyományok szerint felkereste a Monte Amiata falvait és zárdáit: Montenerót, Monte Giovit, Seggianót, a benedekrendi San Biagio-remeteséget, a ferences Colombaio-kolostort és a vivói kamalduli-zárdát. Úgy látszik, hogy a Salimbenikhez való visszatérte után — legalább is egy-időre — elhagyta a várat, és lenn a faluban lakott, ahol há-zát még ma is mutogatják. Az itteni Szent Simonnak szentelt templomocska gyakran látta őt imában és elragadtatásban.

Katalinnak valóban szüksége volt az ima és az isteni vigaszok támaszára. A Rajmundtól való elszakadás különö-sen fájdalmas volt számára; nem volt-e ő a legkedvesebb ta-nítványa, *il mio Giovanni singolare*, amint őt nevezni sze-rette, a meghitt barát és az okos tanácsadó, aki kétségbevon-hatatlan tekintélyével a leghatásosabban segítette az önisme-ret megszerzésében? Fájdalmas lehetett csakugyan az elválás egy ilyen baráttól. A Szent ez időszakban kelt leveleiből ki-érezzük, hogy mily nehéz volt alávetni magát Isten akaratá-nak, „Isten keserű akaratának“, mint Claudel mondotta.

De a derék hajadon, amilyen hősies volt, ezt a fájdalmas életet választotta, mint ahogy a tisztítóhely lelkei is a tisztító lángot óhajtják és választják. Rajmunddal eltávozott leg-utolsó és talán legelevenebb földi vigasza is. Ezután, egész

haláláig, csak a tiszta szenvedés, a töviskoszorú, a kálváriajárás maradt meg számára. Katalin a szomorú novembert a Salimbeniknél töltötte. Sorai, amelyeket Roccából hűséges barátnőjéhez, Alessia Saracinihez intéz, úgy hangzanak, mint valami erőteljes és komor tiltakozás minden tavasz és minden vágyakozás ellen az emberi boldogság után.

„Azt kívánom, hogy a szeplőtelen Bárány tanítását szabad szívvel követve, a teremtményekből kivetközve és egyedül a Teremtőbe öltözve lássalak téged... — írja az immár harmincéves szűz. — Látogasd meg mindennap lelked kertjét a hit fényénél, hogy onnan kitépj minden tövist, amely a jó magot elfojthatná, és hogy felássad a földet, vagyis mindennap megtisztítsd a szívedet.”

Katalin itt csak azt hirdeti, amit ő maga is gyakorolt. Gondolatban visszatér Rajmund fájdalmas elutazására (elmúltak, örökre elmúltak az esték, amikor a *spronén* baráti körben összegyűlve a tágas vidéket szemlélték, amely a távoli kékségben egészen Sienáig terjed!) s hozzáfűzi: „Jegyesem, az örök Igazság, úgy látszik, királyi és nagyon kedves próbának akart alávetni... és úgy megerősített a megpróbáltatásban, hogy nyelv nem képes azt kifejezni.” Azután a szenvedés dicséretébe kezd. Mert hiszen, alapjában véve, mi más van még hátra számára, mint hogy szenvedjen, — szenvedjen emlékeiben, szenvedjen vágyaiban, szenvedjen, amikor szívszorulva visszagondol a multra, amely nem tér többé vissza soha!

„A szenvedés lesz az életem, és a könnyek az italom... Azt akarom, hogy a fájdalmak hízlaljanak, a fájdalmak gyógyítsanak, a fájdalmak adjanak nekem világosságot, a fájdalmak fedjék be meztelenségemet, a fájdalmak vetkőztessenek ki minden lelki és testi önszeretetemből... Örvendj, örvendj velem a kereszten! Lelkünknek a kereszten kell megpihennie, mint valami ágyon.”¹⁸

S a keresztek nem hiányoztak Katalin számára. Úgy érezte magát Tentennano magános sziklavarában, „mint egy szigeten, amelyet szelek ostromolnak minden oldalról” (aki zord novemberi napon kietlen sziklára kapaszkodott, tudja, milyen ott fent a vihar ereje). Rajmund elutazása után egyszercsak Monna Rabe Tolomei is visszakövetelte fiát, a dominikánus Fra Matteót; és Katalin nem tarthatta őt magánál.¹⁹

S ami még rosszabb, erkölcsi botlások is történtek a tanítványok között. Hogy ezt megértsük, gondoljunk Katalin rend-

kívüli helyzetére, amelybe ő a vele egyidős vagy nála még fiatalabb ifjak csoportjától körülvéve került.

Mivel ő maga határozottan férfias lélek volt, szívesen kereste a férfiak társaságát. Azok azonban, akiket körébe vont, gyakran szelíd, csaknem nőies természetűek voltak, mint Neri di Landoccio, a mélabús költő, az élénk és csacsogó Stefano Maconi, az állhatatlan és ingatag Francesco Malavolti, a gyöngéd Pietro di Giovanni Ventura, aki oly nagy szükségét érezte, hogy vigasztalják.

Ezeknek az ifjaknak Katalin iránt táplált érzelmei nem lépték át a csodálattal és lelkesedéssel telt vonzalom határait. De egy ismeretlen szerzőtől származó munka, *I miracoli di Santa Caterina* említ egy szerzetest, aki Katalin tanítványainak sorába lépve „bizonyos idő múltán annyira rá hagyta magát szedetni az ördög által, hogy a szent lelkesedés és csodálat, amelyet benne a dominikána szent élete keltett, bűnös szeretetté változott, és ez a tisztátalan lángolás teljesen felemésztette őt. Minthogy Katalin továbbra is szent életet folytatott s csak szent és jámbor érzelmeket tanúsított iránta, míg ő napról-napra jobban lágolt a szerelemtől, míg végre odajutott, hogy egyszer a templomban meg akarta gyilkolni Katalint. Amikor azonban Katalin felé közeledett, úgy tetszett Istennek, hogy a templomban egy ember észrevette ezt a szándékát és megakadályozta a gonosztettet. Nem sokkal ezután ez a szerzetes kilépett rendjéből és visszatért otthonába, egy Sienától elég távol eső várba, ahol mélységes kétségbeesésben töltötte napjait. Katalin, aki tudta, hogy mi történt vele, kérte az Istent, legyen irgalmas ehhez az eltévedt lélekhez; de az konokul megmaradt kétségbeesésében és végül felakasztotta magát”.²⁰

A Szent életrajzírói eddig különböző feltevések alapján igyekeztek ennek a tanítványnak a kilétét megállapítani; most már tudjuk a nevét: az illető Fra Pietro di Maestro Lando volt. Halála 1374 előtt következett be. Sajnos, nem ő volt az egyetlen rettentő eltévedésében. Capuai Rajmund hasonló történetet beszél el „egy szerencsétlenről, akit ő jól ismert”, és akit nem lehet az elsővel összetévesztetni, minthogy Rajmund csak 1374-ben lépett Katalin csapatába. „Mint egy második Júdás, felakasztotta magát az erdőben”; megfulladva találták annak a fának a tövénél ülve, amelyre a kötelet kötötte, és hulláját a trágyadombon temették el, „amint illet”.²¹

A dominikánus nem tudta vagy nem akarta tudni, hogy a boldogtalan szerelem volt-e ebben az esetben is a gyűlö-

letnek, kétségbeesésnek és öngyilkosságnak az indítóoka. De Katalin tanítványainak Grottanelli által kiadott levelei között található két névtelen levél, amelyeket ennek a szerencsétlennek tulajdonítottak. 1377 őszéről vannak keltezve és Neri Pagliaresinek szólnak, válaszul ennek két levelére. Az első ezt mondja: „Nagyon meglep, hogy emlékszel reám, szegény szerencsétlenre, minthogy Isten a gyalázat edényévé alakított át engem. Nem érzem többé a kellemes illatot, amellyel valaha éltem; letértem a jó útról. De tudd meg, hogy ha még a régi jó idő lenne, nem tudnám megállani, hogy ne írjak gyakrabban neked. De most már szégyenlek írni neked vagy Isten akármelyik más szolgájának és barátjának, mert tudatában vagyok nyomorúságomnak. Tartson meg az Úr kegyelmében téged és Mammádat! F. S.”

Erre a rövid levélre sajátyszerűen csendes kétségbeesés nyomta rá bélyegét. Írója érzi, hogy egyszersmindenkorra letért a jó útról, amelyen valaha járt. Tudja, hogy ő a gyalázat edénye, és kétségbeesetten gondol vissza arra az időre, amikor még ő is hitte, hogy az üdvösségre van meghíva. Nem lázong; abban a meggyőződésben, hogy visszavonhatatlanul elkárhozott, csak másoknak kívánja a kegyelmet, amely az ő számára nem létezik többé: „neked, Neri, és Mammádnak!” (Fájdalom, már többé nem az enyém, örökre nem az enyém. Hiszen az út, amelyen ő halad, a mennyországba vezet, az enyém pedig a pokolba!)

E hang szomorúsága a következő levélben még jobban kifejezésre jut: „Már régen tudom, hányadán állok kárhozzátommal, — mondja — ki vagyok törölve az élet könyvéből... Ne nevezz tehát engem többé testvérednek... nem számítok többé kedves barátaid és testvéreid közé. Ne csodálkozz, hogy nem írtam és nem írok neked... Már oly régen letértem a jó útról, hogy teljesen lehetetlennek látszik előttem, hogy megint kedvemet találjam abban, ami régen a boldogságom volt, és hogy békességet nyerjek... El vagyok úzva az asztaltól, mert sötétségbe öltöztem. Nem érzek már szomjúságot és vágyat a jó után. Ennek a levélnek nincs sem kezdete, sem vége, mert bennem sincs kezdet, sem vég. Nem írom alá nevemet, mert nem tudom, milyen nevet viselek. Adjon az Isten neked kegyelmet, állhatatosságot és boldog halált!” S lejjebb odateszi a címet: „Neri di Landocciónak, Rocca Tentannóban”, ott, ahol Ő van, ott, ahol mások még az Ő jelenlétének ragyogásában örvendezhetnek, ott, ahová saját maga nem tér többé vissza soha...²²

A levelek szerzője száműzve volt a béke ragyogó biro-

dalmából; saját hibájából a komor és nyugtalan szenvedély rabja lett, átengedte magát, mint Hello Ernő mondaná, a *boldogtalanság szenvedélyének*. Boldogtalan, de nem akarja, hogy boldogtalanságának vége legyen. Az erény asztalának egyszerű és egészséges fogásai ízetleneknek és élvezhetetleneknek tűnnek fel előtte. *Akarja* a kétségbeesést, *akarja* a pusztulást, fenn *akarja* magában tartani ezt az állandó és emésztő nyugtalanságot, amely mint valami sötét folyó átjárja lényét, munkájában akadályozza, minden pihenéstől megfosztja, létét elpusztítja, — és ez, sajnos, kedvesebb számára, mint az üdvösség...

Valószínűleg igaza van Gardnernak, amikor az aláírás két betűjét így olvassa: F(ra) S(imone), vagyis cortonai Simon testvér, az a nyugtalan tanítvány, aki éppúgy, mint Neri di Landoccio, állandóan attól rettegett, hogy nincsen a dicsőségre rendelték sorában. Voltak más *Caterinatók* is, akik e félelem martalékaivá lettek; reánk maradt egy levéltöredék, amelyben Fra Lazzarino, a megtért franciskánus vallja be félelmét lelki anyjának: „Úgy rémlik nekem, hogy el vagyok választva mindentől, ami szent, és az Isten engem mint javíthatatlant elvetett.”

Katalin segítségükre tudott jönni ezeknek a megkínzott lelkeknek, és ki tudta őket menteni ama érzelem fekete vizéből, amelyet folignói Angela „hamis alázatosságnak” nevez. Abban a szép levelében, amelyet „a név nélküli kedves testvérhez” intézett, megértette az illetővel, hogy „az ördög hiteti el velünk, hogy az Isten elvetett bennünket”, és ha siet „Krisztus vérében megfürödni és abba belefulladni, akkor lesz neki neve”.²³

Frate Simone (Mone, ahogy Mammája őt egyik levelében nevezi) visszatért a fényre, és Katalin ezt írhatta Rajmundnak: „Örvendj velem, mert eltévedt fiaim visszatértek a nyájhoz és kiszabadultak a sötétségből.”²⁴

De akkor kicsoda volt az a szerencsétlen, akire Katalin gondolt, amidőn később Neri di Landocciohoz intézett egyik levelében így szólt: „Ne félj, hogy Isten megengedi, hogy veled is az történjék, mint ami azzal a *másikkal!*” Nem tudjuk. Csak annyit tudunk, hogy ennek is éppúgy, mint Neri-nek, küzdenie kellett a test törvénye, a *puzza della legge perversa* ellen, amint Katalin erőteljesen mondja, — és messze volt még attól, hogy elérje „a békés tengert, ahol nem fog többé félni, hogy elszakad az Istentől”.²⁵

VII.

„Hogy szívemet kiönthessem és így megakadályozhassam meghasadását, a Gondviselés megengedte, hogy írni tudjak. Minthogy még nem érkezett el számomra az óra, hogy a világ sötétségét elhagyjam, ezt a képességet támasztotta bennem, mint ahogy a tanító megmutatja tanítványának, mit kell tennie. Mindjárt elutazásod

után szinte alvás közben tanulni kezdtem a dicsőséges Szent János evangélistával és Aquinói Szent Tamással.”¹

Ezekkel a titokzatos szavakkal fejezi be Katalin Capuai Rajmundhoz intézett egyik hosszú levelét, és hozzáteszi: „Ezt a levelet és egy másikat, amelyet már elküldöttem neked, saját kezemmel írtam Isola della Roccában” (vagyis a Salimbenik várában). Ha tehát a Szentnek hitelt adunk, bizonyos belső ösztönzésre tanult meg írni a két nagy szentnek az oktatása mellett. Ezek mintákat tettek elébe, és neki csak le kellett másolnia azt, amit látott. S mindez elragadtatás alatt történt.

Caffarini kimerítőbb felvilágosítást ad nekünk arra nézve, hogy Katalin mi módon tanult meg hirtelen írni. Egyszer a vár egyik szobájában talált egy kis téglya vörös festéket, amelyet a kezdőbetűk rajzolásához használtak, valamint egy tollat és pergament; leült, hogy ő is megpróbálkozzék ezzel a csodá-

latraméltó művészettel, amellyel oly gyakran látta foglalatosskodni tanítványait. S „miként hinnünk kell, isteni sugallat hatása alatt” „olvasható és világos írással” leírta a következő verset, amelyet talán ő maga költött, talán emlékezetében őrzött:

*O Spirito Santo, vieni nel mio cuore;
per tua potenza trailo a te, Dio vero,
concedimi carità con timore;
custodiscimi da ogni mal pensiero.
Riscaldami e rinfiamma del tu' amore,
sì che ogni peso mi paia leggero.
Santo mio Padre e dolce mio Signore,
ora aiutami in ogni mio mistero.
Cristo amore! Cristo amore!*

Magyarul:

Ó Szentlélek, jöjj szívembe,
Vond azt magadhoz hatalmaddal, igaz Isten,
Adj nekem szeretetet félelemmel;
Minden rossz gondolattól őriz meg engem,
Melegíts fel és gyujts lángra szeretetteddel,
Hogy minden teher könnyűnek tűnjék fel előttem.
Szent Atyám és édes Uram,
Jöjj segítségemre minden munkámban.
Krisztus szeretet! Krisztus szeretet!

„Ne higgyük azonban, — teszi hozzá Caffarini — hogy csak ezt a lapot írta sajátkezűleg... Mert a tiszteletreméltó Dom Stefano Maconi, aki többek között irnokul szolgált neki, közölte velem, hogy a mi Szűzünk sajátkezűleg írt a fentemlített Dom Stefanónak egy levelet, amelyben azt állítja, hogy ez a legelső sajátkezűleg írt levele. Dom Stefano maga is látta, amint számos sürgős levélen kívül sajátkezűleg írta annak a könyvnek több oldalát, amelyet olasz nyelven szerzett.”²

Nem tudjuk, hogy melyik az a levél, amelyet Katalin ez alkalommal Stefano Maconihoz intézett, sőt annak létezését is kétségbe vonták. Viszont nagyon jól ismerjük a könyvet, amelyről a dominikánus beszél: ez a könyv a *Dialogo*. Nem látszik valószínűtlennek, hogy Katalin roccaditantennanói tartózkodása alatt kezdett e mű megírásába. Nem lenne ebben semmi meglepő sem; hiszen Katalin egyik levelében, amelyet e korszak vége felé Monna Rabe Tolomeinek írt, már benne van a három misztikus fokról szóló tan, amely a „könyvben”

van hosszabban kifejtve, és az a Capuai Rajmundhoz intézett levél, amelyet idéztünk, nem egyéb, mint ennek a műnek a vázlata. Később Bianchina grófnő nagyon érdeklődik Katalin ez irodalmi munkája után; talán azért, mert látta azt megszületni.³

Miként a Szent maga mondja, a várakozás idejét írással igyekezett megrövidíteni. Közben aggódva kérdezgette önmagától, vajjon megvalósul-e reménysege, az általános béke. Elementek levelei, hogy híreket kérjenek a távollevő baráttól, akinek bejárása volt a pápához.

„Nagyon kedves Atyám, ha megtörténnék, hogy megjelen sz Öszentsége, a mi legszentebb és legédesebb Atyánk, Krisztus Helytartója előtt, ajánlj engem alázatosan kegyeibe, és mondd meg neki, hogy bánom a hanyagságot és tudatlanságot, amellyel a Teremtő-Istenem ellen vétettem, aki arra biztatott engem, hogy Őt minden tehetségem szerint hirdessem, és Helytartóját szavaimmal és jelenlétemmel támogassam... Mindenképen számtalan hibát követtem el. Azt hiszem, az én gonoszságaimnak lehet tulajdonítani a heves üldözéseket, amelyeket az Egyháznak és neki magának el kell szenvednie. Ha tehát panaszkodik reám, ezerszeresen igaza van, és ha hibáim miatt megbüntet engem, jogosan teszi. De mondd meg neki, hogy igyekszem tehetségem szerint megjavulni és jobban engedelmeskedni neki.”⁴

E levél szerint, amelyet Katalin 1377 novemberében küldött Rajmundnak, úgy látszik, valami félreértés támadt a leány és XI. Gergely között. Már nem fordulhatott többé közvetlenül hozzá, akit máskor *Babbo mio dolce* névvel illetett. Talán a Szentatya megbánta, hogy Rómába jött! Az bizonyos, hogy nem valami boldog napokat élt a Tiberis partján; azt mondják, halálos ágyán keservesen panaszkodott, hogy Brigitta és Katalin látomásainak hatása alatt útrakelt és így saját hibájából elvesztette az ő vidám és békés Avignonját. Az is lehetséges, hogy Gergely árulásnak tekintette, hogy Katalin némiképen magára hagyta és a helyett, hogy mellette maradt és segítette volna őt, békítgetésekkel és térítésekkel töltötte idejét abban a környezetben, amely korántsem volt olyan fontos, mint a római. Bármint volt is, Katalin csak kerülő úton tudott a Pápához szólni, és ő felhasználta ezt az utat. A Rajmundhoz intézett levélnek jórésze arra van szánva, hogy azt a pápa előtt felolvassák. Ebben Katalin egyenesen a Szentatyához fordul: „Büntess meg engem, szentséges Atyám, — kiált fel — de az értelem szerint és ne haraggal büntess. Kihez forduljak, ha

te elhagysz engem? Ki lesz az én menedékem, ha te elűzöl? Üldözöm üldöznek engem; s én hozzád és Isten többi szolgálójához menekülök. Ha pedig bosszankodva és méltatlankodva mégis elhagynál, akkor a megfeszített Jézus sebeibe rejtőzöm, akinek Helytartója vagy; tudom, hogy Ő befogad engem, mert Ő nem akarja a bűnös halálát... És ha Ő befogad, te sem fogsz többé elűzni, és mindketten helyünkön maradunk, hogy az erény fegyvereivel bátran harcoljunk Krisztus édes Arájáért. Itt akarom életemet befejezni könnyek, verejtékek és sóhajok között; véretem és csontjaim velejét akarom adni a szent Egyházért. S ha az egész világ elűzne is, semmit sem törődöm vele, hanem sírva és szenvedve megpihenek az édes Ara keblén. Bocsáss meg nekem, szentséges Atya, minden vétket, amelyet Isten és Szentséged ellen elkövettem. Az örök Igazság mentegessen és nyugtasson meg engem. Alázatosan kérem áldásodat."

Valójában Katalinnak nem volt semmi oka, hogy XI. Gergellyel szemben szemrehányásokat tegyen magának. De jellemző tulajdonsága volt, hogy mindig hibásnak érezte magát, és ezért készségesen igazat adott vádlóinak. Úgy rémlett neki, hogy alapjában véve ő az oka minden rossznak, ami a világra szabadult, mert ha ő *ilyen* vagy *olyan* körülmények között másképp cselekszik, ez vagy az nem történt volna meg, és az események egészen más fordulatot vesznek. Amikor elmúlt életét szemlélte, úgy tűnt fel előtte, hogy az a jócselekedetekre való alkalmak sorozata volt, amelyek azonban elvesztek, és pedig ő *általa*, mert nem állott feladata magaslatán, és mert inkább kereste saját tetszését, mint Isten akarátát; s így betűszerint ő volt *la cagion d'ogni male*, az oka minden rossznak, ami a világon történik... Ennek az érzésnek a hatása alatt mindig imába merült s így kiáltott fel: „*Peccavi, Domine, misere-re meil* Vétkeztem Uram, irgalmazz nekem!” S ezért történt, hogy lelkiismerete színezüst sarkantyújától sarkallva, ok nélkül bocsánatot kért a pápától.

Katalin jámbor bűnbánatának kifejezése oly pillanatban jutott Gergely trónja elé, amelyben a helyzet valóban kétségbeejtőnek látszott. A békét, amelynek érdekében a Sienai Avignonban tárgyalni akart, sohasem kötötték meg Firenzével. A firenzei követek 1377 októberében elhagyták Anagnit, ahol a pápát felkeresték, de a magukkal vitt békefeltételeket Firenzében egyhangúlag elfogadhatatlanoknak jelentették ki. Megszavazták az ellenségeskedés folytatását, valamint a nyolc háborús kapitány újraválasztását, és elhatározták, hogy abban az

esetben, ha a pápa nem vonja vissza az egyházi tilalmat, új adókkal sújtják a papságot és az egyházi tulajdont. Október 18-án a Piazza della Signorián ünnepi nagymisét énekeltek.

Ugyanakkor Gergely ellenségeskedésbe került a sienai köztársasággal is, mert ennek megbízottait, jöllehet azok Katalin írott ajánlásával jöttek hozzá, börtönbe vettette; közben a pápai csapatok elfoglalták Talamone kikötőjét és elpusztították a sienai Maremmát. A pápai seregek vezére, Rodolfo Varano di Camerino — ugyanis John Hawkwood elhagyta Gergely szolgálatát és ismét Firenze zsoldjába állott — 1377 októberének a végén Bartolomeo di Smeducciótól vereséget szenvedett. Így aztán a Szentatya egyetlen támasza Johanna, az erkölcsi szempontból nagyon rossz hírbe került nápolyi királynő volt, akihez állandóan panaszos könyörgéseket intézett.

De ebben a sötétségben mégis ragyogott egy fénysugár, és ez Katalin felől áradt. A leány befolyásos firenzei barátja, Niccolò Soderini kevéssel Rajmund Rómába utazása előtt egy napon Sienába jött és itt fontos megbeszélést tartott a dominikánussal. Firenze tulajdonképpen rászánta magát a béke aláírására, állította Soderini; csak öt-hat személy kívánta csökkönyösen a háború folytatását. S ezt a néhány embert könnyen ártalmatlanná lehetne tenni, ha a többiek valamennyien szövetkeznének ellenük és őket számkivetésre ítélnék. A firenzei kijelentette, hogy a guelf párt vezetői, akiknek *Uffiziali* vagy *Capitani della Parte guelfa* volt a nevük, készségesen kezükbe veszik ezt az ügyet.⁵

De az út, amely a firenzei guelfekhez vezetett, Sienán haladt keresztül: csak Katalin nyújthatott ebben segítséget. Rajmund elbeszéli, hogy amikor Rómában egy vásárnap reggel a szószékről lejött, rendeletet kapott, hogy mindjárt ebéd után jelenjen meg a pápánál. „Azt írták nekem, — mondotta Gergely a dominikánusok perjelének — hogy ha sienai Katalin Firenzébe menne, azonnal megkötnék a békét.” — „Nemcsak Katalin, hanem mi is valamennyien készek vagyunk akár vértanúhalált is halni, ha Szentséged kívánja”, — felelte Rajmund a kérdés elől kitérve. — „Nem akarom, hogy te menj Firenzébe, mert veled rosszul bánnának, — folytatta a pápa — de nem hiszem, hogy Katalint bántani mernék, mert ő nő, és azonkívül tisztelik is.” A kihallgatás azzal a határozott figyelemzetetessel ért véget, hogy a dominikánus másnap reggel a Katalin küldetéséhez szükséges bullákkal és egyéb okmányokkal jöjjön vissza.

Igy jelent meg a Sienai harmadszor és utoljára az Arno-

parti köztársaságban. 1377 decemberében elhagyta Rocca di Tentennanót, s Sienán és Barberino di Val d'Elsán át Firenzébe ment. Ez alkalommal csak kevesen voltak kíséretében: Alessia Saracini, Cecca Gori, Caterina di Ghetto, Neri, Stefano Maconi és később, amikor ez utóbbi hazatért, Ser Cristofano di Gano Guidini. „Ebben az évben, — említi az 1377. évi firenzei krónika — ide, Firenzébe érkezett egy Katalin nevű nő, Jacopo Benincasa leánya, ... aki megszegyenítette az Egyház ellenségeit. A guelf párt vezetői örömmel fogadták őt, nevezetesen Niccolò Soderini, aki szobát készített számára házában, ahol a leány már máskor is lakott, továbbá Stoldo di Messer Bindo Altoviti és Piero Canigiani; ezek égig emelték őt. Igaz, hogy értett is az egyházi kérdésekhez mind természetes tehetsége, mind tanultsága folytán, és nagyon jól tudta használni a szót és a tollat. Piero Canigiani a San Giorgio mellett házat építtetett számára, és e célból az egész környéken pénzt gyűjtött a férfiaknál és a nőknél, és azon követ és gerendákat vásárolt, amelyeket a helyszínre vitetett. Katalin vagy saját elhatározásából, vagy a már említett személyek ösztönzésére gyakran megjelent a párt ülésein és azt mondta, hogy igazságos dolog *ammonire* (a „száműzés” műkifejezése), csakhogy véget vessenek a háborúnak ... A párt tagjai prófétáknak tisztelték őt, a többiek pedig képmutató és gonosz asszonynak tartották.”⁶

Katalin kevéssel Szent Lúcia ünnepe (december 13.) előtt érkezett Firenzébe. Nem feledte el, hogy régen, ifjúságában mennyire szerette ezt a Szentet. Az ő ünnepének vigiliáján történt valaha Sienában, hogy nyitva látta az eget és hallotta az angyalokat, amint Szent Lúciát dicsőítették; a szűzek karának közepén ott állott maga a Szent, a legszebb és a legtisztább valamennyiök között, és keblén drága zománcozott aranyékszert viselt ... Tommaso della Fonte tudott erről a látomásról, el is beszélte azt emlékirataiban; neki ír tehát Katalin, hosszú hallgatás után, hogy közölje vele mindazt, amit Szent Lúcia mostani ünnepén átélt. „Ünnepe megízleltette velem vértanúsága gyümölcsét. Heves vágyamtól vezetve megjelentem a Bárány asztalánál, aki így szólt hozzám, szánalmas teremtményhez: 'Én vagyok az asztal és az étel, mely az asztalon van.' S a Szentlélek keze átadta nekem ezt az ételt ... Anyyra láttam az igazságot, hogy lelkem most megvallja, hogy sohasem szerettem az Istent ... Oly kegyelemmegújulást éreztem magamban, hogy a nyelv nem tudná azt kifejezni. Ah, ah, nem akarok ehhez hozzáfűzni semmit, csak azt, hogy kérem ezt a legédesebb *Lucét*, szerezze meg számunkra, hogy minél

előbb feláldoztassunk az igazságért. Ne csodálkozz ezen, nagyon kedves Atyám, mert nem tudok betelni az áldozatokkal!”

A Sienai ily érzelmeiktől éltetve vett részt a guelf párt gyűlésein, amelynek vezetői nagyon jól tudták, milyen értéket képvisel számukra Katalin neve, és megérezték, hogy e név oltalma alatt kielégíthetik személyes bosszújukat. Így aztán a guelf osztracizmus nemcsak azt az öt-hat embert sujtotta, akiket Soderini Rajmund előtt megnevezett. Katalin egyébként mindig nagyon élénk igazságérzése mintha pillanatnyilag elszunnyadt volna: szabad folyást engedett a dolgoknak. Számára az volt a fontos, hogy a firenzeiek a pápával kötendő béke bevezetéseként végre kezdjék tiszteletben tartani az egyházi tilalmat. Egyik levelében, amelyet e korszakban barátjának, William Flete-nek írt, ezt mondja: „Reméljük, hogy Isten megkönyörül a világon és az Ő édes Jegyesén, s eloszlatja az emberi értelem sötéttségét. Úgy látom, már kezdenek feltűnedezni a hajnal első sugarai, és a mi Urunk megvilágosította ezt a népet, hogy elvonja a bűnös elvakultságtól, amelybe akkor esett, amikor erőszakkal misét mondatnak. Most, hála Istennek, megtartják az egyházi tilalmat, és engedelmeseknek mutatkoznak Atyjuk iránt.” Hasonló szavakkal ír Monna Alesianának is: „Megjött a hajnal, oszladozik a halálos bűnök sötétsége, amelyeket azáltal követtek el, hogy nyilvánosan szentmisét mutattak be és hallgattak... az egyházi tilalmat most már megtartják. Hála, hála legyen ezért a mi Urunknak, aki nem veti meg szolgálai alázatos imáit, könnyeit és forró kívánságait... Fel tehát, ébredjetek, és ne aludjatok tovább! Imádkoztassatok a monostorokban, és mondjátok meg perjelnöknek (a mantellatákénak), végeztessen valamennyi nővérrel külön imát a békéért, hogy Isten könyörüljön meg rajtunk, és én ne a béke helyreállítása nélkül térjek vissza Sienába.”⁸

Katalin, mint mindig és mindenhol, mostani firenzei tartózkodása alatt is talált új tanítványokat; ezek között volt Giannozzo Sacchetti, a megtért költő, akinek templomi énekeit (*Laude*) énekeltek az egyházi tilalom alatt az istentisztelet helyettesítő jámbor összejöveleteken, továbbá a szeretetreméltó Barduccio, Piero Canigiani legkisebb fia, aki Katalin számára utolsó éveit alatt az lett, aki előzőleg Stefano volt: titkára, aki mindenhova elkísérte, anyai szívének Benjaminja, mint ahogy Stefano a Józsefje volt...

Ezalatt a politika haladt a maga útján. Többszöri tétozás után végre elhatározták, hogy valamennyi háborúskodó hatalom képviselői értekezletet tartanak, és a találkozás helyéül Sarzanát választották. A pápa három francia bíboros által kép-

viseltette magát; Firenze öt követet küldött; ugyanezt tette Velence, Nápoly és Franciaország is; Bernabò Visconti és Brunswicki Ottó személyesen jöttek el. De XI. Gergely közben, 1378 március 27-én hirtelen meghalt. A firenzei krónika elbeszéli, hogy abban a pillanatban, amidőn a pápa kilehellte a lelkét, a Porta San Fredianón dörömbölést hallottak, miközben egy hang így kiáltott: „Gyorsan nyissátok ki a béke hozója előtt!”

A pápa halála új küzdelmeket támasztott. A sarzanai értekezlet feloszlott, még mielőtt valami eredményt ért volna el, és április 8-án Rómában megválasztották VI. Orbán pápát, akinek pápasága alatt a nagy egyházszakadás támadt.⁹

Nem szándékozom a szakadás történetét itt elmondani. A Szent Kollégium tudvalevőleg a római nép erős nyomása alatt hajtotta végre a választást, amely Péter székébe a bari érseket, a nápolyi Bartolomeo Prignanót helyezte. A konklávét április 7-én késő délután gyűlt össze, és egészen a bíborosok celláig visszahangzott a Szent Péter-téren szorongó tömeg kebléből feltörő fenyegető kiáltás: „*Romano lo volemo!* Rómaiak akarunk!”

Az új folyamán a csöcselék betört a Vatikán pincéibe, „hogy a pápa jó borából igyék”; egy másik csapat pedig a toronyba vonult és a harangot kezdte félreverní, amire a Capitolium tetejéről feleltek. Az éjtszaka baljóslatú volt. A cellákba zárt bíborosok nem tudták, mi történhetett a városban. A spanyol Pedro di Luna javaslatára tizenhatból tizenhárom szavazattal a Rómában jelenlévő bari érseket választották meg — s egy olasz megválasztása már félengedmény volt. Reggel azonban a nép ingerültsége az őrjöngés oly fokára hágott, hogy a bíborosok nem merték kihirdetni a megtörtént választást, hanem életük megmentésére ahhoz a kibúvóhoz menekültek, hogy pápai díszbe öltöztették az agg Tebaldeschi bíborost, aki római volt. Az aggyastán erélyes tiltakozása ellenére is végigjátszották ezt a komédiát; ünnepélyesen zúgtak a harangok, és *Te Deum*-ot énekeltek, s azután a bíborosok sietve elhagyták a Vatikánt. Bartolomeo Prignanót csak másnap értesítették, hogy őt és nem Tebaldeschit választották meg. A rómaiak mindazáltal meg voltak elégedve, hogy legalább nem francia lett a pápa. Húsvét napján, április 18-án megkoronázták Orbánt, aki a hagyományos módon poroszkáló lóra szállva ünnepélyes körmenetben a Lateránba lovagolt.

Az új pápa mindenben ellentéte volt Gergelynek. Ha ez utóbbi gyöngének és határozatlannak mutatkozott, Orbán szí-

gorú és nyers volt. Egyik legelső intézkedése az volt, hogy korlátozta a bíborosok által kifejtett fényűzést; azután hazaküldte a sok püspököt, akik egyházmegyéjük kormányzása helyett inkább Rómában tartózkodtak, és egész sor olyan újítást vezetett be, amilyeneket később X. Pius írt elő. Heves és indulatos jellemű volt; megtörtént, hogy így szólt a bíborosokhoz: „Hallgassatok!”, vagy olyan sértő szavakat használt, mint *pazzo* vagy *ribaldo*. Az egyik beszéde, amelyet az „Én vagyok a jó pásztor” szöveg felett tartott, nem volt más, mint a főpapság erős dorgálása. A szegények iránt jóságosnak mutatkozott, de a római nemesség panaszkodott, hogy nem fogadta őket olyan tisztelettel, mint amilyenhez szokva voltak. A gorgonai kartauzi perjel ezt írja levelében Katalinnak: „Az új pápa, mint mondják, félelmetes ember, aki szavaival és tetteivel mindenkit megrémít. Úgy látszik, minden bizodalmát Istenbe helyezi, és ezért senkitől sem fél; igyekezetének nyilvánvalóan az a célja, hogy kiirtsa a simóniát és a pompaszeretetet, amely Isten Egyházában uralkodik.”¹⁰

Mindamellett a május és június hónap még a nélkül múlt el, hogy bármiféle nyílt ellenállás támadt volna az új pápával szemben. A Szent Kollégium értesítette Orbán megválasztásáról a hat bíborost, akik még Avignonban tartózkodtak, azután írt a császárnak és a többi katolikus uralkodónak is. De amikor Jean de la Grange amiens-i püspök, ez a kiváló francia főpap Rómába érkezett, az ellenzék szervezőre és vezetőre talált benne. Jean de la Grange ellenezte, hogy az Angyalvár, amelyet XI. Gergely halála után Pierre de Cros limoges-i bíboros testvére tartott megszállva, megnyissa kapuit a Szentatya előtt. És amikor megérkezett a nyári hőség, a Szent Kollégium elégedetlen tagjai valamennyien elhagyták Rómát, és szám szerint tizenhárman Anagninban gyűltek össze.

Orbán, aki végre némi gyanút fogott, hiába küldötte ide a három olasz bíborost, Orsinit, Brossanót és Corsinit. A pápai követek eredmény nélkül tértek vissza küldetésükből. Augusztusban a franciák levelet juttattak el Orbánhoz, amelyben öt csupán „bari püspöknek” címezték és kijelentették, hogy a félelem hatása alatt, vagyis törvénytelenül választották meg őt. Ezt a levelet egy hivatalos okirat, a *Declaratio* kísérte, amely az április 8-i eseményeket adja elő. A bíborosok ebben kifejezetten tanúsítják, hogy Prignanót csak azért választották meg, hogy a római népet kielégítsék és így életüket megmentésük. Ezért a tizenhárom bíboros Orbánt mint törvénytelen pápát kiközösítette (augusztus 9-én), és magukat a pápa által halálosan megsértett Onorato Gaetani gróf oltalma alá helyezték.

Ezen események lejátszódása alatt Katalin Firenzében tartózkodott. Orbánnak a pápai trónra jutása nem nyújtott jobb kilátást a béke létrehozása számára, amelyre Katalin minden erőfeszítése irányult. A gorgonai perjel, aki értesüléseit Piero Gambacorti Rómából nemrég Pisába visszatért fiától, Andrea-tól szerezte, épp ellenkezőleg így ír a fentebb idézett levélben: „Szentatyánk mindenütt azt hirdeti, hogy békét akar, de az Egyházra nézve tisztességes békét; nem törődik a pénzzel, és ha a firenzeiek békét kívánnak, teljes nyíltszívúsággal, a két-színűség árnyéka nélkül kell hozzá jönniök. Szavai szerint inkább 'nagy háborúra' kell várni, mint békére számítani.”

Firenzében is előrelátták a „nagy háborút”, amely csakhamar ki is tört. A guelfek továbbra is folytatták osztracizmusukat s végül annyira nekibátorodtak, hogy Giovanni Dinit, a „nyolc háborús kapitány” egyikét, és még más két tekintélyes személyt száműzéssel sujtottak. Májusban új Signoriát választottak, amelyben a *Gontaloniere della Giustizia* tisztét Salvestro de' Medici töltötte be. Ez a kiváló guelf igyekezett politikai barátjainak önkényes cselekedeteit megfékezni; ígéretüket vette, hogy ezután a hírhedt ghibellineken kívül senkit sem sujtának száműzetéssel, s az ítélet csak akkor lesz érvényes, ha azt három szavazással jóváhagyják. Ezt az ígéretet pár hét múlva megszegték, amikor a guelf párt fejei zárt ajtók mellett huszonnévszer ismételték meg a szavazást, míg végre sikerült Salvestro két párhívét száműzniök.

Erre kitört a polgárháború. Salvestro de' Medici föllázította a népet politikai barátai és tisztársai ellen. A céhek június 22-én felfegyverkezve és zászlóikat lobogtatva összegyűltek a Piazza della Signorián, majd bejárták a várost és a számottevőbb guelf palotákra rontottak, hogy a rombolással kielégítsék bosszújukat. A Porta Rossa mellett álló Palazzo Strozzi és a San Piero Maggiore közelében emelkedő Palazzo Albizzi kifosztották. A lázadók *Viva il Popolo!* kiáltással átkeltek a Ponte Vecchiön, hogy az Arno balpartjára menjenek. Ott a kis Piazza Santa Felicitára érkeztek, ahol egy oszlop emelkedik, mint mondják, ama prédikációk emlékére, amelyeket Szent Péter vértanú tartott a patarénok ellen. Ekkor eszükbe jutott a dominikána: „Le a képmutató Niccolóval és az ő Szent Katalinjával!” kiáltották. Erre azonnal felrohantak a Costa di San Giorgio nevű keskeny utcán, amelyre a magas kőfalak fölött kinyúlott a kertek lombozata. „Hol van az a boszorkány, — ordították — ha megtaláljuk, darabokra tépjük!”

Megtalálták. A lakása melletti kis kertben volt, amely

még ma is terraszszerűen van elrendezve a domb tetején, és ahonnan Firenzére, Giotto harangtornyára és a Santa Maria Novellára nyílik kilátás. Ott találták tehát mantellatáktól és barátaitól, Neritől, Barducciótól és Ser Cristofano di Ganótól körülvéve. Együtt nézegették a várost, amelyet Katalin szeme számára az ördögök felhője homályba borított. A vad csapat ellepte a kertet, és a Sienai, miként Ura és Mestere a Getszemániában, egyedül bátran elébük ment. „De örök Jegyesem nagyon megráfált engem — beszéli el Katalin levelében, amelyet erre a zendülésre vonatkozólag írt Rajmundnak. — Sírok is miatta, mert oly nagy a bűneim sokasága, hogy nem érdemeltem meg, hogy vérem ontásával életet és világosságot adjak ezeknek az elvakultaknak, s kibékítsem a fiút (Itáliát) az atyával (a pápával). Vérem nem erősített be egy követ a szent Egyház misztikus testébe. Úgy látszott, mintha annak a keze, aki még akart ütni, meg lett volna kötözve. Így szóltam: 'Én vagyok. Fogjatok meg, és hagyjátok békén kíséroidmet.' De ezek a szavak törszúrások voltak, melyek átvárták a szívüket. Atyám, érezz magadban élénk örömet, mert én még sohasem ízeltem hasonló titkokat ily nagy vigasszal. Az igazság édesége, a jó és tiszta lelkiismeret öröme, Isten édes gondviselésének illata volt ez, az új idők hajnala, a vértanúk korszáka, amelyet, mint tudod, az örök Igazság megjósolt. A nyelv nem volna képes elmondani a boldogságot, amelynek lelkem zsákmánya volt. Ezért úgy tűnik fel előttem, annyira le vagyok kötelezve Teremtőmnék, hogy mégha lángoknak adnám is át a testemet, még mindig kevés volna ama mérhetetlen kegyelmek viszonzására, amelyeket én és szeretett fiaim és leányaim nyertünk.

Mindezt nem azért beszélem el, hogy szomorkodjál, hanem ellenkezőleg, hogy édes és szent örömet érezz, s hogy te és én kezdjük megsiratni tökéletlenségemet, mert bűneim fosztottak meg engem ettől a nagy jótól. Ó, milyen boldog lett volna a lelkem, ha véremet onthattam volna az édes Aráért, a Vér szeretetéért és a lelkek üdvéért! Nem akarok hozzáfűzni ehhez semmit sem; Cristofano majd beszél neked róla és elmond más dolgokat is. Csak azt akarom lelkedre kötni, hogy kérd a földi Krisztust, ne késleltesse a békét a történetek miatt, hanem ellenkezőleg, annál serényebben hozza azt létre, hogy azután más fontosabb dolgokkal foglalkozhassék, amelyeket Isten dicsőségére és az Egyház megújítására végre kell hajtania. Kérjed az irgalmasság nevében, hogy gyorsan cselekedjék, mert csak így vethet véget az Isten ellen elkövetett sok-

sok megbántásnak. Kérd meg őt, legyen irgalmas és könyörületes ezekhez a lelkekhez, akik mély sötétségben élnek. Mondd meg neki, hogy nyissa meg minél előbb börtönöm ajtaját, mert ha a béke nem jön létre, nem látszik lehetségesnek, hogy innen eltávozzam; pedig én Rómába szeretnék menni, hogy a vértanúk vérért megízleljem, Öszentségét meglátogassam, és veled találkozva elbeszéljem neked azokat a csodálatos dolgokat, amelyeket Isten értelmünk felvidámítására, szívünk megrészegítésére és reményünk növelésére a legszentebb Hit fényénél az utóbbi időben vitt végbe.”¹¹

Igy szól Katalin elbeszélése ama pillanatra vonatkozóan, amelyben közelebb volt hozzá, mint valaha, hogy elérje forró vágyai végső célját, hogy hasonló legyen Szent Lúciához, aki „szeretettel eltelve bátran feláldozta testét”, és akitől nemrég, legutolsó decemberi ünnepén azt a kegyelmet kérte, hogy őt is áldozzák fel „a mi édes Megváltónkért”. Rajmund a sienai szűz életrajzában Cristofano di Guidini elbeszélésére támaszkodva részletesen leírja ezt a drámai jelenetet, majd így folytatja: „Jóllehet ez a lázongás megszűnt, a szent szűz és társai mégsem voltak többé biztonságban. A város lakóit oly nagy félelem kerítette hatalmába, hogy ezután senki sem merte őket házába befogadni... Végre találtak egy jámbor és derék embert, aki félelem nélkül házába fogadta őket, de csak titokban a nép és a lázadók dühe miatt. Pár nap múlva a Mamma és fiai és leányai elhagyták a várost, de nem annak területét, és egy magános helyre mentek, ahol remeteéletet éltek.”¹²

A Capuai Rajmund által említett „jámbor és derék ember”, aki a válságos órában Katalint vendégül látta, Francesco di Pippino sanminiatoi szabó volt; az ő szerény háza, amely a gabonapiac mellett állt, biztos menedékhely volt a Sienai számára. A „magános hely” alatt pedig általában Vallombrosát értik. Itt, a Casentino-völgyben Katalin egyideig a számára oly kedves kolostori életet élhette, a magas Apenninek friss, csípős levegőjét szívhatta és a hegység erdeinek egészséges békéjét élvezhette. Tisztelettudóan állott meg bizonyára a hatalmas bükkfa előtt, amelyet állítólag Szent Giovanni Gualberti, a béke apostola ültetett, aki egy nagypénteken kibékült testvére gyilkosával, amit az út mellett emelkedő kápolna feszülete fejbőlintással helyeselt... És bizonyára gyakran fordította tekintetét Alverna irányába, a „kemény szikla” felé, amelyen másfél évszázaddal előbb Szent Ferenc „Krisztus pecsétjét kapta”. . .

A Szent ezidőből származó egyik levelén a következő cím van: „Monna Pavolának ... Fiesolében.”¹³ Nem lehetetlen, hogy Katalin a kamalduliakhoz való visszavonulása előtt vagy után pár napot a városkában töltött, amely oly kedvesen helyezkedik el a szelíd domb tetején. Szeretnénk őt magunk elé képzelni, amint imádkozva a Settignano felé nyúló erdőkben bolyong, vagy amint a reggeli harmattól nedves olajfák alatt felkapaszkodik az ösvényeken, hogy misére menjen a székes-egyházba vagy a Santa Maria del Fiore-klastrom kis kápolnájába, amely az ő idejében azon a helyen emelkedett, ahol ma a Kisebb Testvérek temploma van.

Mindenesetre Katalin csakhamar visszatért Firenzébe, ahol ismét helyreállt a nyugalom. Innen írta első levelét Orbán pápának, akivel — ha mindjárt csak futólagosan is — személyes ismeretséget kötött Avignonban, amikor az még csak acerenzai érsek volt.

Katalin mielőtt tárgya fejtegetésébe bocsátkoznék, az ő szígorú evangéliumát hirdeti. „Csak az áll szilárdan a szeretetben, aki kész meghalni Isten szeretetéért és a lelkek üdvéért, mert kivetkőzött minden önszeretetből; az ellenben, aki megmarad az önszeretetben, nem kész életét adni. Sőt nemcsak életét nem adja, hanem úgy látszik, a legkisebb szenvedést sem akarja elviselni, mert állandóan fél, hogy elveszíti életét és jólétét. Ezért minden cselekedete tökéletlen és romlott, mert az érzelem, amely őt cselekedeteiben vezeti, megróható.”

Teljes lemondás nélkül tehát senki sem tudja kötelességét tökéletesen teljesíteni. Aki fél mások megvetésétől, mindig túlságos engedékenységre fog hajlani, vagy ahogy Katalin az ő dúsképzletű nyelvén mondja, hajlandó „kenőcsöt tenni a sebre, a helyett, hogy azt kiégetné”. Márpedig a kor gonoszságai olyan természetűek, hogy csak a tüzes vas képes azokat meggyógyítani. A Sienai avignoni emlékeire támaszkodva gyászos képet rajzol a kereszténység hanyatlásáról és különösen a papság vétkeiről. „Úgy viselkednek, mint a csalók; felszentelt kezükkel kockát vetnek, áruba bocsátják Krisztus vérért, és a szerzett pénzt törvénytelen gyermekeikre költik.” Isten igaz szolgálai mindezt rémülettel és undorral szemléli, majd meghalnak a fájdalomtól, de mégsem tudnak meghalni. Ezek most Orbánban reménykednek, és elvárják tőle, hogy szent emberek seregével veszi körül magát, akik nem félnek a haláltól . . .

Katalin ezután a firenzeiekért könyörög: „Bocsáss meg nekik, *Babbo mio*, — mondja — és akkor, meglátod, jobb gyer-

mekekre találsz bennük, mint a többiben valamennyiben. Örömet elmennék innen... Add meg ezt a kegyet nekem, szegény szerencsétlennek, aki hozzád jövök és ajtódon kopogtatok. És ha majd a békét aláírták, emeld fel a szent Kereszt zászlaját a hitetlenek ellen."¹⁴

Orbán ezt a levelet Tivoliban kapta kézhez, ahol négy olasz bíborosa társaságában tartózkodott, míg az ellenzék Anagninban tanácskozott. A pápa belátta, hogy a békét nem szabad tovább halogatnia. Július 18-án, vasárnap délután a pápa küldöttje kezében olajfaágot tartva belovagolt Firenzébe, és csakhamar az egész városban visszhangzott a kiáltás: „Megjött az olajfaág! Béke van!” A Palazzo Vecchio hatalmas harangjai megkondultak, és az olajfaágot a Városháza egyik ablaka alá tűzték, hogy mindenki láthassa. A tér csak úgy hemzsegett az ujjongó tömegtől; a tanácsosok megjelenetek az erkélyen és felolvasták a pápai okiratot; este a várost kivilágították. Katalin örömtől áradozva írta még aznap este Sano di Macónak és a többi Sienában maradt tanítványának: „Ó, nagyon kedves fiaim, a sánták járnak, a süketek hallanak, a vakok látnak, a némák beszélnek és hangosan kiáltják: béke, béke, béke!” És betette a levélbe a boldogságot hozó olajfaág egyik levelét, amely „szombat este egy órával az Angelus után érkezett”.¹⁵

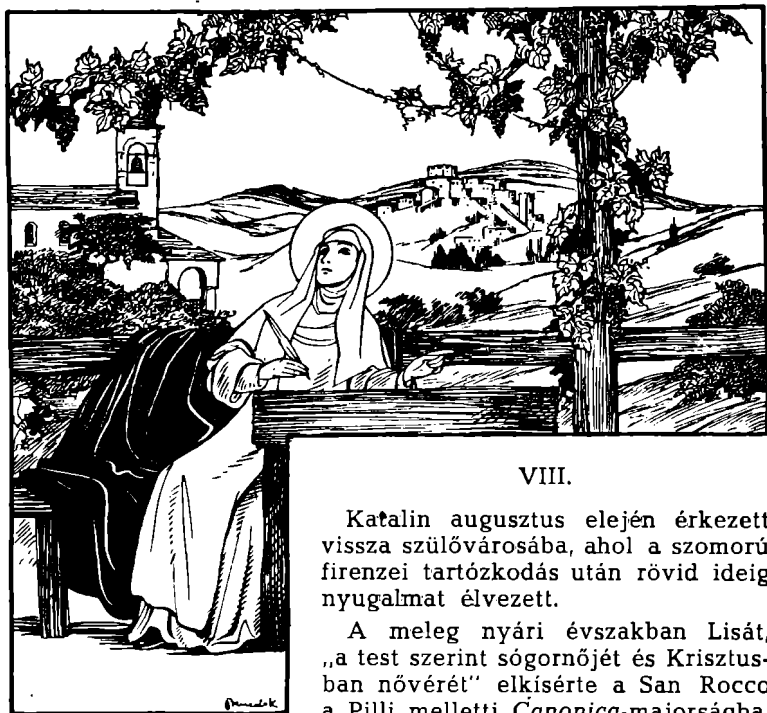
Ez a béke azonban — mint különben a középkor minden békéje — csak rövid ideig tartott. Már két nap múlva, július 20-án, kedden reggel kitört a rettentő munkáslázadás, amely *Tumulto dei Ciompi*-néven ismeretes. A „nem-szervezett” munkások (hogy modern kifejezést használjunk), akik Firenzében semmiféle polgári jogot sem élveztek, fellázadtak és gyújtogatva-fosztogatva járták be a várost. A fejtelenség három napig tartott; aki csak tehette, elmenekült Firenzéből; a Palazzo Vecchio a csöcselék kezébe került. Végre egy gyapjúkártoló, Michele di Lando helyreállította a rendet és a békét a városban, amelyben diktátori hatalmat gyakorolt.

A békét a köztársaság és a Szentszék között végérvényesen július 28-án kötötték meg. A firenzeiek tartoztak 250.000 forint bírságot fizetni, az egyháziak ellen hozott minden törvénytüket hatályon kívül helyezni és a templomok és kolostorok elrablott javait visszaadni. Ennek fejében október 23-án megszűnt az egyházi tilalom és a volterrai püspök és a ferencrendi Francesco da Orvieto a pápától teljhatalmat kaptak, hogy a várost a kiközösítés alól feloldozzák.¹⁶

Katalin már előbb útrakelt Siena felé. Augusztus 2-án el-

hagyta Firenzét. Hogy milyen érzelmekkel, azt megtudjuk abból a levélből, amelyet hazatérte után a város Priorjaihoz és az Igazság Zászlósúrához intézett. Ebben a levélben így szól: „Az volt a szándékom, hogy meglátogatlak benneteket és veletek ünneplem a béke ünnepét, amelyért oly sokat dolgoztam, és azután vissza akartam térni Sienába.

De az ördög, úgy látszik, oly igazságtalan gyűlöletet támasztott ellenem, hogy nem akartam magam kitenni annak, hogy új gonoszságok oka legyek. Isten kegyelmével elutaztam... Megvigasztalódtam, mert teljesítettem a várostokba érkeztemkor magamra vállalt feladatot, hogy addig nem hagylak el titeket, amíg nem látom, hogy mint jó gyermekek kibékültetek Atyátokkal, még akkor sem, ha életemet kellett volna is elveszítenem.”¹⁷

VIII.

Katalin augusztus elején érkezett vissza szülővárosába, ahol a szomorú firenzei tartózkodás után rövid ideig nyugalmat élvezett.

A meleg nyári évszakban Lisát, „a test szerint sógornejét és Krisztusban nővérét” elkísérte a San Rocco a Pilli melletti *Canonica*-majorságba.

Hogy idejussunk, Sienát a Porta San

Marcón át hagyjuk el, átmegyünk a dombokon, amelyeken a Santa Bonda és az ősrégi Sant'Eugenio-apátság emelkedik, majd a kis Costalpino városkán keresztülhaladva a *Montagnuola* felé vezető úttól balra arra az alacsony hegyláncre térünk, amely Siena vidékét a toscanai Maremmától elválasztja. Elhaladunk a román-homlokzatú lagrottai templom mellett; az egyik magaslaton, fekete ciprusok függőnye mögött a várszerű montecchiói villa emelkedik; innen tágas kilátás nyílik a szőlőkkel és ezüstös olajfákkal borított tájra, amely a távolban kéklő Monte Amiata kettős hullámaig terjed. Lisa Benincasa majorházából nem maradt meg semmi; telkén új *fattoria* emelkedik. De az utat szegélyező nagy kőfalba majolika-mellkép van illesztve, amely Katalint ábrázolja; a barna hajzatot zöld korona ékesíti, és fölötte ez a vers olvasható:

*Santa Caterina da Siena Vergine,
Tu che questo suolo un giorno
Possedendo calcasti, ora dal cielo
Rendilo pur d'ogni dovizia adorno.*

Magyarul: „Sienai Szent Katalin Szűz, aki valamikor e földet mint tulajdonodat tapostad, tedd most azt az égből minden gazdagsággal ékessé.”

Kétségbe lehet vonni, hogy Katalin a tulajdonos érzelmeivel sétálgatott ezen a helyen; mi mindenesetre egészen mást tudunk azokról az érzelmekről, amelyek sanroccói tartózkodása alatt lelkét eltöltötték. Caffarini beszéli, hogy Katalin szokásos fájdalmainál kínózva egy napon és egy éjen át ágyban maradt. Reggel elvánszorgott a templomig, amely a falu másik végén egy dombon emelkedett, elég messze a Canonicától. De a lelkét keservesen kínzó mély bűntudattól leverve a kis szentély kapuja előtt megállott. Megint úgy rémlett előtte, hogy a világon történő minden rossz és különösen a fenyegető egyházszakadás, — amelynek közeli kitörésében nem kételkedett — minden-minden az ő bűneitől származik. Nem teljesítette kötelességét: másképen kellett volna beszélnie, hosszasan és meggyőzőbben kellett volna írnia, és mindenekfölött nagyobb hévvel és több buzgalommal kellett volna imádkoznia. Nem dobott elég szenvedést, elég könnyet és lemondást az isteni igazságosság mérlegére, és íme, a másik mérlegserpenyő, a sötétség serpenyője súlyosabb lett, az ördög nevetett, az ördög kigúnyolta az ő megfeszített Urát! Katalin a fájdalomtól lesujtva a zöld templomkapu küszöbére rogyott: „Úram, — zokogta — nem vagyok méltó, hogy hajlékomba lépjek, nem vagyok méltó, hogy szent testedet haszontalan ajkamra és nyelvemre vegyem, amely nem hirdette a Te ügyedet! *Io miserabile cagion d'ogni male! Peccavi, Domine, miserere mei!*”

De miközben így egyre mélyebben megalázta magát, hirtelen úgy érezte, mintha tűz árasztotta volna el, — lángfürdő volt-e ez avagy forró vérfürdő?... Katalin a láng vagy a vér által megtisztulva, felemelkedett, az oltárhoz ment és magához vette Jézus Krisztus testét.¹

Talán még aznap írta Monna Lodovica Tolomei di Granellohoz azt az augusztus 27-ről keltezett levelet, amelyben a következőket mondja: „Azt kérdezt tőlem, hogy hol és hogyan találod meg a szeretetet, amely annyira szükséges és annyira kíváncsú? Egész röviden azt felelem neked, hogy a szeretet csak a szeretetből származhatik, és fény nélkül nem

lehet azt megtalálni, mert ha fény nélkül haladunk, ott keressük, ahol nincsen, és így a sötétségben járunk.

El kell tehát távolítanunk magunktól azt, ami megfoszt bennünket a világosságtól, vagyis az önszeretetet. Az önszeretet ugyanis felhő, amely megakadályozza, hogy lássuk azt, amit igazán szeretnünk kell. Az önszeretet felhő, amely arra készítet bennünket, hogy a sötétségben és Istenen kívül szerezzünk nem észszerű, hanem érzéki szeretettel. Jó eloszlalni ezt a felhőt és elűzni azt a test törvényeinek gyűlölete és megvetése által, mert a test mindig a lélek ellen küzd és ehhez a bűnös és rendetlen szeretethez vezet. De amikor az értelem szeme a hit fényétől megvilágosodik, akkor arra a kimondhatatlan szeretetre szegeződik, amelyet Isten tanúsított irántunk a megtestesült Ige, az Ő egyszülött Fia által. Ez az édes és gyöngéd Ige, a szeplőtelen Bárány vérével nyilvánította ki azt nekünk; és a lélek megrészegedik ettől a vértől, amidőn a szeretet hevét szemléli, amellyel kiontatott. A lélek e vér által megismeri az örök életet és látja, hogy Isten — a végből, hogy elvezessen bennünket a célhoz, amelyre minket teremtett — miért engedi meg, hogy a világ, az ördög és lázongó testünk szüntelenül kínozzanak bennünket; csak azért, hogy szívünk ne helyezze célját a világba és az érzékiségbe, hanem emelkedjék a világ kegyetlen tövisei, vagyis a mulandó gyönyörök fölé, amelyek olyanok, mint a hegyes tövisek, és tovahaladnak, mint a szél.”²

Minél inkább közeledett Katalin élete végéhez, annál jobban előtűntek alapérzelmei, amelyek alapgondolatai is voltak (mert hiszen egész élete bölcséletére támaszkodott). Egy hónappal később végleges kifejezést ad bölcséletének könyvében, amelyet ő és tanítványai egyszerűen csak *Il Libro*, a Könyv névvel illettek, és amely az ő lelki végrendelete. Különös látvány, hogy ez az Istennek szentelt szűz, aki sohasem élt a világban, mily alaposan ismerte a világi életet, és milyen pontosan tudta azt lefesteni. Erre csak teljesen őszinte lélek képes; s íme, egy újabb bizonyíték a szentség és a lángész között fennálló közeli rokonságra: mindkettő az igazság tiszta szeretetén alapul. Katalin mint szent és mint költő ugyanazt hirdette, amit minden költő és minden aszkéta mindenkor vallott és hirdetett: *tutto passa!* A rózsá szirmai elhervadnak, és csak a szűrő tövisek maradnak meg. Sőt a rózsá szépsége is olyan, mint egy dárda, amely égető fájdalmat idéz elő a lélekben, azt megmérgezi és komor nyugtalan-

sággal tölti el. Napjainkban éppúgy, mint Katalin idejében San Rocco a Pilli szállótőkéi között ezt dúdolja a paraszt:

*Amore, Amor! Perchè si loda l'amore?
L'è una catena che non ha mai fine,
L'è una carcere oscura e una prigione.*

„Mindenki a szeretetről beszél, mindenki a szeretetet dicso-
sítja. Miért? Hiszen a szeretet nem egyéb, mint lánc, vég-
nélküli lánc: börtöncella, sötét tömlő!”

Katalin maga is énekelt, amikor szokásos gyors lépteivel a Sienából San Roccóba vezető hosszú úton haladt; oly tiszta hangon énekelt, beszéli el Caffarini, hogy a kíséretében lévő nők ámultak hallatára és valamiképen úgy találták, hogy a Szent egészen más személlyé alakult át. De ő nem méla-
bús *stornellókat* énekelt az emberi szeretet fájdalmairól és kínjairól, hanem himnuszokat, *Laudákat*, zsoltárokat és jámbor énekeket. Ő, aki szabadon járt-kelt a Santa Bondában, bizonyára ismerte Colombini *Laudáit*. Márpedig azokat ismerni annyi volt, mint szeretni is. A jezsuiták példájára ő is bizonyára énekelt: „Szeretett Jézus Krisztus, ki téged igazán szeret, szívében hordozva téged vágyódik utánad; bár állandóan szemlél, mégsem telik be. Énekelve és örvendezve megyek át a világon a Te szereteted miatt!”³

*Diletto Gesù Cristo, chi ben t'ama
avendoti nel core si ti brama,
te sempre contemplando non si sfama:
cantare e giubilar vo' per tuo amore.*

William Flete említi, hogy Katalin gyakran énekelt egy latin éneket, amely így kezdődik: „Isten Jegyese lettem, mert szűz vagyok”, a következő karácsonyi dalt pedig, amelyet ő maga szerzett, olaszul dúdolta:⁴

*Angeluzzo piccolino
che in Betlem è nato,
non ti paia così fantino
che gli è re incoronato.*

„Kedves kis angyal, ki Betlehemben születél, itt lenn a földön kised vagy, de koronás király az égben.”

Katalin éppúgy, mint Assisi Ferenc, Isten lantosa volt; költő volt ő is, mint a Poverello, de az ő költészete sokkal gazdagabb és változatosabb, sokkal mélyebb és kevésbé gyermekies. Mindenekfölött birtokában volt annak, ami a költői

tehetség lényegéhez tartozik, ama képességnek, hogy tökéletes képet tudott alkotni, amely a vegytani vagy mennyiségtani képletek pontosságával fejezi ki az igazságot. Levelei hemzsegek az ilyen képektől; a már idézett levelek is nem egy képet tartalmaznak (például a sienai rabokhoz intézett levélben a Krisztus és a jól felfegyverzett lovag közötti hasonlat). Hasonlatai gyakran humorosak, mint amikor a breviáriumot a pap feleségének mondja, mert a papnak az a szokása, hogy a breviáriumot karja alatt tartva sétálgat. A kísértésekről beszélve azt mondja, hogy azok olyanok, mint a legyek a konyhában, amelyek nem közelednek a rotyogó fazékhoz. A szívet nagyon kedvesen lámpához hasonlítja, amely lent szűk, fent pedig széles, — a szív szűk az önzésre, de szélesen ki van tárva Isten szeretetére. Az olaj, amely a lámpa lángját táplálja, az alázatosság, a türelem és a nyájaság. A lámpa, ettől az olajtól táplálva, az önismeret fényét árasztja a lélekben, de csak akkor, ha azt az istenfélelem keze tartja. Az erény virághoz hasonlít, — de amikor a virágok nagyon sokáig maradnak a vízben, dögletes bűzt terjesztenek, a helyett, hogy kellemes illatot árasztanának; ez történik az erénnyel is, amikor világias környezetben akar kivirulni. A lélek olyan, mint egy város vagy vár; a kapuban a lelkiismeret házórzó kutyája őröklik, amely az ellenség közeledtekor ugatni kezd. De mi ennek a kutyának az étele és itala? Vért iszik, és tüzet eszik: Krisztus véré és a Szentlélek tüzeit. Krisztus vérére vonatkozólag Katalin egész sor képet használ: a vérfürdő megöli a bűn férgét; a vér Ádám halovány arcának újból színt ad; a vér Krisztus oldalából úgy bugyog, mint a víz a forrásból; a vért az égbe vezető híd közepén a *botlegában* árusítják. Krisztus oldalsebe is mindig nyitva álló *bottega* vagy cella, amelyben a lélek menedéket talál és ott megtanulja ismerni Istent és önmagát. A Feszület Katalin számára is csakúgy, mint folignói Angela és Suso Henrik számára az élet könyve, a nagy nyitott könyv, amelyben Krisztus öt vérző sebe alkotja a vörös kezdőbetűket, és amelyből mindenki Isten szeretetének és a bűn gyűlöletének tudományát meritheti. A kereszt a mi botunk az ég felé vezető úton, de egyszersmind (mily különös ez!) a nyárs is, amelyen az Újszövetség hűsvéti Bárányát a Szenvedés tüze fölött megsütötték; vagy pedig a harci mén, amelyen Krisztus az ösellenség ellen küzdött. Jézus elragadó rózsza, amely a Kereszten hoz termést, és a három szög (*chiovì*) szójáték által az ég kulcsaivá (*chiavi*) lesz. Krisztus teste boroshordó,

amelyet a körülmetélés napján megkóstoltak, és amelybe csapot ütöttek, amidőn Longinus azt lándzsájával átdöfte. A körülmetéléskor Krisztustól húsgyűrűt vettek el, és Ő e gyűrű által jegyezte el magát az emberiséggel. Isten Krisztus személyében mint tüzes szekér szállott le a földre. Isten a tűz, amely a lélek hajóját tűz- és vérrakománnyal tölti meg. A lélek városának ki kell magát szolgáltatnia e szent tűznek, és a tisztító lángok martalékává kell lennie.

A lélek város, vagy kert vagy szőlőskert. A városnak három kapuja van: a lélek három képessége, de csak az akarat kapuja van teljesen hatalmunkban, mert azt a szabad elhatározás őrzi. Ennék az őrszemnek a beleegyezése nélkül sem az ördögök, sem valamely más teremtmény nem léphet be a kapun, és amíg az sértetlen, a lélek a maga ura marad. E kapu előtt van még a lelkiismeret házőrző kutyája, amely ugatásával felébreszti az elszunnyadt értelmet. A kertben vagy veteményeskertben a szabadakarat a kertész. Mint jó kertész, szorgalmasan felássza az érzelmek talaját, kigyomlálja a gatz, megmetszi a cserjéket, és illatos virágokat ültet. A szőlőskert körül kőfal emelkedik, amelyen csak egy kapu nyílik: az akarat kapuja. A szív, mint valami szökőkút helyezkedik el a szőlő közepén. Mily förtelmes sok a műveletlen lélek, akik inkább vadonhoz hasonlítanak, ahol a mérges füvek, a kevélység és a harag bozótja, a türelmetlenség vad indái szabadon nőnek; a gyümölcsök, amelyek itt teremnek, oly keserűek, hogy senki sem tudja azokat megízlelni. Ebben az esetben a szőlőskert elvadult, a veteményeskert pedig a tisztátalan állatok legelője lett.

A képek, amelyeket Katalin használ, néha mesterkélteknek látszanak, — mint az állandóan ismételt hasonlat Krisztus és a megsütött Bárány között, vagy amikor így szól: „A kívánság szájában a türelem fogait” kell tartanunk. De legtöbbször szellemesek és mélyek, mint amidőn Szent Pál egyik kifejezésére célozva kijelenti, hogy a bűnös emberiség ellen kibocsátott vádlevelével egyszersmindenkorra erősen rá van szegvezve a Keresztre, és „ez az okmány báránybőrből készült”. Az eretnekek a maguk esze szerint akarják értelmezni Szent János Jelenéseit és az egész Szentírást, „de az örök igazságok — mondja Katalin — olyanok, mint a csillagok, amelyeket az alázatosság kútjának mélyéről jobban meg tudunk látni”. Azokat, „akik folyton tanulnak, de mégsem jutnak el soha az Igazság megismerésére”, „széltől kergetett falevelekhez” hasonlítja, mely kifejezést még tömörebbé tesz, amikor az ilyen

embereket az *uomini da vento*, „szélemberek” névvel illeti. A Mester jelenlétében fellángoló szeretet, amely — mint Simon Péteré — ünnepélyes ígéretekből tör ki, legtöbbször csak szalmaláng, amely az első záporosőre kialszik és csak fekete füstöt hagy maga után. Így van ez a szalmával és a száraz fával, de amikor a zöld fa, a meggyőződéses lélek gyúl lángra, ez a vallásos buzgalom könnyeit hullatja, amint megállapíthatjuk este a tűz mellett, ha nyers fával tüzelünk...

Számos kifejezése tanúsítja, hogy Katalin jól ismerte a Szentírást. Latinul olvasta azt, ami kitűnik Caffarini egyik leveléből, amelyben megmagyarázza Katalinnak, hogy mi a különbség az *ablattatus* (anyatejtől elválasztott) és az *adlattatus* szavak között, s ez utóbbit a hívekre alkalmazza, akik úgy szopják Isten kegyelmét, mint a csecsemő az anyja tejét. Katalin úgy olvasta a Szentírást, amint azt az Egyház a gyermekei kezébe adja: a misekönyvben és a breviáriumban. Az említett hely például (ahol egyébként valójában *ablactatus* olvasandó) a Vulgata 130. zsoltárából van véve és a szerdai vecsernye zsoltárai között szerepel. Az Újszövetséget a vásárnapi és ünnepnapi leckék és evangéliumok által ismerte; Caffarini az említett levélben az okos és ostoba szűzek példabeszédéhez utalja, „amelyet a hitvallók és a szűzek ünnepeinek evangéliumából ismersz”.

A Sienai gyakran idézi a Mester szavait: „Aki magát megálázza, felmagasztaltatik”, „annyi hittel bírní, mint a mustármag”, „amikor felemeltetem a földről, mindeneket magamhoz vonzok”, „Atyám házában sok lakóhely van”, „eljövök, hogy köztetek lakjam”.

Ismeri a keskeny útra, a szűk kapura vonatkozó szövegeket, valamint Jézusnak maga mellett tett tanúbizonyságait, hogy ő az út, a világ világossága, a forrás, ahová minden szomjas lélek inni jöhet; hallotta az Ő siránkozását Jeruzsálem felett; ismerte a búza közé vetett konkoly, a hű szolga, a nagy lakoma példabeszédeit, a földbe, vagy ahogy ő azt lelki értelemben magyarázza, „a földi dolgok utáni vágyakba” ásott talentum példabeszédét; szívesen emlékezetébe idézi a gyöngéd magatartást, amelyet a Megváltó a várossal, Zakeussal és a kánaáni asszonnyal szemben tanúsított. Tudta, hogy az egyik vak nem vezetheti a másikat, és hogy milyen jel alapján lehet Krisztus igaz tanítványait felismerni.

Krisztusnak ez a kijelentése: „Aki kezét az eke szarvára tévén visszatekint, nem alkalmas a mennyek országára”, mély hatást gyakorolt rá. Ez a mondás összhangban áll egy másik-

kal, amely szintén kedves volt Katalin előtt: „Hadd temessék el a holtak az ő halottaikat.” Ő ebben elítélését olvasta minden érzelgősségnek, minden beteges visszafordulásnak, minden visszatekintő vágyakozásnak egy mult után, amely csak szomorúság és bűn, de amelyet szeretünk, mert a miénk. „Életem az enyém jóban vagy rosszban, az én életem és sohasem más”, éneklí kedvesen, de tévesen a költő. (Hello Ernő szellemes és rettenetes fejezetet írt erre vonatkozólag: *Hadd temessék el a holtak az ő halottaikat.*) Ne időzzünk a halottak között, ne óhajtsunk leszállani az árnyak völgyébe, ne tekintsünk vissza magunk mögé, hanem tegyük kezünket bátran az eke szarvára, és az olajfák harmattól nedves lombozatán átszűrődő reggeli napfényben mélyesszük az ekevasat az aranyló földbe; ez volt Katalin számára az eszmény, a kötelesség, az élet. Ezért olvassuk leveleiben szüntelenül: „Ne maradjatok tétlenek, ne engedjétek el az eke szarvát”, vagy pedig (aki már látott munkást merengő és határozatlan arckifejezéssel szerszámát szemlélni, megérti Katalin gondolatát): „Ne fordítsátok vissza fejetekeket, hogy az ekét nézegessétek.”

Ez által az állandóan előrehaladni-akarás által Katalin közeli rokonságban érzi magát Szent Pállal, a kiválasztott Edénnyel, a „tűzzel telt” Edénnyel (amilyen a tömjénfüstölő az oltár előtt); Pállal, aki oly hevesen szerette Jézust; Pállal, a kereszt zászlótartójával; Pállal, aki megtanította Katalint, hogy az élet *pallio*, versenyfutás; *Paoluccioval*, „az én kis Pálommal”, amint őt meghittén és gyöngéden nevezte. Benne megtalálja az üdvösség tudományát, mert ő „Isten szemében nézi magát”; megtanulja tőle, hogy ki kell vetkőznie Ádámból és Krisztusba kell öltöznie, magát Jézus hasonlatosságára kell alakítania, és csak a kereszt miatt szabad dicsekednie. Mint Pál, ő is tudja, hogy a jelenlegi szenvedések nem mérhetők össze a jövődó dicsőséggel; mint Pál, ő is magánkívül van örömében, mert semmi sem képes őt Mesterétől elszakítani: sem az éhség, sem a szomszúság, sem az üldözések, sem a tűz, sem a kard, sem a jelenlévő, sem a jövődó dolgok, „hacsak én magam nem egyezem bele”.

Az egyházatyák közül Katalin *Agustino*-t (így szokta ő leírni), *Jeromost*, Nagy Szent Gergelyt és néha *clairvaux-i Bernátot* nevezi meg. Beszél *Aquinói Szent Tamásról*, a nagy dominikánus tudósról (akit a firenzei *Cappella degli Spagnuoliban* *Andrea di Firenze* falfestményén főhelyen látott; még *Mózes*, *Dávid*, *Pál* és *János* is kénytelenek voltak neki engedni át az elsőbbséget!), — de műveit bizonyára nem olvasta. A

köztük található hasonlóság alapgondolataik azonosságából származik. Szent Tamás ezt mondja: „Az emberek lelki beállítottságuk szerint különféleképpen fogják fel a dolgokat. Az, akinek helyes a lelkiismerete, olyanoknak látja azokat, mint amilyenek valójában. Az pedig, akinek téves lelkiismerete van, zavarosan és ferdén fogja fel azokat.” Amint látni fogjuk, ez Katalin tanítása is a megismerés erkölcsi alapjára, az igazság megismerésére mint lelkiismereti tevékenységre vonatkozóan. „Kiki képessége szerint érti meg a dolgot” — mondja a *Dialogo*-ban; a „képesség” alatt pedig az erkölcsi beállítottságot, az igazság elfogadására irányuló tiszta és fenntartás nélküli akaratot érti.

Ismerte-e Katalin Dantét? A halálára következő év január 30-án egyik lelkigyermeke, Buonagiunta di Grazia levelet írt Neri di Landocciónak, aki ekkor Sienában a Porta San Maurizio mellett lakott; levelében ez a mondat található: „Ha el tudod nekem küldeni Dante ama darabját (*quello pezzo di Dante*), amelyet otthagytam, nagyon kérlek, juttasd el hozzám!” Neri di Pagliaresi költő volt, és e levélből látjuk, hogy barátjától kikölcsönözte Dante valamelyik munkáját — a *Divina Commedia* egy énekét vagy talán a *Vita Nuova*-t. Katalin körében valószínűleg gyakran felolvasták a híres Firenzei verseit, mint ahogy manapság a toszkánai ifjúság kívülről el tudja mondani Dante hosszú részleteit.

Lehetséges, hogy egyik-másik kifejezés vagy különösen megkapó kép önkénytelenül emlékezetébe vésődött Katalinnak, és az később, amikor írt, tolla alá csúszott. Így például mindkettőnél megtaláljuk a tűzben könnyező zöld fa hasonlatát; de a Sienai valóban oly gyakran látta ezt saját szemével, hogy hasonlatát nem kellett mástól kölcsönöznie.⁵

Mert Katalin tényleg költő volt. Ő, akinek a fülében a hollók így kiáltottak: *cras! cras!* „holnap, holnap!”, akárcsak a restek; ő, aki látta, hogy a mennyország kapujának a kulcsa, amelyet a bűn megfosztott fényétől, Krisztus vérében visszanyeri ragyogását, s aki tudta, hogy alázatosan meg kell hajtunkunk fejünket, hogy ezen a kapun beléphessünk, elegendő kinccsel rendelkezett a saját képzeletében. Egyébként gyakran használta azt a hasonlatot, amely szerint az ember, a lélek fa. Szeretet-fa, *Arbore d'amore!* „Ó, nagyon kedves leányom, — kiált fel egyik levelében, amelyet Benedetta Salimbenihez intézett — hát nem látod, hogy mi szeretetfa vagyunk, minthogy szeretet által teremtetünk... Isten e fa gondozására kerteszt is adott: a szabadakaratot... Ez a fa az ész birtokában van,

amelyet a szabadakarat felhasználhat, és fel van ruházva az értelem szemével, amely megismeri és látja az igazságot, ha az önszeretet felhője által nincs elhomályosítva. A kertész ezzel a fénnel látja, hogy hova kell ültetnie a fát, mert ha nem látná és nem rendelkeznék ezzel az értelmi képességgel, mentegetődzhetnék és mondhatná: „Szabad voltam, de nem láthattam, hol kell elültetnem a fámat, fönt-e avagy lent!” De nem mondhatja ezt, mert birtokában van az értelemnek (*intelletto*), amely lát, és az észnek (*ragione*), amely a lelket e helyes szeretetben rögzíti és be tudja oltani az élet fájába, Krisztusba, az édes Jézusba. Oda kell tehát ültetni a fát, ahol az értelem szeme legmegfelelőbbnek látja a helyet és a talajt, hogy az élet gyümölcsseit teremtesse vele. Nagyon kedves leányom, ha a kertész, a szabadakarat a fát a kellő helyre, vagyis az igaz engedelmesség völgyébe és nem a kevélység hegyére ülteti, akkor ez az erények illatos virágait s különösen a legszebb virágot: Isten nevének dicsőségét termi... Ezt a virágot Isten a maga számára akarja, de azt akarja, hogy a gyümölcs a mienk legyen, mert nincs szüksége a mi gyümölcsainkre. Ő az, aki van, mi pedig azok vagyunk, akik nincsenek; ezért nekünk van szükségünk Őreá. Mi nem magunktól létezzünk, hanem Ő általa; Ő adott nekünk létet és minden kegyelmet, amelyet a léten kívül bírnak. S mivel az örök és legfőbb Jóság látja, hogy az ember nem virágokkal, hanem gyümölcsökkel él (mert a virág halálunkat okozná, a gyümölcs pedig éltet bennünket), a virágokat elveszi a maga számára, és a gyümölcsöt meghagyja nekünk. Ha a teremtmény tudatlanságában a virágokkal akar táplálkozni, vagyis ha a maga számára akarja megszerezni azt a dicsőséget és dicsőítést, amely csak Istent illeti meg, akkor megfosztja magát a kegyelmi élettől és örök halált szerez magának. De ha fánk jó helyre van ültetve, akkor úgy megnő, hogy a fa csúcsát, vagyis a lélek érzelmét a földről nem látják, mert azt a szeretet a végtelen Istennel egyesítette.”⁸

Ezekben a sorokban a költő Katalin már a gondolkodónak ad helyet, — ha ugyan a kettőt egyáltalán el lehet választani egymástól, minthogy a Sienainál a költészet nem egyéb, mint bölcséletének természetes kifejezés módja.

Amit ő hirdet, az valóban bölcsélet, és pedig teljesen sajátos bölcsélet, amely mélységes emberismeretéből származik, „beleöntött, nem szerzett” bölcsélet, amint azt II. Pius a szenttéavatási bullájában mondja. A lélek lényege, tanítja Katalin, a szeretet vagy az akarat. Az akarat két út, a külső és a belső

út között választhat. A külsőn a teremtmények szeretetéhez, a világhoz, a testhez tapad: ez az önzés, az érzéki önszeretet. A belsően az Isten és a felebarát szeretetében, a lemondásban, az önfeladásban, az áldozatban virágzik ki, és ez az igaz szeretet, amely tulajdonképpen szólva, egyedül méltó erre a névre. Az akarat e két törekvése két különböző úton két egymással ellentétes világhoz jut. Az önzés a zavarhoz, a sötétséghez, a szenvedélyekhez, a türelmetlenséghez és állandó nyugtalansághoz, másszóval a pokolhoz vezet; míg az igaz szeretet gyümölcsei a béke, a világosság, az öröm vagyis a mennyország.

E két út között a választás *a priori* megtörténhetnék (mert ki ne kívánna boldog lenni?), ha az emberi ítélet elfogulatlan és egyenes lenne. De mivel az ember alapképessége az akarat, a szeretet — az értelem pedig csak annak eszköze, ez utóbbi szükségképpen függ az előbbitől. Másszóval: az igazság megismerése a kutató ember akaratí törekvésétől függ. Minden erkölcsi tulajdonság egyszersmind értelmi képesség is, amiből kettős lélektani rokonság származik: az önzés az igazságot ellenszenvvel, az ábrándképeket pedig rokonszenvvel tekinti és fordítva.

Katalin ezt úgy magyarázza, hogy az önszeretet mint valami felhő, elhomályosítja az értelem szemét, és ezért az önzés képtelen az igazságot megismerni. Katalin szerint az igazságnak a hamisságtól való megkülönböztetése nemcsak értelmi működés, hanem egyúttal és főképpen erkölcsi tevékenység is, amely lehetetlenné válik, ha bizonyos erkölcsi tulajdonságok hiányoznak. Csak azt ismerjük meg, aminek megismerésére méltók vagyunk. *Corde intelligitur.*

Az önzés mint az igazság megközelítésére alkalmatlan lelki magatartás, rokonértelmű a *kevélységgel*. Ennek ellentéte az alázatosság, amely az Én által támasztott akadályokat lerombolja és így a lelket alkalmassá teszi az igazság megismerésére. Az ember mindaddig, amíg az önszereteten leli kedvét, *kárhoztatva* van a szó betűszerinti értelmében, és pedig arra van kárhoztatva, hogy boldogság, fény és öröm nélkül éljen. Az üdvösség abban áll, hogy ebből a gyötrelmes létből, amelyet a testi ember folytat, átmegyünk az igazságban való életre, arra az igaz életre, amely valóban egyedül méltó rá, hogy éljük. S ezt a változást a tapasztalat vonja maga után: minden dolog hiábavalóságának a tapasztalata. *Tutto passa come il vento*, „minden továtűnik, mint a szél”. És: *tanto si perde con dolore, quanto si possiede con amore*, „minél jobban szeretünk valamit, annál inkább szenvedünk annak elvesztése

miatt". Ez valóban minden panteista bölcséletnek a gyöngé pontja. És Katalin támadásai mindig erre a sebezhető pontra irányulnak, amidőn ennek a világnak az imádóit meg akarja téríteni. Minden eltűnik, kiáltja nekik, és mi más marad meg számotokra, mint egy maréknyi holt falevél? Ha Benincasa Katalin a 19. században élt volna, mélységesen együttérző szívvel igazat adott volna honfitársának, amidőn ez „minden dolog mérhetetlen hiúsága” által lesújtva így énekelt saját szívének:

*Non val cosa nessuna
i moti tuoi, nè di sospiri è degna
la terra. Amaro e noia
la vita, altro mai nulla; e lango è il mondo.⁷*

A földi élet önmagában és önmagáért tekintve Katalin számára is éppúgy, mint Leopardi számára csak „sötétség és keserűség” volt, és „űtálatosnak és sötétnek, búzzal és ocsmánysággal teltnek” tűnt fel előtte.⁸

De itt véget is ér az eszmék megegyezése a Sienai és a recanati költő között. Ez a nyomorúságos lét nem az egyetlen eshetőség az ember számára. Mindeme mulandó dolgok fölött, amelyek elhervadnak és megrothadnak, van valami örök és elenyészhetetlen, ami mindig zöldelő marad: az, amit Katalin a *vita durabile* névvel illet, az élet, amelynek nem lesz vége soha. Márpedig, hogy ebbe az életbe belépjünk, csak egy dolog szükséges: a megtérés. Az ember akarata el tud fordulni és el tud szakadni a világtól. Ebben a pillanatban már nem homályosítja el többé tekintetét az Én mocsarából felszálló sűrű köd; az értelem szeme kristálytisztá lesz, és e szem közepén, Katalin kifejezésével élve, „a hit szembogara” van. Mert szerinte annyira nincs ellentét a hit és a megismerés között, hogy a hit egész egyszerűen a megismerés tökéletessége, oly meggyőződés, amely önként megszületik, mihelyt a léleknek nincs érdeke tagadni. Az önzés folytán hitetlen az ember. Az önzés legyőzése után egész természetesen megjelenik a hit, mert a vak látóvá lesz. *Corde creditur.*

És mit lát ekkor a felszabadult lélek? Két dolgot, feleli Katalin: látja önmagát, és látja Istenét. Belépett az önismeret cellájába, amely egyszersmind Isten megismerésének cellája is. Itt a „két feneketlen mélység” előtt találja magát, mint folignói Angela mondotta: látja önmagát, mint *azi*, *aki nincs*, és látja Istent, mint *Azt*, *aki van*, és akitől az ember egész létét nyeri. Másszóval, az ember megismeri, hogy ő csak teremtmény, ami minden keresztény bölcsélet alapja; nem tekinti

magát panteista értelemben a nagy „Minden” részének, sem monista értelemben a nagy Semmi részének, hanem teremtménynek, aki betűszerint mindent az Úrnak köszönhet. A teremtés Katalin szerint Isten legkiválóbb jótéteménye, amelyből minden más ered.

A teremtés jótéteményéhez kapcsolódik főképen Isten második nagy műve: a megváltás. A teremtésnek a hálát kell bennünk előidéznie, míg a megváltás szeretetünket váltja ki. A keresztt az önismeret cellájában emelkedik; s e cellában „találjuk a Vért”. Az Ige megtestesülése, szenvedése, kereszthalála a szeretetet tanúsítja, amelyet az örök Lény teremtményei iránt mutat. A kereszten Ő függ, akit szeretete és nem a három szög tart erősen felfeszítve, Krisztus, *il Pazzo d'amore*. Szenvédéllyel ontja a vérért, s e vérfürdőben meghal a régi és újjászületik az új ember. Ez az új élet új érzélemmel születik, amelyet Katalin kétélű pengéhez szeret hasonlítani; két-tós érzelem ez, amelynek egyik éle a megváltó Istennek és a neki tetsző dolgoknak a szeretete, a másik pedig a neki nem tetsző dolgoknak, különösen az Énnak, a Testnek, a Világnak a gyűlölete. Az egyik oldalon Isten és a felebarát szeretete meg a lelkek üdvéért való buzgalom; a másikon önmagának, az Énnak, a világnak a gyűlölete. Ezzel a késsel kell a lélek szőlőjét megmetszeni. Az újjászületett ember ezzel a fegyverrel felszerelve szent élethalálharcot kezd Ádám, a föld gyermeke ellen, aki ő maga volt ezelőtt. Ez a két érzelem öröködik aztán a régi ember sírja mellett mint két fehér ruhás angyal.

De nem tudunk élni szeretet nélkül. Az aszkézis és a vezeklés nem elegendő. A tüzet csak tűzzel lehet kioltani; a világ szeretetét csak új, mélyebb és örök szeretet által lehet legyőzni. S amikor választani kell e két szeretet között, valóban megfoghatatlan, hogy valaki a kisebbet válassza. Hisz oly könnyű dolog gyümölcsseikről megismerni, mit ér az egyik és mit a másik! Az önszeretet kegyetlenné, türelmetlenné, önmagunk és mások számára elviselhetetlenné tesz bennünket; gyerekes és siránkozó, mert mindig kész a kesergésre; fél és megre meg, ha csak egy falevél is megmozdul. Kétségbeesetten ragaszkodik a teremtményekhez, a földi dolgokhoz, és ezért állandó félelemben él, hogy elveszíti azokat; szüntelen és elviselhetetlen kín a lélek számára, mert — röviden szólva — azonos „a féreggel, amely nem hal meg”, és „a tűzzel, amely nem alszik ki soha”. Az ilyen szeretet nemcsak hogy semmi erőt sem ad, hanem még attól is megfoszt, amellyel bírunk, és olyan nyomorúságos és hitvány, hogy az embert szolgaságba

rántja, amennyiben őt a mulandó dolgok rabszolgájává teszi és megfosztja nagyságától és méltóságától. Ez az a szeretet, amely a halált szüli: a sötét szeretet, amely a bűnre vezet, „mert semmit sem szemlélhetünk és szerethetünk Istenen kívül a nélkül, hogy azonnal halálunkat ne okoznánk. Ezért mindent Őbenne és Őérette kell szeretnünk”.⁹

Ezzel az *amore mortale*-val, *amore tenebroso*-val Katalin szembeállítja az igaz szeretetet, amely nem önmagát, hanem Isten dicsőségét keresi; ez megszabadít az emberfélelemtől, megerősíti a lelket, és önmagunk megvetését, a világtól való irtózást és a kereszt szeretetét sugalmazza. E szeretetnek, amely Isten akaratába öltöztet bennünket, jelszava: „Tisztelet Istennek, szeretet a felebarátnak, gyűlölet és megvetés önmagunknak!” A lélek így csordultig megtelik a mennyország előízével. „Vetközz ki saját akaratodból, és békéd lesz!” A szerencsétlenség közepette nyugodtak maradunk, mitsem félünk a veszedelmekben. Isten szolgáinak lenni annyi, mint uraknak lenni. „Akinek hite van, az szabad és nem rabszolgája saját érzékiségének, mert lábbal taposta, megvetette és feláldozta azt a gyűlöletnek és szeretetnek, vagyis a vétek gyűlöletének és Krisztus szeretetének a kardjával. A lélek ebben az édes szolgaságban király és úr lett, mert magát nem önmagáért, hanem Istenért keresi, a felebarátot pedig Istenben szereti, és nem a saját hasznáért.

„Mely nyelv tudna beszélni a békéről, amelynek a hívő lélek örvend? Nem, mintha a lélek védve volna a tenger hullámai és viharai ellen, de akarata békében marad, mert egyesült Isten édes akaratával. A vihar az ő számára megpihenés, mert egyáltalán nem nyugtalankodik sorsa miatt. Szolgálja Teremtőjét, akár háborút, akár békét akar; a háború és a béke egyaránt kedvesek előtte, mert a hit fényénél látja, hogy mindkettő ugyanabból a szeretetből származik... Mint Isten szolgálai a kegyelem által uralkodunk ebben az életben, és győzelmeskedünk a világ, a test és az ördög fölött. Onként költöttük meg magunkat a szeretet és az igaz, szent türelem kötelékeivel az alázatosságban és a szelídségben. És eljön a nap, amikor uralkodni fogunk abban az életben is, amelynek nem lesz vége soha... .

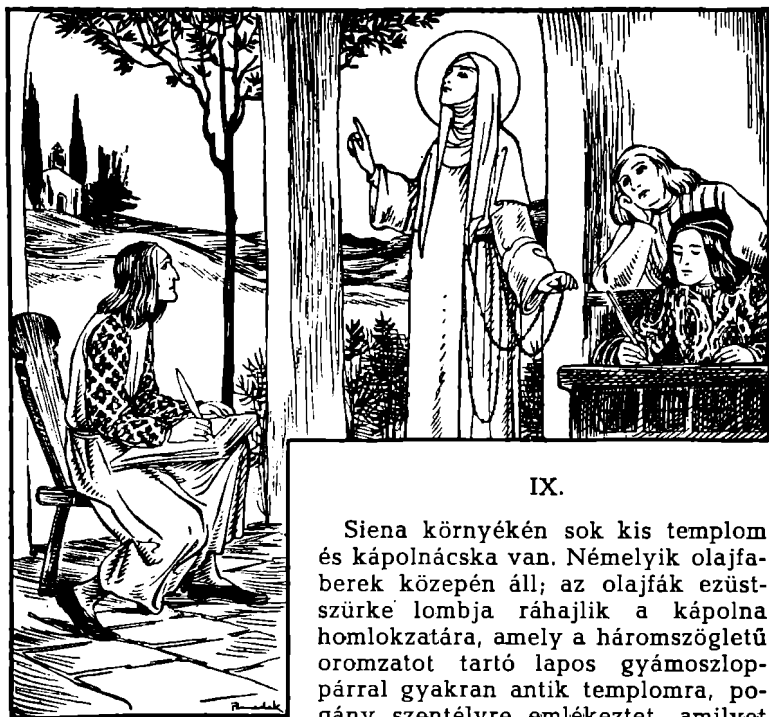
Fel tehát, szeretett gyermekeim, *correte questo palio*, akármelyiketek nyeri is el a díjat, mindnyájan elnyeritek azt, mert egy a szívetek. S hogy jobban tudjatok futni, oltásotok szomjaitokat Krisztus vérével és részegedjete meg tőle.”¹⁰

Ezután Katalin a drága vér e dicshimnuszába sűriti össze egész bölcséletét:

„Vérével megmosta lelkünk arcát; vérevel, amelyet oly nagy szeretetével és igaz türelemmel ontott, újjászült bennünket a kegyelmi életre; a vér befedte meztelenségünket, mert kegyelembe öltöztetett minket; a vér melege megolvasztotta a jeget és felmelegítette az ember langyosságát; a vérben eloszlott a sötétség és utat tört magának a világosság. A vérben megsemmisült az önszeretet, mert ha a lélek látja, hogy Krisztus őt a vérig szerette, elég oka van, hogy elhagyja az önszeretetet és a Megváltót szeresse, aki a szeretet oly nagy hevével adta életét és a szeretettől csaknem magánkívül sietett a szegénytelen kereszthalálba. Ha akarjuk, Krisztus vére a mi italunk és teste a mi ételünk lesz; az ember éhségét nem lehet másképpen csillapítani, s szomját nem lehet mással enyhíteni, mint a vérrel. Bírná bár az ember az egész világot, nem tudná az őt kielégíteni, mert a világ dolgai alacsonyabbrendűek, mint ő. Csak a vérrel tud betelni, mert a vér át van itatva a végtelen Lény örök istenségével, amelynek természete magasabb, mint az emberé.”¹¹

Vér és Tűz — íme, e két szóban foglalható össze röviden az üzenet, amelyet Katalin a világgal közöl. Az üdvösség abban áll, hogy a vért isszuk, megfürdünk a vérben, és hogy a tűzben megsemmisülünk. A vérben elenyészik minden önző vagy világias aggodalom, és minden földies vagy tisztán természetes érzelem. A tűz fölemészti önakaratumk száraz fáját, érzéki természetünk nedves fahasábjait és mindazt, ami lelkünkben nem egyezik meg teljesen „Isten édes akaratával”. A tűzben kovácsoltatunk Krisztus hasonlatosságára mindaddig, amíg eggyé nem leszünk Vele, a tűzzel, hogy beteljesedjék Krisztus e mondanása, amely nem található ugyan az Evangéliumban, de Katalin tudomása szerint Ótőle származik: „Én vagyok a tűz, ti pedig a szikrák!”

Ez a kereszténység veleje — „annyira vagyunk megfosztva Jézustól, amennyire ragaszkodunk önmagunkhoz”. Az ég felé nincs más út, mint „önmagunk elvesztése”, és „Isten tiszteltének, a lelkek üdvének és az országok békéjének az előmozdítása”. És „én, szegény nő, csak ezért vagyok a földön”.¹²

IX.

Siena környékén sok kis templom és kápolnácska van. Némelyik olajfák között áll; az olajfák ezüstszürke lombja ráhajlik a kápolna homlokzatára, amely a háromszögletű oromzatot tartó lapos gyámoszlopokkal gyakran antik templomra, pogány szentélyre emlékeztet, amelyet valaha a mezők istenségeinek tiszte-

letére emeltek. Az egyik közülük kerek domb tetején emelkedik; fehérre meszelt falai messziről szembeötlenek a fekete ciprusok sűrű sora előtt, s ha a napsütésben leülünk a kápolna mellett a téltől elsárgult fűre, széles tájképben gyönyörködhetünk. Itt-ott méhkasalakú boglyákkal körülvett tanyákat látunk; lent a völgyben híd van, amely a Tressán halad át; távolabb ciprusokkal koszorúzott kisebb dombok, majd egész messze a sárga, hullámos, mozdulatlan Creta-pusztaság és a Monte Oliveto, a Santa Fiora és a Monte Amiata kékes vonalai. Megtörténik, hogy ilyen templomcskát délutáni sétánk közben fedezünk fel, amidőn megcsendülnek a közelben a harangok, a harangtornyaikban festőien függő kis olasz harangok, amelyeknek ezüstös hangja oly csodálatos megindítóan, siettetően és sürgetően tud hívogatni, mintha már a tizenegyedik óra lenne: „Jöjj, jöjj, jöjj azonnal!” És elindulunk a falak között

felkapaszkodó úton, ahonnan pillantást vehetünk a füge-, naspolya- és olajfákkal beültetett kertekbe, amelyekben a fák alatt paszuly és nagylevelű citromfű sarjad; s aztán az útból hirtelenül kiágazik egy köves utacska, amelynek felső végén a harangok szólnak. A domb tetején halványpiros templomocska tűnik elő, mellette fehérre meszelt, félig szőlővel befuttatott paplak zöld zsaluival, és egy fallal bekerített, elhagyott temető; a temető sarkában óriás ciprusfa áll. Leülünk az alacsony falra, hogy az alattunk elterülő szántóföldek olajfáit szemléljük; és ha éppen tavasz van, észrevevesszük a multévi sötét levelek sötétzöld foltjait a napfényben ezüstösen csillogó fiatal lombozaton, amely szerény sárga virágokkal van tele.

Ilyen helyeken szinte remeteálmoknak engedjük át magunkat. Ő, itt élni, távol mindentől, távol a világ örömeitől és a szemek gyönyöreitől, amelyek csak nyugtalansággal töltik el a lelket, itt élni békésen és egyszerűen, korán reggel misét hallgatni a kis kápolnában, egész napon át magánosan és szerényen dolgozni, s kezünkbe venni a rózsafüzért a nehéz órában, amidőn az ég lángol és kigyúl, mintha aranyból és vérből volna, s amidőn az alkonyattól kékes mérhetetlen völgy ibolyákkal telt serleghez hasonlít, míg messze a hegyen aranylók tűz lobog, és az árnybaborult mezőkről énekszó száll felénk siralmas *stornellóba* kezdve, amelyben *dolore* és *amore*, *canto* és *pianto* rimelnek egymással . . .

Igy álmodozik a 20. század gyermeke, de a középkori ember nem elégedett meg az álmodozással. A 14. században Siena egész környékét remeték népesítették be, és a kormány megtiszteltetésnek vette, hogy azok eltartását magára vállalhatta. A Porta Camollia és a hasonló nevű külső kapu között valóságos remetetelep rendezkedett be. A Porta Tufin kívül az úgynevezett Apostolinók tartózkodtak. Sienai Katalin halála után tanítványa, Neri de' Pagliaresi a Firenze környékén levő agromaggiói remeteségbe vonult vissza. Fra Santi da Teramo, aki valaha Giovanni Colombininek és a maggianói szent kartauzinak, Pietro Petroninak barátja volt, már Katalin életében remete volt. Ma már nem tudjuk, hol állott Fra Santi remetelaka. Talán a Porta Tufin kívül, ott, ahol Szent Bernardino egy negyedszázaddal később megkísérelte a remeteéletet, de arról már egy napi próbálkozás után lemondott? Vagy talán a Buccianino-domb ciprusai között, nem messze a kartauzi kolostortól, ahol Dom Pietro Petroni élt imádságos és bűnbánó életet, és halála órájában elszenvedte azokat a pokoli kínokat, amelyek

Boccacciónak, a nagy bűnösnek jutottak volna osztályrészül? Nem tudjuk. De azt tudjuk, hogy Katalin 1378 októberében Fra Santi remeteségében írta meg az üdvösség útjairól szóló könyvét, — a Könyvet.¹

Ser Cristofano Guidini a következőket írja emlékirataiban Katalin irodalmi remekművéről: „Krisztus fentnevezett szolgája még egy említésreméltó dolgot vitt végbe, tudniillik tollba mondott egy misekönyv nagyságú 'könyvet'; és ezt elragadtatásba merülve tette, elveszítve minden érzéke használatát a beszélőképeség kivételével. Az Atyaisten beszélt benne, és ő felelt neki, kérdezte Őt és megismételte az Atyaisten hozzá intézett szavait, amikor kérdéseket tett fel Neki, és mindezt olasz nyelven fejezte ki . . . Ő beszélt, és valaki leírta; néha Ser Barduccio Canigiani, néha pedig Neri di Landoccio. Amidőn ilyesmit mondunk, egyesek nehezen hiszik el, de azok, akik hallották és írásba foglalták, más nézetten vannak; és én is ezekhez tartozom.”²

Reánk maradt Stefano tanúbizonysága is, amely szerint ő volt az egyik, akinek Katalin a könyvét tollba mondotta: ugyancsak ő fordította azt latinra, hogy az egész katolikus világ olvashassa.³

Amint P. Hurtaud az ő francia Dialogo-fordítása előszavában kimutatta, ez az elég tekintélyes mű (400 oldal az új olasz kiadásban) öt nap alatt (1378 október 9. és 13. között) íródott. Ebben nincs semmi lehetetlen vagy csodálatos. Nietzsche, például, az „Also sprach Zarathustra” második részét tíz nap alatt, 1883 június 26-tól július 6-ig szerezte. Márpedig Katalinnak még a tollat sem kellett tartania, neki csak diktálnia kellett, és tudjuk, hogy beszéde olyan volt, mint a sebes folyam.

Capuai Rajmundhoz intézett egyik levelében maga Katalin is elbeszéli, hogyan készült ez a könyv, és egyben annak rövid kivonatát adja. Először köszönetet mond a távollevő barátának a tőle kapott jó és örömdetes levélért, amely éppen Assisi Szent Ferenc ünnepén (október 4-én) érkezett meg. Azután önmagáról szokása szerint mint „Isten szolgájáról” harmadik személyben beszélve, így folytatja:

„Az isteni kegyelem hatása alatt nagy vágyat és természetfölötti örömet érzett; várta a reggelt, hogy misét hallgasson, mert Mária napja volt. Amikor elérkezett a szentáldozat órája, igaz önismerettel és tökéletlensége miatt Isten előtt szégyenkezve a szokott helyére térdelt; heves vágya által önmaga fölé emelkedett, értelme szemét az örök Igazságra szegezte,

és négy kérdést intézett Hozzá, miközben önmagát és lelki-
atyját felajánlotta az Igazság Arájáért.

Mindenekelőtt a szent Egyház megújhodását kérte. Ekkor Isten az ő könnyeitől megindítva és vágyai által lebilincselve így szólott: „Látod, édes leányom, az Egyház mennyire beszeny-
nyezte az arcát a vétkekkel és az önszeretettel, s mennyire felfuvalkodott azok kevélysége és kapzsisága által, akik keblén táplálkoznak. De gyűjtsd össze könnyeidet és verejtékeidet, amelyek irántam érzett szeretetednek forrásából bugyognak, és mosd meg ezt az arcot, mert mondom neked, hogy szépségét nem a kard, az erőszak és a háború, hanem a béke, az alázatos és kitartó imák meg szolgálaim verejtékei és könnyei adják vissza. Így fogom teljesíteni kívánságodat, és semmiben sem fog hiányozni számotokra az én Gondviselésem.”

Jóllehet e kérdésben az egész világ üdvössége bennfoglaltatott, Katalin imája mégis részletekbe ereszkedett, amennyiben mindenegyes emberért könyörgött. Isten ekkor megmutatta neki, milyen mérhetetlen szeretettel teremtette az embert, és így szólt: „Nézd, leányom, mennyire megbánt engem mindenki mindenféle bűnnel, különösen ezzel a nyomorúságos és útálatos önszeretettel, amellyel megmérgezték az egész világot. Ti, az én szolgálaim, igyekezzetek azt sok imával orvosolni, hogy lecsillapítsátok az isteni ítélet haragját. Tudd meg, hogy senki sem tud kezemből kisiklani. Nyisd ki értelmed szemét, és nézz kezemre.” És ő felemelte szemét és az Isten kezébe zárva látta az egész világot. Isten pedig megismételte: „Akarom, hogy tudjad, senki sem tud kezemből kisiklani; minden az enyém vagy az igazságosság vagy az irgalom révén. De mivel kezemből kerültek ki, kimondhatatlanul szeretem őket, és szolgálaimért megkönyörülök rajtuk.”

„Ekkor még jobban növekedett vágyának tüze; boldog és szomorú (*beata e dolorosa*) volt egyidőben, és hálát adott az isteni jósnak, mert megértette, Isten azért tárta fel előtte a teremtmények hibáit, hogy őt rábírja, hogy a jövőben még hűségesebbnek és buzgóbbnak mutakozzék. A szent szeretet heve annyira növekedett benne, hogy a testét előtű verejtéket semmibe se vette, mert azt szerette volna, ha ez véres veríték lett volna. Így szólt magához: „Lelkem, elkontárkodtad egész életedet; ezért zúdult oly sok rossz és oly sok csapás a világra és az Egyházra . . . Most tehát azt akarom, hogy véres verítékkel tedd azt jóvá!”⁴ Ekkor ez a lélek a szent vágytól ösztönözve feljebb emelkedett és az értelem szemével az isteni szeretetet szemlélte.” És most látta Katalin a Hidat, amely —

a világ folyója fölött haladva — egyedül vezet az élet partjára . . .

San Galganónak, Siena egyik védőszentjének (a másik Sant'Ansano volt) régi legendájában olvassuk, hogy még ifjúkorában látomása volt. Megjelent neki Szent Mihály arkangyal és így szólt hozzá: „Kövess engem!” Erre Galgano nagy félelemmel és mérhetetlen örömmel eltelve felkelt és nyomon követte az angyalt, mígcsak egy folyó partjára nem értek. A folyón híd haladt át, amely oly hosszú volt, hogy csak nagy fáradsággal lehetett azon átkelni. A híd alatt malom kelepelt, amelynek szüntelenül forgó kereke — úgy tetszett neki látomásában — a folytonos változásnak alávetett földi dolgokat ábrázolta, a mulandó, hiábavaló, veszendő dolgokat, amelyeket állandóan magával ragad a víz sodra. Galgano átkelt a hídon és virággal borított szép rétre érkezett.⁵

Szent Galgano 1181-ben halt meg; legendája népszerű lett Sienában. Nem kétséges, hogy Katalin is gyakran hallotta azt, mert hiszen Sienában és főképen Chiusdinóban, Galgano szülőfalujában még ma is ismerik.

Szent Galgano e látomásképe: a híd, amelyen nehéz átkelni, a víz, amely a világ kerekét forgatja (a kereket, amelyet már Jakab apostol is felhasznált az ideiglenes, állandóan változó élet jelképéül), továbbá a hídon túl a virágokkal telehintett rétek szép paradicsoma, ez a kép szükségképpen élénk hatást gyakorolt Katalin lelkére. A Sienai javítgatja, átalakítja azt, de az alapeszme ugyanaz marad: az Udvösség hídja és a Világ rohanó hullámú folyója (mivel a malomra nincs szükség, mellőzi azt; a víz egymagában is elégséges jelképe a mulandónak). Ez lesz könyvének alapgondolata. És ez megegyezik a régi keresztény tannal, amely szerint a jámborság útján három lépés van vagy pedig három út: a *via purificativa*, a földi dolgokból való kivetkőzés; a *via illuminativa*, a lélek megvilágosodása; a *via unitiva*, az egyesülés Istennel, az örök szeretettel. Az Éntől és a világtól való elszakadás e három fokát megtaláljuk már az újplatonikusoknál és később Areopagita Dénesnél is, akinek közvetítésével jutottak ezek a fogalmak a keresztény misztikába. Találkozunk velük Szent Vazulnál és később clairvaux-i Bernátnál is. Ez utóbbinál a három lépés mint három csók jelenik meg: Jézus lábára, szájára és szívsebére adott csók, *osculum pedum, oris, cordis*. Szent Bonaventúra ugyanezt a tant a Szeráfok három szárnypárjának képe alatt adja elő. Megtaláljuk azt legenda alakjában a *Fioretti* 48. fejezetében is, ahol alvernai János testvér enge-

délyt kap előbb Jézus lábainak, aztán kezeinek és végül mellének megcsókolására; és „János testvér ajkát, amely a Megváltó szent mellén az isteni bölcsesség forrásából ivott, csodálatos és égi szavak hagyták el, amelyek megtérítettek minden szívet, amelybe hullottak, és nagy hasznára voltak a lelkeknek!” A német domonkosrendi misztika át van itatva e gondolatokkal, amelyeket Suso Henrik abban a három mondatban fogalmaz meg, amelyek a jelen kötet három részének jeligéiül szolgálnak: *entbildet werden von der Welt, gleichgebildet werden mit Gott, überbildet werden in die Gottheit*. Ez Szent Pál régi tanítása: „ne törődjünk a világgal, hanem alakítsuk magunkat Krisztus hasonlatosságára, hogy Isten örök életében részesedjünk”. Ez Szent János tana: „Ne szeressétek a világot, sem azokat, mik a világban vannak.” Ez magának a Mesternek szigorú szava: „Ha valaki utánam akar jönni, vegye fel keresztjét!” A világ a halál széles útja, a kereszt az élet szűk kapuja, a véresfokú lajtorja. Más lehetőség nincs. Ilyen a szerzetesi eszmény, ilyen a kolostori élet eszménye és következőképpen a keresztény eszmény. A szerzetes a tökéletes keresztény. Minden, ami nem a cellába visz, a világba vezet — minden, ami nem *claustrum*, az *saeculum*. Márpedig Jézus „nem imádkozik a világért”. Úgy kell tehát a világban élnünk, mint „azoknak, akik nincsenek ott”, mint „zarándokoknak és utasoknak”. „Itt lenn nincs maradandó lakásunk, hanem azt keressük, amely megígértetett nekünk.” A mi házuk — vagy „városunk”, amint a Vulgata mondja — az égi Jeruzsálem: a *Civitas Dei*.

Két város van, ahova az emberek jutnak, s két út, amelyen oda tartanak; két szeretet van, amely mindegyik a maga útján a maga városába vezet: az *amor proprius* és a *caritas*, a hamis és sötét „szeretet” és az igaz Szeretet. A Sienai — mint valamennyi levelében és lelki végrendeletében (*documentum spirituale*), amelyet 1376 január 7-én mondott tollba barátjának és tanítványának, a leccetói angol William Flete-nek — a Dialogóban is következetesen kitarat e mellett az alapvető igazság mellett, amely életének alapjává vált. „Az önszeretet — mondják a jegyzetek, amelyeket az angol szerzetes Katalin diktálása nyomán írt — minden rossznak az oka és minden jónak a veszte . . . Az az ember, aki igazán jólelkű, egyedül Istent szereti, és mert Őt szereti, hevesen kívánja a lelkek üdvét. Minden képességét erre a célra irányítja. Mindent az Úr akarata szerint (vagyis isteni álláspontra helyezkedve) és nem az emberek akarata szerint ítél meg. Ha valami vigaszt

nélkülöz, azonnal így gondolkodik: „Isten engedélyével, a Gondviselés által történik velem, és Ő, amikor mindenféle megpróbáltatást küld reám, csak egy dolgot akar és keres: az én megszentelésemet.” És ez a gondolat a keserűséget édes-séggé változtatja át!”⁶

A mondottaknak megfelelően Katalin így folytatja a Rajmundhoz írt levelet, amelyben a Dialogo alap gondolatát fejti ki:

„Harmadik kérésem lelked üdvére vonatkozott. Az Örökkévaló erre így felelt: „Azt akarom, leányom, hogy igyekezzék buzgón keresni azt. De nem tudná elérni sem ő, sem te, sem másvalaki mindama üldözések elviselése nélkül, amelyeket én meg fogok engedni. Mondd meg neki, hogy amilyen őszintén kívánja nevem tiszteletét, éppoly őszintén kell kívánnia a szenvedést és a szenvedésben való türelmes kitartást is. Ebből a jelből ismerem meg, hogy ő és a többi szolgám valóban keresik nevem tiszteletét. Akkor majd kedves gyermekem lesz, és megpihen egyszülött Fiam keblén, mert Ő az a Híd, amelyet készítettem, hogy eljuthassatok fáradozásaitok gyümölcseinek elnyeréséhez és élvezéséhez.

Tudjátok, gyermekeim, hogy Ádám bűne és engedetlen-sége megszakította az utat, és így senki sem tudta volna elérni a végcélját. Mindez ellenkezett akaratommal, amely az embert képemre és hasonlatosságomra teremttette, hogy örök élete legyen és elnyerjen engem, aki a legfőbb és örök Jó-ság vagyok. Ez a bűn töviseket és bogáncsokat termelt és sok szenvedést okozott, amelyek olyanok, mint egy hullámaid szüntelenül hömpölygő folyó. Ezért adtam hídul a Fiamat, hogy átmehesetek a folyón a nélkül, hogy belefulladások. Nyisd ki értelmed szemét, és lásd, hogy ez a híd az égtől a földig ér; nem az emberek készítették tehát, mert földből nem tudták volna olyan nagyra csinálni, hogy az édig érjen...

Ezen a hídon kell tehát haladnotok a lelkek üdvében nevem dicsőségét keresve, minden bajt hőiesen elviselve és az én édes, szerelmes Igém nyomdokait követve. Ti az én munkásaim vagytok, akiket a szent Egyház szállójába küldöttem, hogy ott dolgozzatok, mert meg akarok könyörölni a világon. De vigyázzatok, ne a híd alatt haladjatok, mert ez nem az igazság útja. Tudod-e, hogy kik azok, akik a híd alatt haladnak? A gonosz bűnösök. Imádkoznotok kell érettük, könynyeket kell ontanotok, dolgoznotok kell érettük, mert a halálos bűn sötétségbe merültek. Ezek a folyó sodrát követik, és az örök kárhozatba zuhannak... Vannak olyanok is,

akik a félelem hatása alatt a parthoz közelednek, és elhagyják a bűnös állapotot... Ha éberek és nem alszanak el az önszeretben, akkor a hídba kapaszkodnak, és kezdenek arra felmászni az erényt gyakorolva. De ha megmaradnak az önszeretben és a hanyagságban, akkor minden árt nekik, nem tudnak kitartani, és amidőn a szél a másik oldalról fúj, visszatérnek oda, ahonnan jöttek, mint ahogy a kutya visszatér okádékához.'

Látva, hogy a lelkek mily különböző módon fulladnak a vízbe, így szólt magához: 'Most azokat akarom látni, akik a megfeszített Krisztus hídján haladnak!' És sok ilyet látott, akik a legkisebb fáradság nélkül futottak, mert nem terhelte őket önakaratuk súlya; ezek az Isten igazi fiai voltak, akik magukról lemondva csak Isten dicsőségét és a lelkek üdvét keresték. Ily érzelmektől éltetve lábbal tapodták a töviseket, a nélkül, hogy fájdalmat éreztek volna; a folyó alattuk hőmpölygött, vagyis nem törődtek a megpróbáltatások tövisével; hasonló türelemmel viselték el a jólétet is, amely oly veszedelmes a lélekre és halálát okozza mindenkinek, aki könnyelmű szeretettel magát neki átengedi. A jólétet megvetették, mintha méreg lett volna, és csak arra volt gondjuk, hogy Krisztussal a kereszten örvendjenek, mert egyedül csak Őt keresték.

„Mások lassabban haladtak előre. És miért haladtak lassan? Mert tekintetük nem a megfeszített Jézusra, hanem a Jézusban talált vigaszokra tapadt, s mert szeretetük tökéletlen volt... Amidőn nem látják többé Őt, akit szeretnek és nem éreznek semmi vigaszt, amidőn jönnek az ördög vagy a teremtmények támadásai és kísértései, amidőn szívük gyöngegsége miatt szenvednek... megtántorodnak, elalélnak és letérnek a megfeszített Krisztus útjáról, mert a megfeszített Krisztusban az Atyát akarták követni és a vigaszok bőségét élvezni; az Atyában ugyanis nem lehet szenvedés, hanem csak a Fiúban. Az örök Igazság azonban kijelentette: 'Senki sem jöhet hozzám, hacsak nem az én egyszülött Fiam által, mert Ő az, aki elkészítette az utat, amelyet követnetek kell; Ő az Út, az Igazság és az Élet... Ezek megismerték igazságomat, és miután megismerték, követik azt, és így elnyerik az örök életet.' Minden más út szenvedéssel van behintve, mert az önakarat, legyen az lelki avagy érzéki, kínokat okoz nekünk. Ezért mindenki, aki kivetkőzik saját akaratából, megszabadul a fájdalmtól és szenvedésektől...

„Látott olyanokat is, akik kezdtek felmászni, azaz kezdtek megismerni hibáikat, de csak azért, mert féltek a bünte-

téstől, amely a hibát követi; ezek tulajdonképpen csak a bűntetéstől való félelemből, vagyis szolgai félelemből hagyták el a bűnt. De látta, hogy többen közülük a szolgai félelemről Isten félelmére jutottak, és az első fokról a másodikra, aztán az utolsóra értek. Sokan voltak olyanok is, akik hanyagságból leültek a híd bejáratánál, és ott maradtak fájdalomba merülve. Ez utóbbiakról ezt mondta az édes Igazság: „Látod, leányom, azok, akik az erények gyakorlása által nem haladnak előre, lehetetlen, hogy vissza ne forduljanak. Ennek az az oka, hogy a lélek nem tud szeretet nélkül élni, és azt, akit szeret, igyekszik mindinkább megismerni és jobban szolgálni. Márpedig önismeret nélkül nem jut el soha szeretetem mélységének és gazdagságának megismerésére; és ha nem ismer, nem szeret, és ha nem szeret, nem szolgál engem. Ezért meg van fosztva tőlem; és mivel nem létezhet szeretet nélkül, visszatér a saját szánalmas énjéhez. Ezek úgy tesznek, mint a kutya, amely evés után hány, aztán újra magához veszi azt, amit kihányt, és ezzel a piszokkal táplálkozik. Ezek a lanyha lelkek is, a büntetéstől félve, kihányták bűneiket a szentgyónásban, és akkor ama vágyuknak adtak kifejezést, hogy szeretnének az igazság útján járni; de mivel nem haladnak előre, vissza kell fordulniok. Tekintetüket arra fordítják, amit előbb kihánytak, és már nem a büntetést nézik, hanem az érzéki gyönyört, amely miatt elvesztették a félelmet; újra felfalják okádékukat, és saját piszkukkal táplálják érzelmeiket és vágyaikat’...”

Amidőn Katalin ezeknek a lelkeknek jellemrajzát adja, akikben a jó mag köves talajra hull és mindjárt elszárad, különösen a rossz pásztorokra céloz. „Olyanok ezek, mint a legyek, amelyek majd illatos virágra, majd bűdös piszokra szállanak... Ők is, mihelyt elhagyják az oltárt, testüket-lelkipüket oly nagy tisztátalanságba merítik, hogy még az ördögök is utálatot éreznek e nyomorúságos bűnnel szemben.”

Ezek a szerencsétlenek az üdvösség hídjáról a feneketlen vízbe és a csalárd világba zuhannak. Kioltják értelmük világát, és csak érzékeik által vezettetik magukat — ezek által a *five unsatiated senses* által, amelyeknek hatalmától még Carlyle hősies szelleme is rettegett. „Úgy tesznek, mint a vak, aki pusztán a tapintás, az ízlés és a szó hangja alapján akar jól-rosszul ítélni; nem akarja rábízni magát arra, akinek szeme-világa van, hanem esztelenségében csak saját keze által akar eligazodni. A tapintás azonban megcsalja, mert nem tudja a szint megkülönböztetni. Megcsalja őt az ízlés is, mert nem

látja a tisztátalan állatot, amely az ételre telepedett. A hangok szép hangzásától megtévesztett fül nem látja azt, aki énekel, és nem számol azzal, hogy az énekes meg is ölheti őt. Így tesznek az értelem világától megfosztott vakok is; az érzékek kezével tapogatják a világ gyönyöreit, amelyek irigylésreméltóknak tűnnek fel előttük, és nem veszik észre, hogy a világi élvezetek olyanok, mint a tövissel átszőtt ruha... És a lant édes akkordjaitól elbűvölt lélek a sírverembe zuhan, ahol a bűn láncaitól terhelt ellenségei zsákmányává lesz. Azok, akiket elvakított az önszeretet, és akik saját erejükre és saját tudományukra támaszkodnak, nem fogódznak énbélém, aki útjuk és vezetőjük, életük és világosságuk vagyok; pedig aki velem halad, nem járhat tévedésben és sötétségben. Nem bíznak bennem, aki nem akarok mást, mint megszentelésüket, és csak szeretetből engedek meg mindent. Állandóan botráncokat rajtam, de én türellemmel elviselem őket; elszenvedem, mert szeretem őket, jóllehet ők nem szeretnek engem. Szüntelenül üldöznek sok-sok türelmetlenséggel, gyűlölettel, zúgolódással és hűtlenséggel; szellemük elvakultságában be akarnak hatolni titkos ítéleteimbe, amelyek mind igazak és szeretetből származnak. Mivel nem ismerik önmagukat, tévesen látnak; mert aki nem ismeri önmagát, nem képes sem engem, sem igazságomat igazán megismerni!"

Katalin harmadik kérése Rajmundra és ennek lelkiüdvére irányult; de még egy negyedik kérést is elő kellett adnia. Élt egy ember, akivel az alábbiak történtek: elhagyta a folyót és a hid bejáratához telepedett; azután visszafordult, visszasülylyedt önmagába és multjába, és újra elmerült a vízben, amely magával ragadta őt a pusztulásba. Nem tudjuk, ki volt, akiért Katalin így nagy szeretettel közbenjárt. Talán a mult-órszi szerencsétlen tanítvány, a monteamiatai öngyilkos? Kevésbé valószínű, mert az égi hang azzal vigasztalta a Sienait, hogy ez a lélek mindennek dacára üdvözült, „mert nem szünt meg szeretni és tisztelni édes Anyámat, Máriát”. Katalin így feleletet kapott imájában arra a négy kérdésre, amelyek szíven feküdtek. Majd végső felhívásként ez visszhangzott Lapa leányának fülébe: „Foganj és szülj! Szülj olyan embereket, akik gyűlölik a bűnt és olyan szeretettel szeretnek engem, amely elalél és meghall!” S a Szent maga is elalélva és szinte haldokolva írta a levél utolsó sorait: „Ó, nagyon kedves és édes Atyám! ennyit látva és hallva az édes Első Igazságtól, úgy rémlett, hogy szívem meg akar szakadni. Meghalok, és mégsem tudok meghalni. Légy szájalommal a sze-

gény nő iránt, aki kegyetlenül szenved Isten sok-sok megbánása miatt, és nincs senkije, akinek szívét kiönthetné; de a Szentlélek megvigasztalt engem és kegyességében támogatásomra jött, amikor segített, hogy írjak neked.”⁷

A Könyv ugyanezeknek a gondolatoknak a hatása alatt, az Isten tiszteletéért lángoló szenvedély viharában íródott. Tartalma azonos a levél tartalmával, de részletesebb, bővebb és át van szöve mindazokkal a tapasztalatokkal, amelyeket Katalin ez utóbbi évek folyamán szerzett. A mű jelen alakjában több értekezésre van felosztva; ezek: a bevezetés, amely az I. fejezettől a VIII. fejezetig terjed, továbbá *Értekezés a megkülönböztetésről* (IX—LXIV), *Értekezés az imáról* (LXV—CXXXIV), *Értekezés a Gondviselésről* (CXXXV—CLIII), *Értekezés az engedelmességről* (CLIV—CLXVII). Ez a felosztás nem eredeti, hanem egy másikat helyettesít, amelynek kevés nyoma van. Katalin egyes irataiban beszél például *a feltámadásról szóló értekezésről* és egyik levelében utal *a könnyekről szóló értekezésre*.⁸

A felosztásnak egyébként nincs nagy jelentősége: az egész mű, éppúgy mint a Rajmundhoz intézett levél, nem egyéb, mint egy gondolatnak és egy érzelemnek a kifejtése. Az első fejezetek egy szombati reggelen a templomba vezetnek bennünket. Katalin megkapta a szomorú hírt az egyházszakadásról (VII. Kelemennek Fondiban 1378 szeptember 20-án történt megválasztásáról), és a mise alatt négy imádságot önt szavakba — önmagáért, az Egyházért, a keresztények közötti békéért és azért az ismeretlenért, akinek örök üdvösségeért annyira aggódott. Könyörgései Istenhez emelkedtek Rajmundért is: „Lelkiatyját mindig beajánlotta a mennyei Jóság trónja előtt.”

Ezek az imák, amelyek egyszersmind kérdések is, a könyv első két fejezetében vannak előadva: ő maga, az Egyház, a Kereszténység, gyónatója s ez az elhagyatott lélek kegyelmet talál-e Isten előtt? Ezután az egész Könyv nem egyéb, mint hosszú ígéret, amelynek tárgya a Szentháromság kegyelme: a kegyelem Katalin számára, ha önmagát és Istent megismerve a szent szeretet és szent gyűlölet kétélű kardját használja és nem ereszti el az eke szarvát, hogy maga mögé visszatekintsen; kegyelem a világ számára, amelynek Isten Krisztust, az égbevezető hidat adta, hogy az emberek annak segítségével áthaladhassanak a halál vizei fölött; kegyelem az Egyház számára, ha papjai megtérnek és hivatásukhoz méltóan élnek; kegyelem mindenki számára Isten irgalmas Gond-

viselése által. És a könyv nagy hálaimádsággal végződik, egy dicsőhimnusszal Istenhez, aki „teremtményeiért a szeretet örültje”.

„Ó, mélység! ó, örök Istenség! ó, feneketlen tenger! adhattál-e nekem többet, mint Tenmagadat? Tűz vagy, amely mindig ég és nem alszik ki soha. Tűz vagy, amely eloszlat minden hidegséget, megolvaszt minden jeget, tűz, amely világít; fényeddel megismerteted igazságodat! Te a minden fény fölötti fény vagy; ez a fény oly bőséges és oly tökéletes teremtszefölötti világosságot ad az értelem szemének, hogy a hit fénye, amelyben látom, hogy lelkemnek élete legyen, teljesen világos lesz, és e világosságban fogadlak be Téged, a Fényt. A hit fényében jutok a bölcsesség birtokába az Igének a vize nem zavaros... átlátszó és látni engedi mindazt, nem lankadok el az úton. Ez a fény mutatja nekem az utat, és e nélkül a fény nélkül a sötétségben járnék. Ezért kértelek téged, örök Atya, hogy világosíts meg engem a legszentebb hit fényével. Ez a fény valóságos tenger, mert a lelket Beléd, a békés óceánba meríti, ó örök Háromság! Ennek a tengernek a vize nem zavaros... átlátszó és látni engedi mindazt, amit mélységeiben rejt... Olyan, mint a tükör, és ha ezt a tükröt a szeretet kezével tartom és beletekintek, magamat, a Te teremtményedet Tebenned és Téged enmagamban szemlélem ama egyesülés által, amelyet istenséged és emberségünk között létrehozta. E fényben megismerlek Téged, és Te, a legfőbb és végtelen Jó, jelen vagy szellemem számára.

Minden jó fölött lévő Jó! Boldogító Jó! Felfoghatatlan Jó! Határtalan Jó! Minden szépséget felülmúló Szépség, minden bölcsésséget meghaladó Bölcsesség! Te, az angyalok eledele, szereteted hevében az embereknek adtad magad. Te vagy a ruha, amely beföd minden meztelenséget, a táplálék, amely kellemetességével felüdít minden éhezőt. Mert hiszen Te édes vagy, minden keserűség nélkül...

Ó örök Háromság! A fényben, amelyet nekem adtál, és amelyet én a legszentebb hittel nyertem, megismertem a nagy tökéletesség útját. Megmutattad ezt nekem, hogy a világosságban és ne a sötétségben szolgáljak, jó és szent élet mintaképe legyek, és lemondjak erről a nyomorúságos életről, amelyben eddig, saját hibámból, a sötétségben szolgáltalak. Nem ismertem Igazságodat, és ezért nem szerettem azt! S miért nem ismertelek Téged? Mert nem láttalak a legszentebb hit dicső fényénél, mert az önszeretet felhője elhomályosította szellememet! De Te, ó örök Háromság, fényeddel eloszlat-

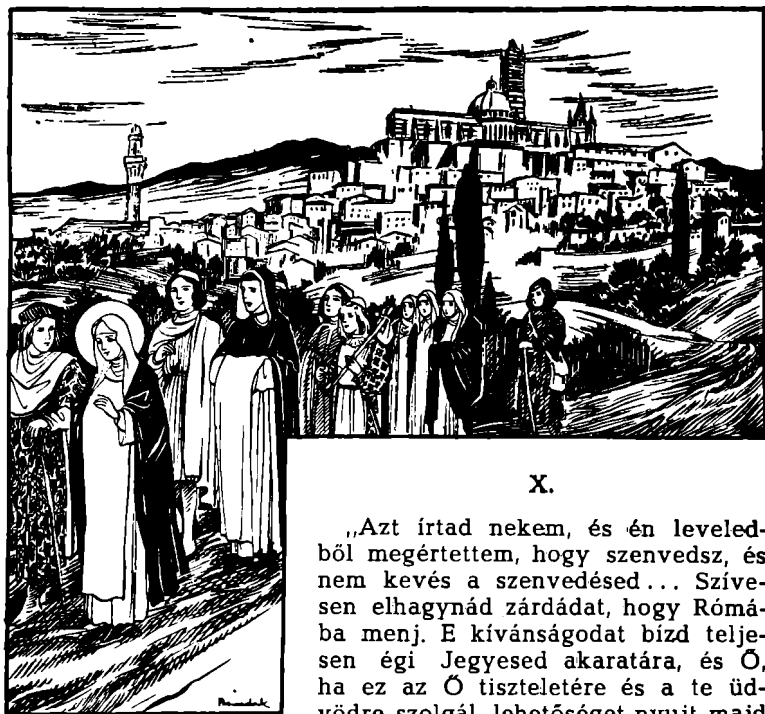
tad a sötétséget. Ki tudna fenségedig emelkedni, hogy megköszönje isteni bőkezűségedet és ama mérhetetlen jótéteményedet, hogy Te magad tanítottál meg az igazság tanára?...

Felelj, Uram, Te magad e nagy jótéteményre! Te adtad, Te mondj érte köszönetet is; köszönd meg azáltal, hogy természetfölötti fényt árasztasz szét bennem, hogy e fény segítségével hálát adhassak neked. Öltöztess engem; örök Igazság, öltöztess Tenmagadba, hogy ezt a halandó életet igaz engedelmességben és a legszentebb hit fényében éljem le, amelylyel ismét megrészegited lelkemet.”⁹

Katalin elhallgatott és halálos csend támadt Fra Santi remetelakában. Az író toll nem sercegett többé a pergamenen, amelyen alig tudta követni a látnoknő ihletett szavait. Katalin térden állott, arca sugárzott. A tanítványok hozzá léptek és meghintették szenteltvízzel; erre magához tért, miközben hosszan és elhalóan felsóhajtott: „Hála Istennek!” *Deo gratias!*...

— *Amen!* — felelték a tanítványok; és az irnok befejezésül leírta:

— *Deo gratias! Amen!*

X.

„Azt írtad nekem, és én leveledből megértettem, hogy szenvedsz, és nem kevés a szenvedésed... Szívesen elhagynád zárdádat, hogy Rómába menj. E kívánságodat bízd teljesen égi Jegyesed akaratára, és Ő, ha ez az Ő tiszteletére és a te üdvödre szolgál, lehetőséget nyújt majd neked annak megvalósítására olymódon,

amelyet te nem láthatsz előre, és amelyre sohasem gondolnál. Bizz csak mindent Őreá, tagadd meg magadat; vessz el a kereszten, és tökéletesen magadra találsz...

Ne aludjunk tovább, ébredjünk fel a hanyagság álmából alázatos és folytonos imákkal sóhajtozva a szent Egyház misztikus teste és Jézus Krisztus Helytartója fölött. Sose szűnjünk meg imádkozni érte, hogy elnyerje a fényt és erösséget, amelyre szüksége van, hogy ellenálljon a megtestesült ördögöknek, akik önmagukat szeretik, és hitünket meg akarják mételyezni. Elérkezett a siráncózás ideje.

Ami az én jövőtelemet illeti, kérjed az Isten örök és legfőbb jószágát, hogy tegye azt, ami az Ő tiszteletére és a lelkek üdvére hasznos; főképen most, amidőn Rómába megyek, hogy a megfeszített Krisztusnak és Helytartójának aka-

ratát teljesítsem. Nem tudom, hogy milyen utat fogok választani.”¹

Ez a levél, amelyet Katalin egyik orvietói tanítványához, Daniella nővérhez intézett, 1378 októberében vagy novemberében kelt. Egy másik levélből, amelyet Katalin november 4-én Francesco di Pippino firenzei szabónak írt, kitűnik, hogy a Sienai úti előkészületekkel volt elfoglalva. „Isten jóságából és a Szentatya parancsára e hó közepe táján számítok Rómába menni, és az utat szárazföldön fogjuk megtenni... Kérlek, Francesco, a megfeszített Krisztus szeretetére, vedd magadnak a fáradságot, és az idezárt leveleket vidd el a megírt címekre. Keresd fel Monna Pavolát (Fiesolében) és mondd meg neki, hogy tudasson engem, ha a pápai udvartól nem kapta meg azt, amit kért; és én megteszek érte mindent éppúgy, mintha anyámért tenném... Menj el Niccolóhoz, a romagnai koldushoz is, és add tudtára, hogy indulóban vagyok Rómába... Barduccio Canigiani” (aki a levelet Katalin helyett írta) „kér téged, hogy add át levelét atyjának és testvérének; mondd meg nekik, hogy rád bízhatják azt, amit nekünk küldeni akarnak; azután küldd azt el, vagy hozd el te magad, ha erre jársz”.²

Amint a fentidézett levelek világosan bizonyítják, maga a pápa kívánta Katalin jelenlétét Rómában. S ez a kívánság megegyezett a Sienai óhajával: „Ha minden akaratom szerint ment volna, nem maradnék tovább itten”, mondja Katalin egyik Orbánhoz intézett levelének a végén. „Nem szavakat akarok most már, hanem a csatatérre szeretnék menni, hogy oldaladon az igazság szent ügyéért harcoljak mindhalálig.”³ Hasonló harcias szellem szól itt, mint amilyen később Jean d'Arcot lelkesítette; és erre abban a korszakban, amelyen a világ akkor áthaladt, szükség is volt.

A nagy egyházszakadás szeptember 20-án tört ki (*venti settembre*, ez a dátum öt évszázaddal később ismét válságos volt az Egyház történetében). Az Orbánnal ellenségeskedő bíborosok, akik szívesen látták volna, ha a Szentszék visszatér Avignonba, Fondiban konklávéra gyűltek össze, és a genfi Róbert bíborost pápává választották. Róbert a VII. Kelemen nevet vette fel és a fondi székesegyházban ünnepélyesen megkoronáztatta magát. Ezzel a katolikus világ két ellenséges táborra szakadt — az Orbán-pártiakra és a Kelemen-pártiakra. Az ellenpápa oldalán volt elsősorban Franciaország (akkor V. Károly uralma alatt), a francia király testvére, Anjou Lajos, Johanna nápolyi királynő, továbbá Szavója, Piemont és a

monferratói hercegség. Itália többi része Orbán pártján állott, mint ahogy az új német császár, Vencel is (IV. Károly éppen az ellenpápa megválasztásának napján halt meg). Bajorország, Luxemburg, a mainzi érsek és Skótország viszont Kelemennek tartottak. Míg Anglia (Richárd uralma alatt), valamint Flandria, Lajos magyar király és Lengyelország kimondottan Orbán-pártiak voltak, IV. Pedro aragóniai király és V. Henrik castiliai király semlegesek maradtak.⁴

Katalin Firenzéből, majd Sienából minden lehetőt elkövetett, hogy az egyházszakadást megakadályozza. Írt Pedro di Luna bíborosnak, akivel még Avignonban megismerkedett, és szokott erélyével kijelentette, hogy ezeknek az eseményeknek, mint minden más rossznak, az önszeretet az eredőoka. „Azt akarom, nagyon kedves Atya, hogy légy szilárd oszlop, amelyet semmiféle üldözés sem tud megingatni... De ha nem vetkőzöl ki az önszeretetből, biztos, hogy gyöngye lesz, és gyöngeséged minden cselekedetedet semmivé teszi... Tudomásomra jutott, hogy a földi Krisztus és tanítványai között meghasonlás támadt; nagyon kérek Krisztus véérére, ne szakadj el soha az erénytől és fejedtől... Légy férfi és hajlíthatatlan oszlop!”⁵

Pedro di Luna ekkor még Orbán pártján állott; később azonban Katalin szomorú tanúja volt a bíboros elpártolásának, és bánatosan látta, hogy az Kelemen legfőbb támasza lesz. Ezután nem fordult többé hozzá. Dörgedelmes levelet írt ellenben a fondi választás után a három olasz bíborosnak, Orsininak, Corsininak és Brossanónak, akik azon szintén megjelentek. „Az igazság az, — jelentette ki — hogy VI. Orbán pápa az igazi pápa, akit szabályszerűen és nem félelemből választottak meg, valóban inkább isteni sugallatra, mint emberi értelemtek által... És most meg akarjátok tagadni az igazságot, és az ellenkezőt akarjátok velünk elhitetni, amidőn azt mondjátok, hogy Orbán pápát félelemből választottátok meg! Ez nem igaz, és aki ezt állítja (tisztelet nélkül szólok hozzá, mert nem vagytok méltók a tiszteletre), az arcátlanul hazudik, mert aki csak akarta, láthatta azt, akit félelemből választottatok meg: ez a Szent Péter bíborosa (Tebaldeschi) volt.

„S hogy mi bizonyítja számomra, hogy Messer Bartolomeo bari érseket szabályszerűen választottátok meg, és így ő most jogosan VI. Orbán pápa? Ezt bizonyítja az ő megkoronázása, amelyet nagy ünnepélyességgel hajtottak végre, ezt bizonyítja a hódolat, amelyet iránta tanúsítottatok, meg a kegyek, amelyeket tőle kértetek és fel is használtatok. Mindezt nem tagadjátok hazugság nélkül!”

És most Katalin szabad kitörést enged méltatlankodásának: „Ó ti ostobák, ti ezer halálra méltók, olyanok vagytok, mint a vakok, akik nem látják saját bajukat... Ti magatok jelentitek ki magatokat hazugoknak és bálványimádóknak! Ha igaz, amit mondotok (ez nincs így, de tételezzük fel), akkor gonosz játékot űztetek velünk, amidőn azt mondtátok, hogy ő a pápa; akkor galád módon mutattatok iránta tiszteletet és hódolatot, és simóniát gyakoroltatok, amidőn kegyeit keresték és azokat törvényellenesen felhasználtátok. Ime, így áll a dolog. Most, hogy azok ellenpápát választottak, ti is az ő pártjukra álltatok, amennyiben ott voltatok, amikor egy ördögöt a többi ördög megválasztott.” Az olasz bíborosok még bűnösebbek, mint a külföldiek, „mert, emberileg szólva, a földi Krisztus olasz, és ti is olaszok vagytok, de titeket nem sarkallt a hazafiúi érzés, mint a hegyentúliakat. A ti eljárásotoknak nincs más indítéka, mint az önszeretet”.⁶

Nápolyi Johannához intézett levelében is ugyanezeket az érveket veszi elő: „Szent Péter köntösébe öltöztették Messer di Santo Pietrót, — mondja — de ez bevallotta, hogy ő nem pápa, és hogy Messer Bartolomeo bari érsek a megválasztott pápa.” Különbösen miért hajtották végre az újabb választást, a koronázást, miért tettek hűségeskü? Miért adták hírül „nekünk, bárányoknak”, hogy VI. Orbán az igazi pápa? Katalin emlékezteti a nápolyi királynőt, hogy ő mindig hű volt az Egyházhhoz, és eszébe juttatja, hogy a hívek csak az Egyház kebelén sajátítják el a szent tant és az igaz életet. De úgy rémlik neki, hogy Johanna elvesztette a jó táplálék ízét és többre becsüli „az önzők tanítását, erkölcsait és gonoszságát”, mert különben nem csatlakoznék hozzájuk, hanem elhagyná őket. A Szent ír a fondi grófnak is és nyíltan megmondja neki, hogy azért nem tudta a jelen körülmények között az igazságot felismerni, mert a gyűlölet és a harag elhomályosította értelmét. „Hogy mered azt tenni, amit teszel? — írja merészen — hiszen szíved mélyén jól tudod, hogy valóban Orbán a törvényes pápa; aki az ellenkezőt mondja, az Istentől elrugaszkodott eretnek, nem hívő és katolikus többé, hanem hiteggyott, aki hitét megtagadja.”

Egy másik, nápolyi Johannához intézett levelében Katalin így kiált fel: „Milyen ember az, akit ellenpápává választottak? Szentéletű ember? Nem, hanem bűnös ördög, aki következésképen az ördög feladatát végzi!”⁷

A Sienai nem felejtette el, és senki sem felejtette el Itáliában, hogy a genfi bíboros, a jelenlegi ellenpapa két év-

vel ezelőtt még mint pápai követ angol és breton hordáival elpusztította Romagnát. Nem felejtették el Cesenát sem.

Katalin alig várta, hogy harcolhasson ezek ellen az emberi ördögök ellen. „Megértettem, — írja Orbánnak — hogy ezek a megtestesült ördögök Antikrisztust hoztak a világra, aki ellened, a földi Krisztus ellen támad... Előre, szentséges Atya, szállj félelem nélkül küzdelembel!”⁸

Orbán maga is nagyon óhajtotta Katalin jelenlétét és Rajmund levele által kérte őt, hogy jöjjön Rómába. Ekkor valami nagyon emberi, nagyon nőies dolog történt Katalinnal: az utolsó pillanatban habozott és félni kezdett a sienai nép pletykáitól. Ő, aki megjelent a pápa és a bíborosok előtt, aki Firenzében félelem nélkül lépett a fenyegető tömeg elé, most aggódik, mit mondanának Sienában, ha megint elhagyja a várost! Mert a Szent, akinek ajtaján Genovában XI. Gergely kopogtatott egy kétségekkel terhes éjszakán, a Costa Sant'Antonio mentén lakó vénasszonyok számára mindig csak Caterina di Lapa volt, azoknak az eladósodott festőknek a húga, akik végül kénytelenek voltak Firenzében letelepedni, mert Sienában sehogy sem tudtak a bajból kivergődni... A leány bizony jobban tenné, ha testvérei háztartását venné kezébe, és nem kóborolna szüntelenül egyszer Pisában, más-kor Avignonban, és Isten tudja, hol... Azonkívül ezek az utazások biztosan nagyon sokba kerülnek, főképen azért, mert neki mindig nagy kísérettel kell magát elkísértetnie, esztelen nőkkel és titkár urakkal, akiket magával visz minden-hová... Bizonyára nagy csapás a Maconi-családra, hogy a fiatal Stefano úr állandóan a *Benincasa* szoknyáján lóg, — hiszen a suhancok is csúfolják már, amidőn mellettük elhalad! Monna Rabe Tolomei is szigorú levelet írt a hölgynek, amikor az a Salimbenik Roccájában lakott, és hazaparancsolta a fiát, Matteót... Ilyeneknek kellett lenniök a pletykáknak, és ilyenek azok Sienában ma is, ha valamelyik fiatal leány másképen cselekszik, mint a többiek. Katalin tudta ezt és el akarta kerülni. Ezért írta Rajmundnak: „Atyám, a város több polgára, azok feleségei és néhány mantellata botránkozik a szerintük túlgyakori utazgatásaim miatt. Azt mondják, nem illik egy szűzhöz, aki Istennek akar szolgálni, hogy oly sokszor utazgasson. Magam ugyan meg vagyok róla győződve, hogy nem hibáztam, mert amikor útrakeltem, ez mindig Isten és az Ő Helytartója iránti engedelmességből és a lelkek üdvéért történt, de mégsem akarok szántszándékkal botrány tárgya lenni senki számára sem; ezért nem tudtam magam rászánni

az elutazásra! Ha azonban Krisztus Helytartója mindenképen azt akarja, hogy elmenjek, akkor az ő akaratát teljesüljön és ne az enyém. Ebben az esetben gondoskodjál róla, hogy közölje velem írásban az akaratát; a botrányozók aztán ebből világosan láthatják majd, hogy nem a magam jószántából kelek útra.”⁹

Katalin megkapta Rómából a várt határozott parancsot, és útnak indulhatott. Idős anyját egyelőre Sienában hagyta a Via Romanán levő lakásban, ahol Lapa a Via dei Tintori elhagyása után telepedett le. Stefano is Sienában maradt; helyét a Szűz bizalmas közelségében Barduccio Canigiani foglalta el, „az én édes fiam, Barduccio”, amint őt Katalin gyöngéden nevezte. Körülötte voltak hűséges társnői: Alessia, Cecca, Lisa, Giovanna di Capo, továbbá barátai: Neri di Landoccio, Gabriele Piccolomini, a dominikánus Fra Bartolomeo di Dominici, Messer Giovanni Tantucci és Fra Santi, akinek remetelakában diktálta a *Dialogót*. „Még többen is elkísérték volna, ha nem tiltotta volna meg nekik”, írja Rajmund.

Porta Romanán át elhagyták Sienát; utolsó ízben, de Katalin ezt nem tudta. November közepe volt; de feltételezhetjük, hogy a Rómába menő sienai zarándokok derült napot választottak maguknak. A földeken a parasztok az érett, fekete olajbogyók leszedésével foglalatoskodnak. Hatalmas szarvú fehér ökröktől vont parasztszekerek kapaszkodnak fel Siena felé. A távolban a Monte Amiata kéklik. Lent balra, a Porta San Vienen túl a maggianói kartauzi kolostor emelkedik; itt dolgozgat békésen a dominikána tanítványa és barátja, a jámbor Don Pietro del Viva a háza mellett lévő kerteskében — *o beata solitudo!* Fent a dombon a régi San Maniliano-templom áll, és kissé távolabb, az út másik oldalán a Betlehem-kolostor... Aztán Katalin elhalad a San Lazzaro mellett, ahol valaha, ifjúságában (mennyi idő telt el azóta, és mégis mily közel van!) a gonosz Ceccát ápolta, és amikor meghalt, saját kezével temette őt el, azokkal a kezekkel, amelyeket most éjjel-nappal Jézus sebeinek fájdalmái gyötörnek... Ott meg a Santa Bonda áll, ahol oly sokszor imádkozott Giovanni Colombini sírjánál a templom melletti kolostorfolyosón, és ahol egyszer elragadtatásában az égi szeretet végtelenül mély édességeit ízlette... Odébb, a szomszédos magaslaton Belcaro vára emelkedik, ahol szüntelenül dolgoznak, hogy mindent elrendezzenek az ő új zárdája számára; ha olykor nincsenek vele megelégedve, azt is szemére vetik, hogy keveset törő-

dik ezzel a kérdéssel; ezért írta Firenzéből Sano di Macónak és a többi sienai fiának: „a jó fiúk anyjuk távollétében többet fáradoznak, hogy aztán megmutathassák neki mindazt, amit távolléte alatt csináltak”.

Most az utasok a kis *Coroncina*- (Rózsafüzér-) korcsma előtt haladnak el, amelyet azért neveznek így, mert amikor a hóhér és emberei a halálraítéltekkel ideérkeznek, akkor kezdik imádkozni az olvasót, ami éppen addig tart, amíg az *Albergaccio*hoz, a „rossz fogadóhoz” érnek, ahol az elítéltek az utolsó éjszakát töltik. Az *Albergaccio* lent az út baloldalán van; ennek egyik szobájában aludta utolsó álmát vagy talán virrasztott egész éjen át imádkozva Niccolò Toldo... Innen vezették a vesztőhelyre, a Pecoriléra, amely innen párszáz lépésnyire, a jobbkéz felől emelkedő dombon van... Ott fent várt reá Katalin egy tavaszi reggel, amikor a kék égen pacsirta nővérünk énekelt és az új fű tele volt hintve áprilisi százzsorszáppal... s a tönk mellé térdelve az ifjú fekete haja fölé hajolt, és fülébe súgta: „Édes testvérem, nemsokára az örök lakománál fogsz ülni!” Az elítélt fejét két kezébe fogta, hogy ne essék a hóhér kosarába; szemét behúnyta, amidőn a bárd megvillant a levegőben, de azért hallotta az acél zaját, amint a csontokat és a porcokat elvágta. „Akarom!” suttogta az ajka, és két keze erősen, ah! oly erősen összeszorult... Aztán meleg vérsugarat érzett, és amikor szemét kinyitotta, kezében a halovány főt tartotta, fehér ruhája pedig tele volt hintve vérrel, mint a fű a virágokkal... *fratello mio dolce!*

Ezután az út leereszkedett Malamerenda felé, s nem lehetett többé látni Siena tornyait. Az utasok előtt a határtalan pusztaság terült el sárgán és napsütötten, a távolban a Monte Amiata, a Monte Cetona, a Radicofani kéklettek, és lent, a kéklő hegyek mögött volt Róma, ahol a kereszténység haldoklott. Katalin úgy meggyorsította lépteit, hogy a többiek alig tudták őt követni. „Éhezem, — hallották sóhaját — meghalok, és mégsem tudok meghalni!” Az élet és a halál lángjai emésztették, a lelkek utáni éhség, a vágy, hogy életét felajánlja égő áldozatul a Jegyesért, a szent Egyházért.¹⁰

Az út — a Via Francigena — Sienából San Quiricóba vezetett, és így Katalin viszontlátta az Orcia-völgyet. Valószínű, hogy nemrég tett ígéretéhez híven Orvietóban meglátogatta Daniella nővérét. S november 28-án, ádvent első vasárnapján megérkezett Rómába, ahol rövid időre ismét találkozott Capuai Rajmunddal.¹¹ Maconi egyik levelében, amelyet Sienából a következő év elején küldött Rómába, megbízta Neri di

Landocciót, hogy üdvözlje a *Nonnát*, vagyis Lapát, akinek tehát az Örök Városban újra együtt kellett lennie leányával.¹²

Katalin azonnal kihallgatást nyert a Szentatyanál. Messer Lando di Francesco Ungaro, aki (a régi számadás-könyvek szerint) a sienai kincstártól 126 lírát kapott tiszteletdíjúl, mert Talamone visszaszerzése végett egy hónapig Rómában tartózkodott, ezt írta kormányának: „Caterina di Monna Lapa ideérkezett, és a mi Urunk *Missere lo Papa* szívesen látta és hallgatta őt; hogy a pápa mit kért tőle, azt nem tudjuk; csak annyit tudunk, hogy örömmel fogadta.”¹³

Orbán arra kérte Katalint, vállaljon politikai küldetést Nápolyba. A pápa bíborosoktól körülvéve, nyilvános kihallgatáson fogadta őt. Katalin, amikor megszólalt, hitével és bátorságával mély hatást gyakorolt rájuk. „Ez a kis nő (*donnicciuola*) mindnyájunkat megszégyení” — kiáltott fel Orbán, amikor Katalin elhallgatott. — „Mi félünk és aggódunk, míg ő, aki a gyöngébb nemhez tartozik, nem érez semmi félelmet, sőt még bennünket is bátorít.” Majd lelkesedéssel így folytatta: „Mitől félhet Krisztus Helytartója, amidőn a mindenható Krisztus vele van? Krisztus erősebb, mint a világ, és lehetetlen, hogy szent Egyházát cserbenhagyja!”

Mint sokan mások, Orbán is úgy érezte, hogy Krisztus ebben a kis nőben valóban jelen van, oly valóságosan, mint ahogy a Szentostya jelen van az oltárszekrényben. Ha Katalin őrangyalként mellette lesz, akkor ő harcba fog szállani. Katalin kész volt Nápolyba utazni, mint ahogy Firenzébe is kész volt elmenni. A pápa azonban nem akarta neki megengedni, hogy egyedül utazzék el, hanem azt akarta, hogy egy másik Katalin is vele menjen, vadstenai Szent Karin, Szent Brigitta leánya, aki akkor 46 éves volt. Karin ismerte Nápolyt és ismerte Johanna királynőt; itt tartózkodott kilenc évvel ezelőtt anyjával, aztán 1372-ben és 1373-ban is, amikor a Szentföldre ment és onnan visszatért. Karin ismerte Johannát; emlékezett az uralkodónő sóvárgó pillantásaira, amelyeket az testvérére, Karlra vetett; eszébe jutott, hogy Brigitta szívesebben látta volna holtan fiát, mint egy ledér nő karjaiban; visszaemlékezett arra is, hogy Karl — miként anyja kívánta — váratlanul halálos láz lepte meg és ott temették el lenn a kék tengerből partján. Karin semmiáron sem akarta viszontlátni Johanna királynő nagy ragyogó szemét, nem akart buja ajkának kegyetlen mosolyával megint szembe állani. Ő, Eggert úr szűzies jegyese, félt, hogy ez a gonosz és érzékies nő bosszút állhatna rajta és a sienai Szűzön.

Rajmund igazat adott Karinnak; ő is félt Johanna gonosz-ságától, és összeborzadt a gondolatra, hogy barátnőjét meg-alázottan és meggyalázva lássa visszatérni Rómába. Felkereste Orbánt és azt tanácsolta neki, ejtse el ezt a tervet. De Katalin, amikor erről értesült, felkiáltott: „Ha Ágnes, Margit, Katalin és a többi szűz ily kislelkűek lettek volna, bizonyára nem sze-rezték volna meg a vértanúság koronáját. Vagy nincs minden okos szűznek hatalmas vőlegénye, hogy őket megvédje és oltalmazza? Ez a habozás inkább kishitűségből, mint okos erényből származik!”

Azért mégis úgy döntöttek, hogy Katalin Rómában marad. Kezdetben a Pincio-domb lábánál, a *Contrada di Colonna* egyik házában lakott, később pedig „a Santo Biagio mellett, a Campo di Fiori és a Santo Eustachio között”, a Via di Papán (a mai Via Santa Chiarán), nem messze a dominikánusok Santa Maria sopra Minerva-kolostorától, amelynek Rajmund volt a perjele. A háztartás nagysága időről-időre változott; a vendégek száma azonban sosem volt kisebb tizenhat férfinál és nyolc nőnél; ez a szám néha harmincra vagy negyvenre is emelkedett, mert Katalin háza, egész természetesen, a Rómába jövő sienaiak találkozóhelye volt. Katalin a Vatikánban kieszközölt számukra mindent, amit óhajtottak (kihallgatásokat, búcsúengedélyeket stb.), és élelmet meg szállást adott nekik. „Bár semmi földi vagyonnal nem rendelkezett, — írja Caffarini — az Apostol szavai szerint mégis megvolt mindene. És mivel szívét határ-talan bizalom töltötte el a Gondviselés iránt, az Úr csodálatos módon mindig gondoskodott mindenről, amire neki és Krisz-tusban való gyermekeinek szüksége volt. Ezért még ha har-mincan vagy negyvenen vagy többen is voltak az asztalnál, akkor sem szenvedtek hiányt semmiben, viszont semmi fölös-leg sem maradt, amidőn számuk kisebb lett, amin mindnyájan csodálkoztak. Isten mindenkor ellátta őt a szükségesekkel majd alamizsnák által, majd másképen; ezért Katalin szent bizalom-mal és eleven hittel ezt szokta mondani: „Ha száz vagy akár ezer vendégem volna itt, még akkor sem kételkednék sohasem, hogy Jegyesem segítségünkre jön.” És ezt folytonosan tapasztaltuk. Hogy minden rendben menjen, és hogy minden társnő-jének legyen ideje jámbor zárándoklatok végzésére és a római templomok búcsúinak elnyerésére, ez a nagyon okos szűz el-rendelte, hogy mindegyik egy-egy héten át ügyeljen fel a konyhai és az asztali szolgálatra. Ha ez alatt az idő alatt hiány-zott a kenyér, a bor vagy valami más nélkülözhetetlen élelem, az illető társnő köteles volt Katalint erről egy nappal előbb

értesíteni, hogy az gondoskodhasson róla vagy maga indulva útnak, vagy mást küldve el kéregetni.

„Megtörtént egyszer, hogy egyik társnője, névszerint Giovanna di Capo elfeledte Katalint értesíteni, hogy nincs többé kenyérük, és csak akkor jutott eszébe, amikor már asztalhoz ültek. Ekkor szégyenkezve és szomorúan vallotta meg, hogy nincs kenyér a házban. „Bocsásson meg neked az Isten, nővér — mondotta Katalin. — De hogy jutottunk ily végszükségbe?” Szigorúan megfeddte őt, majd megkérdezte: „Nincs egyáltalán semmi kenyér sem?” A nővér így felelt: „De igen, van valami, de oly kevés, hogy annyi, mint a semmi.” Katalin ekkor így szólt: „Mondd meg a családnak, hogy üljenek az asztalhoz és egyék azt a kevés kenyérmaradékot, amíg Isten másképen meg nem segít bennünket.” Ezt mondván visszavonult imádkozni.

„A család, amely a hosszú bőjtől egészen ki volt éhezve, örömet asztalhoz ült. Mindnyájan ettek a kevés kenyérből a leves előtt és a leves után, jól is laktak, és még mindig volt kenyér az asztalon, amin nem győztek csodálkozni. Miközben ezt maguk között megbeszélték, közölték velük, hogy Katalin igen buzgón imádkozott. Ekkor világosan megértették, hogy ez a csodálatos kenyérszaporodás Katalin közbenjárására történt, mert elegendő kenyér volt nemcsak az első asztal számára (amelynél a férfiak külön ettek), hanem később a nők asztala számára is, sőt bőségesen osztottak ki belőle még a szegények között is.”¹⁴

XI.

Katalin immár Orbán közelében volt, aki a szüntelenül fenyegető Angyalvárhoz túlságosan közel fekvő Vatikánt elhagyta és a Santa Maria in Trasteverébe menekült, ahonnan kiközösítő bullát bocsátott ki „a kárhozat fiai” ellen. Ez az 1378 november 29-én kelt bulla átokkal sujtja mindenekelőtt genfi Róbertet, aztán

az amiens-i, a marmoutier-i, a sant'eustachiói bíborost, a konstantinápolyi pátriárkát, a cosenzai érseket és más főpapok egész sorát; végül a fondi grófot, a szakadás védelmezőjét, és a szakadár csapatok három vezérét: de Malestroit Jánost, de la Salle Bernátot és Budes Szilvesztert. A Tagliacozzóban székelő három olasz bíborost — Corsinit, Orsinit és Brossanót — a bulla még mint „tisztelendő testvéreket és nagyon szeretett fiaikat” említi. Pedro di Luna szintén kíméletben részesül.

Ezután még egy utolsó kísérletet kellett tenni a két nagy hitehagyott, Nápoly és Franciaország visszaszerzésére.

A pápa teljesen lemondott arról, hogy Katalint Johanna királynőhöz küldi; de nem úgy a Szűz. Bartolomeo di Dominici még a következő év szeptember 18-án is azt írja, hogy Mam-mája többször említette, szeretne Nápolyba utazni, „de úgy látszik, ez nem Isten akarata, és az Ő Helytartója sem egye-

zett bele; nem kell tehát most erre gondolni". Katalin ekkor két tanítványát, Neri di Landocciót és az egyébként ismeretlen Lisolo (Eligio?) papot küldötte le Nápolyba Johanna befolyásolása végett. Küldetésüket ő maga is támogatta, amennyiben több levelet váltott nemcsak a királynővel, hanem a nápolyi udvar néhány előkelő hölgyével is, így Giovanna d'Aquino grófnővel, Sanseverininek, Miledo, Terranova és Belcastro grófjának feleségével; Monna Lariellával, Francesco Caracciolo feleségével; Monna Caterina Denticével, Monna Catellával és Monna Ceccával.

Más leveleinek címzettjei: Dom Cristofano, a Nápolyt uraló híres San Martino kartauzi kolostor tagja; „Madonna Pontella, nápolyi asszony”, akinek férje a ház egyik rabszolgánőjével szeretkezett; „Peronella, Masello Pepe leánya”; „három jámbor nápolyi hölgy”, „a királynő egyik udvarhölgye”, talán Giacomo Arcucci kamarás felesége.¹

Neri Nápolyba ment, Capuai Rajmund pedig Franciaországba. Alig találkozott Katalin Rómában lelkiatyjával, vezetőjével és barátjával, máris újra, és ezúttal örökre búcsúznia kellett tőle... Röviddel ezután a Pápa jónak látta, hogy engem Franciaországba küldjön, — írta Rajmund — azt gondolta, ez a követség rábírja Károlyt, Franciaország akkori királyát, hogy lemondjon a szakadásról, amelynek legfőbb támogatója volt; de hiába, mert a király szíve jobban megkeménykedett, mint a fáraóé. Mihelyt értesültem a Szentatya szándékáról, megbeszéltem a dolgot Katalinnal, aki habozás nélkül azt tanácsolta, hogy engedelmeskedjem a Pápa parancsának, pedig nehezére esett magát jelenlétemtől megfosztania. Többek között ezt mondta: „Atyám, tartsd biztosnak, hogy ez a pápa valóban Krisztus Helytartója, bármit mondanak is a szakadárok, akik őt rágalmazzák; azt akarom, hogy úgy hirdesd és védelmezd ezt az igazságot, mint ahogy a katolikus hitet hirdeted és védelmezed!” E szavak, jóllehet már előbb is ismertem ezt az igazságot, nagyon megerősítettek elhatározásomban, hogy azt védelmezni fogom a szakadárok erőfeszítései ellen, úgyannya, hogy mindeddig (kb. 1395-ig) nem fáradtam bele az igazi pápa védelmezésébe, és a visszaemlékezés Katalin szavaira mindig megvigasztalt megpróbáltatásaimban és szenvedéseimben. Teljesítettem tehát kívánságát, és fejemet az engedelmeség igája alá hajtottam.”

Aztán elérkezett Rajmund és Katalin utolsó beszélgetése. A dominikánusnak gyakran volt része ilyen beszélgetésekben, de néha annyira nem figyelt oda, hogy mialatt Katalin beszélt,

ő szépen elszundított! Ez a beszélgetés azonban az utolsó volt. Katalin félrehívta Rajmundot, hogy senki se hallhassa őket, és beszélt, beszélt, beszélt... Rajmund maga előtt látta a kedves halovány arcot, amelynek minden vonását, minden redőjét ismerte, még a könnyű himlőhelyeket is itt-ott a fehér bőrön. És a leány beszélt, szakadatlanul beszélt; nagy szeme ragyogott, vékony ajka szüntelenül mozgott és nagyon szép és erőteljes szavakat ejtett ki; időnkint megragadta Rajmund kezét, és rámosolygott sugárzó mosolyával, amelyet egyetlen tanítványa sem tudott soha elfelejteni — a mosollyal, amelyből ma nincs meg más, mint néhány fog annak a koponyának az állkapcsában, amelyet a San Domenicóban Sodoma kápolnájának oltára fölött aranyozott rács mögött őriznek...

„Miután így több órán át elbeszélgettünk, — írja Rajmund — a végén így szólt hozzám: „Most menj, és dolgozz Isten művén; azt hiszem, ebben az életben már nem beszélünk többé egymással: ily hosszan, mint ahogy most tettük.” Ez a jóslat beteljesedett... Gondolom, ezért történt, hogy — végleg el akarván tőlem búcsúzni — elkísért a gályáig, amelyre szállnom kellett. Amidőn a parttól távolodni kezdtünk, letérdelt, és kezével könnyek között a kereszt jelét vetette reám, mintha csak azt akarta volna mondani: A szent kereszt e jele védelmezzen téged, fiam, de a földön nem látod viszont többé a te anyádat.”²

Rajmundon kívül Orbán kiküldöttei között volt Guillaume de la Voulte valence-i püspök, valamint a pápai udvar marsallja, Giacomo di Ceva is. A Földközi-tengeren cirkáló elleneséges gályák ellenére eljutottak Pisába, majd Genovába, ahonnan útjukat szárazföldön folytatták. Ventimigliában azonban figyelmeztették Rajmundot, hogy nem folytathatják útjukat életük veszélyeztetése nélkül. „Kissé odább a galád szakadárrok által készített kelepcebe estünk volna, akik mindenekelőtt az én életemre törtek” — beszéli el Rajmund, aki a Szentatya beleegyezésével Genovában telepedett le, hogy a szakadárrok ellen prédikáljon. A dominikánus kislelkűsége azonban Katalint nagyon lesujtotta. „Még nem vagy méltó, hogy a csatatéren küzdj — írta neki. — Megháráltál, mint egy gyerek; szándékosan elfutottál a veszedelem elől, sőt még örültél is ennek. Ó, rossz kis atyám (*cattivello padre mio*), mily nagy boldogság lett volna a te lelked és az enyém számára, ha véreddel egy követ erősítettél volna be a szent Egyházba... Valóban van min sírnunk, amikor látjuk, hogy erényünk kicsinysége megfosztott bennünket ettől a nagy jótól.

„Ah, dobjuk el tejfogainkat, és tegyük helyükbe a gyűlölet és szeretet erős fogait. Oltsuk magunkra a Szeretet mellvértjét és a legszentebb hit pajzsát, és felnőtt emberekként igyekezzünk a harcmezőre; legyünk erősek, keresztrel elől és keresztrel hátul, hogy ne tudjunk elfutni... Hogy Isten megadja e kegyelmet nekünk, neked, nekem és a többieknek, mátol kezdve imádkozunk érette könnyek között és édes nyugtalan vágyakozással... Merülj a megfeszített Krisztus vérébe, fürödj meg e vérben, töltekezzél e vérrrel, részegedjél meg e vértől, öltözz e vérbe, siránkozz magad fölött e vérben, örvendezz e vérben, növekedjél és erősödjél e vérben, gyógyulj ki gyöngeségedből és vakságodból a szeplőtelen Bárány-vérében... Nem mondok mást!”³

Katalin ebben a lelki elszigeteltségben, amelybe Rajmund elutazása után jutott, minden erőfeszítését élete második nagy terve, a kereszteshadjárat megvalósítására fordította. Első feladatát sikeresen megoldotta: a pápa visszatért Rómába. Most „a kereszteshadjárat édes titkára” került a sor.

És itt nem Mohamed, hanem az ellenpápa, nem a Félhold, hanem Lucifer, a bukott csillag elleni kereszteshadjáratról volt szó. Lelki kereszteshadjáratról, amelynek nem voltak más fegyverei, mint a szó, a toll, az ima és a böjt. Katalin már régóta nagyon kívánta, hogy a pápa mindenekelőtt Isten szolgáinak (*servi Dei*) gárdájával vegye körül magát. Mint az Apostol, ő is úgy érezte, hogy „nem a test és vér ellen kell tusakodnunk, hanem a Rossz szellemi csapatai ellen”. Az volt tehát Katalin terve, hogy Orbán trónját a szentek seregével veszi körül. Élete folyamán összeköttetésbe jutott korának minden vallásos szempontból kiváló emberével; most tehát felhívást intéz hozzájuk, és találkozóra hívja őket a Szent Városba.

Nézetét a pápa is osztotta. Katalin egy ízben ezt írta neki: „Hited és reménységed ne az emberi segítségre támaszkodjék, amely cserbenhagy, hanem egyedül Isten segedelmére, amely sohasem fog számodra hiányozni!”⁴ És Orbán most végre elhatározta, hogy követi Katalin tanácsát. 1378 december 13-án kelt bullájában a hívek támogatását kéri és kijelenti, hogy jobban bízik az igazak imáiban és könnyeiben, mint a fegyveres erőben vagy az emberek bölcsességében, és miként a hullámokon vergődő Péter, ő is csak az Úr kezétől vár menekvést. Ennek a bullának a példányait a karácsony előtti napokban Katalin levelével együtt mindenfelé osztogatták Itáliában „Isten szolgái” között. Az Egyház válogatott csapatainak mozgósítása volt ez. Isten szolgáinak „el kell hagyniok magányu-

kat, hogy hirdessék az igazságot és szenvedjenek annak védelmezésében; mert ütött a cselekvés órája. Jöjjetek, jöjjetek, ne késlekedjete tovább!" „Minden más dolgot tegyetek félre, mert elérkezett az óra, hogy feláldozzatok magatokat és ne legyen más gondotok, mint Isten dicsőségének előmozdítása nagy munkák által." Ezt hirdetik Katalin levelei, amelyeket Giovanni delle Celléhez, Dom Bartolomeo Serafini gorgonai perjelhez, Stefano Maconihoz, Fra Tommaso di Nacci Caffarinihez intézett. Úgy beszél ezekben a levelekben, mintha elközelgett volna az utolsó nap. „Aki a tetőn van, ne szálljon le, hogy valamit elvigyen a házból, — hagyja meg Jézus az Evangéliumban — s aki a mezőn van, ne térjen vissza, hogy elhozza palástját!" Katalin sem ismer többé semmi földi érdeket; szerinte csak egy a szükséges: „meghalni olyan halállal, amely a léleknek kegyelmi életet ad", „szeretetből meghalni az Ara, az Egyház karjaiban", — *spasimato in questa dolce Sposa* . . .

Katalin írt leccetói barátainak, az angol William Flete ágostonrendi szerzetesnek, valamint rendtársának, Antonio da Nizzának is. Figyelmezteti őket, hogy elérkezett az ideje, hogy a kereszténységet a gyakorlatba vigyék át, hogy „elhagyják az erdőt", ahol „sok zsoldárt és sok Miatyánkot" imádkoznak, s hogy „lemondjanak önmagukról és a csataterre menjenek". Egyébként, ha nem tudnak nélküle meglenni, Rómában is találhatnak „erdőket és berkeket..."

Irt a Spoleto melletti Monte Luco remetéinek, a kartauzi Dom Pietro da Milanónak, aztán ismét Stefano Maconinak, majd újra Leccetóba és az akkor még Pisában tartózkodó Rajmundnak, akit egy pillanatig szeretett volna látni „visszatérni a kertbe, hogy segítsen a töviseket kiirtani". „Róma vértanúi hívnak benneteket", kiáltotta mindnyájuknak. „Vágd szét kötelékeidet, ne bajlódj azok kibogozgatásával", hagyja meg Maconinak, akit családi körülményei otthon tartottak, „ne habozzál, cselekedjél gyorsan és határozottan, mert a mi édes Urunk a kevés szót és a sok cselekedetet szereti". Ő maga is e szerint az elv szerint cselekszik, amikor levelét hirtelen befejezi, így kiáltva fel: „Hallgass el hát, lelkem, és ne beszélj többet!"⁵

Mint Rajmund, több más tanítványa is nagy csalódást okozott neki, így különösen tudós barátja, William Flete, a cambridge-i egyetem *bachelor of arts*-ja. Ez a Szent halála után érzélgősen sóhajtozott: „Hol találhatnálak meg most, ó szent Anyám, a tóparti erdő melyik részében költöd el a húsvéti

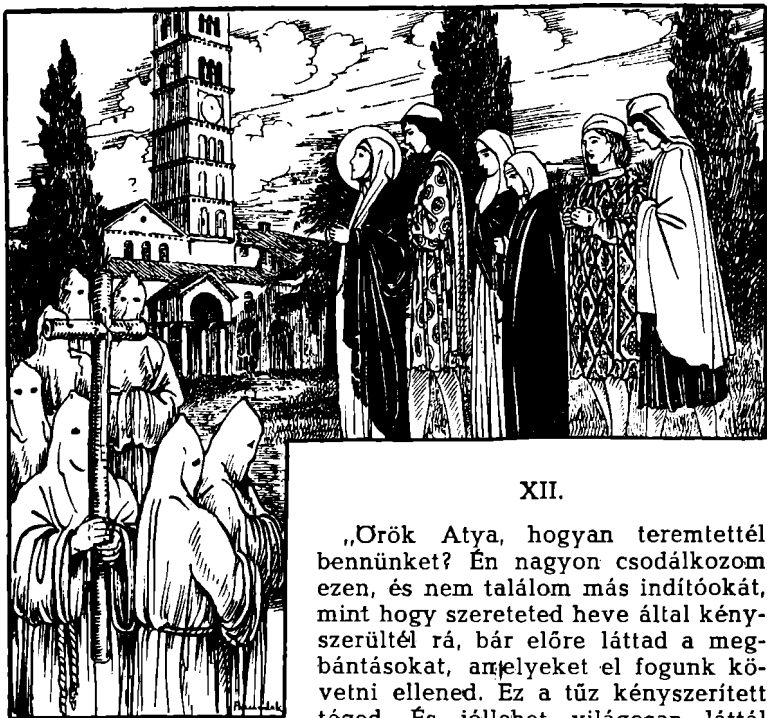
Bárányt tanítványaid társaságában?”⁶ De amikor Katalin még élt, és megtalálhatta volna őt, ha Rómába megy, inkább az erdőben maradt, a megszokott tó partján, könyveivel valamelyik sziklára telepedve, tanulva és imádkozva, amint az éppen számára kényelmesebb volt. Katalin mélyen megbántva így írt az angol barátjának, Antonio da Nizzának: „A levélből, amelyet William testvér küldött nekem, kitűnik, hogy nem jöttök, sem ő, sem te. Erre a levélre nem szándékozom válaszolni; de nagyon fájdalmasan érint ez az együgyűség, amely aligha szolgál Isten tiszteletére és a felebarát épülésére.” William Flete azzal mentegetődzött, hogy Leccetóban jobban tud imádkozni, mert Róma zsivaja zavarná őt. „Ügy látszik, — felelte gúnyosan a Sienai — Isten csak az erdőben van, és nem egyebütt is, ahol talán nagyobb szükség lenne reá.” Ez arra bírta Fra Antoniót, hogy Rómába utazzék Katalinhoz. Flete azonban ott maradt, ahol volt. Azért leveleivel és értekezéseivel igyekezett hatni hazájára, és ha Angliát megnyerték Orbán pártjának, ezt nagy részben a sienakörnyéki Selva de! Lago tudós remetéjének kell köszönni.⁷

Közben elközeledett a karácsony, Katalin első karácsonya Rómában. Mindig örömet talált benne, ha ajándékokat küldött barátainak. Ifjúságában, amikor még ismeretlen és jelentéktelen volt, meg kellett elégednie néhány magakészítette csokorral és virágkereszttel; most többet tehetett: az Egház búcsúival és kegyeivel szerzett örömet barátainak. Gondolt a pápára is. Orbán öt narancsot kapott tőle, amelyeket sajátkezűleg aranyozott be; a kedves ajándékot ezek a szellemes sorok kísérték:

„Légy szeretetfa, amely az élet fájába, az édes Jézus Krisztusba van beoltva. Ebből a fából az erények virága fog fakadni akaratomban, és annak gyümölcse az Isten tiszteletének és nyájad üdvösségének éhségében fog megérni. Ez a gyümölcs kezdetben, amidőn a szent vágy szájjával magadhoz veszed, keserűnek tűnik fel, de édessé lesz, amidőn a lélek elhatározza, hogy a megfeszített Krisztusért és a jó szeretetért akár a halált is elszenvedi. Gyakran tapasztaltam ezt a narancsnál, amelyet vízbe teszünk, hogy megfosszuk keserűségétől, aztán megtöltjük édességgel és kívülről bevonjuk arannyal. Hol van most a keserűség? A vízben és a tűzben maradt. Így van ez, szent-séges Atya, a lélekkel is, amelyben megfogamzik az erény szeretete. A kezdet keserűnek tűnik fel számára, mert még tökéletlen. Az orvosság a megfeszített Krisztus vérében van, amely a kegyelem vizét adja neked; ez aztán megtisztít ben-

nünket a keserű és érzékies önszeretettől, amely a lelket szomorúsággal tölti el.

„Mivel a vér soha sincs tűz nélkül (hiszen a szeretetnek a tüzével ömlött ki), valóban azt mondhatjuk, hogy a tűz és a víz vonja ki a keserűséget; ezek megfosztják a lelket az önszeretettől, amely benne élt, és megtöltik azt erősséggel a kitartás és a türelem által, amelyet a mély alázatosság méze édesít meg... Az így megtöltött gyümölcsöt kívülről arany borítja; ez az arany a tisztaság aranya és a szeretet csillogó aranya, amely a felebarát szolgálatában gyakorolt igaz türelemben nyilvánul meg, amennyiben a felebarátot mindig elviseli szíves gyöngédséggel, és csak azt az édes keserűséget érzi, amely az Isten megbántása és a lelkek megkárosítása fölött érzett fájdalomból származik.”⁸

XII.

„Örök Atya, hogyan teremtetted bennünket? Én nagyon csodálkozom ezen, és nem találok más indítóokát, mint hogy szereteted heve által kényszerültél rá, bár előre láttad a megbántásokat, amelyeket el fogunk követni ellened. Ez a tűz kényszerített téged. És jóllehet világosan láttál minden rosszat, minden bűnt, amelyet

a teremtmény végtelen jóságod ellen elkövet, mégis szemet húnytál, mert végtelenül szereted ennek a teremtménynek a szépségét, amelyet tenmagadból vettél s képedre és hasonlóságodra alkotva a világba helyeztél. Örök Igazság, Te magad ismertetted meg velem igazságodat, és Te nyilatkoztattad ki nekem, hogy nemcsak nem törődsz a sértéssel, amelyet ellened elkövetünk, hanem tekintetedet is elfordítod, és csak teremtményed szépségét szemléled...

„Allhatatosan kitarasz szeretetedben, mert a szeretet tűzhelye vagy, és végtelenül szereted teremtményedet. Bűneim miatt sohase láttalak olyanak, mint amilyen vagy; de, édes Szerelmem, add meg nekem a kegyelmet, hogy véremet ont-hassam neved tiszteletére és kivetközzem magamból. Fogadd el, örök Atya, őt is, aki Fiad imádandó Testét és drága Véré-t

nyújtotta nekem. Vetköztesd őt ki önmagából és szakítsd el önmagától, hogy a Te örök akaratodba öltözzék. Kösd magadhoz oly csomóval, amely nem oldódik ki soha, hogy illatos növény lehessen szent Egyházad kertjében... Végtelenül jó Atya, add reánk örök és édes áldásodat, és tisztítsd meg lelkünk arcát Fiad vérében. Szeretet, Szeretet, a halált kérem tőled!"¹

A tanítványok Rómában, 1379 február 18-án hallották Katalin ajkáról elhangzani ezt az imát, amelyet valamelyikük, Neri vagy Barduccio azonnal leírt. A Szent a pap számára, aki őt megáldoztatta, ugyanazt kéri, mint önmaga számára: a régi emberből való kivetkőzést és az új emberbe öltözést. Ez Szent Páltól kezdve mindmáig a kereszténység lényege, a keskeny út, a szűk kapu, a Kereszt. Csak aki magára vette a keresztet, csak az kérheti szeretete betetőzésére a halált: *Amore, Amore, la morte ti addimando!*

De még nem ütött a halál órája Katalin számára; teste még továbbra is élt, bár szívét meghalni érezte. Még tartott a földi élet; márpedig az ő élete a munka volt, és ez a munka egyre kiterjedtebb és egyre fontosabb levelezésben állott. A Sienai lakása a Monte Pincio lábánál az akkori egyházpolitika egyik gócpontja lett. Reggelenként — miután Katalin misét hallgatott, magához vette a szent Eucharisziát és elmondotta imáit — elérkezett a levelezés ideje. Katalin a szobában föl és alá járkálva, közben megállva, majd ismét tovább sétálgatva diktált, a nélkül, hogy valaha is kereste volna a szavakat, úgyhogy az írnok csak nehezen tudta követni szavainak gyors folyását. Mintha csak érezte volna a leány, hogy sürgősen meg kell valósítania akaratát: *Premi! hora!* Néha — beszéli el Francesco di Vanni Malavolti — egyszerre több levelet is diktált; így emlékszik egy napra, amikor Neri, Stefano Maconi és ő ugyanabban a szobában ülve valamennyien más és más levelet írtak. „Az egyik közülünk az elhunyt XI. Gergely pápának küldendő levelet írta, a második Messer Bernabóhoz, Milanó akkori urához írt egy más levelet, a harmadik pedig egy nemes úrnak, akinek a nevére e pillanatban nem emlékszem.”

„Katalin hol az egyiknek, hol a másiknak diktált, és közben arcát kezébe rejtette, vagy két karját keresztbe téve merőn az égbe nézett, vagy pedig elragadtatásba esett, de a nélkül, hogy a diktálást abbahagyta volna. Megtörtént, hogy valamely mondatát, amelyet csak egyikünkhöz intézett, mindhármán leírtuk, mert mindegyikünk azt hitte, hogy neki szól. Néha, amidőn ezt észrevettük, úgy gondoltuk, hogy hibát kö-

vettünk el, és ezért megkérdeztük tőle, hogy melyikünkhöz intézte a kérdéses szavakat... De ő nyájasan így felelt: „Ne nyugtalankodjatok, kedves fiaim, mert a Szentlélek működése folytan történt így. Ha majd a levél végére érünk, látni fogjuk, hogy az említett mondatok összefüggnek-e a többivel, és akkor majd határozunk.” Mint már említettem, e levelek különböző személyeknek száltak és különböző dolgokról tárgyaltak. És mégis, bármily hihetetlennek látszik, amikor újra elolvastuk a főntemlített szavakat, amelyeket mindegyikünk leírt, ezek olyan tökéletesen beleilleszkedtek az egészbe, hogy nélkülük egyik levél sem lett volna teljes, ami világosan bizonyítja, hogy a Szűz lelkében a Szentlélek működött.”²

Azok, akik Katalin leveleit és azokban ugyanazon gondolatoknak szüntelen ismétlődését közelebbről ismerik, nem gondolnak szükségképen természetfölötti beavatkozásra. A leírt esethez hasonló történt 1379 május 6-án is, amidőn a Szent — valószínűleg egyidejűleg — négy levelet diktált: Alberico da Balbiano zsoldosvezérhez, Nápolyi Johannához, a francia királyhoz és végül a római kormányzókhöz, *ai Signori Banderesi e quattro buoni uomini mantenitori della Repubblica di Roma*. A régi kézirat rubrikája szerint ezeket a leveleket is „elragadtatásban diktálta”.³

A Tagliacozzóban Orbán és Kelemen között ingadozó három bíborshoz írt levelek és a Johanna nápolyi királynőhöz intézett levél, amelyeket az egyik fejezetben már idéztünk, az 1379. év első hónapjaiban keltek. Általában véve úgy látszott, hogy Orbán ügye jó úton haladt, — Anglia, a római kormány, Anjou Lajos magyar és lengyel király az ő oldalán sorakoztak. Katalin kielégítő híreket kapott Sienából is: „Nem gondolom, — írta Ser Cristofano di Gano február 14-én Nerinek — hogy lenne Sienában valaki, aki ne tartaná biztosnak, hogy Orbán pápa a szent Egyház igazi pásztora, és ha az ellenpápa követői idejönnének, nem hallgatnák meg őket”. Az Orbán-pártiak, akik között Katalin tanítványai mutatkoztak a legbuzgóbbaknak, a *Compagnia della Vergine Maria dello Spedale*-ban jöttek össze, amelynek kápolnája a Scala-ispotály földalatti helyiségében volt. „Valamennyi testvér üdvözlét küldi neked — mondja lejjebb az említett levél. — Mondd meg Mammánknak, nagyon kívánjuk, gondoskodjék számunkra valami kötelékről, amelyet mi óérette tiszteletben fogunk tartani, és amelynek segítségével néha az ő emlékére egybe fogunk gyűlni. Kérd még őt arra is, hogy írjon nekünk néha, és ne feledkezzék meg eltévedt bárányairól.” Másnap Stefano Maconi írt hosszú

levelet, amely Neri di Landoccio di Pagliaresihez volt címezve (mert sohasem írtak egyenesen Katalinnak), de valójában teljesen a Szentnek szólt:

„Dicsértessék a megfeszített Jézus és az ő legédesebb Anyja, Mária.

„Krisztusban nagyon szeretett testvér.

„A két levél, amelyet Sienából való elutazásod után küldtél, nagy örömet okozott nekem. Mérhetetlen vigaszt éreztem lelkemben, és nem elégedtem meg azoknak csak egyszeri vagy kétszeri elolvasásával. Az, amit a mi tiszteletreméltó és édes Mammánkról írsz, egyáltalán nem lep meg engem, és nem vonom kétségbe, mert hajlandó vagyok elhinni még csodálatosabb dolgokat is, mint amilyeneket te mondasz nekem. Tudom és ezennel megvallom, hogy a mi Mammánk csodálatos Mamma, és erősen bízom benne, hogy napról-napra világosabban felismerem és hatásosabban megvallom, hogy ő valóban Mamma!

„A többi nagy és jó hír, amelyet a szent Egyház felmagasztalásáról és Szent Péter törvényes utódjáról, VI. Orbánról, az igazi földi Krisztusról közölsz velem, balzsamként enyhítették fájdalmaimat, amelyeket elszenvedtem és még ma is szenvedek. De ha nagy vigasz volt is számomra, hogy azokról az eseményekről értesültem, mégsem fogom addig teljesen jól érezni magam, amíg nem ülhetek megint forrón szeretett Mammám lábánál.” Stefano oly mély szeretetet érzett Katalin iránt, hogy szemében még az egyházpolitika eseményei is csak másodrangú jelentőséggel bírnak; őt mindenekelőtt a *diletissima Mamma*, a *benignissima Mamma* érdekli. Amíg nem ül az ő lábánál, addig nem szűnik meg emésztő vágyakozása, addig nem enyhül kesergése, nem telik be az üresség érzése, amellyel reggelenként ébred. A sok levél csak fájdalomcsillapító kenőcs, de a balzsam alatt még mindig ég a seb s minden érverés fájdalmat okoz. Szenvedéseire csak egy az orvosság: ott lenni Katalin mellett, szemlélhetni az ő arcát, amelynek minden vonása oly kedves és ismerős előtte, és tisztelettel megcsókolni köntöse szegélyét. Stefano szerint csak Katalinért érdemes a világon lenni; csak ő teszi az életet méltóvá arra, hogy azt élje, és mindennek csak annyi az értéke, amennyire Katalin iránta érdeklődik. Ezért igyekezett összegyűjteni mindazokat a politikai híreket, amelyeket a leány kívánt tőle, és most megküldi azokat Nerinek, hogy közölje Katalinnal. Jó hírt mond: a sienai közvélemény egyhangúlag Orbán mellett és „a fondi ellen-ördög (*antidimonia*)” ellen van (így nevezi

Stefano, bizonyos fogalom- és szózavarral, a Fondiban megválasztott Kelement). Orbán követét, Giacomo di Strozzino narni püspököt nagyon jól fogadták Sienában. Stefano és barátja, Pietro Bellanti (aki Maconit annakidején Katalinhoz vezette, hogy vele megismerkedjék) tisztelegtek nála. Az ellenpápa követe, Alderigo Interminelli állítólag Pisában volt, de a sienai tanács elrendelte, hogy ne engedjék őt Siena területére lépni. S ha a város kapuit átlépte volna, rettenetes sors éri, mert a suhancok az utcán megkövezik! Egyszóval, a „mi szegény kis városunk” (*questa nostra città tapellina*) valóban jószándékú . . .

„Most nem mondom neked mást, csak arra kérek, édes testvérem, hogy ne felejts el engem, hanem kérd számomra különös buzgósággal Istentől a kegyelmet, hogy a romlott világtól elszakadjak, és mindig az Ő akaratát teljesítsem úgy, amint az neki legjobban tetszik. Két dolog bizonyítja majd, hogy megemlékezel rólam. Az egyik, hogy gyakran ajánlsz engem a mi tiszteletreméltó, édes és nyájas Mammánk jóindulatába. Kérek, tedd is ezt meg azonnal, még mielőtt ezt a levelet letennéd, hogy el ne felejtsd. A másik, hogy sokszor írsz nekem, amire a lehető legsűrűbben kérek . . .”

A levél a közös barátok üdvözlése után így végződik: „Kelt Sienában, 1378 január 15-én” (a mi számunkra 1379 január 15-én, mert a sienai év március 25-én kezdődött) „a te haszontalan és méltatlan testvéred, az árva (*soletto*) és minden reményben szegény Stefano által.”⁴

Stefano nem hiába fordult sajátmaga és a többi tanítvány nevében Katalin anyai szívéhez. Az a nyolc levél, amelyet Katalin hozzá intézett, mint a Nerihez írt levelek is, kétségtelenül rövidek, de jóssággal és bölcseséggel vannak tele. Katalin, hűen elveihez, igyekszik a sienai ifjút elvonni a vigaszoktól, amelyekhez az vonzódást érzett. Inti őt, hogy „a megpróbáltatások száraz és penészes kenyérét kell ennie”. „Isten játszik velünk, hogy oda vezessen bennünket, ahova akar” — oktatja. „Amidőn a kellemes orvosság és a vigaszok balzsama nem segít, akkor tűzzel égeti ki a sebet, nehogy gennyedjen.” Neki is hirdeti, mint a többi tanítványnak, az állhatatosságot a test és a lélek között dúló harcban: — az ész és az érzékek között engesztelhetetlen ellenségeskedésnek kell lennie, mert az érzékek lázonganak a kegyelem ellen, megfosztanak bennünket Istentől és a földi élet örökös keserűségeiben tartanak bennünket. Le kell mondanunk a világról és Istenhez kell futnunk, aki „tárt karokkal vár”. Ezt mond-

ják a Maconihoz intézett levelek is. A „sienai ispotályban lévő *Compagnia della Vergine* testvéreihez” intézett hosszú levelében Katalin valamennyi tanítványára gondolva megegyezően kifejti tanítását a szőlőművelésről, — először saját lelkünk szőlőjének, aztán a felebaráti szeretet szőlőjének és végül az Egyház szőlőjének a megműveléséről. A két utóbbi szőlő megművelésével csak az törődik, aki az elsőt jól megműveli, mert — amint Katalin éles lélekismerettel mondja: „Aki visszautasította a hit világosságát” (figyeljük meg a kifejezés szabatoságát: *renunziò al lume!*), „nélkülözi az erőt, a higgadtságot s a bölcseséget; igazságtalan lett, önmagában reménykedik és holt hittel önmagában hisz; bizodalmát a teremtményekbe veti, és nem a Teremtőbe; nincs sem könyörülete, sem szeretete, mert elhagyta az Istent és csak a saját gyöngye személyét szereti; *kegyetlen lett önmagához, és ezért nem lehet jó másokhoz*”.

✓ A Sienai, mint mindig, most is a dolgok mélyére hatol. Két nagy áramlat tart felénk: az egyik részről az Isten szeretete, a hit, a felebaráti szeretet, a buzgóság, a béke; a másikról az önzés, a hitetlenség, a mások iránti közömbösség, a világiasság és a zaklatott élet. Van Ádám országa és van Krisztus országa. Katalin azért van a világ számára, hogy Ádám fiait a Kereszt kapuján át bevezesse Krisztus békéjébe.⁵

Ezeknek az érzelmeknek és gondolatoknak a tüze lobbantja lángra azt az imát, amelyet a tanítványok farsang utolsó napján, 1379 február 22-én hallottak Mammájuk ajkáról elhangzani. Éppen ezen a napon ülte Katalin tizenkét évvel ezelőtt misztikus menyegzőjét Jézussal. (Csak tizenkét év! És mégis oly hosszúnak tűnik fel, mert nagyon sok esemény történt ez idő folyamán!) Képzeltük, hogy ez a nap emlékezetes volt Katalin számára; lehetséges volt-e, hogy gondolata ne térjen vissza a fontebrendai ház kis cellájába, az 1367 húshagyókeddjén történt eseményre? És Krisztus Jegyese a római farsangban megint úgy imádkozott, mint ahogy ifjúságában Sienában tette:

„Ó örök Isten, irgalmas és könyörületes Atya, könyörülj rajtunk és légy irgalmas hozzánk, mert világosságtól megfosztott vakok vagyunk mindannyian, de főképen én, szegény szerencsétlen! És ezért mindig kegyetlen voltam enmagammal szemben...

„Ó édes és szelíd Fény, ó üdvösségünk forrása és talpköve, fényeddel fényt adtál nekünk, és e fény behatol minden lélekbe, amely megnyitja az akarat kapuját, mert ez a lélek kapuja; mihielyt ezt megnyitjuk, beözönlik a fény, ha-

sonlóan a napsugárhoz, amely a bezárt ablakot verdesi, és amint az kinyílik, behatol a házba. Szükséges tehát, hogy a lélek akarjon téged megismerni, és ezzel az akarással kinyissa az értelem szemét; ekkor Te, ó igaz nap, behatolsz a lélekbe, és jelenléteddel megvilágítod azt! És miután beléptél a lélekbe, mit művelsz benne, ó irgalmas Fény? Eloszlatod az ott uralkodó sötétséget, és világosságot adsz; elűzöd az önszeretet nedvességét, és szereteted tüze szétárasztja melegét a hajlékban. A szívet szabaddá teszed, mert az fényedben felismeri, mily nagy szabadságot adott nekünk, amikor kiszabadítottál bennünket az ördög rabszolgaságából, amelybe az emberiség saját kegyetlensége által jutott. A szív ettől kezdve gyűlöli ennek a kegyetlenségnek az okát, vagyis a könyörületet érzékiségünk iránt, és a szegény értelemhez könyörületes, az érzéki természettel szemben pedig kegyetlen lesz. Becsukja a lélek minden képességét, és kizárja a világ hitványságainak és hiú gyönyöreinek az emlékét, hogy csak a Te jótéteményeidre emlékezzék. És azután bezárja az akarat kapuját, hogy rajtad kívül semmihez se ragaszkodjék, hanem Téged mindenekfölött, és mindent Tebenned, a Te akaratod szerint szeressen, és hogy csak Téged kívánjon követni. Ekkor a lélek valóban könyörületes lesz önmagához és következőképpen felebarátjához is, és kész lesz testét feláldozni a lelkek üdvéért.”

Ezekben a szavakban — mint különben a Katalin ajkáról elhangzott minden szóban, amelyet számunkra megőriztek — megcsodálhatjuk az ő igazságszomját, amely nem enged meg semmi határozatlan kifejezést. Könyörtelenül hirdeti a hit és az élnivágyás, valamint a hitetlenség és a hálnivágyás között fennálló rokonságot. Választanunk kell a szeretet és a kegyetlenség között. Aki a hitet választja, az az életet választja, aki pedig azt elutasítja, a halálnak ajánlja fel magát. A hitetlenség kegyetlenkedés önmagunkkal szemben: megölöm a lelkemet, *tudva*, hogy megölöm, és abba *beleegyezve*, amikor szándékosan beleegyezek a boldogtalanság és a halál utáni gonosz vágyamba. És mivel önmagamat nem szeretem, nem tudok szeretni mást sem, és érzem, hogy *annak* a fajzatához tartozom, aki a Nem-Szeretet.

A hit elengedhetetlen föltétele annak, hogy megszerezsem ezt a szeretetet, amely a lelket kiszabadítja a halál birodalmából; és e hitnek legfőbb ágazata Katalinnál mindig a *Vérben való hit*. A természet Istene, ez a mindenható Egyeduralkodó, aki az emberi lényeket mint valami kismacskákat a víz-

özön vizébe fojtja, és földrengésekkel összezúz bennünket, mint ahogy a gyermek szétrombol egy hangyabolyt, ez az Isten nem vált ki szeretetet, mert nem értjük meg Őt. De van egy más Isten is, akit a hit szemével látunk, — legalább is, ha ezt nem homályosította el az önszeretet (mert az önszeretet jobban szereti nem látni Őt) — ez az Isten a kereszt Istene, az Isten, aki teremtményeiért szenvedett, az Isten, akiben egyedül van üdvösség.

„Ugyan melyik atya végeztette ki valaha fiát a rabszolgájáért? — kiált fel Katalin. — Egyedül csak Te, örök Atya! Igédet testünkbe öltöztetted, és a mi testünk viselte el a szenvedést, amelynek gyümölcseit elnyerjük, ha kegyelmed segítségével azon az úton haladunk, amelyet Te jártál!” Krisztus eljövételének jótéteménye egész nagyságában a látnoknő lelkére nehezedik; a megváltás dogmája, az isteni Jóságnak e csaknem hihetetlen bizonyítéka, kimondhatatlan szégyennel tölti el őt, amidőn megállapítja saját gyöngeségét és önmegtagadásban való lanyhaságát. „Hozzád menekülök, és vádoló magamat, örök Igazság. Ítélezz fölöttem, aki lelkemhez kegyetlen vagyok, érzékiséggemmel szemben pedig könyörületes. Vétkeztem Uram, irgalmazz nekem. Ó könyörületes kegyetlenség, amely az érzékiséget lábbal tiprod e világon, hogy a lelket felmagasztald az örökkévalóságban...

„Kérlek, add meg ezt az érzelmet minden teremtménynek, főképen azoknak, akiket rám bízál, és akiket én különösen szeretek. Tedd őket irgalmasokká, hogy a könyörületes kegyetlenséggel élve kiirtsák romlott akaratukat. Erre a könyörületes kegyetlenségre tanítottál bennünket, ó Igazság, amikor azt mondtad: „Ha valaki hozzám jön, és nem gyűlöli atyját, anyját, feleségét és gyermekeit, fivéreit és nővéreit, sőt még önnön lelkét is, nem lehet az én tanítványom.” Ennek az utolsó feltételnek a teljesítése látszik a legnehezebbnek; — a világ gyermekei gyakran teljesítik a többi, bár nem az erény szeretetéből...

„Ó örök Igazság, Te minden illatot felülmúló Illat, minden bőkezűséget túlhaladó Bőkezűség, minden jóság fölötti Jóság, minden igazságosság fölötti Igazságosság, Te kinek-kinek cselekedetei szerint fizetsz meg. Ezért engedd meg, hogy a gonosz ne tudja önmagát elviselni. Amidőn ez a világ örömeit és kincseit kívánja, magánál alacsonyabbrendű dolgokat kíván, mert minden teremtetett dolog *alacsonyabbrendű*, mint az ember; mindez óérette van teremtvé és nem azért, hogy azok rabszolgája legyen. Egyedül Te vagy nagyobb,

mint mi, — Tehozzád kell tehát törekednünk, és Teneked kell szolgálnunk. Igazságosságodban már itt lenn megízlelteted az igazzal az örök életet a lélek békéje és nyugalma által, amely onan származik, hogy szeret Téged, aki a legfőbb és örök béke vagy. Te örök és végtelen jóság vagy, amelyet mindenki csak annyira tud fölfogni és megismerni, amennyire Te megengeded. És oly mértékben engeded ezt meg, amely mértékben mi lelkünk edényét befogadásodra előkészítjük. Ó legédesebb Szeretet, én sose szerettelek életem egész ideje alatt, én sose szerettelek Téged! Neked ajánlom fiaimat és leányaimat, akiket vállamra raktál; ahi! nekem kel-lene álmukból felkeltenem őket, és én magam is alszom! Ó legjobb és legirgalmasabb Atya! keltsd fel őket, hogy értelmük tekintete örökre Terád szegeződjék. *Peccavi, Domine, miserere mei!* Isten, fordítsd figyelmedet segítségünkre, Uram, siess megsegítésünkrel!"⁶

1379-ben a hamvazószerdával kezdődő nagyböjt alatt Katalin buzgóbban imádkozott, mint valaha. „Ó örök Vér, — mondja egyik imájában, amelyet március 1-én írtak le — ó édes Vér, te megerősíted és megvilágosítod a lelket, amely angyalivá lesz és egészen megfélelkezik önmagáról, hogy csak Téged szemléljen... Én, szerencsétlen, sohasem követ-telek Téged, örök Igazság, és ezért oly gyöngye vagyok, hogy a legkisebb megpróbáltatásban is elbukom.” Két nappal később azt kéri imájában, hogy amint a magasságbeli fény harmathoz hasonlóan ereszkedik le a lélekre, az igazak imái is a béke harmataként hulljanak vissza a világra. Gyümölcscsoltó Boldogasszony napján Máriához könyörög nagy buzgalommal: „Te könyv vagy, amelyben életünk szabálya van leírva”, mondja arra a pillanatra célozva, amelyben a názáreti Szűz beleegyezett, hogy az örök Ige méhében megtestesüljön, és kimondotta a nagy beleegyezést: „legyen nekem a te igéd szer-int”, amire az Örökkévaló a te lelked és az enyém kapu-jánál is vár... „Ó Mária, áldott légy minden asszony kö-zött *in seculum seculi*, mert e napon adtál nekünk liszted-ből, amellyel az Istenség dagasztott és süített kenyeret!” Vissza-térve az alapvető tanra, amelyre Jézus tanította meg őt ma-gánya első idejében, a Sienai így kiált fel: „Ó Igazság, Igaz-ság, ki vagyok én, hogy megismertesd velem igazságodat? Én az vagyok, aki nincs. A Te Igazságod tud, beszél és visz véghez tehát minden dolgot, mert hiszen én nem vagyok. Ó Istenség, aki Szeretet és Igazság vagy, mit tudok én mon-dani a Te Igazságodról? Te, az Igazság, Te mondd az igaz-

ságot, mert én nem tudom azt mondani; én csak sötétséget mondok, mert nem követtelek egészen a keresztségig, hogy arról gyümölcsöket szedjek; én a sötétséget követtem és a sötétséget ismertem meg. Megvakítottuk magunkat, amidőn szemünk elé a hidegségnek és a nyirkos önszeretetnek e felhőjét tettük. Ezért nem tudunk megismerni sem Téged, sem más igaz jót! Jónak mondjuk azt, ami rossz, és rossznak, ami jó, és így tudatlanok és hálátlanok leszünk. A mi számunkra még nagyobb baj a világosság elvesztése, mert mi már megismertük az igazságot; az álkeresztény ugyanis rosszabb a hitetlennél. Uram, ilyenek azok, akik kereszted gyümölcsét, vagyis Véredet megszenteltetik, mert a helyett, hogy Téged követnének, üldözik Véredet, főképpen azok, akik föllázadnak pincemestered ellen, akinél ama pincének kulcsai vannak, ahol a Te Véred és a vértanúk vére van elhelyezve; ez utóbbiak vérenek azonban csak a Te Véred erejében van értéke. Ez a lázadás és minden bűn onnan származik, hogy elveszítették az igazság világosságát, amelyet a hit által lehet megszerezni. De ez felfoghatatlan az esztelenek számára, akik csak a külső látszat szerint ítélnék... Ó esztelen ember! Isten emberré tett téged; miért alacsonyítod le magadat az oktalan állatok fokára? Nemcsak a látszatát veszed fel ennek, hanem annyira lealjasulsz, hogy csaknem semmivé válsz és úgy ítélsz, mint az állatok. Nem tudod, hogy az állati emberek örök büntetésre vannak szánva? E büntetések által semmivé válik az ember, nem a lét szerint, hanem a kegyelmet illetően. Mert a kegyelem a természet tökéletesítése, és minden dologról, amely nem éri el a tökéletességet, elmondhatjuk, hogy semmivé vált.”

Rómában a nagyböjt — március és április — egyidejűleg a tavasz is. Katalin, miként barátai és barátnői is, minden bizonnal alkalmazkodott a római szokáshoz, és a bűnbánati idő mindegyik napján meglátogatott egy-egy úgynevezett „stációs templomot” (*stationes*). A Római Miskönyvben a nagyböjt mindenegyes napjára egy bizonyos templom van kijelölve, és a középkorban a római plébániák papsága ünnepélyes körmenetben vonult oda az istentisztelet végzésére. Ezt a szokást ma már elhagyták. Mindamellett a stációs napokon az illető templomok még mindig ünnepi díszbe öltöznek, az oszlopokat piros szövetdísz takarja, a mozaik-kövezet be van hintve puszpánggal, és a széttaposott növények csipős szaga összevegyül az oltár felé gomolygó tömjénfüst édes illatával, amikor valamelyik bíboros vagy más főpap a nagymisét

énekli. Katalin bizonyára elvégezte ezeket a búcsujárásokat. Hamvazószerdán a régi Vesta-templom mellett emelkedő Santa Maria in Cosmedinbe mennek, majd felkapaszkodnak az Aventino-hegyre, hogy felkeressék a Santa Sabinát. A Santa Sabina a dominikánusok római főtemploma; a szomszédos kolostorban mutogatják azt a kis cellát, amelyben „Szent Domonkos, Szent Ferenc és a kármelita Angelus egész éjjeleket töltöttek Isten országára vonatkozó dolgokról beszélgetve”. Itt Katalin egész különösképen felidézhetné lelke forrón szeretett atyjának az emlékét; itt jobban behatolhatott a Szent életének megismerésébe, mint bárhol máshol; ott imádkozhatott, ahol Ő imádkozott, megcsókolhatta a földet, amelyet Ő taposott; a kertben megállott a narancsfa előtt, amelyet a Spanyol saját kezével ültetett, és az emberi lélekre gondolt, „a szeretetfára”, amely jó földbe ültetve gyönyörűen virágzik Isten számára és hasznos gyümölcsöket terem az embernek...

A nagybőjt mindegyik napja más és más szent helyre vezette őt. Bizonyára elment a San Giorgio in Velabroba, amely a Forum Borium alsó részében áll a „Janus-templom” mellett; ez azonban éppenséggel nem Janus-templom, hanem diadalív, amelyet a római pénzváltók emeltek Septimius Severus és fiai tiszteletére, s amelyről a gyűlölködő Caracalla levésette fivérének, Getának a nevét...

A jámbor búcsújárók végcélja más alkalommal a San Gregorio Magno volt, ahol valaha a nagy pápa atyai háza állott; itt meglátogatták Szent Gergely egykori szobáját, mint ahogy később Sienai Katalin szobáját is meglátogatták. De Katalin még élt és ott térdelt a Bazilika mozaiklapjain; még ott volt mint lángoló és sugárzó élet a lét sötétségében... A templom mellett kamalduli kolostor áll, és a kolostor kertjében három kápolna emelkedik. Ezek egyikében őrzik a márványasztalt, amelyen Gergely tizenkét szegény ebédjét napról-napra felosztogatta; márványba véssett keresztek jelzik a tizenkét helyet. Egyszer egy tizenharmadik szegény is odavetődött, és Gergely ezt a váratlan vendéget is befogadta. De az idegen, amikor részét a jótékony főpap kezéből megkapta, két aranyos szárnyat tárt ki: angyal volt...

A Sienai és lelki családja bizonyára meglátogatta ezeket az ősrégi római szentélyeket. Voltak a Santa Pudenzianában, a Santa Prassedében, a San Cosma e Damianóban, a San Lorenzo fuori le mura-templomban. Megállottak a San Clementében is, és szemüket az apszis mozaikjára emelték, amely a keresztet mint az élet fáját ábrázolja, melyen az igaz szőlőtő virágzik;

s fülükbe visszhangzott a Katalin leveleiben oly gyakran előforduló kifejezés: „az élet fájába oltva...“ A kereszt ágain tizenkét galamb pihen; ezek a tizenkét apostolt jelképezik. A Sienai is azt akarta, hogy az apostoli lelkek csak a kereszt nyoszolyáján találjanak megpihenést...

A San Sisto-ban, lenn a Via Appián Katalin megint az „édes Spanyol“ lábnymait követte, mert a mellette álló monostort Szent Domonkos alapította. Egy falfestmény, amelyet kétségtelenül kevéssel Katalin halála után festettek, még ma is bizonyítja, hogy a Sienai járt itten. S egy nap, a nagybőjt végén, amikor a tavasz már zöldbe borította Aurelius körfalának barna falait, elment a Porta Latinához, az ősi San Giovanni *ante Portam Latinam*-egyházba; látta azt a helyet, ahol János apostol Domitianus alatt a forró olajjal való kínzatást elszenvedte, de mivel nem tudott meghalni, elevenen húzták ki a halálos fürdőből. Ekkor Katalin is bizonyára sóhajtozni kezdett: „Meghalok, és nem tudok meghalni!“ *Muio e non posso morire!*

S volt oka a sóhajtozásra, mert az ellenpárt tagjai állandóan dühösen támadták a „Vér pincemesterét“, az élet hídjának közepén álló *Bottega* igazi gazdáját! Az Angyalvár még mindig dacolt a pápahű rómaiakkal. Genfi Róbert rokonának, Louis de Montjoie-nak vezetése alatt Kelemen-párti hadsereg közeledett Róma felé; az ellenpápa pedig 1379 április 17-én bullát bocsátott ki, amellyel a pápai államok nagyobb részét hűbérül adta Anjou Lajos hercegnek, — Katalin villeneuve-lez-avignoni barátjának — és felszólította őt, hogy azonnal vegye azt birtokába.

Orbán szolgálatában ekkor Alberigo da Balbiano condottiere állott, aki április végén két nagy győzelmet aratott a pápa számára: 27-én az Angyalvár megadta magát, 30-án pedig Alberigo Marino mellett az albanói hegyekben megverte a Kelemen-párti hadsereget, és a vezéreket, Montjoie-t, Sylvestre Budes-t és Bernard de la Salle-t fogságba ejtette. A győztes rómaiak benyomultak az Angyalvárba és lerombolták annak fenyegető tornyait. Orbán, aki most már visszatérhetett a Vatikánba, mezítláb vett részt a hálaadó körmeneten, amely a Santa Maria in Trasteveréből a Szent Péterbe vonult.

Katalin a nagy és szerencsés események hatása alatt négy fontos levelet írt: egyet Alberigo da Balbianóhoz és annak *Compagnia di San Giorgio*-jához, hogy sikerükhöz szerencsét kívánjon; egyet a római kormányhoz (amelyet a hét *Banderese* — Róma mindegyik *rione*-ja számára egy-egy — és a négy

bonomo, tanácsos alkotott); egyet nápolyi Johannához; s végül egyet V. Károly francia királyhoz. A pápai harcosoknak kifejti, hogy jó harcot harcolnak, — „az Úr, akit ti szolgáltok, a megfeszített Krisztus” — jó lelkiismerettel mehetnek tehát a harcba „az Egyháznak és Krisztus Helytartójának szolgálva”.

A nápolyi királynőt buzdítja, hogy könyörüljön meg önnön lelkén. Az önzés valójában az önzés ellensége, mert amikor azt hisszük, hogy szeretjük magunkat, önmagunk leggonoszabb ellenségei leszünk. „Ó mily boldog lenne a lelkem, — kiált fel a Sienai — ha felkereshetnék, és életemet adhatnám, hogy visszaadjam neked az elvesztett eget és földet, s elvegyem tőled a kegyetlenség kését, amellyel megölted magadat, és helyette a könyörület kését adjam, amely a vétket öli meg, vagyis segítek neked a szent istenfélelembé és az igazság szeretetébe öltözni és Isten édes akaratával egyesülni.”

A római kormánynak a hálát hirdeti. „Isten végrehajtotta, amire ti minden emberi igyekezetetekkel sem lettetek volna képesek” — mondja a kormány tagjainak. — „Irgalmas tekintetét reánk fordította, akik oly nagy veszélyben forogtunk; neki kell tehát tulajdonítanunk megmenekülésünket. Erre Atyánk, VI. Orbán pápa ad nekünk példát, amikor annak elismeréséül, hogy ez a kegyelem Istentől származik, megalázza magát és megteszi, amit már nagyon hosszú idő óta senki sem tett: meztőláb megy a körmenettel. Haladjunk tehát Atyánk nyomában, nagyon kedves fiaim, vagyis ismerjük el, hogy ez Istentől és nem mitőlünk származik. Azt is akarom, hogy mutatkozzatok hálásoknak a Compagnia (*Compagnia di San Giorgio*) tagjai iránt, akik az Úr eszközei voltak, és a lehetőséghez képest segítsétek őket, főképen a sebesülteket.”

Giovanni Cenci római szenátorról, aki az Angyalvár meghódolásánál a főszerepet játszotta, most, amikor már nem volt rá szükség, megfeledkeztek. Katalin elítéli ezt az eljárásmódot: „Úgy rémlik, hogy igen hálátlanok Giovanni Cencivel szemben, aki oly nagy buzgalommal és hűséggel, oly becsületes szívvel elhagyott mindent, csak hogy Istennek tessen és nekünk szolgáljon és megszabadítson az Angyalvár ostorától benneteket... És íme, most nemcsak hogy semmi hálát sem mutatnak iránta, sőt még köszönetet sem mondanak neki, hanem a hálállanság és irigység arra viszi az embereket, hogy a rágalom mérgét szórják reá! Azt kívánom, hogy másképen bánjatok mindenki-vel, aki valami szolgálatot tett nektek; ha ezután is így cselekednétek, megbántanátok az Istent, és sajátmagatoknak ártanátok.”

Végül a francia királynak előadja az önszeretetre, mint minden rossz okára vonatkozó tanát. „Úgy megrontja a lélek izlését, hogy a jó dolgok rosszaknak és a rosszak jóknak tűnnek fel előtte.” Így az önszeretet igazságtalanokká tesz s arra visz bennünket, hogy a teremtményeket kegyeikért, ajándékaikért és jutalom reményében szolgáljuk; az önszeretet fellázad Isten és az Ő földi szerve, az Egyház ellen. Katalin attól tart, hogy Károlyt is az önszeretet vezeti. „Mint hallom, — (Katalin roppant érdeklődéssel kísért mindent, ami Európában történt) — immár a sötétség fiainak veszedelmes tanácsai által hagyod vezettetni magad, pedig tudod, hogy ha vak vezet világtalant, mindketten a mélységbe zuhannak... Igen csodálkozom, hogy egy magadfajta katolikus ember, aki félni akarja az Istent és bátor férfiként akar cselekedni, úgy vezetteti magát, mint egy gyermek, és nem látja, hogy önmagát és a többieket is mily nagy pusztulásnak teszi ki, amikor a legszentebb Hit fényét elhomályosítani hagyja azok tanácsa által, akik nyilvánvalóan az ördög tagjai és rothadt fák... Nyisd ki szemedet és lásd, hogy orcátlanul hazudnak...” Ezután megismétli az Orbán törvényes megválasztása mellett szóló bizonyítékokat, és újra hangsúlyozza azt a lélektani érvet, hogy a bíborosok nem mutatták volna be hódolukat egy pápának, akiről tudták, hogy jog szerint nem pápa, és nem könyörögtek volna hozzá kegyekért. „Mindaddig kitartottak az igazság mellett, — jelenti ki — amíg a Szentatya nem törekedett hibáik megjavítására; de miután ezt megtette, fellázadtak ellene.” És most makacsul ragaszkodnak tévedésükhöz, „konokok, mint az ördögök”.

Ez a reményt és félelmet vegyesen tartalmazó levél azzal a tanáccsal végződik, hogy Károly kérje ki a Sorbonne véleményét. „Ott rendelkezésedre áll a tudomány forrása.” „Bocsáss meg nekem, hogy oly sokat beszéltem; jobb szeretném ezt inkább élőszóval, mint levélben elmondani neked.” Amint ez utóbbi sorok bizonyítják, a Szűz azzal a tervvel foglalkozott, hogy személyesen Párizsba megy. Ez az utazás nem valósult meg; egyébként kísérletei talán úgyis hiábavalók lettek volna.⁸

A párizsi egyetem, amely kezdetben Orbán pártján állott, május 30-án Kelemen javára döntött. V. Károly pedig, amikor a következő évben meghalt, még mindig a szakadás párthíve volt, bár gyanítani engedte, hogy a legközelebbi egyetemes zsinat tekintélye előtt készségesen meghajolna.

Valószínű, hogy Orbán — Katalin ösztönzésére — még egyszer felszólította Rajmundot, hogy kísérelje meg a francia-

országi kiküldetést. A dominikánusnak Genovából, mert még mindig ott tartózkodott, tengeri úton Barcelonába kellett volna mennie és a francia határt innen átlépnie; az utazásra vonatkozólag részletes utasítás készült, amelyet a vatikáni levéltárban még ma is őriznek. Ekkor azonban híre jött, hogy az aragoniai király a most már Kelemenhez szító Pedro di Luna kérésére Orbán két követét Spanyolországban börtönbe vetette. Erre Rajmundot ismét cserbenhagyta a bátorsága, és ott maradt, ahol volt.

Katalin csak nehezen tudott megvigasztalódni a tanítvány ez újabb gyöngesége, a Mester ez újabb megtagadása miatt. Szigorúan szemére veti kishitűségét, miközben szokása szerint sajátmagára hivatkozik, mintha ő volna a bűnös:

„Szeretetünk a hitünk mértéke, és hitünk a szeretetünk mértéke — írja. — Aki szeret, mindig hű ahhoz, akit szeret, és hűségesen szolgálja őt mindhalálig. Ebből ismerem meg, hogy nem szeretem igazán az Istent, sem a teremtményeket Istenért, mert ha valóban szeretném Őt, olyan hűséges lennék Hozzá, hogy ezerszer is meghalnék napjában, ha kellene és lehetséges volna... Hitem nem lenne gyöngé, és biztosra venném, hogy Isten az én segítőm és védelmezőm, mint ahogy a dicső vértanúké is volt, akik örömmel engedték át magukat a kinszenvedésnek. Ha hitem volna, nem félnék semmit, tudva, hogy Isten az lesz az én számomra is, aki az ő számukra volt; de mivel nem szeretem Őt, nem bízom benne igazán; a félelem, amelyet érzek, megmutatja nekem, hogy mily lanya a szeretetem és mennyire elhomályosodott bennem a hit fénye a Teremtőmmel szemben tanúsított hűtlenségeim és elbizakodottságom miatt. Megvallom és nem tagadom, hogy ez a gyökér még nincs kitépve a lelkemből; ez gördít akadályt ama cselekedetek elé, amelyeket Isten általam akar véghezvinni, ez gátolja meg, hogy azok elérjék a hasznos és dicsőséges célt, amelyet Isten szeme előtt tart. Ah! Uram, jaj nekem, szerencsétlennek! Hát mindig, mindenütt és minden körülmények között ilyen leszek? Hát mindig elzárom hűtlenséggemmel az utat Gondviselésed előtt? Igen, minden bizonyal, ha irgalmaságodban nem semmisítesz meg, hogy újraalkossál! Semmisíts meg tehát, Uram, zúzd össze kemény szívemet, hogy ne legyek többé hasznavehetetlen eszköz számodra!” A Rajmundnak tett szemrehányást Katalin nemcsak a forma kedvéért intézi önmagához. Érezhető, hogy saját gyöngesége láttára közel van a kétségbeeséshez. A vezeklésben és imában eltöltött sok-sok év után neki is meg kell ismételnie a régi és keserű vallomást: „A jót, amelyet akarok, nem cselekszem.” Neki is tapasztalnia

kell, hogy a test és a vér számára milyen nehéz valóban és őszintén hinni. Mert ha igaz, oly igaz, mint a nap fénye és a csillagoké, mint a tenger és mint a vihar; oly igaz, mint maga a föld és mint a kösziklák, hogy a mindenható Isten emberré lett, szenvedett, magát keresztre hagyta feszíteni és meghalt érettünk, a mi üdvösségünkért, akkor lehet-e hely az emberi lélekben más dolog számára, mint e mérhetetlen, véres kereszt számára? Ez esetben minden szívnek Golgotává kell lennie, és a szemet nem bővílheti el más virág, mint az az öt piros rózsza, amely Krisztus testének kertjében nyílt ki. Akkor nincs megengedve más szeretet, mint ennek a véres Jegyesnek a szeretete — „az Ő átlukasztott jobbkeze legyen fejem alatt, és véres balkeze öleljen át erősen”. A keresztény költészet tehát sohasem fejezett ki mélyebbet, mint amikor a léha emberi szív keménységét hirdette ily nagy, ily teljes és követelő szeretettel szemben. Néha úgy tűnik fel, mintha a keresztény tapasztalat legbensőségesebb vallomása törne elő ebben a kétségbeesett sóhajban: „Nem vagyunk rá képesek! Föltűnüljük erőnket!”

De Katalin nem akart engedni; mindvégig törekedni akart eszményképe megvalósítására. Akarta a keresztet mind önmaga, mind mások számára. Rajmund az egyik levelében, amelyben Katalinnal újabb elhatározását közölte, azon félelmének adott kifejezést, hogy a leány elhagyja őt, és ez az „*amore stretto particolare*”, a sajátos kötelék, amely őket eddig oly szorosan egymáshoz fűzte, immáron megszakadt. Katalin így válaszolt: „Ha jól értettem meg leveledet, sok nehézséggel kellett küzdened; az ördög mesterkedése és saját hibád folytán úgy rémlett neked, hogy túlságosan nehéz terhet raktak rád, és úgy tűnt fel előtted, igaztalanul, hogy én vakmerően, saját mértékem szerint ítéltelek meg; ezért azt kérdezed magadtól, vajjon érzelmem és jószágom nem fogyatkozott-e meg irántad... De hogyan hihetted valaha is, hogy én mást kívánok, mint lelked életét? Hová lett a hit, amely téged mindig éltetett, és amellyel bírnod kellene?... Módot tudtál találni rá, hogy terhedet a földre vessed... Ha hívő lettél volna, nem haboztál volna, és most nem félnél az Isten ítéletétől és az enyém-től, hanem mint engedelmes és buzgó gyermek megtettél volna minden tőled telhetőt... És ha nem tudtál volna menni fel egyenesedve, négykézláb másztál volna, ha nem tudtál volna utazni mint dominikánus, akkor zarándokként utaztál volna; ha nem lett volna pénz, koldultál volna. Ez az engedelmesség hatásosabb lett volna Isten és az emberek előtt minden emberi okosságnál. Az én bűneim akadályozták ezt meg.”

Ezután megint buzdítja őt, hogy haljon meg misztikus halállal:

„Tagadd meg magad, mondj le minden örömről és vigasztól — kiált fel. — Mi halottakként felajánlottuk magunkat a szent Egyház kertjében e kert gazdájának, a földi Krisztusnak. Cselekedjünk tehát úgy, mint a halottak. A halott nem érez és nem hall... Igyekezzél megölni magadat a gyűlölet és a szeretet kardjával, hogy ne halljad a szitkokat, a sérelmeket és szemrehányásokat, amelyekkel a szent Egyház üldözői téged elhalmoznak. Szemed semmit sem lásson többé lehetetlennek, hanem a hit fényénél lássa, hogy a megfeszített Jézusban mindenre képesek vagyunk, és hogy Isten sohase rak reánk nehezebb terhet, mint amilyet hordozni tudunk... Ha szeretjük a szenvedést, elveszítjük érzéki érzékenységünket, és meghalunk, mert holtakként élünk ebben a kertben. Ó, ha ezt látnám, milyen boldog lenne a lelkem. Mondom neked, nagyon kedves Atyám, akár akarunk, akár nem, a mai idő meghalásra szólít fel bennünket. Ne légy tehát többé élő... Az ígéletben férfi voltál; ne légy nő, amikor szavad megtartásáról van szó.”⁹

Katalin lassankint megbékült Rajmund gyöngeségének gondolatával; ennek egyébként az isteni végzések szerint, *non senza mistero*, kellett így történnie. Utolsó levelét Rajmundhoz intézte. S az egyik levelében, amelyet 1379 december 3-án Neri di Landocciónak írt, a vidám csevegés megelégedett hangján mondja: „Rajmund testvérről jó hírünk van; jól érzi magát és buzgón dolgozik a szent Egyházért. A genovai rendtartomány helynöke, és nemsokára a hittudomány mestere lesz.”¹⁰ Katalin végül is belátta, hogy Rajmund helye a völgyben, a szőlőskert többi munkása között van, és nem a magas magányban, a tökéletes lemondás fagyos csúcsain...

XIII.

Sienában azon a helyen, ahol jelenleg a Szépművészeti Akadémia emelkedik, a Via delle Belle Artin a tizennegyedik században az Irgalmas Testvérek háza állott. Mindazok, akik Sienában jártak, emlékeznek a fekete-csuklyás testvérekre, akik a holtakat alkonyatkor nagy kereszttel és lobogó fáklyákkal a sötét utcákon át

kiviszik a Porta Tufin kívül fekvő temetőbe, ahol az olivetánus szerzeteseknek valamikor monostoruk volt és az 1348-i pestis alkalmával Bernardo Tolomei mint a keresztény szeretet áldozata kimúlt. Az Irgalmasság Testvérületének eredete a tizenharmadik századra nyúlik vissza; egy jámbor sienai nemes, Andrea Gallerani alapította 1240 körül, aki a Testvérekre a betegek ápolásának és az elhunytak eltemetésének kettős feladatát rőtta. Az ispotály Gallerani halála után állami tulajdon lett, és a kormány vállalta magára az igazgató kinevezését, aki Katalin idejében az ő jóbarátja és tanítványa, a már többször említett Matteo di Cenni Fazi volt.¹ Messer Matteo Stefano Maconinak, mivel ez mint buzgó Caterinato családjában állandóan nehézségekre talált, felajánlotta vendégszeretét; s így Stefanónak az Irgalmas Testvéreknél volt egy szo-

bája, amelyet éjjel-nappal elfoglalhatott, és őt a ház tagjának tekintették.²

Stefano 1379 júniusának egyik napján (22-én) ebben a szobában ült és azzal foglalatzkodott, hogy levelet írt Neri Pagliarésinek és „az egész római családnak”.

„Jézus Krisztusban nagyon kedves Testvér, tegnap kaptam meg áldozócsütörtökön kelt leveledet, amely Szent Péter igazi utódjára, Krisztus igazi képviselőjére, a Pápára, valamint ennek az „antidiavolo”-nak a vereségére vonatkozólag sok jó hírt tartalmaz, amelyeknek nagyon örültem és örülök. Jóllehet annak, amit velem közölsz, egy részét már néhány hét óta tudom, mégis úgy tűnik fel nekem, hogy újra örömet érzek miatta. Ami pedig azokat a híreket illeti, amelyeket bizonyos urakról írsz, akikről — legalább is a legnagyobbbról köztünk — eddig általában az ellenkezőjét hitték, kérem az isteni Jóságot, világosítsa meg a szívüket és minden más ember szívét, hogy az igazság ne homályosodjék el bennük, és ne okozzák mások szívében sem annak elhomályosodását; arra is kérem az Urat, hogy óvjon meg bennünket ily nagy szakadástól és megoszlástól a keresztények között.”

Áldozócsütörtök ebben az évben május 19-ére esett. Azok a jó hírek, amelyeket Neri sienai barátaival közöl, természetesen főképen az Angyalvár meghódolására és a marinói győzelemre vonatkoztak. De más is volt. Kelemen a marinói vereség után elhatározta, hogy nápolyi Johannánál keres segítséget; a királynő szívesen fogadta őt, és székhelyül a *Castello dell'Ovót* engedte át neki. A nápolyi érsek azonban Orbán pártján állott, és pártállását a nép is magáévá tette. Az Orbán- és Kelemen-pártiak között utcai verekedés támadt, amelynek folyamán egy nemes kiszúrta egy ácsnak a szemét, mert az Orbán érdekében a királynő ellen beszélt; erre a nápolyi nép fellázadt Kelemen ellen, és a felbőszült tömeg a tenger mentén a *Castello dell'Ovo* felé özönlött, vadul kiáltozva: „Halál Kelemenre! Halál az Antikrisztusra! Éljen Orbán pápa!” Kelemen félelem szállta meg, és sietve elhagyta Nápolyt (május 13-án); Johanna pedig követet küldött Rómába, hogy jelentse Orbán pápának meghódolását. Május 22-én Kelemen végleg elhagyta Itáliát, hogy Avignonban telepedjék le, ahova június 20-án érkezett.

Orbán számára fontos volt a győzelem kiaknázása; ehhez azonban két dolog volt nélkülözhetetlen: katonák és pénz, vagy jobban mondva, csak egy dologra volt szüksége: pénzre, mert ha pénze volt, katonája is volt. E téren Katalin is ügye-

kezett segítséget nyújtani neki; s így mindenekelőtt szülővárosához fordult.

A „Védelmező Urakhoz” (*Signori difensori*) intézett levelében emlékezteti őket a Szentatya nagy jóindulatára: feloldozta őket a kiközösítés alól, és az ő közbelépésére történt, hogy nem Pisa, hanem Siena nyerte el Talamone kikötőjét. De a pápa még nem jutott az akkor megállapított összeg (nyolcezer forint) birtokába, miértis Katalin ezt írja nekik: „Nagyon kérlek benneteket, hogy a földi Krisztust ne csak üres szavakkal elégtételek ki, hanem tettekkel kárpótoljátok őt mindazért, amit értetek tett.”³ Kérése támogatására ugyanakkor levelet írt a *Compagnia della Vergine*-nek is. Van, úgymond, egy jel, amelyről a szőlő jó munkásait felismerjük, és ez az, hogy lelkileg és anyagilag támogatják Orbán pápát — „lelkileg alázatos imákkal; anyagilag pedig azáltal, hogy tehetségek szerint igyekeztek a kormányt rábírní, hogy nyújtson neki segítséget; ez kötelességünk. Nem látjuk talán, hogy amikor neki segítséget nyújtunk, saját üdvösségünkön dolgozunk? Vagy oly kevéssé szeretjük hitünket, hogy vonakodunk azt védelmezni és nem vagyunk készek, ha kell, életünket is kockáztatni érte? Ily hálátlanok leszünk-e, miután Istentől és az Ő Helytartójától oly sok jótéteményt nyertünk? És nem tudjuk, hogy a hálátlanság kiapasztja az irgalmasság forrását?”⁴

Erre a levélre válaszolt most Maconi a *Compagnia* nevében, amelynek ő is tagja volt.

„Ismétlem, — írja — amennyire én tudom és megítélhetem, tíz közül kilenc személy Orbán pártján áll és arra a néhány emberre, aki nem csatlakozik az ő ügyéhez, ujjal mutogatnak, mint a rablókra és a haramiákra. Lelki dolgokban engedelmeskednek Orbánnak mint igaz pásztornak, de az anyagiakat illetően nagy szegénységükre és nyomorukra hivatkoznak, amelybe jutottak.” Siena, Lucca, Perugia és Firenze, hogy a kőborló Landsknechtek fosztogatásaitól megmenekedjenek, kénytelenek voltak John Hawkwood condottierének és Lucio di Landónak jelentékeny összegeket fizetni. Stefano szülővárosa mentegetésére ezt mondja: „A katonák havonta haezer aranyforintot vesznek fel, és tegnapelőtt mégis követeliek tizenötezret; de ez nem akadályozza meg, hogy ne dúlják állandóan majd a Meremmát, majd a vidék más táját. Ezt nem azért mondom, mert mindenáron mentegetni akarom magunkat. Erről különben többször beszéltem a kormány tagjaival, mind a városházán, mind egyebütt; sőt azt ajánlottam nekik, hogy a város egyes birtokait elzálogosíthatjuk, és ha sok katonát nem is tudunk küldeni, küldhetünk legalább néhányat, mert a

Szentatya megelégedne vele, ha látná, hogy megteesszük, ami tehetségünkben áll."

Stefano ezután a város apró-cseprő eseményeiről számol be; célzást tesz „az esperes esetére” — amiről különben semmit sem tudunk, — továbbá „a cserzett kecskebőrre”, amelyet Neri számára szerzett; az asztalosmester fia, Francesco del Tonghino vállalkozott rá, hogy elviszi Rómába; Stefano reméli, hogy megnyeri Neri tetszését, és ezer üdvözlettel fejezi be levelét. „Messer Matteo éppen benyitott az ajtón, és amikor megtudta, hogy kinek írok, megbízott, hogy kérjelek meg, mondd meg Mammánknak, hogy írt neki hosszú levelet. Halenne időm, elmesélnék neked egy történetet, amely nagyon megnevetetne... Messer Matteo is úgy nevetett, hogy majd megszakadt nevetésében.” A toszkánaiak még ma is kitűnően tudnak mulatságos történeteket elbeszélni, és ezért sajnálhatjuk, hogy nem ismerjük azt a kis történetet, amelyen Sienában, a Misericordia házában 1379 júniusában oly szívből nevettek, sőt még az érdemes rektornak is nevetnie kellett...

De Stefano, miután ezekről a komoly és vidám dolgokról beszélt, megint szíve mélyéről sóhajtozni kezdett: „Üdvözöld nevemben Pietrót (di Pietro Venturit) és Francescót (Malavoltit) és a kis család többi tagját; bűneim miatt még nem vagyok méltó, hogy testileg velük legyek, de szívvel állandóan köztetek vagyok... Nagyon könnyen elviselném az úti fáradalmakat, ha Isten megadná nekem a kegyelmet, hogy ismét tiszteletreméltó Mammánk lábánál ülhessek.”⁵

Ugyanez volt a helyzet a Szentatyához húzó többi városban is, mint Sienában. Igéretet szívesen tettek, de szavuk megtartása nehéznek tűnt fel előttük. Ez történt Perugiával is, ahova Katalin ez alkalommal Neri di Landoccio által küldött levelet „a nép és a város Prior uraihoz”. A Szűz ebben a levélben igyekszik kimutatni, hogy „az istenfélelem jó szolgálatot tesz a jelen életre is”. A pápa támogatása valójában maguknak a perugiaiaknak a támogatása. „Hogyan? Megmondom nektek. Mint megállapíthatjátok, olyan idöket élünk, hogy nagy megpróbáltatásokra és városaink kárvallására kell számítanunk a nagyurak jövetele miatt” (Anjou Lajosra gondol, akit Kelemen küldött, valamint Lajos magyar királyra és ennek unokatestvérére, Durazzói Károlyra, akikhez Orbán fordult segítségért). „Sok hibánk és a közöttünk uralkodó egyenetlenkedés miatt törekenyek vagyunk, mint az üveg. Ha tehát elszakadunk Atyánktól, és ő e miatt megtagadja tőlünk támogatását, szándékosan veszélynek tesszük ki magunkat. Igye-

kezzünk segítséget nyújtani neki, hogy a nagy veszedelem óráiban ő is megsegítsen bennünket. Nyilvánvaló előttetek is (mert hiszen ti sem vagytok butábbak, mint mások), hogy az Egyház karja meggyöngyülhet ugyan, de nem törik el, sőt mindig újra megerősödik, amiből hasznót húz mindenki, aki reá támaszkodik.”⁶ Firenze hasonlóképen késlekedett Orbánt megsegíteni; Katalin e miatt hosszú levélben szemrehányást tesz „a firenzei nép és polgárság céhfőnök urainak és az igazságosság zászlósrának”. Megint hirdeti politikai Evangéliumát, amely azonos vallási Evangéliumával, és minden rossz forrásául az önszeretetet jelöli meg. Ha az önző ember alattvaló, nem engedelmeskedik; ha pedig méltóságban van, akkor igazságtalan, vagy csak szeszélye szerint gyakorolja az igazságosságot, mert mindig személyes indítóokokból cselekszik, amelyek arra készítetik, hogy az igazságosságot kivetkőztesse természetéből vagy azért, hogy bosszút álljon ellenségén, vagy hogy barátja kívánsága szerint cselekedjék, vagy pedig hogy saját érdekeit mozdítsa elő. „Amiből kitűnik, hogy minden esetben hiányzik az igazságosság, és az urak zsarnokokká lettek. Az alattvalók nem igazságossággal és testvéri szeretettel táplálkoznak a község kebelén, hanem kiki álnoksággal és hazugsággal keresi jólétét a nélkül, hogy a közjával törődne. Mindenki a saját előnyéért, nem pedig a város jólétéért és jó kormányzásáért törekszik a hatalomra.”⁷

Il buono stato e reggimento della città — „a jó kormányzás”, amelyet Ambrogio Lorenzetti a sienai városházában a „Kilencek termé”-nek falára lefestett, — ez képezi tárgyát annak a levélnek is, amelyet Katalin Messer Andreasso Cavalcabuoii akkori sienai szenátorhoz intézett. „Nagyon kedves Testvér, ne aludjatok tovább, — írja a magas tisztviselőnek — hanem serényen ébredjete fel álmotokból. Térjünk magunkhoz, és ne várjunk kedvezőbb időre, mert az idő nem vár. Az idő gyorsabb, mintsem elképzelhetnénk, és azért azt akarom, hogy szakítsuk szét a kötelekeket, amelyekkel meg vagyunk kötözve. Mert a megkötözött ember nem tud menni; márpedig nekünk előre kell haladnunk az erény útján a megfeszített Krisztus tanítását követve. Ő az Út, az Igazság és az Élet. Aki utána megy, nem sötétségben jár, hanem a világosságban. Ezen a kellemes és egyenes úton kell tehát haladnunk. De miként vágjuk szét kötelekeinket? A vétek gyűlöletének és az erények szeretetének kardjával; és a gyónás által messze eldobjuk azokat megunktól.” Miután így megszabadultunk a bűn bilincseitől, újra az Egyház szolgálatába kell állnunk — „ami nagyon kedves Isten előtt, különösen napjainkban, ami-

dón az Egyház oly nagy szükségben van... De a zsolozsmán és a misén ne vegyél részt, mert ez nincs megengedve”.⁸

Amint ez az utóbbi megjegyzés tanúsítja, Siena még nem szabadult fel az egyházi tilalom alól; Giacomo di Sozzino Tolomei pápai követ többek között éppen ennek a kérdésnek a szabályozása végett tartózkodott Sienában. Egyes jámbor személyek, akik nem tudtak meglenni istentisztelet nélkül, különböző fortélyokhoz folyamodtak. Így Stefano Maconi és a társaság több más tagja pusztán *pro forma* felvétették magukat a követ kíséretébe, amely természetesen ki volt véve az egyházi tilalom alól és szabadon megjelenhetett a főpap miséjén. Katalin megrótta „a cél szentesíti az eszközöket” elvnek ilyenén alkalmazását. „Ha tudtam volna róla, nem cselekedtetek volna így, — írja Stefanónak — hanem alázatosan és türelmesen vártatok volna a békére... A „házanépe” kifejezés hihetőleg csak azokat foglalja magában, akik tényleg szolgálatában állanak.”

„Ha nem tévedek, — mondja ugyanabban a levélben — már hajnalodik, rövidesen felkel a nap és világosság fog ragyogni.” Orbán ügyének egyideig látszólag kedvezett a szerencse: Marino csakhamar megadta magát, és Giordano Orsini is meghódolt a pápának. Nápolyi Johanna megtérése, igaz, csak rövid tartamú volt, de a lengyel és magyar király immár közeledett és Durazzói Károly, aki Johanna unokahúgát, Margheritát vette feleségül, elindult a két Szicília meghódítására. Ebben az időben történt, hogy Katalin Nerit, aki Lisolo apát kíséretében visszatért Perugiából, Nápolyba küldte egy utolsó felszólítással Johannához. Ennek a levélnek a hangja erősebb volt a szokottnál. A Sienai az érzékies és szenvedélyes királynőnek kijelenti, hogy a test „rothadással telt zsák, amely mindenfelől bűzlik”, „oly hangszer, amely nem ad más hangot, mint a bűnét”. Ah! Miért nem akarja ezt Johanna belátni? Vak ő, és mert vak, az álpápa szolgálatát választotta, — kölcsönösen egymáshoz illenek! Hát valóban nem látja, mily nagy bajokat támasztott a világon: nem látja, hogy felelős a pajzsukon piros rózsát viselő Orbán-párti katonák és a fehér rózsás Kelemen-pártiak között dúló elkeseredett küzdelmekért? „Ah! mily boldogtalan a lelkem! Nem látod, hogy valamennyiüket Isten akarátának legtisztább rózsája hozta létre, és a kegyelmi életre Krisztus vérének piros rózsája teremtetten újra őket, amelyben a szent keresztség által megtisztultunk és a szent Egyház kertjébe kerültünk? Nem te adtad, sem más valaki ezt a rózsafüldőt az emberiségnek; csak anyánk, a szent

Egyház adhatja azt annak a keze által, aki a Vér kulcsait őrzi: VI. Orbán pápa által."

Katalin emlékezteti Johannát minapi meghódolására, amelyet elpártolása követett. „Akkora fájdalom ez számomra, hogy ebben az életben nem is tudnék nehezebb keresztet hordozni. Főképen ha meggondolom, hogy kaptam tőled egy levelet, amelyben megvallottad, hogy csakugyan Orbán pápa az igazi pápa, és te engedelmeskedni is akartál neki. És most ennek éppen az ellenkezőjét látom.” Katalin még sokáig ostromolja ennek a léha uralkodónőnek a szívét. Figyelmezteti, hogy milyen híre marad, ha eretnekként hal meg; megfenyegeti őt a halállal: „A halál mindnyájunkat fenyeget, de főképen azokat, akik már átlépték ifjúkorukat. A haláltól senki sem menekülhet meg, és senki sem védekezhet ellene; a halálos ítélet már abban a pillanatban elhangzott felettünk, amidőn anyánk méhében megfogantunk; oly adósság ez, amelyet mindnyájunknak meg kell fizetnünk. De a mi halálunk nem olyan, mint az állatoké. Isten a saját képére teremtett bennünket; ezért a test halálával a lélek nem hal meg a létet illetően, de elveszítheti a kegyelmi életet, ha halálos bűn állapotában van... Légy irgalmas tenmagadhoz, nem pedig kegyetlen. Isten hív téged; ne késlekedj felelni neki, nehogy egy napon e kemény szavakat halljad: Te nem emlékeztél meg énrólam az életben, ezért én sem emlékezem meg terólad a halálban.”⁹

Katalin levelének semmi eredménye sem volt, vagy csak múltó hatást idézett elő. Johanna nyugtalan lelke hosszú ingadozás után végre megtalálta egyensúlyát. Döntött: a test, a szenvedélyek és a gyönyörök világához akart tartozni, amelyben általában véve eddig is élt, és amely oly élénk és heves gyönyöröket szerzett számára. Az életnek még nem volt vége; negyedik férje, Brunswicki Ottó még élt, szerette őt és útban volt hadseregével, hogy segítséget hozzon neki. Johanna visszaküldötte Katalin követeit; a Sienai levelére még csak nem is válaszolt. Vége volt immár annak az időnek, amidőn a szentek hatással lehettek rá. A következő év áprilisában Orbán a nápolyi királynőt nagyobb kiközösítéssel sujtotta, alattvalóit felmentette a hűségeskü alól és országát átadta Durazzói Károlynak. Anjou Lajos, mint a fiatal VI. Károly gyámja, hivatalos teendői miatt kénytelen volt Franciaországban maradni, és így nem jöhetett Johanna segítségére; Brunswicki Ottó verebseget szenvedett és fogságba került, míg Durazzói Károlyt 1381 júniusában a Szent Péterben Nápoly és Jeruzsálem királyává koronázták. A rákövetkező év júliusában Johanna a Castello di Muróban meghalt a nélkül, hogy vérét onthatta

volna, mert megfojtották annak az ágynak a párnái között, amelynek gyönyöreit a legtöbbre becsülte ezen a világon...

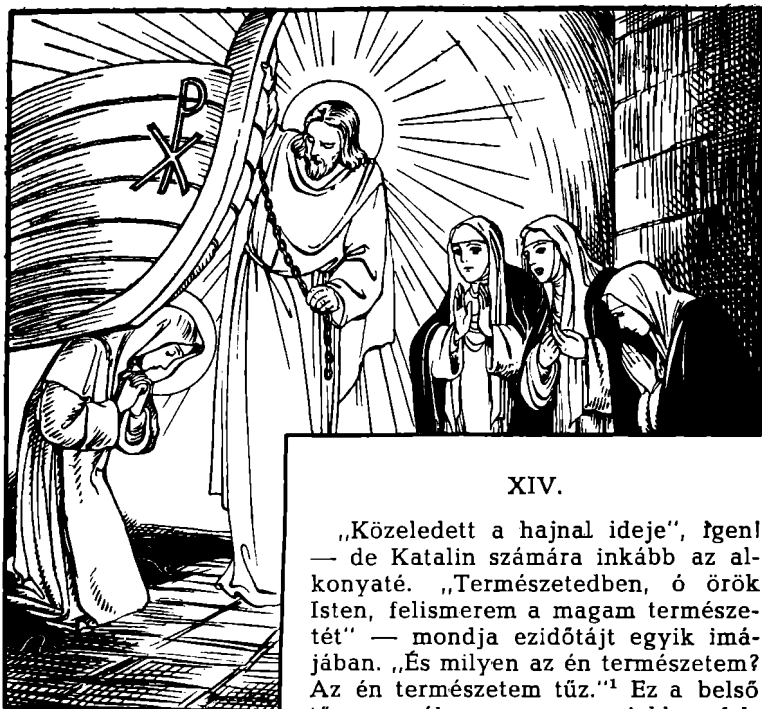
Amikor Katalin látta, hogy küldöttei megbizatusuk teljesítése nélkül tértek vissza, maga is Johanna ellen foglalt állást. Ekkor írt Lajos magyar és lengyel királynak, felszólítva őt, hogy vonjon kardot Orbán érdekében. „Tűritek-e, hogy az antikrisztus és egy asszony hitünket romlásba döntsek, és sötétségbe és zűrzavarba vezessenek bennünket?” kiált fel Katalin. Az, akit a Szent eddig a *carissima e reverenda madre* névvel illetett, most már csak *una femmina* lett!¹⁰

Igy telt el az év — közeledett az advent. Ősszel Katalin örömmel látta, hogy egyik tanítványa, Andrea di Vanni festő — akinek Szentünket ábrázoló képe a *Cappella delle Volte* falát díszíti — Sienában a Nép Kapitánya lett. Írt neki és figyelmeztette őt a magas állással járó kötelességekre: a kísértések heves viharai a hegyormokra zúdulnak, míg az alázatosság völgyében nyugalom van. Ajánlja neki a gyakori áldozást, és inti, ne maradjon attól távol azon ürügy alatt, hogy nem méltó rá, — csak azok valóban méltatlanok, akik méltóknak képzelik magukat és a kevélység palástja alatt mennek a szentasztalhoz. „Nagyon kérlek, kedves fiam, hogy jelenlegi állásodban kicsinynek és nagynak egyformán szolgáztass igazságot; ne tégy különbséget gazdag és szegény között, hanem érdeme szerint bánj mindenkivel, amint megkívánja a szent igazságosság, mindazonáltal az irgalomtól kísérve. Biztos vagyok benne, hogy így cselekszel; ezért is biztatlak rá, amennyire csak tehetem. Ebben az édes adventi és karácsonyi időszakban felszólítalak, menj a jászolhoz, amelyben az alázatos Bárány pihen. Ott találod majd az idegen és számkivetett Máriát oly nagy szegénységben, hogy még illő pólyája sincs, amelybe Isten Fiát betakarja, sem tüze, amellyel melegítse Őt, aki a tűz maga; csak az állatok melengetik a kisdedet leheltetükkal. Bizony szegyenkeznünk kell jólétünk és kevélységünk miatt, amidőn az Istent ily mélységesen megalázva látjuk.”¹¹

Ugyanennek az ősznek a folyamán történt, hogy Stefanót, amikor Siena környékén utazott, John Hawkwood csapatai elfogták. Életét csak azzal mentette meg, hogy Katalinhoz fohászkodott, akinek a nevét a hatalmas angol mindig — talán babonás — tiszteletben tartotta. Stefano természetesen értesítette erről Mammáját, aki így válaszolt neki: „Azt írod, hogy nap-pal fogságba jutottál; azután a Szentlélek működése folytán hajnal hasadt a megtestesült ördögök szívében, és estére szabadon bocsátottak. Gondold meg, nagyon kedves fiam, hogy ameddig az igaz önismeret éjében maradsz, sose leszel fogoly;

de ha szenvedélyedet félrevezetné az önszeretet nappala, vagy ha lelked úgy akarna Isten megismerésének nappalába jutni, hogy nem halad át előbb tenmagad megismerésének az éjjelén, akkor rögtön ellenségei hatalmába kerülne. Azonnal az elbizakodottság, a kevélység, a szenvedélyek, a világ gyönyörei és a test uralkodnának fölötte. Azt akarom tehát, hogy a nappal és az éj között — vagyis tenmagadat Istenben és Istent tenmagadban megismerve — pihenj meg.

„Azt akarom, nagyon kedves fiam, hogy szerezz magadnak erőt a hajnal idején, mert csakhamar felkel a nap . . . Barduccio, a te hanyag testvéred, — (az ifjú Canigiani, akinek Katalin levelét diktálta) — azt mondja, hogy jöjj rögtön; csinálnia kell valamit, amiben segíthetsz neki. Azt gondolja, nem lesz képes szándékát megvalósítani, ha nem leszel vele . . .”¹²

XIV.

„Közeledett a hajnal ideje”, igen! — de Katalin számára inkább az alkonyaté. „Természetedben, ó örök Isten, felismerem a magam természetét” — mondja ezidőtájt egyik imájában. „És milyen az én természetem? Az én természetem tűz.”¹ Ez a belső tűz napról-napra egyre jobban felémésztette őt úgyannyira, hogy —

Caffarini szerint — „bőre a csontjára tapadt, gyomra semmi-féle ételt sem tartott meg, még egy pohár friss vizet sem volt képes meginni... Bensőleg égni látszott; lehellete úgy csapott az arcba, mint a kemence melege.”² Teljes egészében parázs és láng lett; még néhány hónap, és hamuvá válik...

Az 1380. év új veszedelmeket hozott Orbán számára. „Az őskigyó, — írja Rajmund — egyenetlenkedést kezdett vetni a római nép és a pápa közé, úgyhogy a nép nyíltan halállal fenyegette a pápát. Amikor a sienai Szűz erről értesült, mély levetség szállta meg, és szokása szerint az imához menekülve kérte Jegyesét, ne engedjen meg ily nagy gáztettet.”³

A tanítványok feljegyzéseiben sok ima maradt reánk, amelyek Katalin szívéből és ajkáról ebben a nyugtalan időben fakadtak. Újév reggelén Niccolò Caracciolo bíboros, aki egykor Brigitta, most pedig Katalin csodálója és barátja volt,

megbízta őt, hogy imádkozzék a pápáért. „Arra kérlek ma, ó édes Szeretet, örök Isten, hogy könyörülj ezen a világon, és világosítsd meg azt, hogy elismerje Helytartódat, akinek, kérlek, szintén add világosságodat, hogy a világ kövesse őt... Mutasd meg benne erődet, hogy férfias szívét heves vágyakozás eméssze, cselekedetei pedig a Te jóságodat nyilvánítsák ki, és így vonzza magához a világot. Világosítsd meg ellenfeleit is, akiknek körülmetéletlen szíve ellenáll a Szentléleknek és fellázad mindenhatóságod ellen. Hívd, serkentsd őket, ó határtalan Szeretet, és engedd meg a kegyelem e napján, hogy megátalkodottságuk elenyésszen, és térjenek vissza Hozzád, hogy el ne vesszenek. És mivel oly nagyon megbántottak Téged, végtelen irgalmasságú Isten, büntesd énbennem az ő vétkeiket is. *Ime a testem*, amelyet Tőled kaptam; felajánlom, legyen üllő, amelyen gonoszságaikat összezúrod... Legyen számúzva minden önszeretet még ma ellenségeidből, Helytartódból és mindnyájunkból, hogy tudjunk megbocsátani nekik, amikor megtöröd keményszívűségüket. Hogy megalázkodjanak és Urunknak engedelmeskedjenek, *felajánlom életemet* a Te dicsőségedre most és bármikor, amikor Neked tetszik, alázatosan kérve Téged, szenvedésed ereje által, hogy tisztítsd meg Arádat régi vétkeiktől... Ne várákozzál tovább, igaz Isten; én tudom, hogy addig vered ellenségeid keményszívűségének görbe fáját, míg végre kiegyenesedik. De siess, örök Háromság, mert Neked nem nehéz akármiből akármit csinálni, hiszen mindent semmiből alkottál.”⁴

Olyan volt ő, — írja William Flete⁵ Katalin halála után — mint egy szelid öszvér, amely ellenszegülés nélkül hordja az Egyház vétkeinek a terhét, mint ahogy ifjúságában a nehéz gabonászsákokat hordta a ház kapujától a padlásra. A mások helyett hordozás, a bűnösök és az Egyház helyett fizetés számdéka lassankint határozott alakot öltött nála. Mindennap elment a Szent Péterbe, hogy az Apostol sírjánál imádkozzék. A Szent Péter akkor még a régi bazilika volt, amelynek homlokzatát a „Borgói tűzvész” háttérében látjuk; oszlopos előcsarnoka fölött Katalin Giotto mozaikját szemlélhette, amely ma az új főkapu homlokzatán van, és amely a *Navicellát*, az Egyház hajóját, Péter bárkáját ábrázolja. Katalin gondolata mindinkább erre a jelképre összpontosult; ez volt az a teher, amelyet hordozni akart. A *Navicella!* ez a szó folytonosan visszatér imájában, amelyet Szent Péter székének ünnepén (január 18-án) mondott.⁶

Igy érkezett el a hatvanadvasárnap, amely abban az év-

ben január 29-re esett. Katalin imája közben „Rómát tömve látta ördögökkel, akik a népet a pápa ellen izgatták, majd iszonyú kilátásokkal Katalinra rontottak és így szóltak: „Átkozott, te mindig szembe akarsz szállni velünk, de most boszút állunk rajtad és rettenetes módon halálra kínozzunk!” S amikor a Szűz buzgón imádkozott, az Úr így válaszolt neki: „Hagyd, leányom, hadd kövesse el ez a gonosz nép a súlyos bűnt, amelyre készül, hogy igazságosságom érdemük szerint büntethesse őket, és hogy megnyílhasson a föld, és a pokol elevenen elnyelje őket.” Ekkor Katalin még buzgóbban kezdett imádkozni és több napot és több éjt álmatlanul töltött; oly szomorú és megtört volt, hogy szálnalmas volt nézni, amint a kápolnába vánszorgott; alig tudott már a lábán állani; amikor felkelt, összeroskadott, és ha Isten nem övezte volna körül mintegy vasabronccsal az ő gyöngye testét, szétpattant és összetört volna az.”⁷

A csüggedés ez éjszakái alatt történt, hogy Katalin üllőnek ajánlotta fel magát Isten haragjának a kalapácsa alá. Míg azelőtt, beszéli el Rajmund, különböző bajai és fájdalmai miatt nem tudott kilenc óra előtt felkelni, hogy misét hallgasson, most már igen korán misét hallgatott és megáldozott, majd szokásos gyors lépteivel a Via di Papa-ról a távoli Szent Péterbe sietett, hogy ott imádkozzék. Magunk elé képzelhetjük őt, amint ott térdel az Apostol sírjának vasrácsa előtt — amelyen Assisi Ferenc tüntető jámborságának első lendületében marék-számra dobálta be a pénzét.

Ott térdel a fehérbe öltözött karcsú kis alak; két nagy szeme élénk fénnel ragyog, vékony ajka és kissé előrenyúló szájacskája ima közben gyöngén mozog, mint a röpke szellőtől rezgő falevelek. Hevesen összekulcsolt sovány kezei mozdatlan gyertyaláncokhoz hasonlítanak; egész alakja fehér, sugárzó és lángoló, mint a szentelt gyertyaszál. Mellette barátnői térdelnek, akik szintén imádkoznak, de folyton aggódó tekintetet vetnek forrón szeretett lelkianjuk, a *dolce venerabile Mamma* felé.

És egyszer csak látják, hogy Katalin, mintha hirtelen ropant teher nehezednék reá, összegörnyed, — összeroskad, mint egy rombadülő épület. Fel akarják emelni, de ez csaknem lehetetlen; a fiatal leány szinte béna lett, mert Jézus, íme, az ő gyenge vállára rakta a *Navicellát*, az Egyház hajóját és minden bűnt, amelyet az magával hord. Hazavezetik; s Katalin támogatja a Jegyese által reárakott teher súlya alatt, amely ettől kezdve úgy nehezedik reá, mint egy iga, mint a súlyos kéz,

amellyel a kedves a mátká nyakszirtjét meghajtja; de Katalin még jobban szereti Őt erejéért és mert szeretete leigazza és megengedi neki, hogy szenvedjen. *Gesù dolce, Gesù amore!*⁸

Mindez — miként Barduccio Canigiani Katalin haláláról szóló elbeszélésében később elmondja — hatvanadvasárnapon a vecsernye idején történt. „Ettől a naptól kezdve Katalin sohasse nyerte többé vissza egészségét. A rákövetkező hétfőn este felé, amikor egy levelet mondott nekem tollba, megint oly rettenetes rosszullett fogta el, hogy mindnyájan halottként sirattuk el. Sokáig maradt így a nélkül, hogy életjelt adott volna. Azután magához tért és felkelt; senki se hitte volna el, hogy ő volt az, aki az imént a már említett állapotban volt.”⁹

Az Orbánhoz intézett levél, amelyet Katalin Barducciónak mondott tollba, igen rövid és fáradtságot s erőfeszítést árul el. A Sienai mégegyszer — és utoljára — útmutatást és tanácsot akar adni a *dolce Babbo*, a *Cristo in terra* számára. Utal Nagy Szent Gergely példájára, és megértést és bölcseséget kíván neki, „amelyek mindenkor szükségesegek, de főképen a mai időkben”. Azt tanácsolja, hogy a szelidséget állítsa szembe a lázongó rómaiakkal. „Tudod, hogy római gyermekeid könnyebben hagyják magukat vezettetni a szelidség, mint az erőszak vagy kemény szavak által. Azt is tudod, hogy mily szükséges a szent Egyház és saját magad számára, hogy ezt a népet az engedelmisségen és a Szentség iránti tiszteletben megtartsad, mert itt székel hitünk feje és forrása.” Azután buzdítja a pápát, hogy helyezze minden bizodalját az Istenbe; a Gondviselés majd örködik az Egyház hajója fölött, amely a pápa hajója is: *la navicella della Santa Chiesa e della Santità Vostra*. „Légy mindenben bátor férfiú, akit az Isten félelme éltet; légy mindenkor példás szavaiddban, viselkedésedben és minden cselekedetedben. Ragyogjon benned minden Isten és az emberek előtt, mint az Egyház gyertyatartójára helyezett szövétnek, amelyre az egész keresztény nép tekintetének szegeződnie kell.”

Végül emlékezteti őt a romokra, amelyeket a rossz pápai kormány idézett elő, és óvja „a gonosz kormányzóktól, akik az Egyház üldöztetésének okai voltak. Lásza meg tehát most Szentséged, hogy mit kell tennie. Légy erős; Isten nem veti meg jóakarodat és szolgálóid imáját. Mást nem mondok neked. Maradj meg Isten szer és édes szeretetében. Alázatosan kérem áldásodat”.¹⁰

Ezek voltak Katalin utolsó szavai ahhoz a férfiúhoz, aki az ő halála után a történelem által ismert legvérengzőbb zsar-

nokok egyike lett. Akaratereje hajthatatlansággá, szilárdsága keménységgé, kíméletlensége kegyetlenséggé változott. Amikor 1385-ben a bíborosok között összeesküvést fedezett fel, a bűnösöket kínvallatásnak vetette alá, és miközben azok a kínpadon feküdtek, ő a kínzókamra ablaka alatt sétálgatott és a szenvedők jajveszékelésétől kísérve mondotta zsoltosmáját. Egy bíboros, aki angol volt, II. Richárd közbenjárására kiszabadult. A többieket Orbán a tengerbe vettette vagy megfojtatta, és holttestüket oltatlan mészbe temettette. Négy év múlva ő is meghalt a Vatikánban, félig megtebolyodva, mindenkitől elhagyatva, oly gyűlölt és úgy elátkozva, mint kevés más ember.

De ezt a rettenetes jövődőt fátyol takarta el Katalin szeme elől. Megindító imában ismét felajánlotta életét az Egyház üdvéért égő áldozatul. Valószínűleg Barduccio jegyezte fel e hétfői napon, január 30-án azt a „néhány szót, amelyet Katalin ima közben mondott ama válság után, amely alatt az egész család őt halottként siratta”.

„Ó örök Isten, jóságos Úr, aki testünket a föld sarából vetted! Ó legédesebb Szeretet, miután azt ily hitvány dologból megalkottad, nagy kincset helyeztél belé: a képedre alkotott lelket. Ó örök Isten, Te olyan mester vagy, aki ront és újjáalkot; törd össze tehát testem edényét, és alkosd újjá tetzésed szerint. Örök Atya, megint felajánlom neked életemet édes Jegyesedért, hogy ahányszor jóságodnak tetszik, szakíts ki engem testemből és adj vissza újra testemnek mindenkor nagyobb fájdalmak között, mint az előző alkalommal, hogy az édes Jegyesnek, a szent Egyháznak a megújulását láthassam.

„Neked ajánlom Jegyesedet, ó örök Isten! De Neked ajánlom forrón szeretett fiaimat és leányaimat is, kérve Téged, örök Atya, hogy ha úgy tetszik irgalmadnak és jóságodnak, hogy véglegesen kiveszel testemből és nem engedsz oda visszatérni, ne hagyj őket árván, hanem látogasd meg őket kegyelmeddel, és adj nekik igaz és tökéletes világosságot, hogy mint holtak éljenek. Fűzd össze őket a szeretet kötelékével, hogy ennek az édes Jegyesnek szeretetétől elepedve haljanak meg. Esdve kérlek, örök Atya, hogy egy se vétessék el kezemből; bocsásd meg nekünk minden gonoszságunkat, és bocsásd meg nekem a tudatlanságot és hanyagságot, amellyel Egyházad ellen vétettem, mert nem tettem meg mindent, amit tennem lehetett és kellett volna. *Peccavi, Domine, miserere mei!*”¹¹

Che muoiano spasimati in questa dolce Sposa. — „Hogy az édes Jegyes szeretetétől elepedve haljanak meg!” Ezt tanít-

ványai számára kívánta Katalin — és az ő számára vált valóra. „Ettől az órától kezdve, — folytatja Barduccio Canigiani — újabb betegségek és újabb szenvedések kínozták a testét. De amikor a nagybőjt elérkezett, oly buzgón kezdett imádkozni, hogy a szívéből feltörő sok alázatos sóhaj és keserves sírás csodának tűnt fel előttünk. Imája oly buzgó volt, hogy egyetlen imában töltött óra jobban kimerítette szegény kis testét, mint más két egész napon át végzett imádkozás. Reggelenként az áldozás után olyan állapot vett erőt rajta, hogy akik a do-loggal nem voltak tisztában, halottnak hihették volna. Így vitték vissza keskeny, alacsony ágyára; de ő egy-két óra múlva felkelt, és együtt elmentünk a Szent Péterbe, amely egy mérföldnyi távolságban volt; itt megint imádkozott egészen a vecsernyéig, és végül oly kimerülten tért haza, hogy halottnak látszott.”¹²

Barduccio hűséges tolla feljegyzett néhányat az imák közül, amelyeket Katalin a szentáldozás után napról-napra fel-lépő elragadtatásai alatt rebegett el. Folyton kéri Isten segítségét az Egyház és a pápa számára, valamint az egyházi meg-újulás eljövételéhez. Többször megalázkodik és vádolja ma-gát: „Ó, örök Háromság, én egész életemen át vékeztem! Ó nyomorúságos lélek, megemlékeztél-e valaha a te Istenedről? Bizony nem! Mert ha megtetted volna, az Ő szeretetének ke-mencéjében elégtél volna. Örök Isten, adj nekem, betegnek egészséget, adj nekem, halottnak életet; add mindannyiunk-nak a Te hangodat, hogy azzal kiáltunk hozzád... Esdve kérlek az egész világért és különösen Helytartóédért és az ő oszlopaiért (a bíborosokért) és mindazokért, akiket nekem ad-tál, és akiket különösképen szeretek. Én beteg vagyok ugyan, de őket egészségeseknek szeretném látni; én tökéletlen va-gyok, de őket tökéleteseknek szeretném látni; én halott va-gyok, de szeretném látni, hogy ők kegyelmi élettel élnek”... Azután tekintetét a többiekről önmagára fordítva, megkapó szavakkal ad újra kifejezést az egész keresztény élet alap-érezelmének: a bűntudatnak, amely az ég fényénél megnövek-szik, és némiképen a kétségbeesés örvényének szélére vezet-het, mert minél inkább igyekszünk elérni az eszményit, látszó-lag annál jobban eltávolodik az tőlünk! „Ó örök Isten, Te az élet vagy, én pedig a halál!” — kiált fel Katalin az önismeret természetfölötti világosságában mintegy lángok közt fetrengve. „Te a bölcsesség vagy, és én a tudatlanság; Te a fény vagy, és én a sötétség vagyok. Te végtelen vagy, míg én véges

vagyok. Te maga az egyenesség, és én a görbe fa. Ki tudná elérni a Te föniségedet, ó örök istenség?"¹³

Az elragadtatások e hosszú sorozatában megjelent előtte a két ország, amelyek között megoszlik a lét, és amelyek között áthághatatlan szakadék tátong: — a világosság országa a Hit falaitól körülvéve, és azon túl a sötétség, az önzés országa, amelyben az ember ismét állati állapotba jut. És lát-noki rémülettel állapítja meg, hogy a sötétség még mindig gyakorolja fölötté hatalmát, hogy ő még mindig Ádám gyermeke, Éva leánya, abba az állatbőrbe öltözve, „amelyet Isten készített és adott azoknak, akiket a Paradicsomból száműzött”: ő még mindig „az önakarat bűzös ruháját” hordja. És most is ifjúkori felkiáltásában keres menedéket: „Én az vagyok, aki nincs, Te pedig az vagy, aki van! Add tehát nekem Magadat, hogy dicséretedet énekelhessem!”¹⁴

Capuai Rajmundhoz intézett hosszú levelében — az utolsóban — Katalin röviden összefoglalja mindazon lelki jelenségeket, amelyek e nagyjelentőségű hetekben, hatvanadvasárnap és február 15. (a levél kelte) között léptek föl.¹⁵

„Atyám, Atyám, és legkedvesebb fiam, Isten újévtől mostanig oly csodálatos misztériumokat művelt, hogy a nyelv nem tudja azokat elbeszélni. De hagyjuk a távoli időt, és kezdjük hatvanadvasárnaptól, amely napon ezek a dolgok történtek, amelyeket most röviden közölni akarok veled. Úgy tűnik fel nekem, hogy sosem hordoztam ekkora terhet. Oly nagy fájdalmat éreztem szívemben, hogy szétszaggattam köntösömet és úgy fetrengtem a kápolnában, mint akit görcsök gyötörnek; és ha valaki le akart volna fogni, ezzel egyszerűen megölt volna. Azután elérkezett a hétfő, és estefelé úgy éreztem, hogy írnom kell a földi Krisztusnak és három bíborosának; ezért a *studióba* vezettettem magam. De amikor a földi Krisztusnak írtam, nem tudtam tovább írni, annyira szenvedtem testemben.

„Kevéssel ezután megkezdődtek az ördögök támadásai, amelyek olyan rémülettel töltöttek el, hogy majdnem megörültem. Oly vadul támadtak reám, mintha én, szármalmas féreg, lettem volna az oka, hogy azt, ami a szent Egyházban sokáig az övék volt, elveszítették. Akkor rémület járult testi szenvedéseimhez, hogy ki akartam futni a *studióból* és a kápolnába menni, — mintha a *studio* lett volna az oka a kínjaimnak.

„Felálltam tehát, s mivel nem tudtam menni, Barduccio fiamra támaszkodtam; de azonnal összerogytam. Amikor a földön voltam, úgy éreztem, mintha lelkem már elhagyta volna

testemet, nem úgy, mint máskor, — vagyis 1370-ben, misztikus halála pillanatában — mert akkor lelkem a boldogok boldogságát ízlette és azokkal együtt a legfőbb Jót élvezte. Most azonban lelkem valami elkülönített dolognak látszott; úgy éreztem, mintha kívül lennék testemen, és testem olyanakká tűnt fel előttem, mintha másvalakihez tartoznék. Amikor lelkem a kísérom (azaz Barduccio) nyugtalanságát látta, azt akartam neki mondani: „Fiam, ne félj semmit!”, de nem tudtam mozgatni sem a nyelvemet, sem más tagomat, mintha a test elvesztette volna az életet. Otthagytam tehát testemet, ahol volt, és értelmem a Háromság mélységére szegezte tekintetét. Emlékeztem tele volt az Egyház és az egész keresztény nép szükségleteinek az emlékével; Istenhez fordultam, és bizalommal kértem segítségét, eléje tárva heves kívánságaimat, és a Bárány vére, valamint Krisztus és minden szentek szenvedései által erőszakoltam Őt. Oly kitartóan imádkoztam, hogy lehetetlennek tartottam kéréssem visszautasítását.

„Azután tiértetek kértem Őt, könyörögve, hogy teljesítse bennetek akarátát és az én kívánságaimat. Majd azért esedeztem Hozzá, hogy mentsen meg engem az örök kárhozattól. Oly sokáig maradtam így, hogy a család, — (ez alatt mindig barátait és tanítványait értette) — mint halottat siratott engem. Az ördögök és azok kísértései e közben elűntek, és lelkem előtt megjelent Isten alázatos Báránya, így szólva: „Ne kételkedjél benne, hogy kívánságaidat és többi szolgám kívánságait teljesítem; azt akarom, lássad, hogy én jó fazekas vagyok, aki edényeit összetöri és tetszése szerint újjáalkotja. Érték mindkét munkához; ezért most kezembe veszem tested edényét és újjáalakítom azt, hogy egészen más legyen a szent Egyház kertjében, mint ezelőtt volt.”

„És az örök Igazság magához vont sok kedves szóval, amelyeket itt nem említek. Testem kissé lélekzeni kezdett és ezáltal elárulta, hogy a lélek visszatért edényébe. Tele voltam csodálkozással, de szívemben olyan heves fájdalom maradt vissza, hogy még mindig érzem. Meg voltam fosztva minden örömtől és minden vigasztól, és nem tudtam magamhoz venni semmiféle eledelt. Amikor felvittek a szobába, tüstént láttam, hogy tele van ördöggel, amelyek megint támadást intéztek ellenem, a legrettenetesebbet, amelyet valaha átéltem, mert el akarták velem hitetni és be akarták velem láttatni, hogy nem az vagyok, aki előbb a testben voltam, hanem valami tisztátalan lélek. Én nem utasítottam vissza a harcot, hanem sürgetően kértem Isten segítségét, és ezt mondtam: „*Deus in adiuto-*

rium meum intende, Domine ad adiuvandam me festina! Te engedted meg, hogy ebben a küzdelemben egyedül legyek lelkiatyám (vagyis Rajmund) segítségével nélkül, akitől hálátlan-ságom miatt vagyok megfosztva.'

„Két napon és két éjen át tartottak ezek a viharok, de eszem és vágyódásom nem szenvedett kárt, hanem mindig Istenre szegeződött; testem azonban szinte ájultnak látszott. Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén misét akartam hallgatni; ekkor minden misztérium megújult bennem. Isten megmutatta nekem a fenyegető nagy veszedelmet, mert Róma fel-lázadni készült; csak szitkokat és gyalázkodásokat lehetett hallani; de Isten már gyógyító írt tett a szívükre, és én azt hiszem, minden jól fog végzõdni. Isten megparancsolta azt is, hogy a nagybõjti szent idõ alatt ajánltassam fel az egész család imáit és mondassak misét egyedül a szent Egyház szándékára. Azonkívül minden reggel hajnalhasadáskor misét kellett hallgatnom, ami, mint tudod, mostanában lehetetlen volt számomra; de az iránta való engedelmességbõl minden lehetségessé válik. És annyira testet öltött bennem ez a vágyakozás, hogy az emlékezet nem tudott mást megtartani, az értelem nem tudott mást felfogni, sem az akarat mást kívánni.

„Nem mintha ezért semmit se törõdnék az itt lenni lévõ dolgokkal, de életem az égben folyik, a mennyország boldogai között. Lelkem nem tud és nem is akar az õ boldogságukban részesedni, de osztozhat abban az éhségben, amelyet akkor éreztek, amikor még itt a földön zarándokok és utasok voltak.

„Ilyen és más elmondhatatlan érzelmek között fogy és múlik el életem az édes Jegyesben. A vértanúk vérüket ontották, én pedig így áldozom fel magam. Kérem az Urát, engedje meg nekem, hogy minél elõbb láthassam népe megváltását. Reggel kilenc óraker, mindjárt a mise után elhagyom lakásomat, és ekkor egy halottat láthatnál a Szent Péterbe menni. Belépek a szent Egyház *navicellájába*, hogy ott imádkozva dolgozzam, és a vecsernye idejéig ott maradok; bár ne kellene elhagynom ezt a helyet sem nappal, sem éjjel mindaddig, amíg nem látom, hogy ez a nép kibékül Atyjával. Testem nem vesz magához semmi táplálékot, még egy csepp vizet sem; fájdalmai sokkal hevesebbek, mint valaha; csak egy hajszálon függ az életem. Nem tudom, hogy az isteni Jóság mit szándékozik velem tenni; de úgy érzem, hogy Krisztus most be akarja tetõzni vértanúságomat, hogy Vele támadjak fel, és véget akar vetni bajaimnak és kínzó vágyaimnak. Vagy talán ezután is sanyargatni fogja testemet? Mindig arra kértem és kérem Őt, hogy telje-

sítse rajtam akaratát, és titeket (téged és a többieket) ne hagyjon árván, hanem tartson meg szüntelenül az igazság útján; biztos vagyok benne, hogy megteszi.

„Most, ha értesülsz róla, hogy Isten reám fordította irgalmas tekintetét, arra kérlek, Atyám és fiam, alakítsd át teljesen életedet, és minden más érzélem számára meghalva vedd magadat a szent Egyház *navicellájába*. A másokkal való érintkezésben légy mindig óvatos. Csak keveset lehetsz a celládban; de azt akarom, hogy szíved celláját mindig hord magaddal és abban tartózkodjál, mert mint tudod, amíg abba zárkózunk, az ellenség nem árthat nekünk, és minden cselekedetünk Isten akaratához igazodik. Arra is kérlek, hogy érleld meg szívedet igaz és szent okosság által; életed legyen példakép a világ fiainak szemében és minden tekintetben elűtő az övéktől. Gyakorold ezután is a jótékonyságot, amelyet a nyomorgók iránt mindig tanúsítottál. Oleld át megújult jóakarattal és igaz, tökéletes alázattal az önkéntes szegénységet. Bármily állapotba vagy méltóságba emel is az Isten, ereszkedjél egyre mélyebben az alázatosság völgyébe, és ülj örömmel a szent kereszt asztalához, hogy azon étkezzél. Mint anyát, karold át az alázatos, hűséges és kitartó imát; szeress virrasztani; mondj mindennap misét, hacsak nem vagy teljesen akadályozva. Kerüld a haszontalan és könnyelmű beszélgetéseket, és légy komoly szavaidban s egész magatartásodban. Vess el magadtól minden tenmagad iránt érzett gyöngédséget és minden szolgai félelmet, mert az Egyháznak nem ilyen népségre van szüksége, hanem olyan emberekre, akik önmagukkal szemben kegyetlenek, Ő iránta pedig irgalmasok.

„Ezek azok a dolgok, amelyeknek megvalósítását kérem tőled. Még azt kérem, hogy te meg Fra Bartolomeo (di Dominici), Fra Tommaso (della Fonte) és a *Maestro* (Giovanni Terzo Tantucci) vegyétek magatokhoz a Könyvet (a Dialogót) és azokat az iratokat, amelyeket utánam találtok, és tegyétek velük azt, ami Isten dicsőségére hasznosabbnak látszik előttetek; erre nézve kérjetek tanácsot a pisai Messer Tommaso Buoncontitól. Ezeknek a dolgoknak megírása némi vigaszomra szolgált.

„Kérlek továbbá, hogy tehetséged szerint légy családom pásztora, és őrizd meg azt a szeretet és tökéletes egység kötelékeiben, hogy szét ne szóródjék, mint a pásztor nélküli bárányok. Remélem, hogy halálom után többet tehetek érettük és teéretted, mint életemben. Kérni fogom az örök Igazságot, hogy árássa ki reátok a kegyelmek és adományok teljességét,

amelyeket az én lelkembe öntött, hogy gyertyatartóra helyezett szövétnekek legyetek. Könyörögjél, kérlek, az örök Jegyeshez, adj a meg nekem, hogy mindvégig nagylelkűen teljesítem kötelességemet, és hogy bocsássa meg nekem sok-sok vétkeket. Téged is kérlek, bocsásd meg nekem az ellened elkövetett engedetlenséget és tiszteletlenséget, valamint a neked okozott fájdalmat és keserőséget és azt, hogy mindkettőnk üdvösségéért oly kevés buzgóságot tanúsítottam. Kérem áldásodat.

„Imádkozz és imádkoztass sokat érettem, a megfeszített Krisztus szerelmére. Bocsásd meg, ha keserű dolgokat írtam neked; nem azért írtam, hogy fájdalmat okozzak, hanem azért, mert kételkedem és nem tudom pontosan, hogy Isten mit fog velem tenni jóságában. Teljesíteni akartam kötelességemet.

„Ne szomorkodjál a miatt, hogy test szerint elváltunk egymástól. Bizonyára mérhetetlen vigasz volna számomra, ha itt lennél mellettem; de még nagyobb vigasz és még élénkebb öröm, hogy a szent Egyházban dolgozni látlak. Nagyon kérlek, dolgozzál még buzgóbban, mint valaha, mert az Egyház erre sohasem szorult rá jobban. Bármilyen történet is, ne hagyd el helyedet a mi urunk, a pápa felhatalmazása nélkül. Örvendezz minden keserűség nélkül Krisztusban, az édes Jézusban. Mást nem mondok neked. Maradj meg Isten szent és édes szeretetében. *Gesù dolce, Gesù amore!*”

Igy végződik a február 15-i levél. De Katalin még nem tudta a Rajmundnak szóló egész végrendeletét írásba foglalni; márpedig (miként ő maga kijelenti) tökéletesen akarta teljesíteni a kötelességét. Ezért még a következő napon is tollba mondott Barducciónak. Mindenekelőtt lelkébe vési Rajmundnak azt a hitágazatot, amely a saját szemében lassankint a leglényegesebb lett: az Egyházban való hitet. Egész Evangéliuma végül ebben összegeződött: csak az Egyház szerzi meg a világosságot és következésképpen a békét. *Extra Ecclesiam nulla salus* — ez az ősi tétel Katalin számára nemcsak dogma, nemcsak tan, hanem tapasztalati tény: „Senki sem tudja Isten szépségét élvezni a Háromság mélységében ennek az édes Arának segítségével nélkül, mert mindnyájunknak a megfeszített Jézus kapuján kell áthaladnunk, és ez a kapu nem található máshol, mint az Egyházban. Ez az Ara életet ad, mert annyi élet van benne, hogy senki sem képes azt kiirtani, erőt és világosságot ad, és senki sem tudja azt gyöngíteni vagy elhomályosítani. Láttam, hogy gyümölcse sohasem hiányzik, sőt mindig növekszik.”

Az Egyház tehát értelmi és erkölcsi szempontból a lét középpontja, az élet rejtélyét megfejtő szó s abban az abszolút érték, a lényeges érték. A viszonylagosságok e világában egyedül az Egyház pozitív. Ezért megérdemli, hogy éljünk, küzdjünk és meghaljunk érte; sőt ez mint követelmény lép fel, „mert a vér gyümölcse, vagyis az üdvösség csak azoké, akik azt a szeretet kincsével megvásárolják”.

„És amikor a fájdalom és vágyódás heve növekedett bennem, felkiáltottam Isten színe előtt: „Mit tudok én tenni?” És Ő így felelt nekem jóságában: „Ajánld fel megint életedet, és ne engedj magadnak soha semmi pihenést; erre a célra választottalak ki téged és mindazokat, akik téged követnek és követni fognak...” Így telt el a nap, és amikor beesteledett, annyira vonzotta szívemet a szeretet érzelme, hogy nem tudtam annak ellenállani, és a templomba kellett mennem. Mivel úgy éreztem magam, mint amikor haldokoltam, leborultam keserű szemrehányásokat téve magamnak, hogy Krisztus Jegyesét nagy tudatlansággal és hanyagsággal szolgáltam és bizonyára én voltam az oka, hogy más szolgálai is ugyanúgy cselekedtek. Amikor aztán ily érzellemmel eltelve felemelkedtem, Isten a maga jelenlétébe helyezett engem valami új módon (mert mindig az Ő jelenlétében vagyok, hiszen Ő minden dolgot magában foglal), úgy, mintha az emlékezetnek, az értelemnek és az akaratnak semmi köze sem lett volna a testemhez. És ez az igazság olyan tisztán tükröződött vissza a lelkemben, hogy az Egyház minden misztériuma s minden jelenlegi és régi kegyelem, amelyet életemben nyertem, felújult bennem, és megint átéltem Istennel való eljegyzésem napját. De a hév egyre növekedett bennem, és minden gondolatom arra összpontosult: mit tehetek, hogy égi áldozatul felajánljam magamat Istennek az Egyházért, és hogy kiragadjam a tudatlanságból és a hanyagságból azokat, akiket a Megváltó reám bízott? Ekkor az ördögök dühöngeni kezdtek ellenem; így akarták lefékezni vágyam hevességét, amely rémülettel töltötte el őket. Ezért lelkem burkolatára verdestek, de vágyam még jobban fellángolt, és így kiáltottam: „Ő örök Isten, fogadd el életemet áldozatul a szent Egyház misztikus testéért. Csak azt adhatom neked, amit te adtál nekem; vedd tehát a szívét — (a szívét, amelyet Krisztus adott neki valaha cserébe az övéért, és amelyet ezért nem mer „az én szívem”-nek nevezni) — vedd a szívét, és nyomd azt az Ara arcára.

„Ekkor az örök Isten jóságosan reám tekintve vette a szívét, és azt a szent Egyházra nyomta. Oly erővel ragadta ezt

meg, hogy meghaltam volna, ha testem edényét nem övezte volna körül rögtön erejével (mivel nem akarta, hogy összetörjön). Az ördögök még dühösebben kiáltoztak, mintha elviselhetetlen fájdalmat éreztek volna; mindent elkövettek, hogy megrémítsenek; azzal fenyegettek, hogy valami módon mégis megakadályozzák, hogy így imádkozzam és magamat áldozatul felajánljam. De a pokol nem tud győzni az alázatosság hatalma és a legszentebb hit világossága ellen. Még jobban összeszedtem tehát magam, és úgy harcoltam, mintha tüzes kard lett volna a kezemben; és az isteni Főnség jelenlétében kimondhatatlanul kedves szavakat és ígéreteket hallottam, amelyek örömmel töltötték el. Mindez oly nagy misztériumban történt, hogy nyelvem nem képes többet mondani róla.

„És most csak ezt teszem még hozzá: hála, hála legyen a főnséges és örök Istennek, aki a harctérre helyezett minket, hogy mint vitéz harcosok a legszentebb hit pajzsával Arájáért küzdjünk. Mi győztünk, és a mienk a küzdőtér, mert az ördögöt, aki ezelőtt az emberi nem fölött uralkodott, legyőztük nem az emberiség ereje, hanem az Istenség hatalma által. Igen, mi legyőzzük az ördögöt, de nem testünk szenvedésével, hanem az isteni, kimondhatatlan szeretet tüzével. *Deo gratias. Amen. Gesù dolce, Gesù amore!*”

XV.

Február véget ért, és megérkezett a március; megint nagybőjt és tavasz volt. Katalin azonban nem végezhette családjával a stációs zárándoklatokat, mint a múlt esztendőben; nem ment fel többé „Barduccio fiára” támaszkodva a Santa Maria in Cosmedinből a Santa Sabinába és Sant’ Alessióba. A Santa Priscától, a Monte

Aventino két magaslatát egymástól elválasztó völgy túlsó oldaláról nem láthatta többé a San Saba régi barnás falai körül virágzó őszibarackfákat. Életének még hátralevő utolsó nyolc hete alatt kénytelen volt az ágyat őrizni, írja Caffarini, és oly nagyok voltak szenvedései, hogy csoda, hogy el tudta viselni. „De nagy szívével szívesen és vidáman eltűrt mindent. Szent ajkát nem hagyta el soha a legkisebb zúgolódás sem, és minden szenvedése csekélységnek tűnt fel előtte. Sohase hallottak tőle hiábavaló szavakat; szavai mindig Isten dicsőségére vagy a felebarát üdvösségére vonatkoztak. S jóllehet, miként mondtam, kegyetlen fájdalmak kínozták, arca mégis jámbor maradt és szent örömtől sugárzott, mint egy angyalé.”¹ Ezt a tanúbizonyságot Barduccio Canigiani is megerősíti, aki látta, hogy Katalin a szenvedések közepette szemét az égre

emelte, miközben láztól égő ajka halkan rebegette: *Grazie, grazie!* Bizonyára a Jegyesért és az Aráért szenvedett!²

Most már senki sem kételkedhetett, hogy közeledett a vég. „Híre futott Rómában, — írja Tommaso di Petra — hogy a szellemileg egyébként még egészséges sienai Katalin, miután teste összeroskadt, halálán van.” A pápai főjegyző, aki a Szentet már Avignonban látta és ismeretségét Rómában felújította vele, hozzá sietett. „Kemény deszkán fekve találtam őt Paolo del Ferro házában egy kápolnává átalakított szobában. Nyíltan szóltam hozzá: — *Mamma*, — mondtam — úgy látszik, isteni Jegyesed magához szólít téged. Gondoltál-e arra, hogy elköltözésed előtt végső intézkedéseidet megtegyed?”

Katalin, úgy látszik, kezdetben azt hitte, hogy a jogász jogi végrendeletről beszélt neki. „Ugyan, milyen rendelkezéseket tegyek én szegény leány létemre, akinek semmije sincs?” — felelte. De gyorsan rájött, hogy lelki végrendeletet kívánnak tőle azok, akik „ezernyi ezer lélek anyjának” szerették őt nevezni, — hasonló ahhoz, amelyet San Francesco vagy Giovanni Colombini hagyott hátra tanítványaira. Beleegyezett, és Tommaso az egész család jelenlétében feljegyezhetette Anyjuk végső akaratát.

Azzal kezd, hogy mégegyszer és utoljára leszögezi élete és tanítása alapelvét. „Mindjárt kezdetben megismerte, — mondotta — hogyha egészen Istennek akarja magát adni és Őt teljesen bírní akarja, mindenekelőtt meg kell szabadítania szívét és érzelmeit minden teremtmény és teremtet dolog érzéki szeretetétől, és egyedül csak Istent szabad szeretnie. Mert a szív nem adhatja magát valóban Istennek, ha nem szabad, nyílt, őszinte és kétszínűségnélküli; kijelentette, hogy ezt mindig nagy buzgalommal igyekezett megvalósítani és elhárította, hogy a szenvedések útján törekszik Krisztushoz jutni.”

Az ő számára csak a keresztút létezett, amelyen senki sem haladhat rendíthetetlen hit nélkül. Nem tudunk mindent odaadni, ha nem fogadjuk el kétségtelen igazságnak, hogy van valaki, aki százszorosán kárpótol bennünket, akitől kijár nekünk az Evangélium által megígért *centuplum, quel dolce cento*, amelyet Katalin is ígért tanítványainak.³ Ezért így folytatja a végrendeletet:

„Azt is mondotta még, hogy értelme szemét megnyitotta a legszentebb hit fénye számára.” A világ örömeivel szemben vakoknak kell lennünk, hogy a szenvedések útját végig tudjuk járni; márpedig csak a legszentebb hit fénye képes úgy elkápráztatni, hogy ezzel a szent vaksággal sujtson bennünket.

Katalin „teljesen és őszintén meg volt róla győződve, hogy mindaz, ami övele vagy másokkal történt, Istentől származott, abból a mérhetetlen szeretetből, amellyel Isten teremtményei iránt viseltetik, nem pedig a gyűlöletből. Ezért tett szert szent, szeretetteljes és készséges engedelmességre Isten és előjárói akarata iránt, megfontolva, hogy ez utóbbiaknak rendeletei Istentől származtak vagy üdvösségére való tekintetből vagy azért, hogy lelkében előmozdítsák az erény növekedését... És hozzátette: E pontban, a Megváltó irgalmából, sohasem vétkeztem!

„Azután azt mondotta, hogy Isten megértette vele, hogy sohasé juthat el a tökéletességre, sőt a legkisebb erényt sem szerezheti meg az alázatos, hűséges és folytonos ima segítségével. Az ima az az anya, aki minden erényt fogan és táplál a lélekben; nélküle minden elsorvad és hamarosan elpusztul. Nagyon buzdított bennünket, hogy szeressük az imát, amelynek két fajtát, a szóbeli és az elmélkedő imát különböztette meg. A szóbeli imát, mondotta, bizonyos meghatározott órákban kell gyakorolnunk, míg elmélkedve folytonosan imádkoznunk kell, amennyiben törekszünk önmagunkat és Isten irántunk való végtelen jószágát egyre jobban megismerni.”

S most igen nagyfontosságú szakasz következik a végrendeletben. Akik megfordultak jámbor társaságokban, észrevehették, hogy a bírálgatás szenvedélye mily kedvenc bűne ezeknek a köröknek. Az erkölcsi erőfeszítés, úgy látszik, inkább kifelé, másokra, mint befelé, a saját hibák ellen irányul. Szeretetteljes buzgósággal igyekeznek kihúzni a szálkát a felebarátjuk szeméből. Az imamormolás és az imazsámolyból imazsámolyba való átbeszélgetés közepette is éppúgy elhangzik e megjegyzés, mint az evangéliumi időkben: „Ime a falánk és borissza ember, a vámosok és bűnösök barátja!” vagy: „Nem eszik, nem iszik; ördöge vagyok!”⁴

Katalin erkölcsi nagysága ritkán nyilatkozott meg oly világosan, mint éppen ebben a pontban:

„Azt mondotta továbbá, — folytatja a régi feljegyzés — hogy a lelki tisztaság megszerzéséhez föltétlenül tartózkodnunk kell felebarátunk minden megítélésétől és cselekedeteinek minden fölösleges megbeszélésétől. A teremtményekben mindig csak Isten akarata szabad szemlélnünk. *Semmi* ürügy alatt sem szabad a teremtmények cselekedeteiről és azok indítókairól ítéletet mondanunk, jelentette ki nagyon erőteljesen. Mégha oly cselekedeteket vennénk is észre, amelyekről tudjuk, hogy valóságos bűnök, még akkor sem szabad fölöttük

ítélkeznünk, hanem őszinte szánalmat kell éreznünk miattuk, amelyet jámbor és alázatos imával felajánlunk Istennek."

Katalin nemcsak a botrányozás szomorú hóbortjától volt ment, hanem a neheztelés és a bosszúállás érzelmeitől is. Teljesítette a „Szeressétek egymást!” parancsot, és tanítványait is igyekezett megtanítani, hogy ugyanazt tegyék. „Saját személyét illetően azt mondta, hogy az üldözések, támadások, rágalmak, igazságtalanságok és az ellene szóval vagy tettel elkövetett sértések dacára sem jutott eszébe soha más, mint az, hogy aki így cselekedett vagy beszélt, szeretetből és a lelki-üdvéért való buzgalomból tette. Ezért hálát adott a Mindenható végtelen Jóságának, aki elegendő világosságot adott neki, hogy megszabaduljon a felebarát megítélésének veszedelmes hajlamától.

„Végül azt mondta, hogy minden reményét és bizodal-mát az isteni Gondviselésbe helyezte, és bennünket is felszólított példája követésére... Majd így folytatta: Ezt ti is annyi-szor tapasztalhattátok, hogy szíveteknek még akkor is meg kellene lágyulnia, ha a kőnél keményebb volna. Gyermekeim, szeressétek tehát ezt az édes Gondviselést, amely a benne bizókat sohasem hagyja el és fölöttetek egészen különös módon őrködik."

Végő buzdtításul Jézus szavait intézte hozzájuk: „Szeres-sétek egymást, erről ismerem meg, hogy az én tanítványaim vagytok!” Ezután az Egyház megújításáról beszélt nekik, és kijelentette, hogy hét év óta — vagyis 1373, első politikai levelei kelte óta — ez a törekvés volt az uralkodó szenvedélye és szenvedéseinek legfőbb oka. „De különösen most, úgy látszik, az én édes Teremtőm megengedi az ördögöknek, hogy kínozzanak és sanyargassanak engem, mint ahogy valaha Jób-bal tették. Nem tudok visszaemlékezni, hogy bármikor is oly sok édes szenvedést viseltem volna el, mint mostan. Áldott legyen az Ő végtelen Jósága, amely megengedi, hogy neve dicsőségére ebben az édes Arában állhatatosan szenvedhessek. Most úgy tűnik fel nekem, édes Jegyesem azt akarja, hogy lelkem hagyja el sötét börtönét és térjen vissza Teremtőjéhez. Nem vagyok benne biztos, de úgy érzem, hogy ez fog történni!” Majd nagy határozottsággal hozzáfűzte: „Legyetek meggyőződve, nagyon kedves és édes gyermekeim, hogyha most meghalok, ez azért történik, mert életemet felajánlottam és feláldoztam a szent Egyházért; amit én különös kegyelemnek tartok. Ezért nem szabad szomorkodnotok, hanem különös boldogságot és örömet kell éreznetek, meggondolva, hogy elhagyom a fájdalom helyét és elmegyek, hogy megpihenjek a béke

óceánjában, az örök Istenben, és egyesüljek az én legédesebb Jegyesemmel. Megígérem, hogy teljesen mellettem maradok és nagyobb hasznokra leszek ott fenn, mint ahogy ezen a világon lehettem volna, mert elhagyom a sötétséget és az örök világosságba megyek!" Azután ezt mondotta: „Mindamellet Teremtőm akaratára bízom életemet és halálomat. Ha Ő úgy látja, hogy még hasznos lehetek itt lenni valaki számára, nem vonakodom sem a munkától, sem a szenvedéstől, sőt az Ő neve dicsőségére és a felebarát üdvéért kész vagyok életemet napjában akár ezerszer is odaadni, minden alkalommal nagyobb és nagyobb kínok között, ha ez lehetséges volna!"

Katalin elhallgatott és Tommaso di Petra feljegyezte az utolsó mondatokat. A betegszoba csöndjében a tanítványok sírtak, a barátnők zokogtak. Mennyire ráismertek Mammájukra ezekben a lángoló szavakban, amelyek nem üres és hiú mondások, hanem olyan kijelentések voltak, amelyek szerint ő élete minden napján élt! Ugyanaz volt még most is, mint amikor azt kívánta, hogy kerüljön zárókőnek a pokol szájára, sőt szenvedjen örök kárhozatot, föltéve, hogy más mindenki megszabadul onnan. Katalin mindig az Anya volt, akinek szeretete nem ismer korlátokat, a határtalan lelki erő és odaadás a szenvedéssel szemben; a Nő volt a női természet legtisztább, legmélyebb és leglángolóbb szépségében; önkéntes égő áldozat az élet oltárán, szeplőtelen áldozati bárány, amelyet a világ kezdetén a Paradicsomkertben áldoztak fel; az volt, akinek a boldogsága az önátadásban, a szerény félreállásban, a megsemmisülésben áll: az Ara, aki „nincs”, a Szerelmessel szemben, aki egyedül „van” . . .

„Miután befejezte buzdításait, amelyeket valamennyiünkhöz intézett, — beszéli el Caffarini — egymásután magához hívta tanítványait, hogy megmondja nekik, mit tart számukra legjobbnak a halála után. Egyeseknek megmagyarázta, hogy reájuk nézve az az Isten akaratja, hogy vessék magukat alá a kolostori fegyelemnek és öltsek magukra valamely szerzetesrend ruháját. Így Stefanónak a szent engedelmesség erejében megparancsolta, hogy lépjen a kartauzi rendbe, Francesco Malavoltinak pedig, hogy vonuljon vissza a monteolivetői remeteségbe és itt legyen szerzetes. Másoknak azt tanácsolta, hogy remeték legyenek, ismét másoknak, hogy lépjenek egyházi pályára. A mantellaták Alessiát kapták tőle anyául; a férfiakat pedig Rajmundhoz utasította, hogy ez irányítsa és vezesse őket.”⁵

Neri di Landoccio azok között volt, akiket Katalin a remeteéletre szánt. Ser Cristofano di Gano Guidini jegyzőnek

Katalin azt tanácsolta, hogy a sienai ispotályban legyen szolga-
testvér Szent Ágoston szabálya szerint. „Rendelkezéseit —
mondja a régi elbeszélés — mindnyájan tisztelettel fogadtuk.
Azután alázatosan kért valamennyiünket, hogy bocsássunk meg
neki, ha életében nem volt példakép a számunkra és nem imád-
kozott érettünk annyit, mint amennyit tudott és kellett volna
imádkoznia, és ha nem gondoskodott szükségleteinkről úgy,
ahogy az kötelessége lett volna; hasonlóképen bocsánatot kért
tőlünk minden szenvedésért, kellemetlenségért és keserűségért,
amelyet esetleg nekünk okozott, így szólva: „Mindezt tudatlan-
ságból tettem, mert megvallom Isten színe előtt, hogy mindig
forrón kívántam és kívánom tökéletességeket és üdvössége-
ket.” A végén mindnyájan sírtunk, és ő szokása szerint mind-
egyikünket külön-külön megáldott Krisztusban.”⁶

Caffarini azok között a tanítványok között, akik ez alka-
lommal jelen voltak, megemlíti Stefano Maconit is. Stefano
végre szabaddá tette magát, miként Katalin neki oly gyakran
megparancsolta, — végre megértette, mit akart mondani Ka-
talin, amikor azt írta neki, „az ember rokonai a legrosszabb
ellenségei lehetnek”.⁷ A hagyomány szerint Sienában a *Scala*
Testvérületének kápolnájában imádkozva hangot hallott, amely
így biztatta őt: „Utazz Rómába, ne habozz tovább, mert Mam-
mád halálán van!” Elutazott, és még idejében megérkezett.
Katalin akkor már utolsó óráit élte, beszéli el ő maga, „és
mindenkinek külön megmondotta, hogy mit kell tennie az ő
halála után. Azután hozzám fordulva és ujjával reám mutatva
így szólt: „Megparancsolom neked Isten és a szent engedelmes-
ség nevében, hogy lépj be a kartauzi rendbe, mert Isten ebbe
a rendbe hívott és választott ki téged!”... Amikor ezt a pa-
rancsot adta nekem, — folytatja lejjebb Stefano (aki akkor —
1411 októberében — már régóta a fehér kármzsát hordta és a
Certosa di Paviában mint rendje általános főnöke tartózkodott)
— szegyenemre meg kell vallanom, nem óhajtottam belépni
sem a kartauziak rendjébe, sem más rendbe. De amikor ő az
égbe költözött, szívemben oly vágyakozás vetett lángot akarata
teljesítése után, hogy ha az egész világ utamban állt volna,
még azzal sem törődtem volna... Most nincs sem ideje, sem
helye, hogy elmondjam mindazt, amit Katalin fiáért tett és
tesz még ma is, bármily méltatlan és haszontalan legyen is az.
De nem hallgathatom el, hogy Isten és a Boldogságos Szűz
Mária után az édes Katalin szűz iránt jobban lekötelezve ér-
zem magam, mint Isten minden más teremtménye iránt, és ha
valami jó volna bennem, azt öneki tulajdonítom”.⁸

Stefano Katalin tollbamondása után meg írt egy levelet,

és ez volt a legutolsó szolgálat, amelyet neki tehetett. A levél Fra Bartolomeo di Dominicinek szolt; nem maradt reánk, de valószínűleg azt a felszólítást tartalmazta, hogy jöjjön Rómába. A szerzetes nagyszombaton, március 24-én érkezett a Városba és azonnal a Via di Papára, Katalin lakására sietett. A látvány, amely szeme elé tárult, rémülettel töltötte el. Katalin deszkaágyon feküdt, négy deszkalap között, és úgy látszott, mintha már ki lett volna terítve a koporsóban. „Fekvőhelyéhez közeledtem; azt gondoltam, hogy szokás szerint elbeszélgethetek vele. Közeledtem, és szegény kis testét annyira lesoványodva láttam, hogy minden csontját és idegét könnyen meg lehetett volna számlálni. Olyan barna volt, hogy naptól barnítottknak látszott . . .”⁹

A dominikánus meggyóntatta Katalint; egészen a beteg fölé kellett hajolnia, hogy gyöngé suttogását megértse. Lelkében csak hálaérzelmeket talált. „Jól vagyok, hála legyen a Mindenhatónak!” felelte a leány, amikor hogyléte után érdeklődött. Másnap, március 25-én húsvét ünnepe volt, és Katalin harmincharmadik születésnapja. Fra Bartolomeo a leány szobájában misézett, akinek végső és emberfölötti erőfeszítéssel sikerült ágyát elhagynia, hogy az oltárhoz menjen és ott a Szentostyát magához vegye. A dominikánus az alatt a néhány nap alatt, amelyet még Rómában töltött, gyakran tartózkodott Katalin betegágya mellett, aki az ifjúkori barátjával folytatott beszélgetésekben mintha valamelyest visszanyerte volna régi életerejét. Sőt elég ereje volt, hogy őt visszaküldje Sienába és megkérje, hogy legyen segítségére Capuai Rajmundnak, akit — amint előrelátta, rövidesen a dominikánusok általános rendmesterévé fognak választani.¹⁰

XVI. IL TRANSITO

(Barduccio Canigiani levele a Firenze melletti Monticelli Szent Péter-kolostorában élő Caterina Petriboni nővérhez.)

„Igy sorvadt ez a test egészen az Úrnapot megelőző vasárnapig, és ekkor már olyan volt, mint amilyenek egy holttestet szoktak lefesteni.

Nem az arcáról mondom, amely mindig angyali volt és áhítatot sugárzott, hanem a test egyéb részeiről és a végtagokról, amelyeken csak vékony bőrrel bevont csontokat lehetett látni. A csípőtől lefelé merev volt, úgyannyira, hogy nem tudott az egyik oldaláról a másikra fordulni.

A már említett vasárnapot megelőző éjjelen két órával hajnal előtt oly nagy változás ment végbe rajta, hogy attól féltünk, hogy már halálán van. Ekkor egybegyűlt az egész család, és ő azoknak, akik közel állottak hozzá, értésükre adta, hogy szent feloldozást kíván nyerni a bűnei és az azokért járó büntetések alól; Messer Giovanni Terzo ezt megadta neki. Ereje ezután mindinkább hanyatlott, és mi a gyöngé kínos lélekzésen kívül semmi más mozgást sem vettünk észre nála. Ezért jónak látszott feladni az utolsó kenetet, amelyet barátunk, a

sant'antimói apát szolgáltatott ki neki, miközben csaknem öntudatlanul feküdt.

A szentség felvétele után kezdett megváltozni külsejében, és arcával meg karjaival különféle jeleket adott; úgy látszott, mintha az ördögök heves támadásait kellett volna elszenvednie. Ez a kínos küzdelem másfél órán át tartott, és háromnegyed óra múltán kiáltozni kezdett: „*Peccavi Domine, misere-re mei!*”, amit, úgy hiszem, több mint hatvanszor megismélt, és mindannyiszor felemelte jobbkarját, majd hagyta, hogy az teljes súlyával az ágyra zuhanjon. Azután ugyanannyiszor, de karja felemelése nélkül, azt mondotta: „*Sancte Deus, misere-re mei.*”

Az említett idő hátralevő részében más hasonlóan alázatos kifejezéseket használt, majd arca teljesen megváltozott, és ha az pillanatnyilag borús volt, most megint hasonló lett egy angyaléhoz; a homályos és könnyekben úszó szemek újra visszanyerték vidám ragyogásukat, és így nem kételkedhattunk benne, hogy a feneketlen tenger felszínére emelkedve ismét magához tért, ami nagyon enyhítette fájdalmunkat, mert mi, az ő fiai és leányai, mély levertségben állottunk körülötte.

Katalin, aki Alessia ölen feküdt, igyekezett felemelkedni, és kis segítséggel sikerült is felülnie, még mindig Alessiára támaszkodva. Mi ezalatt kis hordozható oltárt állítottunk eléje, amelyet több ereklýe és szentkép díszített. De az ő tekintete csak a középre illesztett Feszületet kereste, amelyet imádni kezdett, szavakba öltöztetve az Isten jósága iránt táplált mély érzelmeit. Imája közben vádolta magát minden bűnével általában és külön-külön. „Ó, örök Háromság, megvallom, hogy csúnyán megbántottalak hanyagsággal, tudatlansággal, hálátlansággal, engedetlenséggel és sok más hibámmal. Ah! én szerencsétlen, nem tartottam meg parancsaidat, sem azokat, amelyeket mindenki számára előírtál, sem azokat, amelyeket jóságodban külön énnekem adtál! Ah! én nyomorult!” Mialatt így beszélt, mellét verte, mint amikor a *Confiteor*-t mondják, majd így folytatta: „Nem tartottam meg parancsodat, amellyel megparancsoltad, hogy mindig a Te dicsőségedet keressem, és fáradozásaimat ajánljam fel felebarátaimért. Épp ellenkezőleg, nem tettem eleget kötelességemnek, főképen akkor, amikor szükség lett volna reám. Nem parancsoltad-e meg, Istenem, hogy sajátmagammal semmit se törődjem, hanem csak a Te neved dicsőségét és a lelkek üdvét tekintsem, és csak a szent Kereszt asztaláról vett eledelben találjam gyönyörűségemet? De én a helyett, hogy ezt tettem volna, saját vigasztomat kerestem. Te mindig arra szólítottál fel, hogy csak Teveled

egyesüljek szent, szeretetteljes és heves vágyak, könnyek és az egész világ üdvösségeért meg az Egyház megújulásáért szüntelenül mondott alázatos imák által, és megígérted, hogy akkor megkönyörülsz a világon és új szépséget adsz Jegyesednek. De én, nyomorult, nem teljesítettem kívánságodat, hanem nyugodtan aludtam a hanyagság ágyán. Ah! én szerencsétlen! Reám bízta több lélek vezetését, és sok-sok fiút s leányt küldöttél hozzám, hogy őket különös szeretettel szeressem és az élet útján hozzád vezessem. De én csak az emberi gyöngeség tüköre voltam számukra, nem viseltem gondjukat, nem segítettem őket színed előtt folytonos és alázatos imákkal; nem adtam nekik elegendőképpen jó példát, nem vezettem őket üdvös tanítás intelmei által. Ah! én nyomorult! Mily kevés tisztelettel fogadtam számtalan jótéményeidet és a sok édes szenvedést és megpróbáltatást, amelyekkel ezt a törékeny testet irgalmasságodban elhalmozni kegyeskedtél. Nem viseltem el azokat oly izzó akarattal, oly lángoló szeretettel, mint amilyenekkel Te reám bocsátottad. Ah! én Szerelmem! Már gyöngye gyermekkoromban Mátkáddá választottál engem, de én nem voltam elég hűséges, sőt hűtlen voltam, mert lelkem nemcsak Teveled és a Te mérhetetlen jótéményeiddel törődött, hanem más gondolatokkal is foglalkozott; nem szerettelek minden erőmből egyedül csak Téged!”

Ezekkel és még sok más hasonló dologgal vádolta magát ez a tisztaságos galamb... Majd a paphoz fordulva így szólt: „A megfeszített Krisztus szerelmére, oldozz fel engem minden bűntől, amelyet Isten színe előtt most megvallottam, és minden mástól, amelyre már nem emlékszem!” Miután ez megtörtént, megint kérte a pápai feloldozást azt állítva, hogy Gergely pápa, majd Orbán pápa ezt kétszer is megengedték neki; és ezt mintegy Krisztus vérért szomjúhozva mondotta. Kívánsága szerint történt tehát; és ő szemét szüntelenül a Feszületre szegezve újra imádni kezdte azt nagy áhitattal, és nagyon mély dolgokat kezdett mondani, amelyeket én nem tudtam megérteni bűneim és nagy levertségem miatt. Azonkívül melle úgy összeszorult, hogy nehezen mondotta ki a szavakat, s ezért mi még fülünket ajkához tartva is alig tudtuk azokat megérteni.

Kevéssel ezután ama néhány fiához fordult, akik előbb nem voltak jelen, s megmondotta nekik, hogy halála után mit kell tenniök, majd bocsánatot kért tőlük, hogy — véleménye szerint — oly keveset törődött üdvösségünkkel. Azután pár szót intézett Lucióhoz — (az egyik római tanítványhoz) — majd egy másikhoz s végül hozzám, és újra folytatta imáját.

Ah! ha láttátok volna, mily tisztelettel és alázattal kérte bánatos anyja áldását, amelyet többször is elnyert! Édes keserűség volt ez Lapa számára. Mily megindító látvány volt, amikor az anya áldott leányának ajánlotta magát, és megkérte őt, eszközölje ki számára Istentől a kegyelmet, hogy bánatában ne lázongjon az Ő szent akarata ellen. Közben Katalin folytatta imáját, és végéhez közeledve különösen a katolikus Egyházért imádkozott, amelyért — mint mondotta — életét adja. Imádkozott VI. Orbán pápáért is, akit törvényes pápának ismert el, és felszólította fiait, hogy szükség esetén áldozzák fel életüket ezért az igazságért.

Azután kérve-kérte szeretett fiait és leányait, akiket az Úr reá bízott, hogy kölcsönösen szeressék egymást, és sok olyan szót használt, amelyet a Megváltó mondott, amikor tanítványait az Atyának ajánlotta; és oly hévvel kért bennünket, hogy nemcsak a mi szívünk, hanem a kövek is meglágyultak volna. Végül megáldott minket a kereszti jelével, és tovább imádkozott, míg fel nem sóhajtott: „Hívsz engem, Uram, és én Hozzád megyek! Megyek Hozzád, nem saját érdemeim folytán, hanem a Te irgalmadból, amelyet Véred erejénél fogva kérek Tőled!” Azután többször felkiáltott: „*Sangue, Sangue! Vér, Vér!*” Végül a Megváltó példájára így szólt: „Atyám, a Te kezeidbe ajánlom lelkemet!” Ekkor angyalian ragyogó arccal szelíden lehajtotta a fejét, és kilehellte lelkét.

Kimúlása az említett vasárnapon (április 29-én) történt a Sexta órája körül, de a szerdai Completorium (vagyis alkonyat) előtt nem temettük el. Rossz szagnak nyoma sem volt; teste ép és illatos maradt; karjai, nyaka és lábszárai megtartották hajlékonyságukat, mintha még életben lett volna. E három nap alatt a nép csakúgy özönlött holttestéhez, hogy láthassa, és boldognak tartotta magát, aki megérinthette. Isten több csodát is művelt ebben az időben. Sírját éppúgy felkeresik a hívek, mint a többi szent sírját, amely Rómában van.”

XVII.

Capuai Rajmund ekkor Genovában volt és a tengeren át Pisába készült menni, onnan pedig Bolognába, ahol a dominikánusoknak abban az évben káptalanjukat kellett tartaniok. Más testvérekkel egyetértésben, akiknek szintén oda kellett menniök, kibérelt egy kis hajót, és most kedvező szélre várt, hogy útrakelhessen. Katalin ha-

lálának reggelén lement a templomba, hogy a Szentáldozatot bemutassa, mert a dominikánus rend április 29-én egyik legnagyobb szentjének, Szent Péter vértanúnak az ünnepét üli. Rajmund, miután misézett, visszatért szobájába, hogy poggyászát elkészítse. Útközben, mint rendesen, egy Madonna-falkép előtt haladt el, és egy pillanatra megállt, hogy a Madonnát szokása szerint egy Ave-val üdvözlje. Ezen a reggelen Rajmund talán a szokottnál is buzgóbban imádkozott, mert erősen nyugtalankodott a közeli utazás és a veszedelmek: a vihar, az ellenséges gályák, a hajótörés, a fogságba jutás miatt, amelyek őt az úton s különösen Genova és Bocca d'Arno között a tengeren fenyegették... Hirtelen belső szózatot hallott lelkében, amely érthetően és világosan ezt mondotta: „Ne félj! Én itt pártodat fogom. Én az égben pártodat fogom. Oltalmazni és védeni foglak. Én melletted vagyok!”

Rajmund eleinte nem értette meg a dolgot — talán a Ma-

donna volt, aki meg akarta őt vigasztalni, gondolta . . . De amikor később megtudta, hogy Katalin éppen ebben az órában leheltte ki lelkét, akkor megértette, hogy ő akarta az égből vigasztalni és bátorítani kislelkű barátját, kedves fiát és lelki- atyját, „akit ez az édes Anya, Mária adott neki”.

Rajmund tizenkilenc évvel élte túl Mammáját; 1399-ben halt meg Nürnbergben. Tommaso della Fonte már előtte el- hűnyt (1390 augusztus 22-én). Mindkettőjüket megelőzte a fiatal Barduccio Canigiani, aki kevéssel Katalin halála után sorva- dásba esett; Rajmund Sienába küldte, hogy tisztább levegőt szívhasson; itt is halt meg 1382 december 9-én. Francesco Malavolti Katalinnak engedelmeskedve olivetánus szerzetes lett, de mint mindig, most is állhatatlan volt, és később más rendbe lépett át; a sassoferratói S. Mamiliano-bencésapát- ságban halt meg 1415-ben. Neri di Landoccio először a Firenze közelében levő agromaggiói San Luca-remeteségbe, később pedig a sienai Porta Nuova mellett remetelakba vonult vissza; imádkozott, írt, Dantét olvasta és a nehéz órákban abban ke- resett vigaszt, hogy visszaemlékezett az ígéretre, amelyet Ka- talin Luccában tett neki az örök életre vonatkozólag. 1406 március 12-ig élt, és a Misericordia temetőjében, a Porta Tufin kívül temették el. Cristofano di Gano felesége halála után fel- hagyott a jegyzősködéssel, hogy személyét és vagyonát föl- ajánlja a Santa Maria della Scalának, amelynek vagyonkezelője lett. Ő is foglalkozott irodalommal: megírta emlékiratait, és összeállított egy Giovanni Colombini-életrajzot. Stefano Ma- conì a kartauzi rendbe lépett 1381 március 19-én a Siena kö- zelében lévő pontignanói kartauzi kolostorban. Később annak a pompás kartauzi kolostornak a perjelévé választották, ame- lyet Gian Galeazzo Visconti nemrég Paviában építtetett; itt halt meg magas korban, 1424 augusztus 7-én. Tommaso Caf- farini a „család” minden tagját túlélte; a velencei dominikánus zárdában összegyűjtötte a kiváló sienai leány életére vonat- kozó tanúbizonyságokat, és így megvetette a szenttéavatási per alapját; azonkívül közrebocsátotta Rajmund legendájának kiegészítését (*Supplemento*), valamint Rajmund művének le- rövidített és némileg módosított kiadását. Katalin tiszteletének e hűséges előmozdítója 1434-ben halt meg.

A tanítványok a Via del Papa halottas ágyát elhagyva így szétszóródtak a világon. Megöregedtek, szürkék, majd fehérek lettek, s lassankint meggörnyedtek a sír és az örökké- valóság felé. A kor, amelyben Katalint ismerték, mindinkább elmosódott a távolban — az utolsó tavasz óta elmúlt egy év, aztán két, öt, tíz, húsz év . . . Végre félszázadnyi távolság volt

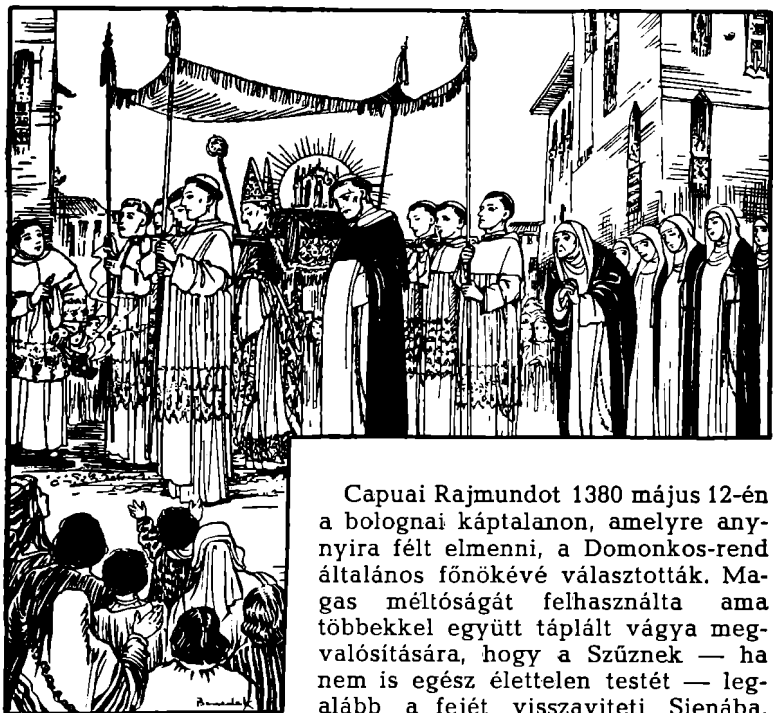
a jelen és ama áprilisi vasárnap között, amikor Katalin ajkáról elhangzott az utolsó *Sangue, Sangue!*

De mindig visszaemlékeztek reá. Mosolyát, amely közös ifjúságukat beragyogta, mindig látták; mihelyt szemüket behúnyták, előttük volt Katalin, *aliquantulum subridens*, amint az emlékének szentelt műveikben gyakran ismételtetik. Az ő gyöngéd és mégis erős női keze alakította sorsukat; egyetlen jeladással megmutatta útjukat, az egyiket a *Creta* kietlen vidékére, a 'Chiusure fölött álló acconai kolostorba küldte, a másikat pedig a magányba vezette, Pontignano tölgyesei közé, a kartauziak szerény lakába, amelynek három fehérre meszelt cellája van: *Oratorium, Dormitorium, Laboratorium*... Messer Matteo a Misericordia Testvéreinek házában, Ser Cristofano di Gano Guidini a Scala-ispotályban a számadás-könyvek vagy a betegek ágyai fölé hajolva, Neri di Landoccio az agromaggiói remeteségben, Fra Tommaso Caffarini Velence csatornáin mellett, a szűk és komor Callékban, az ívelt hidakon, a rakodópartok mentén, és valamennyien, mindenütt és ameddig csak éltek, úgy érezték, hogy számukra Katalin az az *Egyetlen* volt és maradt, akivel az ember csak egyszer találkozik életében, s azután nem tudja őt elfelejteni sohasem. Ezért írták egymáshoz intézett leveleik élére: *nella santa memoria*, „Az ő szent emlékezetében”...

S kétségtelenül nem egyszer megesett velük is, ami Capuai Rajmunddal történt a genovai zárda falfestménye előtt: a kétség, az aggodalom és a mély levertség komor óráiban úgy hallották, mintha a jólismert és kedves hang édesen és gyöngéden, mint az anya vagy a nővér hangja, azt suttogná nekik: „Ne félj! Én melletted vagyok! *Io sono qui per te!*” Egyről közölük, Barduccióról legalább is tudjuk, hogy amikor a sorvadástól felemészttve Sienában halálos ágyán feküdt, látták, hogy hirtelen az ég felé fordította tekintetét és mosolyogni kezdett. „Igy, vidáman mosolyogva lehellte ki lelkét, — írja Rajmund — és ez a mosoly megmaradt ajkán még halála után is. Meg vagyok róla győződve, — teszi hozzá a dominikánus — ez a mosoly onnan származott, hogy haldoklása-kor szembejönni látta őt, akit a földön oly forrón szeretett igaz és tiszta szeretettel.”

Igy fogadta a Tisztítóhely és a Paradicsom határán Dantét is Beatrice, aki hozzá hajolt diadalszekeréről és régi hangján kedvesen suttogta: „Nézz jól rám! Az, az vagyok, Beatrice! *Guardami ben; ben son, ben son Beatrice!*”

UTÓSZÓ

Capuai Rajmundot 1380 május 12-én a bolognai káptalanon, amelyre anynyira félt elmenni, a Domonkos-rend általános főnökévé választották. Magas méltóságát felhasználta ama többekkel együtt táplált vágya megvalósítására, hogy a Szűznek — ha nem is egész élettelen testét — legalább a fejét visszaviteti Sienába. Miután visszatért Rómába, 1383-ban a

Szentatya felhatalmazásával felnyitatta Katalin koporsóját, és elkülönítette a Szűz fejét, amelyet aztán két testvérré, Fra Tommaso della Fontéra és Fra Ambrogio Sansedonira bízott, akik éppen Sienába készültek utazni. Sienában, Szent Katalin házában még ma is őrzik a selyemtáskát, amelyet a két dominikánus a szent teher hordozására használt a hosszú úton, amely az Örök Várost hazájuktól elválasztja.

Ez azonban még nem volt Katalin diadalmas bevonulása abba a városba, amely oly gyakran megszólta őt. Titokban érkezett oda: senki sem tudta, hogy feje aranyozott bőrből készült ereklyetartóba zárva a San Domenico sekrestyéjében van. A következő tavaszon maga Rajmund is Sienába érkezett, és mindent elrendeztek a drága ereklye ünnepélyes átvitelére. Április 23-án a San Domenicóban szentbeszéd-sorozat kezdődött Katalin tiszteletére, és május 1-én, vasárnap kihirdették

a szószékről, hogy a körmenet a következő csütörtökön lesz. A sienai kormány elhatározta, hogy ezt az ünnepséget nagy pompával tartják meg, és ezért meghívott rá minden püspököt, apátot és más főpapot, aki az állam területén székel. A tanítványok közül Rajmundon kívül Tommaso della Fonte, Bartolomeo di Dominici, Neri di Landoccio, Messer Matteo, Ser Cristofano voltak jelen. Stefano Maconi is odasietett a pontignanói kartauzi kolostorból.

Az ereklyét szerdán este titokban a San Lazzaróba, a Via Romanán emelkedő lepra-kórházba vitték. Úgy illett, hogy az út, amely oly sokszor látta Katalint szeretetteljesen a betegekhez sietni, tanúja legyen az ő diadalának is; lehetővé kellett tenni, hogy az olajfák még egy utolsó ízben üdvözölhessék őt ágaikkal és suttoghassák: *Benedicta quae venit...*

Aztán felvirradt május 5-e hajnala... Az utakat virágok és zöld lombok borították; minden ablakból pompás szőnyeg lógott. A körmenet útvonalán illatos füvek égtek. Hatalmas néptömeg szorongott a Porta Romana és a *Croce del Travaglio* között, valamint a mai Via Cavouron, amely az Arco di Malavoltihoz és a San Domenicóhoz vezet.

Mert csodáltnivaló volt elég; sokminden volt, ami lelkesedést válthatott ki... Legelől kétszáz leányka haladt fehérbe öltözve, azután kétszáz kisfiú ragyogószínű, aranytól csillogó, drágakövektől szikrázó apródruhában... S mind a négyszáz gyermek rózsas- és liliomcsokrot tartott kezében, ama csokrok emlékére, amelyeket Katalin szokott kötni a kertjében...

Utánuk a céhek és a Contradák jöttek zászlókkal és lobogó fáklyákkal, majd a különböző testvéretek, a fehér, a barna, és a szürke testvérek csuklyákkal, csörgő rózsafüzerekkel és égő gyertyákkal — ha ugyan a friss májusreggeli szellő nem oltotta ki azokat.

Azután a nagy Feszület következett a sienai állam nagyszakállú, komoly, mezítlábás, darócba öltözött remetéitől kísérvé; ezek eltartásáról az állam gondoskodik, hogy minden anyagi gondtól szabadon imádkozhassanak, bőjtölhessenek és vezekelhessenek miérettünk, akik oly nagy bűnösök vagyunk... Utánuk a szerzetesek hosszú sora: legelől a dominikánusok, mert Katalin közülük való volt, azután a franciskánusok, az olivetánusok, a bencések, az ágostonrendiek, a kartauziak, a kamalduliak; közvetlen utánuk pedig a város papjai stólával a fehér karing felett; majd a székesegyházi káptalan, a vidor vagy aszkéta, pirosposzgás vagy szikár kanonokok...

A menet egyre méltóságteljesebb lesz, mert most a süveges apátok vonulnak el kezükben apátbottal, amelyre gyöngén rátámaszkodnak, amidőn kimért léptekkel tovahaladnak... Őket a püspökök követik, még ragyogóbb kövekkel díszített püspöksüveggel, drágakövektől szikrázó mellkereszttel és a selyemkesztyűn domborodó tömör pástorgyűrűvel.

S íme, lent az út fordulójánál feltűnik a mennyezet, a mennyezet, amely alatt Katalin fejét viszik diadalmenetben. Előtte a kispapok serege halad sok-sok gyertyával; a számtalan apró, aranyló láng virágágyhoz hasonlít; a tömjénfüstölők szüntelenül himbálódznak illatos kék felhőket vetve a levegőbe... Siena valamennyi harangja lelkesülten megszólal; beszélnek, kiáltanak, száz ezüst hangocskájuk ujjong... Halljátok — zúgni kezd a nagyharang, a *Campanone* is... Hogy szól, hogy zúg! mintha egy harangnyelv magát az eget verdesné... A *Campanone* zúg, és mi sírni kezdünk...

Mert, íme, itt van a mennyezet, és az, ami alatta ragyog, az az ereklyetartó, a *Santa Testa*, maga a *Santa*, aki visszatér! Katalin!... Térdre! Térdre!... A mennyezettől jobbra püspökünk halad, és az a dominikánus, balra, a Rendmester, Capuai Rajmund! Nézd, hogy sír! És a mi püspökünk is sír!

S ott, mindjárt a mennyezet után, mindjárt az ereklyevivők után, a fehérruhás, feketeköpenyes mantelláták első sorában, nézd ezt a kicsiny, vézna, majdnem földig görnyedt anyókat, — nézd, ráncos két keze mily hévvel kulcsolódik össze; szeme pillanatnyi szünet nélkül mereven nézi az előtte haladó aranyat és ragyogást; vékony, lilás ajka imát rebeg, és kivörösölt szeméből fonnyadt arcára folyton hullanak a könnyek... Ki ez? Ki lehet ez?...

De hiszen ez Lapa! Ez Katalinnak immár kilencvenéves édesanyja! Ő az. Íme, itt megy, aki életet adott a Szentnek! Ó Lapa! Boldog Lapa!... S mindnyájan térdelünk, mindnyájan sírunk, és könnyeinken keresztül látjuk, amint tovahalad a mennyezet, a gyertyák, a füstölők, a püspök, Rajmund és Lapa, a boldog Lapa, *Lapa beata*! Lapa, áldott vagy te az aszonyok között, és áldott a te méhednek gyümölcse:

KATALIN!

FÜGGELEK

I. A FORRÁSOK

Sienai Szent Katalin életéről az okiratok két csoportja tudósít bennünket: az ő iratai és tanítványainak róla írt életrajzai.

A) KATALIN IRATAI.

1. *Levelei.* — A tanítványok mindjárt Katalin halála után hozzáláttak levelei összegyűjtéséhez. Tudjuk, hogy Ser Cristofano di Gano Guidini jegyzőnek volt egy ilyen gyűjteménye. Amikor Caffarini 1398-ban Sienába jött, lemásoltatta azt, és a leveleket két kötetben rendezte el. Az első kötet 155 levelet tartalmazott, amelyek mind egyháziaknak szóltak, a második pedig 139-et, amelyek mind világiakhoz voltak intézve. (Lásd Caffarini: *Supplementum*, Ms T I 2, a sienai Városi Könyvtárban. f. 182.) Maconi István, a Siena melletti pontignanói kartauzi kolostor perjele egy másik gyűjteményt készített; Katalinnak eredetiben reánk maradt hét levele közül öt vagy hat kétségtelenül ebből a gyűjteményből származik. E levelek közül négy a sienai Városi Könyvtárban van, az ötödik szintén Sienában, a Szent Miklós és Szent Lúcia-Társaság templomának sekrestyéjében. Az említett hét levél közül egyik sem Katalin kezeírása; az öt sienai levelet Barduccio Canigiani, a Szent utolsó titkára írta. A Szent Miklós és Szent Lúciában lévő levélben mint *il tuo negligente fratello Barduccio* jelöli meg magát. Minthogy e levél írása mindenben hasonlít a Városi Könyvtárban lévő levelekéhez, kétségtelen, hogy ezeket is Barduccio írta. Mind az öt levél megjelent nyomtatásban; Tommaseo kiadásában a 319, 320, 329, 332, 365 számot viselik. E kéziratok szövegének és a Tommaseo-kiadásnak összehasonlításából látjuk, hogy ez utóbbi mily tökéletes. A szóbanforgó levelek mind Maconi Istvánhoz vannak címezve; a Szent Miklósban őrzött levélen még rajta van a címzett neve: *Stefano dicurrado de Maconi Insiena*.

A hatodik levél, amelynek eredetije ránk maradt, Oxfordban, a Jezsuita Atyák templomában (*Saint Aloysius' Church*) van; kiadta Fawtier 1914-ben (*Mélanges d'Archéologie et d'Histoire de l'École française de Rome*, t. XXXIV; más címmel: *Catheriniana*, Roma, Tipografia Cuggiani, 1914). A levél, amely a sienai *Costarda de' Barberin* lakó Messer Jacomo di Vivának szól, az említett közlemény 31—32. oldalát foglalja el; a kiadó rövid jegyzetben megjegyzi, hogy „ennek az okiratnak az írása nagyon érzékelhetően hasonlít

a sienai Santa Lúcia-Társaságnál őrzött levélhez", vagyis Barduccio Canigiani írásához (*Catheriniana*, 6. old.). A levél *Ex Carthusia III. Kal. Maji* keltet visel, az év megjelölése nélkül. Felmerül a kérdés, melyik kartauzi kolostorból keltezhetette Katalin ezt a levelet, amely éppen április 29-én íródott, azon a napon, amelyen 1380-ban meghalt? Katalin személyes és levélbeli összeköttetésben állott több kartauzi kolostorral, melynek: Maggiano, Belriguardo és Pontignano Siena közelében, Cervaia Genova mellett, Calci Pisa mellett és a Gorgona-szigeti kartauzi zárda. 1375-i pisai időzése egy részét a calci kartauzi kolostor mellett töltötte.

De mivel a levél Barduccio Canigiani kézírása — és Katalin ez utóbbival csak 1377-ben ismerkedett meg, a kérdés e megoldását el kell ejtenünk. Katalin 1378 november 28-tól állandóan Rómában lakott, és így egyedül lehetséges keletül csak 1378 április 29. marad meg számunkra. E napon Katalin Firenzében volt, a Costa di San Giorgio-i házban, ahol augusztus 2-ig maradt. De teljességgel semmit se tudunk arról, hogy ez időszak alatt, ha csak rövid időre is, valamely kartauzi kolostorban időzött volna.

Ezért tehát más megoldást igyekeztem keresni erre a titokzatos keletre. A szóbanforgó levél címzettje — Messer Jacomo di Viva, aki Sienában lakott a *Costarda de' Barberin* (vagyis abban) a meredek utcában, amelyen a barberiai lovak a *palia*-versenyre bejönnek) — összeköttetésben állott a kartauziakkal. Reánk maradt Katalin egy levele, amelynek címzettjei Niccolò di Nanni testvér, alivetánus szerzetes és *Dom Pietro di Giovanni di Viva*, aki a Siena mellett levő maggianói kartauzi kolostor szerzetese volt (azé a kolostoré, ahol Boldog Colombini nagy barátja, Dom Pietro Petroni élt és meghalt). Ez a két férfiú, akikkel Katalin levelezett, ugyanazt a családi nevet viselte; mivel mindketten a Szent baráti köréhez tartoztak, ismerőik kellett egymást. Feltehetjük, hogy a kérdéses levél Messer Jacomo birtokából a kartauziéba ment át, és ezt a levelet később odaadták jámbor emlékül egy zarándoknak, aki a Szent valamely ereklyéjének birtokába akart jutni. A Szent Lúciában őrzött levél is kétségtelenül ily módon került az említett testvérület birtokába. Azonkívül ez az ajándékozás éppen Katalin halálának évfordulóján, április 29-én történhetett. Ime, így rekonstruálhatjuk a tizennegyedik század vallásos életének egy kis jelenetét: egy *Caterinato*, akinek nevét már többé nem tudjuk, a Porta Romanán vagy a Porta Pispinin át elhagyja Sienát, hogy elmenjen a maggianói kartauzi kolostorba (amelyet 1313-ban Riccardo Petroni bíboros alapított). Az Atyáktól fogadva, ájtatosan hallgatja azok elbeszélését az itt élt szent lelkekről és az ő jámbor látogatóikról: Colombiniról, Giovacchino Cianiról, a Benincasa-leányról. Végül látogatása, emlékéül megkapja Katalinnak Dom Pietro di Viva testvéréhez intézett levelét (Dom Pietrőről tudjuk, hogy 1380-ban a kartauzi kolostor perjele volt); s a szerzetes ráírja a dátumot: *Ex Cartusia III Kal Maji* „a kolostortól, amelybe a Szent gyakran eljött, és az ő halálának az évfordulóján” — *nella santa memoria*, amint a szintén kartauzi Maconi István írni szerette.

A hetedik eredeti levél az Acireale (Sicilia) melletti San Roccóban, a dominikánus Atyáknál van. Ezt a levelet, amely a *di III di Dicembre 1379* keltet visel, csakúgy mint a többi, Barduccio Canigiani írta; Neri di Landocciohoz van intézve, amikor ez Nápolyban, „Tommasino házában, Santo Alo (Eligio) mellett” időzött. Ennek a levélnek csak első része van meg Tommaseo kiadásában (192. sz.); az egész levelet ft. Motzo adta ki a *Memorie Domenicane*-ban (XXIX. kt., 1912, 275—278. old.).

A fontosabb kéziratok közül, amelyek a Szent leveleinek többé-kevésbé teljes gyűjteményét tartalmazzák, első helyre a Casanate-könyvtár B. 92 kéziratát tenném, amely 47 Barduccio Canigiani által leírt levelet foglal magában, továbbá a firenzei Magliabacchi-könyvtár XXXVIII. 130 kéziratát és a szintén firenzei Palatina 56—60. sz. kéziratait. A Palatina 57. sz. kézírata a Maconi István által készített gyűjtemény 15. századbéli másolata és nemcsak a Tommaseo által közzétett tíz levelet tartalmazza (N° 148 = Tommaseo 329; 149 = Tomm. 222; 150 = Tomm. 205; 152 = Tomm. 368; 153 = Tomm. 324; 154 = Tomm. 320; 155 = Tomm. 365; 156 = Tomm. 195; 157 = Tomm. 319; 158 = Tomm. 369), hanem még egy kiadatlan levelet is, amely a 151. számmal van megjelölve. A Palatina 56. kézírata a rubrikákban sok érdekes részletet tartalmaz.

Ezeket — és még több más kéziratot — Matilda Fiorelli fel fogja használni Laterza: *Scrittori d'Italia* (Bari) számára készülő kritikai kiadásához; mindazok, akik Katalin-tanulmányokkal foglalkoznak, türelmetlenül várják ezt a munkát.

A Szent leveleinek első nyomtatott kiadása a bolognai kiadás (1492); ez csak 31 levelet tartalmaz. Utána következik az Aldo-féle kiadás, amely 368 levelet foglal magában; majd a Gigli-kiadás (az *Opere di Santa Caterina* II. és III. kötete, Siena, 1713) és a modern Tommaseo-kiadás (4 kötet, Firenze, 1860), amelyet Piero Misciatelli újra lenyomatott (*Epistolario di Santa Caterina*, Siena, 1912 k.).* Gigli a kiadásához a sienai Városi Könyvtár T III 3 kéziratát használta, amely nem egyéb, mint a Szenttől származó iratok ama híres gyűjteményének egyik kötete, amelyet bizonyos luccai Nicolao Guidiccioni, a sienai Szent nagy tisztelője 1412 előtt Velencében állított össze. Ez a gyűjtemény tizennégy kötetből állott és magában foglalta a *Dialogo*-t olaszul és latinul, a Szent öt kötetnyi levelét, B. Rajmund Legendáját latinul és olasz fordításban, William Flete beszédét (*Sermo in reverentiam*), a Szent imáit, a költeményeket, amelyeket Anastagio da Montalcino, Neri de Landoccio, Jacopo da Montepulciano és Ser Cristofano di Gano Guidini írtak Katalin tiszteletére, és végül a velencei periratokat (lásd lejjebb). A Velencében lakó gazdag luccai kereskedő ezt a kincset gondosan őrizte *in quadam sua capsá recondita*, és az egész gyűjtemény erat *bene ligata et*

* Legújabb kiadás: *Lettere di S. Caterina da Siena vergine domenicana* (Siena, 1918—1930) 5 kötet, P. M. Lod. Ferretti O. P. jegyzeteivel. (Fordító.)

tabulata et de carta edina, et quasi per omnia de eadem et ac simili ac competenti lictera (Tommaso Caffarini *Depositio*-ja a velencei periratban, Cod. Marcian. f. 19, col. 2, fol. 20, col: 1):

A velencei pör után, amely számára ez a gyűjtemény bizonyára bizonyítékul szolgált, az értékes kéziratokat a Domonkos-rendre bízta. Caffarini a tizenhét kötetet átvitette a sienai San Domentcoba. (Tantucci: *Suppl.*, Siena, 1765, *avvertimento* az olvasóhoz, 9. és 13. old.). Itt használhatta azt Gigli a levél-kiadásához — s innen vitték át a gyűjteményt a kolostor felosztásakor a sienai Városi Könyvtárba, amelynek az ma a legnagyobb kincse.

Gardner Edmund *Saint Catherine of Siena* (London, 1907) című művének függelékében közölt néhány eddig ismeretlen levelet, több másnak pedig jobb szövegét adta (407—422. old.). Hasonló közlések származnak ft. Bachisio Motzótól (*Alcune lettere di S. Caterina da Siena in parte inedite, Boll. Senese di Storia Patria* XVIII, 369. old.) és R. Fawtiertől (*Catheriniana*, 7—33. old.).

2. A *Párbeszéd*. — „Arra kérlek benneteket, hogy te és Bartolomeo (di Dominici) és Fra Tommaso (Caffarini) és a Mester (Giovanni Terzo) vegyétek oltalmatokba a Könyvet és más iratokat, amelyeket halálom után találtok . . . és tegyétek velük azt, ami Isten dicsőségére jobbnak látszik előttek, Messer Tommaso (Buoncontì, Pisából) segítségével.”

Ezt mondja Katalin abban a Capuai Rajmundhoz intézett levélben, amely mintegy végrendeletét képezte (Tommaseo IV, 489—490). De a tanítványok ezen ajánlás nélkül sem hagyták volna elveszni a könyvet, amelyet egyszerűen *Könyv*-nek neveztek, és amely a Sienainak tudományos remekműve volt. Az olasz eredetit csakhamar latinra fordították; ezt a munkát Katalin három tanítványa: Cristofano di Gano Guidini, Maconi István és Capuai Rajmund vállalta magára. Amint P. Hurtaud az általa közölt francia *Dialogo*-fordítás (Paris, 1913) tudós bevezetésében helyesen megjegyezte, Maconi és Ser Cristofano valószínűleg együtt dolgoztak, és így valójában csak két latin fordításunk van: a Rajmundé (nyomtatásban megjelent Bresciában 1496-ban, Kölnben 1553-ban, stb.) és a Maconi—Guidini-féle fordítás. Az olasz szöveget többször kinyomatták (Bologna, 1472, Nápoly, 1478, Velence, 1494, — Gigli az *Opere di Santa Caterina*, Siena, 1727, negyedik kötetében, és legújabban Matilda Fiorilli a *Scrittori d'Italia* sorozatban, Bari, 1912). E két modern kiadás a sienai T II 9 kézirat alapján készült, amely Maconi István kezeirása és a pontignanói kartauzi kolostorból származik.*

A *Dialogót*, valamint a sienai Szent leveleit néha az a balsze-

* Teljes bibliográfia végett az olvasót a tudós Grottanelli által Alfonso Capecelatro: *Storia di Santa Caterina da Siena* (Firenze, 1863) számára összeállított, vagy a Flavigny grófnő által adott zavarosabb, de nagyon teljes bibliográfiához (*Sainte Catherine de Sienne*, nouvelle édition, Paris, 1895, 603—658. old.) utasítjuk. Rövidebb utalások Gardnernél (*S. Cath. of Siena*, London, 1907, 423—428. old.).

rencse érte, hogy ingerelte a túlfogékony érzékenységet vagy a túlságosan dédelgetett szemérmetességet. E miatt a Szent életrajzíróinak és művei fordítóinak kellett szenvedniök. A tudós Hurtaud Atya erre vonatkozólag francia *Dialogo*-fordításának bevezetésében oly kifejezéseket használ, amelyeket bizonyos olvasók jól tennék, ha megszívlelnének. Ama képről beszélve, amelyet Katalin a 14. századbéli papság vétkeiről festett, a dominikánus felteszi a kérdést: „E kép valóban alkalmas az érzékeny lelkek megbotránkoztatására? Cartier — aki 1892-ben egy *Dialogo*-fordítást adott ki — előszavában fejti ki erre vonatkozó nézetét . . . Hivatkozik arra a tényre, hogy Katalin összes művei elnyerték a Szentszék jóváhagyását, s azokat az Egyházi Államokban többször újra kinyomtatták. Amit olasz nyelven nem tartottak veszélyesnek, azzá lehetne-e, mihelyt franciára fordítják? . . . A jámbor Harmadrendi — (Cartier Szent Domonkos Harmadik Rendjéhez tartozott) — néhány részlet előtt habozott, jóllehet azok leírása minden olasz kiadásban megvan. Ő nem merte azokat franciára fordítani, és a latin szöveghez menekült, hogy a lap alján lévő jegyzetekben említse meg azokat. Nem hiszem, hogy utánóznom kell ezt az óvatosságot, amely egyébként nem veszélytelen. A fátyol, amelyet a vétkekre igyekeznek vetni a nélkül, hogy azt elfojtanák és teljesen elrejténék, csak csiklandozza a titokzatosság utáni beteges kíváncsiságot . . . Én tehát — fejezi be P. Hurtaud, akinek nézetét a jelen mű szerzője teljesen osztja — egyszerűen lefordítottam azokat a gondolatokat, amelyek Katalin értelmén a legkisebb szenny visszahagyása nélkül vonultak át, és pedig úgy, ahogy azokat az ő szüzi ajkai velünk közölték.” (I. m. I. kt., LXXX—LXXXII. old.).*

3. A *Szent imái, utolsó szavai stb.* — Katalin imái és utolsó szavai (*ultime parole*), ahogy azokat az elragadtatásainál és halálánál jelen lévő tanítványok feljegyezték, a sienai Városi Könyvtár T II 7 kéziratában vannak, amely szintén a nagy Guidiccioni-gyűjteményhez tartozik.

Ki vannak nyomtatva a Levelek Aldo-féle kiadásában és a Gigli által kiadott *Opere* negyedik kötetében. V. ö. Grottanelli: *Pregiera, ultime parole e transito di S. Caterina, scritti di Barduccio Canigiani* (Torino, 1865). Ennek az okiratnak latin fordítását a Bollandisták (A. SS. aprilis III, 959—961. old.) tették közzé. De ezzel már átérünk a források második csoportjára.

* Általában Katalinnak tulajdonítanak egy *Dialogus brevis consummatum continens perfectionem* c. munkát. Ennek eredeti olasz szövege nincs birtokunkban. A létező olasz kiadások fordítások, amelyek a Vatikáni Könyvtárban található latin szöveg alapján készültek. Amint P. Hurtaud helyesen megjegyzi: „Erről a művecsről nem történik említés sem Katalin, sem a tanítványai irataiban, sem a velencei tanúvallomásokban. A leveleknek és a *Dialogónak* sem stílusa, sem színe, sem hangja, sem emésztő lángja nincs meg benne.” (I. m., I, LXXIV. old.)

B) AZ ÉLETRAJZOK.

1. *Singularia et mira sanctae Catharinae Senensis.* — Ez lenne a címe Quétif és Echard (I, 696) szerint Szentünk első életrajzának, amely első gyóntatójának, Tommaso della Fonte testvérnek a műve volt. „Caterina — mondja Caffarini — si per motivo di obbedienza, si per aver sicurezza di non errare, di tutto l'accadutole ne rese consapevole il suo confessore, che in più fogli lasciò registrato quanto di mano in mano succedeva di soprannaturale alla sua di Dio favorita penitente.” (*Supplemento*, P. I, Tr. 2, § 5, n. 5.) Ugyanezen szerző szerint a jó Tommaso testvér oly „rozzo d'ingegno” volt, hogy alig tudott olvasni és írni (*ib.*, P. III, Tr. 6, § 1, n. 1.); ezért látjuk, hogy egy másik testvérnek mondja tollba Katalinra vonatkozó feljegyzéseit. Az ő *quaderno*-it felhasználta a Szent hivatalos életrajzírója, Capuai Boldog Rajmund, aki gyakran beszél róla („Io, per verità, trovo pieni i quaderni scritti da Fra Tommaso suo confessore”, „ritrovai negli scritti di Fra Tommaso primo suo confessore”. *Leg. maj.* II, VI, 12; II, VIII, 4.). De főképen Caffarini *Supplementum*-át lapozgatva alkothatunk magunknak fogalmat róla, hogy milyen is volt a szent leány jó és tanulatlan gyóntatójának a műve. Valójában ez a mű — miként a jelenlegi *Supplementum* is — bizonyára napról-napra írt kis feljegyzések, csaknem azt mondanánk, „különfélék”, sorozatából állott. Ezért, mint Katalin életrajzának forrása, első helyen nem Capuai Rajmund Legendája áll, hanem

2. Tommaso Nacci Caffarini testvér *Supplementum*-a. — „Quoniam tot et tanta de virgine supradicta meas pervenerunt ad manus, utpote tam ipsius virginis legenda, quam venerandus Magister Raymundus generalis ordinis praedicatorum composuit, quam etiam dictae virginis liber quem scribentibus pluribus ipsa in sua vulgari et in quadam abstractione constituta dictavit, quam etiam libri epistolarum suarum modo praefato et intervenientibus scriptoribus diversis ad omnes utriusque sexus, status et conditionis personas per virginem directas . . . ac etiam plures quaterni per primum confessorem dictae virginis de gestis ejusdem virginis transscripti.” (A sienai Városi Könyvtár T I 2 kézirata, f. 4.) Így jelöli meg Caffarini annak a vastag kötetnek forrásait, amelyet ő szerényen Capuai Rajmund hivatalos Legendája kiegészítésének (*Supplementum*) nevez, valójában azonban a nagy Sienai eredeti vonásokban leggazdagabb életrajza. S ezt könnyen megérthetjük, mert e műben minduntalan Tommaso della Fonte feljegyzéseire bukkanunk („ut reperi in scripturis primi hujus virginis confessoris”, id. kézirat fol. 53), amelyeket Caffarini úgy ad elénk, amint azokat találta.

Sajnos, még nem rendelkezünk e fontos mű kiadásával; Ambrogio Tantucci olasz fordítása (Siena, 1760) csak kivonat, amely az eredeti szöveget nagyon szabadon kezeli. Kénytelen voltam tehát a sienai kézírathoz fordulni, amely 1416-ból származik (a keletet lásd fol. 182: „usque in praesens, hoc est usque ad annum 1416”), vagyis még a szerző életében íródott (Caffarini 1434-ben halt meg).

3. Capuai Rajmund *Legenda major*-ja. — Természetes volt, hogy

a Szent életrajzát őreá bízták, aki Katalinnak élete utolsó és legfontosabb szakában vezetője és meghitt barátja volt. Azonkívül a tudós dominikánus nem volt kezdő hagiografus; montepulcianói tartózkodása alatt (1363—1366) megírta Boldog Ágnes († 1317 április 20-án) életét, amely még ma is nagy tekintélynek örvend, és neki tulajdonítják Boldog XI. Benedek pápa († 1304-ben Perugiában) egyik életrajzát is.

Rajmund, akit 1380-ban a Szent Domonkos-rend általános főnökévé neveztek ki, csak négy év múlva fogadta el Mammája életrajzának megírását, és kelletlenül csinálta azt. Egészsége gyöngye volt, — roskadozott a Domonkos-rend megreformálása érdekében magára vállalt munka alatt — csak kevés szabadideje volt. Azonkívül lelkiismeretes munkás volt: látjuk, hogy életrajza mindegyik fejezete után igen gondosan megjelöli a forrásokat, amelyekből merített: „Tutte le cose che in questo capitolo si contengono, sono state a me riferite da Lapa, sua madre; ed in qualche parte . . . ne sono informato dalla santa vergine stessa e di una certa Lisa, sua cognata, ch'ancor vive” (L. I, c. II, n. 8.). „Le cose che sonosi raccontate in questo capitolo io le intesi da Lapa, madre di Caterina e da Lisa moglie d'un suo fratello, e degli altri che allora erano nella sua casa” (L. I, c. IV, n. 7.). „In quanto . . . alla visione di S. Domenico, il confessore di lei, che mi precedette in tempo, ed io l'udimmo da lei medesima” (L. I, c. V, n. 5.). „Alcune (cose) io vidi e scopersi da me medesimo e particolarmente ciò, che appartiene al dono singolare della sua astinenza” (L. I, c. VI, n. 11.). „Queste cose che ho scritte, la maggior parte ho trovate scritte in diversi luoghi d'Italia ed alcune, ancorchè poche, le ho intese, ricercandole, da persone antiche dell'uno e l'altro sesso, degne di fede, cioè da frati predicatori e dalle sorelle della penitenza di San Domenico” (L. I, c. VIII, n. 2.). „Tutte quelle cose ch'io scrivo, o Caterina stessa me le confessò, o io le ho trovate negli scritti di fr. Tommaso suo primo confessore” (L. II, c. IV, n. 16.). E szövegeket Bernardino Pecci kanonok sienai *accademico intronato* szép olasz fordítása szerint idézem, amelyet Girolamo Gigli adott ki mint az *Opere della serafica Santa Caterina da Siena* első kötetét (Siena, 1707).

Ennek a lelkiismeretes eljárás módnak természetesen az volt az eredménye, hogy a munka csak lassan haladt előre. Pedig megjelnesét türelmetlenül várták mindenfelé; „jöllehet az általános Rendmester nagyon el van foglalva, — írja Caffarini 1391-ben Neri Pagliaresinek — állandóan és mindennap zaklattam őt, ajánlkozva, hogy minden tehetségem szerint segítem a Legenda befejezésében. E sürgetések következtében hozzáláttunk annak kijavításához, ami a második részből már megvolt, és folytattuk azt, ő diktálva, én pedig írva. De amikor arra számítottunk, hogy négy vagy hat nap alatt befejezzük, a Mesternek Pisába, majd Rómába kellett mennie, és mindent magával vitt; így tehát jelentős késedelemtől kell tartani. Mindenesetre, amíg Itáliában van, jó lesz minden módon sürgetni őt, hogy elutazása előtt fejezze be.” (*Lettere dei discepoli*, ed. Grotta-nelli, Bologna, 1868, 328. old. V. ö. Maconi István Pagliaresihez

intézett levelét: „Poi accomiatondoci dal maestro Raimondo, *sollicitata prima la santa leggenda*”, u. ott, 320. old.) Capuai Rajmund és Caffarini Genovában, 1391 februárjának első napjaiban dolgoztak együtt. A következő év június 18-án Rajmund ezt írja Gabriele Piccolomini-nek Rómába: „Értesítelek, hogy eddig nagyon szorgalmasan dolgoztam szent Anyánk, Katalin Legendájának a megírásán. Az első és a második rész Isten kegyelméből elkészült; sok és nagy elfoglaltságom megakadályozott a harmadik rész megírásában, de Isten segítségével megírom azt, mihelyt szabad leszek.” (U. ott, 336. old.)

A harmadik résszel Rajmund csak 1395-ben készült el. Művének egy másolatát Velencében (a SS. Giovanni e Paolo dominikánuskolostorban) hagyta, míg az eredeti kötetet magával vitte, hogy arról mindenhol másolatokat készíthessenek. Rajmund halála után — amely Nürnbergben 1399 október 5-én következett be — Nocera Tamás testvér ezt az értékes kéziratot Itáliába vitte; hogy mi lett vele, sajnos, nem tudjuk. (Lásd Hyacinthe M. Cormier: *Le B. Raymond de Capoue*, Rome, 1902, és *B. Raymundi Capuani Opuscula et litterae*, Romae, 1895.)

Rajmund Legendája, szerzője nagy tekintélye miatt, mindenhol gyorsan elterjedt és általában a *Legenda major* nevet nyerte. Az első nyomtatott kiadás kelte: Colonia, 1553.

A latin eredetinek két olasz fordítása létezik: az egyiket Neri di Landoccio készítette egy piacenzai származású, ismeretlen *scriptor* közreműködésével (Neri munkája a második rész negyedik fejezetéig terjed), a másik teljesen a piacenzainak a műve. (Lásd Auvray: *Les deux versions Italiennes de la légende de S. Cath. de Sienne*, Paris, 1910.) E fordítások közül az elsőt (amely 1399-ből származik) Firenzében 1477-ben, a másodikat pedig Milanóban 1489-ben nyomtatták ki.

4. A *Velencei Pörirat*. — Velence csakhamar egyik központja lett annak a mozgalomnak, amit én *Catharinianismus*-nak neveznék. Velencében, a SS. Giovanni e Paolo-konventben élt 1434-ig Fra Tommaso di Antonio Nacci Caffarini, aki minden nemes igyekezetét a sienai Szent tiszteletének és tanításának terjesztésére irányította.

Jóllehet az Egyház Katalin életszentségét illetőleg még nem döntött, a dominikánusok a halála évfordulóját mégis minden évben megünnepezték templomukban, és Caffarini úgy mutatta fel a szószékről a Szent iratait a hívek előtt, mint ahogy rendszeren csak ereklyéket szoktak felmutatni. Panaszt emeltek a dominikánusok ellen; és a castellói püspök — akinek egyházmegyéjéhez Velence tartozott — megbízatást nyert a pör megindítására.

A dominikánusok ezt az alkalmat felhasználták a Katalin szenttéavatásához szükséges kánoni pör előkészítésére, és így történt, hogy a fáradhatatlan Caffarini egész csomó Katalin életszentsége mellett szóló tanúbizonyságot gyűjthetett össze és terjeszthetett Francesco Bembo püspök és ennek segítője, Francesco Viviani apostoli főjegyző elé. A pör 1411 május 26-án kezdődött, és a tanúk között ott találjuk a Caterinatók csapatom egész csapatát: Maconi Istvánt, Bartolomeo di Dominicit, Francesco Malavoltit, William Flete-t, Neri di

Landocciót, Tommaso Petrát, Giovanni delle Cellét stb., stb. Sajnos, ez a *Processus contestationum super sanctitatem et doctrinam Catharinae de Senis* csak részben jelent meg nyomtatásban (Martène és Durand adta ki az *Amplissima Collectio*, Paris, 1729, hatodik kötetében — e kiadás a sienai T I 3. kézirat nem teljes másolata után készült). Francesco Malavolti fontos tanúvallomása, például, nincs benne. Én ezt a forrásművet a római Casanate-könyvtár XX, v, 10 kéziratában használtam; később Lazzareschi kiadta azt a kítűnő *Codex Marcianus* 2977 alapján, amely nem egyéb, mint a castellói püspöki levéltárban őrzött eredeti pöriratok hiteles másolata. (Lásd Eugenio Lazzareschi: *S. Caterina da Siena in Val d'Orcia*, Firenze, 1915, 78—85. old.)

Két más kiadatlan tanúvallomást (fr. Agostino da Pisa és fr. Baronto da Pisa vallomását) Lazzareschi adott ki Niccolò Zucchelli és Eugenio Lazzareschi *S. Caterina da Siena ed i Pisani* (Firenze, 1917) c. munkájának a függelékében (125—127. old.). A Pöriratok teljes kiadását ft. P. Taurisano O. P. készíti elő.

5. *Lo Leggenda Minore*. — Caffarini tevékenysége Katalin megdicsőítése érdekében nem merült ki a *Supplementum*-ban és a Pörben. Hogy a Szent életét és erényeit a nagy nyilvánossággal is megismertesse, összeállított egy kis Katalin-életrajzot, amely Rajmund Legendáján alapul, de sok személyes vonást is tartalmaz.

A latin eredetit maga Caffarini fordította le 1414-ben és 1422-ben; Maconi István is készített egy másik fordítást. A latin szöveget, amelyet már 1553-ban Kölnben kinyomtattak, Fawtier is kiadta a firenzei Nemzeti Könyvtár egyik kézírata után (*La Légende mineure de S. Cath. de Sienne*, Rome, 1913). Maconi fordítását Grottanelli tette közzé (*Leggenda minore di S. Cat. da Siena*, Bologna, 1868).

További kivonat, amelyet maga Caffarini készített, a *Legenda minima*; ez Mombritius *Sanctuarium*-ában (új kiad., Paris, 1910, I, 297—322. old.) jelent meg. Ugyancsak a hűséges és buzgó *caterinato* sürgetésére történt, hogy fra Massimino da Salerno 1417-ben megírta a Szent *valde abbreviata* legendáját (lásd a sienai Városi Könyvtár T I 2 kéziratát, amelyben az említett legenda a 193—224. lapot foglalja el).

6. *A kisebb források*. — a) Barduccio Canigiani már említett levele Katalin haláláról. Az eredeti szöveget kiadta Gigli a Szent Műveinek (*Opere*) ötödik kötetében, és Grottanelli (Torino, 1865). Latin fordítás az A. SS.-ban, april. III, 959—961. old.

b) *Epistola Domni Stephani*, vagyis Maconi tanúvallomása a velencei Pörben: Kiadva az A. SS.-ban, i. h. 961—967. old., és a Szent Leveleinek Aldo-féle kiadásában, II—VII. lap.

c) William Flete Katalinra vonatkozó iratai: 1. *Sermo in reverentiam B. Caterine de Senis, compositus in a. D. 1382*. — 2. *Narratio fr. Guglielmi de spirituali doctrina oraculo vive vocis beate Katarine habita in anno 1376, die 7. januarii*. — 3. *Epistola ejusdem fr. Guglielmi ad Mag. Raimundum de virtutibus B. Katarine*. Mindhármát kiadta a sienai T II 7 kézirat alapján Fawtier, aki a másodiknak

Maconi által készített kivonatát is közzétette. (Lásd *Cathariniana*, Roma, 1914, 86—93. old.)

d) *Memoriale di me Cristofano Gano notaio da Siena . . . di certe mie cose*, Ser Cristofano Guidini feljegyzései, amelyeket Milanesi adott ki az *Arch. Stor. ital.*-ban, 1843, 29. kk. old.

e) *Lettere dei discepoli di S. Caterina*; kiadta Grottanelli, Bologna, 1868.

f) A tanítványok Szent Katalin tiszteletére írt költeményei, főképen: 1. *Uno capitolo in rima fatto per Anastagio di Monte Alcino in laude et riverentia di S. Cat. da Siena . . . vivendo ancora lei ne la presente vita* (nyomtatásban megjelent pld. a *Dialogo* 1840-i kiadásában, f. 213b—216a). — 2. *Uno capitolo in rima fatto per Jacobo da Montepulciano in riverentia de la predetta vergine santa Catherina essendo essa già passata al cielo* (u. o., f. 220b—223a). — 3. *Uno capitolo in rima fatto per Raynerio de Pagliaresi da Siena discipulo di santa Catherina* (u. o., f. 216a—220b). — 4. *Laude in honore de la serafica santa Catharina da Siena composta per Raynerio sopradetto* (u. o., f. 223). Lásd még Jacopo del Pecora Katalin tiszteletére szerzett két költeményét és egy Caffarininek tulajdonított laudát, amelyeket Grottanelli adott ki (Siena, 1859, ill. Siena, 1863 április 29).

II. JEGYZETEK ÉS UTALÁSOK*

ELSŐ KÖNYV

- I. FEJEZET. — ¹ Duccio Madonnája jelenleg az *Opera del Duomo*-ban van; a festő házáat a Via Stalloreggiben mutogatják. — ² Szent Ansano ereklyéinek átvitele 1107 február 6-án történt. (G. Olmi: *I Senesi d'una volta*, Siena 1889, 333—341. old.). *Porta Sanviene*, a mostani Porta Pispini. — ³ G. Pardi: *Della vita e degli scritti di Giov. Colombini*, Siena 1895, 28. old. — ⁴ A jelenlegi *Ricreatorio Pio secondo* falán lévő falfestményt Nisini festette 1700-ban; Maffei 1850-ben helyreállította, de ma már újabb helyreállításra szorulna. — ⁵ *Leg.* I, 2, 4; *Leg. min.* I, 2; *Suppl.* P. I, Tr. 1, §. 2.
- II. FEJEZET. — ¹ *Leg.* I, 2, 1. — ² Muccio di Piagenti egyik költeményét l. F. Tozzi. *Antichi scritti senesi*, Siena, 1913, 136. old. — ³ Busiri-Toti: *La Casa di S. Cat.*, Siena, 1880, és Toncelli: *La Casa di S. Cat.*, Roma, 1909. Egy „frater Rainorius Benencase” van azon testvérek között, akik 1305 májusában a sienai Scala-ispotály alapszabályait aláírták. Lásd *Statuti volgari de lo Spedale di Santa Maria Vergine di Siena ... pubblicati da Luciano Banchi*, Siena, 1864, 88. old. — ⁴ *Leg. min.* ed. Grottanelli, 191. old. — ⁵ *Leg.* I, 2. *Leg. min.* I, 2. Rajmund ezt mondja: „vitam et mores sanctorum patrum ... nullo tradente hominum ... sola Spiritus Sancti infusione didicit et agnovit”. (A. SS. April III, p. 861, n. 31.) De Rajmund csak 1374-ben ismerte meg Katalint; s tudjuk, hogy Tommaso della Fonte a Benincasák házában töltötte kora ifjúságát. (*Suppl.* P. III, Tr. VII, §. 1; *Leg.* I, 2, 8.)
- III. FEJEZET. ¹ Ap. Csel. VII, 55—56; IX, 3—5; XXII, 6—8. Swete: *The appearances of our Lord after the Passion*, London, 1910, 104—107. old. — ² 2 Kor. XII, 3—4. — ³ *Revel.* VI, 52. IV, 77. Rich. Steffen: *Den heliga Birgittas uppenbarelsen*, Stockholm 1909, XXX. kk. — ⁴ Nietzsche Werke, Taschenausgabe,

* E jegyzetekben a következő rövidítéseket használom: *Leg.* = Capuai Rajmund legendája; *Leg. min.* = ennek a legendának Caffarini által készített kivonata (Stefano Maconi fordításában); *Suppl.* = Caffarininek Rajmund Legendájához írt kiegészítése (Supplementum); *Proc.* = a velencei periratok (Martene és Durand kiadásában); *Lett* = Katalin levelei (Tommaso kiadásában); *Dial.* = a Szent Párbeszéde az olasz szövegben.

Jegyzetek 28—51. oldalig

- VII, XXIV skv. old. Chr. Clausen: *En Digterskaebne*, Christia-
nia 1913, 178. old. — ¹ Zahn: *Die chrisliche Mystik*, Pader-
born, 1908, 537. old. — ² Leg. II, 2, 1. — ³ Krisztus e szavai-
val kezdi Katalin a *Dialogót*. — ⁴ Leg. min. I, 2. — ⁵ Leg.
I, 2, 7—8. Leg. min. I, 2. — ⁶ I Kor VII, 34. — ⁷ Leg. I, 3, 1.
— ⁸ Leg. I, 3, 5.
- IV. FEJEZET. — ¹ Leg. I, 4, 1—2. Leg. min. I, 4. *Gli Assempri di*
fra Filippino ed. Carpellini, Siena 1864, 14. old. — ² *Assempri*
fra Filippo ed. Carpellini, Siena, 1864, 14. old. — ³ *Assempri*
Angiolieri ed. Giuliotti, Siena 1914, 204. old. — ⁴ Grottanelli,
i. h. — ⁵ *Assempri*, 23. és 25. old. — ⁶ Leg. I, 5, 2. Proc. col.
1313. — ⁷ Leg. I, 5, 3—4. V. ö. Nera Tolomei (1230—1287)
életét, amely sok hasonlatosságot mutat a Katalinéhoz gyer-
mekkorában. (Olmi: *I senesi d'una volta*, 374—381. old.)
- V. FEJEZET. — ¹ Leg. I, 4, 5. — ² *Processus*, ed. Martene et Durand,
Amplissima collectio VI, col. 1312 D. A cella padozata mel-
lett, vasrács alatt mutogatnak néhány lépcsőfokot; egy felira-
ton ez áll: *Ecce in quo jacebat loco sponsa Catharina Christi*.
En cervical ipsum. Kívül a falon kereszttel ellátott kő jelzi e
helyet. — Egy faliszekrény Katalin néhány ereklyéjét tartal-
mazza: a lámpást, amelyet éjjeli útjai alatt használt, amikor
a betegekhez ment; egy kis illatszeres üveget; botja gomb-
ját. — ³ *Processus* col. 1252. Leg. min. I, 6. A lánc egyik da-
rabbát és az ostort a San Domenico sekrestyéjében őrzik. —
⁴ Leg. I, 6, 5. — ⁵ Leg. II, 6, 10. — ⁶ *Seuse* ed. Denifle I, 77.
— ⁷ Leg. min. ed. Grottanelli, 197. old. — ⁸ Megjegyzendő,
hogy Nera Tolomeit, aki nem volt özvegy, már 1250-ben
befogadták a mantellaták közé. Volt tehát rá már előzőleg is
egy példa, sőt talán több is. — ⁹ *Suppl. P. I, Tr. 1, §. 4. A*
monteaperti csata (1260) után a Szent Szűzet *Advocata Senen-*
sium megszólítással hívták segítségül, a város pedig egész
különösen *Civitas Virginis*-nek nevezte magát.
- VI. FEJEZET. — ¹ „Gradus heic subjectos xtum Sponsum in sacello
precatura Catharina scandit.” (Felirat a San Domenicóban,
a templom és a *Cappella delle Volte* jelenlegi válaszfalába
foglalt lépcsőfokok mellett.) — ² *Suppl. P. I, Tr. I, §. 6. Leg.*
I, 9, 3. Dialogo cap. 44. — ³ Ján. XV, 19; XVI, 33; XVII, 9;
XVII, 14. I Ján. IV, 4; V, 4—5; II, 15. — ⁴ *Summa II—II, q. 8,*
a. 2. — ⁵ *Seuse* I, 198, 205. — ⁶ *Purg. XVII, 91—92.* — ⁷ „Se
mi potete mandare quello pezo del Dante che vi lassai . . .”
(*Giunta di Bonagrazia* szavai Neri Pagliaresihez, *Lett. dei*
discepoli ed. Grottanelli, 292. old.) — ⁸ *Lett. 44; Lett. 13;*
31; 48. — ⁹ Leg. II, 6, 7—8; 12, 8; III, 6, 13. *Suppl. P. I, Tr. §*
3. § 12, § 15, n. 39. — ¹⁰ „E se nell'ultimo mi desse l'inferno,
non lassero però che io non serva al mio creatore.” (*Lett. 221*)
„E se pure io dovessi aver l'inferno, io non voglio però per-
dere l'esercizio mio.” (*Lett. 73*) „E se non dovesse fare altro,
almeno stare dinanzi alla croce e dire: Gesù! Gesù! Io mi
confido in Domino nostro Jesu Christo!” (*Lett. 4.*) — ¹¹ Leg.

Jegyzetek 53—78. oldalig

- I, 2, 1—6. *Suppl. P. I, Tr. 1, §§ 7—8. Leg. I, 9, 3. Proc. col. 1259.* Ennek az érzésnek emléke megjelent a *Dottrina spirituale*-ban, amelyet Katalin 1376-ban mondott tollba William Flete-nek: „Accettava ancora ed insieme abborriva le tentazioni dell'adversario; accettava in quanto recavano a lei travaglio, ed abborriva in quanto offrivano a lei le diletta-zioni sensitive” (Gigli: *Opere di S. Cat. IV, 375*).
- VII. FEJEZET. — ¹ *Leg. I, 9, 4. V. ö. Sz. Pál Gal. I, 12.* — ² *Suppl. P. I, Tr. 2, § 18.* — ³ *Suppl. P. I, Tr. 2, § 11.* A terraszon le-folyt beszélgetést Caffarini január 11-re teszi — sajnos, az év megjelölése nélkül. — ⁴ *Dial. cap. 71.* — ⁵ *Proc. col. 1354. Suppl. P. I, Tr. 2, § 11.* — ⁶ *Proc. col. 1354. Suppl. P. I, Tr. 3, § 8.* — ⁷ *Leg. Prologus primus n. 15.* — ⁸ *Lett. ed. Tommaseo I, 1, 7, 17, 22 stb. old.* — ⁹ Tauler beszéde Szent János evan-géliuma I, 21 felett. — ¹⁰ *Leg. I, 10, 2—3.* — ¹¹ *Opere di S. Cat. ed. Gigli IV, 374—375. old.* — ¹² *Leg. I, 10, 6—10. Opere IV, XIX. old.*
- VIII. FEJEZET. — ¹ *Leg. I, 10, 6—10.* Szent Hildegardról is beszél-lik, hogy az általa olvasott mondatok értelmét megértette, de nem tudta azokat szóról-szóra megmagyarázni. (Migne: *Patr. Lat. CXC VII, col. 104 A, 384 A.*) — ² *Leg. I, 6, 6. Leg. min. capp. VII—IX. Proc. 1262.* — ³ *Lett. 30, Suppl. P. I, Tr. 2, § 21.* „Con Maria dolce hor hai dolce riposo e con la tua Lucia luce romana”, írja Neri *Capitolo in rima fatto*-jában a Szent halála után. — ⁴ *Suppl. P. I, Tr. 2, § 16, § 1, § 4, § 17. Proc. col. 1321. Leg. I, 11, 6.* — ⁵ *Lett. 221, Lett. 50.* — ⁶ „Voi non sete fatti d'altro che d'amore” (*Lett. 16.* Lásd a Barto-lomeo della Pacéhez intézett levelet is, amelyet Gardner tett közzé: *Saint Cath. of Siena, London 1907, 408 old.*) — ⁷ *Sz. Pál Ef. V, 32.* — ⁸ *Suppl. P. I, Tr. 2, §§ 8, 11 és 13.* — ⁹ *In-ferno, XXIX, 121, 122. Boccaccio: Vita di Dante, cap. VIII. Gigli: Diario Senese I, Lucca 1723, 362—365. old.* — ¹⁰ „In questo tempo che gli altri della tua casa si rallegrano nei loro conviti”, mondja Krisztus Katalinnak — ¹¹ *Leg. I, 12. Suppl. P. I, Tr. 1, § 11; P. II, Tr. 2, § 3, n. 18. Leg. min. cap. XII. Ozeás II, 20: „Sponsabo te mihi in fide” — innen Kata-lin imája. Rajmund figyelmeztet a két Katalin, a Sienai és az Alexandriai, misztikus eljegyzése között fennálló hasonlóságra.*

MÁSODIK KÖNYV

- I. FEJEZET. — ¹ *Leg. II, 1—2. Proc. col. 1261 F, 1313 D.* — ² *Suppl. P. I, Tr. 2, § 12.* — ³ „Mia cognata secondo la carne, ma sorella secondo Cristo”, *Lett. 135.* — ⁴ *Suppl. P. II, Tr. 2, §§ 5, 7, 8; Tr. 3, § 19.* — ⁵ *Suppl. P. II, Tr. 5, § 9.* — ⁶ *Proc. col. 1314.* — ⁷ *Proc. col. 1321.* — ⁸ *Suppl. P. I, Tr. 2, § 10. Proc. col. 1260.* — ⁹ „Ilis utendo verbis quibus in suis Soliloquiis utitur Augus-tinus” *Proc. col. 1259. Suppl. P. II, Tr. 3, § 2. et § 4, n. 6.* —

Jegyzetek 10—95. oldalig

⁴⁰ *Leg. II, 2.* — ⁴¹ *Suppl. P. II, Tr. 3, § 3.* — ⁴² Bonafede: *Il colombino di Gesù*, Roma 1642, 319. old. Szent Katalin Colombininek hasonnevű unokahúgát, aki 1388-ban halt meg, nem ismerte, de Masseo Colombinivel, a Boldog unokaöccsével összeköttetésben állott. L. a 48. levelet, amely ez utóbbihoz van címezve.

- II. FEJEZET. — ¹ *Dialogo* cap. 7, cap. 64. *Lett. 8.* — ² *Statuti . . . de lo Spedale di S. M. Vergine di Siena* (1305) ed. Banchi, Siena 1854, cap. 54: „Che nessuno sia ricevuto per frate dello Spedale . . . s'elle non offera, al detto Spedale se e le sue cose”; cap. 52: „con la persona e con tutti li soi beni”. A Scalaispótály rektorai azon idő alatt, amelyben Katalin élt: Mino di Cino Cinughi, 1340-től 1351-ig; Cione di Mino Montanini 1355—1357; Andrea Tori 1357—1361; Galgano di Lolo Bargagli 1361—1374; Bartolomeo Tucci 1374—1383. Lásd Domenico Barducci: *Del governo del ospedale di Siena* (Siena, 1895), 53—54. old. Az ispotálynak már Ristoro di Giunta Menghi rektor (1294—1313) alatt tizennyolc jelentékeny birtoka volt Grossetóban, Montepescaliban, Montisiben, Castelluccióban és a termékeny toscanai Maremma más helységeiben (*i. m.* 17. old.). — ³ „Amare el Comune di Siena”, „amare, guardare e onorare el Comune di Siena”, „a esso Comune servire a suo potere e non frodare . . . del detto Comune per lo detto Spedale” (*Statuti* cap. 1). — ⁴ Az ispotály külső falán egy kővön ez a felirat áll: *Limosine di grano*. Egy másik kő arról értesít bennünket, hogy az ispotály alkalmas volt CCC Gittatelli (kitett gyermek) ed anche più befogadására. — ⁵ *Statuti* capp. 36, 37, 39, 40. — ⁶ Bonafede *i. m.* 33—34. old. — ⁷ *Suppl. P. II, Tr. 2, § 1. Leg. II, 3, 5.* Stefano Maconi szerint Katalin életének e jelenete *era figurata in Roma presso al sepolcro di lei*. Capuai Rajmund szerint a látomás a *Cappella delle Volte*-ban történt, ahol egy köpönyeg rajzával ellátott fehér kövecske emlékeztet a hagyományra. Ezt, valamint az ott lévő más hasonló köveket, a jámbor és tudós Angelo Maria Carapelli domonkosrendi szerzetes helyeztette ide, akinek több Szent Katalinra vonatkozó munkát köszönhetünk, amelyek mindeddig csak kéziratban vannak meg a sienai Városi Könyvtárban. (*Corso cronotastico della vita di S. Cat. da Siena; Sommario del Processo di S. Cat.; Sommario di Notizie della vita di S. Cat.*) P. Carapelli a 17. században élt. — „Inkább köpönyeg, mint szeretet nélkül”; *l. Proc. col. 1380.* — ⁸ *Leg. II, 3, 2—3.* — ⁹ *Leg. II, 3, 8.* — ¹⁰ „Padre, in te sono, in te mi muolo e vivo, se veglio o dormo, se favello o scrivo.” — ¹¹ *Suppl. P. II, Tr. 3, § 6. Lett. 276.* — ¹² *Leg. II, 4, 2.*
- III. FEJEZET. — ¹ *Purgatorio XIII, 115—123.* — ² Boccaccio: *Vita di Dante* cap. VIII. *Inferno XXIX, 121—123. Purg. XI, 113—114.* — ³ „Cantar, danzar a la provenzalesca, con istormenti novi di Lamagna.” (Folgore di San Gimignano: *Sonetti*, ed. Neri, Città di Castello 1914, 37. old.) — ⁴ Agnolo di Tura: *Cronaca Senese*,

- idézi Gardner: *The Story of Siena*, London, 1909, 25—26. old. —
⁶ *Misc. stor. Senese* V (1898), 175—176. old.: „*Pro Statua Fontis Campi*. Item quod statua marmorea ad presens in Fonte Campi posita, quam citius potest tollatur exinde, cum inhonestum videatur.” (A Kilencek tanácsának határozata, 1357 november 7-ről.) —⁶ *Leg. min.* ed. Grottanelli, 209—210. old. —⁷ *Ibidem*, 210—214. old.; *Leg. I*, 9, 2; *Proc. col.* 1270. —⁸ *Lett.* 10; 18; 20. —⁹ *Lett.* 23. —¹⁰ *Proc. col.* 1334. —¹¹ *Leg. II*, 7, 2—5. *Suppl. P. II*, Tr. 2, § 7, n. 17. *Proc. col.* 1266.
- IV. FEJEZET. —¹ *Lett.* 5; 25; 39; 63; 75 stb. —² *Leg. II*, 6, 4. —³ *Lett.* 74. —⁴ *Leg. II*, 6, 1—8. *Suppl. P. I*, Tr. 2, §§ 3—4. —⁵ *Proc. coll.* 1330—1331. *Leg. II*, 6, 15. *Suppl. P. II*, Tr. 6, § 18. V. ö. *Leggenda minore* 78. old. —⁶ *Leg. II*, 6, 7. *Suppl. P. II*, Tr. 6, § 12. —⁷ *Suppl. P. II*, Tr. 6, § 6. —⁸ *Suppl. P. I*, Tr. 2, §§ 17—18; Tr. 3, § 4, § 15, n. 38—39; § 16, n. 40. —⁹ *Leg. II*, 6, 17—19. *Suppl. P. II*, Tr. 5, § 14; Tr. 6, § 2, n. 9. —¹⁰ *Leg. II*, 6, 9. *Suppl. P. II*, Tr. 6, §§ 10—11. *Leg. min.* 75. skv. old. —¹¹ *Leg. II*, 6, 20—24. *Proc. coll.* 1332—1333.
- V. FEJEZET. —¹ *Lett.* 113. —² *Lett.* 86. —³ *Dial. capp.* 7; 64; 89. —⁴ *Leg. II*, 6, 23 *in fine*. —⁵ *Lett.* 147. —⁶ *Proc. col.* 1271. —⁷ *Suppl. P. I*, Tr. 2, § 8 és P. I, Tr. 2, § 20. V. ö. *Leg. II*, c. 7, n. 6. *Leg. min.* 214. k. old. *Proc. col.* 1267. L. még *Assempri* cap. 29. és cap. 62, ahol a jó Fra Filippo hasonló eseményeket beszél el. („D'un uomo che percosse con una daga su'n grosso la figura della Vergine Maria.” „D'un uomo che avventò una pietra a la figura della Vergine Maria.”) —⁸ *Suppl. P. II*, Tr. 6, §§ 3—5; § 1. n. 4. —⁹ *Suppl. P. II*, Tr. 6, § 1. —¹⁰ *Suppl. P. II*, Tr. 6, § 14. —¹¹ *Leg. min.* 216. old. *Misc. Stor. Senese* V (1898) 171—173. old. *Boll. Senese di Storia Patria* XVII, fasc. III. Alessia Saracini palotája a *Misc. Stor. Senese* 174. old. 1. jegyz. szerint a „palazzo presso le Loggie di mercanzia, oggi chiamato *il Casone*” lenne. A *Porta di Giustizia* 1323-ból származik. —¹² *Leg. II*, 7, nn. 10—13. —¹³ „Lassate predicare i frati pazzi ch'anno troppe bugie e poco vero.” *Folgore i. m.*, 36. old. —¹⁴ *Lett.* 64; 112; 28; 191. —¹⁵ *Opusc. S. Francisci*, Quaracchi 1904, 78. old. —¹⁶ *Proc. coll.* 1337—1339. —¹⁷ *Leg. II*, 10, 2—5. —¹⁸ *Leg. II*, 7, 14. —¹⁹ *Leg. min.* 95—96. és 218. old. —²⁰ *Suppl. P. II*, Tr. 6, § 15.
- VI. FEJEZET. —¹ *Lett.* 39; 25; 63 stb. —² *Contestatio Francisci Malevoltis*, ms. a Casanate-könyvtárban, fol. 456. *Proc. col.* 1377; coll. 1344—1345. *Leg. II*, 5; III, 6, 6. —³ *Lett.* 93; 39. —⁴ *Leg. II*, 5, 12. —⁵ *Proc. coll.* 1330; 1315—1316; 1355—1356, ahol Rajmund elbeszélése (*Leg. II*, 4, 9—15) helyesbítve van. —⁶ *Lett.* 55; 97. —⁷ *Proc. col.* 1271. —⁸ *Proc. coll.* 1347—1351, 1367. V. ö. *Lett.* 225.
- VII. FEJEZET. —¹ *Dial. c.* 41. —² *Lett.* 41; 144; 153 L. a Tommaseo-féle kiadásban II. kt. 365. old. 2. jegyz. Monna Vanna apósának egyik testvére, Niccolò Cinughi alapította 1350-ben Siena mellett a belriugardói kartauzi kolostort. —³ *Lett.* 127. —

Jegyzetek 136—163. oldalig

- * *Lett.* 49; 50. — ¹ *I Ján.* III, 14. — ² *Máté* X. 34—36. — ³ *Leg.* II, 8, 1—4. *Leg. min.* 223. old. — ⁴ *Lett.* 1; 6; 117; 240. — ⁵ *Suppl.* P. II, Tr. 5, § 3; P. III, Tr. 6, § 9. — ⁶ *Suppl.* P. II, Tr. 4, § 14, v. ö. § 13, n. 35; P. II, Tr. 6, § 2, § 14, n. 35. — ⁷ *Lett.* 44. — ⁸ *Ján.* XII, 25. *Luk.* IX, 24. *Máté* X, 39. — ⁹ *Lett.* 99. — ¹⁰ *Lett.* 112; 115. — ¹¹ *Lett.* 269. — ¹² *Lett.* 281. — ¹³ *Lett.* 178. — ¹⁴ *Suppl.* P. III, Tr. 6, § 8. — ¹⁵ Idézett Casanate-könyvtári ms., fol. 430. sq. — ¹⁶ „Et ex tunc... nihil curavi vel curo quomodo degam in dies, nisi ut possim placere Deo.” *Proc.* col. 1364. Tommaso di Petra úgy beszél itt Katalinról, amilyennek az látomásban jelent meg előtte. Ilyennek kellett lennie életében is. — ¹⁷ *Ms. Casanat.* f. 432. — ¹⁸ *Lett.* 45. — ¹⁹ *Ms. Casanat.* ff. 439—440. *Proc.* col. 1376. *Leg.* III, 4, 3: „un dolce e fervoroso modo di parlare”. Mosolyára vonatkozólag *Leg.* I, 9, 6; II, 12, 13. — ²⁰ *Lett.* 126: „questa povera famigliola della prima dolce Verità”. V. ö. *Lett.* 80; 105; 52; 150. — ²¹ „Mei dulces filii vocant me.” *Ms. Casanat.* f. 467. — ²² *Leg.* II, 10, 5—7. *Proc.* coll. 1323—1325. *Lett.* 365. — ²³ *Ms. Casanat.* ff. 466—467. — ²⁴ *Ibidem* ff. 453, 455—458, 465. *Leg.* II, 7, 22; III, 6, 23. *Proc.* coll. 1269, 1334, 1346, 1373. *Lettere dei discepoli* ed. Grottanelli, 262, 263, 265, 269, 277. old. Colombini így ír Monna Pavola Foresinak: „dolciata madre mia, mamma dolce” (*Lettere* ed. Bartoli, Lucca, 1856, n° 31, n° 32, stb.).
- VIII. FEJEZET. — ¹ Feo Belcari: *Vita di Giovanni Colombini* c. 33 (*Prose di Feo Belcari*, 1843, I, 96—97. old.). — ² *Ms. Casanat.* ff. 441—446. — ³ *Assempri* cap. 40. — ⁴ Landucci: *Sacra Leccetana Selva*, Roma, 1657. 106. old. — ⁵ Mc Mahan: *With Shelley in Italy*, London, 1907, 154—155. old. — ⁶ „Uomo di molta penitenza, el più del tempo stava nel bosco, poi la sera ritornava al luogo” (*Memorie di ser Cristofano Guidini* az *Arch. Stor. Ital.*-ban, IV, 34. old.). V. ö. Katalin leveleinek Tommaseo-féle kiadását, II. kt. 13. old., 2. jegyz. — ⁷ *Opera di S. Cat.* ed. Gigli, IV, 376. old. — ⁸ *Lett.* 77; 64. — ⁹ *Lett.* 130. Tommaseónál, valamint a teljesebb szöveg szerint, amelyet Gardner tett közzé (*S. Cath. of Siena*, London, 1907, 296—298. old.). — ¹⁰ *Assempri* cap. 24. A testvér, akivel ez történt, Fra Giovanni di Guccio Molli volt. — ¹¹ „Siste hic viator ad has aedes erectas a beato Io. Incontro anno 1330 ubi seraphica Catharina Senensis sponsum receptavit Christum”, stb. Lásd: *Landucci*, i. m. 80. old. Boldog Giovanni Incontriról († 1339 április 4.) u. o. 99. old. — ¹² *Suppl.* P. I, Tr. 2, § 3. V. ö. *Leg.* II, 12, 6, ahol Rajmund egy április 25-én Leccetóba vagy San Leonardo al Lagóba tett kirándulásról emlékezik meg.
- IX. FEJEZET. — ¹ *Lett.* 7. — ² G. Mollat: *Les Papes d'Avignon*, Paris, 1912, *Préface*. — ³ Lásd Huck: *Ubertyn von Casale und sein Ideenkreis*, Freiburg in Br. 1903, és Fred. Callaey: *L'idéalisme franciscain spirituel au XIVe siècle*, Louvain et Paris, 1911. — ⁴ *Revue d'hist. de l'Eglise de France* I, 557—566. old. — ⁵ *Revelat. S. Birg.*, VI, 63. — ⁶ *Revel.* VI, 96. — ⁷ *Revel.* III, 27;

IV, 33, 58, 133. Hammerich: *Den hellige Birgitta*, Kopenhaga 1863, 147—152. old. — ⁹ Lásd Knut B. Westman: *Birgittastudier*, Upsala 1911, 293—295. old. — ¹⁰ *Lettere di Colombini*, 218. old. — ¹¹ *Rev. S. Birg.* IV, 136. — ¹² *Lettere di Colombini*, 218. old. — ¹³ *Rev. S. Birg.* IV, 139—140. Hammerich 192. old. — ¹⁴ *Mollat i. m.* 123, 129—130, 148—158, 160. old. — ¹⁵ *Lett. di S. Cat.* ed. Tommaseo I, 181. old.; II, 10. és 349. old.; III, 300. old.; IV, 344. old. V. ö. I, 79, 80, 83, 96, 163, 181, 224; II, 12, 81, 125, 164; 221, 424. stb. — ¹⁶ *Lett.* 318. — ¹⁷ „Costei, per l'onore di Dio, non curava dispiacere o di piacere“ (*Arch. Stor. Ital.* IV, 36. old.). — ¹⁸ *Lett.* 239, 185. — ¹⁹ *Lett.* 11. — ²⁰ Márk XIV, 71. és 67. — ²¹ *Lett.* 109. — ²² Muratori: *Scriptores*, vol. XVIII, col. 238. — ²³ *Lett.* 24. — ²⁴ *Lett.* 59. — ²⁵ *Lett.* 3. — ²⁶ *Lett.* 28. és 29. — ²⁷ *Lett. dei discepoli* ed. Grottanelli n° 2. A levél címzése: „Devotissime Christi Catelline de Senis dulcissime nostre.“ — ²⁸ Lásd a vigasztaló levelet, amelyet Katalin Lodovico di Mogliano feleségéhez, Monna Mittarellához írt (*Lett.* 31.).

- X. FEJEZET. — ¹ Mindig azt mondták, hogy Katalinnak ez első találkozása Rajmunddal Sienában történt. De tudjuk, hogy a Szent Firenzében 1374 május 20-tól június 29-ig volt, és június 24-én látta első ízben Rajmundot. Gardner e nehézség elkerülésére a találkozást 1373-ra teszi (*S. Catherine of Siena*, 123. old. 1. jegyz.). — ami kevésbé valószínű. Semmi biztosat sem tudnánk tehát a két szent lélek közötti kapcsolatokról több mint egy éven át — vagyis 1373 június 24-től egészen a montepulcianói útig, 1374 nyáruig? Rajmund Katalinra vonatkozó kételyei (*Leg.* I, 9, 6.) is érthetőbbek párhates rövid ismeretség után. Azonkívül június 24-ét, Keresztelő Szent Jánosnak, Firenze védőszentjének ünnepét e városban nagy ünnepélyességgel ülték meg — és Katalin Rajmundot első ízben éppen egy nagymise alatt látta, amelyen ez szerpapi tisztet töltött be. (*Suppl. P. II*, Tr. 6, § 17. *Proc. coll.* 1380—1381.) S vajjon nem erre a napra emlékezve nevezte Katalin új gyóntatóját oly szívesen az ő Giovanni-jának, *Giovanni singolare*-jének? (*Leg. Prol. primus*, n. 6. *Lett.* 219.). V. ö. *Lett.* 221. („figliuolo dato da quella dolce madre Maria“) és *Lett.* 226. („a voi... dato da quella dolce madre Maria“).

Már megalkottam magamnak ezt a feltevést, amikor a tudós domonkosrendi történétíró, P. Taurisano Ince közölte velem felfedezését, amely bizonyítja, hogy Rajmund 1373 augusztus 30-án Firenzében volt. Egy e napon aláírt oklevélben, amellyel a firenzei dominikánusok valami földterületet eladtak egy bizonyos „Bruna quondam Brunelli“-nek, a vége felé ezt olvassuk: „fatto de consensu, presenza e voluntate fr. Dominici de Pantaleonibus de Florentia... prioris fratrum capituli et conventus predicti et fratrum dictorum capituli et conventus videlicet fr. Petri Johannis subprioris dicti conventus, fr. Raymundi de Capua“ etc., etc. (következik még más 28 szerzetesnek a neve, akik tanúul szolgáltak). Meg-

jegyzendő, hogy Rajmund neve közvetlenül az alperjel neve után következik: tehát valóban a házhoz tartozott és Firenzében lakott, nem pedig Sienában (mint ahogy Gardner feltevése szerint lennie kellett volna, minthogy tudjuk, hogy Katalint hazautaztában elkísérte és mellette maradt). — ² *A Delle Vignecsalád családfáját az Opuscula B. Raymundi* (Romae, 1895) 143. oldalán találjuk. Caffarini (*Suppl. P. III, Tr. 3, § 3.*) elbeszéli Katalin egyik látomását, amelyben a Sienai „úgy látta, mintha a Gyermeke-Jézus melléből fűrtökkel megrakott szállótő nőne ki. Sok nagy kutya jött oda, amelyek jóllakásig ettek belőle, majd más fűrtöket elvittek a kis kutyáknak eledelül”. P. Cormier Jácint M. ebben a látomásban Rajmund családi nevére talál utalást (*Le B. Raymund de Capoue*, Rome, 1902, 95. old., 1. jegyz.). — ³ *Leg. II, 10, 5 és I, 9, 6. Inferno, I, 32—33.* — ⁴ *Miracoli e transito di S. Caterina*, idézi Gardner 120—121. old. — ⁵ *Purg. XIII, 106—129.* ⁶ Pietro Pettinaróra vonatkozóan l. Olmi: *I Senesi d'una volta*, 109—127. old. — ⁷ *Lett. 119.* — ⁸ Casimir Chledowski: *Siena*, I, 70. old. — ⁹ *Luk. IV, 39.* — ¹⁰ *Leg. II, 8, 5—16.* — ¹¹ *Leg. II, 11, 1—3.* — ¹² *Miracoli*, idézi M. Th. Drane: *S. Cath. of Siena and her friends* (London, 1899), I, 237. old. — ¹³ Montepulcianói Szent Agnesről l. a Rajmund írta életrajzot, *A. SS.*, ad 20. april. — ¹⁴ *Leg. II, 12, 17—19. A. SS. april. II, 793—794. old.* — ¹⁵ *Lett. 41.* — ¹⁶ *Suppl. P. II, Tr. 6, § 15.* — ¹⁷ *Leg. I, 9, 6—7; I, 10, 8; I, 10, 10.* — ¹⁸ *Lett. 61.*

- XI. FEJEZET. — ¹ *Leg. II, 8, 17.* — ² *Mem. Domenicane*, aprile 1916, 172. skv. old., luglio 1916, 379. skv. old., aprile 1917, 210—211. old. — ³ Eugenio Lazzareschi: *S. Caterina da Siena ed i Pisani* (Firenze, 1917), 123—124. old. *Lett. 159*, amely Ranieri paphoz van címezve. — ⁴ *Proc. col. 1352—1353. Mem. Domenicane sept. 1916, 583—585. old.* — ⁵ Feo Belcari: *Vita del B. Giovanni Colombini*, cap. 36. — ⁶ *Laudi spirituali del Bianco da Siena*, Lucca, 1851, 167. old. — ⁷ *Lett. 92.* — ⁸ *Lett. 127.* — ⁹ *Leg. II, 6, 10—11.* — ¹⁰ *Dial. c. 78.*

HARMADIK KÖNYV

- I. FEJEZET. — ¹ Sz. Pál Kol. I, 24. — ² *Lett. 137; 108; 168; 171.* — ³ *Lett. 168.* — ⁴ *Lett. 28.* — ⁵ *Lett. 207.* — ⁶ *Opusc. S. Fr., Quaracchi 1904, 78. old.* — ⁷ *Lett. 131.* — ⁸ *Leg. II, 10, 20. Proc. coll. 1304—1307. Lett. 134. Proc. 1305—1306. V. ö. Pietro Vigo: S. Cat. a Gorgona ed a Livorno (Voce della Carità, Siena, 1915, 30—32. old.) és Aristo Manghi: La Certosa di Pisa (Pisa, 1911).* — ⁹ Ranieri Sardo: *Cronaca Pisana*, ed. Bonaini. (*Arch. Stor. Ital. VI, Firenze, 1845, 186. old.*) — ¹⁰ *Lett. 140. Assempri, cap. 58. Thureau—Dangin: San Bernardino da Siena, Siena, 1897, 273. old. G. Temple Leader e G. Marcotti: Giovanni Acuto (Firenze, 1889), 66. old. Rajmund kereszteshadjárát érdekében kifejtett tevékenységéről lásd *Lett. 136. V. ö. Mem.**

* Babits Mihály magyar fordításában. (Révai-kiadás.)

Domenicane, 1916, 327—333. old. — ³¹ Gherardi: *La guerra dei Fiorentini con papa Gregorio XI* (Arch. Stor. Ital. 1867—68, vol. V, parte II); Mirot: *La question des blés dans la rupture entre Florence et le Saint-Siège en 1375* (Mélanges d'arch. et d'hist., 1896, 101. skv. old.) — ³² „In fin che tu non mi farai ben certo di ciò che tu m'impromettesti a Lucca.” (Neri di Landoccio: *Capitolo in rima, az Epistole ed orazioni di Santa Caterina* 1548-i velencei kiadásában, col. 295.) — ³³ Lett. 164—165, Suppl. P. II, Tr. 6, §§ 7—8. Lásd Eugenio Lazzareschi: *S. Cat. da Siena ed i Lucchesi* (Mem. Dom. 1912, 186. skv., 249. skv., 296. skv. old.) — ³⁴ Lett. 139. A „tiszteletreméltó spányol”, akiről Katalin beszél, a jaeni püspök, Alfonso di Vada-terra, aki 1374 végén vagy 1375 első hónapjaiban felkereste őt Sienában, elhozva neki a pápa „szavait és búcsúját”. Lett. 127, ed. Tommaseo, II, 315. — ³⁵ Flete: *Sermo in reverentiam* (Mélanges de... l'École franc. de Rome, XXXIV, 1914, 58. és 80. old.). — ³⁶ Leg. II, 10, 8—10. *Cronaca di Perugia, detta del Graziani* (Arch. Stor. Ital., ser. I, t. XVI, I, 220. old.). A ház, ahol Katalin Pisában lakott, talán (a Sienai védszentjének, Alexandriai Szent Katalinnak tiszteletére szentelt) Szent Katalin-templom jelenlegi *Canonicája* volt.

II. FEJEZET. — ¹ Lett. 185. Szent Pál Gal. II, 11. — ² Lett. 196. — ³ Gherardi, idézi Gardner: *S. Cath. of Siena*, 164. old. — ⁴ Lett. 206. — ⁵ Lett. 219. — ⁶ Proc. coll. 1370—1371. *Vita B. Stephani*, auct. Barth. Sen., Siena 1626, I, 4, 6. — ⁷ Lett. 207. — ⁸ Gardner, 171. skv. old. — ⁹ *Lettere del B. Giovanni delle Celle*, Roma 1845, 27—31. old. V. ö. *Dialogo*, c. 129, amely említést tesz bizonyos papokról, akik „anno imparato a fare malie e incantare le dimonia, facendosi venire per incanto di demonio di mezza nocte, quelle creature che miseramente amano”. — ¹⁰ Biscioni: *Lettere di santi e beati Fiorentini*, Firenze 1736, 57—63. old.

III. FEJEZET. — ¹ Petrarca: *Sonetti CV—CVI* (*L'avara Babilonia és Fontana di dolore*). V. ö. *Ep. sine tit.* 5, 8, 12—15, 17—19; *Rer. Sen. Lib. VII és IX.* — ² L. H. Labaude: *Guide Archéologique du Congrès d'Avignon*, Paris 1910; Mahuet: *Praedicatorium Avenionense*, Avignon 1628, 76. old.; Girard Requin: *L'ancien couvent des Dominicains d'Avignon*. (*Annales d'Avignon, et du Comtat Venaissin*, I, 81. skv. old. és II, 299. skv. old.) André Hallays: *Avignon*, Paris 1911; Marcel Chossai: *Les Jésuites à Avignon*, Avignon, 1896; P. M. Baumgarten: *Die Papsveste von Avignon* (*Festschrift an G. v. Hertling*, Kempten, 1913, 272. skv. old.). — ³ A szóbanforgó *livrée* később jezsuita kollégium lett, jelenleg pedig Líceum: az a Saint Didier-téren emelkedő épület, amelynek többi homlokzata a Rue de la République-re, a Rue Joseph Vernet-re és a Rue Laboureur-re néz. Katalin kíséretének egy része egyébként „in domo domini Joannis de Regio” kapott szállást. (Tommaseo Bounconti tanúvallomása,

Jegyzetek 229—255. oldalig

amelyet idéz Gigli: *Opere*, II, 16. old.; III, 330. old. V. ö. *Mem. Dom.* 1916, 382. old.) — Meglátogatta-e Katalin az utazása alatt Bolognát? A hagyomány azt tartja. Katalin természetesen nagyon vágyott meglátogatni lelkiatyjának a sírját, hogy holtteteme mellett imádkozhasson. Levelét, amelyet „bizonyos bolognai zárdák” domonkosrendi apácáihoz intézett, valószínűleg e zárdák meglátogatása után írta; a Szent ebben „l'adornamento delle cortine, i letti delle piuma, i superchi e dissoluti vestimenti” ellen beszél, ami az említett apácáknál divott. (*Lett.* 215.) — ⁶ *Proc.* col. 1337. *Leg.* III, 6, 26. — ⁵ *Lett.* 232. *Proc.* col. 1337. — ⁶ *Lett.* 230. — ⁷ Scipio Ammirato: *Storie Fiorentine*, XIII, 699. — ⁸ *Leg.* III, 6, 27. — ⁹ *Leg.* II, 4, 7. *Proc.* col. 1325. — ¹⁰ *Proc.* col. 1374. — ¹¹ *Leg.* II, 4, 7. „Erat cujusdam magni praelati ecclesiae concubina.” — ¹² *Dial.* cap. 123. — ¹³ *Ep. Domini Stephani*, §§ 22—24. — ¹⁴ *Lett.* 235. — ¹⁵ *Lett.* 233. — ¹⁶ *Lett.* 234. — ¹⁷ *Oratio I és II Giglinél: Opere* IV, 337—339. old. — ¹⁸ Gigli, IV, XVI. old.: „Laudato Dio, ora e sempre più!” — ¹⁹ *Lett.* 239. — ²⁰ *Ps.* XC (XCI), 13.

IV. FEJEZET. — ¹ *Lett.* 240. — ² *Lett.* 241: „la volontà non è altro che amore; ogni suo affetto e movimento non si muove per altro che per amore”. — ³ *Leg.* II, 8, 27. — ⁴ *Leg.* I, 10, 7. — ⁵ *Purg.* III, 49—56. Lerici (Spezia mellett) és Turbia (Niza és Monaco között) Liguria határát jelzik. — ⁶ *Ep. D. Steph.* § 15. — ⁷ Dr. Pouzet Péter úr és Delcour Janka kasszony írásbeli tudósítása Cannes-ből. — ⁸ *Opuscula Raym. Cap.*, Roma, 1895, 25—30. old. Varazze a törököktől elűzött betlehemi püspök székhelye volt. (Cormier: *Raym. de Capoue*, 62. old.) — ⁹ *Ep. D. Steph.* §§ 12—13. — ¹⁰ *Lett.* 247. — ¹¹ *Lett.* 246 és 245. — ¹² *Oratio III* (Gigli: *Opere*, IV, 340. old.). *Suppl.* P. II, Tr. 1, § 1. — ¹³ G. Mollat: *Les Papes d'Avignon*, 127. skv. old. Giovanni Ferdinando d'Herédiáról lásd Vertot: *Histoire des Chevaliers de Malte*, II, 219—252. old. — ¹⁴ *Chron di Ranieri Sardo*, 192. old. XI. Gergely utazására vonatkozóan lásd Pierre Amely d'Alete *Itinerarium*-át (Muratori: *Scriptores*, t. III, Milano, 1734, P. II, coll. 690—712) és Kirsch: *Die Rückkehr der Päpste Urban V. und Gregor XI. von Avignon nach Rom*, Paderborn, 1898, 202. old. — ¹⁵ *Lett.* 252. — ¹⁶ *Suppl.* P. II, Tr. 1, §§ 2—3. — ¹⁷ *Lettere dei discep.* ed. Grottanelli, n° 5 és n° 6. — ¹⁸ *Proc.* coll. 1273—1274. Raynaldi *Ann. eccles.* VII, 283. old. — ¹⁹ Lásd Katalin 219. levelét, amelyben előrelátja az eseményt.

V. FEJEZET. — ¹ *Lett.* 209. — ² *Lettere del b. Giov. delle Celle*, Roma, 1845, 81—83. old. — ³ *Leg.* II, 7, 17—20. — ⁴ *Leg. min.* ed. Grottanelli, 219—222. old. Különös, hogy Katalin még 1379 dec. 3-án ezt írja Rómából levelében: „Da Siena ho avuto novelle che eglino hanno avuto licenza di mutare Belcaro.” (*Lett.* 192, amelyet Motzo az acirealei kézirat alapján adott ki, *Mem. Dom.* 1912, 277. old.) A zárda történetére vonatkozóan

lásd G. Camaiori: *Memorie storiche di Belcaro* (Boll. Senese di Storia Patria, anno XX, 365. old.). — ¹ *Pred. volgare di S. Bernardino*, ed. Banchi, vol. III, Siena, 1888, 55—56. old. Gori: *L'eccidio di Cesena del 1377* (Arch. Stor. Ital., nuova serie, VIII). — ² *Lett.* 270. — ³ *Lett.* 260. — ⁴ *Leg. min.* II, 7. — ⁵ 1304-től a vesztőhely a Strada Romanán volt, a *Corposanto al Pecorilén*. Az elítélteket a *Via dei Malcontentin* és a *Porta della Giustizian* át vezették ki a városból; a *Coroncina*-vendéglátadónál elkezdtek imádkozni a rózsafüzért a szegény bűnösökért, akik a kivégzés előtti éjszakát az *Albergaccióban*, a „rossz fogadóban” töltötték. Ezek a helyiségek még ma is megvannak. — ⁶ *Lett.* 273.

- VI. FEJEZET. — ¹ *Lett.* 118. V. ö. *Lett.* 117 a Montepulcianóban tartózkodó Lapához és Ceccához. — ² Verdiani—Bandi: *I Castelli della Val d'Orcia e la Repubblica di Siena*, Siena, 1906. *Mem. Domenic.* 1915, 7—16. old. — ³ *Lett.* 256 a Trinci-testvérekhez, 264 Monna Jacopa d'Estéhez, 112 Bandeca Salimbenihez, 114 Agnolino di Giovanni Salimbenihez, 115 Monna Isához. — ⁴ „Dolce città, che sé fatta da lei tanto aliena” (Giacomo del Pecora, *Dialogo* 1540-i kiad., fol. 223). — ⁵ A velenicei Bibl. Marc. Cod. 2977, fol. 138, col. I. Lásd Lazzareschi: *S. Cat. in Val d'Orcia*, 22. old. 2. jegyz. — ⁶ *Lett.* 110. — ⁷ Colombini: *Lettere*, ed Bartoli (Lucca, 1856), 76 old. *Proc.* col. 1271. V. ö. Gaetano Salvemini: *Un comune rurale nel secolo XIII (Rocca di Tentennano)*, a *Studi storici*-ban (Firenze, 1901). — ⁸ *Ms. Casanat.* f. 462, ff. 450—452. *Leg.* II, 6, 7—9. — ⁹ Sprone: kiugró. — ¹⁰ *Leg.* II, 2, 3. III, 6, 24. Az ördögöt már Colombini is *Malatascá*-nak nevezte (*Lettere*, 105. és 219. old.); e név a Dante által használt *Malacoda* és *Malebranche* névre emlékeztet (*Inf.* XXI, 76 és 37). — ¹¹ *Leg.* II, 7, 21. *Cod. Marc.* f. 131, col. 1 (Lazzareschi *i. m.*: 37. old., 3. jegyz.) Anastagio di Montalcino a *Dialogo* 1540-i kiadásában, ff. 213b—316. — ¹² *Lett.* 223. — ¹³ *Lett.* 122. — ¹⁴ *Lett.* 121. — ¹⁵ *Leg.* III, 6, 28. Temple-Leader e Marcotti: *Giovanni Aguto*, 105. old. — ¹⁶ *Leg.* II, 12, 4—6. — ¹⁷ *Suppl. P. II*, Tr. 6, § 17. *Ms. Casanat.* ff. 453—455. *Dial.* c. 79. — ¹⁸ *Leg.* II, 12, 10—15. *Leg. min.* ed. Grottanelli 142. old. *Dial.* c. 142 és c. 111. *Catheriniana* ed. Fawtier, 57. old. (William Flete tanúvallomása „quod Christus vel Sanctus Petrus cum illa particula communicavit eam”). — ¹⁹ *Lett.* 119. Egy XVIII. századbeli leírás szerint a főtorny (il mastio) tetején terras volt, ahonnan „si scuopre moltissimo paese e in fine la città di Siena”. (Lazzareschi: *i. m.* 53. old. 1. jegyz.) — ²⁰ *Lett.* 120; *Lett.* 272. — ²¹ *Alcuni miracoli di S. Cat.* (Siena, 1862), 17—18. old. — ²² *Dep. fr. Simonis de Cortona.* (Cod. Marc. f. 147, col. 2, idézi Lazzareschi 46. old., 2. jegyz.) *Leg.* III, 6, 14. — ²³ *Lett. del discep.* 266. skv. old. — ²⁴ Lazzarino da Pisa a sienai városi könyvtár T. I, 1, 3 kéziratában, f. 23. *Lett.* 56. Gardner (*S. Cath. of Siena*, 219—221. old.) felhívja a figyelmet, hogy Katalin-

nak Cortonai Simon testvérhez intézett levele a Vittorio Emanuele-könyvtár 102. kéziratában éppen e szavakkal kezdődik: „Carissimo figliuolo senza nome”, ami megfelel a névtelen kétségbeesett felkiáltásának: „El mio nome non ci pongo, perchè io non so come io è nome.” S Katalin gyöngéden zárja levelét: „allora voi averete nome, e io ritroverò il figliuolo”. E rendkívüli megegyezés bizonyítja, hogy a névtelen F. S. valóban F(rate) S(imone) vagy Mone, amint Katalin őt az egyik Nerihez intézett levelében (*Lett.* 212.) nevezi. — ²⁴ *Lett.* 226. — ²⁵ Talán ilyen lelki vereségre kell vonatkoztatni a 173. levelet „a un frate che uscì dell'ordine”.

- VII. FEJEZET. — ¹ *Lett.* 272. P. Hurtaud (*Dial. de Sainte Cath.*, Paris, 1913, I, XXXVII—XLV. old.) szerint ez a levél két részből áll; az első rész, amely így végződik: „Permanete nella santa e dolce dilezione di Dio” (Tommaseo, III, p. 481.), 1378 őszén kelt, míg a levél vége egy évvel később keletkezett és egy Rajmundhoz intézett, ma már elveszett levélhez tartozik. Nem tagadom a feltevés lehetőségességét, de úgy vélem, a tudós dominikánusnak nem sikerült bebizonyítania, hogy a Katalin említett csoda, amely által megtanult írni, nem történt meg. Hogyan magyarázza meg, például, ezt a mondatot, amely az általa is autentikusnak elfogadott szövegben van: „lo Spirito Santo m'ha proveduto dentro da me con la clementia sua e di fuori m'ha proveduto di spassarmi con lo scrivere”. Minthogy Katalinnak már régóta voltak titkárai, akiknek diktálni szokott, ebben nem találhatott semmi új vigaszt. Azonkívül Katalin egész egyszerűen azt mondja, hogy Rajmund elutazása után abban talál vigaszt, hogy sajátkezűleg ír, amit eddig nem tudott csinálni. Egyébként Katalin sohasem tudhatott nagyon jól írni, mert azt látjuk, hogy mindenkor titkárait használja mind levelezéséhez, mind a Dialogo megírásához. — ² *Suppl.* P. I, Tr. 1, § 10. V. ö. a hasonló imát, „fatta alla Rocca di Tentennano, il 26 ottobre 1378”. (*Oratio* 25. Hiteles-e ez a kelet? Úgy látszik, hogy nem, — mert Katalin ez év november 4-én még nem utazott el Sienából.) — ³ *Lett.* 120. és *Lett.* 272. *Lett.* 365: „mandai a chiedere alla Contessa il libro mio — e non viene”. — ⁴ *Lett.* 267. — ⁵ *Leg.* III, 6, 28. — ⁶ Gardner azt tartja, hogy az utazás 1378 tavaszán történt. De a 278. levélből értesülünk, hogy Katalin Szent Lúcia ünnepét (december 13.) Sienán kívül ünnepelte. Katalin háza, a Costa S. Giorgio 45. alatt, ma a Suore della Sacra Famiglia birtokában van; a látogatónak mutatnak egy kápolnát, ahol a Szent valószínűleg imádkozott. — ⁷ *Lett.* 278. A Luce-val való szójátékról lásd *Suppl.* P. I, Tr. 2, § 20. — ⁸ *Lett.* 227. *Lett.* 277. — ⁹ *Diario d' Anonimo Fiorentino* ed. Gherardi, Firenze, 1876, 352. old. — ¹⁰ *Lettere dei discep.*, 260. skv. old. L. Salembier: *Le grand schisme d'Occident*, Paris, 1900. — ¹¹ *Lett.* 295. — ¹² *Lett.* 278. *Leg.* III, 6, 34. — ¹³ *Lett.* 97. — ¹⁴ *Lett.* 291. — ¹⁵ *Lett.* 303. „Mandovi dell'ulivo della pace.” Lásd Tommaseo-kiadás III,

120. old., 4. jegyz. — ¹⁶ Gino Capponi: *Il tumulto dei Ciompi*, ed. Tortoli, Firenze, 1858. — ¹⁷ *Leg.* III, 6, 35. és az eddig ismeretlen levél, amelyet Gardner tett közzé (*Sainte Cath.*, 413—416. old.).

- VIII. FEJEZET. — ¹ *Suppl.* P. II, Tr. 6, n. 48. *Lett.* 214: „Oh disavven-
turata mel io credo essere quella miserabile che son cagione
di tanti mali.” *Lett.* 216. „Io miserabile, cagione d'ogni male!”
V. ö. *Lett.* 267, 270, 271, 272. stb. San Rocco a Pili tizenkét
kilométerre van Sienától. — ² *Lett.* 304. — ³ *Suppl.* P. I, Tr. 1,
§ 3. Pardi: *Vita e scritti di Giov. Colombini*, Siena, 1895, 47.
old., 2. jegyz. *Canti popolari toscani*, ed. Giannini, Firenze, 1902,
142. old. — ⁴ *Catheriniana* ed. Fawtier, 59. old.: „Solebat cantare
in vita sua: ego sum sponsa Christi in virginitate facta”; 74.
old.: „jam beata potest merito cantare laudem suam”. — ⁵ Az
utalásokat a Tommaseo-kiadás szerint adom, a kötetet és az
oldalt idézve: *Sposa del breviario* (Katalin a birtokeselet gyak-
ran azonosság vagy hasonlóság kifejezésére használja), I, 6;
a lélek kert I, 82, IV, 27, vagy szőlőskert IV, 175, IV, 178,
IV, 183, IV, 228; a szív lámpás I, 86, II, 90—91; a virágok
megrontják a vizet I, 90; a legyek és a rotyogó fazék II, 320,
III, 17 (ugyanazt a hasonlatot megtaláljuk később B. Camilla
Battista Varaninál, *Opere spirituali*, Camerino 1894, 168. old.
Erről a Szentről lásd Dina Puliti: *Un asceta del rinascimento*,
Firenze, 1915); a lélek megerősített város I, 111, II, 39, II, 52;
a lélek tűztől felemésztett város III, 254, IV, 139, IV, 224;
a megsütött bárány I, 140, I, 234, II, 147, II, 343; Krisztus
sebének cellája I, 165; a Kereszt botja I, 264; Krisztus lovag
II, 18, II, 50, II, 239, III, 385; a báránybőrből készült pergamen
II, 44; *Io sono il fuoco* II, 46; a vér-bottega II, 70, II, 138,
IV, 6; a tűzzel és vérrel telt edény III, 347; a vérfürdő II, 93,
II, 99; mint falevél a szélben II, 237, II, 257, IV, 212; a lelki-
ismeret kutya I, 83, II, 252, IV, 224, IV, 231; az emberiség
tüzes kocsija II, 285; a Körülmételés gyűrűje III, 247, III, 417;
a vörös kezdőbetűk IV, 145, IV, 202, IV, 217; Jézus virág,
amely a Kereszten hoz gyümölcsöt II, 376; *chiavi-chiavi* II, 435;
Krisztus boroshordó II, 136; a szalmatűz IV, 82; a türelem
fogai IV, 89; a kútból látott csillagok IV, 322; a tűzben síró
zöld fa II, 416, *Dialogo* ed. Fiorilli, 179. old. (e képnek a Dante
Inferno XIII, 40. használta képhez való hasonlatosságáról lásd
Anna Zumagalli cikkét a *Boll. Sen. di Storia Patria* XIX-ben,
és Matilda Fiorilli cikkét a *Rassegna nazionale* 1913. szept.
számában); szélemberek *Lett.* 256; *ablattatus*, *Lettere dei discep.*
ed. Grottanelli, 253. old. Evangéliumi idézetek vannak: I, 55,
140, 150, 197, 261; II, 18, 21, 42, 57, 177, 278, 360, 412, 439,
447, 454; III, 13, 14; IV, 189. stb. Szent Pál idézetei például
I, 21, 22, 53, 63, 142; II, 43, 44, 104, 130, 171; 179, 194, 434,
449, 472. Szent Pál tűzzel telt edény III, 265; Szent Pál Isten
szemében látja magát III, 156. „Ne pihenj, kezedet az ekére
téve” I, 170, 193, 213, 219; II, 57, 101, 120, 154, 443, 455;

- III, 22. „Hadd temessék el a holtak az ő halottaikat” II, 77. — A Dialogo 55. fejezetére nézve I. Aquinói Szent Tamás *Summa-ját*, P. III, q. 55, a. 4. és II—II, q. 4, a. 7. — ⁹ *Lett.* 113. „cras, cras”, *Lett.* 11, 125. E képet talán Szent Agostontól vette, aki valahol használja azt („vocem quidem occultae inspirationis audiunt, sed vitam non corrigunt dicentes cras, cras . . . cum voce corvina”. *Sermo* 82, c. II, n. 14). „Meghajtani a fejet, hogy az égbe bemenjünk” II, 475. A megrozsdásodott kulcs. *Dial.* p. 370. — ¹ *Lett.* 299 (IV, 102). Leopardi: *I canti*, Milano, 1907, 228. old. — ⁸ „traendovi dalla bruttura e dalla tenebrosa vita fetida, piena di puzza e vituperio”. *Lett.* 75 (II, 69, V. ö. I, 112, I, 123, II, 34, II, 331, II, 439. stb.). — ⁹ *Lett.* 101; *Lett.* 113. — ¹⁰ *Lett.* 62. — ¹¹ *Lett.* 87. — ¹² *Lett.* 117. és 123. *L'amor proprio*-ról lásd I, 29, 103, 144, 173, 179, 184, 204, 217, 235, 248, II, 56, 93, 149, 173, 176, 220, 244, 292; Isten szeretetéről I, 126; II, 59, 125, 129, 342, 423, 439; III, 23. A kétélű kardról I, 10, 12, 14, 67, 83, 112, 130, 153, 253; II, 9, 59, 96, 110, 433, 465; III, 26. stb. A felebaráti szeretetről I, 25, 31, 62, 72, 154, 194; II, 9, 12, 22, 128, 132, 134, 157, 246, 289, 412, 448. *Deo servire regnare est* II, 146, 239, *correte il palio* II, 11. A vér hatalmas II, 301. A tűz II, 224, 351; IV, 226. „Én tűz vagyok” II, 46—47, egyesülni a tűzzel II, 224, tűzben kovácsoltatni II, 438. *Pazzo d'amore* II, 46. és *Dial.* c. 153, c. 167. „Tanto ci manca di lui quanto ci riserviamo di noi” II, 182.
- IX. FEJEZET. — ¹ *Arch. Stor. It.* IV, 1843, 43. old., 50. jegyz. és 47. old. *Lettere dei disc.* 310. és 347. old. A Leonardo di Niccolò Frescobaldi által alapított agromaggiói remetiség az Arno partjain volt, a pistoiái Ombrone torkolatánál, Grottanelli szerint Neri di Landoccio később a boldog Pietro Gambacorto által alapított hieronimita-rendbe lépett, amelynek szabályát Capuai Rajmund állította össze. — ² *Arch. Stor. It.* IV, 37. old. — ³ *Dialogo* ed. Fiorilli, 413. old. — ⁴ *Le Dialogue*, Paris, 1913, I, XXXV—LI. old. P. Hortaud föltevése ellen Matilda Fiorilli cikke a *Rassegna nazionale* 1914. decemberi számában. Az „október 13” kelet hiányzik a sienai Városi Könyvtár T II 9 kéziratában. — ⁵ „Lo detto arcangelo anco si apparbe in visione a Galgano e dixeli: Seguitami. Allora Galgano con emscurata allegrezza et gaudio levandosi . . . et con grandissima devotione le pedate el le vestigie sue seguitava insino ad un fiume, sopra el quale era un ponte il quale (era) molto longo, et senza grandissima fadiga non si poteva passare. Sotto lo qual ponte, siccome la visione li monstrava, si era un mulino lo quale continuamente si rotava et si volle, lo quale significava le cose terrene, le quale sono in perpetua fluxione et movimento, et senza neuna stabilità, et in tutto labili et transitorie. Et passando oltre pervenne in un bellissimo dilettevole prato”, etc. (Ms. C. VI, 8 a sienai Városi Könyvtárban.) S. Galganóról lásd Olmi: *I Senesi d'una volta*, 298—305. old. — ⁶ *Catheriniana*, ed. Fawtier, 92—93. old. — ⁷ *Lett.* 272. Más

Jegyzetek 317—331. oldalig

párhuzamok pl. I, 154, II, 65, II, 274, II, 405, III, 147, III, 217, III, 267 (= *Dial.* c. 6), III, 85 (= *Dial.* c. 75). — ⁸ *Dial.* c. 52. *Lett.* 154: „siccome voi sapete che si contiene nello *Trattato delle Lagrime*” (*Dial.* cc. 88—98). Magában a *Dialogo*-ban Katalin utal egy *Feltámadásról* szóló értekezésre, amely annak részét alkotja („si come di sopra nel tractato della resurreczione ti contiai”, cap. 62). Ilyen kifejezések megerősíteni látszanak azt a tételemet, hogy a *Dialogo* nagyrészt gyűjtemény (compilatio) volt — amit egyébként elég világosan mond a mű Explicitje is: „*Qui finisce el libro facto E COMPILATO.*” A Rajmundhoz intézett, 272. levélből látjuk, hogy mik voltak ezek az első kísérletek vagy fogalmazványok, amelyek közül egy másik a Monna Rabe Tolomeihez intézett, 120. levélben maradt reánk, ahol Katalin szintén kifejti a három fokról szóló tanát (*Tomm.* II, 274—275. old.). E két levél Rocca di Tentennanóban íródott, és ugyaninnen kéri gyűjtemény Maconit, hogy menjen el könyvéért („Mandai chiedere alla contessa el libro mio, e ollo aspettato parecchi di, e non viene. E però se tu vai là, di che'l mandì subito” etc. *Lett.* 365. Idézem a sienai S. Niccolò e Santa Lucia-ban őrzött eredeti kézirat szerint.).

E föltevésnek az az előnye is volna, hogy összeegyeztet két állítást, amelyek a *Dialogo* legutolsó francia fordítója számára ellentmondóknak látszanak — Rajmundét, aki azt mondja, hogy a mű tollbamondás után készült, és Caffariniét, aki szerint a Szent néhány részletet sajátkezűleg írt le. (Lásd P. Hurtaud előszavát, XXVII—XXXIII. old.) Amit Katalin lenn Rocca di Tentennanóban írt, megtaláljuk a *Dialogo*-ban, elragadtatásban tollbamondva, mint egy természetfölötti módon sugallt egésznek a részét. — ⁹ *Dial.* c. 167.

- X. FEJEZET. — ¹ *Lett.* 316. — ² *Lett.* 292, a Gardner (*S. Cath. of Siena*, 416. old.) által adott szöveg szerint. — ³ *Lett.* 305. — ⁴ *Salem-bier i. m.* 71—78. old. — ⁵ *Lett.* 293. — ⁶ *Lett.* 310. — ⁷ *Lett.* 312, 313, 317. — ⁸ *Lett.* 306. — ⁹ *Leg.* III, 1. — ¹⁰ *Lett.* 287, 294, 296. — ¹¹ *Lett.* 319. — ¹² *Lett. dei disc.* XIII, ed. Grottanelli, 282. old. — ¹³ *Lett. dei disc.* 272. old. — ¹⁴ *Leg. min. ed.* Grottanelli, 132. old. *Lett.* 325. *Lett.* 336: *Processus* coll. 1268. és coll. 1273—1274. V. ö. *Lett. dei disc.* 289. old.: „Venneci frate Petruccio, e ieri si parti con quelle grazie che voleva.” A *Lett. dei disc.* 287. oldalán Simone da Cortona emlékezteti Nerit (azaz Katalint) a „domina Donata uxor olim Neri de Citille” számára ígért búcsúra. „Mandovi per frate Giacomo Manni . . . el privilegio con la bolla papale”, írja Katalin 1379 május 8-án firenzei barátainak, Bartolo Usimbardinak és Francesco di Pippinónak (Gardner *i. m.*, 418. old.). V. ö. Fawtier: *Catheriniana*, 16—17. old.

- XI. FEJEZET. — ¹ *Lett. dei disc.* 16. *Lett.* 335, 345, 352, 353, 354, 356, 360, 361. A gazdag keresztények házaiban élő keleti rabszolgákról lásd Bongi: *Le schiave orientali in Italia*

Jegyzetek 332—377. oldalig

- (*Nuova Antol.* 1866, II, 215—246. old.) és Zanelli: *Le schiave orientali a Firenze nei secoli XIV e XV* (*Misc. stor. senese* II, 1894, 102—106. és 120—124. old.). — ²*Leg.* III, 1, 6. — ³*Lett.* 333. — ⁴*Lett.* 306. — ⁵*Lett.* 322—335. Máté XXIV, 11—18. *Oratio* 23. *Dial.* c. 66. — ⁶*Catheriniana* 55. old. — ⁷*Lett.* 328. William Flete leveleiről lásd Raynald: *Ann. Eccl.* ad 1378, n. 51. Maconi bizonyára e levelek valamelyikéről beszél, amidőn 1379 június 22-én ezt írja Nerinek: „questa altra lettera con quella copia di quella che andò al Re d'Inghilterra” (*Lett. dei disc.* 281. old.). — ⁸*Lett.* 346.
- XII. FEJEZET. — ¹*Oratio* V. — ²*Ms. Casanat.* XX, V, 10. f. 460—461. *Proc.* col. 1272. — ³*Lett.* 347—350. — ⁴*Lett. dei disc.* 11. és 12. — ⁵*Lett.* 320, 332, 321. *Dial.* 140. fej. a 132. fej. elejével. — ⁶*Oratio* VIII. Ez az ima a *martedì adi 22 di febraio* kellet viseli. A következő ima kelte tévesen: *Lunedì adi primo di marzo*. 1379 március 1. kedd volt. — ⁷*Orationes* IX. XIV. — ⁸*Lett.* 347—350. *Lett.* 349, Gardner szövege szerint (320. old.). — ⁹*Lett.* 344. Lásd F. Bliemetzrieder: *Raimund von Capua und Caterina von Siena zu Beginn des grossen abendl. Schisma.* (*Hist. Jahrbuch*, 1909, 231—273. old.) — ¹⁰*Mem. Dom.* 1912, 277. old.: „nui amo tolta una casa presso a Santo Biagio fra Campo di Fiori e Santo Eustachio” (1379 dec. 3-i levél Neri di Landocciohoz).
- XIII. FEJEZET. — ¹Boldog Galleraniról lásd Olmi *i. m.* 174. old. Az Irgalmas Testvérek jelenlegi háza, a Via San Martinón, 1391-ből származik (*Arch. Stor. it.* IV, 1843, I, 35. old., 22. jegyz.). — ²*Lett. dei disc.* 282—283. old. — ³*Lett.* 311. — ⁴*Lett.* 321. — ⁵*Lett. dei disc.* n. 13. Francesco del Tonghio és fia, Giacomo készítették 1362 és 1396 között a sienai székesegyház pompás kanonoki székeit. — ⁶*Lett.* 339. — ⁷*Lett.* 337. — ⁸*Lett.* 338. — ⁹*Lett.* 362. — ¹⁰*Lett.* 357. — ¹¹*Lett.* 358. és 363. — ¹²*Lett.* 365.
- XIV. FEJEZET. — ¹*Oratio* 24. — ²*Leg. min.* III, 2. — ³*Leg.* III, 2, 2. — ⁴*Oratio* 22. — ⁵*Catheriniana* 72. old. — ⁶„Questa tua navicella”, „ormai conduci essa navicella” (*Oratio* XIX). — ⁷*Leg. min.* III, 2. — ⁸*Leg.* III, 2, 5. *Leg. min.* 156. old. *Processus* coll. 1299—1300. William Flete a sienai Városi Könyvtár T II 7. kéziratában. — ⁹*Lettera di Ser Barduccio di Pier Canigiani* § 2 (Gigli: *Opere* I, 482. old.). — ¹⁰*Lett.* 370. — ¹¹*Oratio* XXVI. — ¹²*Lettera di Barduccio*, § 3. — ¹³*Oratio* XVII, február 14-ről keltezve. — ¹⁴*Oratio* XVIII, di *martedì 15 febraio in Roma*. Ha ez a keltezés pontos, a kérdéses ima az előző évből lenne, amelyben február 15. éppen kedd volt. — ¹⁵A Tommaseo-féle kiadásban a levél két részre van osztva. Az első fele a 373, a második a 371. számot viseli. Mint már Grottanelli megjegyezte (*Leg. min.* 243. old.), a második részt tévesen látták el a „VI. Orbánhoz” címmel. A két levél egyet alkot, amely Capuai Rajmundnak szól; az azonban valószínű, hogy Katalin két alkalommal, vagyis február 15-én és 16-án írta azt.
- XV. FEJEZET. — ¹*Leg. min.* III, 2. — ²*Lettera di Barduccio* § 4;

Jegyzetek 377—391. oldalig

ibidem § 2. „madre di mille e mille anime“. — ³ *Lett.* 152. — ⁴ *Maté* XI, 18—19. — ⁵ *Suppl. P. III, Tr. 2, §§ 1—11. Sermone che fece la Santa a suoi discepoli* (Gigli: *Opere* IV, 381—384. old.); *Leg.* III, 4, 1—5. *Leg. min.* III, 4. — ⁶ Gigli IV, 383. Grottanelli (*Leg. min.* 243. old.) szerint ez a Végrendelet február 27-én íratott. Maconi jelen volt, mert majdnem szóról-szóra idézi Katalin beszédének egy részét (Gigli: *Opere* I, 465 = IV, 382, col. 2.). Gardner (*i. m.* 349. old.) téved, amidőn Maconi megérkezését Bartolomeo di Dominici látogatása (március 24—25.) után teszi. — ⁷ *Lett.* 365. — ⁸ *Ep. Domni Stephani* § 8. — ⁹ *Proc.* a sienai Városi Könyvtár T I 3. kéziratában, f. 144. — ¹⁰ *Proc. coll.* 1358—1361. *Leg. min.* 161—162. és 245. old.

XVI. FEJEZET. — ¹ Gigli: *Opere* I, 484—489. A szobát, amelyben Katalin meghalt, átvitték a Santa Maria sopra Minervába. Még ma is mutogatják, azonban annak mennyezetét, amely ott maradt a Via del Papán lévő házban (ma Via Santa Chiara 44. sz.). A Szent első római lakását, „a S. Biagio mellett“, a 16. században lebontották.

XVII. FEJEZET. — ¹ *Leg.* III, 4, 9. „Nella santa memoria“, lásd *Lettere dei disc.* n° 21, n° 33. Neri di Landoccio, *ibidem* n° 27—31, 35, 36, 44. Barduccio halála, *Leg.* III, 1, 11. *Purgatorio* XXX, 73.

UTÓSZÓ. — ¹ Fra Tommaso Angiolini: *Breve Relazione del modo come fu portata da Roma a Siena la sacra testa di S. Caterina* (ed. Carapelli, Siena, 1683). V. ö. Marelli: *La S. Testa di S. Caterina* (Siena, 1904).

TARTALOMJEGYZEK

Előszó — — — — —	9
ELSŐ KÖNYV: A MAGÁNY.	
I.	
Az első látomás (1352) — — — — —	15
II.	
A Benincasa-család. — A San Domenico domonkosrendi szerzetesei. — Katalin gyermekkorá — — — —	21
III.	
A kereszténység a kinyilatkoztatások és látomások val- lása: Szent István, Szent Pál, Szent Brigitta. — A gyer- mek Katalin remete akar lenni. — Hétéves korában szüzességi fogadalmat tesz. — Első önmegtagadásai és vezeklései — — — — —	26
IV.	
Katalin világias életének rövid korszaka Bonaventura nővére hatása alatt. — Férjhez akarják adni. — Bona- ventura halála (1362 augusztus). — Katalin visszatér a vezeklésekhez; Tommaso della Fonte atya tanácsára levágja a haját. — Hozzátartozói felháborodása. — Katalint megfosztják szobájától és cselédként kezelik. — Domonkosrendi szerzetes szeretne lenni, azután elhatározza, hogy <i>mantellata</i> lesz. — Hozzátartozói lemondanak megházasításáról. — — — — —	32
V.	
Katalin cellája. — Vezeklései. — Anyja, Lapa e miatt elégedetlenkedik és vignonei fürdőkbe viszi őt. — Katalin betegsége. — Családja megengedi, hogy man- tellata legyen. — Katalin erős kísértése. — Látomás a Szent Szűzről — — — — —	37
VI.	
A <i>Cappella delle Volte</i> . — Katalin megkapja a Domini- kánus Harmadik Rend ruháját (1363). — Látomás a fáról és a búzáról. — Katalin három évi magánya. — Súlyos kísértés. — Látomás a megfeszített Jézusról	43

VII.

- Az önismeret cellája. — Folytonos jelenések és látomások a szobában és a ház kertjében. — Katalin rászedéstől tart. — Jézus kioktatja őt a látomásokra vonatkozóan. — Katalin beszélgetései Jézussal. „Én az vagyok, aki van.” — Katalin tana Rajmund és William Flete szerint — — — — — 52

VIII.

- Katalin megtanul olvasni. — Látomások a templomban és az utcán. — Katalin Jézussal zsolozsmázik. — A misztikus szerelem. — Katalin eljegyzése Jézussal (1367 március 2, húshagyókedd). — A láthatatlan gyűrű 62

MÁSODIK KÖNYV: KRISZTUS KÖVETÉSE.

I.

- Katalin ismét tevékeny életet folytat odahaza. — Barátsága sógornőjével, Lisa Colombinivel. — A távolbárlás adományai. — Katalin virágszeretete. — Elragadtatásai az atyai házban. — Alessia Saracini, Francesca Gori és Katalin más barátnői. — Giovanni Colombini és a Santa Bonda — — — — — 73

II.

- A felebaráti szeretet Sienában. — A Scala-ispotály. — Katalin és a szegények. Odaadja köpenyét és rózsafüzére keresztjét. — Látogatja a betegeket. — A kimeríthetetlen hordó. — Katalin a Scala-ispotályban. — A San Lazzaróban a leprás Ceccát ápolja — — — 81

III.

- A monteaperti csata. — Politikai változások Sienában. — A Kilencek kormánya. — Az 1348-i pestis. — IV. Károly császár Sienában. — A politikai események következményei a Benincasa-családra nézve. — Katalin fivéreinek elutazása Firenzébe. — Atyja halála (1368 augusztus 22.) — — — — — 92

IV.

- Katalin tana a Két Szeretetről. — A nagy látomások nyara (1370). — Szívcseré Jézus és Katalin között. — Nagyboldogasszony ünnepe. — Katalin jobbkezésének láthatatlan stigmatizációja. — Katalin misztikus halála 100

V.

- Katalin apostoli küldetése. — Andrea de' Bellanti megtérése. — Látomások. — Szent Pál megtérésének ün-

nepe, Katalin természetfölötti áldozása. — Két halálra- ítélt megtérése. — Az agg Francesco Saracini és Niccolò Saracini megtérése. — Katalin és a Tolomei- család. — 1371 nagybőjtje. — Katalin 55 napos bőjtje. — Az áldozócsüdtörtöki lakoma — — — — —	111
VI.	
Katalin rendkívüli bőjtölése környezetét megbotránkoz- tatja. — Vádak ellene. — Látomás a két koronáról. — Katalin hősie szeretete Andrea mantellata iránt. — Fra Lazzarino da Pisa becsmérli Katalint; megtérése	124
VII.	
Katalin barátnői. — Lelkivezetési levelek. — Lapa beteg- sége és megtérése. — Katalin tanítványai: Matteo di 'Cenni Fazi, Neri di Landoccio dei Pagliaresi, Gabriele di Davino Piccolomini, Francesco Malavolti stb. — Malavolti és Neri zárandoklása Monte Olivetóba —	133
VIII.	
Újabb támadások Katalin ellen: Gabriele di Volterra és Giovanni Terzo mester. — Katalin és Lecceto. — Fi- lippo Agazzari <i>Assempri</i> -je. — William Flete. — San Leonardo al Lago — — — — —	149
IX.	
Katalin politikai tevékenységének kezdete, levele Pierre d'Estaing biboroshoz. — Az Egyház a 14. században; az avignoni pápák; a lelki élet. — Szent Brigitta. — V. Orbán visszatérése Rómába. — Szent Brigitta ha- lála (1373 július 23.). — Katalin politikai tana. — Levelei Gérard du Puy marmoutiers-i apáthoz és Ber- nabò Viscontihoz. — XI. Gergely és Katalin felhívása a kereszteshadjáratra — — — — —	156
X.	
Katalin Firenzében. — Keresztelő Szent János ünnepén (1374) találkozik Rajmunddal, aki gyóntatója lesz. — Katalin tanát a Domonkos-rend általános káptalanja jóváhagyja. — Katalin Rajmunddal visszatér Sienába. — Az 1374-i pestis. — Katalin és tanítványai irgal- massági cselekedetei. — Katalin csodás módon meg- gyógyítja Rajmundot, Messer Matteót és más tanít- ványokat. — Rajmunddal Montepulcianóba megy. — A Szent Ágnes-kolostor. — Két új tanítvány: Anas- tasio di Ser Guido da Montalcino és Jacomo del Pecora. — Katalin meglátogatja az Ospidalettót és San Quirico d'Orciát. — Rajmund kételyei Katalint illetőleg és azok csodálatos megoldásai — — —	179

XI.

Katalin Pisában (1375 február). — Két tudós (Giovanni Gutalebraccia mester és Pietro Albizzi da Vico) és a költő Bianco da Siena bírálgatják Katalint. — Katalin hirdeti a kereszteshadjáratot. — A stigmatizáció 1375 április 1-én — — — — — 191

HARMADIK KÖNYV: A TOVISKOSZORÚ.

I.

Párhuzam Krisztus élete és az Egyház élete között. — Katalin tana a pápa hatalmáról. — Katalin levele a kereszteshadjárat érdekében. — Látogatás a calci kartauzi kolostorban és Gorgona-szigetén. — Kapcsolatok Katalin és John Hawkwood angol condottiere között. — Lázadások a pápa ellen Itáliában. — XI. Gergely Katalint Luccába küldi (1375 szeptember). — A Szent csodái Luccában. — Visszatérése Pisába. — Firenze a pápa elleni háború élére áll. — Katalin megjövendöli a közeli egyházszakadást és karácsony előtt visszatér Sienába — — — — — 201

II.

Katalin levele XI. Gergelyhez (1375 vége). — XI. Gergely a firenzei lázadás fejeit Avignonba idézi. — Katalin levele a pápához a lázadók mentegetésére; ír a firenzei Niccolò Soderininek. — Bologna a lázadók kezére jut. — Hawkwood hatalmába keríti Faenzát. — XI. Gergely Firenzét egyházi tilalommal sújtja. — Katalin közvetít Firenze és a pápa között. — Katalin levelei a pápához és Capuai Rajmundhoz. — Katalin látomása 1376 április 1. éjjelén. — Jézus megbízza, hogy vigye el a keresztet és az olajágat minden népének. — Katalin megismerkedik Stefano Maconival, aki elkíséri őt Avignonba. — Firenzei időzés. — Katalin kapcsolatba jut a Canigiani-családdal és Giovanni delle Cellével. — Katalin elutazása Avignonba 215

III.

Megérkezés Avignonba (1376 június 18-án). — Az első pápai kihallgatás (június 20). — Katalin levele a firenzeiekhez. — A firenzei követek megérkezése. — Katalin erőfeszítése a pápa Rómába való visszatérése érdekében. — Korholja a papság vétkeit. — Három ellenséges érzelmű hittudós felkeresi Katalint. — Katalin Villeneuve-lez-Avignonban való tartózkodása

az Anjou-hercegnél. — A Szent levele V. Károlyhoz. — Katalin hatása Avignonban. — A pápa rászánja magát az elutazásra (szeptember 13) — — — —	226
IV.	
Katalin levelei anyjához és Stefano Maconi anyjához. — Katalin hazautazása: Toulon, Varazze, Genova, ahol meglátogatja őt a pápa, aki szeretett volna vissza- térni Avignonba. — A pápa elutazása Livornóba, Pisá- ba és Cornetóba. — Katalin Pisába érkezik; Stefano Maconi előreutazik Sienába. — A pápa megérkezése Rómába (1377 január 7.) — — — — —	239
V.	
Katalin Sienából ír a pápának. — Nanni di Vanni Savini megtérése. — Savini Katalinnak ajándékozza a bel- carói várat; a Szent itt tölti 1377 áprilisát. Itt meg- alapítja a Santa Maria degli Angeli-kolostort, és ér- tesül Cesenának a pápai csapatok által történt el- foglalásáról. — Katalin levele a sienai foglyokhoz. — Niccolò Toldo halála — — — — —	252
VI.	
Katalin a Val d'Orciában. — Kapcsolatai a Salimbeni- családdal. — Látogatása Montepulcianóban és Sant' Antonióban. — A sienai kormány politikai cselszö- vessel gyanúsítja. — Védekezése. — Újabb kapcso- latai Hawkwooddal. — Capuai Rajmund elutazása Rómába. — Katalin szentáldozásai. — Utazásai a Val d'Orciában és a Monte Amiátán. — Egyik tanítvá- nyának öngyilkossága — — — — —	261
VII.	
Katalin megtanul írni. — Az <i>O Spirito Santo</i> kezdetű ima. — A <i>Dialogo</i> előmunkálatai. — Firenze ismét kéri a Szent közbenjárását. — Katalin Firenzébe megy (1377 december). — Barduccio Canigiani. — XI. Gergely halála (1378 március 27.). — VI. Orbán megválasz- tása (április 8.). — Béke a pápa és Firenze között (1378 július 18.). — Katalin elhagyja Firenzét (augusz- tus 2.) — — — — —	277
VIII.	
Katalin San Rocco a Pilliben. — Katalin költői természete. — Képekben gazdag nyelve. — Lélektana. — „A tűz és a vér” — — — — —	292
IX.	
„Il Dialogo” — — — — —	307

X.

- A nagy egyházzsakadás (1378 szeptember 20.). — Katalin levelei Nápolyi Johannához stb. — Novemberben Katalin Rómába megy, ahol megismerkedik Svédországi Szent Katalinnal. — Római lakása — — — 320

XI.

- Katalin Nerit Nápolyba, Rajmundot pedig Franciaországba küldi. — Rajmund és Katalin búcsúzása. — A „lelki mozgósítás” VI. Orbán érdekében. — A karácsony Rómában. — Katalin levele a pápához — 330

XII.

- A Szent élete Rómában. — Maconi levelei Katalinhoz. — Katalin imái. — 1379 nagybőjtje. — Az ellenpápa hadserege Róma felé közeledik. — Két pápai győzelem. — Katalin politikai levelei. — Rajmund Genovában marad, Katalin korholja őt — — — — — 337

XIII.

- Stefano Maconi levelei Katalinhoz. — A Szent ír Nápolyi Johannának, Lajos magyar királynak, stb. — — — 354

XIV.

- Lázongás Rómában a pápa ellen. — Katalin elragadtatott imái. — Élete Rómában. — Látomásában vállára nehezedik az Egyház *navicella*-ja (Hatvanadvasárnap, január 29.). — Utolsó levelek VI. Orbánhoz és Rajmundhoz — — — — — 363

XV.

- Katalin utolsó betegsége. — Lelki végrendelete. — Búcsúja tanítványaitól. — Stefano Maconi és Bartolomeo di Dominici megérkezése. — Katalin utolsó születésnapja (március 25.) — — — — — 376

XVI.

- Il Transito* (1380 április 29.) — — — — — 383

XVII.

- A tanítványok Katalin halála után — — — — — 387

- UTÓSZÓ — — — — — 391

FUGGELÉK.

- A FORRÁSOK — — — — — 399

- A) Katalin iratai — — — — — 399

- B) Az életrajzok — — — — — 404

- JEGYZETEK ÉS UTALÁSOK — — — — — 409

A KÉPEK JEGYZÉKE

15. old.: Katalinnak megjelenik Krisztus a sienai San Domenico fölött.
21. old.: Katalin megcsókolja a házuk előtt elhaladó dominikánusok lábnyomát.
26. old.: A hazulról megszökött Katalin a remetebanlangban.
32. old.: Katalin Fra Tommaso della Fonte tanácsára levágja a haját.
37. old.: A Szűzanya gyönyörű köntösbe öltözteti Katalint.
43. old.: Katalin a kísértés viharában a Megfeszített segítségét kéri.
52. old.: Katalinnak házuk terraszán megjelenik Jézus és Mária Magdolna.
62. old.: Katalin misztikus eljegyzése Jézussal.
73. old.: Katalin tanítványai körében.
81. old.: Katalin egy koldusnak ajándékozza köpenyét.
92. old.: Katalin a Scala-ispotályba vezeti üldözött testvéreit.
100. old.: Krisztus kicseréli szívét a Katalinnal.
111. old.: Katalin megtéríti Francesco Saracinit.
124. old.: Katalin vitája a ferencendi Fra Lazzarinóval.
133. old.: Neri és Malavolti zárándoklása Monte Olivetóba.
149. old.: Katalin első találkozása az ágostonrendi William Flete-vel.
156. old.: Katalin levelet nyújt át egy főpap küldötteinek.
179. old.: Katalin meggyógyítja Capuai Rajmundot.
191. old.: Katalin stigmatizációja.
201. old.: Katalin Gorgona szigetére érkezik a kartauziak meglátogatására.
215. old.: Katalin Szent Domonkos sírjánál.
226. old.: Katalin megérkezése Avignonba.
239. old.: Katalin a tengeri viharban.
252. old.: Katalin Niccolò Toldo kivégzésénél.
261. old.: Katalin megszabadít egy ördögöst.
277. old.: Katalin Firenzében a lázadókkal szemben.
292. old.: A költő Katalin.
307. old.: Katalin a *Dialogo*-t diktálja.
320. old.: Katalin Sienából Rómába indul.
330. old.: Katalin megáldja a Franciaországba induló Rajmundot.
337. old.: Katalin a római stációs körmeneten.
354. old.: Katalin levelet diktál Barduccio Canigianinak.
363. old.: Krisztus Katalin vállára helyezi az Egyház hajóját.
376. old.: Katalin végrendelkezése.
383. old.: Katalin a halálos ágyon.
387. old.: Capuai Rajmund látomása Genovában.
391. old.: Katalin fejének diadalmas hazatérése Sienába.

